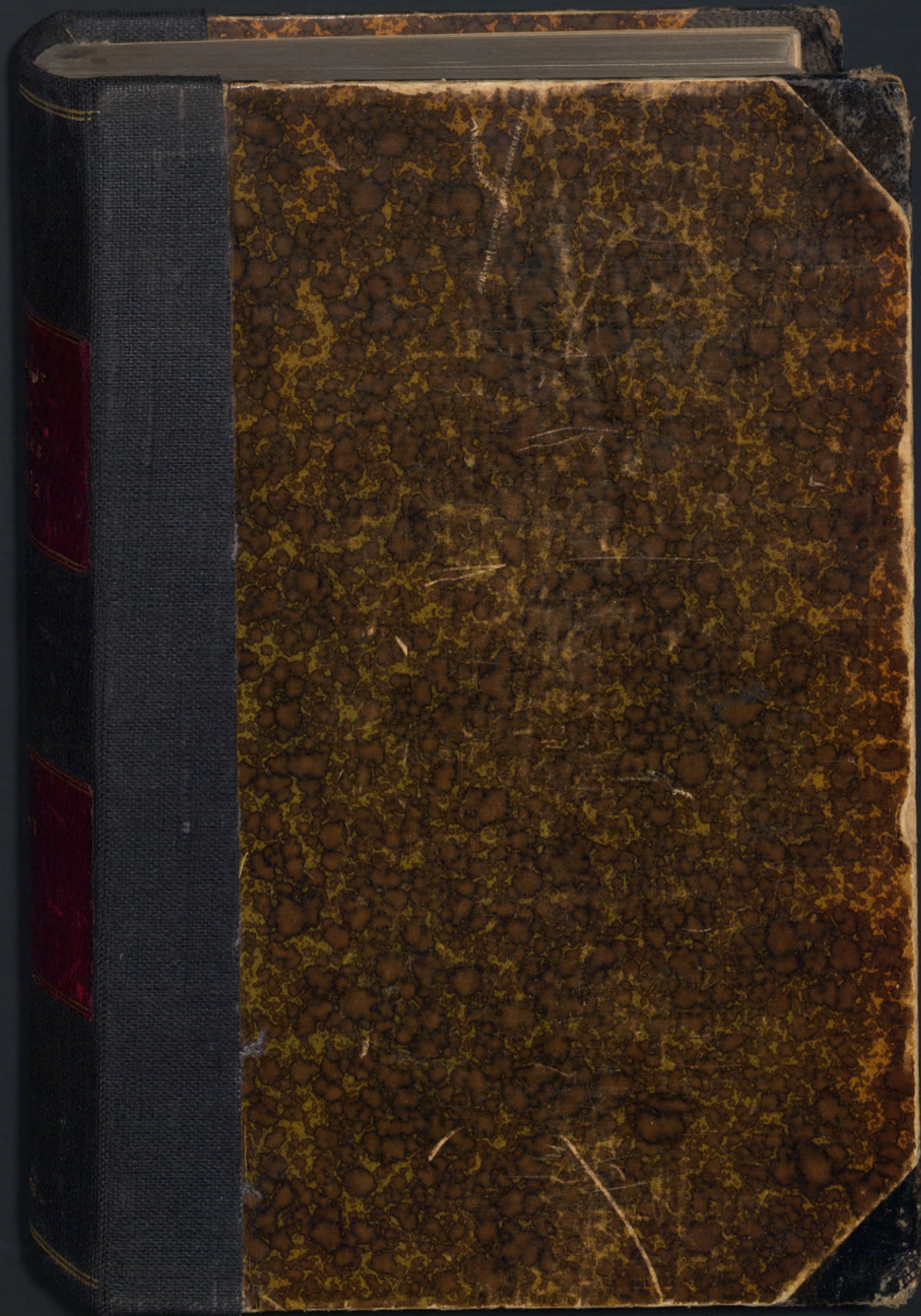

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

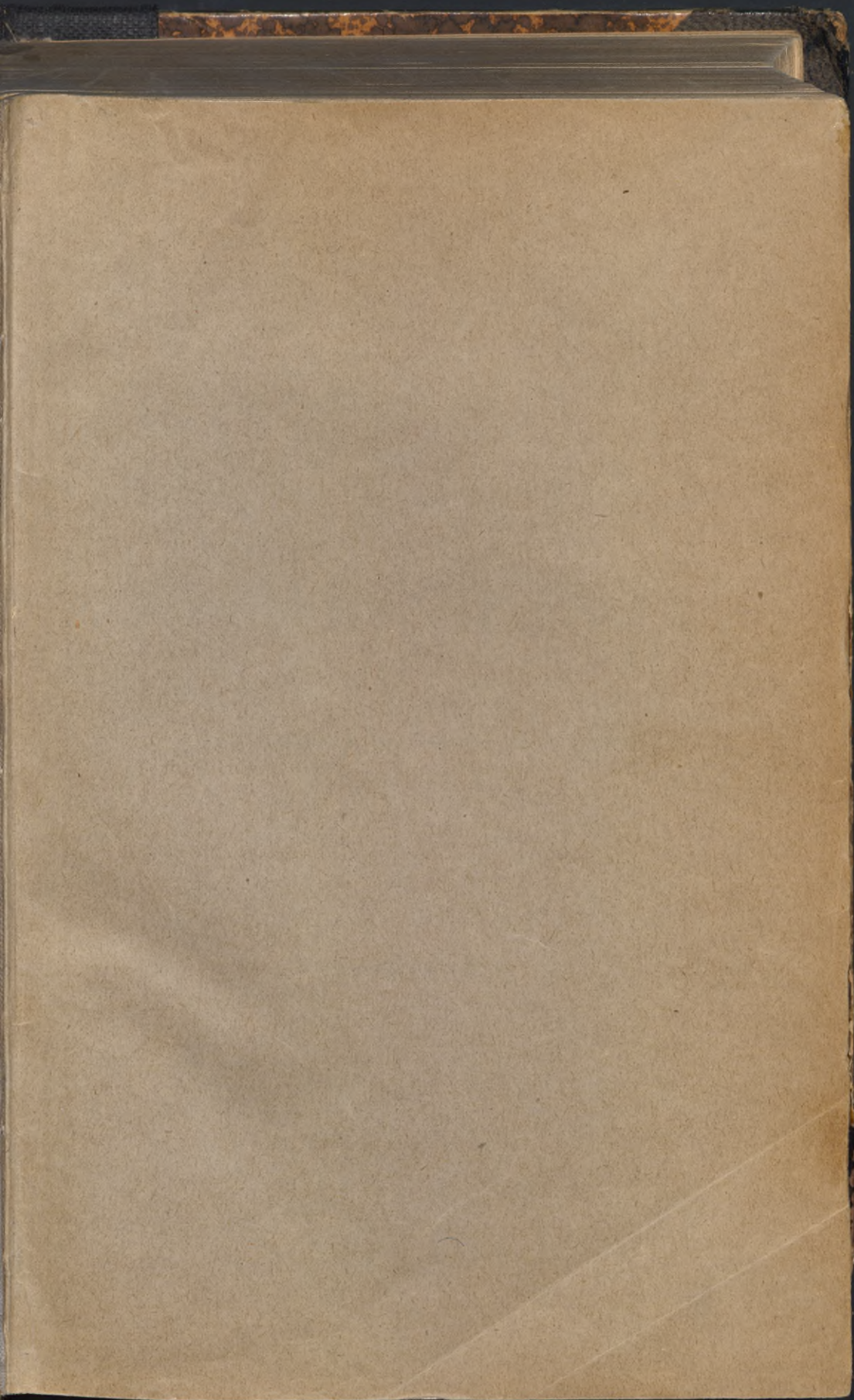

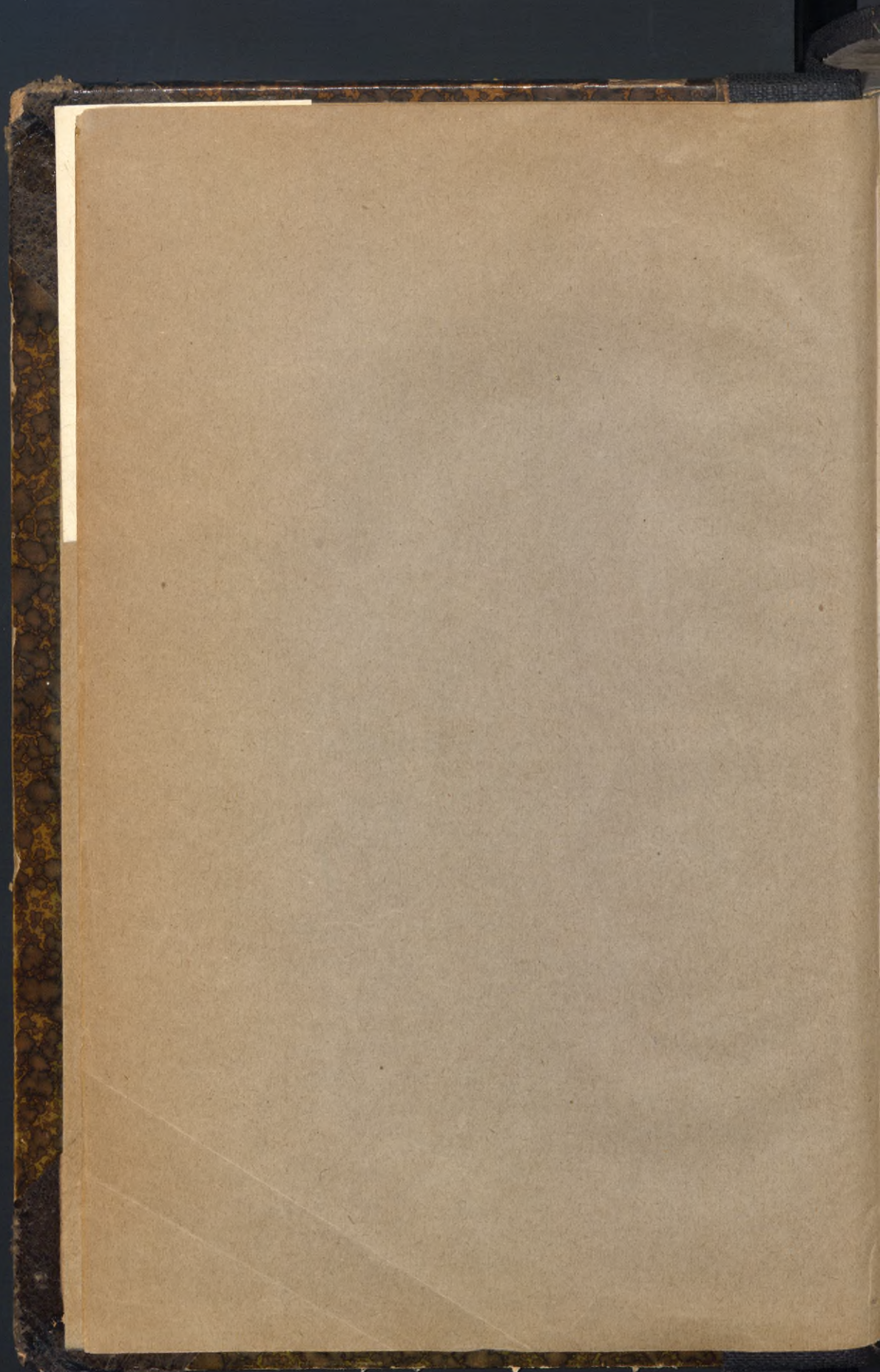

Allmänna Sektionen

Hist.
Sv.
Saml.

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERIGES HISTORIA.

MED UNDERSTÖD AF STATSMEDEL I TRYCK UTGIFNA

AF KONGL. RIKSARCHIVET.

Första serien.

STOCKHOLM 1893

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

HANDLINGAR

AF SVENSKA RIKSREGERINGENS

SVENSKA RIKSREGERINGENS

MED UNDERSTÖD AF STATSMEDDEL I TRYCK UTGIFNA

AF KÖNGL. RIKSARCHIVET.

Första serien.

STOCKHOLM 1825

KÖNIGL. BOKHÅNDLINGS- & FÄRDHANDLINGSBOKHÅNDLAREN P. A. ÅBERG & SÖNER

KONUNG
GUSTAF DEN FÖRSTES
REGISTRATUR.

MED UNDERSTÖD AF STATSMEDEL I TRYCK UTGIFVET

AF

KONGL. RIKSARCHIVET

GENOM

VICTOR GRANLUND.

XV.

1543.

STOCKHOLM 1893

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

KÖNIG

GUSTAF DEN FÖRSTES

REGISTER.

VED UNDERSTÖD AF STATSMÅLET I TRYCK UTGIFVET

KÖNIGL. RIKSBOKHÅLLN.

VICTOR GRAHNS

XV.

1873.

STOCKHOLM 1873

1543.

Stockholm den 1 Januarii.

*Öppet bref för Hans Garstenberg, att han må vidkännas
Mossgården med underlydande gods.*

Riks-Registr. 1543, 1:a band., fol. 7, jemnfördt med conceptet.

Öpett breff för Hans Karstenbärg Datum Stoc-
holm 1:a Januarij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Att wij aff vår syn-
nerlig gunst och nåde, Så och för then wälwillige och hulle
tro tieniste, som thenne Oss Elskelig tro Man och tienere
Hans Garstenberg, oss och wårtt Rike Swerige, her til
dagx bewist och giort haffwer, och än yttermere her effther
bewise och göre må och skall, så lenge han leffwer, haffwe
vndt och tillatidt, och nu medt thetta wårtt öpne breff
vnne och tillathe, att han frij och obehindret må och skall
kännes wijdh hans fulle anpartt vdj Mooss gård, och the
godz ther vnder liggie, som måste parten vdj Trögd lig-
giendis äre, synnerligen så myckit, som honum på hans
anpart, effther hans framlidne hustru Beata Hermandzdotter,
och begge theres barn, ther vtij tilkomber, så att han
samme anpartt j för:de Mooss gård, och the godtz ther
vnder liggie, niute och beholle må och skall, like som andre
wåre godemän her j rikit theres godtz niute och bruke,
til våre och Cronones tiäneste, Hwarföre biude wij alle,
som för våre skuld wele och skole göre och lathe, syn-
nerligen våre Fougther och Embetzmän, att the icke vdj

nogen motte göre förbenempde Hans Garstenbärg, eller hans Erffwinger her emott hinder eller förfong, wijd wår ogunste, Datum vt supra.

Stockholm den 3 Januarii.

Stämmingsbref för hr Jören i Säbrå på hr Henrik derstädes.

Riks-Registr. 1543, 1:a band., fol. 7 v.

En Stempning för her Jören j Seberod på her Hendrick ther samestedz Datum Stockholm 3 Januarij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att thenne Oss Elskelig her Jören fordom kyrckeherre j Szeboradt j Ångermanneland, haffwer nu waridt her hoss oss, Giffwendis tilkenne, hurulunde Her Hendrick, som nu j för:ne Prestegäld för kyrckeherre boendis är, honum samme gäldh vtan skäll och rett haffwer vndangått, Så att thet bewijsz, han her för oss lott förebäre, then tijd han samme prestegäld vtaff oss jmpetredede, skall icke aldelis ware så j sanningen, som han dhå tilkenne gaff, Nämplig Att för:ne hr Jören skulle sielffweliendis wara til fredtz, att vplathe och resignere förbe:de Seberådz prestegäld, som han thet och offte skulle vpbudit haffwa, Hwickit nu samme Her Jören förmener sich, medt alle socknemännen, som j för:ne prestegäld boendis äre, thet bewise wille, att han aldrig samme gäld j så motte vpbudit haffwer . Så effter thenne sack emellem förbe:te her hindrick och her Jören är endelis twiffwelactig, att wij icke wäll kunne wette, hwickin aff tesse Twå bäst rätt haffwer, till att besittie och bliffwe wijd samme gäld, eller hwickin aff them socknebönderne helst haffwe wele . Therföre stämpne wij her medt eder, för:ne Her Hindrick, atj frandelis nu j winther vm Distingz tijd, eller någett frambätter, giffwe edher, medt thet beuisz j haffwe, hijtt vp till oss, till hwilckin tijdt wij och haffwe

beskedet förbete her Jören, medt then skäll han haffwer att möte medt eder her jn för oss, seden wele wij dhå lathe til ende förhöre, ransake och åtskilie samme ärende, Och thetta wijd hwarss eders xl mark, hwar j thenne wår Stempning ohöruge föresittiendis worde, Datum vt supra

Stockholm den 3 Januarii.

Öppet bref för hr Henrik att fortfarande vara kyrkoherde i Säbrå i Ångermanland.

Riks-Registr. 1543, 1:a band., fol. 7 v.

Öppet breff emellem Her Jören och Her Hindrick j Sibberåd, Datum Stock:[holm] 3 Janu: Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Att såsom then Her Jören, som tilförende war kyrckieprest vdj Siberåd j Ångermanneland, hade waridt her för oss, och beclaget sig, Att thenne Oss Elskelig Her Henrick, som nu samme gäld, medt wår gunstige wilie och tillatelse besitter, hade vtan rätt och skäll vndangångit honum samme gäld, Och wij förthenskuuld vnthe och gåffwe samme her Jören wår Stempning vpå thenne för:ne her Henrick, Så att the på beggie sijder skulle komme och möte jn för oss nu nestkommendis Disting i Vpsala, eller hwar wij stadde wåre, Strax annen dagen, seden thetta skedt war, och then annen affdragin, kom förbete Her Hendrick medt Twå Dannemän, ther aff socknen, medt socknenes witnesbreff, att för:ne her Jören hade sielff vpbudit gäldet, för än thenne her Hindrick thet någen tijd begäredt hade, thet the förmene sig medt hele socknen wäll bewijse och betyge kunne. Så att socknen fast heller thenne her Hindrick än then her Jören beholle wele, Och effter så är, som wij icke heller anners förmode, än thet och så j sanning befinnes skäll, Dherføre haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde vndt och

tillatidt, att för:ne Her Hendrick må och skall bliffwe wijd samme Seberådz prestegeled, Görendis socknemännen ther sammesteds så her effter, som till thenne tijd, then tilbörliche tjäniste, som honum böör, på christendomsens wägna, och Socknemännen åther honum igen, thet som them böör, effter Swerigis lag, och en god gammel christelig sedwane . Datum vt supra

Stockholm den 6 Januarii.

Till hr Gustaf Olsson om upproret i Småland, åtgärder deremot och om mandater till innebyggarna i Vestergötland, Vermland och Dal, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1:a band., fol. 8.

Till Her Göstaff Olsson, Datum Stock:[holm]
6 Janu: Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe åther fått eders scriffuelse, Käre her Göstaff, vdj huicke j giffwe tilkenne, att then vproriske hoop hade åther waridt, Twhundrade starcke, jn vdj Kalffzbygd, och hade när förrasket thet folck, som j hade skicket titt jn j häredet, och brandskattede en fattig Frelsis qwinne, Sammelunde förnimme wij aff Jören Olssons breff, ath the åther haffwe skotted någre Oloff Galles karler, och löpe än nu like fast och ransaka effter Friborne Mendz godz etc Szå Käre her Göstaff aff thetta och annet slict mere, måge wij see och förnimme, hwad thet partij holle aff alt thet the vtloffwe . Och vndrer oss förthenskuld, att man icke täncker ther någett emott, Så och effther wij endels förnimme, att man hade gott tilfålle niderleggie samme salskap, som så löpe och tage till, Endoch j haffwe, som wij besinne kunne (: vdj then beste mening :) och för then dagtingen skuld, latid skone them, thet doch föge hade behoff giordz, all then stund the sielfwe sådant förorsaka, icke holle mere

thet the vtloffwedt haffwe . Szå skulle man och icke heller stortt mere schone att ödeleggie them, ther man kunde komme tess wijdh, än att the schone, att bedriffwe theris tiuffwe och förrädere stycker in på vårtt folck och godemän, Käre Her Gustaff j wele än nu her effter lathe tänckie ther annerlunde till, så att thet salskap icke motte så frije och sächre löpe och tage till, ee hwad råd man ther till finne kunne .

Yttermere som wij nu nyligest skickede eder ett öpitt breff tilhonde, som j öffwer menige Wästergötlandt skulle för then menige man läsa och förkunna lathe . Och effter oss synes, att samme sak medt ett bref icke kan wäll j så stor landzände vtretted bliffwe . Dherföre skicke wij eder än nu Ett aff samme breff tilhonde, någett yttermere förbettredt än thet annedt war, och ther hoss en vnderuisning, hwad som oss synes almogen yttermere än breffued jneholler, muntligen föregiffwes må . Så är vår wilie och begären, atj sielffwe, och the godemän, som j medt samme breff vtskickendis warde, wele doch medt all flijtt sådana vår breff almogen föreläse, och them medt the beste argumenter och framsetinger vttyde lathe, som j vtan twill wäll betänckie kunne sakens nottorfft högeligen kräffwer, att man kan draga tesse landzänder Wästergötland, Östergötland, Södermannelandt och Vpland iffrå thet salskap, och skulle thetta länge seden haffwe bliffwit betenckt aff eder godemän, och hollidt Almogen sådant före, hwar så skedt hade, twiler oss jnthett, att almogen hade wäll latid sig seije och vnderwise .

Szå skicke wij edher och tesförutan än ett vårtt öpett försägled breff, eller Mandat, medt ett Memoriall tilhonde, som skall till Wärmeland och Dall . Må j förordne ther någre godemän till, ther aff Westergötland, som fara ther jn, och tinge medt allmogen, atuj motte änckiende förwette oss så wäll medt then landzänden, som andre flere her j rikit . Wele tesse breff icke tilräckie vtöffwer alt, dhå må

j wäll lathe scriffwe ther så många Copier vtaff, som behöffwes . Så att sådana och andre flere wåre märckelige brister och beswåringar motte och så almogen allestedz jungiffne bliffwa, och att wij motte bekomme the swar och besked igen, ther wij oss effter rette kunne, och til för-lathe motte . Datum vt supra

Zedell

Käre Her Göstaff, som wij senest scriffwe eder till, att wij oförsumeligen wille skicke titt nid någre godemän, som medt then fänniche landzknechter titt kompne äre, handle skole, Så må j wette, att the samme schole oförsumeligen komma titt nid, medt full befalning, att ställe samme knechter till fridz, Ther j eder effter rette wele . Datum vt in literis

Stockholm den 6 Januarii.

Till hr Birger Nilsson, om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 9.

Till Her Birge Nilsson, Datum Stock:[holm] 6
Janu: Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe förnummitt aff eders scriffuelse, Her Birge, Atj haffwe tinget medt almogen ther j Läckiö Länn och flerestedz, Och att the haffwe swaredt eder wäll, på wåre wågna, hwilcket oss wäll behager . Giffwj Gud, thet motte och så medt gärningerne fulgiordt bliffwa, huadt som medt munnen vtloffwes . Mån thet j Her Birge skicke oss altidt theres brister och clagemåll tilhånde, och scriffwe för bönderne, som hijtt vp till oss drage, och begäre, atuj wele göre medell och nåder medt them Thet är oss endels vnderligit och giffwer like så ett anseende, som i och the andre, som länen haffwe ther nidre, wilde tage kranssen vtaff eder, och hengien jn på oss, så att wij skulle bäre all skullen, ee huad som fattis . Mån när j wele lethe medt ett liuss, Dhå finnes thet heem till

eder och flere, atj mest haffwe sielffwe förursakat en stor partt aff thetta perlemente . Förty j wette wäll sielffwe, atuj jnge gårdestedzler haffwe lagt almogen vpå, Doch är thetta stycke en aff the störste och högzste beswaringer, som almogen haffwe, att frelsett förtunge thom alt för mykit medt samme gårdestedzler . Wåre gott, att j gode-män wilde handle motteligen j thenne sak, och som almogen kunde drageligit wara, Så och vm lagmandz gestning, heredzhöffdingis gästning, tingzhester och annet slikt . Jtem riffwe och slijthe ifrå almogen alt thet the haffwe, medt then swåre saköre . Jtem göre många förbud, både på ett och annet, så att bonden må snart icke sälie ett kalffskin, medt minne han skall böthe therföre . Jcke beställe wij alt sådant, icke heller kommer alt thetta till wårtt behoff, eller oss till gode, lickewell skiutis all vlem-pen och skullen jn vpå oss . Wåre gott, att j godemän stälte sådant vtaff, och sielffwe hulpe till, att handle medt bönderne, och vtleggie alle saker till thet bäste, och icke altid hängie hundehuffwedet jn på oss .

Thernäst som j begäre, att wij wele vnne eder alle konungzlige saker medt skattebönder, kyrckie och Clösters landboor, ther j edert Länn, Så effther wij nu på thenne tijd sittie vdj en slik swår och dråpelig krigzkost och penningz forspilding, giffwe wij eder thet sielffwe tilbetenciendis, hurulunde oss mögeligitt wara will, mere att förläne, än wij giordt haffwe . Oss förhoppes, atuj så haffwe förseet eder och flere godemen, både medt Land och länn, som wij thet wele och kunne bekände wara . Giffwj Gud thet motte och så betenckt bliffwe, och atj godemen wilde dog, för sådana wåre och Cronones Land och län göre oss och cronone therutaff then tilbörliig tiäniste, som thet sich medt rette borde, och saken på thenne tijd högeligen kräffwer . Ther vm wij eder än nu till thet högzste wele förmaned haffwe, Datum vt supra

Stockholm den 6 Januarii.

*Öppet bref å skattefrihet under åtta år för Sven Länsman
å Smedebergs hemman i Ölmestads s:n.*

Riks-Registr. 1543, 1:a band., fol. 10.

Öpett breff för Swän Länsman j Smedebärg j
Ölmstada sockn, Datum Stock:[holm] 6 Janu: Anno
etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt Att wij aff wår
synnerlig gunst och nåde haffwe vndt och effterlatidt, så-
som wij och nu her medt vnne och effterlathe, att thenne
wår tro Vndersåte Swenn Länsman j Smedeberg j Ölm-
stada sockn, må och skall avelis sittie frij för all wår
och cronones Skatt, som vtaff för:ne heman, ther han vpå
sitter, j thesse tilstundendis Otte år, begynnendis nu Anno
43, och till tess samme Otte år vtthe äre, Och skall han
niute samme wår gunst och nåde, hwadt heller han jemb-
ligen bliffwer wijd samme Länssmandzdöme eller eij, An-
seendis then hulle tro tieniste, han oss och wårtt Rike her
till giordt och beuist haffwer, Och än yttermere her effther,
så lenge han leffwer, göre och bewise må och skall etc Hwar-
före biude wij wåre fougther och Embetzmän, att the
för:de Swenn Lenzman icke vdj någon motte hinder eller
förfong göre, Datum vt supra .

Stockholm den 7 Januarii.

*Till Ernst Joensson om härads höfdingegästningen af land-
bönderne under Lagnö gård.*

Riks-Registr. 1543, 1:a band., fol. 10.

Till Ernest Joensson Datum Stock:[holm] 7
Janu: Anno etc 43

Wår gunst etc Skall tu wette Ernest, Att Oss Elske-
lig Erlig Wålbördig Qwinne, Frw Karin vpå Lagnöö, haffwer

latid giffwe oss tilkänne, hurulunde tu wilt twinge och truge hennes landbönder (: som vnder för:ne Lagnö gård, medt dagelig dagxwårcker, skiutzfårder och andre tungger liggie :) att the like som the andre bönder ther j häredet scholle holle tich häredzhöffdinge gästning, Endoch samme Landboor eller andre, som nu eller tilförende, vnder förbe:de Lagnö gård j så motte legat haffwe, aldrig någon tijd sådana heredzhöffdinge gästning vtgiordt haffwe, Och är thet oss forthenskuld vnderligit, att tu klandrer i then motten medt samme Landboor etc Hwarföre biude wij tig, attu lather för:ne fru Karines Landboor bliffue tilfridz för förbe:de häredzhöffdinge gästning, synnerligen så många ther liggie vnder gården, Klandrandis medt them, eller andre bönder, nu på thenne tijd, thet minste tu kan. Och synnerligen effter thet icke sedwane waridt haffwer, att the samme landboor nogen tijd haffwe hollidt heredzhöffdinge gestning. Ther aldelis rette tich effther. Datum vt supra

Stockholm den 9 Januarii.

Till Nils Birgersson, Olof Henriksson och Per Hansson om förhandlingar med allmogen i Södermanland.

Riks-Registr. 1543, 1:a band., fol. 10 v.

Till Nils Birgesson Datum Stock:[holm] 9 Janu:
Anno etc 43

Wår gunst etc Skall tu wette Nils Birgeson, att wij befaledt haffwe thenne wår tro Man och tjänere Måns Swenson och Esbiörn Scriffwere, att the samfält medt tich skole tinge och handle medt almogen j Nyköpingz Länn, och någre häreder wijd Gripzholm, Latendis förkunna för them thetta wårtt öpne breff och Mandat,*) som wij förbe:te Måns Swensson haffwe öffwerantworde latidt etc Hwarföre är wår wylie och begären, attu wilt göre them

*) Saknas i registratoret.

selskap, hielpendis till, medt the beste argumenter och framsetninger, att stelle almogen til fridz, som j alle tenckie kunne, saken fordrar, och för nöden wara will, som wij och haffwe någre artickler förfate latid vdj scriffter, som samme Måns Swenson och hoss sig haffwer, på hwad mening oss synes, atj holle almogen före, på thet man kunde drage them ifrå the Smålenningar, Och när j thetta så bestält haffwe, Må j dhå samptligen giffwe eder till oss, ee hwar j oss finnendis wardhe, görendis oss vnderuisning, hwad swar j bekomme, och huru alle legligheter sig tildragit haffwe, Ther j eder effter rette haffwe, Datum vt supra

För:ne mening screffz och till Oloff hindrickson och Per hanson

Stockholm den 9 Januarii.

Till bergsmännen på Salberget, förklaring rörande ett af konungen dem gifvet bref.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 11.

Till menige Bärghzmän, som bruckning haffwa wijd Salebergit Datum Stock:[holm] 9 Ja: Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe förstätt Dannemän, Atj fast skiute eder vpå wårtt breff och muntlige tilsage, vm thet Dreffherdz sölff, som fallidt är vdj thetta nest forlidne 42 årett j så motte, Att wij skulle haffwe effterlatid eder, thet j skulle beholle Tridie parten aff förbe:te Dreffherdz sölff etc Szå wette j wäll sielffwe, att thet breff wij eder gunsteligen vnte och gåffwe, kommer platt inthet then 42 årss rekenskap till, vtan thetta närwarende 43 årss affbrytning i gruffwen, och rekenskapen vpå går. Och hwad eder medt förbe:te wårtt breff effterlatid och tilsagdt är, thet wele wij alt sammen bestå, Män att wij skulle effterlathe eder sådana meddel vpå thet Dreffherdz

sölff, som vdi framlidne 42 årett fallit är, Thet haffwe wij icke sagdt, jcke heller wele eller kunne thet göre, Anseendis synnerligen, att, thet wille göre en will och oclar rekenskap, Dherföre försee oss, atj icke heller, medt någon skäll, thet begäre wele eller kunne, effter wij doch haffwe jw ligewäll jnrympt eder gode middel och frijheter, så att j eder vtan twill wäll behielpe kunne, Förhoppendis forthenskuld, atj rette eder sielffwe j thenne måtte, effther thet som wår Sölffköpere eder föregiffwendis war- der. Datum vt supra

Stockholm den 10 Januarii.

Till menige man i Oppunda härad i Södermanland om tionden och andra utskylder, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 11 v.

Till menige Man j Vppunda her[e]de i Nykö-
pungz länn Datum Stock:[holm] 10 Januarij Anno
etc 1543

Wij Gustaff etc Helse eder oss elskelige tro Danne-
män Cronones skatskyllige bönder, och menige almoge,
som byggie och boo j Vppunda härede j Nyköpungz länn,
käriligen medt Gud och wåre nåde, etc Och giffwe eder
Dannemän her medt tilkänne, ath tesse edre Sendebud
Oloff j Swertastum, Oloff j Akarlaby, Oloff j Bilsbro, och
Erick j Maressiö, haffwe nu waridt her för oss, och latid
förstå vm then tiende lott, som Kyrckiepresterne ther j
häredet begäre aff almogen vtöffwer thet som gammelt
waridt haffwer, Begärendis förthenskuld atuj clerckerne
ther till holle wele, att the eder medt sådan owanlig
lott förschone wille, effter j icke haffwe wane waridt, att
vtgöre sådana tiende lott etc Her vpå giffwe wij eder
Dannemän tilkänne, atuj jnthet synnerligitt eller högt bud
j then motten giordt eller påbudit haffwe, vtan haffwe

waridt j then mening, atj medt god willie eders kyrckeherrer, som eder Gudz ord före, prediche, och annen tiäniste, som christendomen tillyder, göre skole, sådana tiende lott gärne vtgöre wille. Haffwer nu saken sig annerlunde, eller thet wille falle eder för tungt, att vtgöre sådana tiendelott, Dhå kunne wij lide, atj göre j then sack, effter som eders legligheet tilseije. Doch ther hoss förmanendis eder, atj wele öffuerwäge och besinne, hwad som j edre Kyrckehärren och christelige lärefädher, effter Swerigis lagh och en god gamel Sedwane plictige och skyllige äre, att the fattige män j then motten icke förkortt skee motte,

Ther nest, Som j och latha förstå, Att eders häredzhöffdinge tager sin heredz gästning vtt alt för strängt etc Så wetter Dannemän, Atuj haffwe sådant icke befaledt, är icke heller oss medt att så skeer etc Hwarföre wele wij så lathe förskaffet, att eders häredzhöffdinge skall lathe sig her effter benöge medt thet som skall wara kan, Som wij eder Dannemän och her medt förmane, atj och wele holle eder j then motten emott eders heredzhöffdinge effter som skall medt fölie kan,

Som j yttermere begäre, attj måge niute fodringen, effter som j gammel tijd skedt är etc Szå förundrar oss storligen, atj Dannemän sådant begäre wele, icke betänckendis, huru tidsens och landzens lägligheet sig nu begiffwer, och j fordom tijd begiffwidt haffwer, Som är, att alt thet almogen j gammel tijd falt hade, war fast bättre köp vpå, än thet nu är. Som är ett par gode och gilde oxer för Sex marcer, Ett pund smör för Twå öre, Ett feet fåår ij ($1\frac{1}{2}$) öre, En skön foole otte eller Tije marcer, Ett lass höö för Twå öre, och så thet ene effther thet annedt, snarest sagt, att alt thet som bonden nu faalt haffwer, thet är altsammen myckit högre försatt, än som j gammel tijd waridt haffwer. Om tolcket och annet mere haffwer jw almogen j then motten så wäll fordell, som härskapett. Jtem är och wäll

witterligit, hurulunde man vdj Köpstäderne, och på Bygden, ett natlläge till sich och sin hest, vdj gammel tijd betale kunde medt en halff öre, Nu kan man neppelige komme vtaff medt fyre eller fem rundstycker, ther man skall haffwe någon wälfordan. Jtem man kunde och j fordom tijd holle en hoffman med Sex eller otte marcer vm årett, nu måtte man giffwe honum Tiwgu, Trettije eller Fyretije marcer, förutan kost och klädher, Tesligest footfolck, Botzmän och andre, effter the all theres wedertorfft, både j Städerna och på bygden schole köpe för then dyreste penning, Sammelunde att all wården är full medt krig och örlig, och krigzfolcket förthenskuld fast dyrlegde, För sådana orsaker skuld nödgas wij, att föröke tess högre theres Lönn, så frampt wij sådant folck icke vmbäre wele, när rikit them mäst behöffwer, Så haffwe wij doch jnthet annedt att tage vtaff, vtan wår och Cronones rätte skatt, fodringer och andre vtskyller, Och när wij för sådana wåre och cronones rettigheter alt tage skulle, som gammelt waridt haffwer, Szå giffwe wij eder thet sielffwe tilbetenkiendis, huru thet will wara härskapett mögeligitt eller lideligitt, medt sådana dyr tid att förswara rigitt medt, effter att almogen begärer all ting effter thet letteste. War och så iblandt almogen en god gammel sedwane, att jngen hoffmän [o: hoffman] såndes hwss, och theres nottorfft, som vdj rigisins reese stadde wåre. Nu måste man betalet vppå thet dyreste. Och för sådana wictige saker skuld, som for:ne stå, kan jngen medt någon skäll förtenckie oss wår redelige Skatt, fodringer och andre vtskyller, Effter som tijdzens lägenheet seg j landet begiffwer, Effter thet wij göre nu riket fast större tjänist än som j förtiden skedt är, Förty ther j gammel tijd hultz her j rikit Fem eller Sex hundrade krigzfolck, ther holles nu fem eller Sex Twsende krigzfolck, Ther som och j förtiden hultz en hoop skariébåter och annet prackerij, ther rikit jnthet bestond aff hade, ther holles nu en hoop wällige örligzskip, drå-

peligit Skytt, hester, harnesk och andre krigztilbehöringer, ther man land och rike medt försware kan, Och när almogen j så motte sökier sin fordell, medt thet som gammelt och foortt waridt haffwer, Så will och effter fölie, att riket bekommer och lithett förswar, när vmtränger, Så får man dhå see och förnimme, huad fördell riket haffwer vtaff slike gamble sedwaner, Och fructer oss nog, att effter almogen begärer all ting effter thet gamble, att thet kommer (: ty werr :) til thet sidzste, och tileffwentyrns för an wij förmode ther till, att wij her j Swerige få gammelt och foort, så att oss swider effter. Förty wij haffwe fått wisse och sanne kundskaper, både iffrå wår käre Swåger och förbundzbroder, Kongen j Danmarck, Så och aff wåre egne Sendebud, att then gamble och vmilde Konung Cristierns barn och theres målsmän vtruste och tilrede sig medt all then mackt, som the kunne affsted komme, vdj then acht och mening, nu j Wåår till Land och Watn, medt falsk dagtingen, roff, mord och brand, att öffwerfalla thetta wårt fattige fädernes rike Swerige, och komme så oss alle och menige Swerigis Almoge vdj sådan jemmerlig sorg, schada, förderff och ewig tråldom, som wij tilförende vdj then samme gamble Konung Christierns tijdt vnder waridt haffwe. Så wilde wij och gärne tänckie ther till, att göre samme wåre och rigisins fiender ett manligit och alffwarligitt modtstond, hwar wij oss elliest fulkompligen till thet hulskap, troskap och manskap, som i oss loffwedt, sworidt och tilsagdt haffwe, förlathe måge, och att wij wår rygg tryggeligen till eder wende måge. Szå käre Dannemän vm thesse och andre flere wåre och rigisins märckelige lägligheter, och beswåringar, haffwe wij yttermere och wijdere scriffuit then menige man ther j Nyköpungz Länn ther vm till, och befaled att wåre tro män och råd, Nils Krumme, Måns Swensson, och Esbiörn Scriffwere, samme wåre breff schole förelåse och förkunne latha. Therutaff j vtan twill wår

grund och mening yttermere och j längden wäll förnim-
mendis worde. Begärendis förthenskund, atj wele medt
samme wåre bud, och på samme wår scriffwelse, wette
oss ett oförsumeligt swar och besked tillbaka igen, hwar
till wij oss förlathe måge, och effther rette skole. Befal-
lendis eder Gud. Datum vt supra

Stockholm den 10 Januarii.

*Öppet bref för Hans Bödeker på rättighet att inkräfva
fordringar.*

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 13.

Öpelt breff för Hans Bödeker Datum Stock:
[holm] 10 Janu: Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Att thenne oss Elske-
lig Hans Bödeker Köpswänn, haffwer latid giffwa oss
tilkenne, att han någre gäld vtestondendis haffwer her i
riket, och synnerligen hoss wår Vndersåthe och Borgere
her j Stockholm Frantz Stråbuck, Och haffwer han för-
thenskund ödmiukeligen begäredt wår förscrifft och tilla-
telse, att han samme giöld och skuld hoss them, han så-
dana giöld vtestondendis haffwer, frij och vbehindret, ju-
mana, kräffuia och vpbäre motte, Hwickit wij honum icke
wille eller kunne affslå, vtan att han, medt Swerigis lag,
sådana gäld jnmana må och skall, aff them honum plic-
tige äre etc Hwarföre biude wij wåre Fougter och Em-
betzmän, ther för:ne Hans Bödeker eller hans fulmyndige
hender till att komma, och sådana sine geldenerer beslå
kan, att the hielpe samme Hans Bödeker till hwad deel
the honum medt rette plictige och skyllige äre, Så att han
icke offtere j then sack behoff haffwer att bekymbre oss
vm samme ärende, så frampt the wele göre thet oss liufft
är. Datum vt supra.

Stockholm den 10 Januarii.

Dagtingan mellan konungen och de upproriske i Småland.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 5.

Ett K: Ma:tz w: a: n: Herris dagtinge breff, emellem H: N: och the Smålenningar. Datum Stockholm 10 Januarij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helsse eder oss elskelige Dannemän alle, wåre och cronones skattskyllige bönder, landboor och menige almoge, som byggie och boo vdj menige Småland, käriligen medt Gud och wåre nåde, Som eder alle (: vtan twill :) wäll witterligit är, hurulunde vdj thenne näste forlidne Sommer och höst, ett farligt och stortt buller och obestondt, ther vdj eder Landzende Smålandh (: thet Gud bettere :) vpå färde waridt haffwer, så att mong Erlig man, fattig och rijck, therutöffwer tillsatt liff och godtz etc Så vpå thet sådana Gudtz förtörnelse, Blodtzutgiutelse, Roff, Mord, Brandh, och myckit annett ondt, som vtaff sådane jnbyrdis twedrecht fölge pläger, affleggies motte, frijd och enigheet igen vpwexe och förmeres, lag, rett och rettwise styrckies och beskyddes, haffwe wij vtaff wår synnerlig gunst och nåde (: och effter wij wäll wette och besinne kunne, att thetta samme buller och obestondh haffwer waritt, och än nu är mong Danneman j then landzänden högeligen emott :) jnlatid oss, genom wåre trogne Män, Rådt och tiänere, vtij handling och Dagtingen medt Nils Dacke och hans sälskap, vpå then menige mandz wägna vdj Smålandh, vdj så motte, att alt hwadt som j thetta framlidne buller, medt Roff, Mord eller Brand skeedt är, skall bliffwe och wara, för födde och ofödde, en platt död och afftaledt sak, och aldrig effter thenne dag vpå tales eller wrekias, Doch medt så skäl och förord, att hwadt som förbe:te Nils Dacke, och the medt honum vtij

Sletbacke, then tijd handlingen giordis, tilstæde wære, vpå menige mandz wægna vðj Smålandh, medt hond, mun, breff och jncigle loffuade och tilsagde, motte och så fast och obrotzligen, vpå theres sijde, hollit och fulgiordt bliffwa, Och vpå sådane handling haffwe wij nu för Fem eller Sex wickur skicket wårtt stadfestelse breff samme Nils Dacke til honde, som wij icke annett tro kunne, än att han then menige man j Smålandt ther vm jw vnderwijst haffwer, och them samme wårtt breff see och förkunne latidt. Doch ee huru ther vm är, Så giffwe wij eder än nu tilkenne, att wij then samme handell, som skedde j Sletbacka, samtycke, bewillige och fulborde, vðj alle sine punchter och artickler, och haffwe wendt eder alle och hwar wijdh sitt nampn, wår fulkommelige wilie, tryggie och trogne wänskap till igen, för fødde och ofödde, Doch medt sådana förord och wilkor, som för:ne stå, atj Dannemän, och så vpå eder sijde, skole affstå och igen wände aff all fientlig handell, Vtgörendis i tijd och time eders rette och årlige skatt, fodringer och andre rettigheter, som i oss, och eders rette öffrigheet vpå Cronones wægna plictige äre, och vðj all annen motte bewise eder emot oss och menige Swerigis rike, som gode, trogne och retrådige vndersåther bör och plictige äre, och sielffwe hielpe till att straffe och näpse skalcker, Szå skole j näst Gudtz hielp icke annet förnimme aff oss, än att wij wele wara eder för en gunstig och nådig konung och herre, och så bewise oss emott eder, som en christen konung böör att bewise sig emott sine trogne Vnder-såter, Och effter thett Dannemän, att när samme handling eller Dagtingen besluten bleff, loffwedt och tilsagt war, att någre gode män aff wårtt Råd och ridderskap tijtt nid till eder skickes skulle, som ther hoss eder hwad brister eller clagemåll på färde ware kunne, höre och ransake skulle, Så haffwe wij och nu förthenskuld afferdiget tesse wære tro Män och råd, Her Mons Johanson, Isack Birgeson och Esbiörn Scriffwere, att the skole, på wære wægna, tinge medt

eder, ther vtöffuer hele landet, och hielpe till att skicke och midle alle saker och ärender vtij then beste motten, Hwarföre är vår wilie och begären, atj Dannemen wele settie tro och loffue till hwad Deel the eder, på våre wägna tilseijendis eller föregiffwendis wårde, Och vdj alle motte så skicke eder emott them, vpå våre wägna, som trogne Vndersäter böör, och plictige äre, Hwickett oss förhoppes eder Dannemen sielffue och seden menige rikit, vtij lengden, till nytte, gagn och longligit bestond komme skall. Eder Dannemen Gud befalendis, Datum vt supra

Stockholm den 14 Januarii.

Till Nils Larsson att jemte Joen Olsson värfwa intill ett tusen knektar.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 13 v.

Till Nils Larsson, Datum Stock:[holm] 14 Janu:

Anno etc 43

Vår gunst etc Som tig wäll förtäncker Niels Larsson, att wij gåffwe tich vdj befalning senaste, attu teg flitelligen winlegge skulle, till att beskaffe oss någre dugelige vnge karler, till them wij haffwe, och förwette oss medt ther vppe tilförende etc Så är än nu ytterligere samme vår e[n]tlige wilie och befalning, att tu samt Joen Olsson, medt thet aller förste eder ther vm winleggie wele, att betinge och förskaffe oss till ett Twsende Skytter, så att the motte komme hijtt till oss Kyndermesse tijd nestkommendis, Och när the komme hijtt vtt wele wij lathe forstreckie them vppå honden, ther the sig theris nottorfft medt köpe kunne, Datum vt supra

Örebro den 20 Januarii.

Till hr Gustaf Olsson om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 13 v.

Till Her Göstaff Olsson Datum Örebro 20 Ja:
Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått edertt breff, Käre Her Göstaff, medt Cancellereus tiänere Seuerin, och the andre medtföliende breff, som Cancelleren oss och eder tilseriffwit haffwer etc Samelunde begäre j och, att medt the knechter motte medt thet förste handlet bliffwe, effter man kan jnthet höör haffwa medt them, eller någett gott regimente holla, för än the haffwa sworidt oss, och wette theres beskedh etc Så skole j wette, [atuj] för 8 eller 14 dager seden hade affärdiget the samme godemän, som medt thom handle, och alle saker til en ende besluthe skulle, Endoch oss, j midler tijd, och än nu dageligen, många och åtskillelige handlinger och ärender förefalne äre, Och synnerligen nu medt these Cancellereus breff och scriffwelser, så att wij thet snarerne icke haffwe bestelle kunnet, Så haffwe wij doch nu affärdiget tesse wore trogne män, råd och tiänere, Peder Bragde och Valentin van Lutick wår Secreterer, medt sådana befalning och affsked, att the oförsumeligen skole skynde sig nidh till eder och knechterne, Affhandlendis och ställendis thom tilfridz medt beställing, Artickler, besoldning, och annett hwad förnöden är, Och förthenskund är wår wilie och begären, atj wele wara thom behielpelig och öffwerantwarde Peder Bragde samt Musterscriffweren så myckit aff then Summa, som ther på Elffzborg och Läckjö jnsatte äre, att kneckterne kunne bekomme theris redelig betalning, Thernest vm thet swar som Cancellereus Missiuer eder tilscriffue, kräffwer, och vm någre andre breff, som oss icke orådeligit syntis j wele

vtscriffua latha, och vm någre andre wåre anliggiende wårff och ärender, Haffwe wij vnderuist för:ne wår Secreterer Valentin wår wylie och mening, Then j, på wåre wågna, j samme saker betro wele. Och haffwer han wår befallning, vm samme breff och handlinger widere medt eder att berådslå, och ställe edher sådana concepter, som saken kreffwer. Ther j eder effter rette wele, Eder Gud befalendis, Datum vt supra .

Zedell

Är och så wår nådige begären Her Gustaff, atj oförsumeligen wele giffwe oss tilkänne, vm then Summa penninger, ther på Elffzborg och Läckiö äre, wele tilreckie till samme knechters betalning, Och atj wele lathe förstå, hwadt som på samme fäniche knechter hwar måned löpe will, Ther wij dhå kunne haffwe oss effter att rette

Käre Her Gustaff, som wij vdj wår sidzste scriffwelse låthe eder förstå wår wylie och mening, huru j eder emott the hollendere, som ther till Lödesse nu på förårett komme kunne, skicke skole etc Szå äre wij än nu wijd then mening, att vm the komme som wänner, att j och så icke heller skicke eder dhå annerlunde emott them, Dog atj likewel lathe haffwe ett nöge och gott vpseende medt them, huru the sig skicke, och att the icke någon stemplan eller förtächt skalckheet skynde jn j rikit, Ther ligger oss stor mackt vpå

Örebro den 22 Januarii.

Till Skeppar Olof, att till våren hafva örlogsflottan utrustad, för att kunna bemöta väntade fiendtliga anfall.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 14 v.

Till Skepper Oloff Datum Örebro 22 Ja: Anno etc 43

Wår gunst etc Effther thet Skepper Oloff, wij aff mångfällige och wisse kundskaper förnimme kunne, att på

förårett nästkommendis will tilförmodendis wara, att wij aff wåre rigisins fiender till siöss icke vanfectede bliffwa. Will förthenskund wara förnöden, att wij och så tänckie ther nogett emott, till att vtrede och vtruste lathe någre aff wår Örligz Skip, och synnerligen wåre Galeer etc Szå mottu wara förtänckt therutinnan, haffwendis både tackel, twg, Sägell, Årer och alle andre tilbehöringer till rede, medt all annen nottorfft, som ther till hörer, emott för: de tijdt, så att man medt en hast kunde göre all skipen tilrede när sä behöffues, och wij tig thet befale lathe, Wele wij icke heller, att man allenest skall bruke vpå samme Galeyder the guthne stycken, som her till skedt är, vtan man moste och så lagat, att ther komme nogre sköne Cammerstycker vpå, som man jnnan bools lade kan. Så mottu haffwa Bothwedt och Jacob van Costniss förmanet ther vm, att the och tenckie ther till att lathe göre Skytt, medt all annen theris redtskap och tilbehöring, både Cammerkijler [och annet?] wäll färdige. Thetta jngelunde försumendis Datum vt supra

Örebro den 22 Januarii.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, att i en hast anskaffa så mycket penningar som möjligt, att myntningen skall med flit bedrifvas, samt att Jakob Skrifwares räkenskap skall granskas.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 15.

Till Biörn Persson och Lars Organista Datum
Örebro 22 Ja: Anno etc 43,

Wår gunst etc Wij förnimme Biörn och Larss, att vtij thenne tilstundende tijder, så wäll som nu, will fast förnöden wara, ath man försambler jn j wår Cammer the mäste penningar, som någon råd kan stå till att bekomma, synnerligen effther wij jw clarligen besinne kunne, att

penningar wele nw wisseligen tilstädhis wara, hwar man elliest opå thenne tijd någett vtrette skall etc Hwarföre är wår alffwarlige wilie och biude eder, atj alffwarligen wele förtenckte wara, draga och skrapa tilhopa the mäste penninger, som j vdj någon måtte öffuerkomme kunne, skulle j än läne och borge ther till, så atj medt en hast till hundrade Twsende m^{ff} vdj rede penningar bringe kunde, Same-lunde atj och så wele haffwe nöge vpseende medt myntheit, så att thet motte och på thet flitigeste gå för sich, Ther ligger ingen ringe mackt vpå,

Ytterligere förundrar oss, Atj icke haffwe förhört then Jacob Scriffueres regenskap, och latid honum giordt beskedelig vnderwisning vpå hwad deel, som han vtij befalning hafft haffwer. Wij kunne icke wette, huru samme Jacob medt wåre skindwarur handledt haffwer, Therföre biude wij eder, atj än nu oförsumeligen för:de Jacobz rekenskap förhøre lathe wele, giffwendis oss seden beskedeligen bescriffuit, huru samme hans rekenskap vdj lengden sig förlupin är, Thetta j jungelunde försume wele, Datum vt supra

Örebro den 23 Januarii.

Till hr Måns Johansson, att jemte Isaak Birgersson och Esbiörn Skrifvare, förhandla med allmogen i Småland, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 15.

Till Her Mons Johansson, Datum Örebro 23
Octo: [v: Januarii*] Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Käre Her Måns, Effter som senest wij medt eder och flere wårtt Rådt j Stockholm beleffwede och öffuertaledt wart, att j schole wara en vtaff them, som medt then dagtinges stadfestelse breff nedher ått Smålandh drage schole, Szå haffwe wij nu, her i wår

*) Ordningen i Registraturet visar att missskrifning i afseende på dateringen tydligen egt rum.

Stadt Örebro, medt wårt råd, som her tilstade wåre, och then Wäsgötiske och Smälendzke Adell yttermere ther vm handlet, och tilskicket tesse wåre gode män till medt eder, Nämbligh Jsaach Byrieson och Esbiörn Scriffwere, att the medt råedt och dædt tilhielpe schole, handle, tale och tinchte medt the Smälendzke bönder, Att man en tijd j grunden förfare kunne theris grund och mening. Så haffwe wij och befaledt för:ne Jsaac Byrieson, att han eder muntligen och wijdere, vm alle ärender, som her j rådtzwijse förhandlede och beslutne äre, meddele och vnderwijse schall, effter han haffwer altidt waridt therutöffwer, hört både j begynnelsen och änden, Och förthenskuld wett han eder alle legligheter best medt munnen att berette, ther j och fulkommeligen måge settie tro och loffwen till, hwadt han eder j så motte tilseijendis eller förhollandis warder, Måge j förthenskuld medt thet aller förste skynde eder heden, och tinchte medt them, att man j tijde motte bekomme någon wijss kundskap iffrå eder igen, Ther man sich effter rette och skicke kunde. Ther j eder alffwarligen effther rette och skicke wele. Befalendis eder Gud, Datum vt supra

Örebro den 23 Januarii.

Fullmakt för Marquard Holst att värfwa knektar i Vester-götland.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 15 v.

Fulmactz breff för Marquard Holst till at antage knecter vdi K: Matz till Swerige tieniste, Datum Örebro 23 Ja: Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att wij befaled haffwe thenne wår tro tienere Marquard Holst, wår fougte öffwer Biscopzsakerne vdi Läckö län, att han på wåre wägna skall aname, vdi wåre tieniste, the meste dugelige vnge karler, som han ther j sitt fögderij eller annerstedz

öffuerkomme kan. Samelunde ther någre gamble hoffmän j Städerna eller på Bygderne besittiendis äre, som lust och wilie haffwe, att tiene för månedz soldh, Dhå skall han och tage them till sich, och giffwe them till en marc, iij eller iiij på honden, till tess the komme till thet annet wårtt krigzfolck. Dhå schole the bekomme hwar och en, effter som han förtiäne kan, theris redelige månedz sold, Ther hwar och en sich effter rette må, Datum vt supra

Örebro den 23 Januarii.

Pass för mäster Georg Norman till Danmark.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 16.

Pasbord för M: Jören Norman nid till Danmarck Datum Örebro 23 Ja: Anno 46 [o: 43]

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att wij affärdigett haffwe thenne Oss Elskelig wår tro Man och rådt, M: Jören Norman, medt någre wåre wärff och ärender, nid till wår käre Swåger, Broder och Nåboo Kon:ge Wårde till Danmarck etc Hwarföre bedie och begäre wij vtaff alles wåre käre Swågers, Broders och gode Nåboos Embetzmän, Fougter, och alle andre, som för:ne M: Jören Norman hender till att komme, ware seg vdj hwadt stånd eller Condition the helst äre eller ware kunne, att the hielpe, fremie och fordre honum till thet beste, både i framferdt och återfärdt, thet samme wij vdj like motte altijd nådeligen förskulle wille. Hwilckit samme wij och så giffwe wåre egne Vndersåther, Fougter, Embetzmän och alle andre, som för wåre skuld wele och skole, göre och lathe tilkenne, att the honum j thenne sin rette reese jnthet hindre, platze eller förfong göre wele, vtan hielpendis och förfordrendis honum till thet beste, Görendis herutinnan thet oss liufft och behageligit är, Datum vt supra,

(Örebro omkring den 23 Januarii?)

Framställning från konungen till de närvarande af rikets råd, regementsrådet och ridderskapet rörande opålitligheten af den med Smäländingarne ingångna dagtingan, Nils Dackes bref till konungen af Danmark och till konung Gustaf sjelf, och om åstadkommande af de penningssummor och förråd, som behöfdes för att under ett halft år underhålla en krigshär, tillräcklig att skydda riket, m. m.

Efter en samtida odaterad, delvis skadad, handling, med påskrift 1543 på omslaget, bland »Rådslag under Kon. G. I:s regering» i kongl. Riks-Archivet. Af innehållet synes den böra hänföras till tiden näst före här efterföljande rådslag och beslut af den 23 Jan. Huruvida den blifvit behandlad vid mötet, framgår emellertid icke af de öfriga handlingarne från detsamma.

Tesse effter:ne articler begärer Kon:ge Ma:t till Sverige wår aller nådigeste Herre, ath j godemen, Hans Kon:ge Ma:tz rigis och regimentz rådth, wele nw oförsumeligen berådtslå och öffuerwäge, giffwendes hans Kon:ge Ma:t her opå ett bestendigt rådth och beskedh j saken hwad hans Kon:ge Ma:t göre eller lathe skall .

Till thet förste, Effter mann seer clarligen för ögen, at the Vproriske Smälenninger föge ackte kon:ge Ma:tz wår aller Nåd:e herres breff och scriffuelsser, Vanseende huad som the sig vdi then sijste handell och dagtingen forscriffuit och forplicated haffue, Så haffuer och kon:ge Ma:t wår Nåd:e herre lenge sedan schicket them tilhände sin kon:ge Ratification, till samme handels bekrefftig, Så will och nw kon:ge Ma:t wår Nåd:e herre, eder hans nådz rådth och godemen icke Fördölie, Hurulunde the same Vproriske Smälenninger haffue tagit sig före, ath söke med theris saker jn till kongen j Danmarck, och platt förgätid huad som the genom then forbemelte dagtingen loffuadt och tilsagdt haffue, Vtan sig för kongen j så måtte höre och förlude latid, Ath huar kongen j Danmarck med thet

Swenske rigis rådth, icke wilde loffue för thenne handell, Ja och therutöffuer, Hwar kon:ge Ma:t till Sverige wår Nåd:e herre, wid sin kon:ge ärhe och lempe genom sin sworne eed och elliest med breff och segell, städlike nog sig icke förpliche eller vtloffua wilde, så ath then same förrädere hoop ther medt åtnögdes, wele the huarken stelle troo eller loffue till same handell etc, Och beroper sig kon:ge Ma:t j then måtten till Dackens egit breff, och the scriffuelser, som hans kon:ge Ma:t för Fiortan dager sedan ifrå kon:ge Ma:t till Danmarck bekommit haffuer Så begärer och kon:ge Ma:t w: n: h: ath rådett wele öffuersee och nogsampt ransake the same breff, Så warde the vtan twill wäll befinnendes, ath the same Smålenninger haffue sig oppenbarligen j Danmarck förnimme latid, Ath the, vtan alt middell alle theris gamble formente brukelige Frijheter wele haffue igen, Therutaff hwar och enn wäll merckie må, Hurulunde same the Smålenninger emott kon:ge Ma:t w: n: h: tilsijnnes äre, Och hwad som hans kong:e Ma:t vdj grunden sig (: vm sådant :) till them enthliggen till att forsee och forlate haffua må, Och begärer nu hans kon:ge Ma:t forthenskuld gerne aff eder godemen hans nådz rådth och ridderskap ath wette, Och atj med enthligit och tidigt rådth beslute wele, huad hans kon:ge Ma:t och hans Ma:tz kon:ge och Furstlige vnge liffzerffherschaffter jcke allenest, vtan och eder sielffue, eders hustruer, barnn och effterkommender, Ja och menige rigit vdj lengden wille rådeligit ware, Forty att vm kon:ge Ma:t w: n: h: vtaff eder godemendz, hans nådz rådth bewägende orsaker icke til effwentys vbenägin wara motte att fordrage och forskone the same Smålenninger then fortiänte vnåde och straff, Och nådeligen på thenne tijd, någett middel effterlate, [på] theris skatt, fodringer och annett, Wåre thet ligewäll ett h[ögt?] betenckende werdt, om thet och vdj lengden för rigit och thet menige beste wara kunde, Jtem om formodeligit wåre, Ath the Smålenninger ther egenom better eller fro-

mere bliffue motte, Effter wäll merckendes är, vm kon:ge Ma:t på thenne tijd än fast wille [giffue] the Smälenninger någett effter, jcke för sådana theris skalckhett och vpwickled vproor skuld, vtan meer till ath beholle hörsamhett, Frijd och endrecht hoss them, Ath hans kon:ge Ma:t effther thetta same exempell och vdj lige måtte the andre bönder och rigisins jnbyggere, som sikh än nw för lydige trogne och retrådige vndersäter holle, öffuer allt ritig sådana vtlibörlighet, Och än mere then ene tijd effter then annen, jnryme moste, eller sådana vproor sig och sine barn j alle landzender dagligen skulle haffua ath formode, Så steller hans kon:ge Ma:t thet til eder sielffue, godemen, såsom till the forstondige, Ath huar hans kon:ge Ma:t skulle effterlate menige ritig skatten och Fodringerne, allt effter som gammeltt och fordt varit haffuer, Vm thet icke wilde åter igen wara hans kon:ge Ma:t och hans nådz lifzerffher-skaffter fast vmögeligit och vdrägeligit vdj lengden sådana stoor vmkost, som hans kon:ge Ma:t nw long tijd och j mång år, mere än alle hans nådz forfädre, för menige rigesens beste skuld, hollitt haffuer, och än nw holle moste, Forty mann seer thet oppenbartt för ögen, Huicke swäre ech Dråpelige Summor hans kon:ge Ma:t årligen opå hans krigzfolck, både her jnrigis och vtan rigis wender, Så wäll opå många bestelte höffuidzmen och öffuerster vtan rigis, the med höge Summor årligen vnderholles, szom med mangfollig månedz besoldning her jnrigis opå hans nådz krigzfolck, fremende och jnlendske, än nw koste motte. Ther till och huad som till then swäre skipzustrustning hörer, med fettalie, skytt, krutt, lott, med alle hande skipzfolckz vnderholdning, thet ene år frå thet andre, opå går, seer man och nogh skijnbarligen,

Wijdere Effter Hans kon:ge Ma:t haffuer fått thetta rige för sig, så gott som ett öde och förderffued rige, funnett huarken bysser eller wärijer för sig, Rigisens slott och Fester nidfaldne och forderffuede, Therföre haffuer

hans Kon:ge Ma:t (: så fierren han nåde wilde wette rigit och oss alle forwarede :) most lata giute mygit och swårt skytte, Ther opå enn merckelig Summa Kupper Engelst then och annen metall gången är, Som och rigesens slott och fester icke lithet kosted haffua, för än the szå vpbygde och forbettebre bliffne äre som nw för ögen, Vtöffuer allt thetta, szå haffuer och hans kon:ge Ma:t för än hans nåde thetta rige genom gudz tilhielp föröffre kunde, satt sig för rigesens skuld vdj en swår och dråpelig geld, Huicken geld hans kon:ge Ma:t med swåre och dråpelige Summor vtrigis haffuer bethale mått,

Sådana penningz forspilding och bekostning haffuer nw kon:ge Ma:t fast ytermere hafft än the andre hans kon:ge Ma:tz forfädre, framlidne rigesens konger, regenter och gubernatorer, opå thet hans nåde gerne wille haffue rigit och alle tess jnbyggere beskyddett och beskermet vdj godh frijd och rolighet, Szom och gudh tess loff skedt är, ath rigit nw snartt . . . år, vdj godh frijd och rolighet stätt och waritt haffuer Skulle nw kon:ge Ma:t åter igen komma vdj sådana dråpelig och vtalig vmkost, och icke mere än the framlidne potentater i rigit haffua till ath vpbäre, hade man vdj gode måtte och letteligen tilbesiinnendis, Ath then kon:ge Cammer sådant vdj lengden drage eller vpeholle jngelunde mögeligit wara wille, Doch icke tess minne, Effter thet j godemen hans nådz rigis rådth till att vnderholla frijd och enighet hoss vnderdanerne, så synes nyttugt och rådeligit wara, Szom och kon:ge Ma:t sielff icke vbenägin wåre, Ath giffue the Småleninger någett effter, wilde och så gerne sökie the middell och wäger, som ther till nemplig(!) wara måtte, Och tesforutan nådige handlinger med them wijdere företage latha, will och så än nw ytermere med hans kon:ge Rati-fication sådant at forsechre latha, Aleneste Effter thet Gudh almectig, j sådana måtte forseedt haffuer, atj godemen rigesens rådth och menige rigis jnbyggere jcke aleneste

med frijtt och lagligit kor och wall, vtan och jemwäll med stoor bön och flitige begären så mygit och på the wägerne beskaffede, Ath Högbemelte Kon:ge Ma:t w: N: herre thetta ganss öde och platt forlathne rige togh sig an, Så wilde thet och effter gudz befallning tilbörlligit wara, ath hans Kon:ge Ma:t rigesens anliggende nottorffter förändre, tideligen betrachte och j så måtte besijnne wilde, ath icke vtöffuer för stoor troo och loffue, Rigit vdj tilkommende tijd motte forrådt och forderffuet bliffue, Och forthenskund må hans kon:ge Ma:t j thenne måtte wäll haffue ett sådant betenckiende, Ath vm än fast hans Kon:ge Ma:t, allt huad thet wara kunde, som tesse vproriske Smålenningar, med sådant vtlibörlligit företagende, fordra kunne, effterlata wille, Och ther egenom hans nådz och rigis tresell och Cammergodz formindret, Så wilde och følge, Ath hans Kon:ge Ma:t motte öffuergiffue så mygit aff the swåre krigzrustninger med flere the vmkoster som hans Kon:ge Ma:tz Cammer icke alene formätte ath vppeholle Doch icke täss minne, Huar Rigit tileffuentyrs af vtlenske eller jndlenske fiender skulle öffuerfallit bliffua, Huad man dhå företage skulle, ath thetta fatige wårt Fädernes rige jcke medt roff, mord och brand så jemmerligen förstörret och öffuerdragit bliffua måtte och vdj grunden forderffuett szom tilforende skedt är, Vtan nw j tijd emott slig forderff och till ath affholle sådana jemmer och vlycke med rette skulle tiltenckt bliffua .

Och ändoch fast tilbefructendes är vm tesse wåre Vproriske vndersåter vdj theris vtlibörllige företagne handell icke än tilleffuentyrs fast bestondige bliffue kunde, eller och någett hemeligt forstandh eller vndersethning med the fremmende wåre fiender göre, och them hijt ju ath drage, sig vnderstå måtte, ath the fremmende, som äre then vmilde och gamble konung Christierns barn och theris målssmen, doch ligewäll genom them sielffue eller andre thetta rige icke vanfected bliffue lothe, Huad man dhå

skulle till ath tage, ther med man alle krigznottorffter kunne enn tijd long forsware och vndsettie rit, Effter ath bönderne icke w[ele] legge ther mere till, än theris gamble sedwane warit haffwer.

Och effter sådana fara och bjsorg förhonden är, ath wij fast sielsindt stå och vförsächrede äre, både med the fremmende och wåre egne bönder, Och forthenskund för gott anseedt, ath man skall forminske med bönderne theris skatt, fodringer och andre rettigheter Så will thet jw nw j tijd fornöden wara, med ett endrecktigt och enthligt råd h att beslute, Hurulunde och huar man skulle komma till sådane swåre summor, vm sakens nottorfft så kraffde, Effter then kon:ge Cammer allt sådant ath vppeholle vmögeligit wara will.

Och förthenskund är Kon:ge Ma:tz wår aller Nåd:e Herris nådige betenckende j thenne sack, till att förekomma all farlighett och effuentyr, ath man vdj forråd h wisselige jw så mygit haffua och bekomma motte, Therutaff man till rigessens forswar och beskydning emott alla rigesens Fiender Ottetusende krigzfolck till foot med enn hast vpatbringe och på ett halfft år vnderholla motte, Ther till will jw wara för handen j förråd h till thet minste till hundrett tusendt gylden, aleneste till sådana krigzfolckz besoldning på ett halfft år, och will så ändå neppeligen tilreckie, Till huicken Summa kon:ge Ma:t w: n: H: (: förvtan hans Kon:ge Ma:tz vtlendske och Fremmende råd och Hofftiäneres besoldning, och vtöffuer all then vmkost med alle honde nottorffter, som på alle hans Kon:ge Ma:tz och Cronones slott och Fester, Skipzflotter och andre vmkoster opå går :) hans kon:ge Ma:tz Cammergodz icke förschone will, Forhoppendis och så ath the godemen hans nådz råd och Adell, såsom rigesens ledemott, till att hielpe och redde theris Fädernes Landh, theris godz och ägedeler, icke heller spare eller förschone wele, Och forthenskund är thet hans Kon:ge Ma:tz nådige begären, ath the godemen

hans nådz rådth och ridderskap, wele late sig höre och for-
 mercke, huad som them j thenne sack till ath göre möge-
 ligt ware will, Och opå thet the och alle andre måge see
 och fornimme, ath Kon:ge Ma:t vdj then måtten jnthet vdrä-
 geligit eller besuerligit aff them begäre will, Är hans kon:ge
 Ma:t tilfrijdz och benegin ath vnne och forscriffue them the
 forläningar, som the nw aff hans nåde och Cronen jnehaffue,
 them att niwte och beholle så lenge hwar och en aff them,
 thett han vtlagt eller forstreckt hade vmbäre skall, Doch
 så fierren man sådana Summor vtlegge och vtgiffue motte,
 Hwar och så skedde ath sådana vtlager icke behöffdis Och
 ath man the Smälenninger till en bestandig Frijd och
 hörszanhett med gode bringe kunde, och the sig tilfrijdz
 giffue wille, Och the vtlendske fiender icke heller emott
 rigit någett Fienthligit företagendes wårde, Så må och skall
 hwar och enn vtaff then tilsamenlagde skatt eller Summa,
 så mygit som han jnlagt haffuer, vbehindrett till sig igen
 ath tage, tilstادت bliffua, Så will och Kon:ge Ma:t W: N:
 H: på ssine sijde göre en sådana tillage eller forstreckning
 med enn merckelig summa så wäll som rigesens rådth,
 Adell och ridderskap på theris sijde, Och sedan [late] så-
 dana Summa till förwarning vdj en menigh kijste, vnder
 alle[s,] så wäll hans kon:ge Ma:tz, som theris jndsegler,
 låsz och ny[kler] Och sådana summor skole jcke brukes
 eller vtlegges med minne sa[ken] så högeligen kreffuer och
 thet med alle theris bewilligung och samtycke skeer som
 ther till lagt och forstrecht haffue .

(Örebro den 23 Januarii. *)

Rådslag och beslut vid mötet i Örebro mellan konung Gustaf och en del af rådet och adeln, rörande åtgärder mot det småländska upproret.

Samtida handling bland Riksdagsacter i Riks-Archivet, med påskrift å sista bladet: »Rådslag som skedde j Örebro Anno etc 43.» — Ett sammandrag är tryckt af Tegel i kon. G. I:s hist. 2: 179—180.

Thesse äre the rådtzlege, som kon:ge Ma:t till Swerige, wår nådigeste herre, med the gode men här j Örebro församlede wåre, beslutid och endrechteligen samtyckt haffue, effter man jngen god grund eller fast fundamente aff the vproriske Smålenningar förmerckie kann,

Först ath en allmennelig wapnsyn förscriffues, som ståndhe skall vtij Wastena, Sancti Peders dag ad Catedram nw nestkommendis, Så ath alt menige frelsit, både aff Vp-sale Sticht, Westerårs, Strängnes och Linköpingz stijekter, schole forsambles vdiij Wastena, medt then aller ytterste magt (: på theris tro, äre, och redelighet, helfftenne till hest och helftenne till fott :) som the aff stedt komma kunne, medt gode rör och halffue haker, och till thet beste wtrustedede, medt the wärier, the best bruke kwnne.

Samelunde schole och alle Fougterne, vdiij forbenämpde Stickter vdiij lige motte, lathe theris karler till hest och fott, komme tilståde, Doch att wår nådigiste Herris Fogter bliffue sielffue tilståde vdiij huartt Fögderij .

Tesligeste schall och så frelsitt, i for:ne stijekter, med all tro och flijtt och aller störste windlegning, arbete och förschaffa, först för sigh sielffue, Thernest vpå kon:ge Ma:tz wår nådigiste Herris wegna, Om alle the dugeligeste karle, som the öffuer komma kunne, både j köpstäderne och

*) Datum, som här saknas, uppgifves af Tegel, och bekräftas af flera här återgifna, samtida bref.

vpå bygden, thom i tjäniste att taga, medt gode rör, arbost och andre gode wärier, hwad theris macht j så motte icke till recker, Ath the dhå same folck forstreckie wele medt någre penningar, till en marck, två eller tre, huartere vpå handen, till tess the kommendis wårde till wår nådigiste herris krigzfolck, will kon:ge Ma:t wår nådigiste herre latha befale hans nådz öffrijster för hans nådz krigzfolck, wijdere ath förhandle, och thom j tjänisten taga, och giffua huad the haffua skole, och huad frelsit i så motte forleggje, will hans kon:ge Ma:t thom betale lathe .

Till thet Andre schall och vdi lige sådana motte tilgå vdi Westergötland, på Dall och j Wermelandh, ath frelsitt, och fougterne, forutan theris egit folck till hest och foot, winleggje sijg och, att forsamble alt thet folck till foot, både j köpstäderne och vpå bygden, som för:uit står, will w: n: Herre vdi lige motte handle medt them som the andre .

Jtem Effter befructendis är, ath krigzfolckett på sådana reser, någon mangell vpå fettalie, Tesligeste vpå höö och korn få kunne, ath krigzfolckett for then skuld sijg vdi så motte försörge, till hwar rote eller två roter, medt en slede, och ther till någon spijsz, Bröd, ost och smör och någhen haffre, vpå thet the icke måge lide någon för stoor hungers nödh, ee huru alle legligheter sijg tildrage kunne, Tolckit schall forhandles både medt rewttre och knechter.

Tesligeste ath hwar rothe skaffer sig fem eller sex yxer vpå thet, ath huar the icke altijd kunne komme till huss, ath the dhå haffwe noghen råd, ath göre sig hytter och hugge sig weed, Samelunde ath frelsitt schaffer sig jw mest sådana redskap och ther till någre schoffler hwar så behöffwes .

Jtem nu j midler tijd för än the bliffue forsamblede, ath the aff Östergötland och Westergötland winleggja sijgh, ath haffwa gode kundskaper till och ifrå Smålandh .

Jtem och så hwar sådana tug framdrager, att Rewttere och knechter ligge j Städerna, och vpå bygden förtheris penningar, vpå thet thet the icke skole vpweckie oss vpå halssen then ene medt then annen, och ath gott regimente och så både jbland Rewtere och knechter må hollit bliffwa, och afleggis alt muserij och tiltastning, vpå thet ath folckit jw bliffwer tilhopa .

Jtem alle the gamble hoffmen, som j städerna allestedtz her j rigit besithne äre, och besynnerligen the ther något duge, måge fordras vtt vpå same tug, kon:ge Ma:t war nådigiste herre will låthe holle thom vtan theris schada .

Jtem frelsitt af Westergötland, Småland, Wermelandh och Dall drage medt all then macht the kwnne affstedt komma, till hest och fott, mott forbemelte tijd, på två eller tre miler när Jenaköpungh, Och så både parterne, the som j Wastena forsambles, och på then annen Westgötische sijde, haffue stedtze gode kundskaper sig emellom, på hwad tijd och steedt the mötes schole, Så ath the måge enckiende wette hwar annendz nattläger och hwad thom lidher, på thet ath the vpå alle sidher kunne på en wiss försagd dagh, vtan fara eller effuentyr, komma tilsamens .

Jtem the Westgöter, Ösgöter och Smålenningar skole strax oförsumeligen lathe kon:ge Ma:t w: n: Herre få bescriffuit, huru starke the till hest och foot kunne komme på theris sijde, Thet Hans kon:ge Ma:t och j thesse Trij Stijckt will bestelle lathe, på thet man tass bättre kunde wette skicke sig till saken och enckiende så wette huru starke the bliffwa .

The gode män her Måns Johanson, Jsaack Birgeson och Esbiörn Scriffuere, som nu forordnade äre att draga jn j Smålandh, medt then dagtinges stadfestelse, Så snart the haffue tinget ett tingh eller tu medt almogen, och höret theris grund och mening, måge the oförsumeligen göre myntlig bwd och beskeed ifrå seg, hijtt vp till Wastena, till thenn hoop ther forsambles, och samelunde vm the[t]

någrelunde mögeligit wåre emott then Wesgötische hoop medt, på thet the motte wette vpå alle sijder, huru alle legligheter medt the Smålenningar sig tildrage kunne, vpå thet ath the som befallningen haffwe vtöffwer hopen, måge och så wette ath skicke theris tug och handell ther effter .

Jtem så snart Her Måns Johanson, och the andre godemen komme jn vdj Norre widboo måge the och skicke thet breff som kon:ge Ma:t w: n: Herre Nils Dacke tilscriffuit haffwer, honum tilhonde, och ther hoss scriffue och biude honum till, och fordra honum vp till sigh, Will han komma, wäll och gott, och later sig nöije medt w: n: h: scriffuelse, och will giffue sig vp till hans nådhe, seer hans nåde thet gerne, hwar och icke, täss minne står thet selskap tilbetroendis .

Så skall och then som nw nidskickat bliffwer till Danmarck, att fordra hielp och vndsetning dedan effter, oförsumeligen göre bwd hijt vp till then hoop j Wastena, så och emot then Wesgötehop, att tesse beggie hoper schole åther igen haffua theris wisse kundskaper emott thom som aff Danmarck formodendis äre, vpå thet the och så på alle sidher måge wette huar anners wpsått, grund och mening, hwar effter the sig skicke skole, och vpå en leglig tijdh och städh, och vtan fara mötes kunne, Och drager same krigzmack aff Danmarck fråå Halmstada, huicken wägdhå best och tryggiest är, och möter så then westgötische macht vdij Jenaköpfung .

The godemen Seffwerijn Kijll, Jören Olson och Oluff Galle, som nu drage jn vdj Synnerboo, Wesboo och Ösboo, ath handle och tinckte medt the härader och försökie vm the kunne draghe them ifrå the andre Smålenningar, giffue och kundskap ifrå sig, både till Her Göstaf Olson, så och till honum, som drager jn till Danmarckz rigis rådh, effter then hielp, huad the förnimme eller huru them synes rådeligest wara, att tuget företagz .

Örebro den 23 Januarii.

Till frälset på Dal och i Vermland, underrättelser om de beslut som blifvit fattade i Örebro rörande stillande af upproret i Småland, samt om utgörande af rusttjensten vid bestämd tid.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 16 v.

Till menige Frelsett på Dall och Wärmeland,
Datum Örebro 23 Ja: Anno etc 43

Wår gunst etc Schole j wette godemen, Att wij med the godemän aff wårtt Elskelige rigisins rådth och then Wäsgötiske och Smälendzske Adell, her hoss [oss] nu tilståde äre, haffwe tesse farlige handlinger och legligheter, som nu (: täss werr :) med tesse vporiske Smålenningar på färde är, öffuerwägitt och besinnet j hurudane motte sådana farligheter best motte stillet och affskaffet bliffwe. Och haffwe vpå thet sidzste, effter alle legligheters vmbstender, endtligen och med endrechtigt råd, oss alle samfält och beslutid ett rådzslag, huru man sådane saak best, och med lempe företage skulle. Wttöffwer hwilckit rådzslag thenne wår tro Man och tiänere Swenn Kartt waridt haffwer, och aldellis weet huru emellem oss och them beslutid och samtyckt är. Och haffwe wij förthenskuld befaledt för:ne Swenn Kartt, att han eder godemen samme rådzslag och hwad som beslutid är, tilkenne giffwe skall, hwarföre är wår wilie och begären, atj wele settie tro och loffue till hwad deel han eder, på wåre wägna, föregiffwendis och tilseijendis warder, liche som wij personlig handlede med eder, Och atj till för:ne tijd och städ, som han eder föreseijendis worder, med edert folck, till hest och fott, wele tilståde komme, som eder sielffwe så wäll som flere godemän, aff rigisens Adell och ridderskap, på thenne tijd aller störste mackt vpå ligger. Vdj hwickit j göre oss thet behageligt är. Datum vt supra.

Örebro den 23 Januarii.

Till Botvid Larsson om de beslut, som nu blifvit fattade vid mötet i Örebro med en del af rådet och frälset, i afseende på upproret i Småland, om anskaffande af det mästa möjliga manskap, som fås kan, om utrustningen af flottan, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 16 v.

Till Bothwedt Larson, Datum Örebro 23 Ja:
Anno etc 43

Wår gunst etc Skall tu wette Bothwedt, Att seden wij hijt till wårt Slott Örebro kompne wåre, mötte oss her en heel hoop aff then Wästgötiske och Smälendzske Adell, medt hwicke wij samt tesse godemen aff wårt rådt, som medt oss tilståde äre, öffwerwäget och besinnet haffwe, vdj hurudane motte tesse farligheter, som nu (: täss wår :) medt tesse vproriske Smälenninger vpå färde äre, best motte stillet och affskaffet bliffwe, och haffwe på thet sijdzste, effter alle lägligheters vmbständer, endtligen, och medt endrechtigt rådt, oss alle samfält, och j så motte beslutid, som thetta her innelucte rådslag förmelder och vttrycker etc Hwarföre är wår wylie och alffwarlige be-falning, attu wilt wara förtänckt vdj, ath lathe församle och tilhope schaffe alt thet mäste folck, som tu någen tijd vpbringe kant, medt gode röör och Arbröst, både aff wåre Båsmän, ther aff Staden, och annerstedtz, Så att tu till thet mindzste kant komme affsted till en starck fännicke knechter, att vndsettie hopen medt, förutan thet folck, som frelsitt gör vtt. Och att the adelis motte snarligen bliffwe til rede, att möte medt hopen vdj Wastena, jnnan then samme tijd, som rådslaget förmelder, Och attu täsligeste äst förtänckt vdj, att skicke till en halff Läst körne krutt tijt nid till hopen, så att Swartekunsten icke motte fattis. Och må tu oförsumeligen lathe fordra iffrå

fougterne och presterne ther kring om Stockholm alle the kneckter, som ther nu någet för Jule förscriffues i Borgelege och annerstedz, hwar tu förnimmer någet gott och dugeligitt folck står tilbekommendis, eller vårt folck afflagde äre, ee hwad thet koster får man på thenne tijd icke see wijd, attu dhå oförsumeligen lather komme them tilhopa till Stockholm och skynder them seden genom natt och dag titt till hopen. Tesligeste må tu och tilseije våre fougther och menige frelset ther j Stockholms Länn, att the möthe medt all then mackt, till häst och foot, som the mest affstäd komme kunne, Och jw flere the kunne komme affstedt till fott, jw heller wij thet såge, effter swärtt Resigetyg vdj then Landzenden icke tiäne will, som tu wäll weest, huru ther vm är, och latt en hoop aff våre Båsmän følge medt, förty wij haffwe god förtröstning aff Her Erick Flemming, at wij medt thet förste j Wåår till än Try eller fyre hundrade gode Båsmän, förutan Skipztimbermän och annet folck, iffrå findland, Ther tu west tig effter rette, Tw wilt och så wara förtenckt vtij, att tilseije Jacob van Costnitz, att han holler flux opå, och lathe tilrede och färdigt göre vårt skipzskytt, Så att thet altsamens jnnen midfaste til thet sijdzste tilrede och färdigt ware motte, Så och att Skepper Oloff wett alt skipztacklett, och annen redskap, medt the årer till Galeerne höre, aldelis färdigt och tilrede, jnnan samme tijd, Och hwad som fattis till årer eller annett, motte bliffwe tiltänckt vdj tijd. Sammelunde som wij och scriffwe tig nu nyligen till, vm thet Skipzskytt, som ligger j thet kalckehwss, och annerstedz fast vrenlige och ille tilflyett. Attu skulle annerlunde låthe bestelle ther vm. Så är thet än nu vår befallning, att thet icke motte förgåted bliffwe. Förty wij achte icke alleneste att lathe bruke gothne stycker vpå våre Galeer, vtan och schöne Cammerstycker them man jnnen bordz lade kan, att man förthenskuld i tijd täncker ther till, medt kijler, lader, och alt annett, hwad ther till hörer, som aller störste

magt vpå ligger, Och är vår wylie, attu haffwer thetta rådzslag på thet hemeligeste, som tu kant, jnne medt tig, och west hwem tu ther vm något förstå lather. Man må heller göre sådana anskrij, att wij wele lathe holle en almennelig Wapnsyn nu j Winther j Östergötland, Och förthenskuuld wele haffwe folcket ther wedh honden Datum vt supra

Örebro den 23 Januarii.

Till borgmästare, råd och menigheten i Lödöse, tacksägelse för skatten och löfte om nedsättning deri på behaglig tid.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 17 v.

Till Borgemestere, Råd och menigheten vdj
Lödöse Datum Örebro 23 Ja: Anno etc 43

Vår gunst etc Käre Vndersåther, Thesse eder medt-borgere och Sendebud, Peder Biörnson och Anders Arneson haffue öffwerantwortet oss edertt breff, med the iij (250) renske gyllene, then årlige Skatt ther aff Lödöse by, Begärendis genom samme bud och scriffwelse, att wij mildeligen wele wette och rame edert beste etc Så betacke wij eder gunsteligen och gärne, atj, som gode vndersåther och trogne Swenske män, haffwe vdj tesse farlige tijder och lägligheter, eder vdij all motte lydactige, trolige och wälwillige befinne lathed, eehwar som hälst wij och våre Befalningx-män eder haffwe behoff hafft, eller tilseije latid. Hwicken eders weluilligheet wij medt eder alle, och hwar besynnerligen, vdj all gunst och nåde, och till thet beste gärne betänckie wele, Och haffwe intid tuiffuel, att så her effter, som till thenne tijd icke annerlunde, än som gode, trogne och retrådige vndersåther emott oss och menige Swerigis rike eder holle och bewise wele, och än nu ytterligere, hwar wij, eller vår Stadthollere och Befalningxman på Elffzborg, eder, på våre wägna, tilseijendis worde, godwillige wele befinne lathe, Och vpå thet j måge see och förnimme, atuj eder med all gunst och nåde bewogne

äre, haffwe wij än nu gunsteligen affslagit the femptije renske gyllene, så atj her effter, oss till en behagelig tijdh, the Twhundrade fuluictige och gode renske gyllene oss årligen vtgiffwe skole, J thet förhop, atj dannemen eder täss wålwilligere, vdj alle förefallende saker och handlinger bewise wele, och skole och vdj all annen motte, eehwar wij kunne wette, rame edert beste, ther finne j oss wålwillige till, Eder Gud befalendis, Datum vt supra

Örebro den 23 Januarii.

Fullmakt för Nils Tuleson, fogde i Åkerbo härad, att i konungens tjenst antaga knektar i Norbergs, Lindesbergs och Noraskoga bergslag, samt för Nils Larsson att värfva i Dalarne och Kopparbergs bergslag.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 18.

En Fulmact för Nils Tuleson til att antage vdi K: Ma:tz tiäniste folck, vp wed Noresberg, Lindesberg och Noraskoga, Örebro 23 Ja: Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att effter wij vdj sanning höre och förnimme, att then vmilde och gamble Konung Christierns barn, och theres målsmän och tilhielpere, haffwe fullleigen j sinnedt, och sig föresatt, nu med thet förste öpit watn j Wåår med roff, mord, brand, falsk dagtingen och all fientlig handell till land och watn, att öffuerfalle thetta wårtt fattige fädernes rige Swerige, och åther igen twinge och truge oss vnder förberte then vmilde konung Christierns blodgirige wold och tiranniske regimente igen etc Och förthenskuld opå thet wij kunne och måge göre fienderne täss manligere och alffwarligere mottstond, när vmtränger, Wele wij gerne, vdj tijd och time, förstärckie oss, med en hop infödt krigzfolck, Hwarföre wij nu förskicket thenne wår tro tiänere Nils Scriffwere wår Foug-

the j Åkerbo härede, vp till Noresberg, Linsberg och Noreskoga, att skaffe oss ther j tjänisten, och på en redelig besoldning, en hoop gode, dugelige vnge karler, med arborst och andre gode Wärier, Hwarföre är vår wilie och begären atj Dannemen alle, som ther byggie och boo, på för:ne Nora berg, Noraskoge och Lindesberg, Wele eder j thenne motte godwillige, och som trogne Vndersäter befinne lathe, beskaffendis oss sådant folck, ther med wij kunne belathne bliffwe, Wij wele näst Gudz hielp, lathe holle thom vtan theris schade, och giffwe them theres redelige månedz sold. Och haffwe wij befaled för:ne vår fougte, att han skall giffwe them, som honum handen, på våre wägna, honden räckie, till Twå eller Tre marcer hwardere på honden, när wij them seden behöffwe, och lathe fordra thom dheden, att the dhå tilredz våre. Och seden när the komme hoss thet annett vårtt krigzfolck, schole the bekomme theris redelige månedz sold, Ther med the sich wäll schole ätnöije lathe, Biudendis våre bergzfougter, att the och wele hielpe ther till, och wette beskedh hwar man skall tage samme folck igen Datum vt supra

Like sådant breff för Nils Larsson till Dalerne och Kupperbergz lagen, (: mutatis mutandis :)

Örebro den 24 Januarii.

Fullmakt för Nils Larsson (fogde i Österdalarne), att vara höfvidsman för de värfvade knektarne från Dalarne, Kopparbergs, Norbergs, Lindesbergs och Noraskoga bergslag.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 19.

Fullmakt för Nils Larsson Datum Örebro 24

Ja: Anno etc 43,

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att wij befaledt haffwe thenne vår tro tienere Nils Larsson, Att när han kommer aff Dalerne medt thet folck, som the gode Dalekarler oss

och rikit till hielp och vndsetning vtgiordt haffwe, skall han drage thenne wäg vm Noraberg, Lindesberg och Nore-skoga, Och skall han dhå tage medt sich alt thet folck, som wår Fougte j Åkerbohärede Nils Scriffwere haffwer ther anamedt j wår tiäniste, Och elliest alt thet folck, som han på wägerne ther han framdrager, och j Städerna Henemora, Westerårs, Köpung, Arboga och Örebro församble och tilsamens skaffe kan, Skall han och bliffwe theris höffwidtzman och beholle then hoss sich, och drage tit wij honum befaledt haffwa. Hwilckett wij giffwe wåre Fougter och Befalningxmän tilkenne, att the måge wette sich ther effter rette, Och j alle motte ware förbe:te Nils Larson forderlige och behielpelige, att han sådant folck bekomme kan, Ther hwar och en sig effter rette må, Datum vt supra,

Örebro den 24 Januarii.

Till Lasse Jespersson (Kruus, domare i Dalarne), att han äfven skall biträda med värfvande af manskap, äfvensom att anskaffa penningar till folkets aflöning och låta sitt eget folk medfölja det värfvade.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 19.

Till Lasse Jespersson, Datum Örebro 24 Januarij Anno etc 43

Wår gunst etc Skall tu wette Lasse, Att wij haffwe latid tilbiude the godemen, som handle medt Almogen ther vppe j Dalarne, och på Kupperbergit, Att the skole taga an vdj wår tiäniste the meste dugelige vnge karler, som the öffuerkomme kunne, Så är förthenskuld wår wille och begären, Att tu och så göre wilt, förty wij behöffwe nu så högeligen och än yttermere sådana folck, än wij någon tijd tilförende giordt haffwe, Och såge wij gärne, att både tu och Mickel Helsing wille så lagat medt hwar annen ther vppe, atj kunne oförsumeligen leffuerere Nils Larson Sex

eller Ottehundra marcer, till att förstrecke för:ne folck, till än Twå eller Tre marcer hwardere på honden, när the antages, skyndendis them seden nid till thet andre wårt krigzfolck, medt Nils Larson, then theris höffuidzman bliffwe skall, medt sådana förtröstning, att wij wele vnderholle them (: när the till hopen komme :) medt tilbörlig månedz sold, så att the wäll ther medt åtnöije schole.

Samelunde må tu och så oförsumeligen skynde thine karler, halffparten till häst, helfftenne till foot, medt vår tiener Nils Larsson, nidh till för:ne wårt krigzfolck, till Wastena, så att the medt thet andre folck, som nu vdj vår tiäniste antages, ther tilstädis äre, Och må tu sielff bliffwe qwar ther vppe, achtendis vpå alle saker, som nu aller störste mackt vpå ligger, Datum vt supra.

(Örebro den 24 Januarii*).

Instruction för hr Gustaf Olsson att till allmogen (i flera landskap?) utlofva rättelser i afseende på förekomna olagligheter från tjenste- eller frälsemäns sida.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 19 v.

Thesse effter:ne Artickler är Kon:ge Ma:t vår N: Herre wäll tilfridz medt, att j käre Her Göstaff måge strax finne rådt, och förtröste almogen, att ther skall göris mijddel och förwandling vdj etc

Först medt then häredzhöffdings gästning, att the som henne skole vpbäre, icke rette sich alt effter oss, eller tage lijke som wij, vtan effter som gammel sedwane waridt haffwer, anthen att gäste, eller tage skälige penningar eller korn, som j hwartt härede för sich plägsedt waridt haffwer, Sammelunde skall ske vm lagmandtz gästningen, Tingzhester och grässhester etc

*) Handlingen är väl icke daterad, men så väl platsen mellan två bref daterade den 24 Januarii, som innehället, jemnfördt med nästföljande »Artickler» till Småland, antyda tiden.

Jtem att ther som Nyebygninger äre gamble Adelbyer förnär, eller till mens bygde, Att en sworn heredzhöffdinge, och de xij sampt fougten måge ther vm ransake, och lageligen affseije, hwadt som rätt och vrett är, Ther effther man sich skicke må, Och schole thesse xij göre theres eed, att the wele seije och döme rett vdj saken, och icke annett.

Jtem att freiset wele doch annerlunde förtänckte wara, vm then swäre stedzlöre, som the tage, Ther almogen aller mäst vm ropa, att i then motten ett annet sätt motte funnet bliffua, som almogen kunne drägeligit wara.

Jtem och så, att hwar och en motte niute sin fulle tächt, effter Swerigis lagh,

Jtem när Bonden affdöör, som gården statt haffwer, dhå pläge en partt aff frälsitt strax driffwe hustrun vtt, eller hon skall städie gården på nytt, Endoch hon haffwer icke sittid teckten vtt, sådant skall och aff leggis.

Jtem att then swäre Skywtzfärd motte och så ändeligen afflagd bliffwe, både för en och annen, wijd liffz straff, vndantagendis ther wåre egne bwdt och breffdragere, medt wåre teckn eller pasbordt, framdrage.

Jtem att then swäre Sacköre motte icke heller så strängeligen her effter vttagin bliffwa aff almogen, som frelsit och fougterne her til dagx myckit för sedwane hafft haffwe, vtan att ther motte och så komme böter vpå, Förty när frelsit och fougterne rijffwe och slijte aff almogen alt thet the haffwe, som myckitt vtöffwer wår nådigiste herris befalningh skedt är, bliffwe the dhå så vtarmede, att när Kon: Ma:t eller Cronen behöffwe någen hielp eller vndsettning aff them, så haffwe the inthet tage vtaff, förorsaker sig och myckit annedt ondt ther vtaff ibland almogen, som j wäll sielffwe tenckie kunne.

Jtem j måge och så holle frelsit och fougterne alffwarligen före, att the jngelunde förmene någon fattig Man, then som en skälig, märckelig eller wictig clagemåll haffwer, att han jw må giffue sig till K: Ma:t, och beclage sin nöd och trång, hwickin ther medt her effter kan beslagen bliffwe, som sådant förmener eller förtager, Will K: Ma:t lathe straffa ther vtöffwer vtan nåder. Ther hwar och en sig effter rette må.

Jtem att förtröste almogen, att hwadt som hälst för warur the haffwe att sälie i köpstäderne, skall them icke heller förbiudes aff fougterne eller frelsitt.

Örebro den 24 Januarii.

Till allmogen i Småland om afhjelpande af förekomna besvär.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 20 v.

Någre Artickler, som screffs till Småland, aff
Örebro 24 Januarij Anno etc 43

Then förste Artickel, vm then gårdestedzle etc Szå wette j käre Dannemän wäll sielffwe, att wij för wåre persone eder ingen gårdestedzle vpålagt haffwe, Och förmode förthenskuuld, atj icke heller med någon skäll kunde skylde oss dher före. Haffwe frelsitt eller fougterne j så motte eder någett förnär waritt, Szå haffwe wij latid biude och befale them, att the skole skicke sich, hwar j sin städh, emott theris landboor j thenne sack, effter som skäll med fölie kan, och tilbörligit, Förmanendis eder her medt och så, atj hwar annen med för:ne gårdestedzler icke förnär wara, eller förfong göre wele, som offte skee plåger, att then ene mere biuder än then annen.

Till thett annett, Så haffwe wij och strängeligen latid biude och befale, Att hwar fattig man må och skall niute

och sittie sin rette och fulle täckt, effter Swerigis lag. Szå och när bonden affdöör att hustrun icke skall affdriffwin bliffwe, som och wäll skee pläger, vtan doch lickewäll niute sin fulle tächt.

Til thett tridie, vm the lagmandz och herredzhöffdinges gästninger, tingzhester och gräshester, haffwe wij och stadgat och befalet, Att almogen effter thenne dag skole niute samme gästninger, effter som gamelt och foort waridt haffwer, så att the som edre lagmän och häredzhöffdinge nu äre, eller bliffwe kunne, skole anthen lathe gäste, eller tage skälige penningar eller korn för samme gästning, effter som j hwartht härede synnerligen för sig gamel plegsed waridt haffwer, Sammelunde förbiude wij och wijdh lifzstraff, att ingen fougte eller Befalningxman skall gäste någon bonde seden the haffwe vpburit penningar för fougte gästningen, som wij förnummitt haffwe j thesse framlidne tijder wäll skädt(!) är.

Till thet fierde, vm the Nybygde gårdar, som gamble odelbyer förnär eller till meens bygde äre, haffwe wij så buditt och befaledt, att ther som sådane nybyggie äre, Schole heredzhöffdingen med the xij ther till j nämpden besworne, och fougten ther samestedz ther vm syne, ransake och lageligen affseije, hwadt som rett eller orett bygt är, och så vpdömes thet som vlageligen bygt är etc

Till thet fempte, Så förnimme wij och, Att almogen bliffwer endeles förtunget med store skiutfärder etc hwickit oss fast förundrar, effter wårtt egitt hofffolk föge wancke hoss eder, j then landzenden, som j wäll sielffwe wette. Szå haffwe wij och offte nog, både med breff och elliest budit och befaledt, att the godemän, som ther hoss eder äre, skulle skicke sig effter motteligheet emot almogen med samme skiutfärder, Är än nu annerlunde skedt, dhå är thet oss emott, Och haffwe än nu förthenskuld strengeligen

budit och befaledt, att the her effter skole råde ther böter vpå, och skicke sich effter motteligheet j then sak.

Till thett Siette, Effter oss vnderwist är, att många förbud skee j landett, så att en partt [aff] frelsit förbiude theris landboor, att the icke måge föryttre her jnriskis j näste köpstäder, eller hwar them synes, hwad the haffwe att sälie, med minne thet bliffwer them först budit, Same-lunde the som länen haffwa, och en stor partt aff foug-terne j theres fögderij göre och tesligiste, Hwickit icke heller wår befallning är, eller waritt haffwer, Och förthen-skuld än nu strängeligen biude och befale, att sådana för-bod effter thenne dag icke skole vtropes eller giorde bliffua, vtan att hwar fattig man, skattebonde eller land-boo, må sälie här jnriskis j köpstäderna, vtan alt hinder eller förfong, oxer, hester, ost, smör och alt annett, hwadt the falt haffwe, hwickin heremott dyrffwes att handle, skall på thet högzste straffet bliffwe, Dog her med förbudit alt landzköp.

Till thett Siwende, Effter wij vdj sanning förnimme, att när någon fattig man, någon vskäll aff en eller annen wederfaridt är, eller elliest haffwer någon märckelig clage, dhå bliffwer honum anthen förtagit med trug och hoot, att han med sådana sin clagenåll icke må komme jn för oss, och beclage sin nödh, icke heller will hwarcken heredzhöffdingen, kyrckeherren eller någon annen scriffwe för them hijtt vp till oss. Och förthenskuld skeer mång Danneman myckit förkortt, och monge märckelige saker bliffwe vndertrychte etc Hwarföre haffwe wij så stadgat och samptyckt, att hwickin fattig man någon märckelig clagemål haffwe kan, som på heredztingen icke slitit eller endes kunde, dhå schole the gå till heredzhöffdingen, Och han skall vpscriffwe samme hans clagemåll, med alle sine vmbständer, skäll och withner, och så lathen then som clager komme med samme sin[e] bescreffne brister och clagemåll vp till

oss, hwickin heredzhöffdinge thetta icke göre will, skall haffwa förwärckett sin heredzrett, och almogen schole icke heller förplictige wara, att vtgöre honum sin heredz rettigheet, Ther hwar och en heredzhöffdinge sig effter rette må.

Till thet sidzste, käre Dannemen, effter wij förstätt haffwe, att eder i then landzende synes förtungt och swårt wara, att giffwe 3 öre för hwar hest aff fodringen, Szå ändog j vtan twill aff thet breff wår tro Man och råd Her Gustaff Olsson eder nu nyligest haffwer förkunne latidt, wåre märkelige och dråpelige orsaker, som wij hafft haffwe, och än nu haffwe kunne, till att begäre något högre vtt, än som j fortiden skedde, förnummitt haffwe, Doch likewäll, effter wij förnimme eder sådant förtungt wara, haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde vnt och effterlatid, att j her effter måge och schole niute samme wår fodring, ther wij icke gäste lathe, för ij rundstycker hwar hest, J thet förhop atj Dannemän eder täss wälwilligere och troligere vdj alle saker emott oss och menige Swerigis rike holle och bewise wele och skole, Jcke latendis eder bedrage eller förföre j någen motte iffrå thet hulskap, troskap och manskap, som j oss loffuet, sworit och tilsagt haffwe, vtan vdj alle motte, som trogne och retrådige vndersäter och Swenske män bör eder emott oss och Swerigis rike bewise wele, På wåre sijde wele wij näst Gudz hielp så bewise oss emott eder alle, och hwar besynnerligen, som en christen herre och konung emott sine trogne Vndersäter bör och plictig är, Ther j eder dannemän fult och fast til förlathe måge, Eder her med Gud befalendis Datum vt supra,

Örebro den 25 Januarii.

Till Rasmus Klott att han skall sända sitt folk, hälften till hästen och hälften till fot, till den beslutade vapensynen i Vadstena.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 22 v.

Till Rasmus Klott Datum Örebro 25 Januarij
Anno etc 43.

Wår gunst tilförende etc Skall tu wette Rasmus, att wij nu medt wårtt Elskelige Rigisins Rådth, som her hoss oss, i wår Stad Örebro tillstäde äre, sampt en heel hoop aff then Wäsgötiske och Smälendzske adell, haffwe bewilliget och samtyckt en almännelig Wapnsyn, både medt Ryttere och knechter, hwickit berammet är och stå skall vdi wår Stad Wastena, nu vin Sanctj Peders dag ad Cathedram nestkommendis, Så att alt menige frelset både aff Vpsale Sticht, Westeråhs, Strängnäs och Linköpingz Stichter skole ther försambles medt then aller yterste macht, helftane till hest och helftane till foott, som the affstadh komma kunne, Hwarföre är wår willie och begären att thu och så på för:ne tijd och städ will komma tilstädes, helftane aff thine karler medt gode starke redtzser och Lätte Rustninger och thenn annen halfparten till foott medt gode Röör och halfwe haker, och till thet bäste vttrusedhe medt thet wärier som the kunne bäst bruke, Thetta thu ingelunde försume wiltt, som oss alle, och Menige Rijchet stor macht opå ligger och som thu wiltt förwerfwa wår gunst och nådhe och wete thin egen welferd, Dog må thu sielff medt en Dreng blifwe tilstädes i Landet achtendes och wettendes wårtt gagnn och bästhe Datum örebro vt Supra.

Örebro den 25 Januarii.

*Till Peder Brahe om de i Östergötland förlagde knektarnes
fordran på förhöjning i aflöningen, m. m.*

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 23.

Till Peder Pragde. Datum Örebro 25 Ja[nu-
arii] Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe fått thin scriff-
welse peder, vdj hwicke tu ibland annett gifwer tilkenne
vm the knechter her j Östergötland wele endeligen haffwe
effter these fyre månaders vtgång gyllenen förhögd vp j
aderton öre, Och vm the på nytt swärie skole, wele the
haffwe en månedz sold på handen, medt wijdere jnne-
hold etc Så skall tu wette, att oss jngelunde, för dråpe-
lige och märckelige orsaker skuld, står tilgörendis, att för-
högie gyllenen, och j så motte förringere(!) wårtt egitt
mynt, ee hwad annen råd ther till finnes kunde, att kneck-
terne motte doch bliffwe tilfridz stälte. Så haffwe wij
både vm tesse, och monge andre merckelige saker wijdere
vptäckt wår grund och mening för thenne wår Secreterer
Valentin van Lutick, att han tich åther igen thet samme
vnderwise skall, huru oss synes lichast och best wara, och
man handler både medt tesse och the andre knechter, ther
nedre j Nylödese liggie. Må tu förthenskuld ställe ful-
komlig tro och loffwe till hwad deel han tich på wåre
wågna vnderwisendis och föregiffwendis warder, Och att
tu medt all ytterste och störste flijtt, sampt Valentin, eder
winleggie wele, och jw så lagett, att knächterne både tyske
och Swenske måge tilfridz stälte bliffwe, så att wij motte
haffwe och beholle ther en willig hop, som nu på thenne
tjyd aller störste makt opå ligger. Hwad och wijdere her
berådslagit och handlet är, medt wårtt råd, som här til-
städe waritt haffwe, sampt then Wåsgötiske och Små-
lendszke Adell, som her j Örebro och til oss komme, Wett

för:de Valentin tig och vnderwise, ther tu och flere j godelmen eder aldellis efter rette och skicke wele, Tig gud befalendis Datum vt supra

Örebro den 26 Januarii.

Till Lars Turesson och Gabriel Christersson, att möta med sitt folk, väl utrustadt, vid den beslutade vapensynen i Vadstena.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 23 v.

Till Larss Twrson och Gabriell Cristerson
Datum Örebro 26 Ja: Anno etc 43

Wår gunst etc Schole j wette Larss och Gabriel, att wij nu medt wårtt Elskelige Rīgisis rådt, som her hoss oss j wår Stad Örebro tilståde äre, sampt en heel hoop aff then Wäsgötiske och Smälendzske Adell, haffwe bewilliget och samtyckt en allmännelig Wapnsyn, både medt Ryttere och knächter, aff alt Rikit, hwickit beramet är och stå skall vdj wår Stad Wastena, nu vm Sanctj Peders dag ad Cathedram nästkommendis, Så att alt menige frelset, både aff Vpsala Stickt, Wästerårs, Strängnes och Lincöpungz Stickter, skole ther försambles, medt then aller ytterste mackt, helfftenne till hest och helfftenne till foot, som the wijd theres ärhe, tro och redeligheet affsted komme kunne. Hwarföre är wår wilie och begären, atj och så vpå för:ne tijd och städ wille komme tilståde, och så vtrusted att halffparten aff edre karler äre wäl färdige, medt gode starcke retzser och lätte rustninger. och then annen halffpartt till foot, medt gode röör och halffwe haker, och så till thet beste vtrusted, synnerligen [medt] sådane wärier, som the best bruke kunne, Thetta j jungelunde försume wele, som oss alle, och menige rikit stor mackt vpå ligger, och som j wele förwärfue wår gunst och nåder, och wette eders egin wälffartt. Eder gud befalendis. Datum vt supra

Örebro den 26 Januarii.

Till Hans Skomakare, m. fl. konungen tillgifne bönder i Småland, hvilka vinlagt sig om att gripa Tore Riddere, löften om belöningar och uppmaning att begifva sig till konungen.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 23 v.

Till Hans Skomakere, Anders j Siluestorp, Jon Gunnersson, Tomes ibidem och Per Smed j Hestholmen, Datum Örebro 26 Ja: Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe förstätt gode karler, Hans Skomaker N: etc atj nu j förledin höst haffwe winlagdt eder, att öffwerkomme och gripe then Tore Riddere, hwicken med then annen skalckehoop emot oss och menige rikit myckit ondt bedriffwit haffwe etc Szå betacke wij eder gode karler, och the andre, som medt eder ther till hulpitt haffwe, att slike Skalcker måtte bekomme theris rette Lön, Och wele åther igen bewise oss emott eder som en gunstig och nådig herre emott sine trogne tiänere och Vndersåther, Ther vpå j jnthet twill haffwe måge. Szå effter wij någett wijdere haffwe att handle och tale medt eder och the andre edre Stalbröder, som thenne wår tiänere Lasse Broor i wår tieniste antagit haffwer, och oss tiäniste loffuedt och tilsagt haffwe, Ther oss macht vpå ligger, Dherföre är wår wilie och nådige begären, atj som her vdj breffwit nämpde äre, wele oförsumeligen giffwe eder hijtt vp till oss, Wele wij dhå gärne vtij alle motte bewise eder all gunst och nåde. Och hwad dell, såsom j dhå haffwe skole, skole j och the andre, som nidre bliffwa, i gode motte bekomme, Ther måge j fult och fast förlathe eder till. Datum vt supra

Örebro den 26 Januarii.

Till borgmästare och råd i Vadstena, att konungen förundrar sig öfver att de nekat att döma den fångne Dackehöfdingen Tore Riddere, och ej vilja tillåta att han får sin förtjenta lön, och att de skola ansvara för att han ej kommer lös.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 24.

Till Borgemästere och Rådt j Wastena Datum
Örebro 26 Januarij Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Wij haffwe förstätt gode män, att j haffwe någon beswåring vm then Tore Riddere, attj icke wele affseije någon dom vm honum, eller tilstædie, att han må bekomme sin förtiänte lönn etc Szå förundrar oss, attj göre eder så stortt samwett och bekymber ther vm, Effter j dog dageligen höre, hwadt och huru myckit thet salskap holle vt aff alt thet the, vtj för:ne Dagtingen loffwade och sade, Ja löpe än nu, röffwe och skinne then ene gode mandz gårdh effter then annen, morde och slå än nu ihel, ee hwar the wåre eller någre andre godemendz tienere öffwerkomme kunne. Szå förtäncker eder och wäll, atj haffue tryckt edert Stadz jncigle vnder för:ne theris Dagtingis breff, Och skulle förthenskuld heller hielpe till, att then och andre slike skalcker, som icke holle wele, hwad som vtloffwadt är, motte öffwerkomme theres förtiente Lönn, Dherföre syntis oss gode män icke behoff wara, attj eder så stortt samwett och bekymber göre i then saack. Och förthenskuld skole j wette, att hwar samme Tore Riddere vndkommer ther aff edertt fångzell, att wij dhå wele alffwarligen tale eder ther vm till. Ther må j förlathe eder till. Datum vt supra

Örebro den 27 Januarii.

Till hr Johan Turesson om det mellan konungen och de i Örebro närvarande af rådet och frälset fattade beslut, om åtgärder mot de upproriske Smäländingarne, med befallning att han skall på bestämd tid och plats möta med sitt manskap, väl utrustadt, och derjemte uppbåda frälset i Nyköpings län.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 24 v.

Till Her Johan Turson Datum Örebro 27 Januarij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Wij giffwe eder tilkenne kære her Johann, att wij nu haffwe waridt her j Örebro, till handell och samtall medt then menige man j Hindrickzmesse Marknaden. Så haffwe the och alle swaredt oss skälige, Förhoppendis the warde thet och så wäll hollendis etc Szå skole j och wette, att en heel hoop aff thet Wästgötiske och Smälendzske Frelse haffwe mött oss her j Örebro, och wij medt them, och flere gode män aff wårt Råd, som här tilståde wåre, Och the medt oss, vm tesse farlige handlinger och legligheter, som medt tesse vproriske Smälenninger än nu vpå färde äre, öffwerwägit och rådslagit haffwe. Och effter man inthett fastere Fundamente eller bättre grund hoss then hoop, än som man nu vpå alle sijder hörer och medt ögen seer, förnimme kan, Synes oss och tesse godemän hwarcken för nyttigt eller rådeligett, att man länger lijther eller förtröster på theres förrätlige Dagtingen, effter vpå theres sijde inthet mere, aff alt thet the vtloffwedt haffwe, hollit bliffwer. Och förthenskuld haffwe wij medt them och the medt oss, alle samfälligen beslutid och rådslagitt, hwad som wij till thenne farlige sak göre wele och motte, Så fierren wij icke alle vdj grunden wele förrådde och förderffuede bliffwe.

Aff hwickit Rådslag wij sende her jnnelucht en Copia, Ther aff j, huru alles wåres betänckiende och beslutt j then motten waridt haffwer, wål förnimmendis warde etc Hwarföre är wår alffwarlige wilie och begären, atj aldelis wele skicke eder effter samme rådslag, så atj vpå samme tijd och städ, som rådslagett jneholler, medt then mäste mackt, som j kunne, halffparten till häst medt gode lätte rustninger och then annen halffparten till foot, medt halffwe haker, gode rör och andre wärier, som the best bruke kunne, tilstæde komme wele, och aldelis så tänckie till saken, som oss, eder sielffwe, och then menige Swenske Adell nu aller störste och högzste mackt på ligger. Sammelunde är wår wilie, atj och wele tilseije lathe, och göre budh till alle the frelsismän, frälsisqwinner och Fougterne vtöffwer alt Nyköpungz Länn, att the och möthe på förberte tijd och städh, och j like motte till häst och foott vtrustede, medt then mäste mackt, the kunne åstæd komme, och före sagdt är, så frampt the wele förwärfue wår gunst och nåde, och wette theres egin wålfärdt. Och behöffwe icke annerlunde lathe eder förmärckie, än att en almännelig wapnsynn på samme tijd och städ förramet är, Och beholler jw thetta rådslag på thet aller hemeligeste jnne medt eder, Wettendis granneligen för hwem j thet vptäckie, som och ingen ringe mackt vpå ligger. Gud eder befalendis. Datum vt supra

Vesterås den 30 Januarii.

Till Botvid Larsson om lösningspriset för fodringen i Stockholms län, och om skatten af Hölö och Österhaninge socknar, samt om tiden för den beslutade vapensynen i Vadstena.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 25.

Till Bothwedt Larsson Datum Wästerås 30
Ja: Anno etc 43,

Wår gunst etc Wij haffwe fått titt breff Bothwedt, j hwikit tu giffwer tilkänne, hurulunde tu tinckthet haffwer med almogen ther j Stockholms Länn, Och att the alle haffwe swaredt tig wäll, på wåre wägna, Welendis faste bliffwe vdj thet hulskap och manskap, som the oss loffued och sworitt haffwe, och att the ingen synnerlig clagemäll förebäre, vtan att fodringen är them för hög satt, Och begäre förthenskund något meddel, Så och the i Höle och Österhaninge sockn boo, beclage, att theres Skatt är them fast för hög, att the honum icke förmächte att drage etc Her vpå kunne wij jnthet stortt annett sware, vtan att wij lathe oss wäll åthnöije med then skattlegning, som tu haffwer effterlatid them, effter som en sworin heredzhöffdinge och the Tolff redeligen leggie, och them föreseije kunne, hwad som hwar och en böör, och effter sin jord och äger plictig är att draga. Män vm then fodring the begäre något meddel vpå j thenne winter, Så är wäll sant, att the som boo ther nämost vm kring Stockholm, sittie wäl j någon yttermere tunge, än andre göre, Dherföre äre wij och tilfrijdz, att effthe[r]lathe them hesten vp j två Öre, Thett må tu lathe giffwe them tilkenne, och synnerligen the som för meste och störste tungan sittie, Som [wi]j och scriffwe tich till iffrå Örebro, och sende tich thet rådslag etc Szå är än nu wår wylie,

attu wilt aldellis rette och skicke tich ther effter, Dog vm then dag, som j samme rådslag beramet är, nämplig vm Sigfridj nestkommendis, Dog effter then samme Dag wille endels falle alt för kortt, Dherføre haffwe wij och the godemen, ther hoss oss wåre, än nu förlengt samme Dag, på Otte Dager längre fram, så att samme försambling och Wapnsyn skal stå j för:ne Wastena Sanctj Peders Dag ad Cathedram nästkommendis, Ther effter tu tich aldellis rette och skicke wilt, Och så skaffet att thet folck, som ther jfrå Stockholm och Stockholms Länn drage, skole så lage theris tug, att the till then samme Sancte Peders Dag, och icke stort för aller senaste komme till Wastena, Datum vt supra

Vesterås den 30 Januarii.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, straffbref för det de fört eller godkänt högst felaktiga räkenskaper, och för det de ej åtlydt erhållna befallningar, utan hånat konungens budbärare, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 25 v.

Till Biörn Pedersson och Larss Organista. Datum Wästerås 30 Ja: Anno etc 43,

Wår gunst etc Wij förnimme Biörn och Larss, att [o: aff] wår Fougtis på Konungzör Benckt Scriffweris Qwittencie, atj icke än nu haffwe rett förståndit wår grund och mening, hurulunde wij eder tilförende både scrifftlig och muntlig vnderwist haffwe, vm rekenskaperne på the wekukoster, som j aname, Effter wij förnimme, atj blanda alt j hop, och reknet för vtgiff, både thet som förtärt är, och thet som bliffwer behollit j Wistehuset, Miöll och malthuss, och recknet så alt tilhopa så wäll thet som ändhå behollit är, för vtgiff, som thet ther förtärt är, J then motten handle j icke rett, vtan bliffwe sielfwe bedragne j then sak. Män

wår mening haffwer så waridt, att j först skulle förräkne (som nu skee pläger) then fulle och rette vpbyrd, vdj alle partzeler. Thernäst skulle j alleneste settie och jnscriffwa för vtgiff, thet som rett förtårtt är. Mån alt som än på thet årett kan behollit wara, ee hwad hälst wåre, rog, korn, maltt, öll, fettalie eller annett, dhet samme skulle dhå seden jnscriffwes synnerligen för sig, och icke recknes för förtåring, som wij förnimme nu skedt är, vtan för behollit till Jnuentarium, eller huru man wilde kallat, till then näste rekenskap. J wele förthenskund än nu ware ther förtänckte vdj, Och så förordue the wikekostz regenskaper her effter. Thernäst så haffwe wij och förnummitt, att hwadt dell wårtt råd, och the, som på wåre wågna befalningen haffwa, tilseije eder vnderstundom, effter wår befalning, Bliffwer hoss eder fast föge achtet, vtan them wij befaled haffwe någett att lathe förstreckie eller giffwe, Dhå bliffwer ther till jntheit giortt, vtan med förhalningar och löse skotzmåll affwijste, ja och med sposkt och onyttig ord afflagde, Som nu med then Mickell van Norenberg skedt är, Wij befalte Norman tilseije eder, thet j skulle förstrecke honum medt Femptije Daler, När han kom j Cammeren och fordrade sådane penningar, Dhå fick han icke annett än spe och spott, kallendis honum en Apotechere, then ther wilde bedrage oss vm wåre penningar. Szå behager oss ganske lithet, attj vdj så motte leggie then ene vtaff effter then annen, Och wele icke achte, hwadt som eder sagt worder, like som oss wordede jntheit mere ther vm, Och wetter, attj haffwe giort oss alzjntheit till behag j thenne sak. Skeer thet offtere, Dhå skall thet oss fast förtryte, Ther förlather eder allfwarligen till, Förty j wette föge vtaff, hwad oss vnderstundom worder, vm ett och annett sådant. Szå skeer thet och med thet godz, som war på thet Skip ther Norman kom j höst j landet med, Thet haffwe wij alt giffwit tulfrijtt, likeuel kan thet jcke bliffwe ther wijdh, med minne wij ther vm

skole wijdere bekymbrade bliffwa. Biude wij eder atj wele haffwe sådant fördrag her effter.

Yttermere som j haffwe scriffwit och giffwit oss tilkenne, huru j haffwe förhandlet med then Dirick Hagens, och att han icke betröster skaffe oss så hastigt vtaff then liuse grå färge, som thett stycke är, ther ligger j wår Cammer, Mån then Mörckgrå färge, tröster han skaffe oss så myckit wij begäre etc Så effter han icke wett råd till att skaffe oss then färge, som oss behager, och then ther bestendig wåre, Så äre wij icke heller till sinnes att haffwe vtaff then annen mörckgrå färge, Man motte heller wara för-tänckt vdj, vm någen annen färge, som tiäne kunde,

Som j och scriffwe vm then Apotechere, som j lathe jnuentere, och begäre wette wår wilie ther vm etc Så synes oss ther wåre wäll andre och viktigere saker och ärender att scriffwe och handle vm än thetta. Wij såge fast heller, att wij motte bekomme nogen beskedh, huru Slotzens rekenskap och andre flere rekenskaper sig förlöpe, med annet sådant mere, som saken yttermere kräffuer Wåre än nu gott, att ther bliffwe någett tiltenckt, ee huru vm Apoteched gå kan, Wij få altid handle ther vm. Datum vt supra.

Vesterås den 30 Januarii.

Till Nils Larsson, och flere konungens befallningsmän i Dalarne, om det värfvade krigsfolkets tåg till Vadstena, jemte uppdrag att anskaffa bref från Dalarne till innebyggarna i söder derom liggande bergslag och vissa andra orter, rörande upproret i Småland, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 26 v.

Til Nils Larsson och flere K: Ma:tz w: a: n: herris Befalningxmän vp j Dalarne, Datum Wåster-års 30 Ja: Anno 47 [5: 43]

Wår gunst etc Som wij vdj thetta medtföliende breff haffwe scriffwit eder all grund och beskedh till, hurulunde

vdj Örebro, emellem oss och the godemen, ther tilståde waridt haffwe, förhandlet och beslutet är, Szå försee wij oss, atj worde eder ther aldellis effter rettendis, Och effter wij förhoppes, atj bekomme ther ett gott tall skyttare, Dherföre må tu Nils Larson, som j thenne andre medtföliende wår missiue scriffwit står bliffwe höffwidzman för samme folck, dragendis then gineste wäg medt them nid ått Östergötlandh, så att tu äst j Wastena medt them vm sancte Peders dag nestkommendis. Och haffwe wij för nyttigt och fast rådeligit anseedt, att then menige man j Dalerne wilde scriffwe vnder theris landz jncigle, [till] the jernbergzmän j Åkerbo härede, Närike och j Östergötland, Och förthenskuld haffwe wij latidt förrame ett concept huru oss synes samme breff lyde skulle*), och skicke eder samme concept her jnnelucht tilhonde. Må j förthenskuld, ee hwad råd, middell eller lemper j ther till finne kunne, så lagatt, ath samme breff motte gå vtt vnder Dala och Kopperbergz jncigler, För Helsingelandz och Gästringe landz jncigler, them j kunne tryckie ther före, Så thet motte dog haffwe ett skin och tess större anseende, Seden sådane breff screffne, försägledede och tilrede giorde äre, Måge j dhå antworde samme breff en vttaff eders egne karler, then ther trogen wåre, och kunde någett bruke munnen, latendis honum clåde sig j bondecläder, och befale honum, att han förer them fram, och antworder them jn på bergin, thet ene effther thet annett. Wele the någet synnerligit spörre honum, Dhå må han giffwe sådant beskedh, att han sitt namn wäll bekändt är, och boor ther och ther, Och att the Dannemän j Dalerne och på Kopperbergzlagen hade skicket honum vtt, medt sådana breff, Så kunne j och wijdere giffwe honum tilkänne, effter alle legligheter, hwadt han sware och tale skall, Szå synes oss icke heller vnyttigt wara, att tu Nils Larson scriffwe och medt hwartt

*) Ett af dessa bref, till Noraskoga, Norbergs och Lindesbergs bergslager, äfven som Nils Larssons bref till desamma, finnas bland bilagorna.

aff the store breff, ett titt egitt breff, så att thet folck wij haffwe latidt församble ther på bergen wåre aldelis wederedede, när tu komme dragende, Och synes oss, att breffwen skulle bliffwe så monge, som her effterscriffuit står, Thet förste till alle the jernberg her j Åkerbo härede och Wåsterårs Länn, Thet annett till alle jernbergen vdj Närike, Thet tridie till then menige man j Närike, Thet Fiärde till Wingåkers sockn, och alle the häreder j Nyköpfungz Länn, som grensser mott Östergötlandt, effter ther boo och ett sielsindt partij, Thet fempte till the bergzlag j Östergötlandh, Thett Siette till then menige man j Östergötlandh. Förhoppes oss att när almogen allestedz här vthe sådant hörde, skulle the tage sig en stor förskreckelse, och icke lathe sich lätteligen förföre eller bedrage aff then tiuffwehoop j Småland, Kunne man än icke få så stor vndsettning af Dalerne, som j breffuet jnsatt är, Så skader thet dog inthet, att rychtet bliffwer stortt giortt. J wele och wijdere betänckie saken, huad saken kräffwer, Förty att alle the prachtiker, som man nu vptänckie kan, the wille fast wara för nöden, Dherföre legger eder her all flijtt och wijn vm. Eder Gud befalendis. Datum vt supra

Stockholm den 7 Februarii.

Till hr Gustaf Olsson om de vägar som kunna väljas för krigsfolkets tåg från Västergötland till Vadstena, och om knektarnes besoldning.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 32.

Till Her Gustaff Olson Datum Stockholm 7
feb: Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Effter wij sportt och förnummitt haffwe, Käre Her Gustaff, att Wåther skall nu så hartt och wäll öffwerlagd och tilfrossen wara, att man wäll och vtan fara kunne komme ther vtöffwer så framt man wille, Hwarföre vm så j sanning wåre, Dhå syntis

oss rådeligest och aller best wara, att allt krigzfolckett ther aff Wästergötlandt, både knechterne, så och the som medt the retzer rustede äre, motte komme therutöffwer Siön, och ginast ått Wastena, till then bestempde tijd vm Petrj nestkommendis etc Szå wåre dhå allt folcket vdj en hoop, och thess minne farligheet, näst Gudz hielp, på färde etc Begärendis förthenskuuld, atj wele lathe haffwe edre wisse bwd och bespisning [∴ bespejning?] ther vm vtt. Och hwar j dhå förnimme ijsen så starck wara, att folcket kunne wäll komme ther vtöffwer, Dhå må j lathe thet så skee, Dog så attj vdj alle motte wele see eder wäll och wiseligen före, som nu aller störste mackt vpå ligger,

Zedel

Käre her Gustaff, hwar j förnimme kunne, att ijsen jngelunde skall wara så tröst, att man tor wåge folcket ther öffwer Wäter, eij heller tryggeligen komme kunne, för then tiuffwe hoop, öffwer holleveden, dhå må j giffwe eder med folckett, ryttere och knächter ått Tijweden, och drage så egenom Närike jn ått östergötlandt, then wägen holle wij skall wara aller sächerst och tryggest, Jtem och tilrede wij och menige frelsitt oss her vppe, medt alle macht, så att wij på then beramede tijd motte och tilståde komme, och hwar the penninger ther nidre på Elffzborg och Läckkiö äre, så tilräckie kunne, dhå såge wij ganskes gärne, att the nykompne knechter (: vtöffwer thet the förtient haffwe :) motte bliffwe försträchte medt en månedz sold eller Twå på honden, så att the motte heller, til thettatwg, wara oss skyllige, än wij them, för alle honde saker skuld, som j sielfwe wäll tänckie kunne, huru ther vm är, Datum vt in literis

Stockholm den 7 Februarii.

Till innebyggarne i Helsingland, tacksägelse för deras utlofvade trohet och välvillighet, och deras förmaningsbref till Smäländingarne, vidare om spannen i kyrkoherbergena, varubyte med innebyggarne i Dalarne, tullen vid Elfkarleby, den nya skattläggningen, skjutsfärder och den nye lagman de begärt.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 32 v.

Till menige Helsingelandt Datum Stockholm
7 Febru: Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helsse eder oss Elskelige tro Danne-
män alle, wåre och Cronones skattskyllige Bönder, och
menige almoge, som byggie och boo vdj Helsingelandt,
käriligen medt Gud och wår nåde, kære trogne vndersåther.
Wij giffwe eder tilkenne, att wåre Sendebudt, Staffan Hin-
dricksson och Oloff Ericksson, som medt wårtt breff och
befalning, ther jnne j Landet, hoss eder waridt haffwe,
äre nu åther medt thesse edre bwdt Nils Olsson j Hen-
setter, Och Swenn Brynolffsson j Sunnansiö, kompne hijtt til-
bake igen, och oss förstå latidt, Hurulunde j Dannemän alle
haffwe latidt eder wälwillige, och som tro Dannemän alle
förnimme, vdj the saker och ärender, som för:de wåre bwdt,
eder på wåre wägna förkunneth och förehollitt haffwe, Och
att j vdj alle motte wele faste ständendis bliffwe, vdj thet
hwlskap, troskap och manskap, som j titt och offte loff-
wedt och tilsagt haffwe, Så förnimme wij och, att j haffwe
scriffwitt till[∴ the] Smålenningar till, och allffwarligen
förmanedt them, aff sådane theres företagne obestondt och
ochristelige handlinger afflathe och igen wände wille, etc
Szå betacke wij eder Dannemän, för sådane eders troskap
och wälwilligheet och schole [j] jnthet twile, att vdj hwadt
motte wij kunne wette eders och alle Swerigis rikis trogne

inbyggieris beste och longeligitt bestondt, ther wele wij altijdt finnes wälwillige till, Och haffwe inthet twill, att j Dannemän, så her effter, som till thenne tijdt, wele lathe eder, emott oss och alles wåres fädernes Rike Swerige, vdj alle motte trolige och wälwillige befinnes, ee hwar wij eder behöffwe kunne, eller tilseije lathe, Eder icke heller aff någon löss förredere hoop, som tileffwentys före mykin lygn eller bedrägerij kring vm landett, bedrage eller förföre lathe, Thernäst som j medt eders scriffuelse, och these för:ne edre egne Sendebwdt haffwe latidt begäre, vpå någre Artickler, wårtt gunstige och nådige swar och beskedh, Som först är vm then Span, som är j kyrckiehärbergen hoss eder, att han icke skall wara eder till motte etc Szå är wäll santt, att wij lenge seden haffwe hafft j sinnedt, och gerne seedt hade, att öffwer allt Rikitt, både ther j eder landtzende och annerstedtz skulle wara en alijn och en span, effter som Swerigis lag vtwise, Och haffwe förthenskuldt offte nogh latidt handle ther vm, Endoch samme ärende än nu till ingen ändhe kommit är, effter somblige landzender her j Rikit seg i then motten icke haffwe fwellegen förene kunnett, Doch wele wij än nu, så snartt wij ther till någon bätter lägenheet och tilfålle haffwe kunne, ther vm wijdere berådslå och förhandle lathe, och seden wette eder ther swar och beskedh vppå, Ther j eder effter rette kunne.

Som j och beclage, attj icke måge ther jnbyrdis byte, medt hwar annen, ätende och slitende warur, Och synnerligen j Kupperbergzlagen, och j Dalerne, Och att eder synes för tungt wara, att allt sådant skall gå egenom the landzköpmändtz händer etc Szå wette j wäll sielffwe, hwadt wij tilförende, vdj then sack, giort och stadget haffwe, Och wele wij än nu her medt vnne och tillathe, att sådane bythe eller köpenskap, medt alle honde ätende warur, så och medt läreff, wadmall och annat sådant, som aff eder egin Gårdtz affwell kommer, måge j frije och obe-

hindrede handle och wandle ther jnbyrdis medt, och sammelunde ther vppe j Dalerne och på Kopperberg[z]lagen, Ther wåre Fougther och Befalningxmän icke schole göre eder någett hinder eller förfong vtöffwer,

Szom j och beclage, att någon twll wijdh Elffkarleby, som edre köpmän, the ther köpslage pläge, skall påkommin wara etc Szå effter wij icke fullleligen wette kunne, huru saken haffwer sich j then motten, Therföre haffwe wij nu latidt scriffwe wår fougte j Tierpen ther vm till, När wij nu få swar och beskedh iffrå honum igen, huru saken haffwer sig vm samme Twll, Wele wij dhå lathe biude och befale samme wår Fougte, att han skall skicke sich emott eder, medt samme Twll, effter måteligheet,

Wijdere giffwe wij och tilkänne, att then Jordeskyrning, som ther j landett skedt är, skall ware eder endeless för hårdt etc Szå wette wij icke annett, än att the Fyre och Tiugu j hwar sockn, medh lagmannen ther j häredet, som sådana Skattläggning eller Skyrning ransaket haffwe, jw effter theres beste samwett och sworne eedt, ransaket och lagt sådana jordaskyrning, så att hwarecken Cronon eller eder j then motten förnär skee skulle. Är nu annerlunde skedt, eller att nogen fattig man, som icke haffwer så gode ägher eller jor dt, är v dj sådane jordeskyrdning (: thett wij doch icke tro kunne :) förhögd t lagdt, Dhå kunne wij wäll lijde, att the 24 ther till, j hwar Sockn, besworne medt Lagmannen j landett her vm än nu ransake och skyre måge, så att hwar och en må wederfares thet rätt och skäll är, Wijdere kunne wij icke sware vm then Artickell. Män vm the olaglige Skiutzfärder, som j beclage eder ware förtungede medt etc Szå är thet oss emott, hwar så skeer, Och hade icke troedt, att j skulle haffwe hafft någer clagemäll vm Skiutzfärder, all then stundt wij eller wårtt folck wancke ther så siellen hoss [ed]her, Och haffwe nu förthenskuldt budet wår Fougthe, att han skall skicke sig effter motteligheet j then sack,

Doch förmode wij, att j icke heller kunne neke wår Fougte och Befalningxman en skälig skiutzfärdt, ther han eller the honum fölge, draga på wårtt och cronones beste, tingen emellem, effter som gammel plägsedt waridt haffwer,

Som j och begäre, att wij wele vnne och effterlathe eder then Lagman, som j gärne sielffwe haffwe wele, som är then Lasse Nilsson i Fynnelffsbo etc Szå äre wij ther tilfridz medt, att vnne eder honum för en Lagman, all then stundt han kan ware ther godt före, Doch så att han må komme hijtt till oss, och göre her sijn rette Lagmandtzeedt, effther som Swerigis lag vttwiser. Käre Danne- män jnthet synnerligit haffwe wij att lathe scriffwe eder till, på thenne tijdt, vtan atj skole finne oss för en gunstig och nådig herre och Konung, Och then som edertt och flere Swerigis Rikis trofaste jnbyggieris beste och långligitt bestondt altijdt gärne wete och sökie will, Befalendis eder her medt Gudt, Datum aff Stockholm vt supra,

Stockholm den 8 Februarii.

Till mäster Arendt Rott om försändningen af penningar till det i Östergötland församlade krigsfolket, och om Rotts utnämning till mönsterskrifware, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 34.

Till M: Arendt Rott, Datum Stockholm 8 Febru:

Anno etc 43,

Wår gunst etc Schole j wette M: Arendt, att wij nu skicke titt nidh, till wåre landzknechters behoff vdj Östergötlandt, medt tesse wåre tro Män och tiänere Twre Pedersson och Mauritz Olsson, en märckelig Summa penninger, medt hwicken Summa för:te wåre knechter schole affbetelede bliffwe etc Szå effter wij haffwe hoss samme wåre knechter icke mere än en Munstersscriffwere, som är then Hans Fleckensten, Szå will thet vtan twill wara honum,

effter thenne tijdz lägenheet, omögeligitt, allene att holle
 clare och beskedelige Register och Rekenskaper vtöffwer
 sådane swåre vtgiffter, Hwarföre är wår wilie och alff-
 warlige befallning, att j schole tage eder sådane befallning
 vpå, och wara ther vtöffwer medt, när kneckterne mustres
 och affbetales skole, Och holle emott för:ne Fleckensten
 clare och beskedelige musterregister och rekenskaper,
 Och så achte och wetta wårtt gagn och beste vdj sådane
 knechtens betalning, att wij hwarcken aff then ene eller
 andre försnålde eller förkortede bliffwe måge, Och haffwe
 wij befaledt wårtt Cammerråd, att the skole skicke eder
 her hoss förwardt en scrifftelig vnderwisning, huru j
 samme edre regenskaper och Register holle och skicke
 skole, effter hwickin vnderwisning j eder rette och skicke
 wele, Och vdj alle motte (: som wij betro eder vm :) wette
 och achte wårtt gagn och beste, och vtan all jnsage
 eller skotzmåll tage wijd thenne samme befallning, Och vm
 j medt en skäligh vnderholdning (ther aff [j] eder behielpe
 kunne) icke försörgede äre, Dhå wele wij wara ther för-
 tänckte vdj, att lathe så försee eder, thet i oss betacke
 skole, Begärendis än nu attj medt aller störste och ytterste
 flijtt wele achte och tillsee vm wårtt och Riginis beste,
 vdj thenne handell, må sökt och förfordrat bliffwa, Hwicket
 wij eder vdj all gunst och nåde altid till thett beste be-
 tänckte (: betänckie) wele, Datum vt supra

Stockholm den 9 Februarii.

Till menige man i Länna och Frötuna socknar om deras klagomål öfver Lars Turesson på Penningby, som har socknarne i förläning.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 34 v.

Till ménige man j Länna och Frötuna Sockner, belangendis Lasse Twrsson till Penningeby, Datum Stock:[holm] 9 Febru: Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helse eder Dannemän alle wåre och cronones skattskyllige bönder och menige almoge, som byggie och boo j Lenna och Frötuna sockner, käriligen medt Gud och wåre nåde, kære trogne Vndersåther, Effter wij förnimme, attj haffwe hafft någre brister och clagemåll emott wår tro Man Lasse Twrsson på Penningeby, hwickin för:ne sockner nu på någre år aff oss j förläning hafft haffwer, Så haffwe wij förthenskuld taledt för:ne Lasse Twrson ther vm alffwarligen till, och strengeligen befaled, att han sådant effter thenne dag affleggie skall, Och icke annerlunde skicke sig emott eder, än som han will och kan wäll stå till swars medt, jn för oss, Thett han och så vtloffwet haffwer. Hwarföre begäre wij atj Dannemän wele lathe eder finnes wälwillige, och än nu göre honum vtt then skatt och andre rettigheter, som j oss på Cronones wägna plictige äre, Hwar och så skeer, att han j någer motte her effter vtöffwer skäll och rätt eder förnär wara will, eller j någer motte vförrätter, Så wette j wäll hwar j oss finne schole, wele wij dhå gärne finne ther annen rådth och lemper till, så atj schole bliffwe tilfridz stälte, Ther må j Dannemän fult och fast förlathe eder till. Eder Gud befalendis. Datum aff etc vt supra

Stockholm den 9 Februarii.

Till hr Gustaf Olsson om Smäländingarnes senaste företag, jemte begäran om flitiga berättelser rörande dessa och åtgärderna emot dem.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 35.

Till Her Göstaff Olson, belangendis then Smäländzske förredere hoop Datum Stock:[holm] 9 febru:
Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Wij giffwe eder tilkänne, käre Her Gustaff, att her wancke för tidender vppe hoss oss, hurulunde en partt aff then tiuffwe hoop j Småland regera än nu liche fast som tilförende, och att the skulle haffwe belagt alle wägerne ther nidre, både Hålwägen och flerestedtz etc Hwarföre är wår wilie och begären, atj oförsumeligen wele giffwe oss scriffteligen tilkenne, hwadt j förnummitt haffwe, eller dageligen ther j Smålandh förnimmendis worde, huru the skicke sich, eller tage theres saker före, Ther ligger nu aller störste mackt vpå, atuj på alle sijder motte bekomme wisse och sanne kundskaper, både aff the Smälenninger, huru the skicke sig, så och ifrå Danmarck, vm wij oss någen vndsettning dedhen effter, till then bestämpde tijd förmodhe schole, och vm alle andre lägligheter. Ther vm wij eder än nu till thet högzste wele förmanedt haffwe, atj och flere the godemen j then landzände wele alltid haffwe edre kundskaffter vthe, och icke spara then vmkost, som vpå gode kundskaffter och bespeyninger gå kan, Förty att alt thet man vdj sådane saker vtrette skall, motte mäst skee genom gode och trogne kundskaffter, Dherföre lather oss fliteligen tänckie ther till, som oss alle nu aller störste mackt vpå ligger. Szå haffwe wij och fått wisse kundskaper, hurulunde then tiuffwe hoop, wedh Etthundrade starcke, stige nu nyligen

vm en natt jn j Hoffzlänn, och fångede en Abraham Ericksons fougte, Erick Scriffwere på Öringe Så och en Länsman, som sig emott oss altid troligen bewist haffwer, Thom förde the med sig in j Småland, Aff sådant och myckitt annett mere kan man besinne, hwad then hop holler aff alt thet the vtloffua. Är förthenskuld högeligen förnöden, att ther motte bliffwe annett tilgiortt, effter som wij lothe scriffwe eder iffrå Örebro wårtt och flere godemendz, som ther till wåre, råd och beslut till, j then sak. Och twile jnthet atj och så på then sijde haffwe alffwarligen tenckt ther till. Befalendis eder Gud. Datum vt supra

Stockholm den 9 Februarii.

Till Abraham Eriksson, Svante Sture, Axel Eriksson och Måns Svensson, om att artilleri, ammunition, m. m., afsändes till Östergötland, och om anskaffande af hästar för framförslingen.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 35 v.

Till Abram Erickson, Swante Sture, Axel Erickson och Måns Swenson, Datum Stock:[holm] 9 februarij Anno etc 1543,

Wår synnerlig gunst etc Schole j wette Abram, Swante, Axel och Måns, att wij nu förskicke titt nid till Östergötlandt, en heel hoop krutt, lodt, skytt, bly och annett, som artelarijt tilhörer, och nu fast, till then bestämpde handling, emott then förredere hoop j Småland behöffwes will etc Szå effter wij nu på thenne tijdt ingen råd haffwe, att lathe förskaffe ther till besynnerlige hester eller klippere, som dageligen skulle fordra och kommet fram, som thet sig medt rette ägnede och borde, vtan nödgas att lathe bruke skiutzhester ther till, till tess thet komber jn j Östergötlandt, thet wij doch icke gärne gjorde, hwar annen råd på färde warit hade etc Therföre är wår

wilie och begären, atj godemen, som ther j landet länen haffwa, hwar j sin städh, wele finne eehwadt råd j kunne, att skaffe och förordinere ther gode starcke klippere till, som altijdt kunne ther achte vpå, och komme artelarijt, medt en hast, hwartht man thet haffwe wille, som aller störste mackt vpå ligger, elliest will thet jngelunde rijma sig, hwar man icke finner the rådth, som nu sagt är. Herutinnan j godemen aldelis wele legge eder wijn vm, att thetta icke motte försumet bliffua, Datum vt supra

Stockholm den 9 Februarii.

Till Abraham Eriksson om nödvändigheten af kraftiga åtgärder mot de upproriske Småländingarne, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 36.

Till Abraham Eriksson belangendis then Smäländzke tiuffwe hoop, som hoffwe sig j Hoffz länn, och fångede en hans fougte Erick Scriffwere på Öringe etc Datum Stockholm 9 fe: Anno etc 43

Wår synnerlige gunst etc Wij haffwe fått eders scriffwelse Abraham, och förnummit, hurulunde en tiuffwe hoop aff Smäländh haffwe giffwit sig titt j Hoffz länn fånget och gripet eders fougte Erick Scriffwere på Öringe, så och en Länsman, och regere och tage till jw så fast som någen tijd tilförende etc Szå kunne wij på thenne tijd ther jnthet stortt annett seije ther till, än att then störste nottorfft kräffwer nu fast, att man motte fulfölje thet rådslag, som vdi Örebro beleggued och beslutid bleff, Så skicke wij oss och ther fult och fast vpå her vppe, Och wele medt all then mackt, her kan affsted kommes, till then bestämde tijd tilståde komme, Begärendis atj och flere the godemän ther nidre wele och så på edre sijde tenckie ther allffuarligen till, som nu aller störste mackt vpå ligger. Så skicke wij nu titt nid en hoop krutt, lodt, bly, skytt

och annat som saken kräffwer, Är förthenskuld wår wylie och befallning, att the godemän Swante Sture, Axell Erickson, Måns Swenson, Axel Nilson, Jöns Olson och flere, som länen haffwe, wele finne hwad råd j kunne, och jw så lagat, att ther motte bliffwe skaffede gode starcke och egne klippere till, som altijd bliffwe wijd archelied, att man icke skall behöffwe att tage ther skiutzhester till, Thetta j godemen jngelunde försume wele, så framt att ther medt skall gå lijke och well till,

Och förundrar oss Abram, att tu platt jntet haffwer scriffwit oss till, hwad almogen swarede eder j påwelsmesse marcknaden, Wåre än nu gott, att wij motte bekomme någon besked j thenne och alle andre saker, Datum vt supra,

Stockholm den 11 Februarii.

Till innebyggarne i Hofz län i Östergötland, att göra tillförsel af lifsförnödenheter till lägret.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 36 v.

Till menige Man vdj Hoffz länn, att the skole göre tilförning vdj Lägeret medt fettalie etc Datum Stock:[holm] 11 februarij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helse eder oss Elskelige wåre trogne Vndersåther och Dannemen alle, som byggie och boo vdj Hoffz länn, käriligen medt Gud och wåre nåde, Wij betacke eder Dannemen alle samens, för all wälwilligheet, hulskap, troskap och manskap, som j oss loffwedt, sworit och tillsagt haffwe, Och synnerligen atj Dannemen, ee hwar wij, anthen genom wåre budh, scriffwelser eller och sielffwe, haffwe medt eder handlett och taledt, eller handle eller tale latidt, Dhå haffwe j jw altijd latid eder finnes wälwillige och giffwit gode swar iffrå eder, loffwendis wele faste bliffwe wijd thet hulskap och manskap, j oss loffuet och sworit haffwe, För hwickit wij eder betacke, Welien-

dis sådantt vdi all gunst och nåder gärne betänckie eder alle, och hwar besynnerligen till thet beste, Thernest käre Vndersåther, Effter lägligheten sig så tildrager, ath wij för thet buller och vproor skuld, som än nu ther nidre j Smålandh på färde är, nödgas att lathe vårt krigzfolck på nogen tijd (: eder och then menige landzände till beskydd och försvar :) ther nidre beliggiendis bliffwe, till tess wij någon annen rådh och lemper finne kunne, att then vproriske hoop motte antingen medt Dagtingen eller andre middel stillet bliffwe, som wij och ther vm vår ytterste fljitt giordt haffwe etc Och effter samme vårt folck jngelunde kunne sig ther behielpe, medt minne the motte få nogen yttermere tilförning, medt alle honde fettalie och ätende warur, än nu vpå thenne tijd skeer, Hwarföre är vår wylie och begären, atj Dannemen alle, effter som j oss titt och offte loffwedt och tilsagt haffwe, wele nu late eder som tro Swenske män welwillige befinne, att göre tilförning för penningar ju j lägrett, så att folcket motte bekomme theres redelige vnderhold, Wij haffwe strengeligen latid biude och befale them som befallningen haffwe öffwer knechterne, att the skole haffwe ther en nöge tillsynn medt, så att eder icke till en hwitt, medt minne j få ther rede penningar j honden före, afftagitt bliffwe skall. Therföre görer som Dannemän, och lather icke nu thet mindzste briste, som wij betro eder vm, Befalendis eder Gud etc Datum vt supra

Stockholm den 13 Februarii.

Öppet bref för tre borgare i Gefle på uppskof med betalningen för skattejernet, samt för två af dem privilegium på inköp af skattejernet för det löpande året.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 37 v.

Öpett breff för Oloff Matzsson, Erick Jönsson och Halffwar Jonssen Borgere vdj Gäffle etc Datum Stock:[holm] 13 februarij Anno etc 43,

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Att wij aff vår synnerlig gunst och nåde, haffwe vndt och tillatijd, och nu medt thetta wårtt öpne breff vnne och tillathe, att thesse wåre Vndersåther och Borgere vtij vår Stadh Gefle Oloff Matzsson, Erick Jönson och Haldwar Jönson, måge och skole haffwe (: på then betalning för thet skatte jern aff Gästringelandh, the aff oss för thetta framlidne år skyllige äre :) dag och stunder, jn till Walborgemesse tijd nestkommendis, och dhå samme Summa oss vdj gott gull, vtan förhalning redeligen betale skole,

Sammelunde haffwe wij och aff samme vår gunst och nåde vndt tesse Twå för:de Gäffle Borgere till gode nemblig Erick Jenson och Haldward Jonson, att the och nu j thetta närwarendis Try och Fyretijende årett skole nämost wara, att aname, beholle och sig till gode bruke för:ne Jern skatt vtaff Gestringelandh, oss till en redelig betalning, och så medt gott gull, jn till Walborgemesse vm ett år igen, som är Anno Fyretijende Fyre, j gode reede, och vtan skotzmåll att betale och wedergälle, Datum vt supra

Gripsholm den 14 Februarii.

*Till hr Johan Turesson om tåget ned åt landet, föreskrifter
derom, m. m.*

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 37 v.

Till Her Johan Twrsson, Datum Gripsholm 14
februarij Anno etc 1543 .

Wår synnerlige gunst etc Wij haffwe fått eders
scriffwelse käre her Johan, vdj hwicke j giffwe tilkenne
vm the lägligheter aff Östergötlandt, Och att j medt fräl-
sitt aff Nyköpingz länn achte så lage eder stycker, atj
kunne komme till mötes och j sälskap medt wåre knechter,
som nu draga nid etc Och effter wij icke fülleligen wette
kunne, vm lägligheten sig så begiffwer, atj någet wäll
kunne komme till sälskapz medt samme wåre knechter,
effter the liggie nu j natt her j Strängnäs, Så och effther
oss för these lägligheter skuld jngelunde synes nyttigt
eller rådeligitt wara, att folckett skole drage så åttskijlt,
Dherföre hafwe wij så betänckt oss, att knechterne skole
drage jn till Nyköping, Och ther komme j sälskap medt
then hoop hoss eder äre, Wele wij oförsumeligen sielffwe
och så möte ther j Nyköping, Och så wijdere medt eder
och flere godemen berådslå hwickin wägen man drage skall,
Täsförinnen må j haffwe edre wisse och sanne kundskaffter
vthe, att få wisse beskedh vm then tiuffwe hoop, huru
starcke och hwar the äre, eller huru the skicke sig, Tes-
ligeste hwad heller wår hoop i Östergötland, äre j Lin-
köping eller Wastena församlede, eller hwar man them
finne skall. Må och så Ture Pedersson bliffwe ther til-
städhe medt penningerne, till tess wij sielffwe komme,
Datum vt supra

Gripsholm den 15 Februarii.

*Till Botvid Larsson, befallningsman på Stockholms slott,
att gifva konungen flitiga meddelanden om alla läg-
heter, m. m.*

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 38.

Till Bothwedt Larsson, Datum Gripsholm 15
febru: Anno etc 43,

Wår gunst etc Som wij scriffwe tig till senest Bothwedt, attu altijd skulle giffwe oss tilkänne vm alle läggheter ther på Slottet och j Staden etc Så är thet än nu wår wylie och allffwarlig befalning, attu stedtze och altijd haffwer thine scriffwelser hoss oss, huru alle saker och läggheter sig begiffwe, och alt annett thet tu tänckie kan, oss mackt vpå ligger, att wij vdj tijd motte få att wette, Och attu wilt fliteligen achte vpå Slottet, som aller største mackt vpå ligger, Jtem och så giffwe oss tilkenne, vm Slottzloffuerne ligge vpå Slottedt, eller huru ther vm tilgår, Sammelunde skall tw wette, att wij förskicke tig her med tilhånde wårtt beseglede breff vpå wårt och cronones Slott och Stad Stockholm, huru tu och the andre gode män, och gode karle, samme Slott till wårtt behoff holle skole, Tesligeste och en Copia aff thet Reuersall breff tu och the andre, på för:ne Slotzloffue giffwe skole, Må tu förthenskuld med thet allerförste lathe scriffwet vpå Pergament förseglett, och sendet till wår käre husfruge, Margarete, her vpå Gripzholm (: effter wij icke sielffwe her tilstade bliffwe :) tilhonde. Thetta tu jngelunde försume wilt. Samelunde biude wij tich, attu wilt haffwe thet minste vmgånge tu kant med then Swen Monsson, och att tu icke heller vplather tig myckitt för honum. Förty hwad han fåår weete aff tich, skole wij wäll tro, thet bliffwer icke länge hoss honum. Ther tu wilt tage tig til ware före. Datum vt supra

Gripsholm den 15 Februarii.

*Till Rasmus Klott, underrättelser om de upproriske Små-
ländingarnes infall i Östergötland, jemte befallning att med
så mycket folk som möjligt begifva sig till konungen.*

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 38 v.

Till Rasmus Klott, Datum Gripsholm 15 fe-
bruarij Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Skall tu wette Rasmus, att
oss för wisse tijdender tilscriffwit och förkundiget är, huru-
ledis the Smålenningar äre rede församlede till någre
hundrade, Och än daglige förstärckie sig, Och skole ware
kompne vp emot Surköpung, Och haffwer Surköpungz
borgere (: som oss vnderwist är :) skicket emott och latid
biude them brandtskatt. Doch hwadt ther vm j sanning
[är], kan man än inthet wist vmseije. Hwarföre biude
wij tig, wijdt thin troo tieniste, attu oförsumeligen skynder
aff städ thett meste folck, tu kant affstäd komme, nijd
till hopen, och sätter en god karll j thin städh ther på
Slottet, och så oförsumeligen skynder tich till oss till Ny-
köpung, eller hwar tu oss finnendis warder, Attu och så oför-
sumeligen wilt mane vppå både frelset och fougte tienere,
som än nu tilstäde äre, ther j länet, att the ijiligen
skynde sig nid til store hopen*). Thetta jngelunde
försumendis. Datum vt supra

* De kursiverade orden i Registr. understrukna.

Gripsholm den 15 Februarii.

Till Nils Larsson, fogde i Österdalarne, föreskrifter om hans tåg med krigsfolket ned åt landet, värfvande af nytt manskap, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 39.

Till Nils Larsson, Datum Gripsholm 15 Februarij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij haffwe förstätt Nils aff Jon Olsson, huru then handling sig ther vppe j Dalerne j thenne eder reese sig förluppin är, Och attu medt ett tall folck är dragin ther aff Dalerne, Och skall på thenne tijd ware wijd Lindisberg eller Noraskoga, och anamer thett folck, som ther vtgiordt är etc Szå förundrar oss storligen, att tu sielff haffwer platt jntet scriffwit oss till vm samme handling, huru eller hwar tu på thenne tijd stad är, Hwarföre är nu som tilförende wår wilie och allffwarlige befallning, attu medt samme folck skynder tig oförsumeligen ått Östergötlandt, anthen til Wastena eller Linköpung, j hwic kin aff tesse twenne Städer tu förnimme kant wårtt folck församlet är, Och jw hastigere thett skee kunde jw bätter thet wåre, effter wij haffwe sportt, att en hoop aff the Smålenninger skole ware vpkompne j Östergötlandt, emot Suderköpung, bedriffwendis ther all skalckheet och fiendtlig handel, Dherföre skynde tich, medt thet folck, hoss tich äre, genom natt och dag till hopen, som stor macht på ligger, Och attu tesligiste ther tu framdrager, fliteligen winlegger tig, att församble alt thet mäste och dugeligiste folck, som tu öffverkomme kan, Och må tu så lathe gå thin ordh, hwar tu framdrager, att thet folck tu haffwer nu hoss tig, är man then mindzste hoop, män jnnen en kortt tijd skall en annen hoop komme effter som större är, Jtem när tu kommer jn j Tiälmo sockn, och på the Ösgötiske jernberg, Dhå må tu wäl och wijseligen see tig

före, Förty wij haffwe wijss kundskap, att ther boor en arg förrädere hoop, och haffwe then störste partt aff them bedriffwit många förrädere stycker j thetta buller, och haffwe hafft stort hop och förlanchtan effter the Smälenninger, haffwe och waritt reeste, som oss vnderwist är, Och förthenskund skulle man medt rette wäll göre them någet til gode igen för theres wälwilligheet. Doch wette wij icke, vm lägligheten på thenne tijd thet tilstädie will, effter then tiuffwe hoop äre nu ther jnne j Östergötlandt, Män så myckit motte tu wäll beställe, attu sporde och skaffede tig En eller Twå the argeste Seller på the jernberg ther j Närrike, som flux kunne bruke munnen, ech elliest sig troligen bewise wilde, attu dhå heller gåffwe hwardere till en marck, xx eller xxx, Att the stedtzse wåre, som andre höffdinge ibland folcket, och lathe sig sådane smack allestädtz höre, att the haffwe befallning aff alle, the ther heme sittie både j Dalerne och annerstedz sådana förräderij, som the Smälenninger sig företagit haffwe, alffwarligen hielpe att straffe, effter the äre och rigisins jnbyggere så wäll som the Smälenninger, Och borde förthenskund jw så wäll åtsporde wara, och wette, hwem som rigisins herre och Konung wara skall, som the Smälenninger, eller någon annen, som sig myckit tyckie lathe, medt annet mere sådant, hwadt man tänckie kan saken kräffwer. Wij biude tig och så, att tu wiltt allestädis haffwe gode och wisse kundskaper vthe vm tig och folcket, så atj icke lijde någett niderlag, som nu aller störste mackt vpå ligger, Och scriffwe oss oförsumeligen ett enciende swar*) tilbake igen, medt thenne wår dreng, hwar wij oss effter rette schole etc Och sende wij tig her hoss förwaret Tw breff, som the j Helsingelandt och Gästringelandt haffwe scriffwit the Smälenninger till, Må tu allestedz ther tu framdrager och så lathe samme breff läse för almogen, Och alt annett hwadt tu kant tenckie saken

*) Understruket.

fordrar och kräffwer, att thett icke bliffwer försumett, Tu må och så flux mana vppå frelset allestedz ther thu framdrager, att the skynde sig och theres folck, genom natt och dag till hopen, Som nu stor mackt på ligger. Datum vt supra

Gripsholm den 15 Februarii.

Till Tord Skrifvare, förebräelser derföre att han ej lemnat konungen önskade underrättelser; förmaningar och föreskrifter.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 40.

Till Tord Scriffwere, Datum Gripsholm 15 feb:

Anno etc 43

Wår gunst etc Oss förundrar storligen Tord, att tu icke lenge seden haffwer scriffwit och giffwit oss tilkenne, huru alle saker sig ther nijdre j Östergötlandt nu begiffwe, meden then Smälendzske förrädere hoop (: såsom wij nu förstätt haffwe :) äre nu kompne titt jn j Östergötland emot Suderköpfung, huad tu vtaff theris anslag förnummit haffwer, huru starcke the äre, eller hwad theres acht och mening är, och vm alle andre vmbständer och lägenheter, Så hwar wår hoop äre, hwadt the tage sig före, eller vm menige adelen, medt theres folck än nu församlede äre, etc Hwarföre biude wij tig alffwarligen, attu än nu oförsumeligen lather oss ther vm förständiget bliffwa, ther wij seden någet kunne skicke och lage wåre stycker effter, Och synes oss råd wara, att en hop lette hester wijd Etthundrade eller flere, motte ee som offtest rijde vtt medt theres hoop, och vnderstundom holle skärmyssel medt them, och ther the sig lägre, eller elliest icke så starcke wåre, kunde man göre them någett affbruck, som oss och jnthet twiler wäll skee kunne, all then stund sådane halke förhänden, och Sniön icke diupere än han nu är, Dher vm tu än nu tig hoss the andre gode män winleggie wilt att så skee motte. Datum vt supra,

Gripsholm den 15 Februarii.

Till Swante Sture om försvarsåtgärder emot de upproriske Smäländingarne; underrättelser, råd och föreskrifter.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 40.

Till Swante Sture, anrörendis then Smäländzske hoop, som wore vpkompne jn j Ringerom sockn j Östergötland, Datum Gripsholm 15 feb: Anno etc 43

Wår gunst etc Wij finge seent j afftons thin scriffwelse, Swante, j hwicke tu giffwer tilkenne, att en hop aff the Smälenninger äre vpkompne jn j Ringerom sockn j Östergötland. Och effter sådane legligheter, förundrar oss storligen, att frelsitt, både the Östgöter, Vplänningar, Södermän, och flere, icke giffwe sig tilsamen, och tänckie någett yttermere till saken än nu skeer, Wåre gott och rådeligitt, att man än nu tänckte ther alffwarligen till. Och äre wij nu vpå tugett, medt en starck Fännicke knechter och then mäste mackt till häst och foot, som wij affstäd komme kunne, Sammelunde Nils Larsson på then annen sijden ifrå Närrike, medt en hoop Dalekarler och annet folck. Och wele oförsumeligen skynde oss nijd till hoopen. Hwarföre må tu göre oss wijss och beskedelig kundskap oförsumeligen vnder ögenen, hwad heller wij skole finne hopen j Wastena eller Linköpung, Dher wij dhå kunne rette och skicke wårtt tug effter, Oss syntis icke vråd wara, atj godemän wilde skicke Etthundrade lette hester, eller någre flere, som städtze hulle sig vtt medt theres hoop, och winlade sig, att göre them något niderlag, att the icke aldels så sächre måtte löpe hijtt eller tijtt, och bedriffwe alle the förrädere stycker the wele, effter nu är wäll tijd och lägenheet, att göre them affbruck, hwar the lägre sig, och elliest ther the löpe j små hooper och tage till, effter sniön är nu icke så djup, att man jw kan komme till them medt hester. Tw wilt och så oför-

sumeligen skynde thet mäste folck, tu kant afflata, ther iffrå Slottet, in till hopen, then sächerste och tryggeste wäg, så att the vtan fare kunne hasteligen komme till hopen, som oss inthet twiler the wel göre kunne. Szå synes oss och lichast wara, att tu Swante bliffwer sielff wijd Slottet, och beholler så myckit folck hoss tig, att Slottet kan wäl bliffwe förwarett medt, hwadt öffwer är, thet skynde iffrå tig och till hopen, som för är sagt, Oss förundrar och endels Swante, att then Wärner Slatte haffwer giffwit så store förskräckelser vm then tiuffwe hoop. Wij kunne doch icke tro, att hele landet går them strax tilhonde, så att man kan jw haffwe tilfalle, att leggie en hoop aff them öde, ther man elliest will fliteligen leggie sig winn vm, Må tu och så göre Per Bragde och flere the som j lägret äre ther vm bud, att wij äre på tuget, Och att oss synes så nyttigt wara, att man gjorde någre häster vtt. Oss synes jngelunde heller råd wara, att man förlater eller förtröster sig för myckit på the Ösgöthe Borgere, eller the tijdender the före. The äre icke stort bettere (: fructer oss nog :) än then annen hoop, vtan heller hwar någen wåre, then man kunde haffwe någen skälig mistancke till, att man dhå toge sådane säller wijd halssen, till tess [man] får see oeh höre, huru alle lägligheter sig tildrage ku[nne]

Zedell.

Käre Swante oss synes råd wara, attu än nu tencker till, att lathe befäste och bespise thet Slott, thet beste och ytterste tu kant, och så skicket, thet man kunde göre ther bättre wärie aff, än som skedt är, Och att tu wilde så lagat, thet någre stycker, medt hagelskott, motte bliffwe vtlagde på the rum, att man kunde både bruke hagelskottet, och stryke longz muren medt them, och elliest medt them göre fienderne sådana affbruck och niderlag, att the icke motte få tilfalle, att löpe så hartt jn vnder muren, som skedt är,

Käre Swante, effter wij haffwe thenne thin tienere Benckt Småswenn (: för nogre orsaker skuld, och synnerligen effter han är kunnig någerstedz j Småland, tit wij honum gärne bruke wilde :) vdj vår tjäniste behoff, Hwarföre är vår wilie och begären, attu wilt wara tilfridz, thet han kommer j vår tjäniste, J hwicket tu gör oss till wilie och behag.

Så snart j godemen hade förnummit, att then tiuffwe hoop begynte åter igen regera, och försambla sig, skulle j strax haffwe tenckt ther något emot, och vtgiordt någre trogne bönder, sådana som then Peder i Brudhesta, then Hans Skomakere, och flere som fongede then Tord Riddere, och giffwit them någre flere medt, som hade gått skogzledis, och winlagt sig att leggie en hop nid af thom, Wåre än icke vråd, att så skeep motte,

Gripsholm den 16 Februarii.

Till riksrådet hr Johan Turesson om Stegeborgs belägring af de upproriske Smäländingarne; underrättelser och föreskrifter.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 41 v.

Till Her Johan Twrsson, Datum Gripsholm 16 febr: Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Käre Her Johan, wij haffwe fått Swantes breff, och förnummit the legligheter ther i Östergötlandt, och för Stekeborg etc Szå skole i wette, att effter wåre knechter, och egne hester och retzser, så och menige frelsit aff Nyköpungz län och Södermannelandh, äre jw wisseligen vpå thenne tijd hoss eder ther j Nyköpung, Hwarföre synes oss best och rådeligest wara, att man tager sig gud almectig till hielp, och försöker them, ther the sig för Ståkeborg lägred haffwe, Hwarföre är vår wilie och begären, atj wele wara tröste, och wijd ett gott

moodt, Oss förhoppes näst Gudz hielp, the schole ware kompne till theres egin vlycke, Så wele wij och j morgen tijdeligen affärdige häden iffrå oss wår tro tianere Jochim Bulgerin, medt thett mäste folck, till häst och foot, wij her afflate kunne, Så att the oförsumeligen och till thet sijdzste jnnen morgen affton, eller öffwermorgen tijdelige skole ware hoss eder j Nyköping, Tesförinnen j wele lathe knecterne hwile sig en dag eller halff annen och så bestället, att alle wägerne, som ther nämost jfrå Nyköpingz länn och ått Östergötland drage, motte så förwaredede och besatte bliffwe, atj midler tijd platt jngen tijende eller kundskap motte komme ther iffrå Nyköping och ått Östergötland. J wele och så försterckie eder medt all then mäste macht, till häst och foth, som j affstädt komme kunde, och så förhandle medt borgerne ther j bynn, att alle the vnge borgere, köpswänner och borgere dränger motte gå medt eder, skulle man än tilseije thom hwadt liche wåre, och the för-tiäne kunde, Så attj medt all hopen, Ryttere och knechter, wåre aldelis tilrede att drage vpå tuget, så snartt Jachim Bulgerin kommer till eder, J wele och så nu strax haffwe edertt wisse bwd jn till Stekeborg, och så bestället, att Swante skicke eder bwd jfrå bwd, vnder ögonen, huru the tage theris saker före, vpå hwadt städ the sig lägredt haffwe, huru starcke the äre, och huruledis man them best medt fördell angripe skulle, Och vpå thet knecterne motte tess snarrerne(!) komme then wäg fram till Stäkeborg, wåre fast nyttigt och rådeligit, atj wilde finne hwadt råd h j kunne, så att the motte bliffwe försörgde medt skiutzhester ther aff byn, och aff then nämost bygd ther vm kring, ther the motte haste-ligen komme fram medt, som j wel sielffwe tenckie kunne, huru ther vm är, Käre her Johan, j och flere gode men, wele nu så tenckie till thenne saak, som alles wåres och menige Rigisins wålfärdt thet högeligen kråffwer, och magt vpå ligger. Datum vt supra

Gripsholm den 17 Februarii.

Till hr Johan Turesson om Joachim Bulgerins sändning och uppdrag, och de tyske knektarnes fordran på förhöjd aflöning.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 42.

Till Her Johan Twrsson Datum Gripsholm 17 febru: Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Käre her Johan, Som wij lothe scriffwe eder till seent j Jafftons(!), att wij för the legligheters skuld som wijd Stekeborg är, oförsumeligen wilde skynde thenne wår tro tjänere Jochim Bulgerin, medt så myckit folck, wij på thenne tijd her ifrå oss någrelunde vmbäre kunne, tijtt till eder etc Så haffwe wij nu affärdigett samme Bulgerin, hwickin och wijdere wårt råd och mening vdj samme sak muntligen hörtt och förnummitt haffwer. Hwarföre är wår wilie och begären, atj och flere the godemän, som ther hoss eder tilståde äre, wele ställe tro och loffwe till hwad deel han eder, på wåre wägna, föresejendis worder, Och vdj all motte så bewise eder, vdj sådane saker, som eder sielffwe så wäll som oss och menige rikit aller störste mackt vpå ligger. Käre her Johan j wele och så seije then menige hoop Ryttere och knächter, som hoss eder äre, alffwarligen till, att the på wåre wägna wele giffwe förbe:te Bulgerin hör och lydne, Ther han them någon god och bestendige råd medtdele kan, som the wele göre thet oss liufft är, Datum vt supra,

En i samma volym såsom tillägg till detta bref inbunden lapp, med annan stil, har följande lydelse:

Thett the Tyske kneckter begäre Tiugu rundstycker på Gyllenen, Äre wij icke till sijnes, Förtij thet wij och skulle förändre wårt mynth för theris skuld, annerlunde

än som thet varit haffuer, nw snartt j Fyre och Tiugu
 åår och j wårtt regimentz förste bögyngnelse(!) ther mång
 erlig krigzman lott sig på then tijd och nw sedan medt
 Fempton rundstycker på enn gyllene mynth medt nöije, så
 måge och thenne hop wäll göre, Wijdere kunne wij icke
 swara vm then artichell, Datum vt jn literis.

Gripsholm den 18 Februarii.

*Till Peder Brahe, Arvid Trolle, Nils Boije m. fl. af rådet
 och ridderskapet, som voro församlade i lägret vid Vadstena,
 med underrättelse om att konungen, med anledning af de
 upproriske Smäländingarnes infall i Östergötland, ditsändt
 trupper och penningar till deras aflöning; föreskrifter om huru
 de borde förhålla sig med afseende på de upproriske, m. m.*

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 1.

Till Peder Brade, Arffwedt Trolle, Nils Boije
 och flere godemen aff Rådet och Ridderskapet, som
 vdj lägrett j Wastena församlede wåre Datum
 Gripz[hholm] 18 febr: anno etc 43

Wår gunst etc Wij giffwe eder tilkänne Peder Brade,
 Arffwedt Trolle, Nils Boije, och j godemän flere aff wårtt
 Råd och Ridderskap, som vdj Lägrett j Wastena församlede
 äre, Att effter wij förnummit haffwa, thet en hoop aff
 the Smälenninger haffwe giffwit sig vp till Söderköpung,
 och nu dragit in för Ståkeborg, Dherföre haffwe wij affär-
 digett alt thet måste folck, som drog på tugett medt oss
 iffrå Stockholm, som äre wijd än Siw eller Ottehundrade
 gott fotfolck, in ått Nyköpung, att the medt her Johan
 Tursson och menige Adels tilhielp, ther i Nyköpungz Länn,
 så och wåre egne hester och Retzer, som ther ginge i
 Fodring, som och bliffwe tilhope, hoppes oss till än Tw-
 hundrede hester, schole tage sig Gud til hielp, och see
 vm the kunne göre then hoop, för Ståkeborg, affbruck

och niderlag, som oss förhoppes wäll skeer, Szå är wår wilie och begären, atj gode karle, på edre sijde, wele ware tröste och wijd gott mood. J schole näst Gudz hielp bekomme snarligen god tidender och vndsetning, på alle sijder, både aff then Nyköpin[g]ske hoop, Så warder och Nils Larson snarligen kommendis till eder, medt then mackt han haffwer församblet aff Dalerne och the Jernberg. Och atj wele see eder wijseligen och wäll före, som aller störste mackt vpå ligger, Wij wele och så, näst Gudz hielp, snarligen, vdj egin persone komme till eder och hielpe att dele wåre gode råd iblandt hopen, Må j förthenskuld fiteligen tröste både Ryttere och Knächter, att the icke lathe sig förfäre aff många och farlige tidender, som them tileffwentys kunne jngiffne och föresagde bliffwa, thet är doch icke alt sant, vtan älliest att the tage theres saker manlige och medt förnufftige råd före, Så förhoppas oss eder bliffwer jngen deel schadendis. Och må j göre her Johan Tursson medt then hoop altijd bwd och kundskaper vnder ögenen, huru j tage edre saker före, Ther the och kunne rette och skicke sig effter.

Wij haffwe icke heller någett twiffuell, att wilde the ryttere göre någon flijtt till saken, Dhå wåre nu på thenne tijd både tilfalle och lägenheet att göre fienderne affbruck och niderlag, effter föret är nu gott, att man wäll kunde rijde hoss them effter the löpe så åtskilde och sökie effter bythe. Och förthenskuld synes oss än nu råd wara, atj wele handle medt the resiger ther vm, oeh hielpe till att schaffe thom en förstondig Höffwidzman, anthen then Oloff Skogård, eller någon annen, then ther lust och wilie hade att sökie fienderne, then måtte j giffwe Ett hundrade hester eller flere medt sig, effter som legligheten sig begiffwe kunde, Och settie dhå ene gånge rettsinnigt vm nattetijd jn till them, ther tilfallet wåre, och syntis oss icke oråd wara, att man hade latid then Hans Skomakere, och flere aff thet sällskap, som wåre medt att grijpe then

Tore Ridderer (: till hwicke j må wäll sättie tro och loffwe :) få hwardere en god klippere, att rijde vpå, så att Rytterne hade them hoss sig, så och then Oloff Broor och Lasse Broor, Dhå wijste the både stijg och wäg, och kunde förkundskapa fienderne, huru the sig lägre, huru starcke the äre, och hwar the löpe så skingrom j bygden, Och förundrar oss endels, att thet icke länge seden skedt är, Then Lasse Pedersson, som war Abrahams fougte, motte och wäll wara medt j hopen, och göre någett till saken, effter han weet och wäg och stijg. Oss fructer och att the Ösgötiske Borgere bringe eder så många farlige tidender före, att j icke wette, hwad j schole tage eder före, Må j likewel icke sättie för stor tro eller loffwe till theres tidender, effter wij haffwe stor fare, att the äre icke stortt bättre än then annen hoop, Och om j medt grund och vdj sanning kunde kämme vnder wädrett, hwicke the Borgere äre, som medt then hoop så hartt jnstigne wåre, Dhå skulle man icke lathe thom liffwe, vtan trackte them effther både till liff och godz.

Thärnäst vm them som j så vtskicke, må j tilseije frijtt roff och bythe, att the jw så wäll måge röffwe och tage till hoss borgere, bönder och andre, som oss vnder ögen äre, som thet andre sällskap göre på theres sijde, på oss och the oss trogne äre. Så länge j gå så barmhärtigt vm medt saken, och skone så wäll fienderne, som wåre wänner, Dhå bliffwer her aldrig, fructar oss, gott vtaff, Dherföre må j tänckie här annerlunde till, som nu stoor mackt vpå ligger.

Och hwem j så vtskicke och bruke wele till kundskaffter, eller att före Rytterne an, Dhå motte j holle thom willige och giffwe thom penningar, ther the kunne behielp sig medt, att the icke skole haffwe att clage sig therutöffwer, täss willigere och troligere bewijse the sig, ee hwar the kunne.

Zedeler

J thet samme, thetta breff aldelis färdigt och försäglätt war, finge wij medt Peder Härmensson, titt och Valentins Scriffweris breff, vdi hwilckit ibland annett beröre j, vm then fougte och Länsman, som ther j Hoffz Län, aff the Smälenninger fångede bliffwe, att wij skulle haffwe skyldet eder therföre, görendis förthenskund eders vrseckt j then motten etc Så wette wij oss vdi ingen motte haffwe giffwit eder nogen skuld j then sak, icke heller ene gonge taled vm eder j then motten, Dherföre behöffwe j icke heller tage eder then sak an, Män thet är wäll sant, att wij haffwe taledt vm them som Länen haffwa, och synnerligen beswäret oss, att Abram Ericksson och the andre icke skulle haffwe bestält någre, som hade ridit ther hoss them, sådana som then Lasse Broor, Hans Skomakere och flere aff thet sällskap äre, som hade kunnet speije them vtt, och giortt eder ther bud vm, atj hade kunnet skicke någre vtt, som hade giort thom affbruck och niderlag, annerlunde haffwe wij icke taledt ther vm, Wäre än nu gott atj godemän wilde tänckie ther någett till, som mackt vpå ligger,

Käre godemän, effter Iserne äre nu så mächtige hale synes oss nyttigt och gott wara, att footfolcket lathe göre sig the mäste skobrodde, som the kunne. Förty hwar the skole komme till manglingz medt fienderne på någon ijss eller ängier, dhå kunne j wäll sielffwe tänckie, hward stånd the gripe, eller footfäste the haffwe kunne, Dherföre förmaner thom, att the lathe göre sig the mäste ijsbrudde, the kunne. Datum vt in literis.

Som tu och scriffwer Peder, Begärendis, att wij medt thet förste wille affärdige Ture Persson, medt then Summa penningar j haffwe scriffwit effter, till knechternes betalning, Så skall tu wette, att wij nu snart för 14 dager seden haffwe affärdiget Ture Persson medt än femptije Twsen-

de m^{ff} ortuger, när han nu medt penningerne war kommin in på Brådewijken, fick han wisse kundskaper, att the Smålenningar wåre komne till Suderköpfung. Dherföre måtte han wände tilbake ått Nyköping igen, ther han än nu ligger och förbijder besked, hwickin wägin han tryggeligst draga skall, Må j godemän förthenskuld scriffwe oss her vm vforsumeligen bud tilbake igen, hwickin wäg eder synes lichast wara, att han vtan fara och effwentyr kan komme till eder, hade thenne förhindring icke fallit jn, dhå hade han alrede för 8 dager seden waritt ther hoss eder. På the andre, som titt och Valentins breff rörer vm, skole j oförsumeligen få swar och besked vpå, med Oloff Hermansson.

Hwar eder godemän och synes, att lägligheten sig icke så begiffwer, Dhet en hoop icke kan rette någett synnerligit vtt, att man dhå håller giorde 2 eller 3 hoper vtt, medt the Lätteste och ringeste häster man hade, och finge hopen en Höffwidzman för sig, och nogre trogne, som them kunde wijse wäg och stijg, och förkundskapa them vtt, Så twiler oss inthet, att så snart the sig skingrede och löpe på theres Muserij, kunde man wäll få hass på then förrädere hoop, och leggie them nijd. Therutinnan j wele förtänckte ware, Jcke sparendis penningar på them, som thom före, och fienderne förkundskapa schole.

Käre godemän, j wele dog icke liggie så stille, vtan som för är sagt, jw stöte vnderstundom vtt, ther the sig så åtskilde lägre, medt Etthundrade häster eller flere, och see till, hwad j kunne göre them tilgode, effter j haffwe jw altijd tilfalle och lägenheet att komme till hopen igen, hwar vm tränger, Wij schole och icke tro, att the leffwerere eder någon wällig slacht, vtan hwar the kunne j skogerne eller elliest förraske eller göre eder någon skade, ther winleggie the sig vm, som theres sedwane är, Dherföre tager eder ther till ware före, och grijper thom icke vtan eders fordell an, J wele och så fliteligen för-

tröste både Ryttere och knechter, att the sig icke förskreckie, eller aff många och löse tidender, som tileffwentys wandre, förföre lathe, effter thet är*) Käre godemän wij wele och icke dölle för eder, att wij haffwe ett stortt tuiffuelsemall på tässe Suderköpfungz borgere, att the icke äre som the skole, Förty så snart then tiuffwe hoop komme ther j byn, vtrögde och öffwerantworde[de] the them wårtt och alt thet härremendz godz, som ther war j byn, Oss fructer nog att the och flere borgere haffwe waritt en stor orsak, att then tiuffwe hoop haffwe åther nu reest sig igen, Dherföre wetter hwem j settie tro och loffwe til. Datum vt in literis

Gripsholm den 18 Februarii.

Till innebyggarna i åtskilliga härader och socknar samt hela Nyköpings län, tacksägelse för visad trohet och välvillighet, underrättelser om Småländingarnes uppror och emot dem vidtagna eller beslutade åtgärder, samt uppmaningar att, likasom i flera andra landsändar, utgöra krigsfolk till upprorets undertryckande.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 42 v.

Till Selbo härede, Aske härede och Östre och Wästre Rekarne, Sködwi, Risinge sockner och alt Nyköpfungz Länn, Datum Gripsholm 18 fe: Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helse eder Oss Elskelige tro Danne män alle, som byggie och boo j Selbo härede, Åkershärede, och på Östre och Wästre Rekerne, käriligen medt Gud och wåre nåde. Wij betacke eder käre Vndersåther käriligen och gärne, för all wälwillighet, hulskap, troskap och manskap, som j oss bewist haffwe, Och besynnerligen atj altid haffwe swarett oss och wåre Bud och Befalningxmän, på wåre wägna, wäl ee hwar wij anthen sielffwe

*) Meninge ej afslutad.

eller genom wåre Sendebud haffwe medt eder handle eller tale latid, hwilckit wij eder vdj all gunst och nåde, och till thett bäste betänckie wele etc Thernäst, Som j vtan twill nogsampt förnummit haffwe, hurulunde the Smälänningar, j thetta framlidne åår sig ganske oredelige, medt Mord, Roff och Brand, emot mång fattig Swånsk man, som thet icke förskullet, sig bewijst haffwe, Och besynnerlige emott fattige Prästmån, Rike Bönder, Borgere och andre flere, hwem the haffwe kunnet öffwerkomma, Så hade the godemån, som på wåre wågna, ther j Östergötland j höstes, till att affwerie sådane the Smälenningers ochristelige företagne obestond församlede wåre, vdj then bäste mening, bewilliget och samtyckt En Frijdt och Dagtingen medt för:de Smälenninger, Opå thet att icke ytermere obestond vtaff främende härskap, och alles wåres hedzske Fiendes gamble Konung Christierns ärffwinger, skulle genom sådane jnbyrdes twedreckt komme till någen foot på nytt igen, her till Rikit, som meenlige skee plåger, genom sådane inbyrdes twe-dreckt etc Så giffwe wij eder tilkånne, att samme Smälenninger litet eller alzinthet aff sine ordh, breff, sägel och århe hollit haffwe, Vtan nu vpå nytt en annen tiuffue hoop sig församlet, begynnendis samme konsten medt Roff och Mord, som the andre tilförende giordt haffwe, Och tycke sig j så motte haffwe giordt en kostelig god Marcknedt, att the medt andre mendz ägedeler sig rijekte måge*). Och är theres acht och mening, att hwad som the j så motte stoledt och röffuedt haffwe frå fatige Mån, som för:uit står, Thet wele the att Östgöterne, och flere Landzänder her kring vm heele Rikit, skole sådant medt them samtyckie, och hielpe till att försware, och så tage sig sielffwe saak vpå baak, ther the inthet brutid haffwe. Och förthenskuld wele the twinge then menige man kring vm hele Rikit, att the skole och bliffwe sådane förrådere, som the sielffwe äre, hwickit Gud för-

*) Understruket i Registraturet.

biude så skee skulle. Så känne Gud, att wij vtaff wårtt Kon:ge Embete förplictige äre sådant att wedergöre och straffa, effter som wår bescreffne lag ther vm vtwijse, som wij thet och gärne göre wele, Så frampt (: som wij och inthet twile :) att then menige man j tässe Landzänder, och hwartt trogett Swänst blodh icke sådane Lag, som the Smälenninger nu före och j sinnedt haffwe, samtyckie eller lijde wele. Hwarföre wele wij icke dölie för edher käre Dannemän, att wij haffwe förskicket nu på nytt ighen, för samme sack skuld, wårtt krigzfolck nijd till Östergötlandt, till att affwärie sådane alles wåre skade och för-därff, som för:uit står. Ytterligere giffwe wij eder til-känne, att wij och så oss beclagett haffwe för then menige man her j Rikit, vm samme för:de Smälenningers argheet. Och tacke wij then menige man ganske gärne, att the oss i alle motte wäll swarett haffwe, och wåre Befalningx-män, på wåre wägna, Att the j så motte sådane Smälendzske Lagh jngelunde styrcke eller lijde wele, vtan thet med lijff och mackt att affwärie, och sig bewise emott sin rette herre, konung och fädernes Rike, som tro Swenske Män böör att göre, Och haffwe förthenskuld then menige man j Dalerne, Hälsingeland, Gästringeland, Kupperbergzmen, Sölffbergzmen, Järnbergzmen, och then menige man her i Vpland och Närike vtgiordt oss till hielp och tröst, Och till att förtryckie sådane nye Smälendzske Lagh, ett märckeligitt taal örlogzfolck, som är wijdh än Siw eller Otte tusende Skytter, jnthet twilendis att then menige man här i för:ne häreder, vdj lijke motte görendis warde, sig och som trogne Swänske män att bewise. Hwarföre käre Dannemän, för sådane orsaker skuld, och vpå sådane förtröstning, som wåre Sendebud aff then menige man alle-städz kring vm rikit fongit haffwa, haffwe wij förskicket tässe wåre godemän, her Jffwar Flemming, Oloff Hindricks-son, Ernest Joensson och Peder Nilsson till eder, Förhop-pendis och inthet twifflendis, atj Dannemän vdj eder Lag-

sage eder och vdj like sådana måtte, som the andre nu giordt haffwe, bewise wele, Vtgörendis ett tall Örlogzfolck, Oss och flere trogne Swerigis jnbyggere till hiälp och tröst. Thetta wij medt eder, vdj all gunst och nåde gärne betänckie och förskulle wele, Yttermere wår wilie och mening wette tesse wåre Sendebudt eder att vnderwijse, them j wele sättie tro och lijtt till. Befalendis eder Gud. Datum aff vt supra

Gripsholm den 21 Februarii.

Fullmakt för Rasmus Klott att meddela fogdar och fogdetjenare i Östergötland konungens befallningar.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 44.

En Fulmacht för Rasmus Klott till alle K: Matz Fougter och Fougte tiänere, som vdi Östergötland församlede wåre, Anno etc 43 Datum Gripsholm 21 fe: Anno præscripto

Wår gunst etc Schole j wette gode karler, wåre egne fougter och fougte Tiänere, Atuj haffwe befaled thenne wår tro Man och tiänere Rasmus Klott någre wåre wärff och ärender eder att vnderwise och berätte, Hwarföre är wår wilie och begären, atj wele settie tro och loffwe till honum, och hwad han eder, på wåre wågna, föreseijendis, och till wårtt bäste, befalendis worder, Och så bewise eder som gode och trogne tiänere plictige äre, och wål anstår. Hwickit wij eder alle och hwar besynnerligen, vdj all gunst och nåde, gärne betänckie wele, Datum vt supra

Gripsholm den 21 Februarii.

Till Swante Sture med begäran om underrättelser.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 44 v.

Till Swante, Datum Gripsholm 21 Februarij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Wij förnimme käre Swante, att the Smålenningar haffwe warit ther för Stekeborg,

Endog (: Gud tæss loff :) the föge haffwe förbättredt sig vpå Sälskapet. Män thet the haffwe fått thine häster bortt, thet tycker oss ilde wara. Doch hoppes oss, attu får wäll häster igen, effter här äre häster nog j Swärike. Yttermere så är wår wylie och begären, attu oförsumeligen wilt giffwe oss scriffteligen tilkänne, huru all handling sig ther för Stäkeborg tildragin är, Och hwicke the häreder äre ther i Östergötland, som nu affalne äre, eller fast stondit haffwe, Och hwicke som nu wele falle tilföge, och tage the Capitenere och flere som thet mäst wollit haffwe wijd halssen, Täslogiste hwad Dagtingen ther skulle skedt wara, att wij ther vm och all annen lägligheter måge oförsumeligen, medt thenne wår dreng scriffteligen förständiget bliffwa. Tig gud befallendis, Datum vt supra

Gripsholm den 21 Februarii.

Till Joachim Bulgerin, att lemna konungen underrättelser rörande åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 44 v.

Till Jochim Bulgerin, Datum Gripsholm 21 feb: Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Effter wårt sidzste affsked, Är wår wylie och begären Bulgerin, att tu oförsumeligen wilt scriffwe oss till, huru alle lägligheter, seden tu drog iffrå oss, sig tildragit haffwe, Och synnerligen vm tässe effter:ne artickler.

Först huru den Dagtingen, som för Stäkeborg skulle skedt wara, sig förlupen är.

Thernest huru saken haffwer sig medt then höffwidzman ther fången bleff.

Jtem huru Ryttere och knechter äre nw till sinnes, vm the wele göre någett tug in j Småland, och hwad them synes j then sack rådeligest wara.

Jtem att förfara och giffwe oss tilkänne, vm ijserne äre starcke ther nidre j Småland, Och hwicke wäger man

bäst drage kunde, och att sådant motte fliteligen berådslagit bliffwa, om vm alle andre lägligheter.

Jtem och så att lathe oss förstå, vm tig och them flere synes rådeligit wara, att wij skole drage tijt nijd till edher i Östergötland, vdj egin persone, eller huru wij skole taget före.

Jtem hwicke häreder ther j Östergötland och Småland, som wåre nu vpå nytt affalne, Och hwicke som haffwe stådt faste, Så och hwicke the äre, som nu falle tilföge, Och tilbiude att wele tage the Capitenere wijd halssen.

Käre Bulgerin Tu wilt vm tässe och alle andre saker giffwe oss oförsumeligen, medt thenne wår Dräng, ett scriffteligit swar tilbake igen, Ther wij oss effter rette kunne, Tig Gud befalendis, Datum vt supra

Zedell

Effter thet käre Bulgerin, wij förnummitt haffwe, hurulunde en stoor hoop aff the vproriske Smälenninger, som wåre för Ståkeborg, stunge sig vndan, och vndkomme till Skogen, för än j komme till mangels medt them etc Hwarföre är wår wilie och råde tig, att tu sampt the andre wåre trogne tjänere och godemän, som ther j lägrett tilståde äre, wele j thenne måtte see eder wäl och wijseligen före, att samme tiuffwe hoop icke yttermere förstärckie sig vdj the Sockner ther näst vmkring eder liggiendis äre, och tileffwentys, för än j sådant tänckie eller besinne kunne, göre eder en hastig förraskning, så att man jngen ringe skade ther vtaff haffwe kunde, Therföre måge j altijd och allestedz, kring vm eder, opå alle sijdor, haffwe edre wisse bud vthe, the ther sådant granneligen förfara, och eder thet stedze förkundskapa och tilkänne giffwe kunne, Thetta icke försumendis, som mackt vpå ligger. Datum vt jn literis

Oss förundrar storligen Bulgerijn, att tu haffwer icke skicket ett titt egit wisse bwd hijtt till oss, och latid oss förstå vm alle lägligheter, effter tu haffwer enn hoop aff wåre klippere ther hoss tich, så och them tu wäll sände kunde, Hwarföre biude wij tich, att tu skynder oss än nu oförsumeligen besked, Ther wij kunne rette oss effter. Datum vt supra

Gripsholm den 21 Februarii.

Till de rådsherrar, adelsmän, konungens fogdar och tjenare från Upsala, Vesterås, Strengnäs och Linköpings stift, som voro församlade i Vadstena, underrättelser om och föreskrifter rörande de upproriske Smäländingarne.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 45 v.

Till Rådet, menige Adelen, och Kon:ge Ma:tz egne Fougter och tiänere, aff Vpsala, Wåsterårs, Strängnes och Linköpfungz Biscopzstickter, vdj Wastene församlede, Datum Gripsholm 21 fe: Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Oss twiler inthet, atj käre godemän, menige Adell och wåre egne Fougter och tiänere her aff Vpsala, Wåsterårs, Strengnes och Linköpfungz stückter, nu på thenne tijd, effter som nyligest i Örebro berådslagitt och beslutid bleff, vdj Wastena församlede äre etc Så hade wij och giffwit oss på tuget, vdj then acht och mening att möte medt eder på then förmälte tijd och städ, Doch effter wij finge the tidender, att en hoop hade församlet sig j Tiust, achtendis att drage vp till Östergötland, Dherföre toge wij oss före på thenne sijden, att handle och tinchte medt almogen her i Nyköpungs Länn, Och holle oss them willige och tilhonde, thet beste wij kunde. Som wij och giort haffwa. Så och att församble then mäste mackt emott then tiuffwe hoop, som wij vp-

bringe kunde. Hwarföre är vår wylie och begären, atj käre godemän wele giffwe oss tilkänne, huru starcke i äre på then sijde medt ganske hopen Ryttere och knächter, Så och hwad j beslutid haffwe vm thet tug jn ätt Småland, hwad heller eder synes legenheten och tillfället så wåre, att thet ginge för sig, eller huru j eder ther vm samfält haffwe, att wij ther vm, och vm alle andre legenheter motte oförsumeligen förständiget bliffwa, Ther wij och kunde skicke och lage wåre saker effter. Sammelunde atj wele giffwe oss tilkänne, hwad tidender j haffwe frå Dacken, eller vm han wisseligen haffwer reest ther nijdre. Så wette wij och rette oss ther effter, och tänckie ther emott, att lathe reese her j tässe Landzender alt thet wij kunne, eller hwad j råde oss, wij j then sak göre eller lathe schole. Datum vt supra

Gripsholm den 21 Februarii.

Till Ture Pedersson (Bielke), uppdrag och föreskrifter.

Rike-Registr. 1543, I, fol. 46.

Till Ture Pedersson, Datum aff Gripsholm 21 febru: Anno etc 43

Wår gunst etc Oss twiler jnthet Ture, att tu wäll förstått haffwer then Lägenheet, som seg för Stekeborg nu begiffwit haffwer, for hwickit Gud skee loff etc Szå ändog oss förhoppes, att nu näst Gudz hielp jngen nöd på färde ware skall, attu jw må giffwe tig vpå wägin, nijd till her Johan, medt then deel tu haffwer honde emellem, som och her Johan haffwer scriffwit oss till, att han will förbide tig i Suderköpung eller ther hartt hoss. Dherföre må tu skynde tig ther häden, Doch medt så skäl, att tu än nu seer tig wäll före, så att tu aldelis må wette tig förwarett, som mackt vpå ligger. Wij haffwe och så scriffwit Her Johan Tursson ther vm till, att han och så will tänckie ther till. Seden må tu framdelis skynde tig

till then annen hoop, såsom sagt är, Och så lagat att tu kant haffwa legden medt tig. Är kruted, som knechterne fölgde, och till lägrett skulle, nu på Nyköping, Dhå må tu haffwe thet i fölge medt tig, Dog så att all tingest måge wällförwaredede bliffwe, som aller störste mackt vpå ligger, Ther tu tig effter rette will. Datum aff wårt Slott vt supra

Gripsholm den 21 Februarii.

Till hr Måns Johansson om Nils Dackes bref och åtgärder mot honom.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 46 v.

Till Her Måns Johansson, Datum Gripsholm
21 fe: Anno etc 43

Wår synnerlig etc Wij haffwe fått eders scriffwelse, Käre Her Måns, medt thett breff, som Nils Dacke eder tilscriffwit haffwer, Och förnimme att then gode man biuder sin tucht till, hwar han alliest hade thett salskap för sig, som hans skalckheet och förrädere stycke icke förstå kunde. Dog täss bätter att han icke finner then han söker. Och effter han sådana förrädere stycker tilbiuder, Wåre icke obilligt, att man genom sådana hans egin tilbud kunde och få tilfalle att bruke någre lister emott honum igen. Hwarföre hwar j medt flere the godemendz Råd och bewilligung kunne betänckie någre the middel och wäge, eder sielffwe förutan schade eller farhe, att man anthen kunde lathe slå ett lod egenom honum, eller och elliest få honum fatt, Dhå wåre thet icke aff wägen, Och betacke wij eder, Käre Her Måns, atj sådant icke wilde för oss fördult haffwe. J hwad motte wij kunne betänckiet eder till thet beste, Thet göre wij gärne. Datum vt supra

Gripsholm den 21 Februarii.

Till hr Gustaf Olsson om den otillfredsställande rustningen i Vestergötland, och om uteblifvandet af underrättelser från honom; klagan öfver att konungen nödgas nästan ensam allt bestyra; om ett möte med frälset i Vestergötland; föreskrifter i afseende på rustningen och påskyndande af tåget mot Småland; underrättelser om de upproriskes förehafvanden och afsigter, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 47.

Till Her Göstaff Olsson Datum Gripsholm 21
Feb: Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe fått eders scriffwelse käre Her Göstaff, vdj hvilke j giffwe tilkänne, att j effter thet Örebroeske rådtslag och affsked, haffwe handlett medt frelset vdj Westergötlandt, och skicke oss tilhonde ett Register på thet folck till hest och foot, som the kunne aff stedt komme, etc Szå ändog j för eders Persone, som wij icke annet märckie kunne, göre jw god skäll, Dogh likewel synes oss att en partt aff the andre, synnerligen the som bäste råden haffwe, göre ther mijnst till, Thet oss högeligen förundrar all then stund sådana farligheter, och alles theres ytterste schade och fördärff för ögen är, hwar ther till icke annerlunde tänckt och tilgio[r]t bliffwer, Thet the hwarcken achte eller på hiärtat läggie, Så kunne wij jnthet stortt mere ther tilgöre, än som skedt är, Nog haffwe wij både scriffblig och muntlig förmanet både en och annen, att the skulle göre nogett ytterligere till saken, thet hiälper dog inthet, som wij förnimme. Så förundrar oss och, att j icke heller haffwe scriffwit oss till vm wåre egne Fougter, eller Oloff Ericks-son, hwadt the komme affstäd til folck, eller vm j och flere the godemän, och wåre fougther någett folck, på wåre

wägna församlet och anamet haffwe, effter som samme Rådslag och förmälder, och vm alle andre legligheter etc

Som j och lathe förstå, att ned tijll Nyelöse än nu jngen kommen är, som medt the knechter handler etc Så haffwe wij lenge seden afferdiget wår Secreterer Valentin, medt fulle makt och befallning, Att han och Per Bragde skulle samfältt haffwe dragit tijtt nijd, Män effter the haffwe hafft medt the knechter j Östergötland så mycket att handle och beställe, och tesse Smälenninger haffwe giffwit sig hijtt vp mot Surköpfung, kunne wij tänckie, att ther är någon fördrögelse vj fallen. Dog förmoder oss likewäl, att för:de Valentin skall på thenne tijd wara tijt nedkommen, Effter the scriffwe, att the seg åtskilie wille, Och Valentin oförsumeligen skulle draga nedh. Vm thet nu skeedt är, thet wette wij icke. Så käre Her Gustaff, Gud skall bäre oss ther withne till, att wij haffwe ont att göre. Lithen hielpen haffwe wij, både här och ther. Och när wij dhå icke sielffwe bestället, Dhå bliffwe många ärender (: ty wärr :) vbestälte. Jngen will latha sig worda, hwarcken medt knechter eller någett annett, vtan wij schole jw altijd sielffwe bestället, Som wij thet och gärne gjorde, hwar wij så hade ther rådt till, och förmotte att vtretta alle saker. Och haffwe wij ganske få hoss oss tilståde, medt hwilcke wij nogett vtrette kunne, thom som wij tilförende mäst bruka plägede, som är Sten Ericksson, Cancelleren, Norman, och flere, the äre nu icke j landet. Dherföre bliffwer oss många saker vbestälte. Och förthenskuldt bedie wij eder, att j oförsumeligen wele skynde för:ne Valentin hijtt vp till oss igen. Hwar och samme Valentin, genom andre förhindringer j Östergötland (: thet wij dog icke wette eller tro kunne :) icke wåre tilståde kommen, dhå skulle j käre Her Göstaff ändhå likewäll haffwe latid förhandle medt knechterne, huru j hade kunnet och latid them få hwad the hade skolet hafft, så att the hade kunnet [∴ kommit] j wår eedt och

tiäniste, och nu strax på Tuget medt, vp till Östergötlandt, som aller störste mackt vpå ligger.

Yttermere, så förnimme wij och aff samme eders scriffwelse, atj en hemblig försambling, vdj Algustorp, nu wijd thetta pass, medt frelset aff Wästergötland beramett haffwe, Och atj midlertijd äre förwentendis swar och besked iffrå the godemän j Wastena, Så och huru Her Måns Johansson medt the Smålenningar fördragis, Tesligiste frå Jörn Jönsson etc, Szå Käre Her Gustaff, tyckis oss, effter then legenheet nu på färde är, att saken icke så länge fördröijes motte, vtan församble oss, genom natt och dag, medt all then mäste magt till häst och foot, som man affstäd komme kan, Förty then förrädere hoop soffwad(!) icke aff, på theres sijdhe, vtan haffwe giffwit sig alrede hijtt vp till Östergötland, röffwe och tage till alt thet herremendz godz the kunne öffwerkomme, Och en partt haffwe lägred sig för Ståkeborg, hoppes oss, att the snarligen schole försöchte och dheden jagede bliffwe. Så går och rychtet, att en annen hoop skulle komme wtöffwer Holweden, och haffwe the som wij förnimme förthenskuuld icke welet stadt Her Måns Johansson jn till sig, och achte hwarcken dagtingen eller någett tilbud, Dherföre är än nu som tilförende wår wilie och begären, atj icke wele effter någre mere kundskaper förbijde eller dröije, vtan atj wilde skynde eder medt all then mackt j kunne, genom then sächerste och tryggeste wäg, så att folcket motte hasteligen komme tilhope, som aller störste mackt vpå ligger. Oss är och tilkänne giffwit, att then Göstaff Olsson på Deijeberg skall haffwe anamett en Summa aff wåre penningar aff Leckie, Mån hwad han medt them vtrette skall, är oss icke witterligit. Hwarföre är wår wilie och begären, atj och så wele giffwe oss tilkenne, huru ther vm är, Och vm j någer tidender aff Jören Jönsson förnummit haffwe, Och vm alle andre legligheter j then Landzenden, j wele och så lathe haffwe god acht och tilsyn, att någett

förräderij icke bliffwer tijt j then Landzenden jnstunget aff the Smälenninger, som nu aller störste mackt vpå ligger. Så käre Her Gustaff wij kunne tänckiet, j wette sielffwe best eder fordeel j then motten, Wij wele icke heller så högeligen strenge medt eder ther vm, j skole doch haffwe koredt. Män ther j alliest kunne medt rådh eller dådh hiälpe, samt flere godemän att betrachte, fordre och skaffe wärt och menige Rigisins beste och fordell, Så att en god ordning och regemente motte hollin bliffwa, både hoss Ryttere och knechter, thet såge wij ganske gärne. Försee wij oss, atj jcke wele finne eder beswärede ther vtinnan, Effter j och wij alle äre täss plictige. J wele och så, till täss Gud foger j kunne komme till then annen hoop j Östergötland, fliteligen winleggie eder, att haffwe nöge acht och tilsyn medt then Westgötiske hoop, att the motte komme wäll fram, som ingen ringe macht vpå ligger, Datum vt supra

Gripsholm den 23 Februarii.

Till Botwid Larsson i Stockholm om Joachim Bulgerins afsändande med en trupp till Stegeborg, de upproriskes nederlag derstädes, Svante Stures dagtingan med dem, och uteblifvandet af underrättelser från Botwid.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 48 v.

Till Botwedt Larsson Datum Gripsholm 23 fe:

Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Skall tu wette Bothwedt, att när wij wåre hijtt till Gripsholm kompne, skickede wij vtt Jochim Bulgerin medt nogre wåre egne tiänere och Sledeklippere, med befallning, Att the med wåre knechter, som och drage then wäg här ifrå Strängnäss och ått Nyköping, skulle flux skynde sig fram, och hielpe till att nederleggie then hoop, som sig för Ståkeborg lägret hade,

Som och skedde, Att the komme j Mondagz tidelige, och ladhe ther nijd wijd än ij^c[150] hartt för Slottet. Dog våre then meste hoop aff samme sälskap affdragne, för än vårt folck kom fram, elliest hade the alle ther slagne och niderlagde bliffwit, Och haffwer thet warit vrsaken, att Swante hade giordt någon Dagtingen medt them, som dog föge hade behoff giordz, Och förthenskuld är thet oss ganske sielsindt, och wette icke hwadt wij ther aff besinne schole, Hwarföre biude wij tig, att tu wilt dog see tig wäll före, att tig icke någon skalckheet wederfares, som aller störste mackt vpå ligger. Och förundrar oss storligen, att tu platt jntet scriffwer oss till, huru ther står till på Slottet och i Byn, Och hwad ther är eller kommer för främmande folck, eller hwad tijdender ther wancke, eller vm the som skole stå medt tig i Slotzloffwen, äre ther tilstädis, och vm alle andre legligheter. Biude wij tich att tu än nu wilt giffwe oss altijd scriffteligen tilkänne, hwad lägligheter som på färde äre, attuj kunne wette oss ther effter rette. Datum vt supra

Gripsholm den 24 Februarii.

Till Måns Smed om förhandlingarna med allmogen i Oppunda härad i Södermanland.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 49.

Till Måns Smedt Datum Gripsholm 24 fe:

Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe förstätt vtaff Oloff Hindricksson, Mons, att tu sampt medt Her Jffwer och the andre haffwe handlet och taledt medt almogen ther j Oppunda härede, och latid förkunna them vårt breff etc Szå effter j föge god swar eller förtröstning ther bekommet haffwe, kunne wij jnthet heller yttermere lathe handle medt them. Dherföre måge j giffwe edher theden, latendis ther medt bestå som thet är, och medt thet förste giffwe

eder hijtt till oss igen. Wij kunne dog wäl tänckie, att theden är jngen tilförlätelig hielp eller vndsetning att förmodendis, Män hwilcken wett, hwem then anners hielp först behöffwe kan, Datum vt supra

Gripzholm den 24 Februarii.

Till Germund Svensson med flere, som voro i slottsloffen på Kalmar slott, om företag emot de upproriske, bevarandet af slottet och staden, löfte om undsättning och förmaning till vaksamhet mot förräderi.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 49.

Till Germund Swensson, Sten Bencktsen och flere som wore j Slotzloffwe på Calmarna Slott, Datum Gripz:[holm] 24 fe: Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Käre Germund Swensson, Sten Bencktsen och j gode karle flere, som stå i Slotzloffwe på Calmarna Slott, Wij betacke eder gärne, för all wälwilligheet och trooskap, som j oss j tässe tijder bewijst haffwe, Och synnerligen, atj nu för nogen kortt tijd haffwe giordt then förrädere hoop ther nest kring vm byn någett till gode etc Och skole wij wäll tro, hwar j hade tagitt eder saken tilförende och så medt alffwar före, kan skee, att then hoop hade wäll giffwit bättre köp. Doch effter wij kunne icke myckit scriffwe vpå thenne tijdt, wele wij eder på thet högzste beditt och förmanett haffwe, atj wele holle oss thet Slott och Staden tilhonde, thet ytterste och lengzste j kunne, J gode karle skole jnthet twile, wij wele näst Gudz hielp jnnen en kortt tijd göre en god vndsetning. Och hwad annen deel j haffwe, genom de Twenne breffdragere, som j well wette, scriffuit vm, Och begäret ther till Slotzens behoff, wele wij (: så snart watnet bliffwer öpett :) så skaffet, atj skole få god vndsetning med hwad j behoff haffwe, Begärendis atj wele

aldelis see eder wäll och wijseligen före, och förware eder för förräderij, som aller største mackt vpå ligger, och oss, eder sielffwe och menige rikit jnthet ringe vm anliggiende är. Datum vt supra

Gripsholm den 25 Februarii.

Till Olof Jonsson, fogde på Salberget, om den brottslige häradshöfdingen Erik Skrifvare derstädes, hans fasttagande och försändande till Stockholm, och om tillsättande af ny häradshöfding.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 49 v.

Till Oloff Jonsson Datum Gripsholm 25 febr:
Anno etc 43

Wår gunst etc Som tu scriffwer Oloff, vm then Erick Scriffuere, som ther vpå Bärgit häredzhöffdinge är, att han bruker många skalckestycker ther vppe, både medt en och annen, som tu j längden förtälier, Och att [tu] dherföre haffwer tagit en starck borgan aff honum etc Så kan sådana borgan föge göre aff sig all then stund han går ledig och frij ther vppe, och twinger och truger än dhå hwem honum synes. Dherföre såge wij heller han wore dheden. Hwarföre må tu latha förskicke honum wälförwarett ått Stockholm, scriffwendis Bothwedt till, att han förwarer honum, anthen medt nögachtig och fast borgan, eller elliest, till täss man kan bliffwe wijdere förtänckt, att late förhöre hans sak, och hwarföre han sig så skicker,

Som tu begärer en annen heredzhöffdinge, Ther äre wij tilfridz medt, att en aff the Twå, som tu nämpner i titt breff, måge bliffwe ther wijd, hwickin tig syntis ther bäst tilfallen och lichast wara . Dog skulle han medt rette tilförende haffwe waridt hoss oss, och giordt sin heredzhöffdinge eed, som andre heredzhöffdinger och gode-

män göre pläge. Dog när wij komme något närmere titt vp, Så kan thet ändhå wäll skeep, Thett tu och så beställe wilt. Datum vt supra.

Gripsholm den 25 Februarii.

Till Swante Sture, om de upproriskes infall i Ringarums socken i Östergötland, föreskrifter angående åtgärder emot dem, underrättelser om krigsfolkets nedmarsch, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 50.

Till Swante Sture, Datum Gripsholm 25 fe:
Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Wij finge seent j jafftens(!) thin scriffwelse Swante, j hwicke tu giffwer tilkenne, att the Smälenninger äre vpkompne jn j Ringerum sockn j Östergötland, Och effter sådana legligheter förundrar oss storligen, att frelset, både the Ösgöter, Vplänningar, Södermän och flere icke giffwe sig tilsamen, och tänckie någett yttermere till saken än nu skeer, Wåre gott och rådeligit, att man än nu tänckte ther alffwarligen till. Och äre wij nu på tuget medt en starck fäniche knechter, och then måste mackt till häst och foot, som wij aff städ komme kunne, Och wele oförsumeligen skynde oss nijd till hopen. Hwarföre må tu göre oss wiss och beskedeligh kundskap oförsumeligen vnder ögenen, hwad heller wij skole finne hopen j Wastena eller Linköpung, Dher wij dhå kunne rette och skicke wårtt tug effter, Och syntis icke oråd wara, atj godemen wilde skicke Etthundrade Lette hester eller någre flere, som stedz hulle sig vtt medt theres hoop, och winlagde sig att göre them noget niderlag, att the icke aldellis så sächre måge löpe hijtt eller tijt, och bedriffwe alle the förrädere stycker the wele, J wele och så oförsumeligen skynde thet måste folck j kunne afflatha ther ifrå Slotthet jn till hopen then sächerste och

tryggeste wäg, så att the vtan fara kunne komme till hopen. Och synes oss och lichast wara, att tu Swante bliffwer sielff wed Slottett, och beholler så myckit folck hoss tig, att Slotthet kan wäll bliffwa förwaret medt, hwad öffwer är, thet skynde ifrå tig, och till hopen, som för är sagt Datum vt supra

Bjursnäs den 25 Februarii.

Till kyrkoherden i Floda, hr Påvel, om Oppundaboernes motvillighet, spejares utsändande och meddelanden till konungen om förhållandena i orten.

Riks-Registr. 1543. I, fol. 50 v.

Till Her Påwell j Floda Datum Biörsnäss 25 febru: Anno etc 43

Wår gunst etc Effter ther Her Påwell wij förmärckie, att the godemän wåre Sendebud, them wij skicket hade medt wårtt breff hijtt jn j Nyköpingz Län och synnerligen till Oppunden, att handle medt almogen, och skaffa oss något folck till hielp oc vndsetning, haffwe fått ther vpå nästan stackot swar, och förthenskuld kunne wij icke wette, huru the tilsinnes äre, eller hwad troheet wij kunne haffwe att förmode oss aff thom, etc Hwarföre är wår wilie och alffwarlig befalning, atj oförsumeligen wele wtskicke edre karle titt jn j Oppunden och flerestedz her j Nyköpingz Län, clädde j bondekläder, the ther hemeligen kunde bespane och förhöres, huad som grunckes j almogen, eller vm icke någett hemeligitt skalckheet eller förräderij ibland them vpwäxer eller förhonden är. Tileffwentyrs någre aff then förrädere hoop, som för Stekeborg wåre, är ther jnstigne, som alt ont stämpla och almogen ingiffwe. Och atj her vm wele oförsumeligen giffwe oss swar vpå, hwad j förnimmendis warde. Thetta j icke försume wele, som störste mackt vpå ligger, Datum vt supra.

Bjursnäs den 26 Februarii.

Till drottning Margareta om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 50 v.

Till Wår käre nådige Fru Drötning Margereta

Datum Björssnäs 26 feb: Anno 43

Wår kärilige helsen altijd tilförende etc Käre hiärtans Margereta, Effter oss fructar, att thenne almoge her j Södermanneland icke äre aldelis, som thom borde. Som tu tilförende wäll förnummitt haffwer, huru ther vm är. Så haffwe wij och nu förstätt aff Oloff Hindricksson, att then gamble Länsman på Öster Räkerne Pelle Persson haffwer waridt fast vnyttig medt Sten Erickssons Fougte Nils Jwte, och sagt, att han skulle ene gånge j år giffwe honum the penningar tillbaka igen, som han mere vpburidt hade aff honum för fodringen, än aff the andre, effter wij vnte them fodringen vp i två öre, och han hade tilförende vtgiffwit 3 öre för hästen, Och effter wij icke hade förmodet, att thenne samme bonde skulle haffwe latijd sig vnyttig förnimme, kunne wij förthenskund icke wette, hwad ther vnder är. Hwarföre är wår wilie och kärilige begären, att tu wilt lathe beställe, att ther motte haffwes någen acht och tilsyn på them j Rekerne, och ther vm kring, att ther icke någett förrädere stycke anricktes. Och hwar tu kunde haffwe tilfalle, att lathe vt-skicke någre förklädde j bonde kläder, ibland bönderne, som kunne höre och förnimme, hwad theris snack och wäsend wåre, och huru the sig skicke, Dhå låge ther stor mackt vpå. Samelunde är wår begären, att tu wilt lathe tilseije then Joen Frijss på Tynnelsö, att han will lathe haffwe nöge acht och tilsyn medt Gorgius holste ther sitter, så att han icke motte få tilfalle, att bruke någett förrädere stycke, som oss inthet twiler, han thet icke försu-mendis warder, hwar tilfallet så giffz, Käre Margrete

jnthet annett synnerligit, på thenne tijd, vtan bedie tig att tu wilt wara wijd en god tröst. Oss hoppes tu skalt snarligen få gode tidender, Datum vt supra

Bjursnäs den 26 Februarii.

*Till fru Ebba (Eriksdotter Wasa, konungens svärmöder)
om Sten Erikssons fogde Nils Jute, och hans tvist med f. d.
länsmannen Pelle Persson.*

Riks-Registr. 1543, I, fol. 51 v.

Till Fru Ibba Datum Biörnäss 26 Feb: Anno
etc 1543,

Wår synnerlig gunst och kärilige helsen tilförende etc Oss är vnderwist käre Moder, hurulunde en partt ther på Östre Rekarne, och synnerligen then gamble Länsman Pelle Pedersson skulle haffwe latid höre sig medt någon onyttig ord, till Sten Eriksons fougte Nils Jwthe, för the fodringe penningar, som han vpburit haffwer, För än wij vnte thom fodringen vp j Tw rundstycker, Och haffwer samme Pelle Persson fast pucket och sagt, att han skulle giffwe honum igen, thett han hade mere vpburitt aff honum, än aff the andre, hwad håller han wilde eller eij etc Hwarföre käre Moder, är wår kärilige begären, atj wele lathe haffwe vpseende medt samme Nils Jwthe, huru han haffwer vpburidt samme fodringz penningar. Wåre fast bätter, att han håller gåffwe thet tridie rundstycke igen, ther han thet vpburidt haffwer, än att ther skulle något buller komme vt aff ibland almogen, J wele och så vdj all annen motte lathe see nöge till medt samme Nils Jute, huru han skicker sig emott almogen, så att han icke handler vtilbörlige medt thom, som nu på thenne tijd aller største mackt vpå ligger. Datum vt supra

Nyköping den 27 Februarii.

Till Nils Larsson om hans tåg med krigsfolket från Dalerne och andra orter ned emot Vadstena; att underrättelser från honom uteblifvit; begäran om dylika.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 51 v.

Till Nils Larsson Datum Nyköping 27 feb:
Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Wij finge titt breff Nils Larsson, medt wår tienere Lasse Vundranck, I hwickit tu lather oss förstå, att tu war vpå tugett, medt halffierde hundratt folck, weliendis giffwe tig till hopen j Wastena, och att någre sockner ther vppe j Dalerne icke låthe sig mycket willige förnimme till sådana vndsetning etc Så förundrar oss endels, att tu icke medt wijdere vmbständer haffwe lenge seden giffwit oss tilkänne, huru alle lägligheter, ther tu j thenne reese nu framdragett haffwer, seg begiffwit haffwe, eller [huru] myckit folck tu på tesse jernbärg j Närike, och hwartt synnerligen för sig, församledt, Och hwad wällwilligheet tu hoss them förnummet haffwer, Tesligiste huru all handell haffwer sig begiffwit, ther j Dalerne och på Bergxlagen. Effter wij haffwe endels lithen vnderwijsning fått aff Jonn Olsson j then måtten, Biude wij tig, att tu än nu förthenskuld scriffwer oss wijdere besked ther vm till, Sammelunde huru tu haffwer tagit saken före medt samme folck, och huru the vnderholdne bliffue, Och vm the äre willige och bewise sig troligen, eller [huru] myckitt tu haffwer giffwit hwartere opå handen, eller hwad theres begären är, Och vm alle andre legligheter, som tu kant tänckie oss mackt vpå ligger, Tu wilt och så giffwe oss tilkänne, huru thet står till j Lagrett, och älliast huru alle legligheter sig begiffwe, Så att wij kunne haffwe ther nogen rettilse aff, Datum vt supra

Nyköping den 1 Mars.

Öppet bref till innebyggarna i Åkers och Selebo härad, med tacksägelse för villighet att utgöra manskap till truppernas förstärkning, varning mot förförare och underrättelser om striderna med de upproriske, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 52.

Öpsett breff till menige man vdj Åkerss och Silbo häreder Datum Nyköpung Prima Martij Anno etc 43,

Wij Gustaff etc Helsse eder Dannemän alle, som byggie och boo j Åkershärede och Silbohärede, käriligen medt Gud och wåre nåde. Käre Vndersåter, wij betacke eder gärne för all wälwilligheet och troskap, som j oss altijd bewijset haffwe, och synnerligen atj nu nyligest swarede wåre Sendebudt wäll på wåre wägna, wtloffwendis them, att wele komme oss till hielp, tröst och vndsätning, ther aff häreden, medt ett tall folck, emott then förrädere hoop nijdre j Småland etc Så haffwe wij nu sportt och förnummitt, att j haffwe församlet samme folck, ändoch nogett löst partij haffwe tileffwentys kommit och förtt eder lygn och onde tijdender före, Så atj förthenskuld haffwe vdj twiffwel, hwad heller j sådana folck wtskicke skole eller eij. Och förundrar oss förthenskuld icke lithet, atj lathe eder så lätteligen förföre och bedrage aff alle the föke tidender, som föres kringom Landet, Som doch icke ett sant ord är ibland, likwäll sättie j ther så stoor troo och loffwe till, som thett wåre något ther mackt vpå låge. Förty j må thet tro vm j wele, then samme Smålendske hoop, som haffwe luppitt her j Östergötland, haffwe fått stoor hugg, både för Ståkeborg, wijd Wastena, Skäninge och flerededz, och bliffwe dageligen än nu slagne och nijderlagde. Så att oss förhoppes the skole snarligen

finne, thet the nu, på någon tijd efftersöckt haffwa. Och wåre så saker the wilde komme vtt på Sletten, som rett örligz-folck pläge, skulle then tretten snartt bliffwe slijthin. Nu bruke the jnge andre stycker, vtan ther the förnimme jngen är för thom, ther löpe the in till them, som någett gott haffwe, Rike prester och bönder, och äthe vp för them hwad the kunne öffwerkomme. Och när hoffolckett giffwer sig effther them, dhå göre the like som Viffwen, hugge åther till skogx igen. Så kunne j Dannemän tänckie, hwad thet är för ett sälskap, och giordis förthen-skuld icke behoff, att tage sig så store fare före. Förty ther almogen wilde wara endrectig, och bliffwe wijd thet the oss loffued och tilsagt haffwa, så som the haffwe giortt j wåre förfäders tijd, som är gamble her Sten, Her Swante och vnge Her Sten, dhå wåre dhet wäll gott, Gud skall wette, wij haffwe jw så myckit giordt och förtiänt hoss then menige man j Swerige, som the någon tijd kunne haffwe giordt. Så är och almogens tal, att the seije, wij haffwe them loffwed, att the skulle sittie hemme, och icke löpe med matsäcken, Thett stå wij wäll till, Dog emott vtlandzske. Så wette j och wäll sielffwe, j haffwe icke myckit luppit för vtlandzske fiender medt matsäcken, seden wij finge Regemäntet, Män thet wij skulle haffwa samtyckt, att försware eder, både för jnlendzske och vtlandzske, thet haffwe wij icke sackt, icke will heller wår pung räckie till, medt minne j wele göre oss ett större Kongerike, än wij nu haffwe, effter wij haffwe icke annett att vpbäre aff then menige man, vtan wår årlige Skatt och fodring. Thet samme haffwer almogen och giordt wåre förfädre, och icke täss minne haffwe waridt reede både natt och dag medt mattsäcken, när them haffwer tilsagt waridt, Nu kan doch ingen seije, att wij haffwe jw förtiänt så store tack och wälwilligheet hoss almogen, som the gode härrer för oss waridt haffwa, Så skall Gud kænnet, att tässe jnbyrdis förräderij och twedrecht, som her j Rikitt myckit

waritt haffwer, såsom skedde medt then Daletiuuffwen, och nu medt thenne Dacken och flere slijke, haffwe warit oss fast tyngre, än the vtlendzke Örlig, Och förthenskuld thet wij medt stoor möde och vmsorg, nu j mång år tilhopa dragit haffwa, att försware Rikitt medt för vtlendzke fiender, nu motte wij thet onytteligen förspille på sådane jnbyrdis vproor och förräderij, huru oss kan sådant vdj längden wara lijdeligitt och drageligitt, thet ställe wij till Gud. Män wij kunne tänckie, att ther finnes fast flere ibland almogen, som tyckis bättre och lättare wara till bärningz, att när the som lithet gott haffwe, måge löpe så vmkring, och tage iffrå then som någett gott haffwer, Dhå tyckis them the haffwa giordt en märckelig god marcknad. Huru nu rikitt medt sådana lag kan förbätred bliffwa, thet giffwe wij eder sielfwe till att betänckie. Och therföre haffwe wij vdj en god acht och mening rådt then menige man the bästa råd, som wij haffwe kunnett (: ändoch oss icke så swärligen tränger :) att the skulle hielpe till, Som och bättre wære att wärie sig för annendz mandz dör, än för sin ägne, effter thet många händer göre altijd ett lätt arbete. Täslogiste när almogen rätt betäncker sig, Dhå wette the wäll sielfwe, att thet Sälkap före icke många Wisthwss medt sig ther the drage fram. Hwarföre begäre wij, atj Dannemän wele icke så snarligen eller lätteligen eder förföre och bedrage lathe, eller att haffwa Twå tunger j munnen, vtan att j håller sättie tro och lijt til hwad deel wij eder sagt haffwe, eller hwad wij genom wære breff och Sendebwdt eder förkunna latha, Begärendis än nu atj oförsumeligen wele lathe komma thet folck hijtt till oss, som j oss vtloffwedt haffwe, och nu församblet är, Så att wij måge see och förnimme, att hwad i oss tilförende, medt hond och mund loffwedt och tilsagt haffwe, motte och så medt gerningerne effterfölgt och fulkompnet bliffwa. Sådane och all annen eders wälwilligheet och troskap wele wij altijd betänckie eder till thet bästa. Datum vt supra

Nyköping den 1 Mars.

*Till Svante Sture om hans budbärare och om underrättelser
från Östergötland.*

Riks-Registr. 1543, I, fol. 53 v.

Till Swante Sture, Datum Nyköping 1:a Martij

Anno etc 43

Wår gunst etc Käre Swante vm then Erick Öninge, som tu begärer, att motte komme tilbake till tig igen etc Szå kunne wij icke så hasteligen lathe honum löss, effter wij haffwe än nu her hoss oss til täss wij oss wijdere kunne betänckie vm hans sack. Yttermere käre Swante är wår wylie och begären, att tu wilt oförsumeligen göre oss bud tilbake, eller scriffwe oss till, huru alle legligheter begiffwe sig j Östergötland. Wij haffwe nu j long tijd fått hwarcken bud eller scriffwelse ifrå lägreth, tig eller andre. Thett oss storligen förundrar Hwarföre är nu wår begären att wij motte bekomme ett oförsumeligt besked ifrå tig, vm alle legenheter. Datum vt supra .

Nyköping den 1 Mars.

Till Nils Boije, att meddela konungen uteblifna upplysningar.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 54.

Till Nils Boije Datum Nyköping 1:a Martij

Anno etc 43

Wår gunst etc Oss förundrar icke lithett, Nils Boije, attu platt jnthet scriffwer oss till, ther ifrå Lägreth, huru alle lägligheter sig begiffwe, både medt wåre Ryttere och allt annett, som wij behoff hade att wette, effter tu haffwer dog. tagit tig then befalning vpå, öffwer wåre Ryttere. Så wåre och tilbörigitt, attu vnderstundom, när

bud wanckede emellem Lägret och oss, dog wågede ett breff eller stycke papper vpå oss, och gåffwe tilkänne, huru alle saker hade sig, att wij dog motte wette, hwad heller wij hade ther hoss hopen någon tianere eller eij. Hwarföre biude wij tich, att tu wilt än nu scriffwe oss till vm alle Lägenheter, och synnerligen huru saken begiffwer sig medt wåre Ryttere, Så och vm frelsit är kommitt titt till hopen, eller huru starcke hele hopen är, medt Ryttere och knechter, Och vm alt annett, så att wij motte dog bekomme någon rettelse, Ther wij wijste att rette och skicke oss effter. Datum vt supra

Nyköping den 2 Mars.

Till Botwid Larsson, ståthållare i Stockholm, om stadens inkomster och åtskilliga andra ämnen.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 54.

Till Botwedt Larsson Datum Nyköping 2 Martij

Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Wij haffwe fått thin scriffwelse Bothwedt, j hwilcke tu först giffwer tilkänne, att tu haffwer fått titt bud ifrå Öija, så att ther äre inge Skep seedde, Thet wij och wäll tro, effter icke ligt ware kan, att någon Skip än nu skulle ware j siön. Doch skall man icke alt för ringe achte sine fiender. Så är wäll sant, att Oloff i Kätelö haffwer för någre Suderköpfungz Borgere sig höre latid, att ther skulle och vthe j Siön någre Skip synte ware, endoch wij icke wette kunne hwad ther vm sant är,

Thernäst, Som tu giffwer tilkänne, att Borgemästere och Rådet j Stockholm haffwe handlett vm Stadzens rånther, och en partt aff them haffwe giordt sig fast onyttige vm sijsen etc Så west tu wäll sielff, att oss vm samme sijss lithet witterligit är, eller j hurudanne motte han är

opålagd, icke är ther heller någon rekenskap giord, ther wij aff wette. Doch hwad thet toges antingen aff Slottet, Dagxwerkes penningar eller sijsen, Så skulle ther vm doch handles, att Staden motte förstärckt bliffwe medt bulwårcker, staketer och andre nottorffter, som nu aller störste mackt vpå ligger,

Vm skytthet. När så behöffwes, måtte man taget ther thet är, och brukett ther som thet tarffwes, och besynnerligen är ther myckitt skipzskytt, som bäst tjänar j skantzter och på bulwårcker när så förebygd är, som thet sig böör, skole skotten wara ospard, icke alleneste the som Staden tilhöre, vtan och wåre egne, ther som så förnöden är, Att the nw först wilde förthenskund laga skantzserne, och legge hagelskytt ther som hagelskytt tarffwes, the andre som liggie på hiwll, kan man altijd medt hast rycke tijt the förnöden äre

Vm then Theuse hustru, som tu rörer, kan tu wäll straffa henne medt munnen, Vm hon än wijste någett, skulle hon doch likewel haffwe motteligheet och tand för tunge, Löpendis icke så oppenbarligen, och före alt sqwaller som segz.

Vm then Valentin Bårdskärere, må tu lathe honum först handle medt wår käre Husfru Margereta, hwad swar tu seden vm samme Valentin iffrå hånne [bekommer?], Ther rette tich effter,

Som tu scriffwer, att wåre käre barn måge wäll, För hwickit Gudj warj Loff, Och höre gärne, att så är, Biudendis tich att tu winlegger tich, thet the måge fare wäll,

Käre Bothwedt gör wäll och wackte tig nöge för förräderij, både på Slottet, Så och att vdj Staden icke någett mytterij vpuäckies, och latt borgerne haffwa theris wilie medt samme sijss, synnerligen som lägligheterne sig nu begiffwe, Effter wij haffwe doch inted nutid af samme sijss, Och att tu wille ware förtänckt vdj, att lathe bespise Slottet och Staden thet ytterste och bäste tu kant,

och latt före jn ifrå wåre gårdet alt thet tu kant till fettalie och annett. Förty wij see thetta spell så siel-sindt an, medt tåsse bönder, att wij thet icke så vttrycke kunne, och att Staden och Slottet måge befastede bliffwe, som makt vpå ligger, Datum aff etc vt supra

Zedell

Är och wår wilie och endenlig(!) begären, Bothwedt, att tu medt thet förste äst förtänckt vdj, att förskicke theden iffrå Slotthet någett mere körne krutt, effter som tu tänckie kan nödtorfften nu kräffwer och fordra will, och må tu förskicke samme krutt först til Gripzholm, ther wij seden kunne lathe hämptet och skicket titt wij thet haffwe wele,

Zedell

Är och wår wilie Bothwedt, attu giffwer oss tilkänne, vm the som stå j Slotzloffwen liggie hwar natt opå Slotthet, eller huru ther vm tilgår, Och vm alle andre lägligheter och ärender, som tu tänckie kan oss och Rikit anliggiende äre, som störste mackt vpå ligger. Sameledis skall tu wette, Att Twå Wåsterwickz Borgere nempligen Knutt Truelsson och Nils N: äre kompone hijtt till oss, och haffwe giffwit tilkänne, att theres Skip ligger ther vtij Diurs-haffn jnfrusitt, Så effter wij icke alt för stoor loffwe kunne sättie till för:ne Borgere, Therföre må tu wara förtänckt vdj, medt förste öpett watn, att lathe hempte och före samme skip jn för bryggen, och att tu jngelunde lather skipet komme sin kooss, för än tu får wijdere besked iffrå oss, och wij vm them annerlunde förtänckte bliffwe. Thetta alt för:ne tu jngelunde försume wilt. Datum vt supra

Nyköping den 2 Mars.

*Till Botwid Larsson om vaksamhet, anskaffande af för-
råd, m. m.*

Rika-Registr. 1543, I, fol. 55 v.

Till Botwedt Larsson. Datum Nyköping 2
Martij Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Är wår wilie Bothwedt, att tu wiltt achte wäll opå alle saker, Wij fruchte här en sielsind wård opå alle sijder, Och att Slottet och Staden motte bliffwe beskansset och förwaret. Swante hade scriffwit, att Oloff j Kätele j Ståkeborgz Skär skulle komme ett rychte åstadh, att ther skulle haffwa syntz Skep för Skären. Wette wij icke hwad man skall troo, så snart lygn som sanning etc. Doch tilsyn är nu bäst. Oss tycker wåre härremän förkrype mäst på Slotten, hwad thet betyder. Jtem Swante maner dageligen på, att han måå bliffwe aff med Slotthet, hwadt mening thet haffwer weet Gud. Wij förmärckie jcke myckit aff frelsit finnes j Lägrett ee hwar the finnes. Inge tidender höres aff the Wäsgöter. Käre Bothwedt hwad tijdender ther wancke, them latt oss få genom Dag och natt att wette. Och att Slotthet och Staden motte bliffwe bespijsett, thet försume jngelunde. Stor nöd haffwe wij att få wette, hwad vpå färde är. Wij sende bud öffwer bud. Käre Bothwedt, att Galeerne motte bliffwe med thet förste rede, thet mögeligit wåre, Förty ther will liggie mackt vpå. Jtem Swante gjorde dagtingen med the Smålenninger, strax the komme för Slottet, och lott them tage bortt Twå aff wåre Falkeneter, Otte eller Tije aff sine häster, Måns Swensson, Truls Scriffwere och Esbiörn Scriffwere wåre på Slottet. Alle hoffmän the som nu äre eller warit haffwe, niute lithen fred, Ther måge wij rette oss effter, vpå alle sijder Datum vt supra

Zedell

Wij wele än nu förmane tig Bothwedt, att tu vdj alle motte achter wäll på skantzen, som nu stor macht vpå ligger, Och att tu lather före jn på Slottet alt thet tu kantt, Fettalie, Spannemåle, och alle andre nottorffter jfrå gårderna, eller hwar tu sådant öffwerkomme kant. Förty wij förnimme jngen fastheet aff tässe bönder, ee hwar wij färdes. Wäll loffwe the gott, Män hwad the ther aff holle, ther på haffwer man icke myckit att förlathe, som wij förnimme. Oss fructer nog, att hwar then förrädere hoop aff Småland, som nu äre jndragne j Östergötland, icke få ett sådant niderlag, att thom swijder effter, få wij dhå tileffwentys j sommer igen tässe bönder her vppe med på halssen Dherföre är på tijden, att man täncker ther till j tijde, like som man wille både giffwe och tage

Nyköping den 3 Mars.

Till Peder Brahe och Nils Boije, föreskrifter, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 56.

Till Peder Bragde och Nils Boije, Datum Nykö:[pung] 3 Martij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Oss förundrar icke lithet Peder Bradhe och Nils Boije, Att wij nu j så long tijd haffwe fått hwarcken bud eller scriffwelse ther iffrå Lägrett, huru ther tillgår, eller huru alle saker sig begiffwe. Hwarföre är än wår wylie och begären, atj oförsumeligen wele giffwe oss, genom thenne breffwisere (:vm alle tässe artickler, som thenne tenckzedel, wij eder her jnnelucht tilhonde skicke, jnneholler :) ett wijst och enckiende besked, medt kortt ord tilkänne, att wij måtte få wette, huru fatt är, Så giffwe wij edher och tilkänne, Att wij haffwe handlett medt then menige man her j Nyköpungz Länn, Och haffwe the giffwit oss god swar, och wele oförsumeligen göre oss

hiälp och vndsättning medt ett gott tal folck, Som och mäst alle the häreder wijd Gripsholm alrede giordt haffwe, hwilckit folck her hoss oss tilståde äre, Så att oss förhoppes, wij wele på thenne sijden, jnnen Otte dager, komme medt en hoop gott folck jn j Östergötland, Försee wij oss, att the Ösgöter emellem Wijka och flerestedz warde och görendis oss hiälp och vndsättning, j wele förthenskuld ware tröste och wed ett gott mood, Och på edre sijde wara förtänckt vdj, att göre then tiuffwe hoop affbruck och niderlag thet ytterste j kunne, som aller störste mackt opå ligger. Och skynder thenne breffwisere iffrå eder igen, genom natt och dag, att wij motte bekomme bud tilbake igen, på thet wij kunne fåå wette, huru wij oss skicke skole, Datum vt supra

Zedell

J wele och wara förtänckte vdj, att thet nykompne folck icke beholle the warteckn j them giffwe öffwer Twå eller Tre dager, till thet högzste, på thet then annen förädere hoop icke skall förspeije them ett [3: vtt], och ther egenom bedriffwe någett förrädere stycke på vårt folck, Datum vt jn literis

Nyköping den 4 Mars.

Öppet bref till menige man i Öster- och Vester-Rekarne, om utgörande af krigsfolk emot de upproriske Smäländingarne, om desses röfverier, bygningshielp till Gripsholm, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 56 v.

Öpelt breff till menige Man vpå Östre och Wästre Rekerne, Datum Nyköpung 4 Martij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helsse eder dannemän alle, som byggie och boo vpå Östre och Wästre Rekerne, kärilige

medt Gud och wåre nåde, kære Vndersåther, Wij betacke eder gärne för all wälwilligheet och troskap, som j oss altijdt bewist haffwe, och synnerligen atj nu nyligest swarede wåre Sendebudt wäll, vpå wåre wägna, wtloffwendis them at wele komme oss till hiälp, tröst och vndsätning ther aff häreden, medt ett taal folck emott then förrädere hoop nidre j Småland etc Szå haffwe wij nu sport och förnummit att thet som j samme wåre Sendebudt, på then tijdt, och oss lithen tijd tilförende, vdj egin persone, när wij ther vpå Rekerne wåre, loffwede och tilsade, är nu så gott, som vm jnthet, Bärendis före, att j haffwe hafft omack och tunge medt then bygning på Gripzholm och wijd Torsalie, medt flere löse vrsechter och skåtzmall etc Szå effter j lathe eder, j så motte, vwillige förnimme, nu meden thett tränger, och wij aff eder vndsättning begäre, kunne wij icke annet tänckie, än att [näget] förrädeligit partij haffwe til effwentyrts warit ther inne hoss eder, och fört eder lygn och onde tidender före (*fortsättningen, oafsedt ej nämnvärda afvikelser, lika med en del af brefuet den 1 Mars till menige man i Åkers och Selebo härad, se förut sid. 112—114, ända t. o. m. orden:*) före icke monge wisthwss medt sig, ther the drage fram, vtan förtäre, och medt woldt och wälle tage till medt rike bönder, prästmän och andre, som någett gott haffwe, som och nu j Östergötland myckit skeedt är, Och förthenskuld är ther bliffwen en hård och dyr tijd, så att ett pund smör galler nw snart Sexton eller Aderton öre, En kanne Öl En öre, och så thet ene effter thet annett. Och effter all man ropar och will haffwe gammel Lag, Så synes oss förthenskuld, att sådane gammul Lag, som samme sälskap nu före, som är att röffwe, skinne och tage till, är jngen god Lag, Will och näppeligen wara rikit myckit nyttig vdj lengden. Så skulle j Dannemän medt rette icke wara så lätte att tage exempell och effterdöme aff skalcker och förrädere, som ty wärr monge oförstondige göre, vtan

heller tage effterdöme aff Dannemän, och the som sig tro-
lige, erlige och mannelige emott theres rette herre, konung
och fädernesrike, som fader och föräldre för them gjorde,
bewist haffwe, När så skedde, Dhå twiler oss jnthet, eder
ginge wäll j hond både här j wården och j andre
wärld, Hwarföre råde wij eder käre Vndersåther, atj
än nu betänckie eder rett j saken, bliffwendis wijd thet
j oss tijtt och offte loffuedt och sworit haffwe, Och
hwad som j oss och wåre Sendebud rikit till hiälp, tröst
och vndsätning, medt ett tall folck vtloffwedt haffwe, atj
thet och så holle wele, Förty thet cläder Dannemän fast
sielsindt och ilde, att the skole haffwe två tunger j en
mund. Wij giffwe eder och tilkänne, att then menige man
här j Nyköpungz Länn och menige Södermanneland haffwe
wtloffwedt oss så myckit folck, the mäst kunne affstäd
komma, som är hwar fiärde man, både aff Oppunden Röne
herede Jenåkers herede och Daga härede, Hwickit folck
nu nestkommendis fredag her j Nyköpung försambles
skole, Så twiler oss inthet, atj och wele göre then deel,
som andre Dannemän göre, och thet j sielfwe ene gonge
vtloffwedt haffwe, Och att sådana eders folck motte och
på samme tijdh och städh komme här tilstäde. Wij haffwe
och förnummit atj haffwe beclaget eder vm then hielp j
haffwe giordt till Gripzholm, Szå käre Dannemän, haffwe
j något gott giordt, Dhå låter thet eder icke ångre, Wij
haffwe (: Gud täss loff :) god råd att göre eder så myckit
till willie igen, Jtem så haffwe j Dannemän jcke häller
allene giordt oss hielp och vndsettning till för:ne bygning,
vtan flere Landzender j Rikit haffwe och så hulptit ther
till, För hwickit wij thom tacke, och wele sådant gärne
medt eder och them altijd förskulle, Och vdj hwad motte
wij för thenne och all annen eders wälwilligheet kunne
wette och rame alles eders gagn, beste och longligit bestond,
thet göre wij altid gärne, Gud eder befalendis Datum vt
supra

Nyköping den 4 Mars.

*Till menige man i Östkindz, Björkekindz och Lösings härad
i Östergötland, tacksägelse för trohet och välvillighet,
uppmaningar att utgöra manskap för att deltaga i striden
mot de upproriske Smäländingarne, m. m.*

Riks-Registr. 1543, I, fol. 59.

Till menige man j Öskindz härede, Bierkekind
och Lösinge häreder Datum Nykö:[pung] 4 Martij
Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helsse eder Dannemän alle, wåre
trogne Vndersåther, som byggie och boo j Öskindz härede,
Bierkekind och Lösinge häreder, kärliche medt Gud och
wåre nåde, Käre Vndersåther, Wij betacke eder kärlichen
och gärne för all wälwilligheet, hwlskap, troskap, och man-
skap, som j oss altijd bewist haffwe, Och synnerligen, att
j icke haffwe giordt then Dackehopen aff Smälant, som
nu nyligen ther för Ståkeborg wåre, nogen tröst eller
vndsetning, vtan haffwe latidt edher wälwillige förnimme
och höre, Så att j wele göre oss ett manneligit bijstandt
och vndsetning emott samme skalckehoop, ther wij eller
wåre Befalningxmän, på wåre wägna, aff edher sådant
eskie eller begäre. Szå käre Vndersåther, effter j nu see
och wette, hurulunde then samme Dacke hoop löpe ther
j eders Landtzende, och bedriffwe alle the skalckestycker,
som the kunne, röffwe och tage till ifrå Dannemän, som
någet gått haffwe, Och bedriffwe sådana öffwerwäldt och
vlagh, thet syndt och skam är. Hwarföre käre Dannemän
wele wij än nu råde och förmane edher, att j vdj tijd
och time wele jhugkomme och betänckie edhers egen,
eders hwstrues, barns och menige Riginz bäste och long-
ligit beståndt. Och siälffwe hielpe medt till att affwäre
sådane menige Riginz och alles wåres skade och fördärff,
Som och tässe Dannemän her j Nyköpungz Länn och flere-

stedtz, öffwer alt Södermannelandt alrede oss loffwedt och tilsagt haffwe ett märckeligitt tall folck, som är hwar tridie eller fierde man, hwickit folck oförsumeligen jnnen Fem eller Sex dager schole tilrede wara, medt Wapn och wärie, och försambles her j Nyköping, Hwarföre är vår wilie och begären, Atj Dannemän wele och så på edre sijde medt thet aller snareste göre thet mäste folck till reede, som j kunne affsted komme, medt gode wärier, Och jw till thet mindzste the tre göre then Fierde man vtt, Och att samme folck wære tilrede jnnan Sex eller Otte dager, Dhå schole och thetta folck aff Södermannelandt, medt flere godemän, som eders Höffwidzmän ware schole, Och wårtt eigit hoeffolck, som wij her hoss oss tilståde haffwe, ware ther hoss edher, att j dhå vdj en hoop kunne drage affstäd, till thet annett wårtt folck ther j Östergötlandt. Käre Dannemän j wele nu bewise eder j tässe ärender, som aller störste mackt vpå ligger, och eders egin wäl-fartt thet högeligen fordrar och begärer, Befalendis eder her medt Gud, Datum vt supra

Nyköping den 5 Mars.

Till menige man i Gullbergs m. fl. härader Vestanstång, tacksägelse för bevisad trohet; om de upproriskes infall derstädes, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 59 v.

Till menige man j Gulbergz härede och flere the häreder Wästan stång, Datum Nyköping 5 Martij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helsse eder Dannemän alle wære Vndersåther, som byggie och boo j Gulbergz härede, och flere the häreder Wästan stång, Kärlige medt Gud och wære nåde, Wij betacke eder Dannemän, atj altijd haffwe waridt oss willige och stådfaste wijd thet hulskap och manskap,

som j oss loffwedt och sworit haffwe, Endoch oss nu vnderwist är, att en skalckehoop haffwe giffwit sig tijtt jn till eder, röffwedt, skinnnet, twingett och truget eder, att falla jn medt then skalckehoop, som ther j Östergötlandt nu wancke, och komme oss her jn en Smälendzsk olag, emott wår gamble gode Swerigis Lag, Hwilkit Gud sig öffwer förbarma, att almogen skall så förwilter vara, och före först sig sielffwe, och thernäst eder, oss, och menige rikit, vdj sådana vförwinnelig schada och fördärff, som ty wärr nu för ögen är, och besynnerlige aff en wtlenninge, then all sin Slect haffwer vdj Blekingen, hwicke honum j någer år hijtt skyndet haffwa, Gud see förkärtt, wij skole icke vara så myckit betrodde, som haffwe wåget lifff och wälfärdt för thetta wårt Fädernes rike, och kommit thet till frijd och roligheet igen, och till så myckit gott. Och thet som mång mandz lifff kosted haffwer. Och så monge skön gyllene och dråpelige penningz spilding, thet kan nu en sådane witterlige kättere, tiuff, Förrädere och Landzlöperere, att förspille, och före oss så vdj thet ytterste fördärff etc Så kunne wij wäll tänckie, att thett är eder Dannemän fast emott, att så skedt är, Hwarföre, hwar j eder än nu besinne och bättre wele, Fallendis tilföge, och tilhielpe oss och wårt folck, att göre then annen hoop manneligit motstond och niderlag, Dhå wele wij gärne see egenom fingeren medt eder, och än nu tage eder till wänskap och nåder igen, Män hwar j thetta wårt nådige och gode tilbud förachte, och eder icke ifrå then hoop giffwe, Dhå kunne j sielffwe tänckie, Wij bliffwe nödde och förursakede till, att lathe bewijse eder thet (: Gud skall känne :) wij nödigt wår egin almoge bewise wille. Hwarföre j Dannemän wele än nu besinne eders egin wälfärdt, och hwad som sådane perlemente effterfölge pläger vdj Längden, Wij giffwe eder och tilkänne, att then menige man öffwer alt Vpland, Södermanneland, och flere Landzänder her vppe, haffwe giordt oss och rikit

till hielp och vndsätning emott then samme tiuffwe hoop man aff hwse, Medt hwickin mackt wij nu komme dragende. Wele j Dannemän giffwe eder till samme vår hoop igen, och bliffwe oss och them trygge och trogne, Dhå skall eder jngen deel schadendis bliffwa, Ther j eder effter rette och tilförlathe måge, Datum vt supra,

Nyköping den 5 Mars.

Öppet bref till menige man i Hellestad och Vånga bergslag, om Smäländingarnes uppror, vilkorligt löfte om tillgift för dem som i upproret deltagit, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 60.

Öpett breff till menige man på Hällestabärg
Datum Nykö:[pung] 5 Martij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helsse eder wåre trogne Vndersåther och Dannemän alle, som byggie och boo på Hällesta oc wångaberg och flerestedz ther vm kring, Kärligen medt Gud och wåre Nåder. Käre Vndersåther Wij betacke eder gärne för all wälwilligheet j oss altijd bewist haffwe, och synnerligen, atj medt edre Sendebud, som j höstes hoss oss wåre j Norköpfung, lothe tilseije oss, atj aldelis wilde bliffwe fast ståendis vdj thet hulskap och manskap, som j oss loffwed och sworet haffwe. Som wij icke håller än nu annett förnummet haffwa, vtan atj Dannemän haffwe aldelis warit oss hulle och trogne, Weliendis än nu sielffwe hielpe till att näpse och straffe slike skalcker, som löpe och tage till hoss the Dannemän, Prester och Bönder, som någett gott haffwe. Och kunne wij icke annerlunde betänckie eller besinne, huru thet salskap bedraga och förföre then menige man, ther the nu j Östergötland waritt haffwe, vtan som j thetta medtfölie(!) register jnscriffwit och vttryckt är. Hwickit j Dannemän wele lathe för eder Läse. Så få j wäll höre och förnimme, huru ther vm är etc Szå käre

Dannemän, effter oss synes, att en sådane Lag, som thetta salskap nu före, Som är att the som lithet gott haffwe, och jnthet arbete wele, skole röffwe, skinne och rickte sig medt andre fatigmändz godz och äger, som någet gått haffwe. Skall sådant wara en gammel Lag, Dhå synes oss thet är en ond Lag, will icke heller bliffwe rikit och oss alle myckit nyttig vdj längden. Som j Dannemän och sielffwe tänckie och besinne måge, huru ther vm är. Hwarföre bedie och förmane wij eder Dannemän alle, atj än nu, vdj tijd och time, wele betänckie eders egin, eders hustrues, barns och menige Rigisins bäste, nytte och gagn, och än nu oförsumeligen tänckie ther till, Vtgörendis oss och rikit, till hielp, tröst och vndsätning, emot then skalckehoop, man aff huse, eller och till thet mindzste Hwar annen man, medt arborst och andre gode wärier, som och tässe Dannemän her j Södermanneland alrede giordt haffwe. Och att samme edertt folck motte nu strax bliffwe tilrede giort, Sä skall och thetta folck aff alt Södermannelandh komme titt till eder, och hielpe att förstärckie och öke hopen. Begärendis förthenskuld, att vm någett salskap aff samme Dackens hoop tijtt jn till eder kompne äre, atj dhå hielpe sielffwe till, thet the motte niderlagde eller fongede bliffwa. Hwad deel j kunne få vpå samme Skogz-tiuffwe hoop, Thet wele wij giffwe eder till Sköfflingz, atj thet frije och obehindrede niute och beholle måge och schole. Begärendis atj Dannemän wele än nu göre thet bäste. J schole jnthet twile, vdj hwad motte wij kunne åther igen wette och rame edert bäste och gagn, anthen att förbätre edre bergz priuilegier, eller vdj någen annen motte, att kunne wara eder tilgode, dhå skole j altid finne oss ther willige och benägne till. Äre och någre ther ibland eder, eller annerstedz, som aff then skalcke hoop äre nödde eller tuungne, eller sig elliest aff oförstond förföre eller bedrage latid, och wele än nu falla till föge och bättre sig, Wele wij see vtöffwer medt them, och wände

them wår wílie och wånskap till, medt så skål, att the wele bliffwa oss her effter trogne och wålwillige, och sielffwe hielpe till att straffa och ödeleggie sådane skalckehoop, ee hwar the thom beslå eller öffwerkomme kunne, Datum vt supra,

(Nyköping) den 5 Mars.

Till Jöns i Afraby om upproret, Nils Dacke och Ronnebys borgare.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 84.

Till Jöns i Affraby Datum vdj Nyk:[öpfung]
Mondagen effter Medfaste Anno etc 43 *)

Wår gunst etc Wette må tu Jöns j Affraby, att wij haffwe förmärckt altid thin och flere Dannemändz troheet j then Landzänden, så att j altid medt eder rette herre och konung, och fädernes rike trolige och manlige stondit haffwe. Hwarföre haffwe wij ingen twiffuell, thet tu och flere Dannemän, som någet gott wette, lathe nu thet icke längre tilstädie, att wårt Fädernes rike så skall bliffwe förderffwet aff en sådane tiuffwehoop, som inthet annett j sinnett haffwe än fördärffwe, röffwe och taghe från Danne- män alt thet the haffwe, När the thetta giort haffwe och jntidt mere igen är, Så drage the dhå eder en vtlenskan heer vpå halsen, för än j wette ett ordh ther aff, som theres vpsåat ther nijdre wijd Landmärcket för ett år seden waridt haffwer, och än nu är, Så haffwer thå almogen sielff hulptit till att fördärffwe sig, hwem wele the dhå skylle ther före, effter alle man wette han är en dansk man födder, och haffwer all sin slecht j Bleking, och är vtgiorder aff Rottnebys borgere, Ther må j rette eder effter . Gud bettred, att almogen haffwer icke bättre för- stånd, vtan lathe förråde sig af tolcke lösactige skäffler

*) I marginalen står med annan hand: rex ipse scripsit et fecit.

och Landlöpere och förrädere. Så käre Jöns görer som en tro Danneman, och styrck icke att tiuffwe löpe så osnappat ther och belaggia wägana . Gör tu eller nogre andre Dannemän någet för wåre skuld, Dhå wele wij thet medt tig och hwar Danneman thet medt alt gott att förskylle, Ther aff haff jngen tiuffuel vdj, Är thet och så, att någon Danneman nogen skade får aff then tiuffwehopen, dhå wele wij honom then skade wäl vprette igen, antingen medt afgifft j Skatten, eller huru the thet begärendis äre, och hwadt j kunnen få på the tiuffwer, lithet eller myckit thet skall höre eder till, och hielper till att straffa them, ee hwar som hälst j them betråde kunne, hermedt tig och hwar tro svensk man Gud befalendis, Datum vt supra .

Nyköping den 5 Mars.

Till Peder i Ly och Lasse Braske, om upproret och åtgärder deremot.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 84 v.

Till Peder i Ly och Lasse Braske. Datum Nyköpfung måndagen effter medfaste Anno etc 43*)
 Wår gunst etc Skole j wette Per j Ly och Lasse Braske, att wij nu och altijd befunnet haffwe eder trohett, atj icke vndergå then förrädere och tiuffue röffuere och kättere hoop, för hwilken troheet wij skole wette edert och hwar Dannemandz beste, som ther emot ständer, Så att the skole oss tacke och barn effter them. Så käre Per och Lasse bedie wij eder, att j icke lathen eder bedrage aff then tiuffwe hoop, oss hoppes j skolen få god vndsätning medt thet snarest . Jtem yttermere wett Benct Olson vnderwise eder wår wilie, Jtem att j wele wäll gøre, som tro Dannemän, och styrekie almogen thet mäste j kunne,

*) I marginalen står: rex ipse scripsit et fecit.

att the wele reese man aff huse, och straffa then förrädere hoop, som vårt Fädernes Rike så förderffue wele, thet wele wij medt eder vdi all gunst och nåde att förskulle. Datum vt supra.

Nyköping den 6 Mars.

Privilegium för borgmästare och råd i Stockholm på handeln med tran, på behaglig tid.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 61.

Öpett breff för Borgemestere och Rådt j Stockholm, vpå Tråenköp. Datum Nyköping 6 Martij Anno etc 43,

Wij Gustaff medt Gudz nåde Swerigis, Götis och Wendis etc Konung, Göre witterligitt, att såsom Wij nu för ett år seden gunsteligen vndt och effterlatid haffwe, att oss Elskelige trogne Vndersåther, Borgemästere och Rådt j vår Stadt Stockholm motte och skulle beholle seg emellem thett tråenköp, som ther faller j Staden, thom till gode och vpehålle, Så haffwe wij och än nu gunsteligen, j thenne tilkommende Sommer, och oss till en behagelig tijd, vnt och effterlatidt thom samme tråenköp, Anseendis att the haffwe dog jngen annen synnerlig Lönn eller fordeel aff Staden, för thet omack, både j ene motte och andre, som the hele året haffwe, både j Rådstuffwen och elliest, för Stadzens bäste och förbättring skuld, Doch medt så skäll och förord, att the som Borgemestere äre, och mere vmaket och vmsorgen haffwe, måge och beholle någon yttermere fordell j samme tråenköp, än the andre j Rådet, Hwilekit wij tilkänne giffwe vår Fougte och Befalningxman på Stockholm, att han må wette sig ther effter rette, Jcke görendis förbe:te Borgemästere och Rådt her emott nogett hinder eller förfong, Datum vt supra

Nyköping den 6 Mars.

Till Peder Hansson till Hvalsta, underrättelser och befallningar.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 61 v.

Till Peder Hansson till Wallesta Datum Nyköping 6 Martij Anno 43

Wår gunst tilförende etc Wij giffwe eder tilkänne, Käre Peder Hansson, vpå thet j och then menige man ther j Länet måge wette och förstå then rette grund och mening, huru the Smålenningar haffwe theres anslag och framgong vtij theres företagne förräderij, Dherföre sende wij eder tilhonde thet jnnelucthe register, Ther vdj finne j bescriffwit, huru the gå vm medt saken. Är förthenskund rådth att man later nöge achte vpå alle wägerne, och att Länsmänne[ne] bliffwe willige giorde, att the och motte achte vpå sådane sälskap, Hwar thet icke skeer, Thå är tilbefructendis, att the til effwentyrs komme hwartt them lyster, och medt sådane wäsende haffwe the mäst fått theres framgång, både j Småland och Östergötland, att man förthenskund och gaffwe almogen medt Lämpe sådane theres anslag före, på thet the motte wette tage sig tilware för. Och haffwe wij scriffwit almogen ther j Wästerårs Län ett öpett breff till, thet j thom måge förkunna lathe, Och jw så lagat, atuj beholle ther en willig och trogen almoge, som nu aller største mackt vppå ligger. Jtem atj och så wille holle them fiteligen före, hurulunde Dacken haffwer allestedz sine Bud vtthe, både hoss then gamble konung Christierns barn och theres målssmän, som är Pfaltzgraffwen, Härtig Albreckt och flere wåre och rigisins hedzske fiender, begärendis, att the man skole komme, så will han göre them bijstond, och hielpe till att jnsettie them her jn j Rikit, menige Swänske Män till en ewig skade och fördärff. Så

käre Peder Hansson j wele och så lathe haffwe nöge acht och tilsyn på alle wäger ther j Länet, både enestädz och annenstedz, att inge förrädere eller bespeijere stinge sig ther vm natte tijd jn, och bruke theres tröglerij ther ibland almogen, Ther egenom almogen tileffwentys motte be- dragen eller förförd, och then tiuffwe hoop föröckt och försterckt bliffwe. Gud eder befalendis. Datum vt supra

Zedell

J wele och så oförtöffwet haffwe edertt wisse bud vp till Oloff Jonsson på Salebergit, Förmanendis honum, att han oförsumeligen will giffwe oss tilkänne, huru ther tilstår, Så och vppe j Dalelaghen, vm ther icke någon skalckheet eller förräderij jnstunget bliffwer, Att wij thet j tijd och time motte få att wetta, som aller störste mackt vpå ligger. Datum vt jn literis.

(Nyköping den 6 Mars?)

Öppet bref rörande Smäländingarnes uppror.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 62.

Ett Register, hurulunde then förrädere hoop aff Småland hade theres anslag och framgong, vdj theres företagne förräderij

J sådane motte går thetta Smälendzske För- räderij för seg

Först beweke the Almogen, j thet att the må bringe them till noget roff, att the skicke en Tiuff eller Twå framföre, vm natte tijd, frå then ene sockn och in vdj then annen, och giffwe före, att the wele icke för anner sack skuldt, vtan för then menige mandz bäste, och chri- stendome[n] till fordring. Så finnes ther vtan twill flere, som fattige äre och oförstondige, än the som noget haffwe,

eller förstondige äre. Är thå prästen giffter, så haffwer han strax förbrutid alt thet han ägher. Ther medt drage the then störste och armeste hopen till seg, och haffwe medt thet stycket en tilgång till prästens ägodeler, Så är thet strax vj tendt j then Socknen.

Thet andre stycket är thetta. Finnes ther nogen rijk Länsman eller andre Dannemän och rijke Bönder, ther gått ryckte haffwe hoss härskapett eller andre, Så haffwer man strax en tilgång till theres ägher, kallendis them herrehyllere. Ther medt haffwe the förbruttid theres. Så är then stymperes hopen aller störst j alle Sockner och häreder, och medt sådana roff och tiltastning, få the alle tiuffwer och skalcker medt sig, och gå så sockn frå sockn, eemeden räckier och winner, Nu när the haffwe så fått öffwerhonden, och twunget hwar man vnder seg och kommet them till sådana roff, som för:uit står. Så wette the thet doch grant acht, the äre dellachtige och like gode j saken medt the andre förrädere.

Thärnest är theris anslag, att then hele Sockn eller härede schole strax wara them rede, medt vpresning och wärier, och besettie alle wägerne, will ther dhå någon seije emott, Dhå haffwer han och förbruttid segh, och kalles en herrehyllere, och så är hans godtz förbruttid, Medt sådana lister gå the alt fram ått och driffwe theres spell etc

Är ther nu nogen Rijker präst i noger sockn eller härede, hwadt häller han är giffit eller ogiffit, Så ransakes vm han haffwer warit en god härre wän, Och går thet så medt honum sammelunde, som the andre, medt sådana stycker thå gå the alt fram ått. När the nu haffwe bringet then störste hopen till sådana theres röffuerij och skalckheet, haffwe the sådane wackt och spegning seden vm seg, att stor nödh är, att göre them nogen affbräck. Täsligiste förkundskape the och förspeije alle wäger och stijger, att platz är, hwar wårt folck drager fram, natt eller dag, Dhå äre the strax förspeiede.

Jtem icke wele the håller geffwe seg till nogen slackting på slåtten, medt wårtt folck, vtan holle seg alt wijdh Skogen. Hwar the nu förnimme wårtt folck ligger, tijt wele the icke vtan andrestedz, ther the förnimme jnthet hoffolck är för them, tijtt löpe the, wijd Tiwgu, Fyretije, Femptije, stundom mere och stundom minne, och weke så then menige stympers hoop vp medt seg, medt sådana lijst, som för:uit står.

När the nu äre j sådana förräderij inträdne, så wette the wäll, att the moste holle så fram medt them, Och är tilbefruktendes att hwar then menige man icke snarligen, medt aldre störste mackt på alle sijder trycker till, och jage them tillbaka igen, Dhå skole the medt sådana tröglerij göre then skade, att Swerigis rike thet seent förwinner, och medt sådane theres tröglerij, som för är sagt, bliffwer then hopen jw större och större. Och vm thet än så wåre, som ther och finnes mången man thett emott är, haffwer han dhå jngen mackt. Förty Stympere hopen är altijd starckest. Och när wårt folck giffwe seg nogenstedz effter them, äre the strax förspeijede, Och så giffwe the andre seg strax till Skogen. Och therföre kan man swårligen göre them någett affbreck.

Är och en sack, som mäst beweker thom, och skulle först wara förtaltdt, att alt thet herschapet tilhörer, thet är j seg sielff sagt, att thet är förbrutid, ther torff jngen spörie effter.

Sammelunde alle the, som j hoff tjänist waritt haffwe, hwad heller the äre på Bygden eller i Köpstäderne, så är theres lijff och godz altsamens förbrutid, effter the och räcknes för herrehyllere.

Så är Summan, att ther finnes få ständer, ware seg Prästmän, Köpmän, Hoffmän, Rike bönder, Länsmän, the äre alle sake för then förrädere hoopen. Och förthenskuld, När the haffwe så sak medt hwar annen, bliffwer icke monge förglömde, och ther medt få the wäll rikedommer, her må hwar och en wette att rette seg effter.

Therföre läge nu aller störste macht vppå, att hwar Erlig man vdi tijd her till tänckie wille, att sådane skade och fördärff motte medt aller störste flijtt och macht företagis och affweries, och bättre för en anners dör, än för sin egin dör.

Jtem så giffwe the och ett stycke före, ther the be- drage then menige man myckitt medt, Som är att the seiye, the wele före Christendomen jn, och ingelunde lijde swenske Mässer. Män wij skole tro, thet är hwarcken Mässer eller Gudz tjänist the mene, vtan hwar Mandz Godz och ägedeler, Thett achte the att komme vnder seg, som syn är sagu rikest, och göre sig ther medt rike, och andre fattige. Effter thet the haffwe så sak medt alle man.

Jtem giffwer Dacken och så före, att han will kommett altsamens vdi gammel lag, Män hwad ther medt mener, få then menige man på lychtenne thet wäll förnimme, och en partt haffwe thet rede förnummitt.

Jtem så giffwe the och före, att the mene jnge köp- män, vtan alt hoffmän ther medt, Män wij skole tro, när the haffwe allestedz vtretted theres ärender, Så att the jngestedz finne mere herregodz till, Så få köpmännerne wäl att finne, hwem the mene ther medt.

Nyköping den 6 Mars.

Till Peder Brahe, tacksägelse för underrättelser; om de tyske knektarnes ovillighet och opålitlighet; föreskrifter om fejden mot de upproriske, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 64.

Till Peder Bragde, Datum Nyköpung 6 Martij
Anno etc 1543

Wår synnerlige gunst etc Wij haffwe fått thin scriff- welse käre Peder, J hwicke wij förnimme thin flijtt och willigheet till att göre wåre fiender affbruck och niderlag.

Ther iffrå eder hwarcken onde eller gode tidender, natt eller dag, förskrecke skole, etc Szå betacke wij tich för sådana thin troheet och wälwilligheet, Och hwar wij kunne betänckiet tig och flere the gode karle till gode, som hoss tig äre, och tage sig tässe saker på wårtt och rigisins bäste, alffwarligen och manneligen före, Dhå wele wij ther altijd finnes willige och benägne till.

Thernest Som tu och berörer, atj äre fast till handels vtöffwer the Tyske knächters betalning, ändoch the äre fast owillige etc Och begärer, att wij vm wijdere bericht wele haffwa tolemot, till täss Rasmus Klott kommer, Dhå skall han både om Mustringen, betalningen, och huru vm thetta tuget berådslagitt bliffwer, wette oss en wijdere och klar bericht, Ther medt wij och wäll tilfridz äre, Doch effter oss högeligen för nöden är, Att wij vj tid motte enckiom få wette, huru saken haffwer sig medt the samme tyske knechter, hwad heller wij skole eller kunne haffwe någett att förtröste oss vpå them emot fienderne, eller huru wij skole förstædt vm theres handell. Her hoss oss wancke fast sielsindhe och farlige tidender vm them att the sig jngenstedz wele bruka lathe, hwar så är, Dhå känne Gud, att the göre oss mere än wold och orett. Thet the och hwarken för Gud eller någre Christelige Potentater försware eller förantworda kunne. Käre Peder, at tu wilde förthenskuld, genom natt och dag, scriffwe oss her ett wijst och tilförlateligitt besked vm, Ther wij oss effter rette kunne. Förty her ligger oss ingen ringe makt vpå, som tu wäll sielff tencke kan, huru ther vm är.

Käre Peder Bragde, Wij haffwe förmärckt vtaff thin och Falentins förre scriffwelse, att kneckterne icke wele lathe förtrengre sig iffrå Wästergötland. Så tycktis oss strax wij såge samme scriffwelse, att thet hade ett sielsindt anseende medt sådana mening, tileffuentyrs komme the ått Wästergötland, och så när nijdre emot Grenssen, Dhå är gott att förstå, hwad theres mening waridt haffwer,

att the hade welet kommit sig till then annen Fännicken etc Gud giffwe j wele förstärcke then Swänske Fänicken thet bäste j kunne, dhå wåre thet högeligen förnöden. Käre Peder, tycktis oss, för än j droge någett wijdere, atj wilde först gøre tässe wåger rene, emellom Wastena och Suderköpfung, på thet wij kunne schicke eder till hwad j wijdere behoff hade. Thernäst så kunde man framdellis wara förtänckt hwartt man seden drage skulle. Wåre ther någre Sockner eller häreder, aff the Ösgöter eller andre, som then förrädere hoop tilfalne waritt hade, och sig än nu till dagtingen wille, som nog finnes, att then ene löper till, then annen ifrå, Dhå måtte man än nu tage them till nåder, medt så skäll, att the gåffwe ifrå sich the Capitenere, som them till sådana vbestond kommit haffwe. Hwar thet och icke skee kunne, motte man likewäll tilseije them nåder, Hwar the sig bättre wele. Man kan ändhå seden söke then annen hoop vtt, när bättre tilfalle wåre.

Oss är och tilkänne giffwit, atj wele gøre nogett tug, ändoch wij platt jn thet wijdere besked ther vm haffwe etc Så är wäll sant, Wij gåffwe Rasmus Klott någre anslåge före, Wette wij icke vm the kunne på thenne tijd wäll tiåne. Skole' j noget affbruck gøre them medt små hoper, Dhå motte wårtt folck bliffwe förclådde j bonde kläder, hwad håller the skole ware till häst eller foot, och dhå skulle the haffwe god speijning och kundskaper vthe vm sig och så förclådde. Mån kunne j komme tässe Ösgöter som affalne wåre jn till eder igen, Dhå wåre thet en sak för sig, atj giorde ett tug jn j Tiust och her näst vm kring och straffede then förrädere hoop, som så letteligen haffwe sig bedrage latid, Doch vm j haffwe någett bättre anslag före, än wij her betenckie kunne, atj dhå bliffwe ther widh.

Wij haffwe och nu scriffwit the Tyske knechter wår grund och mening till, Och sende tig breffwed tilhonde,

Må tu öffwerantwortet them, Och så schaffatt attuj motte bekomme ther ett oförsumeligt och enckiende swar vpå etc Datum vt supra

Nyköping den 8 Mars.

Till borgmästare, råd och menigheten i Söderköping om värfning derstädes, m. m.

Rika-Registr. 1543, I, fol. 65.

Till Borgemästere Rådt och menigheten vdj Suderköpfung. Datum Nykö:[pfung] 8 Martij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helsse eder wåre tro Vndersåter, som byggie och boo vdj Surköpfung, käriligen medt Gud och wåre nåde, Wij betacke eder för alles eders wålwilligheet, som wij aff eder förnummitt haffwe, synnerligen j thetta buller, Thet wij medt eder, vdj all gunst och nåde förskulle wele etc Ytterligere haffwer thenne breffwisere wår tro Vndersåthe, Peder Jönsson, beretted för oss, hurulunde att ther vdj eders Stad Surköpfung finnes myckit smuckt folck, både the som förre vdj wår tjäniste waridit haffwe, och elliest the ther lust och wylie haffwe till att lathe sig bruka emot Riginis och wåre fiender, Ther som the någen vnderholling bekomme motte etc Så käre Dannemån wele wij icke dölie för eder, att wij haffwe fulmækt giffwit thenne för:de Peder Jönsson, ther vm medt eder att handle, och holle wij så gärne wårtt egitt folck, som andre, när wij thet man bekomma kunne. Så är wår wylie och mening, att finnes ther någre, som sig bruka lathe wele, Dhå wele wij lathe thom få effter som hwar kan göre skäl före, och som the äre wäll rustede till. Och wele wij giffwe them som dugelige äre Tije marcer Danske vm Måneden och frijtt byte vtaff fienderne. Ther hwar och en wett rette sig effter. Herutinnen bewisendis eder som wij tro eder till. Datum vt supra .

Nyköping den 8 Mars.

Till Måns Jönsson Smed, Henrik van Köllen, Erik Skrifvare, m. fl. på Gripsholm, om utforskande af allmogens sinnelag, slottets förstärkande och förseende med förnödenheter, bevakning af vägarna, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 65 v.

Till Måns Smed på Gripsholm Datum Nyköp:
p:[ung] 8 Martij Anno etc 43

Wår gunst och nåde tilförende etc Är wår willie Måns Jönsson, att tu wille haffwe allestedz thine bodh vthe, både på Rekerne, vp emott Wåsterårs, Arboga och Örebro(!) Länn, att wij motte få j tijd och time wette, hwad ther lather j almogen, Och hwad tu j så motte icke allene genom thin bud förmå gøre, at tu dhå wilt scriffwe Nils Juthe, som fougte är på Rekerne, till, at han oförtöffwet kunne haffwe sin speijning längre fram till Peder Hansson, som haffwer befalningen på Wåsterårs j Rasmuses fråware, Och Peder Hansson framdelis till Örebro Län och till Oloff Jonsson på Salabärgit, hwad ther är förhonden, att wij motte thet vdj tijd att få wette, och wårtt folck sammelunde, thå komme thet oss myckit till motte, att wij icke bliffwe på alle sijder försatte, för än wij wette ther ett ordh aff, Wij haffwe och nu vppå nytt begäret ett tal folck aff the Rekboor, och scriffwit them ther vm till, ee hwad the sware wele, att tu wille lathe grannelige [achte?] ther vppe, på alle sijder, [hwad ther?] höres till, ther ligger nu stor mackt vppå. Yttermere råde wij tig, att tu wille medt all mackt tänckie till, att thet huss motte bliffwe pynthet till wärie, både vtan för muren och jnnen, Jtem att man och täncker till att lathe komme på Holmen alt thet som hwset behoff görs, thet är rett nu förnöden, både korn, Höö, Stalrum, Faa och annet, så att all ting wore rede, när vm trenger, och j

tijd, Man weet icke hwartt thet will. Huru the Små-
 lenninger haffwe theres anslag och framgång vdj theres
 företagne förräderij, thet finner tw j thetta register, som
 wij tig her hoss förwarett tilhonde skicke. Och är för-
 thenskuld råd, att man achter vppå wägerne, och Läns-
 männerne bliffwe wilioge giorde, att the motte achte vppå
 thet sällskap. Hwar thet icke skeer, thå komme the hwart
 them lyster. Och medt sådant wäsende haffwe the mäst
 fått theres framgong, både j Småland och Östergötland,
 att man förthenskuld och gäffwe almogen sådane theres
 anslag före, på thet the motte wette tage sig ther ware
 före.

Jtem käre Monss och Hindrick van Köllen, Erick
 Scriffwere, och flere j gode karle, som wij wårtt hwsz
 Gripzholm betroedt haffwe, att j nu icke wille wara laathe,
 antingen medt bygning eller annett, eller medt försumelse,
 meden man haffwer nu gott tilfalle, för än thet förräderij
 kommer länger fram, ther ligger macht vpå. Och pynter
 rett så till, som j wille tänckie till att förholle eder en
 stund. Gud förbiude the bryte sig genom thet Östergöt-
 landt, som ett slätt Land är. Lithet kunne wij göre them
 affbräck ther vppe ther the store Skoger äre, ther the
 haffwe all theris tröst vppå, och tryggle så länge, att the
 få bönderne medt sig. Malt och miöl är storlige förnöden.
 Jtem stakethet och en bryst wärn vtan Muren är för-
 nöden, och huss på Holmen, ther man kan haffwe Oxer,
 köör och hester vdj, ther täncker till. Och hwad annet
 förskaffer eder som i sielffwe wel tenckie kunne att saken
 kreffwer vppå thenne tijdt

Nyköping den 8 Mars.

Till drottning Margareta om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 66.

Till Drötning Margreta vår aller N: Fru,

Datum Ny:[köping] 8 Martij Anno 43

Hierte aller käreste Margreta, Wij haffwe förstätt aff thin scriffwelse, att Swen Schwte haffwer sagt för tig thet wij wilde draga ått Östergötland etc Thet haffwe wij an nu icke hafft j sinnet, icke heller befalte wij honum sådant seije. Hwarföre bedie wij tig, att tu wilt wara wijd en god tröst, Och höre wij fast nödigt, att tu haffwer waridt swag, giffwe Gud thet motte bliffwe bätter medt tig. Och må tu förtöffwe oss på Gripzholm, wij wele näst Gudz hielp jnnan få dagar wara ther hoss tich. Tässe bönder aff Oppunden haffwe loffuad oss gott och hwar siette man. Och skole the komme hijtt jn j morgen, Så wele wij affärdige them medt mere folck, wij her wijdh hon-denne haffwe, jn ått Östergötland, och seden giffwe oss till Gripzholm igen. The Surköpingz Borgere biude oss och ett tal folck j vår tjäniste, them wij haffwe latid tage an. The emellem Wijka låtess och wele gå medt. Hierte Käre Margreta, vm then Fatebur på Konungzöre kunne wij icke annett seije, än thet wåre icke oråd, att han motte komme tijt han förwaret wåre, effter här är en sielsind wärld på thenne tijd. Må tu lathe handle ther vm som tig synes lichast wara. Datum vt supra.

(Nyköping den 8 Mars*)

Öppet bref för Sven Skuthe på ett stenhuss i Stockholm.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 66 v.

Öpett Bref för Swen Schwthe på itt Stenhwss
vthi Stocholm till Ewerdelige äghe Datum vt supra

Wij Gustaff etc Göre wetterligit att wij af wår synnerlig
gunst och nådhe så och för then welwillige och hwlle tro
tiensthe som thenne wår tro vndersåthe SwenSchuthe Borgere
j wår Stad Stocholm oss och wårtt Rijche her till Dagz troligen
bewijst hafwer, och ähn ytermere her efter göre och bewijse
må och schall, haffwe vndt och gifwit såsom wij och
nu medt thette wårtt öpne bref vnne och gifwe honom
itt wårtt Stenhuss liggendes i Stocholm westhen till på
wästhre Lång gatunn emellan Jacop Handess och Peder
hermansons hwss, Och oss efter Wulff Gijler tilkommet
ähr medt alle tilligende Bodher, Källere, Tompter och
hwad annet som samme hwss tillijder, thet samme han
och hans Efterkommende Erfwinger måge bygge, boo och
bruke till ewerdelig ägor(!) Hwarföre biude wij wåre
Fougthther, Embetzmän och alle andre som för wåre schuld
wele och skole göre och lathe, besynnerligen Borgeme-
stere och rådth i förbete wår Stad Stocholm, att the vthi
ingen motte dierfwes att göre förbete Swen Schute her
vthinnen hinder, platz eller förfång

*) Brevet är inskrivet i Registraturet med annan stil och annat
stafsätt än den vanlige cancellistens mellan här föregående och efterföljande
skrifvelser.

Nyköping den 8 Mars.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, förnyad befallning att lemna uppgifter om den kongl. kammarens inkomster och utgifter, jemte meddelanden om de tyske knektarnes fordringar.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 67.

Till Biörn Pedersson och Larens Organista.

Datum Ny:[köping] 8 Marcij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij scriffwe eder nu senest iffrå Gripzholm till, som wij och offte haffwe befaledt eder Biörn och Larss, att j skulle oss lathe bliffwe förståndiget, huru thett sig haffwer vm alle Lägligheter j Cammeren, Och hwadt ther är jnkommit till penningar, eller hwad j förmode eder att skulle hasteligen jnkomme, medt all anner lägligheter, som j tänckie kunne oss ligge mackt vpå att wette etc Szå tyckes oss, att j göre ther föge. Hwarföre dher j än nu wille tänckie ther till, att wij någett yttermere motte bliffwe förståndiget vm Cammerens Lägligheter, wåre wäll tilbörigit, och jnthet vtaff wågen .

Täsligest måttu och wette Larss, sampt the andre aff Cammerrådet, att wij befrychte thet anslag på myntheit vm the klippinger, att thet åther förspilt är, Effter wåre Tyske haffwe nu fått ett annett förredere stycke, Så att then Tyske Fännicke Sixt van Mönkens, wele jngelunde lathe sig bruke, medt minne the få Aderton rundstycker på hwar gyllene, Och the knechter j Lödesse icke mindre än Tjugu rundstycker. Så är oss fast sielsindt medt thenne handell, Effter wij ej wette, hwadt wij til sådant göre skole, hwadt rådt j här till tänckie kunne, att j wille dele någet medt oss, Effter wij få så lithen tidender aff eder, hwadt j ther vtrette. Mån wij fruchte thet går effter thet gamble Ordtspräck, Oculus Dominj pinguit equum

etc Och att j wille giffwe oss tilkenne, hwadt för söloff och penningar, seden wij droge dedhen, jnkommit äre, att wij motte haffwe noget att rette oss effter. Datum vt supra

Nyköping den 9 Mars.

Till Peder Brahe och Rasmus Klott, rörande de tyske knektarnes stegrade fordringar, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 67 v.

Till Peder Brade och Rasmus Klott att Kon:ge Ma:t beswärer sig vm the Tyske knechter etc Datum Nykö:[pung] 9 Martij etc 43

Wår gunst etc Effter thet Peder Brade och Rasmus Klott, att the Tyske knechter, nu j thenne farlige tijdher skicke sig så sielsindt emott oss, och seg jngstedz wele bruke lathe, vtan tässe pucke och trängie, att gyllenen skall förhöges thom till Aderton Öre, och the j Löse till Tiugu öre, Så kunne wij icke annett ther aff besinne, än att hwar tässe, eller the andre knechter hade någon synnerlig willie eller lust att tiäne oss, skickede the sig wäll annerlunde. Dherföre fructer oss nog, ther är någett annett vnderstunget wärck, eller hemelig skalckheet vnder, ee hwar thet finnes igen. Och fructer oss, wij äre medt them ilde belåthne, Dherföre förmane och bedie wij eder, atj see eder wäll före medt them, som aller störste mackt vpå ligger. J wele och så haffwe nöge tilsyn medt then gamble Profoss Aldhe Berend van Worms, att han icke brygger noget ondt ibland hoppen. Wij haffwe ett stortt betänckiende vm honum, effter han haffwer altid warit så god keysersk. Kunne wij förthenskuld icke wette, hwad wij vm honum och tileffwentys flere tänckie skole. Dherföre är på tijden, att man seer sig wäll före. Datum vt supra

Nyköping den 9 Mars.

Till Svante Sture, att lemna underrättelser om Dackefejden.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 67 v.

Till Swante Sture. Datum Nyköp:[ung] be-
langande att han gifwer K: M:t ett wist beskedh om
den Förrädaren Dacken medh sitt anhang äre för-
skingrede och förderfwede, Jtem vm(?) något annat*)
9 Mar: Anno etc 43

Wår gunst etc Käre Swante, wij såge myckit gärne,
att effter wij förnimme tu haffwer tinget medt almogen
emellem Wijka, att wij motte wette, hwad tilförlätt, som
hoss samme bönder, eller hwad theres alffwarlige mening
äre, vm the nogett tilhiälpe wele till saken, eller vm theres
gamble ordspräck wancker, winner min herre, så tapper
min herre, elliest huru alle saker sig begiffwe, eller hwad
tidender som wancke från hopen, eller vm then Dacke
hopen äre förskingrede, eller hwad salskap ther äre igen
j Östergötland, aff then förrädere hoop, eller hwj wårt
folck haffwe legett så stille, och seeth så medt fienderne
igenom fingerne, eller hwadt som walle motte, att tu vm
tässe och alle andre ärender gifwer oss ett oförsumeligett
och wijst swar och besked igen, Datum vt supra

*) Slutet af öfverskriften från och med ordet beläggande tillskrifvet
af annan hand.

Nyköping den 10 Mars.

Till hr Lars Siggesson m. fl. anförare för det mot de upproriske Smäländingarne samlade krigsfolket, rörande fejden med desse, de tyske knektarnes ökade fordringar, utseendet af en högste anförare för krigsmakten, behandlingen af den upproriska allmogen, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 68.

Till Her Lars Siggesson, Her Johan Tursson, Her Mons Johansson, Abraham Ericksson, Peder Bragde och Nils Krumme, Datum Nyköp:[ung] 10 Martij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe fått eders scriffwelse godemän, j hwicke j giffwe tilkänne, Först att när knechterne betalede bliffwe, wele j draga på tuget effter the Smälenninger, först jn j Kinden, och bewise eder ther som fiender, effter the haffwe waridt the förste och sidzste, som medt then tiuffwe hoop luppit haffwe etc Ther sware wij så till, att oss tycker lighest ware, att rensse thette Östergötland, emellem Surköpfung och Wastena, för än man drager någett wijdere, vm så är, att the icke sin kooss dragne äre. Män wåre the nijd dragne igen, att man dhå på färschen foot fulföljde them, kunde thet wäll tiäne, effter the icke lenge liggie kunne, för än the måste hämpte sig mat, och för än the komme åter tilhopa igen, dhå kunde man jw wara them någett till wilie. Dog är wår wilie, atj så drage, atj icke bliffwen trängde iffrå Stockholm,

Så scriffwe j och, atj skulle förstärckie then hoop ryttere, som j wele lathe liggie her j Östergötland etc Så wette j wäll sielffwe, hwad råd wij haffwe till att lathe förstärckie thom, yttermere än som nu skedt är, förundrar oss, atj tolcket scriffwa,

Som j och lathe förstå, att the knechter haffwe waritt fast owillige, och wele endeligen haffwe gyllenen förbätred vp j Aderton rundstycker, hwar the sig wijdere schole bruke lathe, Så må j wäll lathe haffwa thom theres wilie, så länge thetta tuget warer, och the kunne komme till tals medt oss, Thet wij längre skulle thet tillathe, äre wij obetänckte vdj. J gode män wele doch till thett mindste handle så myckit medt knechterne, att the wilde doch (: när the sådana beswäringar haffwe :) göre theres amesaker [o: amesater] till oss, och sielffwe lathe handle medt oss vm hwad brister the haffwe. Så kunde the få wette vår grund och mening, och wij äther theres, Effther thet är doch ett gammalt krigzbruck. Wij haffwe nu snartt j 24 år vmgååt medt krigzfolck, och haffwe doch aldrig anners wetted, än när sådane saker förhonden äre, synnerligen thet som theres egin besoldning anrörer, Dhå pläge knechterne jw ware obeswärede, att skicke theres Ambesater vtt, till theres herre och Konung, och få wette theres herres och Konungz grund och mening, Män hwad sätt nu företagz, kunne wij icke besinne eller wette.

J lathe och förstå, att the Tyske Ryttere äre endeligen begärende schadestond, och atj förthenskund haffwe vtmustret och wärderet Siwtije aff the ringeste theres häster, thom j medt edher på thetta tug haffwe wele, så må thet så skeep, wij kunne tänckie när barnet haffwer sin wilie, så gräther thet icke.

Wij haffwe och förstätt her Gustaffs breff etc Samme mening är oss och frå honum tilscriffwen.

Vm then Fältherre j begäre, kunne wij jcke annett seije, än atj godemän wele sielffwe eder emellem ther vm förhandle, och then som hele hopen hälszt känner ther god före, och bäste förståndet och hörett haffwer, honum äre wij tilfrijdz atj tage ther till,

Som och fast tales vm, att betalningen kommer seent fram. Thett kunne wij icke bättre, the som then befal-

ningen haffwe, motte wäl annerlunde tänckie ther till, hade Ture Pedersson dragit then annen wäg, och icke legat her så länge på Nyköping, Dhå hade betalningen länge seden waritt j Lägrett.

Som j och begäre wette, huru wijdt j medt then vlydige almoge till nåder eller straff handle schole etc J then motten må j skicke eder effter Lägenheten, och medt sådane beskedh, hwar the wele giffwe the höffwidzmän, som them på sådana vbestond mäst fört haffwe iffrå seg, eller atj motte få någre the bäste bönder aff hwarth härede j gislen, för alt häredet, att hwar the vtloffwede, motte vbrottelligen holles, och the samme giselers skulle anthen skickes hijtt vp till oss, eller att the fölgde eder, så atj jw wijste eder förwaret medt them, till täss then mene man kunde bliffwe stilt. Dog att them jnthet ondt widerfares motte, j midler tijd, ee hwar the äre hos oss eller edher, När thetta skee motte, äre wij tilfrijdz, att man tager till nåder, hwar thetta jngelunde skee kan, må man än dhå lagat, huru man kan, så the motte stilte bliffwe. Man kan likewell frandelis, när bätter lägligit wåre, lathe lethe the Capitenere vtt, och handle medt them effter som förtient är. Gud befalendis. Datum vt supra

Zedell

Som j och begäre wette, hwar tässe Ryttere skole bliffwe och haffwe theres vnderholdning, Synes oss bäst ware att the bliffwe her wijd Norköpfung, som thet berådslagitt är, hwar thet alliest ther förwaret bliffwe kunne.

Käre godemän thet kommer nu till thet snack wij haffwe lenge seden taled vm, hade en partt lytt oss effter, och giordt j tijd och time tilrede, och icke handlet eller förtrösted så myckit på then Dagtingen, Så hade thet warit fast bättre än nu är, wij hade och dhå kunnet

hafft tilfalle att waritt hoss kneckterne, och sielffwe handlet medt them, och icke bliffwet trengd ifrå hopen, som nu skedt är.

Nyköping den 12 Mars.

Öppet bref till menige man i Vingåkers, Risinge och Regna socknar om Dackefejden, Dackes lefnadssätt och förbindelser med Sveriges fiender i utlandet, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 69 v.

Öpett breff till menige man vdj Wingåkers Risinge och Regne Sockner, belangande om then Förrädare Niels Dacke sampt medh dens(!) anhang, att bönderne taga sigh wäl tilwara för deras Tyrannj och skalkestycker*) Datum Nyköping 12 Martij Anno etc 43**).

Wij Gustaff etc Helsse eder oss Elskelige trogne Vndersåther och Dannemän alle, som byggie och boo j Wingåkers, Risinge och Regne Sockner, kärilige medt Gud och wåre nåde. Wij betacke eder Dannemän alle, käriligen och gärne för all wälwilligheet, hwlskap, troskap och Manskap, som j oss och wåre Sendebudt, på wåre wägna, altijd loffwedt och tilsagt haffwe, Oppå hwilke ordt och lyffte wij oss än nu aldelis förlate, Så att hwar nöden kraffde, att j dhå sielffwe, medt all ytterste mackt och förmögenheet wele tilhiälpe att näpse och straffe wåre och Rigisins förrädere, hwad heller the her jnrikis eller vt-rikis wåre, etc Szå käre trogne Vndersåther, twiler oss jnthet, att j sådane edert lyffte och tilsegn wäll hollendes och fultgörendis wårde. Skall sådant och vdj all gunst och nåde, och till thet bäste eder gärne betänckt bliffwa. Så förmoder oss och, att j wäll hörтт och förnummit haffwe,

*) Orden från och med belangande till öfverskriftens slut tillagda af annan hand.

**) Öfverskriften har orätt 47.

hurulunde samme skalckehoop haffwe nu giffwit sig vp j Östergötlandt, vdj then acht och mening, att bruke och företage theres gamble och förrädelige stycker, medt roff, mord och brand, Twingendis, trugendis och pinendis hwar man, att effterfolie sådane theres förrädere stycker, Öffwer hwilcket seg Gud förbarne, att en sådane Lag någon tijdt j vårt Fädernes Rike brukes skall. Förhoppendis att sådane ochristelige stycker och handlinger jcke nogen Danneman samtyckie eller lengre tilstädie will, som wij och vår flijtt ther vm nogh giordt haffwa. Och haffwer vårt folck lagt ned en stor partt aff samme förrädere salskap, först wijdt Stäkeborgh, så och en annen hoop wijd Skänninge. Doch stijge the likewel mångestädz, ther them tilfället giffs, genom Skoger och Skogzbacker, huru the kunne, jn till Almogen, och trögle them jn till seg, medt stor lögn och förräderij. Så bruke the och theres förrädere stycken, ther the framdrage, j så motte, som her effter følger.

Först vm prästen giffit är, så haffwer han förbruttid både lifff och godtz, Så äre the jw mäst alle giffthe här j riket, effter Gudtz befallning, som och bätter är, att leffwe j ett christeligit achtenskap, än vdj hordom och lönskeläge, som Gud bettredt, vdj long tijdt sedwane waridt haffwer.

Finnes och någre rike Bönder, som (: Gud täss loff :) många finnes, såsom haffwe mackt att giffwe en måltijdt matt, mere än then menige hoop, Dhå kalles han en härrehyllere. Så haffwe the och en tilgång till hans ägodeler.

Finnes och någon Bonde eller Borgere, som förre j hofftjänisten waridt haffwer, så haffwer han och förbruttid lifff och godz. Thet härremännerne tilhörer, är dogh aldelis förbruttidth. Är och prästen icke giffter, eller haffwer elliest ett Dannemandz ryckte, Att han är en god gästgiffwere, Dhå är hans godz och förbruttid. Så att the äre jw alle sake, som någett gått haffwe, och gärne seg bärge wele. Szå tyckes oss käre Dannemän, att thet är icke

någen god eller gammel Lagh vtan en schadelig och för-
 därffwelig lag, Och förthenskuldt [vm] (: hwar Gud för-
 biude :) Swerigis jnbyggere nu längre tolcken ochristelig
 och förrädelig lag styrcke och lijde wille, dhå bliffwer
 thetta alles wåres fattige Fädernes Rijké platt j grunden
 fördärffwedt, hwilcket Gud see förkärt, att wij så för-
 blindede äre, att wij icke kunne sielfwe see och betänckie
 alles wåres schade och fördärff. Och effter thet samme
 förrädere hoop och theres Höffwidtzman haffwer thetta
 schadelige förräderij j sinnet hafft, wäll på Tw eller Trij
 åår tilgörendis, Och thetta j så motte betänckt och be-
 rådfråget haffwer, medt rigisins hädtzkeste fiender, som är
 gamble Konung Christierns wänner, aff hwileke är en
 boendis vdj Rotneby j Bleking, wijd nampn Hendrich
 Hoffman. Och är samme förrädere höffwidtzman then
 Dacken, och en stor partt aff hans hoop, jcke jnfödde
 Swenske Män, vtan äre barnfödde j Bleking, ther han och
 mest all sijn förrädere Slecht haffwer. Och haffwer legat
 som en Kättere, Tiwff och Förrädere, medt två kötzlige
 systrer. Och hwar han framdrager, haffwer han sine lag-
 giffte hustrv j sängen på then ene sijden, och samme sin
 laggiffte hustrues syskene barn på then annen sijden.
 Sådane Christendom och Gudtz tjäniste förer then förrädere
 her j Rikit. Huru en tolcken skalck och förrädere skulle
 haffwe then wilie, att skicke något gott och Christeligt
 Konungz Rike, eller Landt, vtj gått lagh, thet märckies
 wäll på hans gerninger, effter han icke annet bruker, än
 Roff, Mord och Brand, som för:uit står, Tesligiste medt
 jomfruskendning, Så att ther han eller hans salskap komme,
 Dhå haffwe Dannemändz hustruer och pijger ingen frijdt,
 vtan the skicke sig emot them som en hoop hundar, så
 thet är både synd och skam at tale vm. Hwarföre råde
 wij eder käre Dannemän, att j her vm alffwarligen wele
 förtänckte wara, och sådane ochristelige stycker medt lijff
 och mackt emot stå, och alles wåres och wårtt Fädernes

Rikes schade och fördärf j tijdt och time hielpe att affwärie. Så frampt Gudt alszmectig sådant vtöffwer oss alle icke hempne eller straffe motte. Så och att andre främmande Konunger, Herrer och Furster, när the höre, att sådane ochristelige stycker her hoss oss brukes, icke bliffwe förursakede att drage hijtt jn j Rikit, medt en wällig macht och herskyöldt, Och så hielpe att straffa then ene medt then annen, att barnett som j Waggen ligger thet vngälle motte.

Och giffwe wij eder Dannemän tilkänne, hurulunde then förrädere hoop haffwe mäst bruket theres anslag och gått theres förrädere stycker egenom, ther the waridt haffwe, Först när någre aff samme theres förrädere salskap komme jn vdj nogen Sockn, Dhå hylle the segh först jn till en Skalckehoop och them som föge haffwe wederwåge, och komme them så medt sig att röffwe någon Danne-mandz gård, ee hwadt thet är Frelsesman, Prest eller bonde, När thet skedt är, dhå strax [är] vdj tendt j then Sockn, Och trögle så jn medt sig then ene effter then annen. Förty när the haffwe kommet them till sådane roff, Szå wette the grantt, att the äre delactige och lijke gode j saken, medt the andre förrädere. Dherföre råde wij eder käre Dannemän än nu, att j tage eder wäll till ware för sådane theres förrätlige och listige stycker, latendis haffwe wackt och holdt på alle wäger, som löpe jn j eder Sockn, På thet vm nogre aff samme förrädere hoop wille giffwe seg jn j eder Sockn, att the motte dhå bliffwe vptagne, och sielfwe bekomme thet straff the för-tiänt haffwe, Och icke förföre eller bedrage eder eller andre fattige Män medt segh, Säsom edhers eghin och menige Riginis wälfärt aller störste macht vpå ligger, Datum vt supra.

Nyköping den 12 Mars.

Till borgmästare och råd samt öfrige innevånare i Västerås, underrättelser om Dackefejden och utländska stämplingar mot de nordiska rikena, jemte befallning att värfva dugligt krigsfolk.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 71 v.

Till Borgemestere, Rådt och menigheten vdj
Wästerårs Stadt, vm Folck, etc Datum Nyköping
12 Martij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helsse eder oss Elskelige tro Vnder-
såter och Dannemän alle, Borgemästere, Råd och menig-
heten, som byggie och boo vdj vår Stad Wästerårs, kär-
lige medt Gud och våre nåde, käre trogne Vndersåther,
Som j alle nog hörtt och förnummitt haffwe, hurulunde
en förrädere och skalckehoop nidre j vår Landzände Små-
land, emott Gud, ärhe och all redeligheet, haffwe tagit
sig före ett vchristeligt, vtilbörligit och skadeligit buller
och vbestond emot oss och menige Rikit, vtaff hwickit
jnbyrdis obestond icke alleneste myckit ondt, medt roff,
mord och brand her jurikis kommit och förorsaket är,
vtan jämwäll våre och Rigisis hedzkeste och wärste
fiender, som äre Then vmilde och gamble Konung Chri-
stierns ärffwinger, och hans barns Målssmän och theres
wänner, haffwa vtaff sådane jnbyrdis twedrecht tagit och
fått ett stortt tilfalle och tilgång till tässe Trij Riker igen,
effter som aff sådane förräderij och jnbyrdis twedrecht
mäst altijd skee pläger, Så ändoch then samme förrätlige
Smälendzskée hoop vtan twill theres förtiänte Lön och
skuld wäll becommendis warde, som the alrede haffwe
någre reeser fått stortt Niderlag, både för Stekeborg, wijd
Skäninge, Wrete och flerestedz j Östergötland, Och hwad
som än nu fattis, hoppes oss the warde jnnen en kort tijd

vndfongendis, thet the efftersöckt och förskullet haffwa. Doch icke täss minne haffwe wij fått wisse tidender och kundskaper aff wåre gode wenner, herrer och Furster, både j Tysland, Danmarck och annerstedz, Hurulunde samme then gamble konung Christierns barns Målsmän och wenner tilrede och vtruste sig, medt all then macht till Land och Watn, som the vpbringe och affstäd komme kunne, vdj then acht och mening nu j sommer att öffwerfalle och platt j grunden fördärffwe thetta wårt fattige fädernes Rike Swerige, så wäll som Danmarck och Norige. Och förthenskund äre wij förorsakede, (: Så frampt wij wele wette menige Rikit och eder alle, för sådane vt-lensk wellige mackt och öffwerfall förswarede och försächrede :) att skicke oss till wärn och motstond, medt thet mäste och dugeligeste krigzfolck, wij öffwerkomme kunne, Och ändog wij wäll wijste oss för Gull och penningar att öffwerkomme en wällig hoop främmende krigzfolck, Så wele wij dog nödigt haffwe alt för myckit främmende folck hijtt jn j Landet, så fierren wij kunne her jnrikis bekomme så myckit aff wår egin Nation och jnfödde Swenst folck, som wij oss medt behielpe och förfare kunne etc Hwarföre kåre Vndersåther giffwe wij eder tilkänne, atuj her allestedz j Rikit haffwe vtscriffwe latidt vm gott och wärafftigt krigzfolck att bekomme vdj wår eed tjäniste och besolding. Så wele wij och lathe eder her medt förstå, att hwicken Borgere, köpswän och prestedreng, Båsmen och andre, som lust och wylie haffwe att tiäne oss, för en redelig månedz besolding, Dhå wele wij giffwe hwar man, som wäll vtrustedt är medt ett gott röör eller en god halffhake, halffottende marcer ortuger vm månedden, och ther till frijt roff aff fienderne. Sammelunde wele wij och vnne alt siöfaridt folck samme fordelen, när wij them bruke skole. Hwarföre biude och befale wij eder Borgemästere och Råd j för:ne Wåsterårs, atj wele oförsumeligen her vm förtänckte wara, och så skaffe, att wij måge bekomme ther aff eder

Stad thet mäste dugeligiste folck till land och watn, som ther står tilbekommendis. Wij wele på wåre sijde lathe vnderholle thom thet ytterste och bäste wij kunne, och effter som hwar och en kan gøre like och skäl före. Och att samme folck må oförsumeligen, medt theres gode wärier komme till wår Stad Stockholm, ther skole the bliffwe mustrede och affbetaledede, och yttermere förhandles medt them, på alle tilbörliche och billige wäger. Är ther och någre ibland, anthen gode Skipperer, Styrmän eller andre, som mere förstond haffwe till Landt eller watn, än then menige man, Dhå wele wij och lathe gøre them en yttermere fordell än the andre, så att hwar och en, på sin motte, skall ther medt wäll åtnögis. Ther hwar och en sig effther rette må. Befalendis Eder Gud, Datum vt supra

Nyköping den 12 Mars.

Till hrr Lars Siggesson, Johan Turesson, Peder Brahe, om deras fördrifliga anordningar i afseende på krigsfolkets användande mot de upproriske, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 72 v.

Till Her Larss Siggesson, Her Johan Tursson, Peder Bragde och flere godemän, etc vm then vordning som skedde medt krigzfolcket emott Smälenningerne Datum Nyköpung 12 Martij Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Schole j wette, Käre Her Larss, Her Johan, Pedher Bragde och j flere godemän, att her rycktes fast, hurulunde, när wårtt krigzfolck, Ryttere och knechter äre på någon Skermitzell medt fienderne, dhå görs menligen förbudt, wijd ärhe och redeligheet, att ingen Ryttere skall wijke vt aff sin orden. Sammelunde knächterne som rustning och Spetzer drage schole och bliffwe hollendis på Sletterne, vdj theres ordnung, Och the hakeskytter alleneste skole sökie fienderne j Skogen,

Skogzbacker, och älliest ther then tiuffwehoop tage theres fordell och refugium jn. Szå förundrar oss icke lithet, att man så tager saken före, Förförendis och bringendis på fliskebäncken the hakeskytter, them man mäst bruke skall och kan. Och the andre medt rustninger och Spetzerne, så och Resigetyget bliffwe hollendis, och see man till, huru til gåår, hwarcken görendis them hielp eller vndsättning, när the haffwe skotthet aff, eller älliest när them vmtränger. Och när man will så handle, Dhå kan man snart bringe thet folck, man mäst haffwer att lijthe vpå, på Fliskebencken och vm halssen, thet oss icke heller synes nyttigt eller profiteligit wara. Hwarföre biude och råde wij eder, atj godemän wele än nu tänckie annerlunde till saken, och så lagat, att then ene motte göre then annen vndsättning, när vmtränger, jcke latendis the hakeskytter allene bade alt rökebadet ytt, vtan att the medt rustningerne motte och så ware j hopen medt. Szå och förordnes en hop aff resigetyget så många dhå behöffwes kunde, som altijd vndsatte hakeskytterne, när the haffwe någon nödh anthen att wijke, eller och ladhe theres haker igen. Thet j endeligen så beställe och förhandle wele. Och effter thetta bonde örlig är icke sådant, som man hade en hoop krigzfolck för honden, så att beggie parterne komme brystganges j mangell tilsammans, Vtan thenne tiuffwe hoop biude hwarcken slacht eller skärmytzel på Sletten, vtan tage Busken jn som vlffwen göre pläger. Dherföre kunde wij wäll lidhe, att knechterne wille och en partt läggie the monge Spetzer bortt, och rustede seg j then städh medt en hoop gode röör och halffhaker ighen, Effter som Landtzens Läglicheet och thetta Bonde krig nu fordrar och kräffwer, och älliest wäll förnöden wære, Hwarföre är wår wilie, atj wele och så wara för-tänckte att handle ther vm. Wij äre och tilfridz, på thet man motte bekomme tess flere Skytter, medt röör och haker, Att man heller tilsagde them noget mere, som haker

och röör drage, Och affkortede j then städt heller så myckitt för them medt Spetzerne, effter the göre nu föge gagn, som wij höre och förnimme. Herutinnan j gode-män wele förtänckte ware. Datum vt supra

(Nyköping den 12 eller 13 Mars.)

Till Peder Nilsson, att söka utforska hvilka som köpt af upprorsmännen röfvadt gods, underrättelse om Östgötarnes villighet att bidraga till upprorets kufvande, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 73 v.

Till Peder Nilsson, vm then tiuffwe hoop aff Tiust, som röffwede wed Stekeborg Oxer och annen boskap, at han ransaker, hwem same boskap aff them köpt haffwe etc

Wår gunst etc Skall tu wette Peder Nilsson, at j sistens när then tiuffwe hoop aff Tiust wore för Ståkeborg, och flerestedz ther emellem Wijka, Dhå ståle och röffwede the oss en hoop Oxer och annen booskap ifrå. Sammeledis spannemåle wijd Surköpung j wåre Strandboder, korn och Malt. Hwarföre är wår wilie och befallning, at tu granneligen ransaker ther effter, ee hwar tu framdrager, hwicke the wåre som [o: om] tåsse Ösgöther eller andre, som toge eller köpte samme booskap och spannemåle, att man motte få wette, hoo the äre, eller hwar the boo, som sådane tiuffwerij och roff bedriffwit haffwe etc

Sammeledis skall tu wette, att wij haffwe fått wijss kundskap aff wåre gode Män som befallningen haffwe öffwer wårt krigzfolck, att mäste parten alle Ösgöterne haffwe gått medt them hwar tridie man

Tesligiste haffwe alle the häreder ther kring vm Wastena förbundet och besworet seg medt Wastena Borgere och sammeledis Skänings Borgere, att the wele leffwe och döo hwar medt annen, och tilhielppe att affwårie theris skade och fördärf, vm the Smälenninger ytter-

mere wele falla tijtt in. Och haffwe the sreffwit then förrädere hoop till, som wedh then Brotthen på Östre Holwägen seg lägret haffwa, att hwar the icke snarligen afflathe aff theres förrädere stycker, och drage dheres kooss dhäden, Dhå wele the alle samptligen tilhielpe att sökie them, och så hielpe att straffe ther öffwer, så att them skal swide effter. Aff hwicke theres breff wij förskicke tig her medt någre affskreffne Copier, them mottu och lathe läse och förkunne för almogen, hwar tu framdrager, på thet the och så täss håller motte hielpe til att straffe then tiuffwe hoop etc Wetendis tig her effter rette, Doch står ther en Artickel eller Twå j thet breff, som Lasse Persson och Erick Scriffwere haftwer tilscriffwit her Larss Siggesson och the andre, hwicke Artickler tu icke behöffwer lathe läse för bönderne. Och haffwe wij latid drage samme Artickel vtöffwer medt ett streck, på thet thin Scriffwere täss bätter må wette rette sig ther effter. Datum vt supra,

Nyköping den 13 Mars.

Till hr Johan Turesson, Abraham Eriksson och Lars Turesson, kallelse att begifva sig till konungen i Nyköping.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 74.

Till Her Johan Tursson, Abram Ericksson och Lars Tursson Datum Nykö:[pung] 13 Martij Anno etc 1543 .

Wår synnerligh gunst etc Käre Her Johan, Abram och Larss Tursson, Effter wij för märckelige och anliggiende orsaker skuld, gärne wele haffwe någre gode män aff ridderskapet hoss oss widh honden, medt hwicke wij vm alle förefallende saker och ärender altid handle och berådsla kunne, äre wij på thenne tijd så gott som allene, Dherföre är wår wylie och begären, at j wele foge eder hijtt till Nyköping till oss. Seden kunne wij wijdere handle och

tale medt eder, hwad som behoff görss. Ther j eder effter rette wele. Befalendis eder Gudt. Datum vt supra

Nyköping den 14 Mars.

Fullmakt för Rasmus Klott att meddela hr Lars Siggesson m. fl. riksråd konungens muntliga uppdrag.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 74 v.

En fullmacht för Rasmus Klott till Her Larss Siggesson, Her Johan Tursson, Abram Ericksson, Her Mons Johansson och Peder Bragde, Datum Nykö: [pung] 14 Martij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Käre her Larss, her Johan, Abram, her Måns, och Peder Bragde, Wij giffwe eder tilkänne, att wij haffwe giffwit thenne wår tro tjänere Rasmus Klott någre wåre meningher och ansläge tilkänne, och befaled honum, att han eder thom muntlige vnderwise skall. Och synes oss, att samme ansläge (: effter thenne tijd och lägenheet :) icke skulle vnyttige wara etc Hwarföre är wår wilie och begären, atj wele sättie tro och loffwe till hwad deel förbe:te Rasmus Klott eder på wåre wågne, och effter wår befallning föregiffwendis worder. Tilhielpendis, att sådane ansläge motte bestälte bliffwe, hwar eder synes så nyttigt och saken tjänligt wara. Befalendis eder Gud. Datum vt supra

Nyköping den 16 Mars.

Till hr Gustaf Olsson om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 74 v.

Till Her Göstaff Olsson, Datum Nyköpung 16 Martij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst tilförende etc Wij finge eders scriffwelse käre Her Göstaff, J hwicke j och flere the

godemen j Wästergötland göre edre vrsechter, hwarföre j icke till then bestämpde Sanctj Peders tijd till Wastena komma kunde etc Lathe wij oss medt samme vrsechter wäll nöije, Män vm ther skall wara så stoor fara medt the Burgundiske, som föregiffz, thet kunne wij icke wette. Wij försee oss, atj vdi sådane saker mere kundskaper och lägligheter än wij förnimendis warde, Ther j eder saker och handlinger effter skicke och lage kunne.

Thet Dacken skulle liggie Fiortentusende starck wijd Jeneköping, Skall man thetta och alt annet som sigz, tro, dhå får man farligheter nog. Wij kunne icke tro, att han kan ware både her och ther. Thet Söffwerin Kijls gård är bränd, kan icke wara skedt aff Jeneköpfung etc vtan som wij förnimme aff Sunnerbo eller Wasbo. Thet the godemän wilde och tage seg någon stoor fare före, thet theres gårder äre brände (: känne Gud thet är oss högeligen emot :) The bruke och icke alleneste then konsten ther, vtan och her j Östergötlandt, Småland och flerestädz ther the wancke, Som och nu medt Her Måns Johanssons, Axell Erickssons och flere godemendz gårder skedt är. Oss twiler och inthet, att Jören Jönsson medt then vndsetning aff Danmarck är länge seden kommen till eder, som Clawes van Boruis vår Cancellijscriffwere oss vnderwist haffwer. Hwarföre försee wij oss, atj på then sijde äre nu äffwen starcke. Therföre ther j, på then sijde, kunde göre fienderne någett alffwarligit affbruck och niderlag, atj eder ther vm winleggie wele, som aller störste macht vpå ligger. Wij giffwe eder och tilkenne, att Her Larss Siggesson, Her Johan Tursson, medt vår krigzmackt, äre och så på thenne sijde indragne j Kijnden. Förmode wij näst Gudz hielp dageligen gode tidender iffrå them. Och är en stor partt aff almogen j Östergötlandt gångne medt them jn, och än nu reese seg flux, och wele stå oss manneligen bij emott then förrädere hoop. Försee wij oss och att the haffwe och så scriffwit eder alle theres

läggheter till, och j åther them igen, som j thet än nu, på bäggie sijder, icke försume wele. Jtem som j scriffwe, att lithen tro är settiendis till the Lubske etc Så haffwe wij nu andre tidender j then motten bekommit. Så att både the Lubske och flere aff Städerna wele seg icke annerlunde än som trogne Nåboor emott oss bewise, som wij förmode, att samme Clawes Scriffwere eder wijdere ther vm tilsriffwit haffwer. Vm Slotzloffuerne på Elffzborg och Läckio, och vm Lödöse by, äre wij tilfridz, som giordt är, och hwar icke någon för stor farligheet ther j Wästergötland förhonden waridt hade, Dhå hade waridt fast nyttigt, att wij hade alle waritt tilhopa, ee hwar thet seden hade gullit vpå, Gud giffwi att the godemän j Lödese hade länge seden lydt wård effter, kan skeep thet hade stådt bättre vm theres stad, än nu gör. Käre Her Göstaff j wele dog lathe see wäll till och befäste byn, thet ytterste och bäste lägenheten tilsiger, och som j kunne tänckie mackt vpå ligger, hwar någon farhe älliest aff Wästergötland för the Burgundiske på färde är.

Vm then mackt, som the godemän aff Wästergötland affstäd komma, både aff Frelset och Fougterne, lathe wij bliffwe vdj sitt wärde. Wäre thet bättre, kunde inthet skade. J wele och så käre her Göstaff haffwe acht och tilsynn medt then Danske hiälp, hwad heller the mene saken, som them böör, eller huru ther vm är, Och att j wele haffua acht vpå hwad som Jören Jönsson scriffuit haffwer, Ändog wij förnimme thet kon:ge Wårde till Danmark för hans person mener saken jcke anners än troligen, kan tilleffwentys andhå finnes någre andre, som thet icke göre. Dherföre är på tijden, atj see eder aldels wäll och wijseligen före, på alle sijder, som aller störste mackt vpå ligger. Eder her medt Gud befalendis. Datum vt supra.

Nyköping den 17 Mars.

*Till Botvid Larsson, föreskrifter och underrättelser rörande
flera olika ämnen.*

Riks-Registr. 1543. I, fol. 75 v.

Till Bothwedt Larsson, Datum Nyköping 17
Martij Anno etc 43

Wår gunst etc Szom tu scriffwer Bothwedt, vm the tidender, som thin karll haffwer hafft iffrå Norige, Så och att ther för Stockholm[s] skär jnge skepp nu sedde äre, Och att Biörn Pedersson och Johan Pedersson wele altijdt haffwe theres wisse kundskap vthe j Skären etc Szå haffwer thu föge lijthe på theres kundskap, kan tu sialff noget wijst lathe bestyre j saken, Dhå måttu ther lijthe vpå etc Som tu och förtröster, att komme bwdt eller breff till Calmarna, medt en god Skäriebåt iffrå Öija etc Thet wåre icke onyttigt att så skedde, Och att tu på wåre vägna screffwe Germund till, och förtröstedde honum, att thett förste Skäriegården bliffwer öppin, skall han få godh vndsethning på alt hwadt han haffwer nu senest j höst screffwit vm, som wij och haffwe vtgiordt ett hemeligitt bud vtöffwer Land till Calmarna, vm samme bud haffwer lycke att komma jn till honum, thet kunne wij icke wette. Dherföre kunde icke skada, att thetta än nu så bestält bliffwe. Szå kunde the och medt thet samme förkundschape, vm ther vtt medt Tywst eller Stågeborgs skär, eller annerstedz j Siön någre Skip sedde äre, som tijdenden nog wancke, Thet wij doch icke lettelligen troo kunne.

Vn the tijdender, att Dacken skulle haffwe skicket en sin Capitenene medt noget folck jn j Närike och Bergzlagen etc Thet är jnthet. Wij haffwe än nw jcke annett förnummitt aff the Näriker, än troheet. Och haffwer then tiwffwe hoop giffwit fluchten aff Östergötlandt och jn j

Smålandt igen. Och en partt aff the Ösgöte bönder, synnerligen j Åkerbohärede, haffwe sielffwe lagdt nedt och fänget xij eller xvj aff then Tiuffwe hoop, Och latidt seg wälwillige finne, att gå medt wärt folck jn j Smålandt, som och skedt är. Hoppes oss wij få snart gode tijdender ifrå them. Så haffwer Kongen j Danmarck och skicket oss till vndsettning viij^c (800) Landzknächter och 400 Sollenärer. Försee wij oss, att the för Otte Dager seden schole ware hoss her Göstaff och thenn Wäsgötiske mackt. Och försee oss näst Gudz hielp, thet bliffwer wäll altsammans gått. Så förmode wij än nu medt thet förste någre fänniker knächter, medt Cancelleren och Otte Glasenap, Så och än nu en hoop resijgetyg aff Danmarck.

Vm Lwbeck och flere the Hässe Städer, haffwe wij icke annet förnummit, än the äre oss willige, och wele göre oss all tilföring j Sommer. Dherföre motte man och handle wäll medt thet Salskap, när the komme, både vm Twllen och alt annett. Wij säge och gärne, att tu lothe göre ett menigt förbud ther j Staden, Så att jngen drager ther aff Byn anthen till Land eller watn, medt minne han hade tijt pasbordt. Her kommer och öffwerlöper oss then ene effter then annen, som är thenne Dirick van Hamburg, Clawes Bolt och andre slike flere. The motte wäll haffwe bliffwit tilstade ther the wære, till wår hemkumffzt, the hade än dhå fått rette theres ärender vtt tijd nog.

Att golffwet j Store salen är halff parten lagt, så och Skorstenen vpsatt, och Windelstrappen wijdh köket vpmuret, Thet behager oss wäll, och see gärne, att hwad som fattes j store salen, motte än nu, medt thet förste fulkompnet bliffwe.

Vm then Clawes Byggemesteres besoldning, kunne wij ther jnthet synnerligit sware till, på thenne tijdt, vtan när wij komme heem, skall han wäll få hwad han förtiänt haffwer, eller förtiene kan. Thet må tu giffwe honum för swar. Oss är och vnderwist, att ther skall wara kommen

en annen Byggemästere, hwilken seg berömer medt Tije-dubbelt minne vmkost betröste att göre thet Slott fastere, än medt then twäng nu begynt är. Biwde wij tig, attu förhörer, huru hans anslag eller mening är j then motten, och giffwer oss thet tilkenne.

Thet Gråmunkeholm bliffwer snart vmskantzet, thet höre wij och gärne. Wåre fast nyttigt, att ther motte flerestedtz tänckies till, kring vm byn, ther så öpitt står.

Är wår wilie Bothwedt, attu och täncker till vm wår Lille Cammer, medt thet Snitzwärck, motte bliffwe tilrede giord, Och att then täckien j Jomfru maket motte vpslagen bliffwa, och alt annett arbete motte flux gå för sig.

Att wåre käre barn måge wäll, thet höre wij gärne, och bywde tig, at tu så beställer, att the måge fare wäll, och giffwe oss tilkenne, när bwdt wancker her emellem, huru them går.

Är och wår wilie, att tu wilt lathe vptakle och tilrede wåre Galeyder, Så och någre aff the andre wåre små Skep, som är then finske Barck, och the andre små skip, som icke diupt gå, att the bliffwe aldelis sägelrede, medt förste öpet watn, Och att ther motte bliffwe i tijd jnladhet en hoop malijt Malt och Miöll, till att vndsättie Calmarna medt, och annet hwadt som tu kant tänckie ther mangler, som aller störste mackt vpå ligger. Thetta alt för:ne tu jngelunde försume wilt. Datum vt supra

Zedell

Skall tu och wette Bothwedt, att Cancelleren haffwer bestyrt mäst j alle hensestäderna, att vm någer, ee hwem thet hälst är, kommer her aff Rikit, förutan wårt pasbordt, eller then som på wåre vägna befalningen haffwer, Dhå bliffwe the strax antagne och förwarede. Sammelunde haffwer han och vtgiortt ij boyerter, som skole löpe i Calmare sund och flerestedz ther j Siön, att achte vpå alle saker.

Therföre må tu alffwarligen warna både thom j Stockholm, Så och Gäfla, Östhammer och them j helsingeland, och flere som vtt medt siösidan sägle pläge, att the sielffwe förwachte sig för theris skade, skeer them ther något vt-öffwer, Dhå haffwe sig för jngen att beclage. Dog behöffwer tu, för saker skuld, jcke nämpne Cancelleren ther till, vtan alliest, att wij sielffwe haffwe sådant j Städerna bestyrt och tilwäge bracht

En annen Zedell

Wett Bothwedt, att sedhen thetta breff scriffwit wartt, finge wij wisse tijdender, att wårtt folck haffwer nu j tässe dager warit till mangelss medt fienderne, och slagit them till än Fyrehundrade folck iffrå, neder j Kinden, på en Stoor Siö, benempdt Aswnden, emellem Horn och Eneby, Och drage alt thet the kunne än nu effter fienderne. Män Dacken är dragin her aff Tiwst och jn j Seffwede, som rychtet går. Och haffwe Tiustborne nu först besinnet segh och wele gärne falle till föge och begäre nåder. Så äre och nu theres Sendebwdt på wägen hijtt till oss, som wele dagtinge för häredet etc

Nyköping den 17 Mars.

Till Måns Smed och Henrik van Köllen, om Gripsholms slotts befästade och bygnad.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 77 v.

Till Måns Smedt och Hindrick van Cöllen,
Datum Nyköping 17 Martij Anno etc 1543

Wår gunst etc Oss är vnderwist Måns och Henrick, att thet Staket j haffwe latidt vpsättie ther wedh Slotthet, skall wara then ene stock eller plancke satt på än 2 finger brett när then annen, Så förundrar oss storligen, effter

tu Henrick van Cöllen skall dog wara en gammell förfaren krigzman och bygmästere, och vtan twill många staketer sedt, Attu förthenskuld jcke annerlunde haffwer förordnet thetta stackett. Förty när planckerne äre så när jn på hwar annen satte, huru kan man dhå see vtaff Slotthet, hwem ther wancker vtan för staketet eller och haffwe någet wijst skott ther egenom, Och är ther vm jcke annerlunde förordnet, Dhå haffwe wij icke stortt mere behag vtijnnan, än som wij hade vm taket, och än annat mere, som nu på ett År eller Tw ther på Slottet bygt är, Ther må j aldellis rette eder effter, Datum vt supra.

Nyköping den 18 Mars.

Öppet bref till menige man öfver hela riket om upproret i Småland och utländska stämplingar emot Sverige, samt att konungen önskar värfwa alla dertill hugade duglige män, att tjena till lands eller sjös.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 77 v.

Öpsett breff till menige Man öffwer hele Swerigis Rike, att hwilcke ther hade wilie och lust, til att tiene Kon:ge Ma:t för Månedz sold, the skole giffwe sig till Stockholm. Datum på Nykö:[pung] 18 Martij Anno etc 1543,

Wij Gustaff medt Gudz nåde Swerigis, Götis och Wendis etc Konung Göre witterligitt, och bekennes medt thetta wårtt öpne breff, Att såsom alle wåre trogne vnderståther, Köpstadzmän, Bönder och menige almoge, vtöffwer wårtt hele rike vtan twill wäll hörtt och förnummitt haffwe, hwickin vchristelig och förrätlig handell någre Rigisins jnbyggere, som byggie och boo vdj Smålandh, sig emott oss och menige Swerigis Rike vtilbörligen företagit haffwe, som och en stor partt aff them theres förtiänte Lönn bekommit haffwa, och än nu, näst Gudz hielp,

dageligen bekommendis warde. Genom hwickit förräderij wåre och Rikissens hedzskeste och wårste fiender, som är then vmilde och gamble Konung Christierns barns Målssmän, och theres Wänner, haffwe tagitt ett stortt tilfålle och tilgång till thetta wårtt fattige Fädernes Rike Swerige. Såsom monge wåre gode wänner, Konger, Herrer och Furster, både j Tyslandt så och j Danmarck och flerededz haffwe oss ther vm tilscriffwit, Att samme gamble Konung Christierns tilhielpere och wänner tilrede sig medt all then macht till Land och watn, som the kunne affstädh komme, j then acht och mening, nu j tilkommende sommer medt Härskiöld och wällig macht, Roff, Mord, Brand och falsk dagtingen, som theres sedwane är, att öffwerfalla och jntaga till samme Konung Christierns hond igenn, thetta wårtt Fädernes Rike Swerige. Och förthenskuld äre wij förorsakede, att ruste och tilrede oss, medt all then mackt wij kunne, till att göre sådana wåre och Riginis hedzske fiender ett manligt och alffwarligt mottstond etc Hwarföre är wår wilie och begären, att alle the vnge starcke och dugelige karler j Städerna och på Bygden, ee hwadt the äre Borgere eller Borgeredrenger, Prestedrenger, Köpswänner, Båsmän, vnge bondekarler eller andre, som lust och wilie haffwe, att tiene oss för månedz besoldung, Dhå måge the oförsumeligen komme till Stockholm, ther wele wij lathe yttermere handle medt thom, vm theres Månedz besoldning, effter som hwar och en är medt gode wärer, och then redskap ther till hörer wäll färdig, och kan göre skäll före. Så wele wij och vnne them, till sådane månedz sold, frijtt roff aff fienderne. Hwicke nu lust och willie haffwe att tiene för Månedz sold, dhå må the oförsumeligen skynde sig ått Stockholm, till wåre Befalningxmän, Så skole the bliffwe jnscreffne, och theres månedt gå vpå. Hwar och någre gode Skippere, Styrmen eller andre, som någett mere än then menige hoop wette, till Land eller Watn, Dhå wele wij och late wette theres fördell, effter

som hwar och en kan göre lijke och skall före. Äre och någre, som medt wärier icke försörgde äre, Dhå skole the få wärier j Stockholm på theres besolding, och för ett skäligt wärde, Ther hwar och en sig effter rätte må. Tesz till yttermere wisse haffwe wij latid tryckie vårtt Secret her nedem för thetta vårtt öpne breff, Giffwit och scriffwit vpå vårtt Slott Nyköping Palme Söndag, som är then 18 dagen Martij Anno etc 1543 .

Nyköping den 18 Mars.

Öppet bref till menige man på Vikbolandet om upproret och uppmaningar till trohet, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 82 v.

Öpett breff til menige man emellem Wijka, att the vtgöre skole then hielp, som them tilsagt är, och som menige Man både j Östergötland och Vp-land vtgiordt haffwe. Datum Nyköping Palm Söndag Anno etc 1543

Wij Gustaff etc Helse eder wåre trogne vndersåther och Dannemän alle, som byggie och boo emellem Wijka, käriligen medt Gud och wåre nåde. Käre Vndersåther, Eder drager vtan tuil til minnes, hwad ord, tall och samtycke, som j medt oss hade j Suderköpfung och på Stekeborg j höstes, ther j loffuede och tilsade oss wele faste bliffwe wijdh thet hulskap, troskap och manskap, som j oss loffwedt och sworidt haffwe. Och hwar nöden kraffde, wilde j sielffwe medt all ytterste mackt och förmögenheet tilhielp att nämpse(!) och straffe wåre och Rigisins förädere, Opå hwicke ord och lyffte wij oss än nu aldelis förlathe. Så effther j Dannemän wäll wette, hurulunde then skalekehoop aff Småland haffwer brukat ther j Östergötland och flerestedz ther the waridt haffwe, theres gamble och förrädelige stycker, medt roff, mordh och brand, Twin-

gendis, trugendis och pinendis hwar man att effterfolie sådane theres förrädere stycker, Öffwer hwickit sig Gud förbarme, att en sådane Lagh någon tijd j vårt Fädernes Rike brukas skall, Förhoppendis att jngen Danneman sådane ochristelige stycker och handlinger samtycke eller längre tilståde will. Som wij och then ytterste flijt, på våre sijde ther vm giordt haffwe, som j sielffwe thet wäll see och förnimme. Förty ee hwar then hoop kommer, Dhå göre the icke annett än liuge, röffwe och stiäle frå prästmän, rike bönder, Borgere och andre, som någett gott haffwe. Så är oss nw nyligen vnderwist, atj Dannemän emellem Wijka, äre endels tröge till att vtgöre then hielp, som eder tilsagt är, och som andre trogne Swerigis jnbyggere både j Östergötland och her i Vpland nu giordt haffwe, oss, eder sielffwe och menige Swerigis rige till nytte, gagn och wäl-fart, till att affstyre och affwärie thetta skadelige regimente, som nw Gud bettere begynt är, att wij alle Swerigis jnbyggere för sådane tiuffwe och förrädere stycker skole haffwe och höre försmädelse, hään och Spått vtaff alle främmande Herrer och Furster, Land och Städer, hwar som vårt folck effter thenne dag kommandis worde, öffwer hwickit sig Gud förbarme etc Hwarföre råde wij eder, atj sådane ochristelige namn och rychte vndfly, bewisendis eder som trogne Swenske Män böör att göre emott theres rette herre, konung och öffrigheet, tilhielpendis att the som sådant begynt haffwe, måge få theres förtiänte Lönn, Ther medt worden j vtan twill, vtaff hwar erlig Danneman jnrikis och vtrikis ett erligit ryckte och namn för sådane troheet bekommendis, Och wij för wår kon:ge person, thet medt eder och hwar tro Swensk Danneman vdj all gunst och nåde gärne förskulle wele, ramendis och wettendis alles eders beste och longligit bestond, ee hwar wij kunne, Eder her med Gud befalendis, Datum vt supra,

Nyköping den 19 Mars.

Till Svante Sture, att meddela borgarene i Norrköping och Söderköping det alla svenskar, som komma till Hansestäderne utan pass, blifva der arresterade, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 78 v.

Till Swante Sture på Stekeborg. Datum Nyköping 19 Martij Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Wij giffwe tig tilkänne, Swante, att wij haffwe fått wisse tidender iffrå Cancelleren, dhett han på wåre wägna haffwer bestyrt mäst j alle Hänsestäderne, att vm någre, ee hwem the hälszt äre, Bårgere, Bønder eller andre, komme her aff Rikit, och tijt j Städerna, förutan wårtt Pasbord, eller then som wår Befalning haffwer, Dhå bliffwe the strax antagne och förwarrede. Sammelunde haffwer han och vtgiordt Twå Boyerter wäl vtrustede, som skole löpe j Calmarna sundh och fleresteds ther j Siön, att achte vpå hwem her löper aff Landet, och fordra besked aff them. Therföre må tu alffwarligen warna Surköpungz och Norköpungz borgere och flere the köpstadmän ther j Östergötland, som sägle pläge, att the sielffwe förwachte sig för theres skade, och sägle jngestedz aff Landet medt minne the haffwe ther wår samtyckie och pasbordt till, hwar alliest skeer, och them wederfares någon skade ther vtöffwer, Dhå haffwe the sig för jngen ath beclage, Och ther till wår ogunst och onåde, Doch behöffwer tu (: för saker skuld :) icke nämpne Cancelleren ther till, vtan alliest, att wij sielffwe haffwe sådant j Städerna bestyre latijd, och till wäge bracht. Gud tig befalendis. Datum vt supra

Nyköping den 19 Mars.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, om kammarverkets räkenskaper, myntningen på Svartsjö, från utlandet väntade nyvärfvade knektar, behovet af minst 300,000 mark i reda penningar, de upländske fogdarnes rusttjänst, konungens missnöje med mönsterskrifvarne, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 79.

Till Biörn Pedersson och Larentz Organista,
Datum Nyköping 19 Martij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått edhers scriffwelse Biörn och Larss, medt the Register, och vttag, som j oss tilskicket haffwe, aff hwicke j lathe oss förstå, hwadt penningar, j thetta år, jn vdj wår Cammer kompne äre. Så och the vttåg på Måns Månssons, Mons Erickssons och Slotzscriffwerens regenskaper etc Szå haffwer thet icke waridt wår mening, vm sådane vttog, alleneste att wij hade mått få wette [huru] myckit j hade hafft tilförende till rede penningar j wår Cammer. Och förstå wij icke, huru j haffwe kunnet beslute tässe vttog på thet som j thetta år inkommit är, all then stund thet är än nu icke alt jnkommit, för thett förlupne Tw och Fyretijende året, Och effter j sende oss thet ene, motte j wäll haffwe sendt oss thet annedt medt, så att wij hade mott seedt alle ämbeterne eller fögderin, hwadt the hwar för sig på thet 42 året leffwereret haffwe, Och kunne förthenskuld icke tro, att tesse för:ne vttog, hwarcken Måns Månssons, Måns Erickssons eller Slotzscriffwerens äre någett rätte, effter the jnuentaria äre så ringe, Så och thet Måns Månsson icke skulle haffwe vpburidt mere järn och andre warur, än som j samme vttog bescriffwit är, thet är icke håller troligt. Sammelunde thet vttog på then Spannemåle, behager oss icke håller. Skulle ther icke mere spannemåle j thenne

Winther iffrå alle wåre gårder, medt Tiende, Skatt och alt annett jnkommitt ware, dhå wåre thet siälsindt. Wij kunne thet icke häller lätteligen tro.

Thernäst som j och scriffwe vm the Klippinger och rundt mynt, som j wåre fråware ther på Swartesiö Myntede äre, Och huru eder synes then Ordinantia sig wijdere medt the klippinger förfölie motte etc Så behager oss samme Ordinantia aldels wäll. Och biude eder, att j ther medt så fortfare wele, Latendis icke alleneste slå them till halffwe marcke stycker, Marckstycker och Twå marck stycker, vtan och så till Twå öre stycker, Och atj oförsumeligen wele skynde till oss, till en proba Etthundrade marcer eller Tw, them wij sielffwe wele giffwe vtt, och komme på gång hoss knechterne. Och lager jw så, atj lathe myntheit flux gå för sig, Förty wij förwente alle dager till än Otte eller Tije fännicher medt Cancelleren och Otte Glasenap j Landet. Och alt thet wij haffwe minne liggiendis j reede penningar, till en sådane hoop, än Try måll hundradhe Twsendt marck, Dhå är thet alt för lithet, J wele förthenskuld tänckie her alffwarligen till, som aller störste mackt vpå ligger. Wåre och tilfålle att slå vnderstundom någett rundt mynt medt ibland och synnerligen Twå öre stycker, dhå kunne thet jnthett schada. The klippinger som alrede till Tolff och Fempton öre slagne äre, måge wäll bliffwe som the äre, man finner wäll rådth för them.

Vm Hans Hesses handell, må än nu bliffwa, som j ther vm bestelt haffwe. Dhet wij skulle skicke eder någon j Stadhen igen, wette j wäll, hwadt rådth wij ther till haffwe, Må j sielffwe vpsökie then ther till tiäne will, på oss behöffwe j jnthet lijte j then sak.

Vm the Vplendzske Fougter, som seg ruste wele, Ther äre wij aldels till fridz medt, Och wele vnne them the Trättije marck lijke som Skytterne. Och sådane besoldning må jnrymes them aff fougte foringen, Doch att the ruste sig som tilbörigitt är.

Vm the Musterherrer Twre Pedersson och Göstaff Fincke, them wij nu haffwe, behager oss platt jn thet. Seent haffwe the skynt sig fram medt penningerne. När the dhå seent vm sijder framkomme, hade the mächtigst stort bewog, för än the wilde betale folcket. Och när the dhå, effter longt rådslag skulle betale, Dhå warede betalningen j 14 dager eller 3 wekur. Och thet är orsaken, att thetta tug haffwer sig så lenge fördrögt etc Hwarföre hwar j kunne finne oss någre andre gode fattige karler, som till sådane Mustring och betalning kunde tienlige och nyttige wara, Dhå brukede wij them mykit heller, Datum vt supra

Nyköping den 19 Mars.

Benådningsbref för allmogen i Tjust, med vilkor att de af sündebuden inför konungen förnyade förpligtelser om trohet o. s. v. uppfyllas.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 80 v.

Till menige man vdi Tiwst Datum Nykö:[pung]
19 Martij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helsse eder wåre vndersåther, menige almoge, som byggie och boo vdj Tiust, Och giffwe eder her medt tilkänne, att thesse edre Sendebud haffwe waridt till orde och samtals medt oss, berettendis för oss, hwad twång, nød och bedröffwelse j lijdit haffwen aff then förädelige Dacke hopen och theres medthielpere, Twingendis, Pinendis och trugendis hwar man, som gärne medt specht sittid hade, till sådane theres ochristelige och förrädere stycker, som the emot Gud, all Christelig skäll och rätt, Och emott theres rette jnfödde herre och konung ochristeligen och förrädeligen företagit och sig bewist haffwe. Öffwer hwickit sig Gud förbarne, att Swenske Män någon tijd sådane oråd företage skulle, Ther medt befleckendis theres gode Dannemändz rychte, som fader och föräldre

för then ärligen buridt haffwe. Och hwar the nu kom-
 mendis warde j främmende Landt och Städer, worder them
 jngen annen ärhe mötendis, vtan kalles Ordlöse och Ärhe
 Lösse män och Swenske förrädere. Så haffwe wij än nu
 aff vår synnerlig gunst och nåde, och effter thet tesse
 edre Sendebud haffwe, på alles eders wägna, Loffuedt och
 tilsagt oss, medt hond och mund, på tro, ärhe och rede-
 ligheet, atj then menige Man j Tiust sig effter thenne
 dag icke medt sådana stycker skole befinne lathe, Vtan
 tilhielpendis att the såsom mäst thetta ochristelige regi-
 menthet haffwe affsted kommet, motte få theres förtiente
 Lön, och sådant nu medt thetta vårtt folck och Sendebud
 allffuarligen företage, på foot effterfölgendis och straf-
 fendis then andre förrädere hoop, som sig icke än nu
 wände wele och affstå aff sådane theres ochristelige stycker
 och regimente, Hwar wij thetta nu vtaff eder allffwar-
 ligen förnimmendis warde, wele wij bewijse eder nåder
 och barmhärtigheet, Wendendis eder vår wilie och wän-
 skap till igen, Ther j måge edher effter rette, Latendis och
 nw vpåskijne, atj sådant troligen mene och allffwarligen j
 sinnedt haffwe, Datum vt supra,

Tesse effter:ne wåre her j Nyköping och ana-
 mede för:ne breff, och ginge the j Lyffthe för
 menige Tiustes jnbyggere

Håken Bätzman j Wästerwick
 Peder Jönsson j Bleken j Tårefalle sockn
 Torsten j Trosa j Eed sockn

Tesse effter:ne wåre j Suderköpfung, och finge
 förloff heem, att the skulle skaffa gärd emott folcket

Karll Pinne j Hegh i Loffte sockn
 Erick Matzsson j Wästerwijck
 Karll j Skorssöö i Trösarum sockn

Lasse Biörnsson j Nederlamma j Vcknø sockn
 Erick j Kiellestada j Hanningeberga sockn
 Oloff Nilsson j Gladhammer,

Nyköping den 20 Mars.

*Till Swante Sture om allmogen i Tjust och Vikbolandet,
 de upproriskes nederlag på Åsunden, m. m.*

Riks-Registr. 1543, I, fol. 81.

Till Swante Stwre, Datum Nyköping 20 Martij

Anno etc 43

Wår synnerlig gunst tilförende etc Wij haffwe fått thet breff Swante, som the Tiustboor tig tilscriffuit haffwe, j hwickit wij förnimme, att the haffwe ångrett köpet, vm thet är theres allfwar, wette wij icke. Så loffwe och theres bwd gott vtt, hwad som holles kan, dhå må man försökiet medt them, Szå haffwe wij och tilsagt thom gunst och nåder igen, så fiarren the wele sielffwe hielpe till att straffa och näpse Skalcker och någre aff then tiuffwe hoop ther jnbyrdis hoss sig, som mäst haffwe waridt medt att röffwe och stiåle j åår. Så och att the wele gå medt wårt folck och medt liff och mackt hjelpe till, att nepsse och straffe Tiuffuer och förrädere, och aldrig yttermere lathe sig medt någon skalckheet emott theres Öffrigheet att befinne, hwar j kunne få aff hele häredet x eller xv the bäste bönder j Gislän eller borgan, att sådant måtte vbroteligen holles, dhå må man winläggie sig ther vm, tilseijendis them nåder och wänskap. Dog then hoop som finnes mäst brutzlige wara, thom motte man jnthet schone, vtan giffwe theres godz till sköfflingz,

Thernäst så förnimme wij, att almogen her emellem Wijka äre endels tröge att göre vtt thet folck, som the andre häreder göre, hwickit wij dog icke förmodet hade, Och haffwe wij förthenskuld än nu schriffwit them ther vm till, hwad thet hielpe kan, warder tu förnimmendis

Käre Swante, att then tiuffwehoop haffwe fåat någett niderlag på Åsunden, som tu scriffwer, thet höre wij gärne, Wäre gott, att tu wilde haffwe någre wisse kundskaper vthe, Latendis förhöre huru alle saker begiffwe sig medt wårtt folck. Och förundrar oss storligen, att Her Johan eller Her Larss platt jn thet haffwe scriffwit oss till, seden the droge aff Linköpfung. Szå förnimme wij och att tu achter medt the Tyske Ryttere och annett folck, som ther för honden är, giffwe eder på tuget jn ått Tiust etc Så wære fast nyttigt, att så skedde, hwar j alliest wiste eder förwaret, och synnerligen medt tässe Tyske Ryttere, som j sielffwe tänckie kunne aller störste mackt vpå ligger, Och atj täsligiste wele see eder wäll före, medt thetta vtgärdis folek. Szå haffwe wij latidt aname wijdh pass halfft annet hundrede smucke karler, både aff Surköpfung och Norköpfung, vdj wår tjäniste. Försee wij oss icke annett, the warde sig troligen och wälwilleligen bruke lathe, Datum vt supra.

Nyköping den 20 Mars.

Till Peder Nilsson om Östgötarnes villighet att deltaga i striden mot de upproriske, Peder Nilssons tåg inåt Tjust, Vesterviks borgares och Tjustboernes opålitlighet, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 82.

Till Peder Nilsson Datum Nyköpfung 20 Martij
Anno etc 43

Wår gunst etc Som tu schriffteligen tilkenne giffwer, Peder, hurulunde mäste parten aff the härader ther j Östergötlandt wele segh troligen och wälwilligen bewise emot oss, och att the Hammerkindz boor wele och gå Man aff hwse medt oss etc Thetta höre wij gärne, Gwdt giffwe the wille bliffwe så trofaste, som the vtloffwe. Ther-nest som tu och lather förstå, att tu achter i dagh att

drage aff medt hele hopen nedh ått Tiust etc Så må tu drage åstedt j the helige Trefåldighetz namn, och ønske edher lycke och sägher emott våre Fiender

Sammelunde som tu scriffwer vm the Westerwickz borgere, och vm flere Tywstboer, att man haffwer föge förlathe seg till them, eij heller finss ther tileffwentys någon tilförlatelig trygheet hoss them, ee huru gott the loffwe, och besynnerligen the aff Wåsterwick. Thet samme haffwe wij länge seden betenckt, Och råde eder än nu, att j icke settije för myckin tro eller ligt till them, mere än som j see och förnimme kunne the wele wara eder tro och retrådige. Dog effter the haffwe hafft theris bwdt her hoss oss och loffwedt, att the her effter wele stå manligen medt oss, och sielffwe hielpe att straffe Skalckar, ee hwar the them betråde kunne, Så haffwe wij sagdt them vår wylie och wänskap till, Dog så medt skäll, att the obroteligen holle oeh effterkomme wele, thet the oss loffwedt, sworet och tillsagt haffwe. Ther vppå haffwe wij och screffwit then menige man till j Tiwst, ther vtaff wij förskicke teg her en jnnelucht Copia, then må tu öffwerläse, och see hwad wij medt them handlet, samtyckt och beslutidt haffwe, och seden wette teg ther effter rette och skicke. Dog icke tess minne, hwar tu någre bespörie kan, som mäst haffwe bedriffwit spelet medt then Tiuffwe hoop, och röffuet och skinnet herregårderne, och slagit vårtt folck ihjel, them måtte man jnthet förshone eller theres ägedeler, vtan giffues alt till sköffling, och straffe them vtan alle nåder. Dannemen, som haffwe waredt nödde och tuungne tiil att gå medt them, och icke så stor skuld haffwe, them motte man förshone, och göre nåder medt, thet bäste, man kan. Så haffwe wij och screffuet Swante yttermere till vm samme lägligheter, han warder tig och vnderrichtendis, huruledis tw teg j then sack holle och skicke skalt, Datum vt supra

Nyköping den 21 Mars.

Till hr Gustaf Olsson om de nyvärfvade utländske landsknektarne, de danske hjälptrupperne, de kunglige truppernes infall i Kind och Tjust, aflöningspenningarnes trygga afsändande, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 83 v.

Till Her Göstaff Olsson, Datum Nyköping 21
Martij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Käre Her Gustaff, Oss twiler jntidt j haffwe lenge seden bekommit thet breff, som wår Tyske Cancellijscriffwere Jachim van Boruiss eder nu j hans heemrese aff Danmarck tilscriffwit haffwer, Ther aff j wäll förmärckie, att Cancelleren är på Tuget medt Try eller Fyre Fännicker landzknechter. Så och Otte Glase- nap medt så många och tileffwentys flere. Och förmoder oss the schole wijd thetta pass icke ware langt iffrå Grensen etc Hwarföre är wår wilie och begären, atj medt thet aller förste wele giffwe oss tilkenne, hwad j seden vm samme knechter förnummit haffwe, eller hwad thom lijder. Så och huru j haffwe tagit edert tug före medt then Danske hielp, och giffwe wij eder tilkänne, att wårtt folck äre indragne j Smålandh på thenne sijde medt Twå wäldige hoper, then ene egenom Kinden, och then andre jn j Tiust, hwar j godemän wilde nu medt then Danske hielp göre någet tillet på then sijden, dhå wåre thet högeligen förnödenne,

Thernäst käre Her Gustaff en sådane hoop knächter både the nu förmodendis, så och the som tilförende ther nidre hoss eder äre, will vpå gå en dråpelig Summa penningar, till theres besolding, Dherföre är wår wilie och begären atj oförsumeligen wele giffwe oss tilkänne, huru eder synes rådeligest wara, att sådane swåre Summor,

vtan farha och effwentyr, vdj tässe farlige tijder och lägenheter, kunde komme tijt nijdh till edher, Hwad heller eder syntis att samme penningar skulle skickes ått Örebro, och frandelis öffwer Tijweden, eller och the skulle skickes till siöss till Calmarna, att wij ther vm motte få edert råd h j saken, eller och vm j godemän ther j Wästergötland icke kunde få läne och barge, eehwar j kunde till en Summa penningar, så att knächterne motte få en månedz sold eller någett på honden, när the dhå komme, Dher vm j wele schriffwe oss ett oförsumeligit swar tillbaka Datum vt supra,

Nyköping den 22 Mars.

Till innebyggarna i Östra och Vestra Rekarne, uppbåd af hvar femte man, m. m.

Riks-Registr. 1543, 1, fol. 84 v.

Till menige man som byggie och boo på Östre och Wästre Rekerne Datum Nyköping 22 Martij Anno etc 43*)

Wår gunst etc Wetter j Dannemän, som byggie och boo på Rekerne, ath thet wåre gott, Ord och ärhe holles, och icke så haffua Twå tungor j en mund, Annet ordet ja och annet neij. Szå råde wij eder, atj medt thet aller snareste görer oss vtt hwan fempte Man, medt gode wärier, och fölger oss och flere tro Swänske Män, som wele ware sin rätte herre, konung och fädernes Rike hull och tro, och sitten icke så vppå Lur och wänthen effter en hoop förwunnene Tiuffwer och Förrädere etc Så framt att, när tässe Dannemän som vtgångne äre her aff Nyköpingz Länn, att när the gå heem ighen, att j icke få ther ett spörsmål före, her retten eder aldelis effter. Sammelunde j Prästmän, atj lathe eder finnes wäluillige och retrådige.

*) I marginalen står: rex ipse scripsit et fecit.

Som vtan tuiffwel Bispen eder wår wilie vnderwist haffwer, her retter eder effter, Så frampt j wele göre som ärlige Mån bör att göre, och thetta skall ändeligen skee aldra seneste nu näst på Torsdag eller Fredag, effter ty dhå är vtlåffwet, att the her försambles skole, Datum vt supra

Gripsholm den 23 Mars.

Till Olof Trotteson, befallningsman på Åland och Kastelholms slott, om anskaffande af proviant till flottan, utgörande af frälsets rusttjenst, slottets förbättrande och aflöning till det värfvade manskapet.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 85. — Förut tryckt af Arvidsson, Handl. rör. Finlands hist. 7: 102.

Till Oloff Trotteson på Åland Datum Gripsholm 23 Martij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått titt breff, Oloff, medt thet innelucte Register på then fettalie, Spannemåle, och annedt hwadt ther är tilförende på Slottet etc Szå är wår wilie, att tu lather komme till Stockholm then mäste fettalie ther iffrå Slottet vmbäres kan, Effter wij haffwe mång Skep och Galeer till att vtspise och fettalie nu j Wåår, Och alt thet skipzöll och skipzbröd tu kant affstädh komme, thet latt och komma vtöffwer, Hwar tu och till thenne tijd icke haffwer flux latid bryggie och baka, Så latt thet än nu bestyrтт bliffwe, så att wij måge få dheden en heel hoop skipzöll och skipzbröd, Och the Båtzmän och vnge karle, som her Erick Fleming befalte tich att aname j tienisten, them latt och så komme hijtt vtöffwer medt förste öpitt watn. Effter wij haffwe them nu storligen behoff .

The Frelsismån ther vpå Landet måge och så komma hijtt vtöffwer medt theres warijer. Görendis oss och Rikit then tiäniste the plictige äre, och som lägligheten nu högeligen kreffwer .

Som tu och scriffwer, att Muren ther vpå Slottet är ilde fördärffuedt, och förfaller dageligen, Begärendis wette vm tu skalt någett lathe förbättre ther vpå etc Och effter oss icke synes nyttugt, att läggie samme Fäste ödhe, Therföre see wij gärne, tu tencker ther till, att lathe botha och förbättre brystwärnen och Tornen thet ytterste och beste tu kant, Och thet gruss ther aff kommer, thet lath åther vpfylle j Förborgen, effther som her Erickz mening war. Wij äre och tilfridz, att tu lather hämpte ther till någre Skuter tegell, som brutid är åff Closteret j Åboo .

Vm the karler tu haffwer anamedt j tjänisten, när the komme hijtt, wele wij lathe handle medt them, och giffwe them huadt the haffwe skole, Män the som gode hoffmän äre, och medt häst och harnsk wårustede äre, them må tu giffwe like som the andre wåre Skytter och Swänetienere få. Ther tu west tig effter rätte. Datum vt supra

Gripsholm den 23 Mars.

Till Swante Sture, Måns Svensson och Peder Nilsson om truppernes infall i Småland, utsändande af ströfcorpsen, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 85 v.

Till Swante Sture, Måns Swensson och Peder Nilsson. Datum Gripsholm 23 Martij Anno etc 1543.

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe förnummit Swante, Måns och Peder Nilsson, atj nu j Tijsdagx droge på Tuget, medt thet folck, ther j Surköpung försambledt war etc Så är wårt [råd?] och betänckiende, atj wele aldelis see eder wäll och wijseligen före, både vdj ene måtte och andre, som stoor macht vpå ligger. Wijdere är wår wilie och råde eder godemen, atj icke alt för nöge handle medt thet vtgärdis folck, vtan atj heller lathe them flux musse och tage till hoss then förräderehoop, som mäst haffwe

lupit och röffuet och skinnet medt then Dackens partij. Förty oss tuiler jntit, när samme vtgärdis folck bliffwér tillatidt att tage till, täss willigere bliffwe the att sökie och göre then annen hoop affbreck och nederlag. Thetta j godemän grundeligen betänckie wele, som storligen förnödenne är, och mackt vpå ligger. J godemän wele och så förtänckte wara, att på Loffte, Hammer och j Tuna Län boo en arg förrädere hoop, the måtte icke heller schonede eller förgäthne bliffwe. Hwadt j förnimmendis wårde för tiden der iffrå then annen wår hoop, them giffwer oss oförsumeligen tilkänne, Datum vt supra

Zedell.

Ther motte och alwarligen, så snart buskan bliffwer grön tiltänckies, att man ändeligen lather vtgöre någre dugelige gångekarler i Tre eller Fyre hooper, och hwar hoop ett hundrade starcke, eller någett minne effter lägenheten, Och tässe skulle altijd gå ther j Småland wijd Skogen, och som mindzst wordede skulle the vm nattetijd slå till, ther någre aff then förrädere hoop, som mäst haffwe luppit medt, röffuedt och tagit till j thetta buller, Och them skulle man flux lägge öde, ee hwar man them beslå eller öffuerträde kan, och tage bortt hwadt the haffwe. Och strax skulle thenne hoop giffwe sig dheden och jn j ett annett härede eller sockn, och så sökie vtt thet onde krutt. Hwar thetta icke skeer, Dhå haffwer man jngen gång för them j Sommer, ee huru gått the läffwe, doch skall man ther till vtlete änckiom wäll kunnige och trogne karler, och the som kunne holle sig stille och hemeligen ther hoss, och the som inge drinckere äre. Wij wele och så lathe löne them som sig thet vpå tage wele, att the oss betacke skole. Datum vt jn literis,

Gripsholm den 23 Mars.

Till Michel Helsing om bergsbruket vid Garpenberg, kyrktionde, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 86 v.

Till Mickel Hälsing, Datum Gripsholm 23
Martij Anno etc 43

Wår gunst etc Som tu scriffteligen lather oss förstå Mickel, ath wij haffwe ther vppe j Bergslagh en trogen och wålwillig almoge, Och wele gärne ware oss trofaste och bijstondige, ee när wij them behöffwe, etc Thet samme höre wij ganske gerne. Och biude tich sammeledis, at tu j alle motte så skicker tig emott them, thet the och så her effter måge bliffwe oss trogne, hörige och lydige, som aller störste mackt vpå ligger, etc

Till thet andre, som tu berörer, att almogen ther vppe wele nödigt giffwe Tre Öre för spannen aff kyrckietinden etc Szå vpå thet man motte haffwa täss yttermere wålwilligheet aff them, Äre wij tilfridz, att man vnner them spannen j Twå eller iij ($2\frac{1}{2}$) öre, som tu best kant bliffwe öffwerens medt them, så att wij haffwe någett när skäll på både sijder etc

Jtem vm then Garnalie kåpper, som tu scriffwer, att han rede förskicket är till Swartesiö etc Ther lathe wij så bliffwet wijdt. Och haffwer dhw någon annen kåpper tilredha, som än nw icke vtkommen är, dhå må tu oförsumeligen lathe honum komme ått Stockholm, Ther till medt, att tu wille haffwe gran acht och tilsyn, och mane vppå Bärzgmännen, att the befipte seg vm bruckningen, thet hon motte gå flux för sigh .

Sammelunde som tu giffwer tilkänne, vm wår skattemalm ther ligger bruthen wijdh Garpabärgitt, att Bergxmännene biude oss icke mere än iij ($3\frac{1}{2}$) skeppund för hele hopen etc Szå kunne wij än nu föge swar eller samtyckie

giffwe ther vpå, Effter wij icke wette vm the biude oss skall, mäden tu haffwer icke scriffuit [huru] myckin eller många Lass samme malm förslå kan. Ther man och kunde göre sin gissing effter, Wåre än nu gått, att tu besporde tig yttermere ther vm, och gåffwe oss än ene gånge thet tilkänne.

Och som tu scriffwer, att tu haffwer äskiett hwartt Tiende pund kopper i Skatt aff Bärghzmännene, på för:de Garpabergitt, ther vdinnen the endels beswäre sig, Effter ther wancker en ringe Bärghxbruckning, Och tilbiude förthenskuuld aff hwar Fierding icke mere än Try lispund, Ther medt tu giffwer till förtröstning, att wij skole haffwe ther större profijt vtaff, än hwar the gåffwe Tijend etc Szå mottu wäll effter titt förstondt seije hwadt tu wilt j then sak, Thet är dog likewell jnthet så. Them borde medt rette göre tiende och icke affradh, som wijss och wane är wijdh alle Bärghwärck. Dog effter then Lägenheet nu på färde är, må thet bliffwe, som thet waridt haffwer, till täss wij kunne yttermere ther vm förtenckte bliffwe.

Hwadt the Twå karler anrörer, som tu haffwer ther j borgan, och theres tienist försluppet haffwe, sedhen the hade vpburidt theres penningar och Wärier aff Joen Olsson etc Szå andog the hade wäll förtient straff och näpst, Motte man doch ansee lägligheten, och fara lämpeligen medt saken, och så schaffet, att Joen motte få sine wärier och vtlagde penningar igen, Män thet tu skulle sände them vtt till Jon, Thet wele wij jngelunde, ther rette tich alffuarligen effter.

Szå wåre her och någre vtaff Besberg, och gåffwe her någre wärff före etc Män wij haffwe twilssmål vppå them, Vm the icke tileffuentyrs wåre på någett annett vtgångne. Wåre gott att tu så hemeligen lothe förkundskape, vm thet war theres alffware, eller huru wij thet förstå skole. Tw wilt och så altijd giffwe oss tilkänne,

hwad tijdender och läggheter ther wancke vppe j Dalerne, och på Bärghlagen. Och jw laget så, att wij beholle ther en wälwillig och trogen Almoge, Datum vt supra

Gripsholm den 23 Mars.

Till Olof Broor om anfallet på Alvastra, de upproriskes bestraffning, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 87 v.

Till Oloff Broor Datum Gripsholm 23 Martij
Anno etc 43

Wår gunst etc Som tu scriffwer, Oloff, att then Tiuffwe hoop haffwe flux brukat theres förrädere stycker vpå wår Gård Alffuastra, Och hwar tu hade waridt något starckere, wille tu dhå ytterligere haffwe stält them effter, Szå förundrar oss, att Wastena Borgere och the häreder ther näst vm kring icke lägge sig yttermere win vm, att straffe och läggie j öde för:ne förrädere hoop, Effter the jw haffwe besworit sig tilhope, strax effter wårtt krigzfolck droge iffrå Wastena, och beplictede seg wele göre förbe:te förrädere hoop affbreck och nederlag, ee hwar the them j Östergötland bespörre eller öffuerkomme kunde, Szå haffwe wij nu latidt scriffwe almogen j Hoffzlan till, att the sådane lyffte och tilsage och så medt gärningen effterfølge wele, Och förskicke tich breffwet her jnneluct tilhonde, Hwilckit tu skalt för them förkunne lathe etc Försee wij oss, att the jw warde sig troligen j saken bewisendis, och skall tu bliffwe theres Höffwidzman, som tu j samme breff förnimmendis worder.

Wijdere som tu giffwer tilkänne, Att en partt aff wåre egne Landboor vdj Åby och Ödesiö Sockner äre mäst wällendis, att then förrädere hoop haffwe theres gång ther j Östergötlandt etc Aff hwicke tu haffwer fått någre fatt, som medt then förrädere hoop j råd och dåd waritt haffwe,

Begärendis wette, huru tu medt them handle skalt, Szå kunne wij icke annett sware, vtan at tu må lathe them få theres förtiänte Lön. Tesligiste hwar tu her effter kant öffuerkomme någre flere, anthen wåre Landboor eller andre, som Dackens partij vdi nogen motte bijstond göre wele, eller wålwilleligen giordt haffwe, Dhå må tu lathe handle medt them, som the förtient haffwe, Ther rette tich effter.

Ytterligere Skall tu wette, att tässe Twå karler, som tu nw hijtt vpskicket haffwer, och wåre medt att fånge then Tore Riddere, haffwe loffued oss, wele fliteligen sig winleggje, att vpsökie then förrädere hoop, som ther löpe ibland Almogen etc Szå är wår wilie, att tu hielper them ther till, att the kunne få medt sig en hoop dugelige vnge karler, the ther och kunne så wäll gå skogxledis, och ställe effter för:ne förrädere sälskap, som then annen hoop giordt haffwe, Datum vt supra

Gripsholm den 23 Mars.

Till Olof Jonsson, fogde på Salberget, om bergsbrukningen, värfning af krigsfolk, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 88.

Till Oloff Jonsson. Datum Gripsholm 23
Martij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått titt breff Oloff Jonsson, J hwicke tu lather förstå, att bruckningen j gamble gruffuen och alle rymningerne ther vppe gåå wäll för sig, och attu haffwer latijd förhöije Dammen, Så att hytterne haffwa nw god gång etc Thet behager oss wäll, Och är högelingen förnödenne, att tu och flere, som Befalningen haffwe ther vppe, Wele och så alffuarligen tänckie ther till, att oss motte skee någon godh skäll aff Bärgit. Förty thet war oss aldrig stort dråpeligere förnöden, än thet nu

är, effter wij haffwe på thenne tijd sådane vtgiffter och penningz förspildinger, att wij aldrig seden wij till Regimentet komme, haffwe hafft maken. Dherføre biude wij tich än nu, att tu täncker ther till, som macht vpå ligger.

Thet tu haffwer tagit Lasse Wesgötis rymning till vårtt behoff, Wette wij icke, hwadt profijt wij kunne haffwe aff samme rymning. Må tu förthenskuld, när bud går her emellem, giffwe oss ther vm tilkänne .

Thett tu haffwer behollit then Erick Scriffwere ther vppe, Och fått honum än nu en gruffuedell, till then han hade tilförende etc Thet kunne wij wäll lijde, Må tu likewell see nöge till medt honum, att han icke brygger nogett ondt ther vppe, som nu aller störste mackt vpå ligger .

Som tu och later förstå, att ther wijd bärgit står wäll råd h mere gott folck tilbekommendis, hwar wij them behöffwe eller begäre wele etc Så hwar ther wære någre dugelige karler, och wilde komme vtt till Stockholm, Dhå äre wij tilfridz, att lathe tage them j tiänisten, och giffwe them Månedz sold, Dog så att tu icke blotter bärgit för myckitt. Dherføre må tu skynde them vtt medt thet förste, som ther till tiäne, wele wij dhå wijdere lathe förhandle medt them, fattes them wärier, dhå finnes ther wäll råd till j Stockholm .

Till thet sijdzste, Så biude och förmane wij tich Oloff, wijdh thin tro tieniste, att tu j alle motte achter och seer wäll till, på vårtt bäste, nytte och gagn, Och lager thine stycker så, att tu förschafter oss en wälwillig och trogen almoge, ther j thin befallning, som nu aller störste mackt vpå ligger. Förnimmer tu och någre tijdender aff Dalerne eller annerstedz, at tu dhå giffwer oss them oförsumeligen tilkänne, Datum vt supra

(Gripsholm den 23 eller 24 Mars.)

Fullmakt för Hans Skomakare och Måns Skräddare att i Östergötland och Småland värfva krigsfolk.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 89.

En Fulmact för Hans Schomakere och Måns Schreddare, att antage vdj K: Ma:tz tieneste vnge och dugelige karler j Östergötland och Småland etc

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij befaledt haffwe tesse wåre trogne tjänere, Hans Schomakere och Måns Schreddere, att hwar the någre dugelige vnge karler, anthen j Östergötland eller Småland öffuerkomme kunne, the ther Lust och wilie haffwe, att tjänne oss för en redelig Lönn eller besoldning, dhå haffwe the fulle mact och befalning, att aname them vdj wår tjäniste, och giffwe them något på honden, brukandis them seden emott wåre och rikisins fiender, ee hwar the them betråde och öffuerkomme kunne, Och hwad deel the kunne få medt fienderne, thet wele wij giffwe them till Sköffzlinghz(!), och täsförutan giffwe them en skälig Lön eller besolding, the sig wäll medt behielp skole, Biudendis och befalendis förthenskuld wåre Fougter och Befalningxmän, och alle andre, som för wåre skuld wele och skole, göre och lathe, att the äre förberte Hans Schomakere och Mons Schreddere forderlige och behielpelige, att the sådane folck bekomme måge, som the wele göre thett oss liufft och behageligitt är, Datum vt supra .

Gripsholm den 24 Mars.

Öppet bref till allmogen i Dals, Aske, Göstrings och Lysings härader i Östergötland, att de gemensamt med borgarene i Vadstena och Skeninge, under fogden Olof Broors befäl, skulle bemöda sig att afslå infallet af en hop upproriske Smäländingar.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 89 v.

Öpett breff till menige almoge vdi Dals härede Aske, Görstringz och lysingz härede, at the sampt medt Wastena och Skänings Borgere skole hielpe till, att nederleggie then Smälendzske Förrädere hoop, som lupe jn emot Alffuastra etc Datum Gripsholm 24 Martij Anno etc 43,

Wij Gustaff etc Helse eder wåre Vndersåther menige almoge, som byggie och boo j Dals härede, Aske härede, Görstringz härede och Lysingz härede, kärliche medt Gud och wåre nåde, Käre Vndersåther, Oss är tilkänne giffwit, Att seden wåre trogne Män och Råd, medt wårt krigzfolck, som vdi Wastena församlede wåre, nw nyligest affdroge till Kinden, och seden framdelis jn vdi Småland, haffwe j Dannemän vdi för:ne häreder eder samfält besworit och förenet medt Borgemästere, Råd och menigheten vdi wår Stadt Wastena, så attj alle medt liff och mackt wilde sielffwe tilhielpe att näpse och straffe skalcker, vm någon ther aff Wåstre holweden eller annerstedz wilde yttermere giffwe sikh tijt in i eder Landzände, etc För hwickin eders troskap och wälwilligheet wij eder alle betacke, Weliendis sådant vdi all gunst och nåde betänckie eder alle och hwar särdelis till thet bäste, Thernäst käre Vndersåther, så är oss vnderwist, att seden wårt folck som för:uit står, dher iffrå eder affdroge, haffwe en förrädere hoop ther aff Holweden tagit sig före att löpe tijt jn emot Alffwastra och flerestedz, trugendis och twingendis the Dannemän,

som medt speckt och roligheet gärne sittie wele, til sådane theres ochristelige och förrädere stycker, Och ther till röffue, skinne och tage iffrå Dannemän, prester och bönder, som någett gott haffwe, alt thet the öffuerkomme kunne, Szå förundrar oss storligen, atj tilstädie them j så motte att löpe och bedriffwe slict wold och wälle, Och twinge och truge fatige män effter theris egin wilie. Szå effter wij icke kunne allestedz haffwe wårtt egitt örligzfolck ther hoss eder tilstädie eller wijdh honden, som j thet wäll wäll sielffwe tänckie kunne, Dherföre är än nu wår wilie och begären, atj medt the Dannemändz tilhielp j Wastena, Skäninge och flerestedz, wele Manneligen tilhielp att göre samme Förrädere hoop niderlag, och icke tillate, att the sådana roff och tiltastning ther hoss eder bedriffwe skole, Och på thet j måge haffwe någon then som eders Höffwidzman bliffwer, effter hwicken j eder rette och skicke kunne, Dherföre haffue wij befaled wår Fougte Oloff Broor, att han skall bliffwa eders Höffwidzman, på wåre wägna, och altijdt wara hoss eder, leggiendis sig all flijt och winning vm medt eders och Borgernes tilhielp, att läggie then tiuffwe hoop ööde, på thet att Dannemän, som gärne wele leffwe medt speckt och roligheet, måge thet och så niute. Szå tuiler oss jntit j Dannemän worde görendis edert bäste till saken, att sådana förrädere hoop måge bekomme theris förtiente Lön, kunne j och få vpå then förrädere hoop til sköfflingz, Dhå må j thet beholle, bytendis och partendis thet eder emellom. Käre Dannemän bewiser eder nw som trogne Swänske Män och gode vnder-såther böör och plictige äre emott theres rätte herre och Konung, som wij eder och fülleligen vm betro Eder Gud befalendis, Datum vt supra

Gripsholm den 24 Mars.

Till ståthållaren i Stockholm Botvid Larsson, att han skall förskaffa konungens i Frankrike sändebud godt herberge i Stockholm och underhåll från slottet.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 90 v.

Till Bothwedt Larsson, att han förskaffer then Kongens j Franckerikes Ambasatt, som nu är komen j Landet, ett gott och belägeligt Härberge j Stockholm och later honum få sin vnderhold åff Slottet. Datum Gripz:[holm] 24 Martij Anno etc 43,

Wår gunst etc Skall tu wette, Bothwedt, att her är kommen jn j Landet en Kongens i Franckerikis Ambasat, Och är wijdt thetta pass j Wästerårs. Och haffwe wij nu scriffwit honum till, att han oförsumeligen skall skynde sig ått Stockholm, ther wij wele förhöre hans wärff och ärender. Hwarföre är wår wille och befallning, att tu förskaffer honum ett beqwemeligit och wäbelägit härberge ther j Stockholm, ther han kan bliffwe vthj, och är han icke mere än sielff fierde. Sammeledis förskaffendis och försorgendis honum medt god, färsk fettalie, Wijn, krydder, och hwadt annett han nottorffteligen behöffwer ther aff Slottet, och att tu förordner en god förständig karll, som altid bliffwer j härbergit hoss honum, och seer till, att honum icke skeer något öffuerlop, och att han må få sin nottorfft. Thetta tu jngelunde försume wilt. Datum vt supra .

Gripsholm den 24 Mars.

Till Botvid Larsson att anskaffa ett skepp och förse detsamma med lifs- och krigsförnödenheter samt besättning, och afsända detsamma till Kalmar, till Germund Svenssons undsättning.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 91.

Till Bothwedt Larsson, att han later fracta ett Skep j Skären, och later ther ladhe jn all then fettalie, som på Calmarna Slott förnödenne ware will. Datum Gripsholm 24 Martij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij haffwe handlet och taled med thenne Lasse Schriffwere aff Kalmara, och förnummit, att ther är stor bräck och mangell på Slottet till Fettalie, som wij och aff Germund Swensons breff thet nw förmärckt haffwe. Och sende wij tig her jnneluct en affscrift aff then Artickell j Germundz Swenssons breff, som ther rörer vm, worder tu ther aff förnimmendis, hwad honum fattis, Och effter storligen förnöden wåre, att titt motte hasteligen någon vndsättning komma, Och skäriegården är än nu, en stor partt, tilfrossen, Och skall tijt jngen vndsättning komma, för än Skären bliffwer reen, Dhå fruchtar oss thet will bliffwe för longsampt, Dherföre synes oss rådhwara, effter ther liggie någre Skep vthe j Diurehaffn, både thet Westerwickz Skip, Så och Harals eller tileffwentys flere, att man fractade ett aff them, och lothe flux före vtt som man mäst kunde till Skipet, någett vtaff hwart, som ther mäst fattis, Latendis så löpe Skepet oförsumeligen sin kooss, till täss man kunde skicke mere effter. Och haff[we] wij latijd handle med en af the Wåsterwickz borgere, som äger Skeppet. Haffwer han vnderuist oss, thet är ett gott Skip, och vm Trettije Läster till Ladning. Så lathe wij och samme westerwickz Borgere nw drage till Stockholm.

Synes tig samme Skip ther till tiäneligit, Dhå latt oförsumeligen komme ther jn hwad som behöffwes, och skyndet sin kooss jw förre jw bättre, och lathe wij Lasse Scriffwere strax drage tilbake, effter wij wele haffwe honum strax tilbake igen, med samme Skip och godz ått Calmarna. Datum vt supra

Zedell

Jtem thet Skip, som nu, j så motte, vtskickes skall, mottu Bothwedt så förstärckie och bemanne, medt Skytt, Folck, Fettalie och all annen tilbehöring, att thet förvtan fare för en Tiuffwe hoop må komme egenom Siön, och nijd till Calmarna, och med gode styremän och troget folck så försörget, att thet icke bliffwer förrådt eller löpe til Fienderne ther med, som aller störste macht vpå ligger. Datum vt jn literis

Gripsholm den 25 Mars.

Öppet bref till allmogen i Vist och Tweta härader i Småland om åtgärder mot de upproriske.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 91 v.

Öpett breff till menige man j Wist och Tweta, att the hiälpe till, att nederleggie thet Dacke partijt etc Datum Gripz:[holm] 25 Martij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Hålsse eder wåre Vndersåther menige almoge, som byggie och boo j Wijst och Twete häreder, käriligen med Gud och wåre nåde. Kåre vndersåther, Wij giffwe edher tilkånne, att thenne Jöns Erlandson j tockorp, eder Sendebud haffwer waridt hoss oss medt edert breff, i hwicke j begåre wette wårt gode råd, huru j eder emott then förrådere hoop, som ther nidhre hoss eder löpe, röffwe och stiåle iffrå Dannemän, som gärne

medt spächt och roligheet sittie wele, holle och skicke skole, etc Och atj äre begärendis någon hielp och vnd-sättning iffrå oss. Så wele j gärne göre edert bäste ther til, att straffe och näpse then tiuffwe hoop, Och atj aldelis wele bliffwe faste wijd thett hulskap, troskap och manskap, som j oss loffued och sworet haffwe. Så betacke wij eder för sådane eders wälwilligheet och vm j thet medt gerningerne beuise, Wele wij sådant vdj all gunst och nåde medt eder alle förskulle. Män thet j begäre wårt Råd, och någon yttermere vndsetning, Szå wete wij icke stort annett råd giffwe eder j saken, vtan atj Dannemän wele sielffwe hielpe till att straffe och näpse slike förrädere, som sådane roff, mord och Brand, emot Gud och all christelig skäll bedriffwe. Wij hade och j then acht och mening j Sommers skicket wårt folck tijt nijd till eder, och hade förhoppes, atj och flere, som Dannemän äre, och sådane vchristelig handell icke styrckie wilde, skulle haffwe then tijd hulptit till, att skalcker och förrädere, som sådant mäst wällit och affstäd kommit hade, motte och så bekommit theres rätte och förtiänte Lön. Endog ther bleff på then tijd föge tilgiordt. Så haffwe wij än nu, vdj samme acht och mening latid wårt örligzfolck draga jn j Småland, till att näpse och straffe skalckar och förrädere, och Dannemän, som medt specht och roligheet stille sittie wele, beskydde, beskärme och holle wijdh mackt. Wele j Dannemän nu bewise eder så troligen, som j altijd vtloffued haffwe, och göre samme wårt folck hiälp, tröst och vndsättning, medt ett tall folck, som the Dannemän her j Vpland, Östergötland och flerestedz nu giort haffwe, Dhå haffwe j nu bådhe orsak och tilfalle ther till. Så wele wij än nu förmane eder, atj vdj tijd och time wele betänckie edert egit, eders hustrues, barns och menige Rigisins bäste, och sielffwe hielpe till, att sådana buller och obestond motte stillet bliffwe. Datum vt supra

Gripsholm den 26 Mars.

Öppet bref för Bengt Snickare att ega och besitta den gamla stadsbadstugan i Strängnäs.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 92.

Öpett breff för Benckt Snickare vpå gamble Stadtbastugen j Strängnes, til ewerdelige äge, Datum Gripz:[holm] 26 Martij Anno etc 43,

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att wij aff wår synnerlig gunst och nåde haffwe vndt och giffuit, och nu medt thetta wårt öpne breff vnne och giffwe thenne wår tro vndersåthe Bencht Snickere och hans effterkommende ärffwinger, till ewärdelighe äghe, gamble stadz Badstuwen j Strängnäs, med tompten, vdj längden och bredden, som samme Badstuffwe är belägen vpå, jnthet vndantagende, som för:ne Badstuffwe tomt nu tilligger och aff alder tillegat haffwer, hwilckin j fordom tijd vnder Biscopz-bordet j för:ne Strängnäs legat haffwer etc Biudendis förthensskuld wåre Befalningxmän, Tesligiste Borgemestere och Rådth j för:ne Strängnäs, och alle andre, som för wåre skuld wele och skole, göre och lathe, att the icke vdj någon måtte göre för:de Benckt Snickere her emot något hinder eller förfong, Så frampt the wele göre thet oss liufft och behageligit är, Datum vt supra.

Gripsholm den 26 Mars.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, att hålla penningar tillreds, för att nedsändas till Kalmar.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 92 v.

Till Biörn Pederson och Lars Organista at the haffwe the penningar til rede liggiendis, som K: Ma:t wil förskicke nijd til Calmarna, till Jule och Walborgemässe Lönn etc Datum Gripz:[holm] 26 Martij Anno etc 43,

Wår gunst tilförende etc Schole j wette Biörn och Larss, att Germund Swensson haffwer oss tilscriffuit, och ibland annett begäredt en Summa penningar tijt nijd effter, som vtij thenne jnneluchte zedell, wij eder nu her medt tilhonde schicke, antecknat är, till att Löne och affbetale thet folck medt, som ther hoss honum på Kalmare är, hwicke än nu hwarcken bekomit haffwe theres senaste Jwlelön, så stunder och nu theres Walborgemässe Lönn till, som j wijdere warde förnimmendis aff för:ne zedell, huru ther vm är etc Hwarföre är wår allffwarlige wille, atj wele ware förtänckte vdi, oförsumeligen Sådane Summa penningar tilrede göre, så att när wij nw medt thet förste wele haffwe wårtt bud ther heden, att the äre dhå aldelis tilrede, att förthenskuld tijden icke behöffwer fördröijes. Ther j eder effter rette wele. Datum vt supra

Gripsholm den 27 Mars.

Till fru Christina Gyllenstierna, att konungen nödgas återkalla förläningen af Daga härad, men lofvar tillfyllestgörande ersättning.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 93.

Till Fru Cirstine Her Johan Tursons att K: Ma:t lather kennes wedh Dagehärede vnder Gripzholm, och wil wederleggie Her Johan igen medt något annett etc Datum Gripz:[holm] 27 Martij etc 1543.

Wår synnerlig gunst och kärlig hälsen tilförende etc Käre Modersyster Fru Chirstine, Effther wij haffwe sådane bygning förhänder, på wårt Slott Gripzholm, som j sielfwe wäll seedt och förnummit haffwe, och Dagahärede ligger oss her så när wijdh honden, både till en nottorfft och annen, Så haffwe wij ther och en heel hoop wåre egne landboor ther j häredet, att wij förthenskuld hade gärne thet ene medt thet annet etc Hwarföre äre wij tilsinnes att wederleggie her Johan på någon annen sted, till Slotzens behoff så myckit igen, och lathe nu förthenskuld känes wedh Dagahärede her vnder Gripzholm, Är wår begären atj wele wara ther vbesvärede vdj, thet skal dog icke bliffwe eders schade. Befalendis eder Gud. Datum vt supra .

Gripsholm den 27 Mars.

Fullmakt för Hans Skomakare och Måns Skräddare, att med sitt sällskap särskildt fejda emot Nils Dacke och hans parti.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 93.

En Fulmact för Hans Schomakere och Måns Schreddere att hwar the kunne beträde Dackens partij, och hwad the aff them til bytes få kunne, thet måge the frij beholle, Datum Gripz:[holm] 27 Martij Anno etc 43 .

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, atuj befaled haffwe tesse wåre trogne Tienere Hans Skomakere och Måns Schreddere, att hwar the och thet salskap, som thom på wåre wagna fölgactige äre, kunne öffuerkomme eller beträde någre aff Nils Dacke och hans förrädere partij, som j tesse förlidne tijder wälwilleligen thet salskap följt, och andre Dannemän, Präster eller bönder, som gärne medt speckt och roligheet sittie wille, röffued och skinnnet haffwe, att the them till liff, godz och ägedeler förfölge och ödeleggie schole, Och hwad som för:ne Hans Skomakere och hans Salskap aff samme förrädere hoop till byte få kunne Dhet samme måge och skole the frij och obehindrede byte niute och beholle sig emellem, Ther huarcken wåre Fougter, Befalningxmän eller andre schole haffwe wold eller mackt att göre them någet hinder eller förfongh vpå wijd wåre ogunste. Datum vt supra

Gripsholm den 28 Mars.

*Bref å slottslofven på Gripsholm för Harald Lake, fogden
Måns Smed, m. fl.*

Efter originalet på papper i Brokinds archiv, uti en volym in fol., sign. n:o 28.

Wij Gustaff medt Gudtz nåde Swerigis, Götis och Wendis etc konung, Göre witterligit, och medt thetta wårtt öpne breff fulkompligen tilstå, Ath wij befaledt, öffuerantwordet och tilbetroett haffwe thenne effter:ne wår man och tiänere Harald Lake, med tesse effter:ne wåre trogne tiänere, Nempligen Måns Smedt wår fogte her i länett, Erick Larsson slotzscriffuere, Henrich van Cöllen, Byggemestere, Jon frijss wår Fogte på Tynnelsiö, Nils pederson, Per Höss, Jören Bysseskytte, Salmon folkeson, Anders klensmedt, Johan Hendrichson, thetta wårtt slott Gripzholm till getrwer handt och vdj en Erlig Slotzloffwe, Szå haffwe tesse förbe:de allesamens samptlig och synnerlig, beplicted sigh, hwar wedt sitt namn, och wijd alles theris ärhe, redelighet, Christelige troo och sanning, ath wele och skole holle oss förbe:de Slott Gripzholm, och ingen annen tilhonde, och oss thet wälwilleligen och vtan all gensegn igen vpantwarda, ee när som helst, anthen wij personligen thet eske och begäre, eller och med wåre, ther till förordnade fulmyndige sendebwdt (: the ther aff oss fulkomplig och wiss befalning haffwe, genom wår frije, egentlige och gode wilie :) thet fordra och eske lathe, Hwar och så hende, att oss aff Gudtz försyn kunde förstackett bliffwe, dhå wele och skole alle tesse för:ne holle thetta samme Slott Gripzholm, wår hiärtans käre hustru, Fru Margereta, Swerigis, Götis och Wendis etc Drötning, vdj lige måtte, som for:uit står, tilhonde, til tess wåre käre Elste Son Hertug Erick kommer till sin laga ålder, och han dhå (: effter som tilförende beleffuedt är :) rigisins Regimente och Swerigis Crone aff Gudtz skickelse, vnd-

fångendis warder, och sedhan hollet the andre våre käre Söner och döttrer tilhonde, Till tess the aff förbete vår käre Elste Son Hertug Erick, och menige ritig, Sönerne medt en tilbörlig vnderholning aff Cronone, och döttrerne medt en ärligh Brudskatt, och som konge barn egner och böör, måge vnderholdne och försedde bliffwa, hwar och högberte vår käre elste Son, Hertug Erick aff Gudtz försyn förstackott worde (: thet Gud affwende :) wele och skole the ändhå, vdi lige werde, holle för:de Gripzholms Slott the andre våre liffzerffherschaffter till honde, Ther oppå the alle för:ne, hwar wijdt sitt namn haffwe giortt oss theris eedt och beplictelse segh wele, wijdt theris Christelige troo, ärhe och redelighet, alle punchter och artichler tesses breffwes stadige, faste och vbrodeligen wäll ath holle, argelister och Nyefunder herutinnan aldelis vndantagne, Och hwar wij nu, eller med tiden någre punchter eller artichler, en eller flere, vdi thetta Slotzloffwebreff, förandra, förnye, afftage eller tilleggie wele, dhå skall thet stå oss frijtt och öpett före, Och tess till yttermere wisse, att wij för:ne Harald Lake och the andre för:ne gode karle allesamens thetta wårtt Slott Gripzholm, i så motte som för:uit står tilbetroedt och öffwerantwordett haffwe, lathe wij trycke wårtt Secrett her nedhan för thetta breff och mett eigen handt vnderscriffwit, som giffwit och scriffuit är på förbete Gripzholms Slott 28 Martij Anno etc 1543

Det påtryckta sigillet, med papper öfver, är väl bibehållet.

Gripsholm den 28 Mars.

Till hr Gustaf Olsson om åtskilliga ärenden.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 93 v.

Till Her Gustaff Olsson, vm åtskillelige ärender,
Datum Gripz:[holm] 28 Martij Anno etc 1548 (c:
1543) .

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe förnummit, Käre Her Göstaff, att j medt then Wäsgötiske och Danske krigzmacht äre dragne jn j Smålandt, på then sijden j Sunnerboo och Wäsboo, Män huru eder reese och handlinger sig tildragit haffwer, seden j tijt jnkompne wåre, haffwe wij platt jngen besked vm, Hwarföre är än nu wår wilie och begären, atj oförsumeligen wele giffwe oss tilkänne, huru alle lägligheter sig begiffwe, eller vm j någre tijdender aff Cancelleren och Otte Glasenap medt thet krigzfolck hoss them äre, förnummit haffwe.

Thernäst effter oss synes thetta Smälendzske vproor så siälsindt och farligt, att thet icke så hasteligen, hwarcken genom thetta Twg eller älliest kan stilledt eller affskaffedt bliffwe, medt minne man täncker och bruker nogre andre ansläge och lijster ther emott, genom hwilcke man kunde jw så hemeligen göre then tiuffwe hoop så stortt affbruck och nederlag, både enestedz och annerstedz, som the wårtt folck nu j tässe förlidne tijder altijdt giordt haffwe. Och effter wårt betänckiende skulle thet j så motte tilgå, atj på thenne sijden skulle nu strax vtgöre Tre eller Fyre hoopar till foot, Och j hwar hoop ett hundrade gode trogne karler, mer eller minne, effter Lägenheeten, och hoss them en god och trogen Höffwidtzman, Och the samme skulle natt och dag gå wijdh Skogen, förklädde j bondekläder, Och ther the dhå förnumme någre aff samme förrädere Salskap, eller the som them wälwilleligen följt hade, Och

hulpit till att röffwe, skinne, mörde oc brenne gode Mändz godtz, gårder, och slagit wårtt folck ihiell, Them skulle the flux förfölje och ödeleggie, både till Liff och Godtz. Och alt hwadt the finge hoss them, skulle samme gångekarler beholle för gått prijss, bytendis och partendis thet seg emellem, Och så snart the hade en hoop öde på en städh, skulle the strax packe seg, än Tre eller Fyre mijler ther iffrå, Och vdi like motte slå ihiell och leggie j öde aff then Tiuffwe hoop, huar the them beslä kunne. Och tesse hoper skulle alltid wette aff hwar annendz ansläge, och haffwe lösn sig emellem, så att the icke giorde hwar annen schade. Hwar thetta icke så beställes, Dhå fructer oss thet bliffwer aldrig gått. Förty schole samme förrädere hoop (: när wårtt krigzfolck nu medt tijden dedhen dragendis warde :) bliffwe vdi theres egitt sielswold, och jngen tilskickes, som går ther Skogxledis hoss them, Dhå bliffwe the icke bättre, än the tilförende waridt haffwe, the måge vt-läffwe så gått som the wele. Och wijdh thet salskapet, som wele tage seg vppå, att gå skogxledis, effter then Tiuffwe-hoop, skulle man icke spara penningar, och synnerligen the Höffwidtmän. J then sack wij gärne wederleggie wele, hwadt j vthloffwe eller försträckie kunne. Och tässe motte vara änckiom gått och troget folck och wälkunnige, the ther icke alltid på Lakene säng liggie, eller älliest medt Drijnckerij och anner Lössactigheet förmyckit wele haffwe att beställe. Käre Her Gustaff så snart buskan bliffwer grön, motte her tiltänckies, På thenne sijde emott Östergötland wele wij lathe bestället, att och så skee skall, etc Gud eder befalendis. Datum vt supra

Gripsholm den 29 Mars.

Till hr Erik Fleming m. fl. i Finland, att det antagna sjöfolket och dess befäl oförtöfvadt skall begifva sig öfver Åland till Sverige, äfvensom att proviant skall öfversändas med första öppet vatten, m. m.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 91 v.

Till Her Erick Flemming, att han later beställe hoss Fougterne och Befalningxmännerna vdi Findland, att the oförsumeligen skynde thet nyssantagne Skipz och Siöfaridt folck jn åt Åland, så att the motte komme vtöffwer wijd Wedön, Så och att the som tiene till Höffwidzmän på K: Ma:tz Skip och Galeer, motte och så komme hijt vtöffwer, och vm andre ärender etc Datum Gripsholm 29 Martij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst tilförende etc Oss förmoder Her Erick, att the wärff och ärender, som wij eder, när j senest skildis ifrå oss, vpå lade, hoss wåre Fougter och Adelen vdi Findlandh att bestyre, är jw så bestält, som dhå sagt och beleffuet wartt, och besynnerligen vm en god hoop siöfarit folck. Så effter lägligheterne på thenne tijd sig så begiffwe, att wij jngelunde kunne fördröije effter thet siöfarne folck, som j vdi then Landzänden bestyre skulle, till täss then finske Skäriegård kan bliffwe reen, Effter wij nu lathe ijse wåre Galeer, och en partt aff de små Skep, vtt egenom thenne Skäriegården, Opå thet wij vdi tijd och time medt wåre Skep måge komme j Siön, vntsättie Calmarna, och tage Öland jn igen, För än någett annett salskap, som tileffwentys medt thenne förrädere Nils Dacke och hans partij vdi handling waridt haffwe, göre oss ther nägen skalckheet vpå, Och wij seden medt större möde och farligheet kunne få then Landzen-

den jn igen. Hwarföre är vår wilie och begären, atj oförsumeligen genom natt och dag wele så bestyre och beställe lathe, hoss alle våre Fougter och Befalningxmän j then Landzänden, att the oförsumeligen skynde samme folck jn ått Ålandh, så at the hasteligen motte komme vtöffwer her wijdh Weddöön, alliest haffwe wij icke råd, att lathe bemanne Galeerne och Skepen som thet sig borde, effter mäst alle våre knächter, Tyske och Swenske, och en stor part aff våre båsmän äre nw jnne j Smålandh, Och kunne icke heller lathe förtöffwe effter them. Dherföre lather thetta jw endeligen bestält bliffwa, som aller störste makt vpå ligger. Yttermere hwad annen deel, som ther j Findland bestyres skulle, medt fettalie, Skipzöll, Skipzbröd och annat mere, motte och så tijdeligen tiltänckt bliffwe, att thet kunde komme hijt vtöffwer medt förste öpet watnet, som aller störste mackt vpå ligger. J wele och så tilseije Torsten Salmonsson och flere aff then Swenske Adell, som tiäne till att ware Höffwidtmän vpå våre Skipp och Galleer, att the och så oförsumeligen skynde sig hijtt vtöffwer, medt theres hoffmän. Wij såge och gärne, atj för eder egin person icke heller länge fördröije wele, effter ther ligger nu stoor mackt vpå. J wele och så tilseije menige Frälsitt, att the och lathe theres folck oförsumeligen komma hijtt vtöffwer. Datum vt supra

Zedell

J wele och så lathe warna och förmane köpmännerne j Städerna ther j Findland och flere the som sägle pläge, att the icke sägle till the Tyske Städ, medt minne the haffwe pasbort aff våre Befalningxmän ther the besithne äre, hwar alliest skeer, och the få ther någon skade vtöffwer, Dhå haffwe [the] sig för ingen att beclage. Förty wij haffwe så latid beställe i alle Städerna, att vm ther komme någre Skip her aff Rikit vtan pasbort, Dhå bliffwe

the strax anholdne, och folckit förwardt. Dherföre måge the sielffwe wette tage sig tilware för theres skade. Dog att jntit Seglatz bliffwer tillatid, medt minne wij tilförende haffwe så myckit siöfaridt folck vtaff, som wij dedhen haffwe skole.

Thenne för:ne mening screffz och så till Tomes Jönsson, Måns Nilsson och Nils Grabbe.

Stockholm den 29 Mars.

Till Thomas Jönsson m. fl. fogdar i Finland, om öfversändandet af sjöfolk öfver Åland och om anskaffandet af legodrängar och legopigor från Finland.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 95 v.

Till Tomos Jönsson, att han skynder thet skipzfolck, som j Findland antagitt är, in till Åland, och dedhen och hijtt vtöffwer till Weddön, Datum Stockholm 29 Martij Anno etc 43

Wår gunst etc Och twiler jnthet Tomes, att her Erick Fleming haffwer handlet och bestyrt medt tig och flere wåre Fougther ther i Findland, the wärff och ärender, som wij honum j höstes vpålagt hade, Och synnerligen vm en hoop båsmän och annet Siöfaridt folck. Och försee oss, att tu, effter hans befallning sådane wåre wärff vtretted haffwer. Hwarföre är wår wilie och befallning, att tu wijd thin tro tieniste, skynder samme folck jn till Åland, att the kunne säden komma dhäden och vtöffwer hijt till Weddön. Och förtöffwe jungelunde samme folck, til täss then finske Skäriegård bliffwer reen och öpen, effter lägligheterne på thenne tijd thet icke tillate wele, som her Erick Fleming tig wijdere her vm wäll vnderwisendis worder. Och så snart watnet bliffwer öpet, att then fettalie, Skipzöll, Skipzbröd och annedt hwadt som hijtt vt-

öfverkomma skall, motte och så bliffwa hijtt vtöfver skicket, så framt tu wilt förwärfwe wår ynnest och nåde, Datum vt supra

Zedell, att han förskaffer Kon:ge Ma:t till thet mindzste 30 Legedrenger och Legepiger ther aff Åbo Län Täsligiste att han handler medt almogen i Åbo Län vm Linfrö etc

Wij haffwe och så storligen förnöden en hoop legefolck ther aff Findland, och synnerligen till Gripzholm, Hwarföre är wår wilie, att tu schaffer oss till thet mindzste Trettije Legedrenger och Legepiger ther aff Åbo Län, Latendis thom och så komma vtöfver medt första öpit watnet. Sammelunde attu wilde skaffe oss en hoop Linfröö, thet wij, till någre wåre nottorffter storligen behöfwe, Så att then gäffwe $\frac{1}{2}$ fierding, then mere och then minne, effter som hwar hade empnen till, Ther vm tu wilt tig och beflithe, att wij motte och medt thet förste få her ett besked vpå

Same mening screffz och så till tesse effter:ne Fougter vdj Findland, effter som her effter förmäldis.

Till	{	Tomes Jönsson aff Åbo Länn.....	30	} legedrenger och piger
		Mons Nilsson aff Kumagårdz län ...	30	
		Aff Rasborgx Län.....	30	
		Nils Grabbe aff Wijborgx Län och Borgo Län.....	40	
		Clement Scriffuere aff Nyslotz län...	20	
		Isack Nilsson aff Tauastehus län.....	30	

Stockholm den 29 Mars.

Till befallningsmannen på Åland Olof Trotteson, att sörja för det värfvade finska sjöfolkets öfverfärd till Stockholm, och om en kostgärd till detsamma.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 96 v.

Till Oloff Trotteson, att han skaffer the båsmän och annat siöfarit folck, som komme ifrå findland och till åland, en hoop Skuter, ther the kunne komme hijt vtöffwer medt, och att almogen på Åland gjorde samme folck en passelig kostgärd etc Datum Stock:[holm] 29 Martij Anno etc 1548 (o: 1543).

Wår gunst etc Skall tu wette Oloff, att wij haffwe scriffwit till Her Erick Fleming, och alle wåre Befalningx-män vdj Findland, att the oförsumeligen schole skynde vtöffwer in till Ålandh alle the Båsmän och annat Siöfaridt folck, som the öffuerkomma kunne, Hwarföre är wår wylie att tu skaffer them en hoop Skuther, ther the kunne komme vtöffwer medt. Och hwar så behöffdis, att tu dhå handlede medt almogen ther på Åland, att the gjorde tilsamens en passelig kåstgärdh till samme folckz behoff, ther vtaff the kunde haffwe theres nottorfft och wälfordan hijtt vtöffwer. Och the båsmän, som tu haffwer tagitt an, thom latt och så oförsumeligen komme hijtt vtöffwer, som wij och senest scriffue tig ther vm till. Datum vt supra.

(Stockholm den 29—31 Mars.)

Till åtskilliga städer om anskaffande ytterligare af flere styrmän och sjömän till flottans bemanning.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 96 v.

Till Tesse effter:ne Städer, som är

Nyköpfung	Örebro
Arboga	Wästerårs
Köpfung	Eneköpfung
Vpsala	Gäffla
Östhammer	Sigtuna
Tälie	Strängnäs

Torsshärie

Doch hwar besynnerligen screffz thenne effter:ne Mening etc

Wår gunst etc Käre Vndersäter, effter Wij för eders och menige Rigisins bäste och wålfärdz skuld achte oförsumeligen lathe wåre Skip och Galeijder (: aff hwilcke en stor partt aldels segelrede och wål vtrustede liggie :) löpe till Siöss, på thet wåre och menige Rigisins fiender, som (: ty wår :) genom thetta jnbyrdis buller och obeståndt, haffwe tagit orsack och tilfålle, till Landt och Watn, medt roff, Mord och brandt, att öffuerfalle thetta wårt fädernes Rike Swerige, icke skole få lägligheet och tilfålle att fremie och fulborde sådane theres onde företagne vpsått och mening etc Och effter till en sådan wällig hoop örlogz Skip behöffues myckit siöfaridt folck, Dherföre haffwe wij latid scriffwe till alle Städerne her j Rikit, att the hwar för segh, oss och Rikit till tieniste, medt the mäste Båtmän och Siöfaridt folck, the kunne affstädh komme, vndsettie schole. Som och alrede en stor partt aff samme Bådtzfolck hijtt tilståde kommit är. Hwarföre är wår wille och begären, att j och så oförsumeligen wele skaffe

oss ther aff Nyköping the mäste gode förfarne Båtmän som j kunne, ee hwadt heller the äre giffte eller ogiffte. Wäre ther och någre gode Styrmen, Dhå hade wij them och wäll behoff. Wij wele och så lathe förhandle medt samme folck vm theres Lön och besoldung, ath thet skall ware vtan theres schade, Och the seg ther medt wel schole åtnöije lathe. Och lather samme folck strax komme hijtt till Stockholm, medt thenne breffwijsere N: Käre Vnder-såter tager her före jngen försumelse, som j wele göre then eed och lyffte fyllest, som j oss loffuedt och sworidt haffwe. Befalendis eder Gud. Datum vt supra.

Stockholm den 31 Mars.

Öppet bref till menige man i åtskilliga härader i Upland och Södermanland om upproret i Småland, Nils Dacke, gamle konung Christierns arfvingars stämplingar emot riket, och om utgörande af en kostgård till flottan.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 97 v.

Öpitt breff till menige man vdj Olandtz Häred, vm Kåstgård etc Datum Stockholm 31 Martij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helsse eder wære trogne Vndersåther, Bönder och menige almoge, som byggie och boo i Olandz härede, käriligen medt Gud och wære nåde. Käre Vnder-såther, Som j vtan twill wäll hörtt och förnummitt haffwe, hurulunde genom en hoop skogxtiuffuer, (: som hwarcken Gud eller människie achte och fruchte, icke heller arbete eller något gagn göre, vtan röffue, stiåle, och medt andre fatigmendz, prästers, bönders, hoffolckz och flere, som nogett gott haffwe, swett, mod och arbete, leffwe och sig näre och barge wele :) är sig förorsaket ett stortt buller och obestond vdj wår Landzände Småland, Så att samme skogztiuffwer haffwe dragit flere sådana, som the sielffwe

äre, jn till sig, och emot Gud och all Christelig skäll, begynt sådana otilbörligitt obestond, som j wäll sielffwe hörtt haffwe. Endog thet är mong Danneman j then Landzänden fast emot (: thet Gud bettere :) att skalcker så haffwe fått öffwerhonden, thet Dannemän skole jntidt rådhe etc Och ändoch (: Gud täss loff :) samme förrädere hoop haffwe en stor partt fått theres förtränte Lön, och thet the länge effter söckt haffwe, och hwad som ännu fattis, bekomme the dageligen. Och effter samme förrädere hoop sökie jntit annett, än att the måge röffwe, skinne och tage till ifrå präster, rike bönder, Borgere och andre, the ther någett gott haffwe, som nu, på någon tijdt skedt, Och thetta samme obestond är icke annett, än ett tilskyndat wärck aff wåre och Riginisins hädzske fiender, alrede för ett år seden eller Tw betänckt och tilwåge bracht. Som och j sanning och clartt för ögen är, att riginisins heskeste fiender, then gamble och omilde konung Christierns barn och theres Målssmän, som äre Härtug Albrecht aff Mäckelborg, Pfalzgreffwen, och flere aff samme gamble Konung Christierns tilhielpere, haffwe loffuet och tilsagt then förrädere Nils Dacke, som thetta pärlemente begynt haffwer, ett thet bäste Slott och Län her j Rikit j för-läning, vm han kunde, medt någre lister, komme sådane obestond tilwåge, Och är then samme förrädere Nils Dacke, som sig för theres Capitenere vtgiffuit haffwer, en witterlig Förrädere och Kättere, förty thet är openbart, att han haffwer legat medt Twå kötzlige Systrer, Och än nu ther han wistes, dhå haffwer han sin ächte hustru på then ene sijden hoss sig j Sängen, och samme sin hustrues systerdotter på then annen sidhen. Så haffwer han och förrätligen mört och aff dagom tagit så mong ärlig Man, Och ther till är han icke en jnfödd Svensk man, vtan en vtlänninge född j Blekingen, ther han och mäst all sin förrädere Slecht haffwer. Och effter then menige man, både j Östergötland, Wästergötland, och så en stor part

j Småland, sådane förrädere stycker förmärckie, Och att then förrädere hoop icke annet sökier, än menige rigisins och alles tess jnbyggieres ewige schade och fördärff. Dherföre hiälpe the och nu sielffwe manneligen till att straffa och i ödhe leggie samme tiuffwe hoop, som the och haffwe en stor hoop aff them ihielslagitt, och än dageligen ther the them öffuerkomme, ihielslå och ödeläggie etc Szå haffwer nu samme förrädere hoop medt sådane jnbyrdis buller och obestond icke alleneste åstadh kommit slik skade och fördärff, medt mång fattig mandz lifflått her jnrakis, vtan jemwäll giffwit förbemälte wåre och Rikissens hedzkeste och wårste Fiender (: effter som menlige aff slike jnbyrdes twedrechter och obestond skee plåger :) ett stortt tilfalle och tilgång till thetta wårtt fädernes Rike Sverige, Såsom många wåre gode Wänner, Kongen, Herrer och Furster, både i Tysland, Franckerike, så och j Danmark, haffwe oss ther vm tilscriffwit, Som wij och nu nyligen wiss kundskap fått haffwe, att thett salskap alrede haffwe vtrustedt någre Örligzskip, hwilcke the medt thet förste wele löpe lathe hijtt jn j Östersiön, j then acht och mening, att öffuerfalle thetta Rike, som och wisseligen skeer, hwar thom icke någet alffwarligit motstond vdj Siön skee kan. Hwarföre wele wij lathe störste parten aff wåre Örligzskip oförsumeligen löpe till Siöss, och sökie sådane wåre och Rigisins oppenbare och hedzske fiender ee hwar man them betråde kan, Och heller göre them manneligit motstond j Siön, än att the skulle någerstedz göre Landgång, eller röffwe, skinne och bränne the fattige män som j Skäriegården och wijdh Siösiden boo, och seden framdelis länger vp i Landet, som theres plågsed waridt haffwer, och offte tilförende skedt är, Och känne Gud, wij sådana skade och fördärff, medt liff och mackt gärne affuärie och förekomme wilde, Så fiarren wij måge förtiåne ther någon tack vpå, och then menige man wele sielffwe j någon måtte hielpe ther till, synnerligen medt kostgärder, och alliest lathe sig som trogne och

rättrådige vnderståther befinne. Och achte förthenskuld nu oförsumeligen, som förscriffuit är, late wåre Örligzskip löpe til Siöss. Och effter till en sådana wällig hoop Örligzskip tilhörer myckit folck, och ther till kåst, Fettalie och annat, som långt wåre att vpräckne. Är förthenskuld wår wilie och begären, atj Dannemän wele komme oss vdj sådane Skipz vtredning till vndsätning, medt en passelig kostgård, effter som thetta medtföliende register jneholler, som och the Dannemän, menige man j Östergötland, Wästergötland, Södermanneland, Närike och fleresteds her j Rikit alrede giordt haffwe, icke medt Skipzgärder alleneste, vtan och wälwilleligen hollit wårt Örligzfolck ther hoss sig thetta hele förlidne åår egenom, och än giortt ther till kostgärder, och nu therutöffwer vndsatt oss och Rikit medt ett tall gott folck, medt gode wärier försörgde, och på theres egin bekostning, emott sådane wåre och Rigisins förrädere. Och haffwe wij intidt twill j Dannemän worde eder och så godwillige befinne lathe, till att vtgöre sådane Skipzgärd, och oförsumeligen henne tilsammans göre, och hijt till wårt Slott Stockholm komma lathe. Hwar thetta icke skeer, eller j wele beswäre eder her vdinnen (: thet wij dog icke tro kunne :) och wij förbräck skuld på fettalie icke kunne så hastigt som behoff görss, komme wåre Skip till Siöss, och Rikit tileffwentys kommer therutöffwer vdj någon schade eller fördärff, dhå skall thet icke ware wår skuld. Dherföre beuiser eder Dannemän, j then motte, som gode och rättrådige vnderståther bör och plichtige äre, och wij betro eder vm, som och aller störste macht vpå ligger. Wij wele eder thet alle, och hwar särdelis, vdj all gunst och nåde gärne betänckie.

Wij wele icke heller dölie för eder Dannemän, att wårt Örlugzfolck, som jndragne äre j Småland, haffwe giordt samme förrädere hoop, som thetta buller mäst wällit och bedriffwit haffwe, stort niderlag, Så att then

störste partt aff them haffwe öffuerkommit theres förtiänte Lön, och the, som än nu igen äre, bekomme och så (: näst Gudz hielp :) innan en kort tijd, thet the förtient och efftersöckt haffwe. I Dannemän wele förthenskuld bliffwe wijd en god tröst. Thet bliffwer näst Gudz hielp alt-samens gott. Befalendis eder Gud. Datum aff vt supra.

Kostgården, som Almogen aff Rönehärede och Jönåkers härede och Daga herede sielffwe bewilligede, lagde och öffuerenskomme medt Christen Henricksson och Benckt Scriffwere,

Vdj hwar gård bliffwer Tolff Bönder, Schattebönder och Landboor öffwer huffuudt

Malt.....	En tunna	} förslagit i pen- ninger	} ix öre 1 m ^{ff} xij öre 6 öre 7 öre
Bröd.....	En tunna		
Wigt.....	ij pund,		
	thet är kött, Flesk eller fisk		
Höö.....	Ett gott		
	winterlass		
Korn.....	En tunna		
Egg.....	Fyre och tiugu		
Halm.....	Fyre kärffuer		

Summa förslagitt j penningar

effter som för:uit står..... 5 m^{ff} 2 öre

Löper på Mannen..... iiij öre

Vdj Vpland

xij bönder j gården	}	Malt	j tunne.....	ix öre
		Bröd	j tunne.....	j m ^{ff}
		Kött och Flesk	ij pund.....	12 öre
		Smör	j pund.....	12 öre
		Torfisk	ij pund.....	12 öre
		Salt fisk	j fjerding.....	12 öre

Summa förslagitt j pen:r..... 8 m^{ff} j öre

Löper på Mannen..... 5 öre 8 den:r.

Stockholm den 2 April.

Till Lasse Larsson att ransaka i Norunda härad rörande en uppgift om missnöje derstädes öfver skattläggningen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 1.

Till Lasse Larsson, vm något sielsind och onyttugt snack, som then Benct i Rangesta, Lensman vdj Norundahärede, hade jn för Kon:ge Ma:t, att han förhörer medt almogen vdi för:ne härede, huadan för:ne snack haffwer sin vrsprung, Datum Stockholm 2 Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst etc Skall tu wette Lasse, att then Länsman i Norunda härede, Benckt i Rangesta, kom her in för oss, och hade här någett sielsind och onyttugt snack. Först begärede han, att wij schulle vndsettie honom medt en Doctor till sin Son, som ögnewärck hade. Thernäst begynte han tale vm then Skatläggning, som i för:de härede giordt och lagdt, att samme Skattlegning war effter siettungztaledt them för stiftt lagdt. Sadhe han och, att hans häredzboor hade hafft stor tunge medt försl, och begärede förthenskuld någon affgift etc Szå kunne wij icke besinne, huem honom sådant snack eller framsetninger ingiffwit haffwer, hwadt heller han slicht taal vtaff sig sielff dichtet och betenckt haffwer eller och thet skall ware then mene mandz befalning, ther i häredet. Och förthenskuld frågede wij honom, vm häredet honom sådant befaledt hade, att giffwe oss tilkänne. Dhet han dog nekede. Så haffwe wij likewel, vppå wijdere beskedh, latidt bliffwe honom her tilstäde. Och screffuit then mene man i för:ne Norunda härede till, och sende tig breffuit tilhonde, må tu lathe läse och förkunne för almogen i för:ne härede, och granneligen förfråge, huru ther vm är, att wij doch motte enckiende komme vnder

wädret, och bliffwe förständiget, hwaden slikt snack vt-kommet är, eller hwadt mening ther vnder waridt haffwer. Wij haffwe ett stortt betänckiende vm samme Länsman. Dherföre biude wij tich, att tu fliteligen och lempeligen schaffer oss her ett gruntligit beskedh vm. Ther tu tich effter rette wilt etc Datum vt supra.

Stockholm den 4 April.

Öppet bref till allmogen i Norunda härad rörande skattläggningen derstädes.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 1 v.

Öpett breff till menige man i Norunda härede, att the giffue Kon:ge Ma:t tilkänne, vm the then Benct i Rangesta j befalning giffuit hade, något att handle och tale medt hans K: Ma:t vm Skatlegningen eller elliest annet etc Datum Stockholm 4 Aprilis Anno etc 43

Wij Gustaff etc Helse eder Oss Elskelige trogne vndersåther menige almoge, som byggie och boo j Norunde härede, käriligen medt Gudt och vår nåde. Wij giffwe edher käre Vndersåther tilkänne, att Länsmannen ther j edhert härede, Bencht i Rangesta, kom her jn för oss, och hade her någett sielsindt snack och tall, och synnerligen vm Skatten skulle ware effter Siettingztaled eder ther j häredet förstyfft lagdt, Och j förthenskund icke tilsinnes wære, att vtgöre edhers Skatt, medt annet sådant mere, som föge hade behoff giordtz etc Dhå sporde wij honum till, vm han hade j befalning aff menige häredet, giffwe oss sådant tilkänne, eller hwem sådane Skatt, effter Siettingztaledt edher vppå lagt hade. Dhå swarede han till thet förste, att sådant war honum icke befaledt att tale vm, Män the som Skatten, effter Siettingztaledt, lagt hade, wære tolff besworne bofaste män j häredet etc Szå

förundrar oss storligen, käre Vndersäter, hwarföre han kommer medt sådant vnyttigt snack fram, Och synnerligen effter wij för vår person eder ingen Skatt vppå lagt haffwe, vtan hwadt j så motte skedt är, Dhå haffwe the toloff ther till besworne sådane Skatlegning ransaket och vppå lagt, effter som hwar och en haffwer hafft Jorden och ägerne till, Som aff ålder her vdj Swerige sedwane waridt haffwer, och vår beschreffne Swerigis lag thet klarligen förmelder. Szå kunne wij icke tänckie, att eder Danne- män är j then motten något förkortt skedt, Och synnerligen effter samme Skatlegning är icke annerlunde skedt, vtan att the som mere jord och större ägher haffwe, medt them kan skatten noget förhögd wara. Män medt them som minne äger eller lättare jordt haffwe, är åther Skatten förminskett, Så att then ene må så wäll skee lijke och skäll, j then motten, som then annen. Och kunne förthenskund icke heller tro att j Dannemän för:de Bencht Länsman sådan befallning giffuit haffwe, Myckit minne thet j skulle haffwe hafft någon jnsage eller Skåtzmaal, att göre edher rette och årlige Skatt iffrå eder. Dherföre motte han wäll hafft sådant fördrag, och ther till vtack för möden. Är förthenskund vår wilie och begären, atj wele giffwe oss tilkänne, vm j honum nogen befallning j then motten giffuit haffwe, på thet wij måge wette oss ther effter att rette. Käre vndersåther är eder älliest, j nogen motte, skedt vtöffwer Lag eller rätt, anthen aff Fougterne, Embetzmän eller andre, Dhå wele wij gärne hielpe huar och en till rätte. Och vdj hwad motte wij kunne wette och rame alles eders beste, nytte, gagn och longligit bestond, ther skole j finne oss altijd willige och benegne till. Befalendis eder Gud, Datum vt supra

Stockholm den 4 April.

*Fullmakt för Olof Siälekarl, att för konungens räkning
värfa sjöfaret folk.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 2 v.

En fullmakt för Oloff Siälekarl att antage
vdj K: Ma:tz tieniste alle the Båsmän och Siö-
farit folck, som han vdi Stockholms Skäriegårdt
eller annerstedtz bekomme kan. Datum Stockholm
4 Aprilis Anno etc 43,

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att effter wij för
menige Rigisins bäste och wälfartz skuld, achte oförsume-
ligen lathe mäste parten aff våre Örligzskep löpe till siöss,
Till huicke Örligz Skip wij behöffwe en heel hoop Båsmän
och Siöfaridt folck, Hwarföre haffwe wij vtsent och
tilbetroedt thenne vår tro tienere Oloff Siälekarl, till att
församble och antage j vår tieniste alle Båtmän och
Siöfarit folck som han, på våre vägna, bekomme kan her
vthe j Stockholms Skäriegårdh eller annerstedz hwar han
them bespörie kan. Hwarföre är vår allffwarlige wilie
och begären till eder våre Vndersåther menige Skärie-
karler eller andre, att hwar j haffwe någre gode Drenger
eller husmän, som till Siöss föfarne äre, atj wille vnd-
settie oss medt them. Effter wij storlige them, till vår
Skips vthredning, som förui:it står, behöffwe. Och att så-
dant Siöfaridt folck motte medt thet förste komme hijtt jn
till Stockholm. Så wele wij dhå lathe handle medt them,
vm theres Löön och besoldning, så att the schole bliffwe
wäll betalede för theres tieniste och omack, så thett skall
bliffwe vtan theres schade, Ther j Dannemän edher effter
rette wele, Datum vt supra

Stockholm den 7 April.

Till innebyggarna i Lödöse, om de der inqvarterade knektarnes försummelse att för sig betala, och om lemnad försträckning till knektarnes sold.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 5.

Till Lödese Stadt, om the 6814½ m[℔] dansca, som the till K: Ma:tz knechters betalning förstreckt hade, att the theres betalning igen bekomme skole.

Datum Stockholm 7 Aprilis Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått eders scriffwelse, käre Vndersåther, v^{dj} hwilke j först giffwe tilkenne, vm the knechter ther hoss eder nu legat haffwe, att the skröpeligen haffwe stält eder tilfridz, för theres förtäring etc Szå känne Gud, Wij höre thet nödigt, Och kunne för tesse farlige lägligheters skuld, som förhonden äre, swårlige, på thenne tijdt, göre ther något till, dog wele wij så lathe handle och schaffe, att her effter skall annerlunde handlet bliffwe, ee hwar någre knechter affleggis schole.

Ther nest om the Summa 6814½ m[℔] dansca, som j till samme knechters betalning förstreckt och länt haffwe, Betacke wij eder gärne för sådane eders troheet och welligheet, Weliendis sådant v^{dj} all gunst och nåder, och till thet beste eder betenckie. Så hade wij och gärne nu strax skicket eder medt thenne samme eders medtborgere, för:ne Summa tilhonde igen, Endog oss syntis thet icke rådeligit ware, för många farligheeter skuld, sådane Summa aff städ skicke, och synnerligen effter oss fructer nog, att wågerne äre icke allestädes trygge. Dherföre är wår begären, atj wele haffwe tollemodt något frambätter, till täss thet onde krutt kan bätter vtleted bliffwe, och wågerne ränsede. Schole j ändhå få edher betalning v^{dj} gode motte. Befalendis eder Gud. Datum vt supra .

Stockholm den 7 April.

Till Michel Helsing om allmogens i de närmaste socknarne omkring Stora Kopparberget klagan öfver den tunga, som kolforslingen till konungens hyttor medförde.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 3.

Till Mickell Hälsing, vm then beswäring som menige man i the Sockner näst kring vm Kopperbärgitt hade vm then Kolförning, the så long wäg göre skulle etc Datum Stockholm 7 Aprilis Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Oss är tilkänne giffwit Mickell, hurulunde almogen j the Sockner ther kring vm Kopperbärgitt låthe fast ille och beswäre sig vm then kool, som the så long wägh schole före fram till wåre hytter etc Szå förundrar oss storligen, att tu icke giffwer oss tilkänne, när tu sådant knarck och beswäringar hörer aff almogen, vtan att wij snarerne skole sådant få höre aff andre, än aff tig, som altid är ther ibland them, hwilcket oss icke myckit behager, Hwarföre biude wij tich, att tu icke slår lur eller dölssmål på ett eller annett, hwadt tu hörer ther vppe, synnerligen vm sådant och annat meer, som almogen haffwer att clage, vtan giff thet tilkenne j tijd, så kan man och finne ther rådth emot, förvtan buller eller perlemente. Är thet oss icke heller lithet vnder, att tu beswärer almogen så myckit, medt the koll, effter ther wåre dog wäll anner rådth, att skaffe kool nog. Szå biude wij tich, att tu än nu täncker ther annerlunde till, och skaffer tich en god kollare Twå eller Tre, latendis them få så myckin hielp the behöffwe, skulle tu än leije en partt aff them för wåre egne peninger, Dhå see wij thet heller, än att almogen på thenne tijd och för sådane läggheters skuld, som nu på färde äre, skole beswärede bliffwe. Ther är och koleskog nog, på alle sijder vm

Bärgit, och lägenheet att före them till watn jn för hytte-
dören. Så må tu förthenskuld skaffe teg en Skuthe eller
Twå, till att före kollen fram medt, och icke läg all byr-
den på them, som boo langt iffrå Gruffwen, att the skole
köre och släpe alle theres häster vtt, som nu j Winther
myckit skedt är. Och giff oss oförsumeligen her ett enc-
kiende swar vpå, och vm alle andre lägligheter, huru ther
vppe tilgår. Gör bud till Lasse Jespersson, att han och
scriffwer oss till, vm alle lägligheter. Datum vt supra.

Stockholm den 8 April.

*Till Olof Jonsson, om kolningen och kolförsekn till Sal-
berget, hushållningen på Väsby gård, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 4.

Till Oloff Jonsson, att, effter almogen som boo
någet langt iffrå Salebergit beswäre seg vm then
longe koolföring etc att han finner anner råd till
same kool Och att K: Matz hytter motte nu j
tijdt medt kool försörge bliffwe. Dat. Stock:[holm]
8 Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst etc Som tu geffwer tilkenne, Oloff, att
the bönder, som boo någett langt ther iffrå bärgitt, och
till wår Hyttes behoff skole före kool fram, lathe fast ilde
och beswäre sig, att the så long wäg schole före kool till
wår hytte etc Szå effter tu hörer och förnimmer, att al-
mogen beswärer seg j then motten, förundrar oss förthen-
skuld, att tu icke länge seden haffwer funnet råd til et
annett sätt, med samme kolförning. Effter wij tig wår
grund och mening, vm then menige mandz beswäringar
titt och offte så wäll myntligen, som med wår scriffuelse
tilkenne giffuit haffwe, atuj icke gerne wilde haffue theres
knarck. Man kunne doch likewel bekomme kool nämbre

wijdh honden, effter som tu och sielff scriffuer, så att the, som så langt iffrå bergit boo, icke vdj then måtte skulle oskälige förtungede bliffwe. Herutinnen tu ansee will the farlige legligheter vpå färde äre. Finnendis än nu annen rådih till koll, så att the som long wäg haffwe med för:ne koolförning, måge her effter förschonede bliffwe. Och må tu sättie Twå eller Tre gode karle, med så mycken hielp, ther till behöffwes, som altijd lathe kola, ther som skogen är nämost wijdh bergit. Wij wele heller lathe giffwe thom aff wåre egne pen:r, för än wij skole haffwe sådant knarck aff then hoop. Thetta tu än nu, med all flijtt så beställe wilt, och jw så lagat, att wij beholle ther en wälwillg och trogen almogen(!).

Som tu och lather förstå, att effter ther på Wasby är nu jngen fougte, går ther fast vskickeligen till, jngen achter then annen, och är tilbefructendis, hwar ther icke anner rådih til finnes, dhå skall ther icke ware kool nog till Oloffzmesse, etc Szå wåre thet icke gott, att Hytten skall bliffwe stondende j kollelöse. Therföre är wår wylie, att tu lager thet jw så, finnendis råd huru tu bäst kant, att en heel hoop kool till för:ne hytte, vdj tijd, och med thet förste, måge försörgde bliffwe. Thetta tu icke försume wilt. Wij äre och tilsinnes, att skicke tijt till Wasby, med thet förste, en aff wåre tienere, som befalningen ther på Gården haffwe skall. Tesför:innen tu wilt see till med, huru ther till går, och hielpe till att kolningen motte komme till gongz.

Jtem vm thet Torp tu begärer, ther tu wilt lathe haffwe förhänder med then drefaske etc Szå må tu wäll aname samme Torp till tig, och lathe ther bruke samme drefaske, effter ther är sådane lägenheet. Wij wele ther vm förlike oss med her Benckt Nilsson. Tu wilt nw handle vdj tässe och alle andre saker, som tu wårt nytte och gagn wette wilt, och tijdzens lägligheet kreffwer, Datum vt supra.

Stockholm den 13 April.

Öppet bref för Jöran Osterman att till Tyskland utföra saltadt kött.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 5 v.

Öpett breff för Jörenn Osterman att han må vtföre till Tysland hälfftenne vtaff then fettalie, som han hade fåt j betalning her j Riket och then annen halff part sälie her jnriskis Datum Stock-[holm] 13 Aprilis Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att thenne Oss Elskelig Jörgenn Osterman haffwer latidt oss förstå, thet han aff någre gode Män aff Adelen och flere her j Rikitt haffwer vpburidt j sin betalning någre oxer, them han haffwer slachte och jnsalte latedt, och älliast köpt noget så att han haffwer tilsamens wed än 5 eller Otte läster kött, Och förthenskuldh ödmiukeligen begäret, att han samme kött her aff Landet vtföre motte. Szå ändoch sådane warur her aff Rikit synnerligen på thenne tijd icke wäll vmbäres kunne, Haffwe wij doch likewell, aff vår synnerlig gunst och nåde, vndt och effterlatidt, att för:ne Osterman må och skall, frij och vbehindret, halffparten aff för:ne Summa före her aff Rikit, och then annen halffpart skall han sälie her jnriskis, anthen j Surköpung eller Calmarna. Hwickit wij giffwe våre Fougter och Befalningxmän tilkenne, att the måge wette sig ther effter rette, jcke görendis förbe:te Osterman her emot hinder, platz eller förfong. Datum vt supra

Stockholm den 30 April.

Till Måns Svensson (Somme) om krigsmanskapet, som han och adeln i Östergötland utgjort, saknaden af underrättelser, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 5 v.

Till Måns Swensson vm the 70 karler til foot, som han sampt Adelen i Östergötlandt haffue vtskicket nid j Småland, effter then tiuffuehoop. Datum Stock[holm] 13 Aprilis Anno etc 43

Wår gunst etc Som tu scriffwer Måns, atj samfält all Adelen ther j Östergötland haffwe vtskicket Siuttije karler till foeth, med halffwe haker, röör och gode arborst vtrustede, hwilke nu nestförlidne Söndag skulle församlede ware, och drage nijd j Småland, att effterstelle och vpsökje the skogxtiuffwer och förräderehoop, som ther så otilbörligen stoor skalckheet och mordh, vpå nogen tijd tilgörendis bedriffuit haffwe, Så säge wij gärne, att förbe:te edre karler och thett andre folck (: hwilket wij och ther nidh förskicket haffwe :) med thet förste kunne göre ther någet til, så att förbe:te förräderehoop motte få någett nederlag. Och förundrar oss endels, att wij än nu jnge tijender, huad ther till giordt är, eller huru the j thenne motte beställe, förnummit haffwe. Hwarföre är wår alffuarlige wilie och begären, at tu än nu oförsumeligen och seden altidt ee när tu någre wisse tiender förfare kan, scriffteligen oss förstå lathe will, hwad dell tu aff för:de vtskickede wårtt folcks och för:ne Skogztiuffuers samgång eller handling, förnimmendis warder, så att wij ther egenom måge wette, hwar wij oss effter rette skole. Thetta icke försumendis.

Ytterligere Såsom tu gör thine entschuldninger, att tu icke haffwer förmått vnder tiden komme personligen hijt

vp till oss, för thin longe kranckheet och siukdom skuld etc Så aname wij sådane thine endtskyllinger nådeligen an. Befalendis tig her med Gudh etc Datum vt supra .

Stockholm den 13 April.

Till Gudmund Skrifvare om ett holländskt i Söderköping liggande fartyg, och om mandat till städerna i Östergötland om värfning af sjöfolk.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 6 v.

Till Gudmund Scriffwere, vm then Hollendere, som wid Suderköpfung i Winterläge legat haffwer, att han än nu må bliffwe ther tilstädes. Jtem at K: Ma:t sender honum hans Nädis öpit breff til alle Östgötiske Köpstäder, effter skipzfolck. Datum Stockholm 13 Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst etc Som tu scriffwer Gudmund, Att then Hollendere, som ther wijd Suderköpfung j Winterläge legat haffwer, haffwer slagget tilsammans jnge ringe hoop, både Spannemåle, kött och annen fettalie, Och ligger nu aldelis sägelrede, Weliendis med thet första sin kooss, och att tu haffwer tilsagt Slotzfougten vpå Ståkeborg, att han icke skall tilstädie samme hollendere drage sin kooss, för än han wijdere beskedh, huru med för:de hollendere handles skall, iffrå oss bekommer etc Så behager oss thet well, Och biude tig, att tu finner råd huru tu hälst kan (: doch lempeligen och oförmärect :) att samme Hollendere må bliffwe ther tilstädis, till tess tu framdelis wijdhere wår wilie vm honum förnimmendis warder, Ther tu tich effter rette wilt .

Som tu och scriffwer, At tu jngelunde kan komme thet Skipzfolck ther aff the Östgötiske Köpstäder och hijt till Stockholm, hwilckit wij tich, vdj wår tjäniste antage,

befalet haffwe, med minne tu bekommer wårt Mandatz breff vm samme Skipzfolck, till för:ne Städer etc Szå haffwe wij förthenskuld nu vdj thetta wårt Mandat och öpne breff, som wij tich her jnneluct tilhonde skicke, latid tilscriffwe alle köpstäderne ther j Östergötlandt, vm förbemelte Skipzfolck, som tu wäll sielff meningén aff samme wårt öpne breff förnimmendis warder. Och må tu oförsumeligen lathe förkunnet vdj för:ne Östgötiske Städer. Wij försee oss, att the warde sig jw ther effter rettendis, och j then sak bewisendis troligen, Datum vt supra

Stockholm den 13 April.

Öppet bref till städerna i Östergötland att Gudmund Skrifvare erhållit fullmakt att värfva sjöfolk för örlogsflottan.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 7.

Öpett breff till alle Ösgötiske Städer vm Skipzfolck, datum Stockholm 13 Aprilis Anno etc 43

Wij Gustaff etc Hälse eder Dannemän alle wåre trogne Vndersäter, Borgemästere, Rådt och Menigheten vdj Surköpung, Norköpung och flere wåre köpstäder j Östergötland, käriligen med Gud och wåre nåde. Käre Dannemän Wij förskickede j sistens wår tienere Gudmund Scriffwere till eder Dannemän alle, med fulle macht och befallning, att han ther församble, och vdj wår tieneste antage skulle alt thet skipzfolck, som han ther hoss eder bekomme kunde, Och seden oförsumeligen late samme folck komme hijtt till Stockholm. Så äre wij förständigede, att förbete skipzfolck, synnerligen vpå nogre orther, äre endeles fast tröge, och wele jngelunde giffwe seg hijt vtan then ene stinger sig vndan hijt, och then andre tijt, besynnerligen the ther bäst siöfarne äre, och vdj thenne tijd nyttige ware kunne, Hwarföre är wår wilie och begären, atj doch

retteligen wele betänckie saken, besinnendis alles wåres och menige rigisens nytte, gagn och longligit bestond, och att thet är så wäll edert och menige rikissens, som wårtt gagn, att samme skipzfolk hijtt förfordret bliffwer, Effter j wäll wette, hwad förhonden är. Och när j thetta grundeligen öffuerwåge wele, Twiler oss jnthet, att hwar tro Swensk man warder jw her tiltenckiendis thet ytterligeste och beste huars och ens mackt tilsejer. Käre Dannemån beuiser eder vtij thenne måtte, som tro Vnderlåter egner och böör, befijntendis eder atj förskaffe oss vdi wår tieniste ther aff Städerna och hijtt till wår Skipzgård thet meste siöfaridt folck, som j åsted komme kunne, skyndendis thet oförsumeligen hijt till för:ne Stockholm. Wij wele lathe vnderholle them så att the skole betacke oss etc Thetta j Dannemån förbe:te skipzfolck fulkompligen tilseije wele, Och thenne wår begären och wilie jngelunde försumendis. Datum vt supra,

(Stockholm) den 14 April.

*Till besättningen på Kalmar slott och i Kalmar stad, tack-
sägelse för visad trohet och mandom och uppmuntringar
att på samma sätt fortfara.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 7 v.

Till Knecterne på Kalmara Slott och i Calmara Stadt, at K: Ma:t betacker them för theres wälwiligheet emot Dackens partij, att the sig än nu wele welwillige befinne lathe. Datum 14 Aprilis Anno etc 43

Wij Gustaff etc Tilbiude edher alle wåre trogne tienere och gode karler alle sammens, Hoffmän, Landzknechter och andre, som j thenne förliadne winther på Calmara Slott och j Calmare Stadt leget haffwe. Wår gunst och nåde tilförende etc Käre gode karler, Wij tacke

edher alle samens och huar serdelis gerne, för then tro-
willigheet och manheet, som [j] vdj ihenne förlidne tijdt
emot wåre Fiender haffwe påskine latidt, och altijdt waridt
wår tro Man Germundt Swensson wår Befalningxman ther
på Calmarna til rede, och latid eder wälwilleligen bruka
emot fienderne, [till] och frå, ee hwar och när han eder,
på wåre wagna, fordrett och eskedt haffwer, hwilcket wij
vdj all gunst och nåde edher altijd gärne betänckie wele.
Förseendis och så, ath j her effter wardhe edher emot oss
och för:ne wår Befalningxman med all troskap och hulskap
bewisendis, som j och her till troligen giordt och beuist
haffwe. Och vdj huadt motte j äre til achtens på eders
Löön, besolding eller annett, Haffwe wij tilscriffuit och
befalet för:de wår tro Man Germund Swensson, att han
skall lathe huar och en för seg bekomme sin redelige Lön
och thet the förtient haffwe. Begärendis förthenskund atj
gode karle wele än nu göre thet beste, och lathe eder
welwillige befinnes, ee huar eder tilsagt warder. Ther wij
icke heller något tuiffuelsemål vm haffwe, vtan förlate oss
fulkombligen till eder, såsom till wåre trogne tienere och
erligt krigzfolck. Datum vt supra .

Stockholm den 18 April.

*Till Thomas Nilsson, fogde på Örby gård, att tillsvidare
underhålla Baltzar Funck derstädes, men ej lemna honom
för stor frihet.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 8.

Till Tommes Nilsson, att han later Baltzer Funck
få på Öreby gård mat och öll, och en säng till
redelig wiss, oc at han bliffwer tilstädis, Datum
Stock[holm] 18 Aprilis Anno etc 1543 .

Wår gunst etc Skall tu wette Tommes, atuj haffwe
för någre wictige orsaker skuld latid tage en eed och hond-

strecking aff thenne Baltzar Funck. Så att han skall bliffwe ther på Örby gård, till tess wij scriffue eller sende bwd effter honum, och skall icke wijdere gå ther ifrå gården, än som tu honum på wåre wågna föresejendis worder etc Huarföre är wår wilie, att tu haffwer ett gott vpseende med honum, och skaffer honum matt och öll, effter redelig wiss, och en säng, ther han kan liggie vpå, Och attu icke lather honum stort längre spassere ther ifrå gården, än ther tu west, at han bliffwer tilståde. Latendis icke heller många fremende haffue stort vmgänge med honum, till tess tu fåar wijdere beskedh ifrå oss, Datum vt supra.

Stockholm den 19 April.

Till biskop Botvid i Strengnäs, om en till Ryssland skickad, nu återkommen svensk, samt om någre Ryssar, som en tid varit i Sverige.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 8 v.

Till Biscop Bothwedt, att han sender then Ryss som han haffuer haftt hoss sig till Lære, till K: Mat etc Datum Stock:[holm] 19 Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij giffwe edher tilkenne, Biscop Bothwedt, att then vnge karll, som wij för någre år seden heden ifrå oss och till Rysland, vdi then acht och mening, att han skulle öffwe och bruke sig vdi thet Ryske tungemåll, vtskickede, är nu hijtt till oss igen kommen. Och förmärkie wij, att han ther fliteligere lärth och jnstitueret är, så att oss förhoppes, han vpå samme Ryske tungemåll, både till att läse och scriffwe, wålförfaren ware skall etc Szå såge wij och så gärne, att the Rysser, som her nu en tijd long j landet waridt haffwe, hade och någet förbättredt sig, synnerligen att the thetta

Suenske tungemåll ostraffeligen både lässe och scriffwe lärnt hade. Som wij icke heller anners tro, än att och så skedt är, Ther vm j oss med eders scriffuelse förstendige wele, Och synnerligen hwadt j haffwe giordt till saken medt then Ryss, som ther hoss eder waridt haffwer. Thetta j icke försume wele, skyndendis seden samme Ryss med edhers scriffwelse med thet förste hijtt till oss. Eder Gud befalendis. Datum vt supra

Stockholm den 20 April.

Till fogdarne Lasse Jespersson och Michel Helsing, att låta fasttaga och till konungen försända en uppviolare från Norge, hvilken uppehåller sig i Dalarne.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 9.

Till Lasse Jäpersson och Michel Helsing, att the bruke någre Lämper, till att öffuerkomme och förskicke wälförwarett till K: Ma:t then vprorisk selle, som är kommen iffrå Norige och vp j Dalarne. Datum Stock:[holm] 20 Aprilis Anno etc 1543.

Wår gunst etc Wij äre förständigede Lars och Mickell, att ther jn vdj Dalarne skall ware kommen en vprorisk selle vtaff Norige, hwilcken ther ibland then menige man hemeligen wancke skulle, föregiffwendis them många swenker, både hijtt och tijtt, haffwendis ther med j sinnet, att vpwäckie then menige man till alt vproor och obestond. Szå wette j wäll sielffwe, att wij ofte både myntligen och scriffteligen haffwe eder högeligen förmanet, atj både enestedz och annen, synnerligen så wijdt eder befalning sigh sträcker, skulle haffwe gott och nöge vpseende vpå alle saker. Och altijd medt edre scriffuelser oss tilkenne giffwe, huru sig alle legligheter, både vdj ene motte och andre begiffwe. Szå förundrar oss, Effter her sådane tidender, vm för:ne vproriske Sälle (: som ryctes ther jn vdj Dalarne nu

ware skulle :) myckit wancke, atj icke noget oss ther vm (: hwar så j sanning är :) tilförende tilscriffuit haffwe. Biudendis eder förthenskuld alffuarligen, atj än nu, med thet förste, både vm thetta ärende, så och vm alle andre legligheter oförsumeligen scriffue oss till, så att wij motte få endeligen wette huru j then Landzände tilgår. Thetta j jngelunde försume wele. Datum vt supra.

Zedell.

Är och wår wille, Lars och Michell, atj bruke någre lister och Lämper. til att öffuerkomme och beslå samme för:ne Selle (: hwar så j sanning är att han ther ibland then menige man wancker :) vtgörendis Twå eller Tre trogne karler förkledde j bondekläder, att the med listigheet goffwe seg vtt, till almogen, och förspanede vm the sådane vprorisk Sälle beslå och gripe kunde, och seden motte man före sådane sälle (: vm han ther beslåas kunne :) fångklig och wålförwaret hijtt till oss, Datum vt jn literis

Stockholm den 23 April.

Öppet bref för tvenne borgare i Stockholm, att göra sig betalde af aflidne fogden Nils Skräddares gäldenärer.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 9 v.

Öpett breff för Peder Andersson och Peder Jönsson Borgere j Stockholm, vpå någre gäld effter framlidne Nils Schreddere etc Datum Stockholm 23 Aprilis Anno etc 1543.

Wij Gustaff medt Gudtz nåde etc Göre witterligit, Att tesse breffuisere wåre vndersåther Peder Andersson och Pedher Jönsson Borgere her j wår Stad Stockholm, haffue vnderdåneligen oss tilkenne giffuit, och med gode breff och bewisninger betyget, hurulunde the någre gäld effter framlidne Nils Schreddere (: hwilken fordom wår

Fougte war vdj Vpsala Sticht :) vtgiffuit och betalet haffwe. Och är Summan vpå samme gäld förslagin, hwilken sig belöper Trijhundrade marcer ortuger. Så haffwe för:ne breffwisere ödmiukeligen begäret vårt fulmactz breff, att the måge komme till sin betalning igen, hoss för:ne framlidne Nils Schredderes gäldenerer, ee när och huar the sådana gäldenerer med gode skäll vpspörie och tiltale kunne, etc Hwilcke theres ödmiuke och vnderdånige begären wij them icke wigre wille eller kunne, vtan haffwe gunsteligen vndt och tillatidt, att the måge och skole för:ne Nils Schredderes gäld vträffuie, och synnerligen thenne för:ne Trijhundrade marcer ort:r, som the för honum vtlagt haffwe. Biudendis förthenskuld wåre och alle andre godemendz Befalningxmän, att the äre för:ne Peder Andersson och Peder Jönsson förforderlige och behielpelige till att bekomma sådane Summa pen:r aff för:ne framlidne Nils Schredderes witterlige gäldenerer. Datum vt supra.

Stockholm den 25 April.

Till fru Ebba (Eriksdotter Wasa) om betalning för salt, som Hubert Clawesson till henne sålt.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 10.

En förscrift för Hubertt Clawesson Hollender, till Fru Ebba, att honn ställer honum til fridtz för thett Salt, som hon aff honum anamet haffwer. Datum Stock:[holm] 25 Aprilis Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Käre Moder Fru Ebba. Thenne breffuisere Hubertt Clawesson Hollender, haffwer latidt oss forstå, atj haffwe anamedt aff honum Fyretije Fem tunner Salt, Therföre han ingen betalning aff eder bekommit haffwer etc Szå giffwe wij eder tilkenne käre Moder, att rychtet will fast hänge oss hardt vpå halszen,

then tijd Adelen och wåre Vndersåther någon deel tage, och thet icke strax betale. Hwarföre är wår wilie och begären, atj sådant öffuerwåge wele, ställendis för:de Hollender tilfridz, huru j bäst kunne, med huder, Talg eller andre köpmändz warur. Doch icke med spannemåle. Effter wij honum jngelunde her aff Landet vpå thenne tijd vmbäre kunne. Gud eder befalendis. Datum vt supra.

Stockholm den 25 April.

Till Svante Sture om betalning för Hubert Clawessons fordran, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 10.

En förscrift för för:ne Hubertt Clawesson till Swante Sture, att han och så ställer honum tilfridtz för thet salt han aff honum haffuer aname latidt. Datum Stock:[holm] 25 Aprilis Anno etc 1543 .

Wår synnerlig gunst etc Oss förundrar Swante, att tu icke länge seden haffwer stältt thenne Hollender Hubert Clawesson tilfridz, för thet salt, som tu aff honum vndfongitt haffwer. Effter tu jw vtan twill wäll weest, huadt rychte för sådane handlinger skuld hänger icke alleneste vpå them, som sådant bedriffwe, vtan wij therutöffwer (: ändog oskyldige :) bliffwe allestedz ganske högeligen beskrijede, vdj så motte, att wij sådane vtilbörlige handlinger samtycke och tilståde skulle. Thet wij doch aldrig göre j sinnet hafft haffwe etc Szå är wår wilie och förmane tich Swante, att tu sådane för:ne wår mening till hiertet gå lathe will, Och så bestället att för:ne Hollender må tilfridz stält bliffwe för then deel, som tu aff honum anamedt haffwer, anthen med Huder, talg eller anndre köpmandz warur (: dog icke medt spannemåle :) effter wij vpå thenne tijd här aff landet spannemåle jngelunde vm-

bäre kunne. Ther tu tich effter rätte wiltt, Opå thet att wij och flere gode män må vj fremmende land obeskriede bliffue.

Ytterligere haffwe wij förnummit, att för:ne hollender haffuer ladet jn vpå sitt Skip ther wijd Suderköpung, en heel hoop Spannemåle, som han haffuer achtet vtföre etc Szå kunne wij thet ingelunde tillate honum, effter wij förmärckie, att wåre Vndersåther her jnrikis, både j Östergötland, Småland och Wästergötland, sådane spannemåle storligen förnöden haffue. Therföre må tu så skaffet, att the Ösgötiske köpstäder löse samme spannemåle till sig, aff för:ne hollender, giffuendis honum huder, talg och andre warer ighen, som man bättre her aff landet vpå thenne tijd vmbäre kan. Ther tu tig effter rätte wiltt.

Ytterligere förskicke wij tich her jnneluct en Copia tilhonde, Effter hwilcke tu må lathe scriffue, och giffwe för:ne Hollender Pasbordt her aff Landet, så snart han sine vtestondendis gäld här j Rikit bekommit haffwer.

Sammelunde är wår wilie, att tu alffuarligen förmaner the Borgere j Suderköpung, som aff förbemålte Hollender nogen deel anamet haffwer, att the ställe honum tilfridz, betalendis huad som the anamet haffwe, wid högzste straff. Datum vt supra

Stockholm den 25 April.

Öppet bref för Hubert Clawesson, Holländare, att utkräfua sina i Sverige utestående fordringar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 11.

Öpett breff för Hubertt Clawesson Hollendere, till att vpräffuie sin betalning för thett Salt han her j Rikett vtborgat hade, Datum Stockholm 25 Aprilis Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligt, att thenne breffwisere, Hubert Clawesson Hollender, haffwer ödmiukeligen oss

tilkenne giffuit, At han haffwer vtborget her j vårt Rike, någre våre gode män aff Adelen, Tesligiste någre våre Vndersäter Köpstadzmän, en heel hoop Salt. Så att Summan vpå samme salt löper sig till än Femhundrade Sextije Sex tunnor. Szå haffwer för:ne Hubert Clawesson ödmjukeligen begärett vårt öpne breff, att han må bekomme sin redelige betalning hoss them, som förberörde Salt aff honum anamet och borget haffwe etc Hwilckit wij honum icke wigre wille eller kunne, Hwarföre biude wij alle, Ädle och oädle, ee hwem the helst äre eller ware kunne, som aff för:de Hubert för:ne Salt borge[t] och affhendt haffwe, att the honum thet, vtan all förhaling, ee när han ther vpå askiendis warder, redeligen och till fulle nöge betale, Så frampt the wele göre thet oss behageligt är. Datum vt supra.

Stockholm den 25 April.

Pass för Peder Månsson, borgare i Stockholm, till Dalarne, för utkräfvande af fordringar; jemte tillåtelse att för 100 mark örtug uppköpa varor.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 11 v.

Ett Pasbordt för Peder Monsson Borgere i Stockholm, heden och till Kupperbergen och jn vdj Dalerne, att vpkräffuie sin gäld, och att köpslage i thenne hans reese vdj för:ne Landtzänder. Datum Stock:[holm] 25 Aprilis Anno etc 1543.

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att thenne Breffuisere vår vndersäthe Peder Monsson, Borgere vdj vår Stad Stockholm, är stadd vdj hans rätte reese, med vårt förloff och witskap, her iffrå vår Stadh för:ne Stockholm och till Kupperbärgen och seden jn vdj Dalerne, så longt honum dhå täckies, Ther vpkräffuie någre gäld, som han vdj the Landzänder, vpå någon tijd tilgörende vtestondendis hafft haffwer etc Hwarföre biude wij våre Be-

falningxmän, Ländzmän och alle andre embetzmän, att the äre för:ne Peder Månsson förforderlige och behielpelige, till att bekomma sin redelige och fulle betalning aff them, som honum nägen dell witterligen plictige och skyldige äre etc

Jtem så haffwer för:de Peder Monsson ödmiukeligen och vnderdåneligen begärett wårt förloff, att han vdj thenne hans reese må köpslage och bruke sitt bäste medt alle hande warur, som [han] anthen enestetz eller annenstedz ther han framdrager, tilköpz bekomme kan etc Huilcke hans vnderdånige och ödmiuke begären wij gunsteligen anseedt haffwe, vdj så motte, att han må, huar honum helst täckies ther j Landet köpslage och bruke sitt bäste, med Ett hundrade marcer ortuger etc Förbiudendis alle, som för wåre skuld wele och skole, göre och lathe, att the för:de Peder Monsson her emott nogett hinder eller förfong göre, Datum vt supra

Stockholm den 25 April.

Till Clement Hansson och Valentin van Lüttich, om underrettelser från Lübeck, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 12.

Till Clement Hansson och Valentin von Lutick, vm någre lägenheter j Lybeke, och vm någre penninger, som the skulle giffue sig medt til Ståkeborg til at löne K: Matz folck medt i Östergötland. Datum Stock:[holm] 25 Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst tilförende etc Wij skicke eder her jnneluct tilhonde Clemet och Valentin, ett tyst breff, aff huilcket j förmärkie kunne, huru lägligheterne sig i Lybeke begiffwe, Ther måge j wette edher effther rätte.

Ytterligere haffwe wij förnummit, att Her Johan och wårt krigzfolck, som med honum j Småland waridt

haffue, wåre j Måndagx vdj Tuna Län, och med thet förste
 äre förwäntendis jn vdj Östergötlandt etc Szå är wår
 wylie, atj både samfält (: hwar j än alrede nidh vm Tiustz
 Skär med heele Skipzflottan framdragne äre :) giffue eder
 dhå med en aff Galeerne tilbake till Ståkeborg, med så
 monge penningar som j kunne tänckie, atj haffwe vtöffwer
 then Summa som wårtt krigzfolck, the nu j Calmarna
 liggie, behöffwe och haffwe skole etc Wij haffwe och
 latid tilscriffwe Peder Bragde, att han skall möte eder
 vpå för:ne Ståkeborg. Seden måge j göre honum salskap
 med penningerne till hoopen. Sammelunde haffwe wij
 latid tilscriffwe Jacob Bagge, att han med the penningar,
 som skole till Calmarna (: så snart j från honum affär-
 digede äre :) må hugge flux ther heden med hele skipz-
 flotte[n], och the wårff och ärender vtrette, som honum
 medtgiffne äre

Stockholm den 26 April.

*Till Jacob Bagge om hr Johan Turessons tåg emot Små-
 länderne, penningars afsändande till aflöning af krigs-
 folket i Östergötland och Kalmar, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 12 v.

Till Jacob Bagge, vm the penningar, som han
 skulle löne och affbetale K: Ma:tz folck j Calmarne
 medt, Jtem vm Öland. Datum Stock:[holm] 26
 Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst etc Som tich vtan twill wäll witter-
 ligt är, Jacob, att Her Johan med thet krigzfolck, både
 Ryttere och Knächter, som med honum vpå tuget nidre j
 Småland waridt haffwe, äre nu på reesen vp j landet
 igen etc Szå haffwe wij förthenskuld nu latid tilscriffwe
 wåre Secreterer Clement och Valentin Schriffuere, att the
 skole aname alle penningerne, som ther hoss eder tilstädes

äre, jn vpå en aff våre Galeer, och drage ther med till Ståkeborg, förutan så monge penningar man kan tänckie, att till vårt krigzfolckz besoldning, som j Calmare liggie, behöffwes. The samme penningar må tu haffwe med tig till Calmara. Lagendis thet så att wij måge få wette framdelis huru the vtgiffne bliffwe. Jtem Så förtencerer wig wäll, huadt wig tich tilsagt haffwe vm Öland etc Ther vm tu wilt fliteligen beställe, giffwendis oss med thet aller förste vm alle lägligheter och ärender tilkänne, som tu förnimmer att vpå thenne tijd jngen ringe mackt vppå ligger. Gud tich befalendis, Datum Stock:[holm] 26 Aprilis Anno etc 43

Stockholm den 26 April.

Till Nils Larsson om de Dalekarlar, som deltagit i tåget mot Småland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 13.

Till Nils Larsson, vm the dalekarler, som våre på thet tuget j Smålandt. Datum Stockholm 26 Aprilis Anno etc 43

Wår gunst etc Oss förundrar Nils, att tu icke haffwer giffwit tig till oss, eller och scriffwit oss någet till, huru lunde alle Lägligheter sig begiffwe, och synnerligen huru the Dalekarle vpå thetta tug j Småland sig beuist haffwe. Först hwilcke samme Dalekarle sig troligen och wälwilleligen emott fienderne haffwe bruke latid. Jtem hwilcke som haffwe fått eller begärett vpå reesen någre penningar. Jtem huru the nu tilsinnes äre, vm the wele bliffwe vdj wår tieniste, eller vm the förlänckte heem igen. Biudendis wig än nu alffwarligen, att tu vm förberörde Artickler scriffwer oss oförsumeligen ett änckiende besked till, Ther wig kunne wette oss effter rette .

Ytterligere är wår wilie och alffuarlige befalning, att tu yw så lagar thett med för:ne Dalekarle, att the bliffwe

ther j Landet hoss thet annet wårt krigzfolck, hollendis them wälwillige med sådana förtröstning (: som och j sanning är :) att the oförsumeligen skole få hielp och vndsettning. Och haffwe wij förskicket wåre Secreterer Clement och Valentin Scriffuere med en heel Summa penninger nijd j Landet, Ther med the löne och affbetale skole alt wårt krigzfolck. Och när the framkomme, och thet andre wårt krigzfolck affbetaledt bliffwer, Thet tu och så them, vpå thet flitigiste föreholle må. Datum vt supra,

Stockholm den 26 April.

Till de Dalekarlar, som deltagit i tåget emot Smäländingarne, tacksägelse för visad trohet och mandom, och uppmaningar att ännu en tid i fejden deltaga.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 13 v.

Öpett breff till för:ne Dalekarler, att the lathe sig wälwillige bruke och befinne, så nu her effter som tilförende, emot Dackens partij. Datum Stockholm 26 Aprilis Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Tilbiude eder wåre trogne tiänere, menige Dalekarle, som nu vpå tuget med thet andre wårt krigzfolck nijd j Småland waridt haffwe, Wår gunst och nåde tilförende etc Wij betacke eder gode karle alle samens, atj eder emot wåre och menige rikissens openbare fiender, vpå någen tijd tilgörendis nidre j Småland, manligen och som rätrådige och trogne tienere böör att göre, wälwilleligen haffwe bruke latid, Hwilken eders wälwilligheet wij eder alle och hwar särdelis, vdj all gunst och nåde gärne betänckie wele etc Begärendis atj gode karle och så her effter som j här till giordt haffwe, wele eder wälwillige befinne lathe, icke vdj någen motte eder beswärendis att bliffwe hoss wårt krigzfolck ther nijdre j Landet, och late eder wälwilleligen bruke, ee när och hwar

eders höffuidzman Nils Larsson ther vpå äskendis warder. Wij wele ware förtänckte vdj, att lathe löne eder gode karle alle, så attj skole sielffwe förnimme, thet j sådane eders wälwilligheet icke skole förtapt haffwe. Gud eder befalendis. Datum vt supra.

Stockholm den 26 April.

Till Clement Hansson och Valentin van Lüttich, om hvarjehanda ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 14.

Till Clement och Valentin Scriffuere vm Cantzeleren och M: Jören Norman, huru the bestält haffwe vm the knecter, the antage skole, Jtem huru the Tyske Siöstäder tage sig saken före, Jtem vm Härtig Albrectz wäsende, Jtem att the late haffwe ett nöge vpseende wijdh Siösijden. Datum Stock:[holm] 26 Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst etc Är wår alffuarlige wilie, Clement och Valentin, atj scriffwe Cantzeleren och M: Jören Norman till, att the oförsumeligen giffwe eder tilkänne, huad the vm wåre wärff och ärender, och synnerligen vm the knechter wij them antage befalede, bestyrt och bestält haffwe. Först huru monge knechter the haffwe bekommit. Jtem vpå hwad plass samme knechter nu äre, och huru snartt the hijtt jn j Rikit äre förmodendis, med alle andre vmbstender som samme knechter belange etc

Sammelunde Att the och så giffwe eder tilkänne, huru the vdj Lybeke, Strålsund, Stettin och j the andre Siöstäder tage sig saken före, huad heller man skall haffwe theden förmode feigd eller frijd, och huru samme Städer sig vtruste, eller huad för tidender ther vdj ene motte eller andre wancke. Och när j vpå för:ne artickler någre suar iffrå förbe:te Cantzeler och M: Jören bekomme, atj dhå oförsumeligen oss them tilhonde skicke.

Jtem måge j och schriffwe them till, Att then Hærtig Albrechtz wäsende är oss ganske sielsind. Wij förnimme wisseligen, att han är aff Pfaltzgreffwen vtgiordt, och sielff ther till benägen, att will gärne komme oss vpå all schade och förderff. Som j och aff thenne fånge (: hwilcken j hijtt till oss vpskicket haffwe :) hörde och förnumme, huad then Longe Härman med then Förrädere Swän j Flaka vm förbe:te Hertig Albrechtz vpsått talet haffwer, giffwendis för:ne Swen meningen så före, att han skulle wisseligen förwante sikh hielp emot oss aff för:de Hertig Albrecht, både till Land och Watn, Och att han thet ingelunde skulle twile, Och effter i sådane tidender altijd höre och förnimme, Biude wij eder till thet högzste, att j sådant till hiertët gå lathe, och atj wele lathe antage vdj wår tieniste alt thet swenst folck både siöfaritt och annet, som j mäst öffuerkomme kunne. Förskickendis samme folck och synnerligen thet siöfarne hijtt till wår Skipgård her j Stockholm. Wij kunne well förnimme, att sådana folck, synnerligen till wår Skipflottes behoff storligen förnöden ware will. Therföre beuiser eders störste flijtt j then motte, som wij betro er vm, och aller störste mackt vppå ligger .

Wijdere är och wår alffwarlige wilie, atj lathe haffwe ett gott och nöge vpseende allestedz ther nidre j Landet wijdh Siösidan, så att för:de Longe Härmen, Swän j Flaka, och flere aff then förrädere hoop ther nijdre icke nogenstedz få tilfalle, med Skip, Skuter eller båther, giffwe sig till siöss, och seden drage jn j Tysland til Hertig Albrecht och flere aff wåre Fiender. Ther the dhå legge sig all flijtt vm, att komme oss och thetta Rike på all schade och fördärrff. Och som tu wäll titt och offte Clement haffwer sielff aff oss muntligen hört och förstätt wårtt sinne och mening, hurulunde storligen förnöden är, att någre Höffwidzmän, med en heel hoop folck, förelädde j bondekläder, skulle altijdt wancke ibland then menige man ther nidre

j Landet etc Szå wele wij tich högeligen förmanet haffwe, att tu och så skaffer thet vdj thenne motte, lijke som wij tich wår mening tilkänne giffwit haffue, må bestält bliffwe. Thetta icke försumendis, Datum vt supra

Zedell.

Sammelunde giffwe wij eder tilkänne, Cemet och Valentin att wij stedze bekomme Tyske breff, både iffrå Kongen j Danmarck, så aff andre vtaff Tyslandh. Så wette j wäll sielffwe, att wij vpå thenne tijd haffwe jngen her hoss oss, som wij bruke kunne, anthen att berådslå med oss, eller och giffwe änckiende swar vpå sådane breff, Therføre såge wij gärne att tu Valentin med thet förste giffuer tig igen till oss. Datum vt jn literis

Stockholm den 26 April.

*Till Gudmund Skrifvare om Östgötarnes deltagande i Små-
ländingarnes uppror, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 15.

Till Gudmund Schriffwere, vm then förrädere hoop, som vtaff Östergötland wore bortflydde, Och vm Östgötarnes lyffte och tilsager emot Dackens partij, Datum Stock:[holm] 26 Aprilis Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Wij haffwe fått thin scriffwelse Gudmund, och the artickler, som tu therutinnen förfatet haffwer, läset och förstätt, Och ibland annett giffwer tu tilkenne att the förrädere skole nu allestedz ware vtaff Östergötland bortflydde, och haffwe giffwit sig jn vpå Ydröo Skoger, Och att fougterne haffwe nu loffuet och tilsagt oss hulskap på nytt etc Szå kunne wij föge lijt settie til theres lyffte och tilsager, Och synnerligen till tess tesse effter:ne Sockner, hwilcke største orsaken warit haffwe att then förrädere hoop aff Småland först jn

vdj Östergötlandt komme, och ther seden framgong fingē,
 som äre, Ödesjö socken, Åby sockn, Skrukeby sockn,
 Mölleby Sockn, Ekby sockn, Åsbo sockn, Rynna Sockn,
 Tolstada Sockn, Harg sockn, Nyekijll sockn, och gamblekijll
 sockn. Och hwar tesse för:ne Sockners jnbyggere och
 synnerligen the som mäst vdj thetta vproor j spelet warit
 haffwa, vstraffede för sådane förräderij vndgå, Dhå tuiler
 oss intidt, att the jw åther j framtijden bliffwe lijke
 gode som the tilförende waridt haffwa. Therföre är stor-
 ligen förnöden, att man täncker allffwarligen till, att sådane
 för:ne förrädere både(!) ther j Östergötlandt, motte med
 thet förste tilböriligen straffede bliffwe, ee hwadt råd man
 ther till finne kan, så frampt thetta buller någon tijd
 skall stillet och affskaffet kunne bliffwe, Och huru man
 skall bäst, vdj så motte, tage saken före, Ther vm må tu
 berådslå med wåre trogne Män och tiänere, som ther
 nidre j landet nu tilstädis äre, ther tu tig effter rätte
 må. Datum vt supra

Stockholm den 26 April.

*Öppet bref till allmogen i Östergötland, tacksägelse för
 af en del visad trohet, och löften om understöd åt dem,
 som lidit genom Dackes parti under upproret.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 16 v.

Öpettt breff till menige man vdj Östergötland
 att K: Ma:t betacker them för the haffwe sig man-
 lige och trolige emot Dackens partij befinne latid, och
 förseer sig till them, att the än nu sig så beuisen-
 dis warde, Och vm någon emot fienderne noget mist
 haffwer, wil K: Ma:t honum thet wederleggie med
 hielp etc Datum Stock:[holm] 26 Aprilis Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helse eder Dannemän alle wåre och
 Cronones skatskyllige bönder och menige almoge, som

byggie och boo vdj Östergötland, käriligen med Gud och wåre nåde, Wij haffwe förnummit, att en stor partt aff eder Dannemän, vdj tässe framlidne farlige tijder emott oss och edert Fädernes Rike manligen och troligen skicket och beuist haffwe, För hwickit wij eder högeligen betacke, och wele sådane eders wälwilligheet eder altijd, vdj all gunst och nåde gärne betänckie, och med eder förskulle etc Och försee wij oss fulkompligen till eder som Dannemän äre, att j och så her effter eder beuise och holle wele, jcke latendis eder förföre eller bedrage aff någon skalckehop, som löpe hijt och tijt, röffwe och tage till, och eder wele komma vpå all skade och fördärff etc

Jtem haffwe wij förstätt, att någre godemän ther i landet Prästmen och bönder, som oss och theres Fädernes rike, vdj tässe förlidne ynckelige tijder, rätrådige och trogne waritt haffwe, vtaff the förrädere, som ther en tijd long öffwerhonden hade, är[e] somblige aff dagom tagne, en partt skinnede och röffuade, och någre lemlastadhe, Och är wisseligen så tilgååt, att the som oss wäll meent haffwe, the haffua mått betale laget för then förrädere hoop. Therföre hwar j Dannemän, som för wåre skuld twång och wedermöde lijdit haffwe, och j fatige wederlöse änckior, som nu edre bönder, för wårt och menige rig:ns beste skuld mist och tilsatt haffwe, Wele lathe giffwe oss edre sorg och wedermöde tilkenne, skole j vtan twill få hugswalelse, vdj så motte, att wij wele lathe hielpe eder, medt huadt dell eder nyttig och gagnlig wara kan, Szå ati oss skole betacke. Ther j eder fult och fast tilförlathe måge. Datum vt supra .

Stockholm den 27 April.

Till hr Erik Fleming, underrättelser från Småland och Östergötland; kallelse att från Finland begifva sig till Stockholm, och ytterligare uppmaningar att öfversända manskap och proviant.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 16 v.

Till Her Erick Fleming, vm någre gode tijnder, som K: Ma:t haffwer bekommit iffrå Smålandt, om hans Nådis Krigzfolck, och Dackens partij, Jtem vm thet Folck och skipzprouant, som iffrån Findland och til Stockholm komme skulle. Och att Her Erick Flemmingh giffuer sig till K: Ma:t Datum Stock:[holm] 27 Aprilis Anno 43.

Wår synnerlig gunst etc Wij giffwe eder tilkenne, Käre Her Erick, att wij haffwe bekommit gode tidender iffrå Småland, vdi så motte, att vårt krigzfolck haffwe nu waritt ther nidre, och med beholden reesse nu vp j Östergötlandt vpkomme, Och haffwe (: nest Gudz hielp :) så wijdt bringet saken, att then vproriske hoop nu begynne sielffue betäncke, hwadt skade och fördärff the vtaff sådana ther vproor hafft haffwe. Så att oss förhoppes, att wij aff them her ingen nödh eller trång haffwe skole etc Doch haffwe för:ne förrädere hoop så myckit åstād kommit, att wij skole wisseligen haffwe formode oss feigd aff wåre Främmande Fiender, som j warde förnimmendis aff thenne Jnnelucte Zedell, wij eder nu tilhonde skicke. Gud Alzmectig wende all ting till thet beste. Och effter sådane lägligheter vpå färde äre, Är wår wilie och begären, atj oförsumeligen giffue eder hijtt till oss, vpå thet att wij kunne haffue råd h och dådh med edher hwad wij skole göre till saken och beständeligest wåre stycker lage och skicke. Thet j icke försume wele.

Ytterligere lothe wij för någon tijd seden scriffue eder till, Käre Her Erick, atj skulle oförsumeligen skynde

thet folck, wij kunne haffue oss förmode i thetta år ther aff Findland, vtöffuer wijd Wäddön, och hijt til Stockholm. Så är än nu samme folck jntit framkommit. Therföre förundrar oss, huru j then motten stält är, effter wij inghetidender ther vm bekommit haffwe, Begärendis förthen-skuld, atj än nu oförsumeligen skynde för:ne folck hijtt, Sammelunde then skipzprowant, som wij theden effter haffwe skole, så att både folck och prowant kunne med thet förste her tilstädes komma. Therutinnen göre j oss synnerligen till wilie. Gud eder befalendis, Datum vt supra

Stockholm den 28 April.

Till fogden Erik Hansson i Olands härad, om en olagligen bygd qvarn, och om klagomål öfver hr Erik, kyrkoprest i Tuna.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 17.

Till Erick Hansson vdi Olandzhärede vm En Qwärn, som han haffwer latidt bygt i Olandz åå, Datum Stockholm 28 Aprilis Anno etc 43 .

Wår gunst etc Skall tu wette Erick, att tesse breffwisere wåre vndersåther, Benckt Hansson j Hambra, och Karl Larsson j Stensunda, haffwe waritt her för oss, och beclagett, att then Qwärn, som tu haffwer latidt bygdt i Olandz åå wijd Waledaby, gör them, Tesligiste och alle, så många som boo vtt medh för:ne Åå, stoor skadhe, vpå theres Åker och Ängier, Så att hwar samme qwärn skall bliffwe wijdh mackt, som hon nu är, Dhå bliffwe the hemen, som vtt med för:ne åå liggie, platt fördärffuedt, Thet icke heller gått wåre, Therföre hwar så j sanning är, som the her föregiffwit haffwe, måtte man dhå lathe hugge ett wåghledh, till täss man kunne yttermere ther nogett tilgöre, Och biude wij tich Erich, att tu oförsumeligen

giffwer tig till oss, wettendis göre oss gode Vnderwisninger, huru med förbemälte Quärn och theres hemen, som vtt med för:ne Åå byggie och boo, fatt är etc Ther rette tich effter.

Samelunde haffwe tässe breffwisere Erick Andersson j Wittia, Anders Nilsson j Joning, och Lasse Ericksson j Wasby clagett på theres kyrckiehärre Her Erick i Tuna, att han vdj någon måtte haffwer waritt them förnär med sin rettigheet etc Så må tu Stempne honum, att han med för:ne breffwisere möther her j Stockholm, helige Trefäldighetz Söndag, Swarendis till huad dell the haffwe til att tale. Datum vt supra

Stockholm den 28 April.

Till Rasmus Klott om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 17 v.

Till Rasmus Klott, swar vpå Hans scriffwelse, Datum Stock:[holm] 28 Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij haffwe vndfongitt thin scriffwelse Rasmus, vdj hwilcken tu förskicker oss en jnnelucht Copia belangendis vm thet Godtz, som tu oss medt föräre och förskäncke wilt, etc, Szå wette wij icke än nu huruledis wij kunne aname samme godz för någon skänck, effter han leffuer än nu, som godzet haffwer j henderne, och thett tilhörer. Szå må thet wäll bliffwa ther wedh, tess fram lijder, wij få wette wijdere beskedh, huru ther vm är.

Till thet andre, hwadt thin egen sak belanger, och begärer wårt vnderdånige tilskynnelse, at samme sak motte genom oss förfordres och gå för sig etc Szå skall ther wäll bliffwe gått att göre medt, när man fåår stunder, att handle ther vm, Gud giffwe att alle andre ärender, som oss med mackt vppå ligger, wåre först wäll bestälte. Sedhen kan man wäll handle ther vm.

Till thet tridie, som tu lather förstå, huruledis tu haffwer hollet Bispen och menige Clerckerijt före, ther j Wästerårs, vm någre nye tidender, som sig j Tyslandt, för någon förlijden tijd seden begiffuet haffwe, Och besynnerligen huru thet Papisterijt, med sitt anhang allestedz bliffuer nidertrycht sampt wåre fiender, som på oss och menige Rikit myckit ont stemple och tilskynde etc Szå kan thet intit schadhe att man holler them alffuarligen slike stycker före, hwar the anners wille läggie them på hiärtet, och besinne seg sielffwe i saken, som härnest på tijdt wåre.

Till thet ytterste, som tu scriffwer, vm then gamble Graffwens vpkastningh etc Ther äre wij wäll tilfridz medt, Och såge gärne, att thet kunne tage någett gått skick, Sameledis medt thet trawärcke, som tu achter att settie vp, att thet och så hade någon fastheet med seg, och warede någett. Ther tu tich effter rette wilt.

Jtem så sende wij tig her med ett jnneluct breff, belangendis then tretten, Frantz Brixen och tu haffwe edher emellen. Szå wij förstå oss föge på eder trette, Och måge förlijke eder, huru j wele. Han må och så wäll stå tich till rätte, för hwadt deel, tu haffwer honum till att tale.

Jtem som tu giffwer tilkenne j thet andre breff, att tu för ingen deel mere Spannemåll ther iffrå Slottet afflathe eller vmbäre kant, effter thet mäst vpbaket, vpbrygt och theden fört är etc Szå kan man tenckiet, att thet må bliffwe ther wijdt. Är och wäll rådth, thet man icke så slätt vtblotter Slottet, vtan ther måste något bliffwe j förrådth. Och att tu wille ware förtänckt vdj, att slå vtt på gräss the onyttige ackerguler, som tu holler ther på Stallen fäfengelige, att folcket heller motte haffwe nytte och gagn aff thet Kornett, som the onytteligen förtäre.

Hwadt then Tatterhoop belanger, mottu i så motte förstå wår wilie, att wij ingelunde wele eller kunne lijde

slicht onyttugt folck her i Landet, j thenne tijd besynnerligen, vtan jage them theris kooss heden aff Landet. Doch moste man haffwe tilsyn medt them by iffrå by ther the drage fram, för förräderij skuldh. Szå kan man och ther aff wäll förmärckie, Effter the haffwa Germundtz pasbord, och icke wele drage aff landet, att thet är en förrädere hoop, som her jn j landet att förkundskape oss, förskickede äre. Och see förthenskuld för gått ahn, att the med thet snarreste wijstes her aff landett. Wetendis tich her effter rette. Datum vt supra.

Svartsjö den 29 April.

Till hr Johan Turesson, att Smäländingarne ej må tillåtas resa uppåt landet, för att köpa spannemål, utan att de hafva goda intyg.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 18 v.

Till Her Johan Tursson, att han icke effterlater Smälänningerne att fara vp j Landet till att köpe Spannemåle, medt minne the haffwe gode bewisningar aff K: Ma:tz och andre godemendz Befalningxmän. Datum Swartesiö 29 Aprilis Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Wij kunne ingelunde effterlate, Käre her Johan, att någre Smälänningar skole fara vp i Landet, att köpe Spannemåle, för än wi änckiende kunne få wette, hurulunde then hoop sig än nu holle och skicke wele, och vm the wele vtgöre theres årlige vtskyller, som the nu vtloffuedt haffwe etc Therföre Käre Her Johan, är wår wille och begären, atj lathe haffwe ett gott och noge vpseende ther allestedtz j Nyköpungz skäär, att förbemålte Smälänningar icke bekomme ther tilköpz någon Spannemåle, med minne the haffwe gode bewijsningar aff wåre och andre godemendz befallningxmän, så att the vtij theres reese retfärdige äre, Gud befalendis, Datum vt supra.

Svartsjö den 30 April.

Till Botvid Larsson om en tvist mellan borgmästare och råd i Stockholm, det franska sändebudets underhåll och Småländingarnes spannemålsköp, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 19.

Till Bothwedt Larsson, vm noghre åtskillelige ärender. Datum Suartesiö 30 Aprilis Anno etc 43.

Vår gunst etc Är vår wilie, Bothwidt, at tw oförsumeligen skynder hijtt till oss Nils Munck, Christoffer Bagge, medt the två knächters Ambasater, och then knecht som kom iffrå Peder Nilsson till oss med breff ther j Stockholm. Thetta icke försumendis.

Jtem then twedrecht Borgemestere och Rådt medt menigheten ther j Stockholm haffwe, är oss ganske siel-sindt, synnerligen effter som legligheter sig vpå thenne tijdh begiffwe. Therföre är vår wilie, och biude tich, att tu lägger tig winning vm, thet saken them emellem motte förlickt bliffwe, herutinnan tu wilt beflite tigh, som macht vpå ligger. Jtem Så må tu och skaffet så, att then Fransosiske Ambasaten motte altijd få huad dell han vdj ene måtte eller andre skall vpå holle.

Ytterligere, Effter wij wäll förnimme, att Smälenningerne haffwe föge till att förtäre hemme, vtan motte alt haffwe thet the vdj så motte skole vpå holle her aff Vp-land, Södermanneland och Östergötlandt, Therföre är vår alffwarlige wilie och biude tich, Bothwedt, att tu altijdt her effter lather haffwe ett gott och nöge vpseende allestedz vtt med siösjiden, och synnerligen så wijdt Stockholms län sig försträcker, att icke någon aff för:ne Smälenninger giffwer sig in vpå Landet, och köper Spannemåle och annen fettalie, huadt han dhå hälst haffue will, (: som tu wäll vår mening herutinnen tilförende, och nu wij wære j Stockholm, wäll förstätt haffwer :) medt minne

för:ne Smälenninger haffwe gode bewisningar aff våre Befalningxmen, Germund Swensson, Sten Benchtsson eller andre våre Befalningxmän, att the äre i theres reese retfärdige etc Her vm haffwe wij latidt tilscriffue Her Johan, att han skall lathe haffwe vdi thenne måtte gott och nöge vpseende, så wijdt hans förläning förstrecker. Tesligiste Swante Sture etc Jtem vår Befalningxman j Gripzholms Län Mons Smedt etc Så att oss förhoppes ther vm wäll skall bestält bliffua. Gud tig befalendis. Datum vt supra

Svartsjö den 30 April.

Till hr Eskil Michelsson, konungens kamererare, föreskrifter.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 19 v.

Till Her Eskill, att han haffwer nöge vpseende med the Windztrappers dörrer, emellem Konungz-maket och indre maket i Stockholm Jtem att han förskicker till K: Ma:t then sölfmalm han haffwer. Datum Swartesiö 30 Aprilis Anno etc 43.

Vår gunst etc Är vår alffwarlige wilie och befallning, Her Eskill, attj haffwe ett gott och nöge vpseende medt the Windztrappers dörrer, ther emellem Konungz-maket och indre maket, så att de altidt äre wäll stängde och tilläste. Opå thet att oss icke någon skalckheet ther nidre i maket skeer, för försumelse skuld, att dörrerne stå til effwentyrs ostängde, Herutinnan j wele haffwe ett gott och nöge vpseende etc Jtem är vår wilie, atj oförsumeligen förskicke hijtt then Sölfmalmen j haffwe, Wij äre tilsinnes lathe smälten och tilpynten her vpå Swartesiö. Thetta j icke försumme wele. Datum vt supra

Svartsjö den 30 April.

*Till Biörn Pedersson och Lars Organista, om Hans Hesse
och hans borgesmän.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 19 v.

Till Biörn Pedersson och Larentz Organista,
om Hans Hesses lyfftesmän. Datum Suartesiö 30
Aprilis Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij förskicke eder med thenne breff-
uisere Jacob Hässz, then förschriffning tilhonde, Biörn
och Lars, som Hans Hässes lyfftesmän för honum giordt
haffuer. Szå ändoch the icke haffwe welet loffwedt för
för:ne Hanses gäld, vtan att han skall wisseligen bliffwe
tilstädis iffrå thenne tijd och till Mickelsmesse, som j
wijdere aff förbemälte förschriffnings jnnehold thet wäll
förnimmendis warde, Haffwe wij doch likewäll vndt och
effterlatidt, att han må komme vp aff hans fängzle, och
nu j midlertijd, så länge förberörde lyfftesmän för honum
gode äre, jnkräffuie och inmane the penningar, som han
anthen her eller ther vtlänt haffwer. Opå thet wij måge
med tijden komme till wår betalning igen, för then deel
han oss plictig och skyldig bleffuen är. Ther i wette
eder effter rätte. Datum vt supra,

Svartsjö den 30 April.

Till Olof Broor, att han på Alvastra lemna underhåll åt Arvid Nilsson med tre man och fyra hästar.

Riks-Registr. 1543. II, fol. 20.

Till Oloff Broor, att han lather Arffuedt Nilsson få ther på Alffwastra, til sig sielffierde och 4 sine hester, vnderholdning. Datum Swartesiö 30 [Aprilis] Anno etc 43

Wår gunst etc Skall tu wette, Oloff, att thenne breffuisere wår tienere Arffwidt Nilsson, haffwer giffwit oss tillkenne, thet han haffwer fyre wellige Hoffmendz hester ständendis j Wästena, Them han j thetta år, emott wåre och rikissens fiender och så bruket haffwer. Szå haffwe wij nu loffuedt och tilsagt samme Arffuedt vnderholning til sig sielffierde, med samme häster, hwar han sig her effter troligen och ärligen will beuse. Och haffwer för:ne Arffuedt med sin sworne eed nu rekt oss sin hond, och loffuedt, att han will vara redebogen, med samme sine häster, natt och dag, ee när och huar honum tilsagt bliffwer. Therföre må tu lathe honum fåå vnderholning til sig och för:ne karler och hester, effter skälighet. Wetendis tig her effter rette. Ytterligere haffwe wij scriffuit wår Secreterer Gudmund Scriffwere till någen dell, som han tich vnderuise skall. Ther må tu wette tig, i then motten, effter rätte. Datum vt supra.

Svartsjö den 2 Maji.

Till Sten Eriksson om hans uträttningar i utlandet, cancellerens försummelse att lemna underrättelser, franska sändebudets hitkomst; jemte uppmaningar att hemkomma.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 20 v.

Till Sten Ericksson, vm hans lägenheet j Franckerike och vm Cancelleren. Jtem att han med thet förste wilde giffwe sig hijtt jn j Landet igen. Datum Swartesiö 2 Majj Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Käre Sten wij haffwe vndfångit thin scriffwelse, och thin mening förnummit och förstått etc Szå höre wij alltid gärne thin wålfärdt, thet Gudt wett etc Ytterligere käre Sten, Som tu giffwer wijdere tilkänne, vm eders wijdere lägenheet i Franckerike, och alle saker, som nu j midler tijdt handlet är, att Cancelleren skulle giffwe oss them tilkänne. Szå giffwe wij tich tilkänne, att Cancelleren än nu vppå thenne dagh icke är tilstädhe kommen, icke heller någon gruntlig beskedh iffrån sig giffwer, vm samme handell, till ett ord, än seden mere, vtan skiuter saken vp till hans tilkompst, Gud wett när. Doch icke täss minne, är her kommen then Fransosiske Legat, med swåre och märckelige ärender, them wij litit eller alzinte till sware kunne, effter ingen tilstädhe är, vtan wij allene. Oss förundrer och icke litet, att Cancelleren samme sak så länge vpholler. Wij befructe oss, att komme ther egenom vdj en stoor nådell etc medt sådane förtögring.

Käre Sten. Dig förundrar, att tu är icke besöckt med scriffwelser, Mån när tu får höre thenne Legende som sig her i Landet, seden thin affärd skedde, tror iach wäll, att tu skalt förnimme föge tidfördriff på färde, som oss synes. Gud weet hwadt fordring oss skeer, både aff wänner och owänner. Summarum alt ondt. Amen.

Käre Sten, thet hade sig wäll tämeth, att en Legatt, then ther affärdiget bliffwer j sins härres ärender, att han sig igen ställer med swar och antworth. Män med huadt sätt och wijse thet nu tilgår, tyckes oss fast vnderligt wara. Giffwe Gudt, att tu wille besee the Lägenheter dher, att tu icke förgäter tässe. Förty oss tyckes, then ther något göre will eller läre, torff man icke sökie så longt. Therföre käre Sten skynt tig snarlige. Tu west icke all werdzsens Lägenheet, hon förwandles på en stund, än sedhen på så long tijd. Doch försictlig.

Her tastes flux på wåre taske, på alle sijder, med swår onyttig vmkost. Jach befructer dhet will komme oss och wåre fatige barn föge till fördell etc Vm thet spruch sich vor dich etc Gud giffwe att tu dhet samme ordz-spräck rätteligen besinne kunde, giordes tich wäll behoff. Skynde tich snarligen till titt fäderne Landt, ther kräffuer och någett att göre, och lath tig åtnöije med then öffuebäncke tu haffwer länge vpå sittit, thet är nu fast tijdt att vpstå aff Sömpnen etc Tig Gud befalendis. Datum vt supra.

Svartsjö den 3 Maji.

Till Botwid Larsson om cancelleren tillhörigt »skytt», uppseende med Smäländingarnes handel, samt omöjligheten att afskaffa landsköp.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 21 v.

Till Bothwedt Larsson, att han anammer vpå Slottet någre Skytt, som Cancelleren tilkomer och vm någre andre ärender. Datum Swartesiö 3 Majj Anno 43

Wår gunst etc Wij försee oss Bothwedt, att Cantzeren haffwer en heel hoop Skytt, både röör och Halffwehaker ther j Stockholm etc Szå är wår wilie, att tu

anamer samme Skytt jn vpå Slottet, så länge wij få see, till hwadt the duge, hwar the oss tiäne kunne. Wele wij oss dhå ther vm med Cantzeleren wäll förlijke etc

Jtem wij scriffwe tig till Bothwedt, att tu skulle lathe haffwe nöge vpseende, så wijdt som Stockholms Län sig försträcker vtt med Sjösijden, att the Smälenninger icke skulle bekomme ther Spannemåle, med minne the hade god beskedh, huruledis the vtkompne wåre etc Szå haffwer tu jntit scriffuit oss till, huru tu ther vm bestält haffwer. Biude wij tig förthenskuld alffuarligen, att tu än nu oförsumeligen oss ther vm förstendiger.

Wijdere, Som tu scriffwer, att wij skulle affskaffe the Landzköperere her j Landet äre etc Szå kunne wij icke annet ther till sware, vtan j liknelse wijss, att så mögeligitt thet är, the gode män ther i Stockholm boo, att fåå oss alle the Vlfwar j Skogen löpe, likeså mögeligit är thet oss, att afskaffe alle Landzköperere her j Landet. Annen swar, vpå thenne tijd, wette wij icke giffwe vpå then Artickel. Wilde the sielffwe legge aff sådant Landzköp, och thett icke så myckit bruke, som nu fast skeer, Då såge wij thet gärne. Datum vt supra.

Svartsjö den 3 Maji.

Till Clement Hansson och Valentin van Luttich om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 22.

Till Clemet Hansson och Valentin van Lutick, att the giffwe Canceleren och M: Jören swar vpå theris scriffuelse, som K: Ma:t nu förskicker them med Nils Jonsson och vm monge andre åtskillelige ärender. Datum Swartesiö 3 Maji. Anno etc 43.

Wår gunst tilförende etc Skole j wette Clement och Valentin, att Jörgen Fincke, för någre dager seeden, kom hijtt till oss, vpå wår gård Swartesiö, och förde oss en

heel hoop tyske breff tilhonde, hwilcke breff wij nu förskicke till eder, medt thenne breffwisere Nils Jonsson. Biudendis eder, atj samme breffz meninger granneligen öffuerwäge wele, och effter j nu bätter wette, huru alle lägligheter sig ther nijdre j Landet begiffue, än wij edher sådant förtälge kunne, Är förthenskuld wår wilie, attj giffwe Cancelleren och M: Jörgen swar vpå the artickler, som the vdj theres sciffuelser föregiffwe, Effter som j förnimme lägenheten vpå thenne tijdt kräffwer etc Och hwar j kunne förnimme, att man skall haffwe något gott att förlathe sig till the Smälenninger, j så motte att the wele än nu falla till fögo, och bättrre thet the brutit haffwe, Dhå äre wij tilfrijdz, vpå thet att Landett icke skall vtarmedt bliffwe, och att man icke skall haffwa för stor penningz förspilding, att the icke drage alt för myckit folck hijt jn j Landet. Doch effter wij icke än nu fulleligen wette, huru the Smälenninger wele tage sig saken före, Och höre wij så hemeligen ganske sielsind tidender, så wäll aff them som wij förmene oss haffwe till gode wänner, som vtaff wåre oppenbare fiender. Therföre måge j scriffwe för:ne Cancelleren och M: Jörgen till, att the skaffe oss Tre eller Fyre Fänicher gode knächter vdj wår tjänist och eedh, och ther med sielffue giffwe seg oförsumeligen hijtt in igen. Och måge j så lagat, att Boyerten och Wijborgzbarcken motte löpe ifrå Calmarna och till Tysland, att hämpte theden samme folck genast vtöffwer, och jn för Calmarna. Män att samme folck skulle drage egenom Lantholsten, och seden genom Danmarck thet kunne wij jngelunde lijde. Effter wij wisseligon förnimme, att the bliffue oss ther affspendige, och att ther med them brukes alt mytterij. Ther j wette eder effter rette.

Jtem så haffwe wij förnummit, att någett aff wårtt Tyske krigzfolck äre vpå thett Smälendzske tug ganske krancke och mödhe bleffne, och wele icke håller gärne j mangling med fienderne j Skogen. Jtem thet Swenske

krigzfolck, både Ridderskapet och thet andre, som på samme tug waridt haffwe, äre och fast trötte etc Szå tycker oss rådeligit wara huar ther äre nogre ibland thet Tyske krigzfolck, som orloff begäre och jngelunde länger j tienisten wara wele, atj late them passere aff Landet, och atj än nu antage thet mäste Swenske folck, både thet som tiene kan till watn, så och thet som duger att bruka vpå Landet. Försträckendis samme folck, när i them j tiänisten antage, Then En, Then Twå eller Tre marcer, Effter som j dhå sielffwe kunne besinne, hwar skickelig är, och sig troligen will bewise, Thetta j icke försumme wele.

Wijdere. Effter j Småland, vpå thenne tijdh, finnes ganske ringe till bärning, och the Smålenningar spörre nu fast effter spannemåle, Och wette wij wäll, att samme Smälänningar nu fast sökie både till Östergötland, och än längre hijt vp j Landet, effter sådane Spannemåle, Therföre är storligen förnöden, att man granneligen seer till hwem man bespiser med för:ne spannemåle, Förty huar samme Smålenningar först bespisede bliffwe, tileffuentyrs bliffwe the lijke gode, som the tilförende waridt haffwe. Hwarföre måge i så lagat, både med frälsitt och wåre Befalningxmän ther i Östergötlandt och annerstedz, att the vdj thenne motte, ett gott och nöge vpseende haffwa, och jnge Smålenningar eller Ölännningar anthen j Östergötland eller annerstedtz, med för:ne Spannemåle skole bespisede bliffwe, vtan så med skäll, att the haffwe gode witnesbyrd och pasbordt aff Germund Swensson, Sten Benctsson, Jören Jönsson eller andre wåre Befalningxmän ther nidre i Landet, så att the icke äre aff thet vproriske salskap och partij, vtan gode Dannemän som sådane vproor och obestond nödigt seedt och hörtt hade etc Och hwadt för:ne Smålenningar än dhå köpe skulle, thet måtte the betale till then dyreste penning, vpå thett the måge läre wette, hwad vproor, krig och örlig haffwer in att bäre etc Eder Gud befalendis. Datum Swartesiö vt supra.

Zedell.

Jtem förskicke wij och eder tilhånda, Clement och Valentin Try breff, som Her Christoffer oss tilscriffuit haffwer, Ther vtaff j förmärckie kunne, huru han handlet haffwer j Danmarck, och huru högeligen han råder oss till, att wij skole wedersläggie kon:ge Wårde till Danmarck then Summa Daler, han för wåre skuld, och vj wårt nampn vtlagt haffwer. Sammelunde Ettusende och Tw-hundrade gyllene för then förlikning med Bären van Målen. Szå haffwer och för:ne Her Christoffer scriffuit oss till ganske många swåncker, och så diupt, att wij föge rättelse aff hans scriffuelser haffwa kunne.

Jtem så haffwe wij wäll förstått, att Sten Eriksson haffuer platt jnthet kundskap fått vm the lagligheter her j Landet nu på färde äre. Är förthenskuld wår wilie, atj än nu honum thet snarest j kunne, både vm ett och annat tilscriffwe wele, förfordrendis honum med samme eders scriffuelser hijt j Landet tilbake igen etc

Jtem som j begäre att wette, vm halffparten aff then Summa penningar, som j hade med eder nijder j Landet, skall bliffue ther j Calmarna, och vm j skole haffwe then annen halffpart vp till thet annedt wårt krigzfolck etc Szå äre wij ther med wäll tilfridtz, att vj thenne måtte, såsom j scriffuet haffwe, bestält bliffwer. Och såge wij gärne, atj oförsumeligen skynde edher igen vp till oss.

Jtem wij haffwe och förstått, att emellem Cancelleren, M: Jören Norman och Otte Glassnap, är en stoor twedrect, Therföre bliffwer, vpå wårt bäste föge vtaff them vtrettedt. Men stådthett går wäll allestedz flux för sig, ee huar the helst äre eller framdrage. J wele förthenskuld icke försumedt, att scriffue them till, thet the oförsumeligen skynde sig hijtt igen etc

Jtem haffwer Torsten Brunsson, som står j Slotzloffwen vpå Elffzborg, latijd oss scriffteligen forstå, att för

nogen tijd seden kom Findwedh Guldsmedz Skip iffrå Amsterdam och inför Lödöse och haffwe the som med same Skep vdj Holland waridt haffwe, latid sig höre, att Swänske men måge frij och vbehindrede sägle ther hädhen hwart them lyster, och skeer them ther jntidt hinder eller förfong etc

Jtem är och vår wilie, atj handle med knechterne ther j Calmarna, och finne råd med them, så att the holle sig sielffwe och icke ytterligere beswäre borgerne, Effter wij förnimme, att knechterne icke wette giffwe borgerne mere än 6 öre vm weken. Ther med Borgerne icke nogen skäl skeer effter the kunne dhå neppeligen komme till kosten med en m^{ff} ortug vm weken etc J wele förthen-skuld finne hwadt lämpe i bäst kunne, så att j kunne beueke knechterne att holle sig sielffwe, vpå thet att borgerne icke alt för myckin tunge aff knechterne haffwe skole. Ther i edher effter rätte wele. Datum vt jn literis

En annen Zedell.

Ändoch Clement och Valentin, Wij haffwe latidt edher tilscriffwe, attj skulle swara Cancelleren och M: Jörgen till theres scriffuelser effter lägenheten etc Szå kunne wij likewäll tänckie, att thet will ware eder fast besuärligitt, med minne j sielffwe, vdj thenne motte, till ordz och samtall med oss tilförende waritt hade. Therföre är vår wilie, atj oförsumeligen (: huar så någerlunde mögeligit vtan store farligheter ware kunne :) giffue eder igen vp till oss. Så kunne wij dhå handle med eder både vm thetta ärende, så och vm andre våre anliggiende wärff som dageligen förekomme, oc wij högeligen förnöden haffwe vt att rette, Datum vt in literis

Svartsjö den 4 Maji.

*Till Botvid Larsson om fortskaffande af Hans Vulffs
fänika från Nyköping till Stockholm.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 24 v.

Till Bothwedt Larsson, vm Hans Vulffz Fännicke, som j Nyköping låg. Datum Swartesiö 4 Maj Anno etc 43

Wår gunst etc Skall tu wette, Bothwedt, att wij haffwe latidt förscriffue then Hans Vulffz Fännicke, som j Nyköping ligger, theden och till Stockholm etc Szå effter wij jngen her wijd honden haffwe, then wij j så motte vtskicke kunne, Är förthenskuld wår wilie Bothwedt, Att tu förskicker nogett wist budh ther häden, med thetta medfölgende Hansz Vulffz breff, seijendis then alffuarligen till, som tu, vdj så motte vtskicker, att han skaffer nu j midler tijd, han vpå wägen är ther häden, til för:ne knächters behoff, natläger j wägen ther the framdrage skole, och lathe göre tilhopa en passelig kostgård, så att för:ne knechter bekomme theres nödtorffter, ther the vdj wägen liggie skole. Och försee wij oss, att samme knechter icke mere än Trij natläger emellem för:ne Nyköping och Stockholm behöffwe. Och samme natläger och kostgärder motte then, som tu nw ther häden förskicker, beställe för än han till förbemälte knächter framdragendis warder. Gud tig befalendis. Aff Swartesiö die et anno etc 43.

Stockholm den 5 Maji.

Förläningsbref för Nils Jonsson på Klefva, på prebendegods i Ålems s:n, Småland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 24 v.

Förläningsbref för Nils Jonsson vpå kleffwa, på alle the prebende Godtz j Ålema Sockn etc
Datum Stock:[holm] 5 Majj Anno etc 1543.

Wij Gustaff etc Göre witterligit, Att wij aff wår synnerlig gunst och nåde, haffwe vndt och förlänt, såsom wij och nu, med thetta wårtt öpne breff vnne och förläne thenne wår tro tienere Nils Jonsson vpå kleffwa, alle the prebende godz i Ålema Sockn, som M: Jören Hermansson j Calmarna her til dagx hafft haffwer etc Hwarföre biude wij eder Dannemän alle, som för:ne godz besittie, atj sware för:de Nils Jonsson till all then dell j för:ne M: Jören tilförende årligen vtgiordt haffwe. Han skall ther emott förplictig wara, att förskaffe eder Dannemän Lag och rätt, som han thet för Gudt, oss och huar Christen Danneman försware will. Datum vt supra

Gripsholm den 6 Maji.

Till ståthållaren på Kalmar, Germund Svensson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 25.

Till Germundt Swensson, vm the vproriske Smälänningar. Datum Gripsholm 6 Majj Anno etc 43.

Wår gunst etc Effter thett Germund tāsze wåre tianere Göstaff Larsson, Nils Jonsson och Erick Ösgöte wette wäll lägenheten nidre j Småland, Therföre haffwer oss syntz

nyttugt wara, att lathe them få tässe her jnnelucte Try
öfne breff, och drage åstedh till the häreder, som huar
tilskicket är.

Jtem then Spannemåle tu scriffuer vm etc Szå haffwe
wij latidt tilscriffue wåre Befalningxmån j Findland, och
her j Vpland, att the med thet förste skole göre tilförning
tiitt nidre, både spannemåle och fettalie, thet mäste the
åsted komme kunne, Sammelunde haffwe wij och ther vm
latijd handle med borgerne i Städerna her j Vpland etc,
Szå må tu lagat, att thett bliffuer icke handlet för nöge
med them, som nu tijt först komme, så frampt att man
skall förmode sig mere frandelis etc

Jtem för alle farligheter skuld må then fännicke
knechter som iffå Auss komma skole, bliffwe qwarre
liggiendes vpå någon tijd tilgörendis i Calmarna etc

Jtem äre wij och tilfridz, att tu beholler thet sölf,
som tu haffwer latidt vpsöke, effter then Förrädere Dacken.
Mån huar tu öffuerkommer någett gull. som then för:ne
förrädere röffuet haffwer, thet wele wij beholle. Ther
rätte tig effter.

The som Dannemån äre, och wele hielpe till, att
straffe Skalcker och förrädere, them må man effterlate
drage vp i Landet, att köpe så myckin Spannemåle, som
the sielffwe behöffwe, och icke mere. Och må man giffwe
them bewijss och pasbordt. Mån Skalcker och ilherdede
säller, som man tenckie kan icke till föge falle wele och
bättre seg, them skall man jngelunde tilstädie att köpe
anthen Spannemåle eller fettalie, och lathe then förrädere
hoop ther med läre att wette, hwadt vproor och örlog
haffwer jnbäre.

Till thet sidzste, Är wår alffuarlige wilie och begären,
Germund, att tu stedzse giffwer oss tilkänne, huadt tiden-
der eller kundskaper tu förnimmendis warder, både aff
Tysland, Danmarck, så och huru the Smålenningar än nu
wele tage sig saken före, vm the än nu wele besinne sig,

och vm alle andre vmbständer, som tu tänckie kant, oss ligger macht vpå att wette. Thet tu icke försume wilt. Datum vt supra

Zedell.

Käre Germund, Wij förmärkie wäll, att thet bliffuer näppeligen gott ther j then Landzenden Smålandh, med minne man later flux ställe effter then tiuffwehoop, som j Skogen wancke, med alle lister och lämper, som man mäst vptänckie kan etc. Szå haffwer oss syntz rådeligitt ware, Och är wår wilie Germund, att tu tager vdj wår tieniste, till en Fännicke aff the Smålenningar, som bäst med arborst och Stålboger vmgå kunne. Latendis them ställe effter then andre hoop som icke än nu tilföge falle wele och bättre sig. Och må tu handle med Clement Scriffuere (: doch Valentin Scriffuere vwitterligitt :) huru j vpå thet lempeligeste sådane fänicke vpbringe kunne. Och motte man och tänckie till samme Fänicke en förstondig och dristig Höffwidzman. Thetta latt jungelunde försumet bliffwe. Datum vt jn literis.

Sammelunde är wår wilie, att tu förskicker till Jören Jönsson thetta medtföliende breff, som wij honum haffwe tilscriffue latidt. Tesligiste Try eller Fyrehundrede marcer (: huar tu kant, vtan farligheter honum samme penningar tilhonde skicke :) till att löne och betale thet folck med, som honum, vppå wåre vägna effterfölge etc Datum vt supra

Gripsholm den 6 Maji.

*Till fogden Jöran Jönsson, som af de närvarande råds-
herrarne blifvit förordnad till höfvidsman i Wexiö stift,
förmaningar och föreskrifter.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 26.

Till Jören Jönsson, att han seer sig aldelis
wäll före, vdj sin befallning, Förstärcker sig, ställer
effter Dacken etc Datum Gripz:[holm] 6 Majj
Anno etc 43

Wår gunst etc Effter thet, Jören, att wåre gode Män
och Råd haffwe förordnet tig till en Höffwidzman ther
nijdre j then Landzenden j Wexiö sticht. Är förthenskuld
wår wilie, och till thet högzste förmane tig, att tu seer
tig aldelis wäll och wiseligen före, med thet folck, som
tig, vpå wåre wågna effter fölge, och att tu än nu för-
stercker tig med thet mäste dugelige folck, som tu vp-
bringe kan. Ther ligger ingen ringe macht vpå. Och
må tu legge all thin flijtt och winning vm, att ställe efter
then förråderen Dacken och hans partij, som vdj thin be-
fallning anthen enestedz eller annerstedz än nu ofredige
wancke, hwar thetta icke skeer, dhå bliffwer thetta buller seent
affstillet, Och thet folck, som tu vtskicker, att ställe effter
för:ne förredere hoop, motte haffwe åtskilnat emellem
Dannemän och samme förrådere hoop, vdj så motte, Att
huar the komme till Dannemen, skulle the handle wäll
med them, och betale, huad deel som the aname eller
förtäre. Män ther the komme fram till förrådere och
skalcker, Ther måge the skicke sig som saken kräffuer etc

Ytterligere må tu jnmana Skatten och andre vtskyl-
ler, så wijdt som thin befallning sig sträcker. Så får tu
wål höre, hwad then menige man holle wele aff thet hul-
skap som the wåre gode Män, Rådt och tienere vpå wåre
wågna, på nytt tilsagt haffwe etc

Jtem Prester, som j thetta vproor med then förredere hoop Dacken och hans partij, i rådth och dådh waridt haffwe. Them må man tage iffrå theres prestegäld, och lathe straffe vtöffwer them, huar effter han brodzligen finnes kan, Ther ligger stoor macht vpå.

Jtem haffwe wij latidt scriffwe Germund Swensson til, att han skall förskicke till tig Trij eller Fyre hundrade marcer penningar, som tu kan löne folcket med, huar han någerlunde, vtan store farligheter, sådane penningar till tig sände kan etc

Wijdere är och vår wylie, att tu söker tig nogen lägenheet, ee huar tu förnimmer bäste tilfället är, ther tu kunne befaste tig vpå. Så att tu med titt folck kunne förswara eder för ett hastigt tillop vtaff skalckar, herutinnan tu wilt förtenckt wara, som tig och sielff jngen ringe mackt vpå ligger.

Till thet sijdzte, Är vår alffwarlige wylie och begären, Jören, att tu stedze giffwer oss tilkenne, huad tidender eller kundskaper tu förnimmendis warder j then Landzende, både aff Tysland, Danmarek, Så och huru the Smälenninger wele tage sig saken före. Vm the än nu wele besinne sig, och vm alle andre vmbständer, som tu kant tänckie oss ligger mackt vpå att wette. Gud tig befalendis. Datum vt supra.

Gripsholm den 6 Maji.

Till Johan Turesson, föreskrifter angående Smäländingarnes spannemålsköp, och om tillförsel till Kalmar, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 27.

Till Her Johan Tursson, att han jngen aff Öland, Östergötland eller Småland tilstäder att köpe Spannemåle j Nyköpungz län, medt mindre the haffwē beuiss. Och vm spannemåle och fettalie til att förskicke till Calmarna etc Datum Gripz:-[holm] 6 Majj Anno etc 49 [c: 43]

Wår synnerlig gunst etc Wij lothe scriffwe eder till, för någre dager seden, käre Her Johan, atj wille granneligen lathe haffwe acht, huad för salskap, både aff Öland, Östergötland eller Småland, ther jn j Nyköpungz Länn, till att köpe Spannemåle, komme kunne etc Och atj sådane Selskap icke nogen Spannemåle effterlate skulle, med minne the hade bewijss, huad the för salskap wåre, och huru the sig holle och skicke wille etc Szå är än nu, som tilförende, wår wilie och begären, attj vdj then motte, ett gott och nöge vpseende haffwe lathe wele. Sammelunde att j och alffuarligen tilseije Nils Krumme ath han och så vpå sin sijde gör etc

Jtem giffwe wij eder tilkänne, att Germund Swensson haffwer scriffteligen latidt oss förstå, att vdj Calmar är ganske stoor breck vpå spannemål och fettalie. Therföre är wår wilie och begären, atj lathe komme then spannemåle och fettalie, som wij ther i Nyköpung haffwe, till förn:e Calmarna, ee huru j ther vm bäst beställe kunne, hwar j än skole giffwe ther vtaff en passelig fracht, thet kan jntit noge etc

Jtem hwar j käre Her Johan, Nils Krumme, eller nogre andre gode Män aff Adelen, anthen j Södermanneland

eller Östergötland haffue någon Spannemåll eller Fettalie, som j för penningar afflate wele eller kunne, atj dhå wele sendet till Calmarna. Wij äre nogsambligen förstendigede, attj vpå thenne tijd, så wäll ther för redelig betalning föryttret skole, som j Fenedien, eller noger annerstedtz.

Sammelunde såge wij ganske gärne, att then Her Peder j Bälunge och flere präster, som någett gott haffwe, och altijd pläge kyte och byte, motte och så göre någon tilförning till för:ne Calmarna, både med en dell och annen, och begäre atj thet så, med för:ne Her Peder och flere bestället lata wele. Gud eder befalendis Datum vt supra,

Gripsholm den 6 Maji.

Till domaren i Dalarne, Lasse Jespersson, föreskrifter och underrättelser.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 28.

Till Lasse Jäpersson, att han handler med almogen vp i Dalerne, thet lempeligiste och bäste han kan. Så att K: Ma:t måtte beholle ther en wälwillig almoge. Datum Gripz:[holm] 6 Majj Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij haffwe läsitt thin scriffuelse Lasse, och thervtaff förstått, hwadt lägligheter ther vppe i Dalerne vpå färde äre. Och ibland annet begärer tu wårt råd, huru tu bäst med then sielsinde almoge, vdj the stycker, som tu oss tilscriffuit haffwer, handle skall. Szå skall tu wette, att wij med många och swäre Rikisins anliggiende wärff och ärender vpå thenne tijd storligen bekymbrede äre, Så att wij nu icke någon tijd eller tilfalle haffwe att öffwerwäge och betenckie oss, huad wij skole sware tig, på thin scriffuelse, vtan att tu må handle med almogen, synnerligen vpå thenne tijd, thet lämpeligiste och bäste tu kant, så att wij måge behållen j then Landzendhe wälwilleligen .

Jtem så giffwe wij tig tilkänne, att vårt krigzfolck äre nu vpkompne ifrå Småland, Och haffwe (: Gud täsz loff :) bringet saken så wijdt, att the haffwe kommet then Smålenske almoge till lydne och hörsamheet igen. Så att oss förhoppes för:ne Smälendzske almoge skole betänckie sig mere än en resse, för än the late sig wickle till noget obestond en annen tijd etc

Jtem, Så kunne wij icke heller dölie för tig att wij haffwe bekommitt wisse kundskaper, att vår Cantzler Her Conradt, med nogre flere aff våre gode Män och Tienere, göre våre Fiender j Tysland alt affbruck och niderlag. Och haffwe (: Gud täsz loff :) med theres anslag emott Fienderne, fått godh framgong, och läggie stedze någre öde, aff them, som oss och thetta Rike Swerige förderffwe wille. Så att oss förhoppes (: näst Gudz hielp :) att wij skole icke heller haffwe någon nödh att förmodhe oss theden effter. Tesse för:ne meningher må tu föregiffwe then menige man vj thin befalning, handlendis med them thet lempeligiste och bäste tu kant, vpå thet wij motte beholle them wälwillige. Ther tu tig effter rette wilt. Datum vt supra.

Gripsholm den 8 Majj.

Till Clement Hansson och Valentin van Lüttich om aflöningen till krigzfolket, och befallning att återvända från Kalmar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 28.

Till Clement Hansson och Valentin von Lutick, att the giffue sig ifrå Calmarna hijtt vp igen med K: Martz penningar, tit the förnimme Hans Nädis krigzfolck äre. Datum Gripz:[holm] 8 Majj Anno etc, 43

Wår gunst etc Käre Clement och Valentin, J wette wäll sielffwe, huru wij blottede wår Cammer, så att wij hade ther föge mer än Ett twsende m^l, senast j drage

eder wäg, med then dråpelige Summa penningar ifrå Stockholm, och ått Calmarna. Szå hade wij meent, att allt wårt krigzfolck, som vpå tuget wåre nidre j Småland, skulle lönes och affbetales medt för:ne Summa penningar. Szå wette j wäll sielffwe, att störste parten aff samme wårt krigzfolck äre nu dragne vp j Landet igen. Likeuel bliffwe j qwarre ther nijdre j Calmarna liggiendis medt penningerne, huru wijseligen j eder j then måtte skicke, thet giffwe wij eder sielffwe till att betänckie.

Jtem äre nu krigzfolcket vpkompne, somblige ligge j Östergötland, somblige j Vpland. Så är och allestedz ganske dyr tijd vpå färde, och krigzfolcket haffwe jntit att betale med, ther the liggie j Städerna, hwad ther will effterfölge, thet måge j och så sielffwe betänckie etc Hwarföre är wår alffuarlige wilie och biude eder, atj ännu, med thet förste, giffwe eder vp igen med penningerne, tijtt j förnimme kunne wårt krigzfolek liggiendis äre, Vndantagendis så monge penningar thet krigzfolck j Calmarna liggie, och then Fännicke som skall komme ifrå Auss, kunne affbetales medt. The penningar måge j lathe bliffwe på Calmarna Slott. Ther j eder effter rette wele. Datum vt supra

Gripsholm den 8 Maji.

Till Peder Nilsson om aflöningen till hans manskap, ytterligare värffningar, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 29.

Till Peder Nilsson, att han handler med the knecter, som honum effterfölge, att the late sig benöije med årslön, Jtem att han förstärcker sig. Datum Gripz:[holm] 8 Majj Anno etc 43,

Wår gunst etc Thett folck, som tig fölge, Peder, kunne wij ingelunde tilseije månedz besoldning, vtan tu

mått handle med them, så att the lathe sig nöge med års-lön, som andre wåre hoffmän och jnfödde tjänere göre. Och kunne the icke med rette begäre aff oss större vnderholdning, än som sedwane i Landet är. Borgere och bönder her j Landet wele jntitt föröke then Skatt och ränte, wij skole haffwe. Therföre kunne wij icke heller föröke besoldningen.

Jtem är wår wilie, och biude tig, att tu förstärcker tig med gott dugeligitt folck (: the ther kunne vmbgå med Röör, Arborst och Stålboger :) thet ytterste och bäste tu kant, ställendis effter them, som än nu wijdh Skoghen ofridige gå, och motte thet skee med förklädt folck j bondekläder, som wij tig och Gudmund Scriffuere wår mening ther vm tilförende tilkenne giffwit haffwe. Ther tu tig effter rette wilt. Datum vt supra

Gripsholm den 8 Maji.

Till Botwid Larsson, om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 29 v.

Till Bothwedt Larsson, att han bemanner och later löpe Tree eller Fyre gode Skäriebåter emot K: Matz pen:r, Jtem att han later löpe Wijborgz barcken til Åbo. Och vm någre andre ärender.

Datum Gripz:[holm] 8 Majj Anno etc 43.

Wår gunst tillförende etc För the lägligheter skuld, Bothwedt, som vdj Tiuste Skäär vpå färde äre, etc Är wår alffwarlige wilie, att tu bemanner Tre eller Fyre gode Skäriebåter, med gott siöfaridt folck och förfarne knechter, Latendis them strax löpe nijd ått Skäriegårdhen, emot wåre pen:r, hwilcke wij förmode snarligen vp igen iffrå Calmarna komme skole, hollendis folcket meningen före, för än the vtlöpe, att när the komme j för:ne Tiusteskär, och tileffuentyrs sådane förrädere, som ther j Skären wancke, öffwerkomme kunne, att the dhå legge sig winning vm, med alle mackt att göre them niderlag etc

Jtem må tu late löpe Wijborgz barcken, wålbemannet med folck och wärier, för skalecker skuld, till Åbo, effter the partzeler, som ifrå Findland och till Stockholm förfordres skole.

Jtem war förtenckt vdj, Bothwedt, att wij wele haffwe Stockholms Slott öffwer alt wåll bespiset, huad man seden afflate kan, thet må komme till wåre Skipz och Galeijers behoff, som till siöss vtlupne äre, och än nu vtlöpe skole etc

The Nije och Tiugu Båtmän, som komme ifrå Mons Nilsson, Tesligiste andre båtmän, som än nu dageligen förmodendis äre ifrå Findland, måge brukes ther the kunne tiäne, som är vdj wår Skipzgård, och på wåre Skip och Galeer. Jtem thet arbetesfolck, som och theden effter komme, måge brukes til thet arbete, the tilfaldne äre, Och skall samme arbetesfolck deles och förskickes till wåre Slott och gårdar, effter som man förnimme kan behoff görs. Ther rette tig effter. Datum vt supra,

Gripsholm den 9 Maji.

Till densamme, ytterligare föreskrifter.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 30 v.

Till Botwedt Larsson, att han later bespise Kon:ge Matz Galeer, så att the med alle tilbehöringer bliffue tilrede, Jtem att han handler med borgerne j Stockhom, att the göre tilförning till Calmarna och Östergötlandt, med then meste spannemåle och fettalie, som the afflate kunne. Datum Gripz:[holm] 9 Majj Anno 43

Wår gunst etc Är wår wilie och biude tig, Bothwedt, att tu oförsumeligen lather bespise wåre Galeer, så att the med alle tilbehöringer hasteligen rede bliffwe, och med thet förste måge komme ther vtt j Stockholms Skäriegårdh, Vpå thet att wij kunne lathe them löpe nijd ått Calmar-na, så snart wij titt till Stockholm komendis warde etc

Är och vår wille Bothwedt, att tu handler med Borgerne ther i Stockholm, att the wele göre tilföring, somblige till Calmarna, och somblige till Östergötland, med then mäste spannemåle och fettalie, som någonstedz j Tysland. Thetta tu och så them föreholle må.

Jtem then spannemåle, som wåre Fougter her j Vp-land förskicke till Stockholm, then må tu lathe komme jn vpå then Skute, som wij befaled haffwe Skepper Oloff med thet förste tilrede göre, Och latid seden komme nijd till Calmarna och Östergötland ther att sälies wåre vnder-såter för penningar. Then båat som Nils Jonsson och then Erick Ösgöte skole haffwe nijd ått Calmarna, motte och så med thet förste, med alle tilbehöringer reede bliffwe. Försume icke Bothued att giffwe oss tilkänne, huru tu vm the Galeer och Prowant, till samme Galeers behoff haffwer beställe latidt, och vm alle andre legligheter, som tu kant tänckie oss ligger mackt vpå att wette. Ther tu west tig effter rätte. Tig Gud befalendis. Datum vt supra.

Swartsjö den 14 Maji.

Till Germund Svensson, ståthållare i Kalmar län, att han skall föreskrifva innebyggarna att ej utan pass resa uppåt landet eller annorstädes; vidare att han skall lemna under-rättelser från Småland och utlandet, samt uppgifter på personer, lämpliga att brukas i konungens tjenst.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 31.

Till Germund Swensson, att han later tilseije then menige man på Öland, j Calmara Län, och flerestedtz j Småland, att the icke giffwe sig vp j Östergötlandt, Vpland, Södermanneland, eller annerstedz vtan pasbordt, Datum Swartesiö 14 Majj Anno etc 43

Vår gunst tilförende etc Wij giffwe tig tilkänne, Germund, att wij haffwe latidt tilscriffwe menige Adelen,

Jtem wåre Befalningxmån och Fougter öffwer alt Östergötlandt, Tesligiste them som befalningen haffwe vtt med Siösjiden, her j Vpland och Södermanneland, att the jungelunde skole tilstädie någre Smålenningar eller Ölenningar att köpe Spannemåll, anthen enestedz eller annenstedz her vppe i Landet, med minne samme Ölenningar eller Smålenningar haffwe titt pasbordt, Jtem Sten Bencktssons, Jören Jönsons, eller och andre wåre Befalningxmendz pasbordt, så att the vdj theres ärender retfärdige äre, etc Therföre må tu lathe tilseije the menige man, både på Öland, j Calmara Län och flerestedz ther nidre j Småland, att the jungelunde giffwe sig anthen vp j Östergötland, Vpland, Södermanneland eller annerstedz, med minne the haffue pasbordt aff tigh och förbe:te wåre Befalningxmån, eller och synnerligen aff thenn som befalningen haffwer öffwer thett häredt, som the vdj boendis äre, så frampt the icke wele komma vpå nogen skade och fördärff etc

Jtem är wår alffuarlige wilie och begären, Germund, att tu stedze giffwer oss tilkenne, huad tidender eller kundskaper tu förnimmendis warder, både aff Tysland, Danmark, så och huru the Smålenningar än nu wele tage sig saken före, Vm samme Smålenningar kunne än nu besinne sig, och vm alle andre vmbstender, som tu kan tänckie oss ligger mackt vpå att wette. Thetta icke försumendis.

Jtem sende wij tich her jnneluct ett Register, vpå huilckit wij haffwe anteckne latidt någre wåre tiänare, them wij wele haffwe vtij the hereder, som huar tilskicket är, (: effter som tu aff för:ne Register wäll förnimmendis warder :) ther att haffwe nöge acht och vpseende, vdj ene motte och andre, som wij thenne breffwisere wår tienere Nils Jonsson, wår wilie och meningher ther vm tilkänne giffuit haffwe, hwilcke meningher wij befaledt haffwe för:de Nils, tig och förbe:te the andre wåre tiänere vdj lengden tilkenne giffwe. Datum vt supra.

(Svartsjö den 14 Maji.)

*Till Joen Andersson om böndernes skatt i Vartofta härad,
m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 31 v.

Till Joen Andersson, att bönderne i Wartoffte härede måge giffwe Oxer för theris Spannemåle. Jtem efterlater bönderne.

Wår gunst etc Wij haffwe förstätt, vtaff thin scriff- uelse, Joen, att Almogen i Wartoffte härede begärer att giffwe Oxer för then Spannemåle, som the årligen vtgöre pläge etc Szå äre wij ther med wäll tilfridz, och må tu så lagat, att wij få skäl för samme spannemåle, etc

Jtem vm thet Smör, som almogen begäre löse, för 10 öre pundet. Szå kunne wij jngelunde them så lätt köp ther vpå effterlathe, Effter wij haffwe doch nogh giffuit bortt wårtt j thetta år, både j tilgiff, vpå konungz pen:r och elliest. Doch vpå thet tu kant beholle them täss wälwilligere, äre wij tilfridz, att tu effterlater them pundet för 11 öre, Ramendis i then måtte wårtt bäste, effter lägligheten.

Wijdere then fougtefodring tu begärer, till thin egin och thine karles vnderholdning etc Szå äre wij tilfridz, att tu anamer aff samme fodring så myckit som tu till sådane för:ne vnderholdning behöffwer, Latendis thet granneligen vpscriffwe. Män huad som vtöffwer är, Ther skall tu göre en clar och beskedelig rekenskap före, jn vdj wår kon:ge Cammer. Ther rette tig effter.

Ytterligere är wår wilie, och till thet högzste förmane tig, att tu än nu will vtskicke till foot thet måste folck, som tu åstad komma kan, och så förclädde j bonde kläder, som wij tig wår wilie, j then måtte, offte med wår scriff- uelser tilkenne giffuit haffwe, Latendis samme folck fiite-

ligen ställe effter then tiuffwe hoop, som än nu j Skogen ofredige löpe, hwar thetta icke skeer, fructer oss, att wij warde seendt vt aff med thet förretlige spel, som vpå färde är, Thetta icke försumendis, som nu aller störste macht vpå ligger.

Svartsjö den 14 Maji.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista om Lasse Skrifvares lidna skada af de upproriske, och hans anställning vid flottan.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 32 v.

Till Biörn Pedersson och Larens Organista, vm Lasse Scriffwere etc Datum Swartesiö 14 Maji Anno etc 43

Wår gunst etc Schole j wette Biörn och Larss, att thenne breffwisere Lasse Scriffuere haffwer fått en dråpelig skada aff then vproriske förrädere hoop, som j Småland och Östergötland j tässe framlidne farlige tijder wancket haffwe, vdi så motte, Att för:ne förredere hoop haffwe röffuet honum iffrå mäst alt thet han ätte, Szå haffwer han nu ödmiukeligen begäret någon hielp aff oss, och ther medt loffuedt och förplicatedt sig, wele late sigh bruke, ee huar han helst tiäne kan, hwilcken hans ödmiuke begären wij gunsteligen anseedt haffwe, Och äre och så til sinnes att lathe bruke honum till siöss, vpå wåre Skep och Galeer j thenne Sommer. Therföre måge j late giffwe honum nu strax vpå honden Trettije eller fyretije m^ß och lathe handle med honum vm thet embete, som han bäst tiener till, vpå för:ne wåre Skep och Galeer, Ther j eder effter rette wele. Datum vt supra

Zedell.

Ändoch Biörn och Lars, wij haffwe latidt scriffwe eder till, att wij wille lathe bruke thenne breffuisere Lasse

Scriffwere vpå wåre Skep och Galeer etc haffwe wij likewel effterlatid honum, att han först må drage nijd j Östergötland, med sin båät, som han haffwer liggiendis wijd Stockholm. Och skall han framdelis möte för:ne wåre Skep och Galeer wijd Stekeborgz Skäär, när the ther häden kommendis warde etc Datum vt jn literis

Svartsjö den 15 Maji.

Till Biörn Pederson om någon twist mellan Peder Kornskrifware och Lars Organista, och om den förres anställning i rikets tjenst.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 33.

En förscrift för Peder Kornscriffwere till Biörn Pedersson vm någon trette emellem för:ne Per och Larens Organista. Datum Swarte:[siö] 15 Majj Anno etc 43.

Wår gunst etc Skall tu wette Biörn, att thenne breffuisere, Peder Kornscriffwere, haffwer latidt oss förstå, thet Larens Organista och han skulle haffwe hafft nogen trätte tilhope, för nogre framlidne år seden, och för sådane trätte skuld, haffwer Lars lacht haat vpå för:de Pedher. Och förthenskuld icke welet latijd giffwe honum kläde eller penningar vpå Trij år tilgörendis etc Szå tycker oss, hwar för:ne Peder sig icke vdj nogen annen motte, än med then vtmälning, försedt haffwer, Dhå haffwer Larss j thenne motte giordt honum oskäl. Wij kunne wäll tänckie, Biörn, att för:ne Pedher jw wisseligen måtte haffwe nogen vtmälning. Och haffwer han högeligen sworidt och förwilkoret sigh, att han icke vdj någon måtte, falskeligen, med wår Spannemåle, handlet haffwer, vtan vpå thet troiligiste, etc Therföre haffwe wij effterlatidt honum, att han må fåå så myckit, både kläde och penningar, som honum tilbaka står, och han haffwer giordt lijke före. Szå haffwer han

ther emot loffuedt och tilsact oss, att ee hwar wij behöffwe lathe bruken, Ther will han gärne ware, och altid sig wälwillig och redobogen befinne lathe, Szå wele wij jngelunde tilstädie honum aff Landet, för tesse Läggheter skuld, som nu vpå färde äre, vpå thenne tijdh. Må tu förthenskuld lathe honum få klädhe och penningar och seden skaffe honum någett att göre, så att han icke går fåfäng. Ther tu tig effter rette wilt. Gud tig Befalendis. Datum vt supra.

Svartsjö den 15 Maji.

Till hr Gustaf Olsson om pfalzgreffvens, de burgundiskes och hertig Albrechts af Mecklenburg rustningar för infall i Sverige och Danmark, om tillfångatagandet af två ifrån hertigen och de afvikne svenske förrädarne utskickade personer, förrädaren Långe Hermans ankomst till Tjusts skärgård, skärgårdsboernes förnyade fiendtligheter, den dyra tiden i Vester götland, de i Lödöse förlagde knektarnes aflöning, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 33 v.

Till Her Göstaff Olsson, vm monge åtskillelige ärender. Datum Swartesiö 15 Maj Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Wij giffwe eder tilkenne, käre Her Göstaff, att Hinrick Clawesson kom för någre dager sedhen iffrå Tyslandt, och hijtt till oss, på wår gård Swartesiö, och gaff oss någre läggheter tilkänne, som Hertig Albrecht stemplet hade, ther egenom han meente sig skole komme till stortt wäld och wälle, Och är så tilgått, som her effter scriffuit står. Pfaltzgraffwen och the Burgundiske hade latidt församble Tije Fännicker knechter vdj Sticht van Brämen, hwilcke the hade actedt att sände till Härtig Albrecht vdj then acht och mening, att han seden skulle falle med samme folck hijtt ju j Rikit och Danmarck. Jtem hade Hertig Albrecht liggendis

j Lantho Meckelborg En fäniche knecter, och ther till Trijhundrede hester, som för:ne Tije fännicker knecter ther förbijdhe skulle etc Jmidlertjdt kom vår Cantzeler ther vnder wedret med, Tesligiste Her Johan Rantzow, och strax lott Cantzeleren församble Sex eller Otte Fännicker knecter, för våre penningar, Jtem hade Her Johan Rantzow strax til redhe Siwhundrade hester, och goffwe the sig ther med jn j Hertug Albrectz Landh, och actedt sökie honum hemme, etc Strax Hertig Albrect thetta förnam, skyndede han sig theden och till Luneborg, ther hade han strax legde etc Szå äre Städerna och ganske sielsinde, så att man haffwer icke heller myckit gott att för-lathe sig till them. Therföre är på tijden, att man legger saken vpå hiertet, och rustet sig thet bäste mögeligit ware kan. Jtem wele wij icke dölie för eder, hurulunde för:ne Hertig Albrecht och the förrädere, som hädhen aff rikkit affweckne äre, Nempligen Biscop Måns i Schara, Oloff Brömpz och Oloff j Grellestada, som war vpå Salbergitt, förskickede för en Månedt seden hijt jn j Rikit, vpå En Skutha, Twå Förrädere, med en heel hoop för-rätlige breff och scriffwelser, hwilcke sig actedt hade jn j Smålandh, till then andre förrädere hoop. Dhå bleff samme Skuthe antastedt aff våre vtliggiere till siöss, wijdh Södre Vdden på Ölandh, och samme våre vtliggiere finge ther the förrädere, med breff och alt thet the hade med fara. Och sende the strax breffwen vp till oss. Szå haffwe wij nu samme breff, vpå thenne zedell, (: huilcken wij eder her jnneluct tilhonde skicke :) vtcopiere latidt, Therutaff j warde förnimmendis för:ne förräders grundh och mening. Thetta måge j beholle hemeligen hoss eder sielffwe och thet jngelunde för en eller annen vplathe, Doch wetendis eder sielff her effter rette.

Ytterlige giffwe wij eder tilkänne, att en förrädere, benempd Longe Herman, kom och ifrå Tyslandh, för fiorton dager sedhen, och j Tiuste Skäriegårdh med en

Wernemynderebåat, ladd med Miöll och malt, och lott sig först höre, att han wille sälie för penningar samme Miöl och Malt, hwem det behoff hade. Och kom then förrädere strax j handel med then Swen j Flaka, Szå förnimme wij wäll, att han vtan twill haffwer hafft någre sådane förädrlige breff till för:ne Swen i Flaka, och till then menige Man j Småland, som thenne äre wij eder tilhonde skickedt haffwe, Och lothe the Tiustboor strax sådant på skjine. Ther kom en bonde, som oss tro war, till för:ne förrädere Longe Herman, benempdt Oluff j Horsöö, och köpte spannemål aff honum, och drog ther med heem till sijn, och meente thet skulle alt haffwe stått wäll till. Någen stund ther effter han hem kommen war, komme en hoop aff the förrädere till honum, och sadhe han hade röffuet Keijserens Skip, och sloghe honum strax ihiäll, och toge bortt alt thet han ätte.

Jtem wåre och Fem båther med folck bemannede vdj Tiuste Skäriegårdh, aff then tiuffwe hoop, som j Tiust wancke, effter Larss Tursson och nogre flere, som med honum iffrå Calmarna och hijtt vp på reesen wåre, och hade actedt att göre honum och hans sälskap niderlagh. Men Windhen (: Gud täss loff :) fogede för:ne Larss Tursson, så att han med sitt sälskap samme förrädere hoop vndsluppe etc Szå käre Her Göstaff, kunne j wäll therutaff förmärkie, huad för:ne förrädere hoop holle wele vtaff alt thet som the edher och flere wåre godemän vpå nytt, vpå wåre wägna, loffuedt och tilsagdt haffwe. Wij tro them ganske ilde etc Therföre är wår wilie och begären, och wele till thet högzste råde och förmane eder, atj sampt the andre gode Män aff then Wäsgötiske Adell ännu wele vtskicke till foot thet mäste folck j åstadh komme kunne, och så förclädde j bonde kläder, som wij eder wår wilie j then motten, tijtt och offte, med wåre scriffwelser tilkänne giffwit haffwe. Hwar thetta icke skeer, och then förrädere hoop her jnriskis både enestedz och annenstedz

icke vtrotede bliffwe, Fructer oss, att wij warde seent vtaff med thetta förrätlige spell, som nu på färdom är, herutinnan j sampt med all then Wäsgötiske Adell wele förtänckte ware, som alles wåres wälfardt thet högeligen kräffuer etc Wij wele göre ther så myckit till, på wåre sijde, både till Land och watn, som oss mäst mögeligit ware kan.

Wijdere, effter thet käre Her Göstaff, att wij icke, utan stortt platz och wedermöde wette någon råd, till att skaffe penningar nijdh till the knecters besoldning, som j Lödöse liggie, för then långe och onde wäg skuld, så och för the farligheter, som her emellem vpå färde äre, Jtem är och ther nidre j then Landzenden (: som wij förstätt haffwe :) ganske dyr tijdt, Och borgerne j för:ne Lödöse och flerestedz ther nedre j Wästergötlandt bekomme icke heller myckit tilköpz, för theres penningar. Så haffwe och Borgerne j för:ne Lödöse förstrecht eder, på wåre wägna, en Dräpelig Summa penningar, Jtem icke wele knecterne heller giffwe Borgerne mere än Sex öre för Wekukosten, Äre Borgerne utan twill för tässe för:ne orsaker skuld myckit beswärede, Szå effter thet käre Her Göstaff, att knechterne skole haffwe fulle betalning, effter theres beställung, Måge the wäll ställe Borgerne tilfridz effter som tijden i Landet är, och skäl medtfölge kan, etc. Jtem lott en Lödöse Borgere benempd Håken Pedersson oss forstå, att någre knächter, vnder then Fännicke, ther tilförende legat hade, icke betalede borgerne, som the hade legatt hoss, för än the droge theden aff Staden. J wele förthenskuldd late tilseije borgerne, att the måge haffwe theres bwd hijtt vp, när knecterne skole affbetales, medt klare Register vpå all then dell, som för:ne knecter them skyldige bleffne äre, Wele wij dhå lathe förhielpe them till theres redelige betalning, etc Och effter wij icke nu kunne, för the lägligheter skuld, som för:ne stå, skicke tijtt nijd j Landet sådane swår Summa penningar, som till för:ne knäcters besoldning behöffwes, Är förthenskuldd wår

wilie och begären, Atj wele handle med höffuidzmannen Ditleff van Gronewalt, att han oförsumeligen giffwer sig hijtt vp j Landet till oss, wele wij dhå wara förtänckt vdj, att lathe handle wijdere med honum, både vm samme knectors besoldning, så och vm alle andre ärender, såsom han wår mening vtaff wår scriffwelse wäll förnimmendis warder. Och haffwe wij förstätt, att Glasnap hasteligen ther jn j Wästergötland med en heel hoop knächter komendis warder. Såge wij förthenskuld gärne, atj skynde vndan honum och hijtt vp the knecter ther nu liggie, Och atj wille försträckie them Twsende marcer vpå honden, (: huar j så många penningar tilstädis haffwe :) ther medt the kunne ställe bönderne tilfridz j wägen ther the framdragendis warde.

Jtem käre Her Göstaff, the Papister ther j then Landzenden Wästergötland äre platt jntit betroendis, ther finnes vtan twill, både j Schara och annerstedz ther j Landet många vtaff sådant sälskap, som medt theres papisterij then menige man till alt obestond emott oss och then rette Christelige lärdom vpwäcke, och äre wisseligen wedh samme mening, som j warde förnimmendis aff tässe förärlige breff, som Biscop Måns, hwilcken fordom war Biscop j Schara hijtt inskicket haffwer. Och effter wij förnimme, att sådant sälskap haffwe altijdt waridt en stoor vrsack till thet buller och obestond, som her j Rikit vpå färde waridt haffwer, Är högeligen förnödenne, att man haffwer öget vpå brädet med them, Och är wår wilie och begären, att vm så är, thet i någon papist öffuerkomme kunne, som emott Gudz ord eller elliest otroligen emot oss sig beuisse wille, atj dhå skilie honum iffrå sitt preste-gäld, och lathe honum therutöffwer tilbörligen straffet bliffwe. J wele alffuarligen tänckie her till, och beholle thenne wår tidige förmaning hemeligen hoss eder sielff, Wetendis eder her effter rette och skicke. Gud eder be-falendis, Datum vt supra

Stockholm den 16 Maji.

Till danske ståthållaren på Warberg, hr Trued Gregersson (Ulfstand), att förskicka den förrymde Joen Stallsven till Elfsborg.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 36.

Swar till Her Truedt Gregerdsson, att han förskicker then Joen Stalszswenn, som heden aff Swerige rymbde och vpå Wårdberg fäncklig sitter, till Lödöse. Datum Stockholm 16 Maj Anno etc 43,

Wår synnerlig gunst etc Käre her Truedt, Som j scriffwe, atj haffwe then Joen Stalswänn fäncklig vpå Warberg, hwilcken her aff Landet iffrå oss, vtan förloff affwiken är, Begärendis wette wår wilie, huru j medt honum handle skole etc Szå är wår wilie och begären, käre Her Truedt, adj wele late honum komme welförwaret till Elffzborgh, görendis herutinnan thet oss behageligt är, Gud befalendis, Datum vt supra

Svartsjö den 17 Maji.

Till hr Christopher Andersson att han bör lemna tydligare underrättelser, och dessutom så fort som möjligt sjelf begifwa sig till konungen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 36 v.

Till Her Christoffer Andersson, att han scriffwer Kon:ge Ma:t till och jw förre han kunde giffwe sig hijt jn j Rikit igen, jw heller K: Ma:t thet såge etc Datum Swartesiö 17 Maj Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe vndfångit Tre eders scriffwelser, Käre Her Christoffer, then förste giffwen vdj Assers 7 Martij, Then annen vdj Köpenhaffn vltimo Martij, Then Tridie vdj Halmstade Dominica Jubilate etc Så scriffwe

j mächtig högwictige saker, dhå ligewäll så djupt att wij näppeligen edhers grund eller mening aff samme scriffuelser förfare kunne etc Är förthenskund wår wylie och begären, atj än nu, med thet förste schriffwe oss till, giffwendis oss korteligen och clarligen tilkänne, vm alle lägligheter. Och försee wij oss, att edhre schriffwelser icke skole haffwe någon fare j wägen her emellem oss och edher, Effter j så när hijtt jn j Rikit kompne äre. Therföre måge j jw (: näst Gudz hielp :) scriffwe tryggeligen. Skyndendis edhre schriffwelser till Her Göstaff Olsson. Sedhen kan han hasteligen förskicke oss them till hände. Och jw förre j kunne skynde edher hijt tilbake ighen jw håller wij thet såge. Gud eder Befalendis. Datum vt svpra.

Svartsjö den 18 Maji.

Öppet bref till menige man, församlade vid Eriksmesso marknad i Upsala, om Dackefejden, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 36 v.

Öpett breff till menige man vdj Erickssmesse Marcknet j Vpsala vm Nils Dacke och hans partij. Datum Swartesiö 18 Majj Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helse eder Dannemän alle, som nu j Vpsala vdj Ericksmässe Marcknaden församlede äre, käriligen medt Gudt och wåre nåde, käre Dannemän, Som eder alle vtan twill witterligitt är, hurulunde then menige man j Småland haffwe latidt sig bedraga aff then Skogztiuff, Mördere, Kättere och Förrädere Nils Dacke, then ther huarcken med rådth, dåd eller förnufft, något gott weet eller lärdt haffwer, vtan haffwer hans störste ijd warit, att wancke hoss tiuffwer och förrädere, och icke någon tijdt hafft vmgänge med gott folck etc Hurulunde nu sadane ett grofft beest och skogzäle, som är föge bättre än ett oskiäligt Creatur, skulle haffwe rådth, snille eller

förnufft, till att komma något gott Rike eller Landzände till gott lagh och regimente, thet kan hwar förstondig man wäll besinne, etc Szå käre Vndersäter haffwe wij tijt och offte för:ne Smälenninger medt wåre nådige scriffwelser besöckt, rådet, förmanet och bedet, för Gudz barmhertighetz skuld, att the med sådane theres företagne obestond affstå wilie. Och vm så saker waridt hade, att them wdj ene måtte eller andre, förnär skedt waridt hade, Dhå skulle the haffwe besöckt oss, som theres rätte och christelige Öffuerheet och Konung, och sådane theres brister och clagemål tilkänne giffuit, hade wij dhå welet hulpet them, som wij och altijdt än nu ther till benägne äre, att hiälpe alle wåre trogne Vndersäter till lagh och till rätte. Nu kunne wij wäll bewijse, att sådane wåre Christelige förmaninger och scriffwelser litet eller alzintit achtete eller ledne waridt haffwe, och en partt aff samme wåre schriffuelser aff thett Skogzälet och Förräderen, Dacken och hans partij vnderstungne äre, och icke bleffwe förkunnede, Så att jw mere wij then menige Man j Smålandh tilscriffuit haffwe, tilbiudendis them wilie och wänskap, att the sig bättre måtte, jw mere then för:ne förädere Dacken, then menige man j Småland, till all ijldske och obestond vpweckt haffwer, Föregiffwendis, att sådane wåre gode och christelige tilbudh, scriffuelser och förmaninger jntet annett wåre än smeekebreff, Tesligiste föregiffwendis vm Christendomen etc Huad christendom nu thetta är, som han her i Rikit förtt och vpkommit haffwer, Thet må Gud wette, hwilkit och then allsmectigeste Gudh sig öffwer förbarne. Och är sådant aldrig någon tijdt, ee mäden Sverige ståndet haffwer, hörtt eller sportt, jcke kan man håller läse, eller någon tijd finne j någre Swänske Crönicker, att Sweriges jnbyggere sig så omanneligen emot sine jnfödde Herrer skicket haffue som nu (: ty wärr :) aff then Lösactige skalck och Förrädere Dacken och hans partij företagit är etc Szå käre vnder-

såter, Effter thet wåre gode förmaninger, scriffuelser eller rådth jngelunde hielpe kunne, jcke håller någre godemendz rådth eller medell, them till frijd eller roligheet beueke kunne. Skall then alzmeectige Gudh känne, att wij förthen-skuld högeligen förursakede och trengde waritt haffwe, och [o: att] ställe oss fientlige till wärije emott samme Smålen-ninger, Så frampt att wij icke hade welet seedt så länge egenom fingeren, att thetta fatige rike platt j grunden skulle förderffuedt bliffwe, hwilckit ee som offtest skee pläger, genom sådana förmaledidede jnbyrdes twedrect, som Gud bättret nogh och ee som offtest her j Rikit vpå färde waridt haffwer. Szå käre vndersåter, Wij kunne icke noghsampt förundra, huar vtaff sådana hedzskheet haffwer sitt vrsprång. Effter thet att Gudh skall ware wårt witne, att wij jntit annet söckt haffwe, sedhen wij till thetta regimente kompne äre, vtan thetta fatige Rikis bäste, nytte och wälfärdt. Beskyddendis thetta för then vmilde konung Christierns och flere Tyranners och fienders vmilde händer, hwilckit allom trognom Swerigis jnbyg-gierom wäll witterligitt är, Wij kunne thet och så nog-sampt bewise, och weliom thet och vtan berömelse open-barligen seija, att wij mere winning och flijt giordt haffwe, wårtt Fädernes Rike till bäste och wälfärdt, j wår Regi-mentztijd, än wåre Förfädre j Tw eller Tryhundrade åår tilförende giordt haffwa. Så att then menige man icke kan seije, att the haffwe fått skade, vtaff vtlandzske fiender, så myckit som en höne kan wård wara. Män hwad skade och fördärff then menige man vtaff vtlandzske fiender lijdde, för än wij till regimentet kommo, är wäll bewijs-ligitt, lothe then menige man likewäll sig icke förthen-skuld owillige eller olydige befinne, vtan bewisede sig emot theres rätte Herre och regenter, som trogne Swenske Vndersåther borde göre, vtgörendis them theres årlige skatt och alle andre rättigheter, warendis och med sin rätte herre vdj all lifzfara, ee hwar som behoff giordes,

både j vtresor och annerstedz, Och ändoch them myckin skada med brandh och Mord, dyrtt köp på Salt, humbla och klädhe öffuergick, bliffwe the lickewäll faste ståndandis, som tro Swenske Män boorde göre med sin rätte herre och Konung, etc Huru hulskap, troskap och manskap nu j vår tijd actedt bliffwer, ther må sig Gud öffuer förbarme. Så wette wij icke annett, vtan hwadt som oss vpå vårtt Konungzlige ämbetz vägna, haffwer boordt att göre, vår almoge till godhe, thet haffwe wij tilfyllest giordt, beskyddendis och beskermendis them iffrå vtländzskan häär, både till Land och watn, altijdt gärne styrkiendis lag och rett, förskaffet them till thenne tijdt trygheet och sächerheet till att handle och wandre j alle Land och Städher, Förskaffendis them och så j thenne vår tijdt gott köp på Salt, humbla, Sijll och klädhe, Summa Summarum att them haffwer jntitt fattes, så länge the oss lydige haffwe waridt. Jtem giffwe wij eder och så tilkänne, att iblandh then Smälendzske almoge och flerestedz ibland then menige man, är och ett aff theres oförstondt, att the icke kunne ljdhe then sandskyldige Christelige Lärdom, som haffwer sin grundh aff gudz helige rene ord, vtan begärendis myckit aff thet gamble tåperijdt, som Gud bättred, ther Cristendomen länge nogh med bedraget och begäckidt waridt haffwer, som är med wigth watn, wigt salt, wijgt palm och annedt mere etc thet föge duger. Så tyckes oss fast thetta siälsindt wara, att almogen tager sig många stycker före, till att rätte, ther the ett fast klenndt förständt eller alzintit vtij haffwe, Som är, The wele wara Herrer, The wele regere Präster, och vtläggie Latinisk måål, Thet härskapet och Lärde men böör achte och att wette, The wele och så ware köpmän och hoffmän, hurulunde the nu tässe för:de stycker, alle, rikit till nytte och gode kunne förestå, thet spörs wäll j framtijden. Så är tilbefructandis, att hwar Gud icke snart vpwäcker almogen till itt bättre sijne och lydne, att the bliffwe en gång

så stänkte medt wigde watn, att Swerigis Rike wäll swij-
dher ther effter, som thet skedde vm longe Fredag wijdh
Vpsala och flerestedz her i Rikit, så att gamble Bisper
och präster, som then tijdt så wäll som nu myckit almo-
gen med lygn och härrenskedh förförde, och så länge
med theres falskheet och förrädere stycker vmginge, att
the thetta fatige Sweriges Rike platt j grunden förderff-
wadt hade, Och hwar almogen sig icke annerlunde saken
företager, är befructendis, att och så än nu skeer, Szå att
Erchebiscop Göstaff, M: Dirich och flere sådane theres
wederlijker, the komme och förskaffe them så myckit afflat,
wijgdewatn och rökelse, så att oss alle swijder j näsen
effter, Ther huar och en må sig fulleligen effter rette.

Ytterligere må almogen thetta i sanning wette, att
rätte sigh ther fullelig effter, att Gud haffwer så sagt.
För skole himmel och jord förgååss än min ordh etc
Jtem haffwer han och sagt, vpå en annen städh, att Ett
Rike, som twedrectig är j sig sielfft, thett måtte förgåås.
Szå käre Dannemän, att tässe ord haffuer Gud sielff sagt,
the måtte wara sanne, och finnes icke lygn med, Hwar-
före rådhe wij edher alle, hwar som sådane ondh grund
eller falsk mening vpå färde ware kan, j en Landzende
eller annen, attj rätten eder sielffwe, och giffuen Gudj
först sin rette lydne, Thernest eders rätte Öffwerheet,
Thernest skickendis eder emott huar annen, med en bro-
derlig kärlek, som Christed folck böör att göre, och så
ären i rätt christne, älliest icke, och huar bliffwendis
wijdh sitt skick, som Gud budit haffwer. Härskapit sköthe
sin befallning, Köpmän wacte vpå sitt. Hoffmannen bliffwe
som han är. Bonden sköthe sin Åker och äng, så ståår
Rikit j bäste motten, och thet är then äldste och bäste
sedwane, som Rikit nyttigt ware kann.

Käre Dannemän wette wij jntit annedt synnerligitt,
att giffwe eder tilkänne, vpå thenne tijdt, vtan som j
sielffwe wäll förnimme kunne, att vtaff sådane jnbyrdis

twedrecht pläger litet gott effterfølge, annet än man vp-wäcker ther med många vtlandzske fiender, som nog vpå färde waridt haffwer, och än nu vpå färde är, att en hoop aff gamble Konung Christierns ärffwingar hadhe församlet itt stort tall folck, actendis sig att öffuerfalle thetta Rike, som theris gamble sedwane, med sådane tillfälle waridt haffwer, som them och nu nog giffues med thenne twedrecht. Och hade samme sällskap församlet sigh hoss Hertogen j Mäckerborg(!) och theden hade actedt sig med Skip genast vtöffwer och hijtt jn j Rikit. När wij sådant förnumme, hade wij oförsumeligen till Tyslandt förskicket någre wåre trogne tienere, med itt dråpeligit stycke Gull orh Penninger, och ther församble lothe itt stortt taal krigzfolck, och ther med flere wåre wänners hielp niderlagt och föriaget samme Konung Christierns hoop, Swerigis Rike till gagn och beste. Szå känne Gud, att wår flijtt och store bekostning, mödhe och arbete, haffwer jntit spardt waridt, hwarcken jnnenlandz eller vtlandz Swerigis rike till godhe och beste, Giffwi Gud, att sådant retteligen betänckt bliffwe, och wij thet någett gott åttniuthe motte, etc Vdj huad motte wij kunne rame edert och wårtt fädernes rikis gagn och bäste, thet göre wij altijdt gärne, Gud eder befalendis, Datum vt supra.

Stockholm den 21 Maji.

Till Olof Jonsson, fogde på Salberget, om grufbrytningen derstädes.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 40.

Till Oloff Jonsson, vm gamble gruffwan på Salebergitt. Datum Stockholm 21 Maij Anno etc 43.

Wår gunst etc Oss förundrar endels Oloff, och ganske litit behag haffwe ther vtinnan, att wij så ganske ringe söloff aff then gamble gruffwan bekommitt haffwa. Effter wij

tilförende (: som och noch beusligitt är :) pläghe fåå effter en Eeldh eller en dagxbryttning Femptije eller till thet mindzste Fyretije lödige marcer och stundom mere, ther få wij nu eij mere än nije Löduge m f , effter som Lasses Rekenskap granneligen vtviser, thet wij slett jngen macht giffwe kunne, Och gärne wille wette orsaken ther till, Hwarföre dagzbruckningen giffwer nu så litet söloff aff sig, än hon tilförende giffuit haffuer. Szå tycker oss, att wij äre ganske föghe belatne ther medt besynnerligen j thenne tijdt, som nu på färde är, Och förundrar oss endeles storligen, huad wijsdom thet skulle ware, att tu nu j tässe farlige tijder bestyrer och beskaffer oss så ganske ringe söloff vtaff bergitt. Effter tu wäll west huru stoorlige wij thet förnöden haffwe, och huru swäre och dråpelige Summa Penningar wij nödgas vtgiffue. Hwarföre är än nu som tilförende, vår alffwarlige wilie och befallning, och biude tich, att tu med aller största flijtt och winning wilt haffwe ett gott och nöge vpseende med Bergzkarlena. Så att Malmen warder granneligen vptagen och jntidt förspilles eller vndanstinges aff honum, vtan att man altidt fölier stricket effter, ther som bäst tilfället giffz. Herutinnen tu wilt rame och sökie wårtt bäste, och icke altijd schriffwe oss till, thet gruffwan dagelige dagx förbättrer sig, och giffwer malm nog, medt minne, att thett och så j sanning befinnes kan, Ändoch wij nu fast annerledis förnummet haffwe, att thet jnthet när concorderer medt thin schriffwelse. Tw schriffuer att gruffwan giffwer nogh malm, och her leffuereres likewäll ganske litit söloff ther effter, jn j Cammeren. Szå är vår wilie än nu, att tu oss vpå thenne vår schriffwelse oförsumeligen och med thet alder förste, giffwer oss ett beskedeligitt swar, huru thetta tilgåår, eller huru ther med handlet bliffwer, ther wij oss effter rette kunne. Thetta tu jngelunde försume wilt, Så frampt tu wilt göre thet oss behageligitt är, Datum Stockholm vt supra.

Stockholm den 22 Maji.

Öppet bref till allmogen i Dalarne, med tacksägelser för visad trohet och utgörande af manskap för fejden mot de upproriske i Småland, och uppmaningar att gripa och straffa förrädare, om sådane anträffas.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 40 v.

Öpitt breff till menige almoge j Dalerne, att the gripe oc straffe förrädere etc Datum Stockholm 23 Majj Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helse eder Dannemen alle, wår och cronones skattskyldige bönder och menige almoge, som byggie och boo j Dalerne, käriligen med Gud och wåre nåde. Wij betacke eder Dannemän alle, för all edhers wålwilligheet, som j oss vdj ene motte och andre bewisett haffwe, Och synnerligen för then vndsättning och hielp, som j senast gjorde oss med itt tall folck, emott then vproriske förrädere hoop j Smålandh, Weliendis sådane eders wålwilligheet med eder alle, och huar serdelis vdj all gunst och nåde betänckie etc Ytterligere käre Vnder-såter försee wij oss till edher, jntit twilendis, atj jw bliffwe faste ständendis wijd thet hulskap och manskap, som j oss loffuet och tilsagt haffwe, Hwilckit eder sielffuom (: näst Gudtz hielp :) till nytte och gagn ware skall etc

Item käre Vndersåther, hwar så saker är, att någre förrädere eller skalcker, med någon lygn edher förföre eller bedrage wele, Dhå rådhe och förmane wij eder, vdj then beste acht och mening, atj icke sättie någon tro eller loffwe till sådane theres lygn och bedrägerij, vtan sielffwe hielpe till, att gripe och straffe sådane förrädere, ee hwar j them beslä eller öffwerkomma kunne, Görendis her vtinnan oss synnerligen till wilie, thet eder och sielffuom vtan twill j lengden gagnneligitt ware will. Gud eder befalendis. Datum vt supra.

Stockholm den 24 Maji.

Till fogden Olof Broor, att riksrådet Abraham Eriksson erhållit Hofs gård med landbor i förläning på behaglig tid.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 41.

Till Oloff Broor, att Kon:ge Ma:t haffwer vndt Abram Ericksson Hoffzgård med tess Landboor, Datum Stock:[holm] 24 Majj Anno etc 43.

Wår gunst etc Skall tu wette Oloff, att wij haffwe vndt wår tro Man och Rådt Abram Ericksson (: oss til en behagelig tijd :) Hoffzgårdh, Samelunde the Landboor j samme Hoffzby liggie och Hoffzgården tillyde etc Biu-dendis tig, att tu icke gör för:ne Abram her emott någett hinder eller förfong. Datum vt supra.

Stockholm den 24 Maji.

Till ståthållaren i Viborg och dess län, Nils Grabbe, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 41 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 7: 103.

Till Nils Grabbe, att han föryttret K: Ma:tz Spannemåle vdj Torfisk eller penningar, ibland then menige man j Wiborgz Länn etc

Jtem att bönderne ther samestedz måge sägle till Danske, Rijge och Räfte med bräder och annat träwercke. Datum Stock:[holm] 24 Majj Anno etc 43

Wår gunst etc Effter thet Nils, att öffwer menige Findland bleff ganske lithen årswext iford, så att en partt aff almogen finge lithen Spannemåll, och somblige alzintit, Och therföre moste then menige man ther j Landet lijde stoor hunger och nödh, huar the icke någon Spannemål

tilköpz bekomma etc Är förthensku'd wår wilie, Nils, att tu föryttrer ibland then menige man ther j Wijborgz Länn all wår Spannemåle, som tu ther ifrå Slottet vmbäre kant, vdj god torfisk eller penningar, förskickendis seden samme fisk och penningar hijt till wårtt Slott Stockholm etc Sammelunde må tu late tilseije then menige man ther j Wijborgz Länn, att wij äre tilfridz, thet the måge sägle till Danske, Rijge och Raffle, med bräder och annet träwercke, huad the helst wele, ther att föryttre sådane träwärcke j Spannemåll, Salt och huad annen deel, som the förnöden haffwa, Doch biude wij tich, att tu lather haffwe vpseende med them, så att the icke vtföre aff Rikit, Smör, Tråån, fisk eller andre ätende warur, huilcke wij jngelunde her aff rikit vpå thenne tijdt vmbäre kunne etc .

Then knaphult som tu begärer, att tu må sende effter till Rijga etc Szå äre wij ther med tilfridz, Och jw bättre tu försörger tig j then motten, jw better thet ware kan. Datum vt supra,

Stockholm den 25 Maji.

Till ståthållaren på Kalmar, Germund Svensson, om förbättrande af Borgholms slott, uppsökande af någon annan plats på Öland, lämplig till befästning, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 42.

Till Germund Swensson vm många åtskillelige ärender, Datum Stock:[holm] 25 Majj Anno etc [43]

Wår gunst etc Wij haffwe vndfongit thin scriffuelse, Germund, Datum Calmarna 15 Majj, och the lägligheter som tu scriffwer vm, läset och förstått. Szå ibland annet lather tu oss förstå vm thet Borckholms torns förstärkning etc Szå är wäll santt, att man kunne wäll befäste sig vpå för:ne Borckholm. Mån then lägligheet, som Slett

(o: Slott) och Fäste vdj ofredelige tijder, och vdj bestalning mäst förnöden haffwe, till att beholle sundt och hälbrögd folck medt, finner man icke ther, som är färst watn, etc Therföre kunne wij icke råde, eller någett samtyckie ther till giffwe, att man sig ther yttermere befäste skall, vtan måge j så hållet som thet är, vpå någon tijd tilgörendis, till tass man seer, huru til gå will, Och såge wij gärne, att tu sampt the andre wåre godemen och tienere, som ther nidre tilstädis äre, wille sökie en annen bequämelig plass ther jnne vpå Öland, ther man kunde befäste sig, Jtem ther lägligit wåre, så att man kunde komme till sådane fäste med Skip och båther, Och ther som färst watn icke kunne förmenes them, som vdj någon bestalning, vpå sådane fäste ware skulle. Ther tu tigh effter rette wilt .

Jtem förundrar oss, Germund, att tu icke haffwer scriffuit oss till huad tilförning, både med spannemåle och fettalie, titt till Calmarna giord är, Eller vdj huad måtte tu någon breck haffwer, anthen till för:ne spannemåle och fettalie, eller till någre andre partzeler. Ther vm tu ännu oss med thet förste förstendige wilt etc

Zedel.

Är och wår wilie och begären Germund, att tu skaffer Jören Fincke Twå gode klippere, ee huru tu them helst öffuerkomme kantt, Jtem god fordenskap ther ifrån Calmarna och till Lybeck både med Skip och huadt annett som han förnöden haffwer. Ther tu tig effter rette wilt. Datum vt supra

(Stockholm) den 27 Maji.

Till hr Gustaf Olsson om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 42 v.

Till Her Göstaff vm många och åtskillelige ärender etc Datum 27 Majj Anno etc 43 .

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe förnummit aff eders scriffuelse, käre Her Göstaff, att Cantzeleren och M: Jören Norman haffwe antagitt någre Tyske Bätzmen vdj wår tienist, Szå må i wette, att wij jngelunde kunne lathe bruke samme bätzmen her j Landet, effter wij wisseligen wette, att så snart the komma iblandh tässe Swänske bätzmän, så bruke the mytterij och göre oss them owillige och affspennige, J wele förthenskuld scriffwe Her Christoffer till, att wij samme Bätzmen jngelunde haffwe wele .

Jtem the Tryhundrade Daler, som her Christoffer haffwer tagitt til läns aff kon:ge Wårde till Danmarck, till att förstärckie wårt krigzfolck med, wele wij gärne hans kon:ge Wårde med thet förste betale etc

Jtem the Fyretije Croner, Fyretije Goltgyllene och Ett twsende Nijehundrade Nijetije Fem marcer ortuger, som eders käre hustrv Fru Beretta, samt the godemän, som j Slotzloffwen wåre ther på Elffzburg, vpå wåre vägna länt och borgat haffwe, till för:ne wårt krigzfolckz besaldning etc Äre wij tilfridz, käre Her Göstaff, attj samme gäld betale med wårt smör ther är nidre j Landet så langt thet räcker, och huadt seden til för:ne gäldz betalning fattes, begäre wij atj thet oss wele tilkenne giffwe, etc

Jtem then vmkostning och penningz förspilning, som j och flere gode Män ther nidre j Landet j thetta år hafft haffwe, är oss nogsampt witterligit, Szå känne Gudt, att wij icke haffwe kunnedt bättredt etc Och haffwe wij wäll rönt, hwadh fördell vpå färde waridt haffwer, vdj så motte,

att alt thet wij haffwe kunnet församble j Sex eller Siw år framlidne, thet haffwe wij nu vttgiffuit j tāsze Tw år. Så att Summan vpå wår vtgiffit j för:ne Tw år skall högre löpe än till Sex eller Siw måll hundrede Twsende marcer ortuger, Thet wij medt wåre register clarligen bewise kunne, förutan the store Summer j Daler, wij haffwe vtlagdt j Tyslandt, Och äre än nu en heel hoop aff wåre knechter obetalede. Och förmodhe wij oss ther till med dageligen en heel hoop krigzfolck j Landett, Ther wele och penninger till. Szå käre Her Göstaff, haffwe wij vdj then måtte jntidt silcke spunnit ther wijdh etc Wij måtte taghe tijdhen som han komber, och ther medt (: så länge Gud will bättre bliffwe kann :) lathe oss åtnöije.

Jtem att then förrädere hoop ther nidre j Landet haffwe ihiäll slagitt Jöns Larsson och Pedher Jönsson etc Szå skall Gud wetted, att thet är oss högeligen emott, Och wele förthenskund eder sampt then andra Wäsgötiske Adell, än nu (: som altijd tilförende :) bedet, rådet och förmanet haffwe, att j alffuarligen wele förtenckte wara, och förstärckie edher med all then macht, som i åstedh komme kunne, ställendis effter samme förrädere hoop thet ytterste eders macht tilseger etc Thet skall jntit bliffwe försumet på wåre sijdhe.

Wij haffwe och förnummit, att the knechter, som ther j Wästergötlandt liggie, wele icke lathe bruka sig emot fienderne vdj rothewijsz sommestedz Twå eller Tre rother, Sommestedz mere eller mindre som lägligheten dhå kräffwer etc Szå käre Her Göstaff är wår wille och begären, att j wele lathe holle samme Knechter thenne meninghen före, att the oss loffuedt, sworit och tilsagt haffwe, thet the wele sig altijdt wälwilleligen bruke lathe emott fienderna, ee huar och när them tilsacht bliffwer och så förnöden är. Män nu wele the jntit lathe bruke sig ther behoff görs, huru the med sådane handlinger theres artickler fyllest göre, thet giffue wij them sielfwe till att betänckie. J

wele och så tilseije höffwidzmannen, hwar han ther tilstadis är, att han förmaner them, att the wele tenckie på ärhe och redelighet och thet effterkomma med gerningerne, som the oss med theres sworne eedh loffuedt och tilsagt haffwe, etc

Vm för:ne knechters besoldning, försee wij oss, atj vår scriffuelse alrede ther vm vndfongit haffwe, etc Szå ändoch käre Her Göstaff, wij haffwe latidt scriffwe eder till, Att wij jngelunde kunne förskicke någre penningar tijt nidh j Landet, för the lägligheter skuld, som wij edher, med vår förre scriffuelse tilkänne gaffwe, etc Haffwer oss nu likewel synts rådeligitt wara, vpå thet att Borgerne ther nijdre j Landet måge tilfridz stälte bliffwe, att skicke ther heden någre penningar till att affbetale vårt krigzfolck med etc Szå att wij sådane penningar skulle förskicke nijdh i Öresundh, som eder mening är, thet kunne wij jngelunde göre, Män wij äre tilsinnes att lathe förskicke them jn j Östergötlandt till Wastena, och seden vtöffuer till Wäther och till Hio eller Gräshult. Ther j dhå wele ware förtenckte vdj, att lathe möthe och aname samme penningar, Eller och (: hwar så rådeligitt ware kunne :) wele wij förskicke samme penningar en annen wagh häden och till Arboga, sedhen egenom Näricke och jn j Wäner, Thedhen iffrå och till Leckiö. Theden kunne j och så wäll få för:ne penningar, hwartt j them seden haffwe wele. J wele med thet förste lathe oss förstå, huru eder bäst lägligit ware kan, anten att j aname för:ne penningar j Hio eller j Läckiö, seden wele wij oförsumeligen ware förtenckte att förskicke sådane förbemelte penningar eder tilhonda .

Vm then Galleije, som j meene icke skall tiäne ther j Wästersiön, Szå kunne wij icke wette, hwarföre man icke så wäll skall kunne bruka Galeijder ther j Siön som annerstedz her j Östersiön, och tileffuentyrs then som mäst giffwer eder sådant före, han weet mindzst ther aff,

Oss tycker the Galeer, som wij haffwe latidt göre, the tiäne wäll här j Östersiön. Doch likewäll, effter wij icke wette, vm för:ne Galleer ther tiäne skole, Äre wij tilfridz, att j lathe bestå med samme Galeers bygning, och byggie j then steedh andre Skeep, som j tänckie, att ther j Wästersiön tiäne kunne, och måge j med thet förste förskicke vp igen then byggiemestere, som wij j fiord tijt nijd skicke lothe, Så kan han dhå giffwe oss tilkänne, hwadt breck j then mätte vpå färde är etc

Vm then jernränte j begäre aff Dall och Wärmelandt etc Szå äre wij tilfridz, atj aname en lest aff samme jern, mere kunne wij icke vmbäre. Effter wij och så till bygningar allestedz jern behöffwe etc

Vm then fodring, kunne wij föge stränge med them vdj then Landzenden j thetta år, vtan för then dyre tijdt skuld, som ther j Landet vpå färde är, Äre wij tilfridz, att the bliffwe wijdh then middel, som the fåat haffwa, nämbiligen Twå öre för hesten etc

Ytterligere thet korn, rog och haffra, som ther j thetta år faller etc Äre wij tilfridz, att j lathe föryttredt j penningar, thet beste j kunne, och effter som lägligheten nu på färde är, ramendis j thenne och alle andre motter vårt gagn och beste, som wij betro eder vm.

Then budbysse j haffwe scriffuit wår Secreterer Clement Scriffuere till vm etc Szå är för:de Clement her hoss oss nu icke tilstädhe, Doch kunne wij icke annedt tänckie än att samme budbysse eder tilskicket är, vdj then acht och mening, atj skole lathe edre breffdragere bruken, och ther med kunne the bekomme godh förfordring med skiutzresor then tijdh j wille förskicke nogre hastige budh eller scriffuelser till oss, som oss och Rikit anliggiende äre, och effter eders begären skicke wij eder åther samme budbysse med thenne eders tjänere tilhonde igen. J wele lathe bruken j sådane motte, som för:uit står, och stédze giffwe oss tilkenne, hwadt lägligheter vpå färde äre etc

Ytterligere haffwe wij fått wisse kundskaper att Dacken skall wara läckt igen, aff thet såår han fått hade, och haffwer åther församlet en heel hoop aff hans partij, actendis sig j Wästergötland och till Lödöse. J wele förthenskund achte vpå skantzsen, som macht vpå ligger. Gud eder befalendis. Datum vt supra

Zedell.

Jtem förskicke wij eder her jnneluct en Copia, ther effter j wele lathe ställe ett breff till kon:ge Wårde j Danmarck*), och samme breff hans k: Wårde oförsumeligen tilhonde skicke, och huad swar j vpå samme breff bekomme, Begäre wij atj thet oförsumeligen oss medt dele wele. Datum vt jn literis

Stockholm den 27 Maji.

Förläningsbref för Måns Pedersson på biskopssakerna af Östbo härad.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 46.

Till Smälendzske Måns Pedersson, att han må beholle Biscopzsakerne j Ösbo, Datum Stock:[holm] 27 Maij Anno etc 43.

Wår gunst etc Effter thin vnderdånige begären, Måns, Åre wij tilfridz, att tu beholler Biskopzsakerne ther j Ösbo med thet andre etc Doch är wår alffwarlige wilie, att tu ther emott äst förtänckt vtij, att förstärcke tig medt dugeligit folck, så att man kan förnimme, att tu gör tilbörlig tjänist aff then dell wij tig förlänt haffwe. Datum vt supra

*) Upptaget bland bilagorna.

Stockholm den 27 Maji.

Öppet bref för skeppar Olof, att uppköpa jern i Hedemora, och fata detsamma i Västerås.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 46.

Öpelt breff för Skepper Oloff, att han må haffwa en sin dreng liggiendis i Henemora, och köpe ther någre läste jern, och fata them j Västerårs. Datum Stock:[holm] 27 Majij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att Oss Elskelig tro Man och Tienere Skepper Oloff haffwer latidt oss förstå, hurulunde Borgemestere och Råd vdj wår Stad Västerårs haffwe giort honum arrest och hinder, på något jern som han i Westerårs liggiendis haffwer, så att the icke wele ståde honum att fata samme jern ther j staden, marcknader emellem. Thet wij honum doch vndt och tillatid haffwe, som wij och nu, med thetta wårt öpne breff vnne och tillate, att han frij och obehindrett må och skall haffwe en sin dreng liggiendis j Henemora, och köpe ther någre läster jern, och fata them j Västerårs, när honum legligit är, Anseendis then hulle tro tiäniste, som han oss dageligen beuiser etc Hwarföre biude wij wåre Fougter, Embetzmän, och Borgemästere och Råd j Västerårs, att the icke j någon motte göre förbe:te Skepper Oloff her emott hinder eller förfong. Datum vt supra

Stockholm den 28 Maji.

Till ståthållaren i Kalmar, Germund Svensson, om värfning af svenskt krigsfolk i stället för det tyska, böndernes i Småland villighet att fånga och utlemna upprorets hufvudmän, ytterligare åtgärder mot de upproriske, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 46 v.

Till Germundt Swensson, att han förskaffer vdj Kon:ge Ma:tz tieniste thet mäste Swänst folck, han öffuerkomme kan, både Ryttere och knäcter. Datum Stock:[holm] 28 Majj Anno etc 43 .

Wår gunst etc Effter thet Germund, wij förnimme, att thetta tyske krigzfolck, som wij doch medt så swår besoldung och penningzspilling vnderholle schole, Äre oss icke så trogne eller willige emot fienderne, som wij them ther tilbetroedt hade, och besynnerligen att the så nödigt wele sökie buschan, eller gå wijdh Skogen, när vntränger, Szå tycker oss, att wij föge äre belathne medt them, Och hadom förthenskuld myckit heller gått, trogett swenst folck, j then stedt, hwar wij thet anners nogenstedz bekomme kunne etc Hwarföre är wår allffwarlige wilie och befallning, att tu med all mögelig flijtt winlegger tig, Förskaffendis oss thet mäste Swänst folck, tu kant öffuerkomme, både Ryttere och Knecter j wår tjäniste. Wij wele lathe holle them medt en redelig besoldung, som thetta andre wårt krigzfolck vnderhollit bliffwer.

Sammeledis som wij både aff thin och Valentins scriffuelse förnummit haffwa, hurulunde bönderne sielffwe komme och bringe eder the huffuud förrädere j händer, och en partt af them nederlagdt haffwe, ther the them så med lijstigheet vtlocket och öffwerkommit haffwa, så att then ene förräderen förräder then annen etc Vdj hwilckit wij haffwe ett ganske gått behag, och see gärne, att så skeer, Wåre och så gått, att tu och flere aff eder

wiste att skicke segh wäll emot samme bönder igen, ther med man kunde göre them teste willigere, loffwendis them gåffwer igen, medel eller tilgiffit på theris gestning, Skatt eller annet sådant, ther med man kunne göre them willige och flitige till att lure vtt then förrädere hoop, eller Dacken sielff, hwar så mögeligit ware kunne, Män the ertzförrädere skulle man jngelunde benåde eller see egenom fingeren med them. Ther tu tig effter rette wilt. Datum vt supra.

Zedell.

Käre Gudmund, Wij förmärckie wäll, att thet bliffwer näppeligen gått ther j then Landtzenden Smålandt, med minne man lather flux ställe effter then tiuffwe hoop som j Skogen wancke, med alle lister och lempor, som man mäst vptänckie kan etc Szå haffwer oss syntz rådeligitt wara, Och är wår wilie Germund, att tu tager vdj wår tieniste Fem eller Sexhundrede aff the Smålenningar, som bäst med arborst och Stålboger vmbgå kunne, Latendis them ställe effter then andre hoop, som icke än nu tilföghe falle wele, och bättre sig. Och må tu handle med Clement Scriffwere (: Doch Valentin Scriffwere wwitterligitt :) huru j vpå thet lämpeligiste sådana folck vpbringa kunne. Och måtte man och tänckie till, huar Gud will thenne jnbyrdis twedrect kunne stillet bliffwa, att vtaff samme folck som nu j tjänisten ther nijdre antages, må vpreeses en fännicke, och för samme fennicke en förständig höffuidzman tilskickes.

Sammelunde är wår wilie, att tu förskicker, till Jören Jönsson thetta medtföliende breff, som wij honum haffwe tilscriffue latidt, Tesligis Trij eller Fyrehundrade marcer (: hwar tu kant vtan farligheter honum sådane penningar tilhonde skicke :) till att löne och betale thet folck med, som honum, på wåre wägna, effterfölge etc Datum vt in literis

Stockholm den 28 Maji.

Till innevånarne i Jönköping, tacksägelse för visad vällighet och trohet, jemte löfte om befrielse från knektarnes inquartering.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 47 v.

Till menigheten vdj Jöneköpfungz Stadt, att the late sig wälwillelige och trogne emot K: Ma:tz och Rigisins Fiender bruke och befinne. Jtem att the skole bekomme theres betalning, för then dell, som knecterne ther haffwa förtärt. Datum Stock:[holm] 28 Majj Anno etc 43.

Wår gunst tilförende etc Käre Vndersäter, Wij haffwe förnummit edhers wälwilligheet vdj thenne förlidne farlige tijder, vthi så motte, att j altid eder som tro vndersäter, emot oss och edert fädernes Rike manligen och troligen bewist haffwe, Och så skicket eder emott wåre och Rigisins fiender, som retrådige och trogne vndersäter borde att göra, För hwilcken eders wälwilligheet, troskap, hulskap och manskap, wij eder högeligen betacke, Weliendis sådant med eder alle, och hwar serdelis, vdj all gunst och nåde betänckie etc Käre Vndersäter, Försee wij oss vtan twill, atj och så här effter, som j her til giordt haffwe, warde leggiendis eder alle störste och ytterste flijt att göra sådane förrädere, som oss, edher och thetta hele Rikit, vpå sådane oförwinnelig skade och fördärff fördt haffwa, manligt mottstondt, affbruck och niderlagh etc

Jtem Käre Vndersäter, haffwe wij förnummit aff eders scriffuelse, att j äre beswärede, för then dyre tijdt skuld, som ther j Landet vpå färde är, längre holle wåre knächter, som ther j eder Stadt förlagde äre etc Szå giffwe wij eder tilkänne, att wij med thet förste achte oss nijd j Landet, Wele wij dhå ware förtänckte vdj, att göra

eder förlosning, vpå samme eders beswäring, och så skaffet, atj skole bekomme redeligh betalning för then dell, som j vpå förbemälte wåre knecters förtäring bekostet haffwe. Gud befalendis. Datum vt supra,

Stockholm den 28 Maji.

Öppet bref för innevånarne i Raumo stad, att under sommaren få idka seglation på Riga, Reval och Danzig).*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 48. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 104.

Öpett breff för Borgemästere, Rådt och menigheten vdj Raumo, att sägle till Rige, Räfte eller Danske j thenne Sommer, Datum Stock:[holm] 28 Majj Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff wår synnerlig gunst och nåde, Så och för the fatige Mändz wåre Vndersåters trång och nød skuld, som byggie och boo vdj wår Stadt Raumo j Findlandt, haffwe vndt och effterlatidt, såsom wij och nu her med vnne och effterlathe, att the frije och obehindrede i thenne Sommer måge sägle till Rijge, Räfte eller Danske, och ther att sökie theres näring och bärning, som andre wåre Vndersåter j the andre wåre Städer ther j Findtlandt göre, Doch her medt förbiudendis, att the ingen ätende warer schole före ther aff Landet, annerstedz än hijt till Stockholm etc Hwarföre biude wij wåre Fougter och befallningxmän tilkenne, att the måghe wette seg her effter rette. Jcke görendis för:de Raumo Borgere herutinnen nogett hinder eller förfong, Datum vt supra

*) Ett lika lydande för Ulfsby stad, dat. samma dag, finnes i en något senare afskrift bland »Städers acta» i kongl. Riks-archivet, afdeln. Björneborg.

Stockholm den 29 Maji.

Till befallningsmannen på Åbo slott och i dess län, Thomas Jönsson, att borgarene i Åbo må fritt segla in- och utomlands, men endast »måtteligen» utföra lifsmedel.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 48 v. — Förut tryckt af Arwidsson l. c., 7: 105.

Till Tommos Jönsson, att Kon:ge Ma:t haffwer gunsteligen effterlatidt Åbo bārgere att sägle ått the tyske Städer, doch så att ätende warur fördes motteligen vtt, Datum Stock:[holm] 29 Majij Anno etc 1543

Wår gunst etc Oss är berettet Tommes, att Åbo Borgere haffwe her till waridt andholdne, och än nu anholles, att the icke få bruke theres seglas ått the Tyske Städer, Szå förundrar oss icke litet, att tu så oförsic-telige handler med fattigt folck, att med them skall göres så strängt förbwtd. Och må tu förthenskund nu seije them, på wåre wāgna, wårtt gunstige loff och tilseijelse till, att the frijtt och obehindret måge sägle och sökie theres näring och bāring, jnnen lantz och vtan, ee hwar som helst them lyster. Doch moste man haffwe ett vpseende medt them, att ätende warur fördes måtte-ligen aff Landet, så att wij finge någett medt, och att thet bliffwe lijke delt etc

Stockholm den 29 Maji.

Till fogden Olof Broor, straffbref derföre att han farit alltför våldsamt fram med de bönder, som begärt nåd.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 48 v.

Till Oloff Broor, att han icke så strengeligen straffar the bönder som falle til föge och begäre nåd, medt the huduud förrädere, vtan att han haffwer någon åtskilnat emellem them. Datum Stock:[holm] 29 Majj Anno etc 1543.

Wår gunst etc Thett är wäll sant, Oloff, Wij haffwe befalet tig, att tu skulle winleggie tig, att straffe och förfölje Skalcker, vtan alle nåder, Doch icke täss minne skulle man haffwe vnderskedh och anseende ther hoss, att man besynnerlige kunne öffuerkomme och straffe the sanskyldige förrädere, och som störste vphoffuet och roten waridit haffwe, till thetta företagne vpror, och som än nu gå wedh Skogen, och icke wele falle till föghe, etc Man moste och så wette någon måtte ther medt, att man icke för myckit grofflige handlede med saken, effter man icke kan swidie alt thet som lwdit är, Så moste man icke heller så strängelige med Roff och tiltastning öffwerfalle Bönderne, som wij förnummit haffwe, och ett stortt roop går öffwer degh, att tu flux tager till med them, ther tu framdrager, och west ingen måtte ther med. Therutinnen wij slett jntit behag haffwe, ej heller lijde kunne, att man tager så grofft vtj saken, vtan man måste haffwe någon åtskilnat med them som begäre nåder, och biude Dagtingen för sig, och the andre huffuud förrädere, som jntit håp står till, att wele better sig, vtan heller bliffwe beständendis j theres företagne förräderij etc Thetta tu wilt fulkommelig haffwe till en förwarning, och wette huru tu går med saken vm, och berådttfråghe medt Gudmund eller andre wåre tienere,

som ther nidre äre, att tu icke mere gör eller bedriffwer, på wår halss, än som tu Dierffuelig för oss answare och bestå will etc Datum vt supra.

Stockholm den 30 Maji.

Till fogden på Salberget, Olof Jonsson, om Sala grufwa.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 49 v.

Till Oloff Jonsson, vm Salebergz gruffwa. Datum Stock:[holm] 30 Maij Anno etc 1543.

Wår gunst etc Som tu rörer vdj thin scriffwelse, Oloff, att jntet annedt wåller, thet wij bekomme så lithen malm vtaff gruffwan, än then medell, som wij effterlåthe bergxmännene vdj höstis Anno etc 42, j så måtte, att the skulle icke måka till vdj Gruffwan mere än Twå staffrum wedh på mandz delen etc Szå hade wij icke vndt för:ne bärzgmän sådane medell, längre än till åkeföret bliffwe kunne, och hwad dhå j midler tijd brödtz, kom then 42 års regenskap till, och jntit till thetta årett, som är thet 43 årett, Szå haffwe wij förnummitt, vtaff Sölffköparens regenskap, och vtaff wårtt malmregister, att ther synes ingen monn vppå tilmackningen vdj thetta 43 årett. Ty wij få nu jntidt mere malm, än wij finge tilförende, när som Tw staffrum wedh tilmactes på mandz delen vdj gruffwan, likewel tilmakes nu 3 staffrum wedh vpå mandz delen. Therföre är befructendis, att ther skeer någon försumelse medt, så att ther brytz icke rett vdj gruffwan, vtan på Stöter eller annerstedz, ther som jntit streck är. Hwarföre biude wij tig, att tu her effter ett nögre och bättre vpseende vdj thenne måtte haffwe wilt, så att oss kunne skee rett och skäll, Jtem rörer tu och vtj thin scriffwelse, att wij skulle lathe öke vpå hwart skiffte än nu Tije staffrum wedh etc Szå äre wij tilfridz att så skee må, Doch är wår wilie, thet tu först förslår [huru] myckin

wedh ther är, som oss tilkomber, och vm samme wedh kan reckie till wåre skiffter, hele året egenom. Och när wår wedh så förslagen är, och du dhå förnimmer, ther är någet till öffuerlopsz, som wij icke för nöden haffwe, thet måtte man vndsettie bergzmennena medt etc Ytterligere vpå thet wij kunne bekomme Malm nog, Äre wij tilfridz, att ther må tilmakes och brytas vpå någon tijd tilgörendis Twå vmgångar på Bothnen vdj Gruffwan, then tridie vpå Wäggerne, Doch att tu och flere ther vppe, som befalningen haffwe, flitigere och bättre tilsyn j Gruffuen her effter haffwe, än her till skedt är, Och att tu her vm will wara til rådzt med flere wåre trogne tienere, som ther vppe äre, och vdj thenne måtte förstånd haffwe, att oss kunne skee rett och skäl, Förskaffendis thet så endeligen, vtan all försumelse, att wij kunne få Malm nogh, hwilckit vpå thenne tijdt, för alle legligheter skuld, som vpå färde äre, storligen för nöden är.

Jtem scriffwer tu och, att tu wilt giffwe tig till oss, och vnderwise oss Gruffwones lägligheter. Szå är thet jntidt behoff vpå thenne tijdt. Ty att tu icke weest, hwart tu skalt sökie eller finne oss med en hast, effter wij äre tilsinnes, att drage heden j tässe dager, Må tu förthen-skuld bliffwe ther tilstädis wijdh Gruffuen, och achte ther vpå wårt gagn och fordell, som wij betro tig vm, och må tu oförsumeligen med thin scriffuelse giffwe oss tilkänne, huru ther wijdh Gruffwan, vdj ene måtte och andre, tilstå. Thetta icke försumendis. Datum vt supra.

Stockholm den 31 Maji.

Öppet bref för Lasse Jonsson på Aletorps (nu Alarps) gård i Timmelheds s:n, Redvägs härad, Vestergötland, med vilkor att den årliga afgälden utgöres.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 50 v.

Öpett breff för Lasse Jonsson på Aletorpz Gård, Doch så att han vtgör then som befalningen haffwer vdj Ridwäg, then rettigheet, som aff för:ne Aletorpz gård gå kan. Datum Stockholm 31 Maji Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att ändoch wij tilförende haffwe vndt wår tienere Nils Eskelsson Aletorpz gårdh j förläning, som under Timelö kyrckie i fordom tijd legat haffwer, Wele wij likewäl icke, att thenne breffwisere Lasse Jonsson aff samme gårdh affdriffwen bliffwe skall, vtan haffwe vndt och tillatidt, att han samme gårdh må och skall byggie och besittie, så länge han will, och för: må göre therutaff like och rett, Doch med sådane wilkor, att han skall giffwe wår fougte, som befalningen haffwer j thet häredt, ther för:ne Aletorpz gård ligger vtij, nemp: ligen Ridwegh, som aff samme gårdh årligen affgå pläger, Ther wår Befalningxman vdj för:ne Ridweg må wette sig effter rette, jcke görendis för:de Lasse Jonsson her emot någett hinder eller för:fong. Datum vt supra.

(Stockholm den 31 Maji?).

Förläningsbref för riksrådet Abraham Eriksson (Leijonhufvud) på Varnhems kloster, med derunder hörande landbor.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 51.

Öpett breff för Abram Ericksson, på Warnem Clöster och the Landboor ther vnder liggie.

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att wij aff synnerlig gunst och nåde, Så och för then wälwillig tro tieniste, som thenne Oss Elskelig tro Man och Rådt Abram Eriksson till Ekeberga oss och vårtt Rike Swerige her till dagx troligen giordt och beuist haffwer, Och än yttermere her effter göre och bewise må och skall, haffwe vndt och förlänt och nu, med thetta vårtt öpne breff, vnne och förläne honum Warnem Clöster, och täss tiläger, Åker, Äng och Fiskewatn, Sammelunde jnuentarium, Tesligiste the Landboor, som ther vnder liggie, med gårdstedzlör(!) och all annen Dell, som samme Landboor vtgöre pläge etc Hwarföre biude wij eder Dannemän alle för:ne Warnem Clösters Landboor, atj her effter jngen annen sware till eders årlige Skatt och alle andre vtskyller, vtan för:de Abram Ericksson. Han skall ther emott förplictig wara, att förhielpe eder alle fatige och rike, till lag och rett, som han thet för Gud och oss answare will. Datum vt supra.

Stockholm den 1 Junii.

Förläningsbref för densamme på Glanshammars härad i Nerike med all konglig ränta, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 51.

Öpett breff för Abram Ericksson på Glanshammerssheredt. Datum Stockholm 1:a Junij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att wij aff vår synnerlig gunst och nåde, Szå och får then wälwillig tro tieniste, som thenne Oss Elskelig vår tro Man och Råd Abram Ericksson, oss och vårt Rike Swerige her tildagx troligen beuist och giordt haffwer, och än yttermere her effter göre och beuise må och skall, haffwe vndt och förlänt, och nu med thetta vårt öpne breff vnne och förläne honom Glanszhammersheredt, med all kon:ge rente och rettigheet, som ther årligen pläger affgå, Tesligiste Biscopzsakerne och Biscopzfodringer och alt annet, ee hwadt thet helst är eller nämpnes kan etc Hwarföre biude wij edher Dannemen alle våre och Cronones skatskyllige bönder och menige almoge, som vtj för:de Glansshammers härede byggie och boo, atj her effter jngen annen sware till eders årlige skatt och vtskylder, vtan för:de Abram Ericksson. Han skall ther emot förplictig wara, att förhielpe eder Dannemen alle, fatige och Rike till lag och rett, som han thet för Gudh och oss answare will. Datum vt supra,

Stockholm den 1 Junii.

Öppet bref för Lasse Skrifvare, konungens sölfköpare, på inkomsterna af erkedjeknedömet i Vesterås.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 51 v.

Öpelt breff för Lasse Sölfköpare vpå Prelaturam vdj Wästerårs som kalles Archidiaconatus. Datum Stockholm 1:a Junij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff vår synnerlig gunst och nåde, Så och för wälwillig tro tieniste, som thenne vår tro tienere Lasse Scriffwere vår Sölfköpare oss her till dagx bewist och giordt haffwer, och än yttermere her effter bewijse och göre må och skall, haffwe vndt och förlänt, och nu med thetta vårt öpne breff vnne och förläne honom (: oss till en behagelig tijd :) then Prelaturam vdj Wästerårs, som kalles Archidiaconatus, med all then ränte och rättigheet, ee hwadt thet hälst är eller nämpnes kan, som ther nu tilligger och the godemen, som samme prebende j förtijden hade, ypburit, nutid och hafft haffwe etc Hwarföre [biude wij] våre Befalningxmän, Fougter och alle andre, som för våre skuld wele och skole, göre och lathe, att the icke vdj någon måtte göre förbemelte Lasse Scriffwere her emott något hinder eller förfong. Datum vt supra.

Stockholm den 2 Junii.

Till hr Trued Gregersson (Ulfstand) om den senaste breffveaxlingen med konungen af Danmark, budbärarens fördröjande, och en förrymd svens utlemnande.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 52.

Till Her Truedt Gregersson vdj Danmarck. Datum Stockholm Anno etc 1543, 2 Junij

Vår synnerlig gunst etc Käre Her Truedt, Wij haffwe för någon förljiden tijdh bekommit, med thenne eders

tienerer Swenn Bagge någre breff, hwilcke Kon:ge Wårde till Danmarck wår kåre Swåger och Broder, med sin ridhsmåswen till oss förskicket hade. Och förmårekie wij vt aff edert(!) scriffwelse, att samme karll är fallen vdj Siukdom och tileffuentyrs på wågen dödh bleffwen etc Szå giffwe wij eder tilkånne, att när för:de eders tjänere, med samme eders breff hijtt till oss kommen war, hadhe wij hasteligen någett tilförende affårdiget wårt Tyske Cantzelij nedh ått Calmarna, så att the icke än nu tilstedis kompe åre. Och haffwer förthenskuuld samme eders tjänere någen tijdh her hoss oss vppehollen waridt, Szå wele wij doch likewell med thet aldre ijligeste och förste oss mögeligit är affårdige wårt eigitt budt till Kon:ge Wårde wår kåre Swåger, med swar och [om?] samme årender etc

Tesligiste Kåre Her Truedt, som j oss scriffteligen tilkånne giffwe, attj haffwe then Joen Stalswånn fåncklig på Wårdborg, hwilcken her aff Landet iffrå oss vtan förloff affwiken är, Begårendis ther hoss wette wår wilie, huru j med honom handle schole etc Szå är wår wilie och begåren, Kåre Her Truedt, att j wele ware vbeswårede, latendis honum komme wålförwardt till Elffzborg till Her Gustaff Olson, Görendis herutinnen thet oss liufft och behageligit är. Eder Gud befalendis. Datum vt supra.

Stockholm den 2 Junii.

Öppet bref för borgaren i Vesterås, Caspar Beckman, att under ett halft år tillgodogöra sig vask vid Salberget.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 52 v.

Öpelt breff för Caspar Beckman Borgere j Wåsterås, på någet Wask wedh Salebårgitt. Datum Stockholm 2 Junij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff synnerlig gunst och nåde haffwe vndt och effterlatidt, såsom wij

och her medt vnne och effterlate, att thenne wår Vnder-
säte Casper Beckman, Borgere j wår Stadt Wåsterårs, må
och skall, på ett halfft år tilgörendis, niuthe och bruke
sigh till hielp, alt thet Wask, som han vpwaske kan wijdh
gamble Waskerätten, seden alle the andre Waskere haffwe
vpwaskett thet mäste the vpwaske kunne, Och skall han
beholle skatfrij alt thet sölff, som han ther vtaff bekommer,
Doch med sådane Wilckor, att han skall lathe wår Sölff-
köpere få samme sölff, jn vpå wårtt sölffköp för pennin-
ger, like som andre wåre Bergxmän göre etc Hwarföre
biude wij wåre Befalningxmän, att the icke göre för:ne
Casper her emott någett hinder eller förfong. Datum vt
supra.

Stockholm den 2 Junii.

*Till Peder Brahe om Jönköpings borgares klagan öfver
inquarteringen, afskedande af en del tyske knektar, samt
att han förmanar Olof Broor att vara rättvis och hofsam
mot allmogen.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 53.

Till Peder Bragde, att han förlöffwer Sixt van
Mönnekens Fännicke aff Landet, Doch så, att then
Sixt och Hindrick van Siga giffwe sig för till K:
Ma:t Jtem att Oloff Bror farer sagte med sig med
thet snapperij han brukar etc Datum Stock:[holm]
2 Junij Anno etc 1543,

Wår synnerlig gunst etc Schall tu wette, Peder, att
Jeneköpfungz Borgere haffwe nyligen hafft theres Sende-
bwdt her hoss oss, beclagendis theris nöd och fattigdom
them öffwergåår, Och synnerlige beswärendis seg, att the
jngelunde mächte att holle then fännicke knechter tijt lagdt
är. Effter the icke wele lathe seg åtnöije medt hwadt
dell the få aff Borgere. Moste man förthenskuldt finne
huadt rådt man kunne, att the bleffwe vmlagde. Och

lathe then Sixt van Mönnikens fennicke j then stedh passere huart them lyster, aff Landet. Thet är doch jntit annet vnder hans fännicke, vtan en hoop Snurckere och Puckere, och som mere mytterij och olydne anrichte än annet gott. Och drager oss wäll till minnes the stycker the giorde oss j Wintres, then tijd the skulle sökie fienderne, hwilcke Finnantzer the brukede emot oss, ther med the mente att twinge oss, som the wille, Szå kunne wij ther aff wäl förmäreckie, att the bliffwe oss her effter föge nyttige her j Rikit, för slijke och monge andre stycker skuld, Szå försee wij oss, att wij haffwe then andre hopen föge behoff, Doch mottw tilbiwde Höffuidzmännerne Sixt van Mönneken och Hendrick van Sigha samt the andre att the giffwe segh hijtt till oss, att wij dhå ytterligere vm alle anliggiende ärender och gescheffter medt them handle och berådslå kunne. Thetta jungelunde försumendis.

Tesligest mottu alffwarligen holle then Oloff Broor före, att han far sagte och måteligen medt seg, och lather vtaff medt thet snapperij han bruker, ther han haffwer wancket ibland bönderne, Och wette nägen vnderschedt till att handle med them, att han straffar the ärtzförädere, hwar han them öffwerkomme kan, Och som störste vphoffwet haffwa waridt till thetta företagne vphoor, Och än nu gå wijdh Skoghen, och jungelunde wele falle till föge, Förschonendis the andre som haffwe giffuit seg till Dagtingen, och föge skuld til effwentys haffwe etc Wetendis teg her effter rette. Datum vt supra.

Stockholm den 3 Junii.

Öppet bref till innebyggarna i Ångermanland och Umeå socken i Vesterbotten, med hotelse af straff för vidare våldförande af Lapparnes jagträtt.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 53 v.

Öpett breff till menige man vdj Ångermanland, att the icke göre Lapperne hinder eller förfong vpå the wildiur, som the fälle etc Datum Stock:[holm] 3 Junij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helse eder Oss Elskelige våre trogne Vndersåter och menige man, som byggie och boo vdj Ångermannelandh, käriligen med Gud och vår nådhe, Görendis eder witterligitt, käre Dannemän, att oss är tilkänne giffwit, hurulunde någre vtaff edher, som boo ther jn emott Lappe grentzsen, göre Lapperne stortt hinder eller förfong, på the Diwr, som the skiute och niderläggie, j så motte, att thet arme folck icke må niute för eder the Diur som the sielff reese och skiute, vtan hwar j finne them skuthne, thå tage j bårtt them, och göre Lapperne ther stoor orett och oskäll med, Szå tycker oss käre Danne- män, att effter Lapperne göre oss så wäll skatt och skuld aff theres Willwarur, som j vtaff edre äghodeler göre, Våre förthenskuld tilbörligen, att them icke heller mere skedde öffuer Lag och rett än edher, effter wij känne en stort partt vtaff them jw så wäll för våre vnder- såther, som edher. Och haffwer thett fatige folck doch jngen annen bärning som the leffwe wijdh, vtan hwadt the j så måtte få vtaff Skoghen ther the dhå göre oss årligen theres rättigheet vtaff etc Hwarföre biude och förmane wij edher Dannemän, som mäst haffwe skuld j thenne sak, att j rätten edher sielffwe, Latendis thet fatige folck niute och beholle theris Diur, som the fälle, ee hwar som helst j

them skottne finne kunne. Jcke görendis them her vtinnen någet hinder eller förfong, så framt j wele ware tilswars för oss. Kan och finnes, att j icke wele rådhe böther her vppå, Dhå nödgoms wij genom wåre Fougter eller Befalningxmän, att lathe gå straff vtöffwer slijck olydne och oskäll. Ther j Dannemän edher fulkommelig effter rette wele, Befalendis eder Gud

Samme mening screffz och så till Vmo sockn j Norrebotn.

Stockholm(?) den 11 Junii.

Till hr Erik Fleming att begifva sig till konungen, för att deltaga i rådslag rörande flera vigtiga ärenden.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 54.

Till Her Erick Flemming, att han giffwer sig till K: Ma:t, etc Datum Stock:[holm] 11 Junij Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Wij giffwe eder tilkänne, käre Her Erick, att wpå thenne tijd äre her förhonden monge och åtskillelige rigisins märckelige och dråpelige ärender, hwicke att berådhså och wäll öffwärwåge högeligen förnöden är och behöffwes will. Szå äre her och någre fremände Fursters och Städens Sendebud förhonden, somme alrede framkompne, och somme med thet förste wentendis, och synnerligen iffrå then Römiske Kongen Ferdinando, med högwictige ärender, som och ett nottorfftigt bewog kräffuie och fordre, Hwarföre är wår wilie och nådige begären, atj med thet alder förste wele giffwe eder hijtt vtöffwer till oss, Delendis eder gode rådslag med oss och flere wåre rådhs och godemän, som her tilståde äre, Yttermere hwadt tidender eller lägligheter som j ffrå Rysserne förnummit haffwe, seden j scriffwe oss senesten till, atj och så wele wette oss ther ett muntligit wist be-

skedh vpå, när j tilståde komme. Tager her jngen försumelse före, effter her ligger stoor mackt vpå, Datum vt supra.

Söderköping den 11 Junii.

Öppet bref för Peder Bock i Valby, i Väderstads s:n, Österland, att under tre år åtnjuta skattfrihet å sina gårdar. — Förläningsbref för Jöran Jönsson på Kronobergs kungsgård med underliggande landbor.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 54 v.

Öpelt breff, för Peder Bock j Walleby, att han må beholle sin gård j för:ne Walby, Jtem en ottungz jord vdj Hignestada och ij [$1\frac{1}{2}$] ottung jord vdj Apunda Tesligeste j [$1\frac{1}{2}$] ottung jord vdj Lunda vdj 3 samfelte år, frij för Cronones Skatt. Datum Surköpung 11 Junij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att wij aff wår synnerlig gunst och nåde, Så och för troskap och wälligheet som thenne wår tro Vndersåte Peder Bock j Walleby vdj Wäderstada Sockn oss och rikit i thetta vpror bewist haffwer, haffwe vndt och effterlatidt och nu med thetta wårtt öpne breff vnne och effterlathe, att han må och skall vdj Trij samfalte år niute sin gård j för:ne Walleby, Tesligiste En Ottungz jord, som han ägher vdj Hignestada, Och halffannen otting jord vdj Apunda, Sammelunde En halff Otting jord vdj Lunda, qwitt och frij, för wår och Cronones årlige Skatt etc Förbiudendis förthenskuld wåre Fougter och Befalningxmån att the göre för:ne Peder Bock her emott hinder eller förfong.

Förläningsbreff för Jöran Jönsson på Cronebergz gård wijd Wäxiö, och the Landboor ther vnder liggie, med all ränte och rettigheter.

Söderköping den 13 Junii.

Till höfvidsmannen i Vexjö stift, Jöran Jönsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 55.

Swar till Jören Jönsson på hans Scriffwelse.

Datum Suderkö:[pung] 13 Junij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij finge j tässe dager thin scriffwelse, Jören, vdj hwicke tu later forstå vm någre rooter aff the knechter ther hoss tig haffwe förordnade waridt, äre tig förlopne, och sig icke heller fast wälwilleligen bruke latidt, hwickit wij icke gärne höre, och haffwe förthen-skuld giffwit Pedher Bradhe thet tilkänne, som med samme knechter ther vm wijdere handle skall, och lathe therut-öffwer straffa som tilbörligitt är. Och som tu scriffwer tig haffwa antagitt en hoop dugelige vnge karler j wår tjänist. Thett behager oss wäll. Må tu än nu förstärckie tig, så tu kunde bliffwe till Etthundrade starek eller Tw. Oss fructer nog hwar wij lathe en hoop aff thetta fremende krigzfolck, som wij her j Rikit nu haffwa, drage theres kooss aff tjänisten, och icke vdj then städh förstärckie oss äther igen her jnrakis, ath tässe galne bönder göre oss än ene gånge itt skalckestycke. Dherföre lägg tig all flijtt och winn vm, att förstärckie tig huru tu bäst kant, med gott och trogett folck, Och till sådana folckz vnderholling, må tu wäll kännes wijdh the Domkyrckie-godz, Biscopz och Csnnicke godtz ther j Wäxiö, effter wij haffwe icke myckin troheet befunnet aff thet partij. Wij äre icke heller tilsinnes her effter att haffwe the Cannicker och så många präster ther boendis, all then stund the göre oss och Rikit icke mere gagn, än wij nu förnummit haffwe. Doch handle j then motten thet lämpeligeste tu kant, så ther icke wexer någett buller eller vproor aff.

Och vm tig fattes penningar, till att försträckie folcket med, dhå må tu scriffwe Germund ther vm till, Så skall han vndsettie dig, effter han haffwer wäll rådth ther på Slottet. Och lagett jw så, att tu holler oss en godh och beskedelig regenskap på then Domkyrckie och Cannickers räntte, när tu känes wedh them, Så och the penningar tu fordrar iffrå Calmarna.

Vm Cronebergh och the godz ther vnder liggie, Äre wij tilfridz, att tu må beholle, dig till vppehålle, effter som tu j thin förre scriffwelse begäredt haffwer, Och sände wij dig ther vpå wårtt breff, Förseendis oss, att tw täste fliteligere wilt achte på alle saker och wårtt bäste, och winlegge dig, att ödheläggie then tiuffwehoop, som än nu frijdlöse löpe och icke sig bättre wele, Och såge wij gärne, att [tu] wilde än nu fliteligen winläggie tich, att vtspana och besichte en läglig platz eller Twå, ther man kunde befäste sig, Och thet skulle skee jn vdj eller wijd nägen stoor Insiö, anthen j then Åsnån eller annerstedz, thet lägligitt wære, på thet man altijdt kan haffwe ther någre godhe båther, och rycke med them vtt, hwar man wilde j Landet, Män thet wij skulde nu schicke någre titt nijdh, som med dig sådant besee skulde, effter som tu schriffteligen begärer, ther haffwe wij jngen råd till, på thenne tijdt. Tu må sielff wara herutinnen förtänckt, Giffwendis oss seden tilkänne, vm thenne och all annen lägenheet.

Vm then Fougte Jöns Brun, tu haffwer satt j Synnerbo och Wäsbo, Ther äre wij tilfridz med. Wij wele och så ware förtänckte vdj, och skicke fougter vdj Norre och Södre Widbo och flerestedz j Småland, Försee wij oss och, att Germund Swensson haffwer på then sijdhe försörgt the andre häreder j Calmara Länn med fougter.

Män thet tu, efter wår befallning haffwer äskiedt wår Skatt aff bönderne, och ingen swar ther vpå fåätt, thet behager oss icke wäll, och hwadt man ther aff förmärckie kan, thet ställe wij jn till dig sielff. Wäre än nu gått,

att tu trängde yttermere effter Skatten, Szå kan man genom theres swar eller skotzmåll förmärckie någett aff theres grund och sinne, thett man tileffwentyr's älliest icke för- märckie kan.

Som tu och begärer wette, hwad heller skatten aff Vpwidinge och Östra härede skall komma till Calmarna, som sedwane är, eller eij, Szå synes oss effter Calmar är än nu icke myckitt wäll bespiset, att skatten aff för:ne Häreder må wäll komma jn till Calmar, till tass man kan wijdere betänckie sig ther vm.

Thett tw haffwer stempdt the Fyre Män aff hwartt häredt j Tijheredslag hijtt vp till oss, Thet kunne wij och wäll lijde, när the kommandis warde, wele wij lathe handle med them, effter wåre nödtorffter och lägenheter, huru wij bäst kunne.

Som tu och scriffwer, vm then Her Roloff, att tu haffwer giffwit honum dagh jn till Johannis nästkommendis etc Szå är nu tiden snart förgongin, kunde tw bekomma någre råd h eller lämpe, att få honum sedhen wedh halssen, och senden hijtt vp, thett såge wij gärne, effter tu west wäll, huru han haffwer hållit och skicket sig j thetta vproor. Therföre synes oss icke nyttigt wara, att han skall wara ther nidre. Ther tu west tig effter rette. Datum vt supra.

Norrköping den 15 Junii.

Till öfverfogden på Dal, Sven Kart, om skatten, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 56 v.

Swar till Swenn Kartt vpå hans scriffwelse.

Datum Norkö:[pung] 15 Junij Anno 43

Wår gunst etc Som tu scriffwer Swen och giffwer tilkänne, att almogen j Nordmarcken begäre att giffwe theres Skatt, effter som gammelt och foort waridt haffwer, Nemplig Sex geter eller fåår för hwarie koo etc, Szå

kunne wij ther föge sware till, effter tu west wäll sielff, hwad gagn wij kunne haffwe aff the fåår eller Geeter. Dherföre må tu handle, huru tu bäst kant, så att wij måge fåå Skatten vtt anthen j köör eller oxer, Ther rette tig effter. Jtem vm Smörskatten, som nu nästkommendis Laurentij ther aff Dall vtgå skal, Then må tu lathe komme till Nylöse, när tijdt är. Dhiet sädhen ther j Landet är bortfrossen, och förthenskund then Biscopztiende, som oss boorde haffwa, och så platt fördärfuedt är, Ther kunne wij jntit stort mere sware till, än att hwadt j så motte, effter Gudz wilie skedt är, Dher motte wij lathe bliffwit wijdh, Tu wilt älliast vdj alle motte wette och rame wårtt gagn, nytte och beste, som wij betro tig vm, Och haffwe nöge acht och tilsyn, att j then Landzende icke någon tiuffuehoop sig vpkaster eller försambler, Som aller største macht vpå ligger, Datum vt supra.

Norrköping den 15 Junii.

Till Långe Benckt om hans och hans knektars ovillighet att ordentligen fullgöra sina pligter.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 57.

Till Långe Benckt, vm the knechter, som honum effterfölle. Datum Norköpfung 15 Junij Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij haffwe förstätt Långe Benckt, att tu och the knechter tu haffwer hoss tig ther j Linköpfung, äre fast owillige, till att lathe eder bruke, med halffwe och heele Rother, emott wåre och Rigisins fiender, som än nu löpe skogzledis, och bedriffwe theres förrädere stycker etc Och när man ändhå (: med stort platz :) kan bringe någre aff eder vtt, Dhå wele j intit stort annet göre än löpe och tage till, så snart iffrå them föge skuld haffwe, som then annen hoop, och altijd liggie j Lakane

säng. Medt hwicken eders wälwilligheet wij föge tiänte äre, eij heller vnderholle wij eder förthenskuld, atj altijd schole liggie på eder slampampen och vdj Lakane säng, och jntit annet gagn göre. Hwarföre biude wij tig och flere aff thett salskap hoss tig äre, atj tänckie annerlunde her effter till saken, Latendis eder wälwilleligen ee hwar eder tilsagt bliffwer, bruka, anthen med en rothe eller flere, Hwar thet icke skeer, Dhå twiler ther inthet vpå, j schole förtiäne föge tack. Ther retter eder man alffwarligen effter. Szå haffwe wij och wijdere giffwit thenne tro Tienere Gudmund Scriffwere wår grund och mening tilkenne j thenne sak, och hwad j yttermere bestyre och beställe schole, Ther j eder aldelis effter rette och skicke wele, ställendis tro och loffwe till, hwad Dell han eder på wåre wågna vnderwisendis och föresejendis warder, Datum vt supra.

Norrköping den 16 Junii.

Öppet bref för Olof Stig i Ljunga å skattefrihet under tre år för sin gård, och skatten af två andra, på grund af den skada han lidit af de upproriske.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 58 v.

Öpett breff för Olof Stigh, att han må beholle sitt hemmen Liunga skattfrij vdj 3 år. Datum Norkö:[pung] 16 Junij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, Att wij aff wår synnerlig gunst och nåde, Så och effter thenne wår tro Vndersåte Oloff Stig j Liunga stoor skade vdj thetta förlijdne farlige vproor aff en Skalckehoop lijdit haffwer, haffwe vndt och effterlatidt, och nu, med thetta wårtt öpne breff, vnne och effterlathe, att han må och skall, vdj tässe näst effterföljende Trij sampfalte åår, niute och beholle frijheet på then årlige Skatt, som honum böör vtt

göre aff för:ne sin gård Liunga, Och på thet han täss ytterligere skall haffwe mackt och ämpne att vpbyggie samme sin gård, och j någon motte effterkomme sin schade, Dherföre haffwe wij och så gunsteligen vndt och förlänt honum och så vdj Trij samfalte år, vår och cronones årlige Skatt som böör och pläger vtgöres aff then hele Settingz jord, liggiendis j Åss j Wästerlöse Sockn, Så och then Skatt aff then halffwe setting j Alkarleby j Wijby Sockn. Förbiudendis förthenskuld våre Fougter och Embetzmén för:ne Oloff Stigh her emott någett hinder eller förfong göre, Datum vt supra,

Norrköping den 16 Junii.

Till samtliga köpstadsmännen i Vestergötland om knektarnes underhåll under den närvarande dyra tiden, om tillförset från landsorten, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 58.

Till menige köpstadtmän vdj Wästergötlandt.

Datum Norkö:[pung] 16 Junij Anno etc 43.

Vår gunst etc Wij haffwe förstätt Dannemän, eders och then menige mandz j then Landtzendens klaghe och beswäringar. Och besynnerlige som j föregiffwe, atj icke megte holle våre knechter tijt lagde äre, för then dyre och hårde tijdtz skuldt, ther är på färde ibland edher. Och att j ingen dell få til köps aff Almogen, eij heller wele göre edher tilförningh medt Spannemåle, Smör, Ost eller annen fettalie, till för:de wårtt Folcks vppeholdning, som annerstedz plägseedt är her j Rikit etc Szå käre Dannemän, schole wij wäll tro, att ther fins så ther som annerstedz stoor breck och mangell iblandh edher, som j föregiffwe, Och skall Gudt kännet, thet är oss högeligen emott, Och kunne wäll tänkiet, att thet är en synnerlig gudtz pläge, och en för:tiänt Löön, för synden skuld. Doch icke täss minne, äre wij för många och märckelige Rigi-

sins anliggiende vrsaker skuldt förorsaket att hålle, Rikit till gode, nytte och bestondt, krigzfolck her j Landet, ee hwadt rådt man finner. Och schole jw nogen stedtz liggie. Och haffwe theres redeligheet för theris penningar, thet dog ingenstedz better eller lägligere skee kan, vtan j Städerna. Szå förmärckie wij dog wäll, att almogen är ganske vwillig och icke wele göre eder tilförningar jn j Städerna hwarcken medt en dell eller annen, ther j kunne holle wårtt folck med. Hwarföre käre Dannemän haffwe wij nu screffwit någre ther näst vmkring liggende häreder till, Förmanendis them, att the her effter schole ware förtänckte att göre någre kostgärder tilsammans, och före eder jn j köpstäderna sällijendis eder them för skälige penningar. Och försee oss, att the och så, effter vår scriffwelse, görendis warde. Och hwar j Dannemän kunne haffwe, på någon tijdt tilgörendis medlidende med samme wårtt folck, Szå haffwe wij nu j tesse Dager förordnet och affardigett någre våre tjänere och fulmäctige, som nu oförtöffwedt schole draghe tijtt nedher, till att mustre och affbetale samme krigzfolck, Therutöffwer förhandlendis med Borgerne och menige köpstadmän, hwadt eller huru myckit them lideligit ware kan att hålle vtaff samme folck, med många andre våre och Rigisins anliggiende ärender. Och hwadt them icke mögeligitt ware kan att hålle, thet skall vmleggies och förskickes vppå en annen städt, anthen hijt j Vplandt, j Östergötlandt eller annerstedtz, som bäst och lägligist ware kan etc Och haffwe ther hoss nu medt thetta edert bwdt scriffwit Befälsmännerne till, att the skole haffwa achtung och tilsyn medt knecterne, att the sig nu j midler tijdt skälige och skickelige holle schole emott Borgerne, Anseendis thenne dyre och hårde tijdt, som nu förhonden är, Jcke täre eller swälge öffwerflödigt mere än som motten och tijdzens lägligheet kräffwer och tilseije will Hwilcken ther vtöffwer gör, skall therföre tilböriligen straffet bliffwe. Datum vt supra.

Norrköping den 16 Junii.

Öppet bref till menige man i flera härader i Västergötland, om tillförsel af lifsförnödenheter till det i städerna förlagda krigsfolket.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 59.

Öpett breff till menige man vdj Skåningz, Kinde och Walla häreder, Kollen och i the andre häreder liggiendis näst kring vm Schara och Lideköpfung j Wästergötland, vm kostgärder, att före jn j Städerna, till Kon:ge Ma:tz krigzfolckz behoff. Datum Norköpfung 16 Junij, Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helse eder oss Elskelige trogne Vndersäter menige man, som byggie och boo j Skåningz härede, Kindeheredt, Walla heredt, Kollen och j the andre häreder liggiendis näst kring vm Schara och Lideköpfung j Wästergötlandt, Kärligen med Gudt och wår nåde etc Käre Dannemän Wij gifwe edher tilkänne, hurulunde menige köpstadmän ther nidre haffwe oss vnderdåneligen, genom theres bud och scriffwelser besökie latidt, beclagendis then store brijst och nödh, som the haffwe vppå Spannemåle och alle honde fettalie, ther the schole hielpe sig medt, vtan heller föret aff Landet och sälie thett androm j händer, etc, Szå wette j wäll sielffwe, käre Dannemän, att hwar wij skole holle eder frijdt och roligheet her j Landet, beskärme och beskydde eder, eders hustruer, barn, godtz och ägedeler, iffrå vtlendske och jndlenske fienders wold och öffwermackt, Szå kunne wij thett icke wäll göre, med minne wij måste holle krigzfolck her j Rikit, som andre Christne herrers och Försters bruck och plägseedt är, som wele holle theres Landt och Folck vdj Frijd, roligheet och wijd gode och skickelige stadgar och Ordinantier. Och haffwe wij förthenskuld förskaffet

och försorget oss med gott och försöcht krigzfolck, till att styre och affwärie wåre och menige Swerigis Rikis fiender, beskydde och beskärme edher och flere wåre trogne Vndersåter her j Rikitt, som wij edher och then menige man her i Swerige thett loffwedt och tilsagt haffwe. Hwarföre käre Dannemän, effter wår lägligheet sig så begiffwe will, att wij [icke] så hastigt kunne lathe samme krigzfolck draga her aff Rikit, för många och åtskillelige orsaker skuld, som sig både her jnrakis och vtrikis begiffwe, Dherföre haffwe wij icke annett kunnet giortt ther till, vtan förskicket och lagt them Wijdt och sijdt her kring vm Rikit j köpstäderne, både j Vpland, Östergötlandt, Smålandt, sammeledis ther j Wästergötlandt. Giffuendis them theres redelige Löön och besoldning, Månedt iffrå Månedt, på thett the och så skole till fulle nöije betale borgerne Matt, Öll och andre nottorffter, som the behöffwe eller förtäre kunne. Szå clage menige Borgerne j köpstäderne, att the få hwarcken ett eller annett köpe aff almogen, och wele jngen tilförning göre them, hwarcken med Spannemåle, Smör, Ost eller annen Fettalie, till sådane folckz bespisning, hwickit oss storligen förundrer, all then stund j Dannemen wette wäll sielffwe, ther sådant salskap liggie, wele the haffwe nogen redeligheet för theres penningar, som och tilbörigitt är. Szå är thett doch the fattige Män borgerne ondt att göre, när the kunne jngen dell få falt aff Almogen. Hwarföre käre Dannemän tycker oss gott wara, atj wele betänckie sådane lägligheter, som nu förtalde äre. Thet wij och så alffwarligen biude edher, både en och annen, atj gören tilförningar jn j köpstäderne, Latendis Bårgerne få för theres peninger then dell the kunne holle wårtt folck medt och vpå thet then ene motte så wäll göre slik tilförning, som then annen, Syntis oss lichast ware atj gjorde tilhope någre passelige kostgärder, så att hwar och en wett, huru myckit han legger ther till. Latendis sådane kostgärder komma faale jn j köp-

städerna för skälige penningar, effter som tiden och lägenheten sig j landet begiffwer, Ther effter kan dhå hwar och en tage sin betalning igen. Och later någon wälwilligheet påskijne iblandh edher, Anseendis thenne tizdens farlige lägenheter, som nu på färde äre, Thetta j Danne-män alffwarligen wele jhwgkomma, att thett är wårtt på-bwdt och befallning etc Befalendis eder Gudt, Datum vt supra

Norrköping den 19 Junii.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista om kammarverket och arklimestaren Jacob von Constans räkenskap.

Riks-Registr. 1543. II, fol. 60.

Till Biörn Pedersson och Larens Organista, belangendis kon:ge Ma:tz Penninge Cammer, och Jacob von Constans rekenskap. Datum Norköpfung 19 Junij Anno etc 43,

Wår gunst etc Oss förundrar Biörn och Lars, Atj jntit haffwe scriffwit oss till, seden wij droge iffrå Stockholm, och latidt oss förstå vm alle lägligheter, som i förnimme oss macht vpå ligger att wette, Och synnerligen hwadt penningar ther j wår Cammer jnkompne äre, eller hwicke någre penningar ther jn leffuereret haffwe, seden wij theden droge. Biudendis eder, atj oss her vm än nu, med thett förste förständigige wele.

Är och wår wilie, atj förhöre Archelijemesterens Jacob Constans Rekenskap, hwartt häden alle the röör och halffwe haker på Archeliedt wåre, kompne äre, Effter wij haffwe förnummit, att hans Archelijscriffwere haffwer vpburit en heel hoop penningar för Röör och halffwe haker. Therefore wåre och förnöden, att wij ther vm måtte bekomme en beskedelig och godh räkenskap. Ther retter eder effter. Datum vt supra.

Norrköping den 20 Junii.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om flera olika ärenden.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 60 v.

Swar till Bothwedt Larsson, vm the Lifflanders rustning, Jtem vm then Förråderen Peder j Fuglarö, och flere andre ärender. Datum Norrköpfung 20 Junij Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij haffwe fått thin scriffwelse, Bothwedt, och förnummit vm the Skip ther jnkompne äre, och the tijdender the hade. Szå ändoch the äre mäst köpmandz och endels löse tijdender, Förundrar oss doch likewäll, att the Lifflander lathe sig medt sådana sielsindt och vtilbörligitt snack förnimme. Wij haffwe och fått kundskaper och tijdender, att the Lifflander lathe tage mäst alle the knächter ahnn the öffwerkomme kunne. Wåre gott, att Her Erick Fleming och tu hade edre wisse och hemelige kundskaper tijtt jn, Latendis granneligen och vpå thet hemeligiste förkundskapa, hwadt the haffwe förhänder, eller hwartt the sig actedt haffwe.

Ther näst Som tu och later förstå, vm then Pedher j Fuglarö j Åkers Sockn, huru förrådeligen han sig skicket och hollit haffwer, Begärendis förthenskuld wette, huru tu tig emott för:ne Peder j Fuglarö hälle och skicke skall etc Szå förundrar oss endeles, att tu gör slik spørsmål, Effter tu wäll sielff weest, hwadt then samme och flere slike förrådere ägner och böör. Tw wilt och så scriffteligen förmane then almogen j Åkers Sockn och flerestedz ther vthe j Rodhen, att the wände igen med theres knarck, som the altijdt bruka pläge, och gøre vtt wår och Cronones Skatt och andre vtskyller, som them med rette böör, eller wij warde förorsakede att tänckie ther annedt till.

Thett Her Erick Fleming med thet findzske Frälse är öffuerkommin, och haffwer ingen andre tijdender, vtan att ther är en hårdt och dyr tijdt j Finlandt etc, Hwicket Gud känne wij nödigt höre, Och effter så är, Synes oss rådeligitt ware, att tu och Her Erick wele winleggie edher, att lathe hämpte någon Spannemåle, både iffrå Lifflandt och annerstedtz, ther Spannemåll är till fångz, ther med man kunne göra Findland någon vndsetning, och icke Findlandt alleneste, vtan och flerestedtz. Effter både j Östergötlandt, Västergötlandt och Smålandt på thenne tijdt är en fast hårdt och dyr tijdt, ther vm j wele haffwe edher råd h medt hwar annen, som macht vpå ligger.

Skall tw och wette Bothwedt, Att wij haffwe behoff en hoop aff the halffwe haker och röör ther äre j Stockholm, bådhe att förstreckie tässe knechter medt och alliest. Hwarföre är wår wylie och begären, att tu oförsumeligen skynder hijtt till oss, med thenne wår dreng Rasmus och thenne samme Båatt Etthundrede stycker halffwe haker och Röör, tilsamens med alle theres tilbehöringer, och att tu wilde tilseije Cammerrådet att the wilde förhöre Archelijmesterens räkenskap, hwarthäden alle the röör och Halffwe haker, på Archelijet wåre, kompne äre. Och hwadt wij haffwe fått igen för them, som vtgiffne äre, effter wij haffwe förnummitt, att hans Archelijscriffwere haffwer vpburidit en heel hoop penningar för röör och halffwe haker. Dherföre wåre och förnöden, att wij ther vm måtte bekomme en godh och beskedelig räkenskap. Tu wilt och så altijdt giffwe oss tilkänne, hwadt tijdender tu hört och bekommit haffwer aff Dalerne, Salebergitt och flere Landzänder ther vppe, så att wij och måtte wette huru ther tilstår.

Att tu och wilt giffwe oss tilkänne, hwadt tu haffwer bekommitt till fettalie, till Slottzsens behoff, seden wij droge theden, och vm then gärdh kring vm alt Vplandt jnkommen är, och hwad hon förslå kan, Tw måtte och

wäll lathe förhandle medt presterne ther j Vpsala och Wästerårs Stichter, att the och gjorde oss någon vndsetning medt fettalie, så wäll som the j Findlandt giordt haffwa. Szå gjorde och the j Strengnes Sticht j Winters oss och rikit till tjäniste en hoop folck vtt, ther the andre haffwe altidt sittit frije före. Wij såge och gärne Bothwedt, att tu icke wilde hälle för stoor vmkost ther på Slottet vtan heller tänckie till att bespise Slottet medt alle honde nottorffter, thet ytterste och bäste tu kann. Som macht vpå ligger.

Oss synes och rådeligit wara, att tu wilde förhandle med then Hans Wulffz Fännicke, att the wilde afläggie the många rustninger the haffwe, och j then städh vptage godhe röör och halffwehaker. Förty wij förnimme nw att thet krig med tässe bönder will föge vtrettis med rustninger eller Spess, vtan med gode korte wärier. Therföre äre wij icke tilsinnes effther thenne dag, att giffwe mere på the rustninger än på halffwehaker, vtan heller mere på gode röör och hakeskytter. Tw wilt och så förhandle, att wij kunde komme the samme knecter vdj en ringere besoldning, effter wij them nu föge haffwe att bruke. Wij haffwe och nu scriffuit Hans Wulff ther vm till, och sende tig breffuit tilhonde. J tässe och alle andre saker tw wilt beflijte tig, på vårt gagn och beste, som wij betro tig vm. Och spar icke att giffwe oss altid tilkänne, hwadt lägenheter och tijdender ther wancke etc

Jtem som tu scriffwer, Bothwedt, att Her Erick Flemingh med thet finske frelsitt äre kompne till Stockholm etc Szå effter wij förmärckie ther äre nogre ibland, som näppelig förmå att vnderholle sikh något länge, Therföre äre wij tilfridz, att tu lather them hugge mäste parten theres koss hem igen. Her Erick Fleming och någre flere som brukelige äre, måge än nu på någon tijd bliffwe tilstädhe.

Till thet sidzste, Som tu berörer vm then Skatt Her Erick Fleming med sig jnfördt haffwer etc Szå förundrar

oss, att Cammerrådet ther vm icke scriffwit haffwe, effter them är befaledt, sådant att achte, och huadt i Cameren bestält bliffwer oss tilkänne giffwe. Wij kunne icke heller tänckie, huru ther j Cammeren fatt är, effter wij ingen scriffwelse iffrå them bekommit haffwe, sedhen wij tadhen droge, Tw wilt än nu förmane them, att the skicke oss kortte Summarier, hwadt ther jnkommit är. Wetendis tig her effter rette. Datum vt supra.

Norrköping den 20 Junii.

Till allmogen i flera härader i Vestergötland, att göra de danske hjälptrupperne tillförsel af lifsförnödenheter mot skülig betalning.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 62 v.

Till menige man vdj Wartoffte häredt, Gudems heredt, Wi[1]ske häredt, Kåkind oc flere the häreder ther näst vm kring etc att the göre thet krigzfolck tilförning med fettalie, som Kongen j Danmarck hade förskicket hijt jn j Landet, K: Mat till hielp och bestond. Datum Norkö:[pung] 20 Junij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Helse eder wåre Vndersåter menige almoge, som byggie och boo j Wartoffteheredt, Gudems heredt, Wilske heredt, Kåkind och flere the häreder ther näst vm kring, käriligen medt Gud och wåre nåde. Och giffwe eder her medt tilkänne, att wår käre Swåger, Broder och gode Nåbo, Kongen i Danmarck, haffwer skicket en hoop krigzfolck och Landzknecter hijtt jn j Rikit, oss och menige Rikit till hielp, tröst och bestond, hwilckit folck wij förorsakede äre att beholle vdj wår tjäniste, på någen tijd tilgörendis, till täss wij få see och förnimme, huru thetta farlige inbyrdis vbestond, som nu en tijd long j Småland (: ty wårr :) haffwer företagit waridt,

till gott bestond och roligheet kan endat och stillet bliffwa. Och effter samme knechter äre nu stadde ther j Wästergötlandt, och wij oförsumeligen wele sende them theres betalning tilhonde, och j köpstäderne är allestedz fult med folck, Så att ther icke mere kan haffue rum eller platz, Hwarföre haffwe wij latidt befale samme knechter, att the skole lägre sig någerstedz ther j Wartoffte härede, hwar som bäst och lägligest är, på någon kortt tijd tilgörendis, till tess the kunne betalede bliffwa. Seden wele wij finne råd, att the skole komma dedhen. J Dannemän wele förthenskuld lathe edher wälwillige finnes till att göre samme wårt krigzfolck tilförning medt Öll, Bröd, Kött, flesk, Smör, ost och all annen spisning och fettalie, Så att the kunne för en redelig och skälig betalning bekomme theres skälige nottorfft och vnderholling. Wij haffwe och så scriffuit knechterne till, att the skole icke annerlunde än tilbörigen och wäll skicke sig emott hwar och en Danneman ther the liggie skole, så och hwadt them tilfört bliffwer, schole the redeligen betale till then mindzste penning. J Dannemän wele förthenskuld lathe eder wälwilleligen finnes, som wij betro eder vm, Wij wele och så, vdi all gunst och nåder sådant med eder alle gärne förskulle, Befalendis edher Gud, Datum vt supra.

Norrköping den 20 Junii.

Till fogden Joen i Vartofta härad om anskaffande af lifsförnödenheter till de knektar, som der blifvit förlagde i läger, och om uppbörd af skatten.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 62 v.

Till Joen Fougte vdj Wartoffte häredt att han handler med bönderne vdj Wartofftehäredt och flere the näst vmliggjende häreder, att the göre K: Martz Knecter tilförning, med fettalie, för theres betalning. Jtem att han jnkräffuier K: Martz Skatt. Datum Norkö:[pung] 20 Junij Anno etc 43.

Vår gunst etc Wij haffwe förnummit Joen, att Tre Fännicker aff våre knächter, skole ware kompne hijt vp j Wästergötlandt ifrå Lödese, achtendis sig vtöffwer Wäter och hijtt jn j Östergötlandt, Så effter oss icke wäll lägligit är så hastigt att fordra samme knächter hijt jn j Östergötlandt, Dherföre haffwe wij så förtencckt oss, att samme våre knächter måge på någon ringe tijd tilgörendis bliffwe liggiendis j Wartorfftehärede, och haffwe wij latidt giffwe them slicht beskedh, att slå sig ett Fältläger ther j häredet, hwar som bäst och lägligst är, Hwarföre är vår wilie och alffwarlige befallning, att tu skalt oförsumeligen förhandle med then menige Man j för:ne Wartofftehärede och flere the ther näst vmliggjende häreder, så att the lathe sig wälwileligen finne, till att göre samme wårtt krigzfolck tilförning, medt Öll, Bröd, Kött, Flesk, Smör, Ost och all anner nottorfftelig spisning och fettalie, så att the måge få bärning och redigit(!) vpehülle för theris penningar Och vpå thett then ene motte så wäll göre knecterne tilförning som then annen, Syntis oss icke vrädeligit ware, att hwarie Tije eller Tiugu bönder gjorde en passelig kostgärd tilsamens, och förde henne jn j Lägret till knächterne, och sålde henne ther för ett skä-

ligt och rett wärde, effter som tijden och lägenheten sig j Landet begiffwer. Så må tu och wall, nu mäden thetta folck är ther nijdre, handle med the Wartofftebönder, och kräffuie vtt wår Skatt, Fodringer och annet hwadt the oss plictige äre, thet the än nu haffwe jnne med sig. Ther rette tig effter. Wij haffwe och latidt biude och befale knäcterne, att the skole holle wäll emott bönderne, icke görendis them någett öffwerwold, så frampt the icke ther-utöffwer schole tilbörligen straffede bliffwe. Ther rette tig effter. Datum.

Norrköping den 20 Junii.

*Till hr Gustaf Olsson om det inkomna värfvade sjöfolket,
m. fl. olika ämnen.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 63 v.

Till Her Göstaff Olsson, vm then Boijertt, och thet Skipzfolck ther vppå, som j Marstrandt iffrå Brämen jnkompne wåre, och vm andre ärender. Datum Norköpfung 20 Junij etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Wij haffwe fått edhers scriffwelse, käre Her Göstaff, vdj hwilcke j giffwe tilkänne, vm then Boijertt och thett Skipzfolck ther vpå waridt haffwer, som j Marstranda haffwer iffrå Bremen inkompne wåre, huru the sig j samme haffn hålledt och skicket haffwe, och huru them ther öffwergångit är, Begärendis förthenskuld wette wårtt råd h j saken etc Szå ändoch the sielffwe fast förorsaket haffwe, om them någett vtilbörligit widherfaridt är, Wåre och förthenskuldt icke stort aff wågen, att the som störste orsaken ther till giffwit hade, måtte och sielffwe förswaredt. Doch effter the j godhe tro och loffwe, och oss till tjäniste hijtt jn j Rikit komme äre, Szå och att then Stadt van Brämen haffwer vdj thenne förledhne tijder bewist oss stor tjäniste, ther samme skipzfolck och mäst hemme äre, Therföre såge wij

nödugt, Att them någon skadha widerfares skulle. Hwarföre må j finne huadt rådt j kunne, så att the icke komme på någon sehada, hwar älliast skeer, kunne j sielffwe tänckie, hwad roop eller rychte thet wilde giffwe oss. Mån så myckit Skipett och thet menige Skipzfolck belanger, Synes oss lighest ware, att Skipet bliffwe liggiendis för Nylöse, till täss wij kunne ifrå eder wijdere bwd och beskedh bekomme, hwadt samme Boijerdt duger, och huru stoor han är till last, Seden skole j bekomme wijdere beskedh, hwartt wij honum haffwe wele, och the Båtmän med thet annedt skipzfolck, som wele tiäne för Årslönn, effter som andre wåre båtmän vnderholdne bliffwa, them må j behålle j tjänisten, wele the och ändeligen stå effter månadtz sold, dhå må j håller lathe them hugge theres kooss, eller och komme sig vnder knäcterne. Effter wij icke tilsinnes äre, att vnderhålle sådant salskap i Månedtzt såldt.

do Ther näst, som j och beswäre edher vm the knäcters vnderholling ther j Wästergötland. Så wette j wäll sielffwe, hwadt nöd och trång oss förorsaket haffwer, att fordra slik hoop folck hijtt j Landet, och hwadt fordell wij haffwe ther aff. Wij schole och wäll tro, hwar wij j tässe framlijdne tijder icke så nödortffteligen med folck hade försedde waridt, hade wij fått see, huru wäll wij och menige Rikit stått hade. Dherföre motte man finne hwadt rådt man kan, att folckit motte jw vnderhollidt bliffwa, till täss wij kunne få see, hwartt häden thetta spill will. Wij kunne icke heller dölie för edher, att then tiuffwe hoop löpe än nu ther j Smålandt, sommestedz Twhundrede starcke, och sommestedz minne, och alle the bönder, som oss trogne och retrådige waridt haffwe eller äre, them röffwe och skinne the ifrå, alt thet the äge. Dherföre synes oss icke rådeligitt eller nyttigt wara, anthen att lathe knechterne drage theris kooss aff Landet, eller att läggie them någet långt ifrå tässe Landzänder, för än man än nu kan see, hwadt fredt wij kunne få, och be-

holle för then tiuffwe hoop Och hwar mögeligitt wåre, att en hoop aff knechterne kunne få vnderholling her vppe j Wartofftehåredhe, och sloge ther någerstedz itt fältlägre, och atj och flere som befalningen haffwe ther nijd lothe handle med Almogen, så att the förde ther fettalie till för theres penningar, Dhå syntes oss thet jcke onyttigt ware, både för then tiuffwehoop skuld, som sig tileffuentyrs wele giffue her iffrå Smålandt och ått Wåstergötlandt, Wärmelandt eller Dall, så och för andre flere slike orsaker skuld, Hwarföre må j her vm wijdere handle och berådslå medt the godemån som wij nu titt nijd till eder, med samme knäcters betalning oförsumeligen affärdige wele, med hwicke j tåsse och alle andre lägenheter wijdere berådslå måge, och så skaffet, att wij icke skole tilförgewes vppeholle en sådane dråpelig penningz förspilning, vtan att folcket motte yttermere, än her till skedt är, brukat bliffwe, ther the behöffwes. Wij screffwe eder och till, för någen tijdt seden, Her Göstaff, att j skulle skicke then Detloff van Gronewalt med hans Fänicke vndan för thett annett folck till Vplandt etc Szå haffwe wij ther vpå och på flere Artickler i samme breff förfatede än nu jngen swar bekommit, Hwarföre är wår wylie, attj än nu med thet förste lathe oss få beskedh både vm thetta, så och vm the andre ärender wij eder then tijd och seden tilscriffwe.

Som j och lathe förstå, att Almogen ther j Elffzborgz Länn beswäre sig att vtgöre thet malt för theres Slotzfodring, Begäre j förthenskuld wårtt breff till almogen, Therutinnen wij obeswärede äre, och sende eder förthenskuld her hoss wårtt åpne breff tilhonde, Szå synes oss rådeligitt ware, atj icke alt för myckit lathe almogen haffwe theres wylie, vtan att man och bliffwer wijdt rättwisen någet med iblandt, Ther j edher effter rätte wele.

Om then Willebråd, käre Her Göstaff, Som j ther haffwe, och yttermere wele försambla lathe, hwar thet oss

så behager, Så wore oss slik willebrådth wäll förnödhnen, hwar wij kunde bekomma henne hijtt vp, atj förthen-skuld när någre Skep wancke iffrå Lödese och hijtt vp, wele dhå sänden oss tilhonde, och betacke wij eder för the leffuendis Diwr wij nu bekomme.

Vm then gamble Borgemästeren Hans Lambrectsson etc Må j skicke en annen i hans stadth, thett galler oss alt lijke, all then stund, then som j tilsatte wele, will skicke sig, som honum böör.

Ytterligere, Käre Her Göstaff, effter wij förmärckie, att thet will ware oss fast swärligitt j längden, att holle sådane hoop främende krigzfolck her j Landet, för allehonde lägligheter skuld etc Therföre synes oss rådeligitt wara, att man förstärcker sig med jndlendst folck, thett mäste man kan, Hwarföre är wår wilie och begären, atj tage vdj wår eed och tjäniste, the mäste dugelige vnge karler, både ther j Wästergötlandh och vpå Dall, som j öffwerkomme kunne, gipte eller ogiffte, thet är oss like gott, medt sådane beskedt, att the skole ware oss wederrredhe, ee när och hwar them, vpå wåre wägna, tilsacht bliffwer, Och täss emällem wij them icke behöffwe eller bruke lathe wele, måge the acthe theres Heman, boo och booskap, och then dell som bönder böör att achte, och att j wele haffwe samme folck vpscriffwit vdj Ett Register, Så att man må wette, hwar the skole tages igen när man them behöffwer. Och hwar j haffwe någhen rådth till att försträckie sådana folck någon(!) vpå hondena, Dhå see wij thet gärne och wele thet edher gärne widherleggie och betale.

Jtem effter wij nu j thetta år haffwe myckit blottet wåre Slott och Gårder, med thet myckle folck, wij stedze hollit haffwe, så och med then store vtspisning wij till wåre Skipflättes behoff hafft haffwe etc Therföre är wår wilie och begären, atj wele handle med almogen ther j Wästergötlandt, att wij måge bekomme tådhen effter the mäste oxer, som ther afflates kunne, och synnerligen för Konungz

fodring, Lagendis thet så, att samme oxer motte komme till Köpfung S: Olauj tijdt nästkommendis allerseneste, Ther skole the dhå aff wåre Befalningxmån vpbåras, och sedhen till för:ne wåre Slott och Gårder vtspisede bliffwe. Gud eder befalendis. Datum vt supra.

Norrköping den 20 Junii.

Öppet bref till allmogen i Elfsborgs län om utgörande af skatterna.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 65 v.

Öppet breff till menige man vdj Elffzborgz Länn, att the vtgöre Cronones Skatt, som the årligen plictige äre vt att göra Datum Norkö:[pung] 20 Junij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Tilbiude edher wåre Vndersåther, menige almoge som byggie och boo öffwer alt Älffzborgz Länn, Wåre gunst och nåde tilförende, Och giffwe wij edher her med tilkånne, huruledis wår tro Man och Rådt Her Gustaff oss förstå latidt, att j öffwer thet som gammelt och fordt waridt haffwer, wele affslå thett malt, som j årlige pläge giffwe för eders Slotzfodring, Szå att ther Skattebonden tilförende gaff en tunna malt för Fyre häster, och Landboen j [$\frac{1}{2}$] tunna för Twå, hwadt heller thet galt litet eller myckit, ther wele j nu icke mere giffwe än Twå öre för hesten etc Hwickit oss storligen förundrer, Och kunne icke tänckie, hwad mening thet haffwer, atj vdj så motte eders egin fordell altidt sökie wele, icke betänckiendis, huru wij och the godemån som Cronones Slott och Fåster june haffwa, kunne med sådant holle them wijd macht, som thet sig med rätte borde, Förty när j vdj så motte altidt wele sökie eders egin fordell, och förminske Cronones rättigheter, som nu en tijdt long myckit skedt är, öffwer thet som gammelt och fort waridt haffwer, huru Rikit

kan ther med j längden vdj godh frijd och roligheet bestondendis bliffwa, thet måge j och sielffwe betänckie, Hwarföre är wår wilie och biude eder, atj Dannemän wele rette eder sielffwe j thenne sak, vtgörendis j gode redhe all then dell, som j oss och Cronen, för Gud och med rätte plictige äre, Nemlige samme fodher malt till Elffzborgz Slott, effter som tilförende haffwer sedwane waridt, eller och atj förlijke eder j then motten med then gode-man, som Slottet och Länet haffwer, effter som lijke och skäll medtfölie kan, Görendis therutinnen thet oss liufft och behageligt ar. Wij wele och så altijdt betänckiet eder vdj all gunst och nåde, Datum vt supra.

Norrköping den 21 Junii.

Till Torsten Salmonsson om förvarande af konungens öl och vin på Stegeborg, samt föreskrifter angående Smäländingarnes spannemålshandel.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 66.

Till Tårsten Salmundsson, att han låter alt thett K: Maj:tz Win och Öll, som han haffwer stondendis vpå Galleen, komme vdj en god Källere på Ståkeborg, Jtem att Anders Wästgöte haffwer nöge vpseende vpå the båter, som löpe till och frå j Skäriegården, Datum Norkö:[pung] 21 Junij Anno etc 43.

Wår gunst tilförende etc Endoch thet wåre wäll förnöden, Torsten, att tu bleffwe liggiendis ther wijdh Flise-sundh, till att haffwa acht vpå then dell tig befaledt är, Doch effter tu haffwer ther jnne vpå Galleen mäste parten aff wårtt Win och öll, som wij vpå thenne reese till wårtt eigitt behoff vpå holle skole, Therföre är wår wilie, att tu skynder tig med Galeen till Stekeborg, Latendis ther vpskipe för:ne wårtt Öll och Wijn, jn vdj en godh källere,

för hethe, så att thet icke fördärfwes. Ther tu west tig effter rette.

Jtem må tu tilseije Anders Wäsgöte, vm han är igen kommin vp aff Misterhults Skäär, att han haffwer nöge acht vpå the båther, som löpe till och frå ther j Skäregården, icke tilstädendis them att bekomme för myckin Spannemåle, anthen aff Vplandh, Södermanneland eller her aff Östergötlandh, för än man ytterligere förnimme kan, huru the sig holle och skicke wele, Och synnerligen effter wij förnummit haffwe, att en partt aff the Smälänningar, som vpkomme effter Spannemåle, haffwe jntit annet att giffwe vtt, än en hoop aff thet Röffwaregodz som stolit är, sköne Duker, Handfatt, Mulöger och annet slicht, Hwarföre dhen tu förnimmer som sådant godz jnehaffwer, som icke är bondeforer lijckt, thet samme salskap må man wäll an, till täss the haffwe giordt skäll för sig, hwar the sådant godz fått haffwa, The andre som äre retfärdige j theris saker, må tu lathe drage theris kooss. Datum vt supra.

Norrköping den 21 Junii.

Till Esbiörn Skrifvare att hafva bättre tillsyn öfver åtgången af lifsmedel på Stegeborg, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 66 v.

Till Esbiörn Scriffwere på Stekeborg, att han seer på brädet, at ther på Slottet holles en skälig förtäring, Datum Norkö:[pung] 21 Junij Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij haffwe förnummit Esbiörn, att en partt aff thet salskap, som ther hoss tig äre på Ståkeborg slampampa flux både natt och dag etc Hwarföre är wår wilie, att tu seer på Brädet, att ther holles en skälig förtäring. Så wij få och någet [at] förtäre, när wij komme.

Jtem effter wij försee oss ther kommer nu aff Gär-
dhen, som pålagd är, jn till Ståkeborg, Therföre synes oss
bäst wara, att thet folck, som är vpå wår Galleijde, måge
haffwe theris vnderholning till math och öll effter skä-
ligheet ther på Slottet, att tu wilde och lathe haffwe til-
syn medt, att ther motte gå like till, på Galleerne, Och
må tu lathe löpe en eller två aff wåre båther, som ther
liggie wijdh Slottet nijd j Tiust och Misterhultz skäär,
att förfare vm alle lägligheter, och göre oss altidt bwd
tilbake igen, Ther tu west tig effter rette, Gud tig be-
falendis, Datum vt supra,

Norrköping den 21 Junii.

*Till Axel Eriksson om det nederlag Sven i Flaka tillfogat
Erik Östgöte och hans knektar; varningar till försigtighet,
jemte befallning att låta förkunna tvenne konungens med-
sända bref.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 66 v.

Till Axel Ericksson, att han seer sig wäll före,
att honum thet icke händer, som then Erick Ösgöte
och en partt aff han Sällskap wedersfors aff Swen
j Flaka. Datum Norkö:[pung] 21 Julij [o: Junij]
Anno 43.

Wår gunst etc Wij haffwe förstått, Axell, att wår
Tienere, Erick Ösgöte, och en partt aff thet folck, som
honum fölachtige wåre, äre niderlagde af Swen j Flaka
och then Tiwffwehoop, som med honum wåre etc Och
wette wij icke fulleligen, vm bönderne, ther för:ne Erick
wanckedt haffwer, sådant tileffwentyr affstädh kommit
haffwe, Szå råde och förmane wij tich, att tu seer tig
aldelis wäll och wijseligen före, så att tig och titt säl-
skap icke skeer någon vförwärende förrasking aff then
tiwffwehoop som förbe:te Erick Ösgöte öffwergångit är.

Wij scicke tig och en hoop hakeskyttare tijt nijd, them tu bruka må, hwar som behöffwes.

Jtem förskicke wij tich her jnneluct tw öpne breff tilhonde, Thet ene haffwe wij latidt tilscriffwe then menige man j Småland. Thet annet warder tu och förnimmendis hwadt thet jneholler. Så är vår wilie, att tu samme breff förkunne lather, hwar och när tig så synes rådeligit eller nyttigt wara. Bedie och förmane wij tich på thet högzste, att tu winlegger tig thet flitigiste tu kant, att then förrädere hoop motte få theris förtiente Lön. Gud tig befalendis. Datum vt supra.

Wreta kloster den 24 Junii.

Fridsbref för dem af Nils Dackes anhängare, som begärt eller vilja begära konungens nåd.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 67.

Öpett Frijdzbreff för the frijdlöse karler, som med Nils Dacke i salskap waridt haffwe, och nu begäre frijd och dagtingen. Datum Wreta Clöster 24 Junij Anno etc 43.

Wjj Gustaff etc Göre witterligitt, Att effter wij förnummit haffwe, thet en hoop aff the frijdlöse karler, som medt Nils Dacke nu j thetta förlijdne obestond j salskap waridt haffwe, sig bättre wele, och en stoor partt alrede begäredt frijd och Dagtingen, somme giffuit sig till vår Befalningxman Germund Swensson vpå Kalmarna, en partt till Jören Jönsson, och somme till the andre våre Befalningxmän, och hielpe nu manneligen till, att näpse och straffe then hoop, som sig icke bättre eller någon frijd eller Dagtingen haffwe aname welet, Szå vpå thet the som sig j slijk motte, till våre Fougter och Befalningxmän, till frijd och Dagtingen giffwit haffwe, sig täss ytterligere ther till förlathe måge, Szå loffwe och tilseije wij them än nu

med thetta samme wårtt öpne breff, att hwadt dell wåre Befalningxmen och fougter them på wåre wågna loffuit och tilsagt haffwe, skall vbrodeligen holles, med slijk beskedh och förord, att the och hålle och effterkomme schole, thet the vtloffwet haffwe, som är, att the schole ware oss her effter hulle, tryggie och trogne, och så myckit med, som the tilförende wåre emott, och täss ytterligere hielpe till, att näpse och straffe Skalcker och förrädere, som sligt vbestond högst och mäst wollit och affstädh kommit haffwe. Och jw ytterligere the sig j then motten manneligen och troligen bewise, jw mere wele wij wette theris gagn och beste. Ther hwar och en wijdh sitt namn sig effter rette och tilförlate måge, Datum vt supra.

(Vreta kloster den 24 Junii?)

Öppet bref till allmogen i fjorton härader i Småland, om upproret, bekräftelse af löftena om tillgift för dem, som vilja bättra sig och blifva konungens trogne, om uppfångande af Nils Dacke, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 67 v.

Thetta effter:ne breff vtgick till tässe effter:ne häreder, doch härederne åtskilleligen hwar för sig, som her effter scriffwit står,

j till Tiust och Kijnden

Ett till Ydrö

Ett till Säffwede Ambyrd och Asboland

Ett till Strandaheredt, Norre och Södre Möre

Ett till Östrahärede, Wästraherede, Vpwidengeherede, Södre och Norre Wijbo etc

Wij Gustaff etc Tilbiude edher wåre Vndersåther, Skattebönder, Landboor och menige almoge, som byggie och boo j N: hereder, Wår gunst och nåde tilförende etc Käre Vndersåter, Som eder alle vtan twill wäll witterligitt

är, hwilckit farligit buller och obeståndh aff en hoop onde människier j eder Landzende Småland nu en tijd long (: Gud bettredt :) haffwer företagit, och vpå färde waridt, genom hwickit obestondt mång god och ärlig man, fattig och Rijk, är kommen vm lijff och godz, och menige Rikit, synnerligen then Landzänden Smålandh, vdj sådane oförwinnelig skadhe och fördärff jnfördt, som j wäll wette, och (: ty wärr :) för ögen är, etc Szå känne Gud wij för wår person till sådant vbestond medt wårtt wett jngen orsack eller tilfålle giffwit haffwe, Och kunne förthen-skuld icke wette, hwar vtaff nu sådana ondsko eller vproror så vbarmlige aff almogen företagit är, wåre och härnest på tijden och högt förnödhén, att man medt sådant buller wilde affstå, Szå känne Gud wij offte och titt haffwe scriffuit almogen till, Rådendis them till theres wålfårdh, att the igenwände wilde, med sådane ondzsko. Hwar som them hade någett waridt widerfaridt emott skäll eller rätt, hade thet tilbörlogitt waridt, att the hade claget sin nödh, som andre Christne vndersåter pläge göre, och icke bruke sådant Mord och Wåldzwärckie her j Landet, som skedt är. Szå är oss nu vnderwist aff wåre godemän, som ther nidre hoss eder j Winters wåre, att almogen haffwer latidt sigh så höre, att the sig gärne bättre wele, Och therutöffwer nu på nytt loffuedt och tilsacht them, på wåre wågna, hulskap, troheet och tryggheet, och begäret wår wilie och wånskap igen, hwickit wij nådeligen effterlatidt haffwe, j thet förhop, att bättring skee skulle, och att the sielffwe skulde hielpe till, att vptage och straffe then förrädere Nils Dacke och flere aff hans högzste rådt, som än nu vdj theres argheet hårde ståndendis äre, och sig icke till någen dagtingen eller lydne giffuit haffwe, Szå känne Gudh wij hade förlatidt oss, som wij än nu oss förlathe, till then dell j haffue oss loffuedt och tilsagt, att thet måtte obrotzligen hollit bliffwe. Skall ingen twiffwell finnes på wåre sijde, att hwadt dell wij och wåre

Befalningxmen, på wåre wågna, loffuedt och tilsacht haffwe, skall obrotzligen holles så fiarren, att hwadt som j för:ne wåre godemän, vpå wåre wågna, loffwedt haffwe, och så hollit bliffwer, och effter för:ne wåre godemän och så berättedt haffwe, att j begäre någon hiälp och vndsättning emott sådant salskap, Szå skicke wij förthenskuld något aff wårt örligzfolck tijt nijdh, eder som Dannemän äre, och med speckt och roligheet sittie och eder bättre wele till hielp, tröst och vndsetning. Hoppes oss j Dannemän warde edher emott them bewisendis som tro vndersäter böör att göre.

Wij haffwe och förstätt, Att then Swen i Flaka och hans Salskap bliffwe myckit förstärckte ther j edher Landzände, och bedriffwe thett ene Skalckestycke effter thett annedt, vm ther kan någett gått affödes, thet the skole så förstärckte bliffwe, thet giffue wij eder sielffwe tilbätänckiende. Så twiler oss jntit, attj ther vm wele förtenckte ware, att samme salskap motte med thett förste niderlagde bliffwe. Hwar så icke skeer, kunne j sielffwe tänckie, att wij bliffwe nödde och förorsakede att tänckie ther annedt till, Rådendis eder förthenskuld, attj vdj tijdh betänckie edert eigitt och menige Riginis bäste och wällfärdt.

Ytterligere haffwe wij och förstätt, att then Swen j Flaka och hans Salskap giffwer almogen myckin lygn jn och förtröster them fast sättie lijtt på olijtt. Tyckis oss rådeligitt ware, att almogen bliffwer wijdh then Herre och öffrigheet, som Gudh them skicket haffwer, thet will them alliest icke wäll bekomme, som the sielffwe thet förnimme schole. Hoppes oss näst Gudz hielp, thet salskap leffuer aldrig then dag, att the skole sättie her någett härskap jn, effter theres eigin wilie. Ther skall oss gud tilhielp, och alle Christne Herrer och Furster. Wij äre och nu stadde her j Östergötlandt, vdj then acht och mening, att wij wele wette her vppå ett oförsumeligett swar iffrå edher, hwar wij oss effter rette och tilförlate skole, Befalendis edher Gud, Datum vt supra.

Szå haffwe j Dannemån vtan twill och wäll hörtt huru the j Ydre haffwe skickat sig nu nyligen emott wårtt folck. Synes oss thet är icke wäll eller troligen handlet, och effter som vtloffwet är, kunne wij icke heller tro, att thet är skedt medt eders och flere hereders samtyckie, som ther byggie och boo nämost vm kring. Wilde och förthenskuld gärne wette her vppå itt oförsumeligitt swar, ther effter kunne wij dhå rätte och skicke wåre saker. Datum vt supra.

Wreta kloster den 25 Junii.

Till hr Lars Siggesson om utförsel af smör till Tyskland, om de tyske städernes förehafvanden, danska sändebuds ankomst till Sverige, befallning att komma till konungen, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 69 v.

Till Her Larentz Siggesson. Datum aff Wreta Clöster 25 Junij Anno etc 43.

Wår gunst tilförende etc Som j oss tilscriffwe Her Larentz, begärendis wårtt gunstige minne och förloff, att j måge skäppe nogett Smör ått Tyslandt j Höst, ther medt j edhers Schuldenärer betale och tilfridz ställe kunne, etc Szå wette j wäll sielffwe, att wii haffwe jntit stortt förbwtdt giordt j then motten, Doch att man kunne haffwe nogen motte ther medt, thet haffwe wij taledt vm, Szå tycktis oss än nu rådeligit wara, att man motteligen bespisede the Tyske Städer medt Smör eller andre ätende warer, effter wij höre och förmärckie än nu dagelighedagx monge och sielsinde practiker, som ther haffs förhänder emott oss och Rikit, ändoch thet går så hemeligen till. Szå att wij än nu icke aldelis wette, att slå någon stoor tröst eller lijtt till them. Och effter wij j tässe näst för lidne dager haffwe bekommit någre besynnerlige breff och tijdender, vm alle hande Lågligheter, som sig ther vthe

begiffwe, Sammeledis äre Kongens j Danmarckz Sendebwdt her hoss oss j Östergötlandt, som och nyligen komme. Och liggie förwente swar etc Wåre förthenskuldt wår wylie och befallning, att j medt thet förste wele foge eder hijtt till oss, vm thet någerlunde j edre lägenheter wåre, her äre och många och wichtige jnlendzske saker för honden, som och behöffwes att handles och berådslååss, Dherføre wåre gott och rådeligitt, atj och flere godemen aff Rådet wåre och så vnderstundom wijdh honden, och hörde hwadt her handledis och på färde wåre. Eder her med Gud befalendis, Datum vt supra.

Vreta kloster den 25 Junii.

Till borgmästare och råd i Jönköping, att de skola iakttaga försigtighet, så att staden ej blir öfverraskad af de upproriske, om Svens i Flaka nederlag i Ydre, kunskapares utsändande till kringliggande härader, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 70 v.

Till Borgemästere och Råd vt Jeneköpfung, att the see sig wäll före, för Swen j Flaka och hans förrädere hoop, Datum Wreta Clöster 25 Junij Anno etc 1543 .

Wår gunst tilförende etc Wij betacke eder Dannemän alle, för then wälwilligheet och troskap, som j oss och edert fädernes Rike j tässe framlijdne farlige tijder, som trogne och rättrådige vndersåter bewijset haffwe, Hwilcket wij medt eder alle, vdj all gunst och nåder gerne betänckie wele etc Thernest wele wij icke dölie för edher, Att en tiuffwe hoop löpe än nu ther j Ydrö, wijdh pass Tw eller Tryhundrede starecke, och läggie sig all winning vm, att förföre och bedrage then menige man till alt obestondt och vproor vpå nytt igen, Föregiffwendis them mere lygn och bedrägerij än man affseije kan, haffwe och så waritt

till manglingz med wårtt folck, och giordt them någon schade, ändogh thet är mäst ty better fallit på theris sijde, ther then Suen j Flaka och flere aff hans sälskap liggiendis bliffwe, Så är förthenskund wår wilie och begären, Wele wij eder och till thet högzste rådt och förmanedt haffwe, atj wele ware förtenckte vdj, see eder wäll och wijseligen före, tagendis eder tilware, att sådane tiuffwe och förrädere hoop, som än nu ther nijdre j Landet tilffwentyr ofredige löpe och bedriffwe alle tiuffwe och skalcke stycker, som the åsted komme kunne, icke skole få något tilfalle, att göre eder vdj någon motte en hastig och oförwärende förrasking, som the vtan twill j sinnet haffwe, hwar them sådane tilfalle giffz, atj wele förthenskund haffwe godh wackt kring vm eder, och täsligeste förmane knecterne, att the och tänckie ther till, som macht vpå ligger, Wij wele göre ther till, på wåre sijde thet mäste oss mögeligit ware will, Szå haffwe wij och latidt scriffwet knecterne till, som ther hoss eder förlagde äre, att the och så fliteligen skole achte vpå saken [huilket] högeligen förnöden är, och haffwe wij nu affärdiget någre aff wåre gode män och Tienere, hwicke oförsumeligen skole komme nijd till edher, med knecternes betalning, och ther dhå strax samme knechter mustre och affbetale, Och så förskaffedt, atj och aff knecterne eders redelige betalning bekomme skole.

Ytterligere är wår wilie och begären, atj stedze haffwe edre kundskaper vthe, både j Södre och Norre Wijdbo och annerstedz ther nämost vm kring, granneligen latendis förhöre, huru then menige man än nu, vdj ene motte eller andre, tilsinnes äre, eller vm then tiuffwe och förrädere hoop bliffwer niderlagd, eller och förstärckes hoss then menige man, med alle andre vmbständer och lägenheter, giffuendis oss seden ther vm ett enckiende beskedh och vnderwijsning, Ther wij kunne wette att rätte och lage wåre stycker effter, herutinnan j wele allfwarligen för-

tenckte ware, som oss, eder och menige Rikit macht vpå ligger, Thet wij och med eder förskulle wele, Gud edher befalendis, Datum vt supra.

Wreta den 27 Junii.

Till borgmästare och råd i Vadstena att utrusta så många skutor och båtar de kunna, för att från Hjo och Gräshult öfverföra de i Vartofta härad liggande knektarne till Nerike; likaledes om skutor från Askersund.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 71.

Till Borgemestere och Rådt vdj Wastena, Att the lathe löpe theres Skuter och Båther till Hio och Greshwlt, till att före K: Martz knechter medt vtöffwer till Wastena, Datum Wreta 27 Junij Anno etc 43,

Wår gunst etc Schole j wette Dannemän, att effter vdj Wästergötlandt är en swår och dyr tijd, att en sådane swår hoop knechter som ther j Landet nu liggie, theres bärning och vnderholdning icke wäll fåå och haffwe kunne, Szå är och här j Östergötlandt fast vttårtt, Och förthenskuld haffwe wij achtet lathe samme wåre knechter drage ått Vpland etc Dog effter the liggie nu her j Wartofftehärede så när jn wijdh Wåter, Synes oss förthenskuld bäst ware, att samme knechter komme till Båtz ther iffrå Hioo eller Greshuldt, och så vp jn j Närike, Szå wåre thet then menige man både j Wästergötlandt och Östergötlandt minst till Tunga. Hwarföre är wår wille och begären, atj wele lathe alle the Skuter och Båther, som j någerlunde ther ifrå Wastena kunne affstädh komme, löpe vtöffwer till then Wästgötiske sijde. Doch jeke för ån wår tro man, Rådt och tienere Her Birge Nilsson och Falentin Scriffwere eder föreseijendis och tilkånne giffwendis worde, Latendis seden tage samme knechter jn, och före

them till then städh, som för:ne Her Birge Nilsson them och vnderwise skall. Görendis herutinnen thet oss liufft och behageligt är. Wäre ther och någre Skuter eller gode Båther wijdh Askeresund, att the motte och komme till Greshult, när tijd wäre. Thet j så beställe wele, Datum vt supra.

Wreta kloster den 27 Junii.

Till hr Gustaf Olsson om en strid i Ydre, der konungens fogde Erik Östgöte och de upproriskes hufvudman, Sven i Flaka, m. fl. stupat, om vidare åtgärder emot de upproriske, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 71 v.

Till Her Göstaff Olsson, vm then Smälendzske Förrädere hoop etc Datum Wreta Clöster 27 Junij Anno etc 43,

Wår synnerlig gunst etc Käre Her Göstaff, Wij giffwe eder tilkänne, huruledis wij vdj sanne förfarenheet kompne äre, att en partt aff then förräderehoop löpe än nu starcke nijdre j Smålandh och Synnerligen j Ydrö, och haffue för någre framlijdne dager sedhen waridt till mangels medt Pedher Nilsson och wårtt folck, som wij haffwe ther nidre hoss honum, Och slagit oss en wår Fougte i hiäll, benempd Erick Ösgöthe, sampt någre karler med honum, och skall störste parten j Ydre wara åther icke stortt bättre, än the tilförende waridt haffwe. Szå haffwe wij dog fått wijsz kundskap, att then Swänn j Flaka för samme Sälskap Höffuidzman war, och någre med honum, schole ware nyligen niderlagde, ther j Ydre, och haffwe wij ty bätter föge skade fått på wårtt folck, Endog en partt aff them wäre förskingrede och åtskilde, Szå förhoppes oss the nu haffwe sambledt segh igen etc Szå Käre Her Gustaf effter sådane lägenheter fructer oss nogh, hwadt

ther aff födis will, Syntis oss förthenskund gått och rådeligitt ware, att j lathe scriffwe menige Frälsett till ther i Wästergötlandt, Förmanendis them, att the wille haffwe alting j godh actingh. Så att the wåre wederrede, vm så behoff giordis, Szå haffwe wij och scriffwit wåre knächter till ther liggie j Wartofftehårede, och the schole giffwe sig vtöffwer hijtt ått Wastena, Så att wij motte haffwe folckit någett när tilhope, hwar vmtränger etc Wåre förthenskund gott Her Gustaff, atj wille förskicke them någre gode och kunnige Leedsagere, som wijste wåger och Stijger, och them före kunde, när så behöffdes, Och atj kunde hielpe till, att the måtte komme vtöffwer Siön, Wij haffwe och nu skicket them penningar och Musterherrer vnder ögen, Wåre och gått, att ther måtte någre Rother knechter förordnede bliffwe, som fölgde penningerne iffrå Stranden, när the komme öffwer Wåther, och tijtt knechterne liggie, så att the motte wåll förwaredede bliffue, Gud eder befalendis, Datum vt supra.

Linköping den 1 Julii.

Öppet bref å skattefrihet under ett år för Karl Olsson i Skedeby, Harstads s:n, Östergötland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 72.

Öpelt breff för Karll Olsson i Skedeby i Hastade Sockn j Lysingzhäredt, att ware skattfri vdj thetta 43 året på then halffannen Sietting jord vdj för:ne Skedwij etc Datum Linköpfung 1:a Julij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff wår synnerlig gunst och nåde, Så och effter thenne wår tro Vndersåthe, Karll Olsson j Skedeby j Hastade Sockn j Lysingzhäredt, någen skade vdj thetta förlidne vproor aff en skalckehoop lidet haffwer, haffwe vndt och effterlatidt,

och nu, med thetta wårtt öpne breff vnne och effterlathe, att han må och skall, vdj thetta närwarende år, som är Anno 1543, niute och beholle frijheet vpå then årlige Skatt, som honum böör vtgöre aff then halffannen Sietting jordh, som han ägher vdj för:ne Skedeby etc Förbiudendis förthenskuld wåre Fougter och embetzmén för:ne Karll Olsson her emot någett hinder eller förfong göre, Datum vt supra.

Linköping den 1 Julii.

Till Esbiörn Torkelsson, att han förskaffar sändebuden från konungen af Danmark fartyg och lifsförnödenheter för resan mellan Stegeborg och Kalmar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 72 v.

Till Esbiörn Torckelsson, att han förskaffer Hareld Trolle och Knutt Ribbing en god Esping ther till gott folck och Fettalie, thäden iffrå Ståkeborg och nijd till Calmarna. Datum Linkö:[pung] 1 Julij Anno etc 43.

Wår gunst etc Skall tu wette Esbiörn, att wij haffwe affårdiget thenne Kon:ge Wårdis till Danmarckz tienere Hareld Trolle och Knutt Ribbing, med någre wåre anliggiende wårff och ärender, häden iffrå oss, och till Calmarne igen etc Hwarföre är wår wilie och biude tig, att tu skaffer them en godh Esping, ther till gott folck med nottorfft till fettalie och alt annet thet the behöffwe, Så att the wäll kunne komme fram och hielpe sig med till Calmarna. Ther rette tig effter, Datum vt supra.

Linköping den 1 Julii.

Till Torsten Salmonson och Anders Vestgöte, att de skola lemna penningar till Lasse Pedersson och Rasmus Ludvigsson, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 72 v.

Till Tårsten Salmundsson och Anders Wäsgöte, att the öffuerantwarde Lasse Pedersson och Rasmus Loduicksson the penningar som the haffwe stondendis jn vpå Galeyderne och förseer them wäll med folck och annen nottorfft, Datum Linkö:[pung] 1:a Julij Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij haffwe vtskicket thenne wår tro tienere Lasse Pedersson, och befaledt honum och Rasmus Scriffwere, att hempte hijtt till oss oförsumeligen the penningar, som wij lothe jnsättie vpå the Galeijder, som j haffwe j befalning etc Szå är wår wilie och biude eder, atj öffuerantwarde för:ne Lasse Pedersson och Rasmus Scriffwere samme penningar, Skyndendis them oförsumeligen ifrå eder, och vm the medt folck eller annen nottorfft icke så wäll, som behöffdes försedde äre, atj dhå tänckie ther till, så att the kunne wäll komme fram, Datum vt supra.

Linköping den 1 Julii.

Till Rasmus Ludvigsson, att lemna penningar till Lasse Pedersson och Olof Eriksson, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 73.

Till Rasmus Lodwicksson, att han öffuerantwarder Lasse Pedersson och Oloff Ericksson alle the penningar, som han haffwer vpå Stekeborg, och skynder them med samme penningar till K: Ma:t igen, genom natt och dag, Män dalerne som han haffwer, skole bliffwe bestodendis på Stekeborg.
Datum Linkö:[pung] 1:a Julij Anno etc 43.

Wår gunst etc Oss förundrer Rasmus, att tu jntit haffwer scriffwit oss till vm penningerne, som vpå alle Galleijderne wåre, och tu j antwordning haffwer, hwad heller the alle jnsatte äre vpå Stekeborg, eller huru j then motte bestält är etc Szå hade wij nu samme penningar stortt förnödenne, hwar the för honden wåre, Och haffwe förthenskund nu affärdiget tässe wåre tjänere Lasse Pedersson och Oloff Ericksson, att the skole före them hijt till oss, Män huar the än nu på Galeerne äre, Dhå må tu med Lasse Pedersson skynde tig effter them, genom natt och dag, och latthe komme oss them tilhonde, Män Dalerne latt bliffue ståendis på Ståkeborg, alleneste att så myckit Swenst mynt förhonden äre, motte komme titt wij wåre, Ther tu west tig effter rette, Datum vt supra.

Linköping den 2 Julii.

Till Botvid Larsson, om åtgärder emot upproret i Småland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 75.

Till Bothwedt Larsson, huru then Smålentzske förrädere hoop förstärcker sig dageligen, att han förthenskuld later komme till Ståkeborg 4 tunnor körnökrutt, och en hoop med bly: Datum Linköpfung 2 Julij Anno etc 1543.

Wår gunst etc Wij giffwe tig tilkänne, Bothwedt, hurulunde någre aff then förrädere hoop, som sig än nu hwarcken till hörsamheet, frijd eller dagtingen giffwit haffwe, löpe än nu ther nijdre j Kijnden och flerededz bedriffwe alle the tiwffwe stycker, som the kunne, röffwe och slå folck jhiell, som och nu nyligen skedt är, att the sloge wår Fougte Erick Ösgöte jhiell. Och förstärckie sig dagelige, att the härnäst äre wijdt än Trij eller Fyre hundrade starcke etc Szå haffwe wij alrede skicket Axell Ericksson wid pass Fyrehundrede starck tijt jn j Ydrö, Wele och så oförsumeligen skynde en hoop eller Twå effter, som och passelige starcke wåre, skole dog på andre wåger och stijger, Så att the på alle sijder kunne tass batter göre then Tiuffue hoop affbruck och niderlag. När folcket schulle nu på Twget, och wij tänckt hade, att wij på wåre Galleer nottorffteligen med körnekrutt hade försörgde och bespisede waritt, till att vndsättie folcket med hwar vmbträngde, Så förnimme wij ther är platt jntit kornekrutt förhonden, vtan är altsamens tilbake bliffwit, på then store Galeijden vdj Elssnabben. Och äre förthenskuld nu j then motten både wij och wårtt folck ilde stälte. Så att wij haffwe hwarcken sielffwe, eller rådt till att vndsättie folckett medt, som nu på twget neder ått Smålandt schole,

Så är thet aff Jöns Wäsgöte och the andre höffwidzmen på Galeerne ganske ijle förseedt och försumedt, och synnerligen på the partzeler som alder störste macht vpå ligger, Nembligen krutt och Bly etc Hwarföre biude och befale wij tich alffuarligen, att tu oförsumeligen, genom natt och dag wilt förskicke hijtt till oss Fyre tunnor körne krutt, och ther till med så myckitt bly ther till hörer, dog till siöss, och med gott och trogett folck och godh fordenskap, Så att samme krutt och bly motte med thet alderförste möjeligitt wære, komme till Ståkeborgh, och seden till Swderköpung. Ther wele wij dhå lathe hemptet och förskicket på twgett, effter folcket som nedt drager. Och thetta motte jngelunde försumes, så frampt hakeskytterne schole noget gagn göre, Ther rette tig effter.

Thernäst så skall tu wette, att Germundt Swensson haffwer sendt oss her till honde ett Register på all then vpborne fettalie och spannemåle, som schole ware kompne iffråå Stockholm och Findland till Calmarna Slott j thenne Sommer, hwilcket register wij tegh her innelucht och förskicke. Så mottu late ransake ther vm j Slotzböckerne vm tijt nijd icke mere skicket är. Wij kunne doch intit annett tänckie än ther skall skall jw ware mere tilfördt j thenne Sommer än som thenne Zedel jneholler. Thetta tw förfare wille, och scriffwe oss seden till, huru ther vm är.

Tu screff oss och nu nyligen till vm Salebergitt, att någett folck schulle ther j gruffwen slagit ware, och lott oss inge wijdere lägenheter eller vmbstender j then motten förnimme. Hwarföre är än wår begären, att tu wilt scriffue oss oförsumeligen till, huru samme schade sig förluppin är, atuj och kunne wette rette och skicke wære stycker ther effter. The andre ärender j the twenne tine nyligiste breff författede, wele wij oförsumeligen (: med then andre Slotzliggiere her än på någre få dager tilståde bliffwe skall :) scriffwe tig swar och besched tilbake igen,

så snart man får så myckin tijd och stunder. Tu wilt och så beställe att thet små Skytt nämplig the myckle Falckeneter motte gothne bliffwe effter som vår mening senaste war, och byssegiuterne wäll wette, Datum vt supra.

Linköping den 2 Julii.

Öppet bref till menige man i Vista härad, Småland, svar på sändebudens framställningar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 76 v.

Öpett breff till menige man j Wistehärede, att the lathe sig mannelige och troligen befinne emott then Smälendtzske förrädere hoop, Datum Linköpfung 2 Julij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Tilbiude eder wåre trogne vnder-såter, menige man, som byggie och boo j Wistehärede j Smålandt, Wår gunst och nåder tilförende etc Och giffwe eder her med tilkenne, att tässe edre Sendebwdt och häredzboor Benckt Pedersson j Gunnarrijdt, Nils Larsson j Gissaboda och Håkon Holm j Askatorp, haffwe waridt her hoss oss, på alles eders wägna, som hemme sittie, och tilsagt oss, på edre wägna, eders wälwillige tienist, medt hulskap, troheet och trygheet, Så att j eder effter thenne dagh, emott oss, wåre Erffwinger och menige Swerigis rike jcke anners än som trogne och rättrådige vndersåter, wele nogen tijdt befundne warde, vtan heller manneligen och troligen tilhielpe att straffe och näpsse skalcker, som än nu vdi theres ondzsko lijke harde ståndandes äre, som en partt aff edre heredzboor sig alrede, som trogne vndersåter, haffwe befinne latijdt, Och besynnerligen medt then Måns j Pijlegården, och flere aff hans sällskap, som j hwlpe till att straffe och komme vm halssen etc Så betacke wij eder Käre vndersåther gärne, för sådane edhers wälwilligheet och troskap. Och schole j jntit twijle, Wij wele åter

igen ware eder för en gunstig och nådig herre och Konung. Och hwar wij kunne wette och rame edert beste gagn och longligit [bestond], ther wele wij altijdt finnes wälwillige till. Och haffwe jntit twiffwel, j Dannemän warde så her effter, som till thenne tijdt, eder så bewijsendis, som trogne och retrådige Vndersåter, emott theres rette herre och Konung böör och plictige äre, Och än nu yttermere hielpe till att straffe och näpsse tywffuar och förrädere, som aller störste mackt vpå ligger. Förty j kunne wäll sielffwe tenckie, hwar sådane sälskap skole länge löpe j så motte och förstärckie sig hoss almogen, och vndertryckie the Danne- män, som med specht och roligheet gärne sittie wele, och tileffwentys komme slik schade och fördärff affstedh, som tilförende skedt är, hwadt ther aff födes will. Therföre görer som Dannemän, och tencker her till alffuarligen, som eder sielffwe och then menige Landzenden Småland aller störste mackt vpå ligger. Hwar thet icke skeer, Så kunne j wäll sielffwe tenckie, wij bliffwe nödde och förorsakede att tenckie ther annet till. Befalendis eder her medt Gud, Datum vt supra .

Linköping den 2 Julii.

Öppet bref till menige man i Tweta härad, Småland, svar på sändebudens framställningar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 77.

Öpett breff till menige man vdj Tweta härede,
Datum Linköpfung, 2 Julij Anno etc 43 .

Wij Gustaff etc Tilbiude eder wåre trogne Vnder- såter, Schattebönder, Landboor och menige almoge, som byggie och boo j Twete härede, Wår gunst och nåde til- förende etc Och giffue eder her medt tilkänne, att tesse edre Sendebwdt haffwe waridt her hoss oss med edert breff, aff hwickit wij förmerckie, atj nu på nytt haffwe

waritt tilhope, öfwerwägendis hwad schade och fördärf thetta jnbyrdis buller och vbestond, som ty werr en tijd long ther j Småland haffwer på färde waritt, medt sig haffwer. Och förthenskuld vpå nytt besworitt eder, med hwar annen, atj effter thenne tijd oss och wåre ärffwinger aldrig vndfalle wele, vtan ware och bliffwe oss hulle, trogne och tryggie, som trogne och rätrådige vndersäter, emot theres rette herre och Konung, böör och pligtige äre, ther j och haffwe satt 24 Dannemän j loffwe och lyffte för edert häredt, att sådant skall vbroteligen holles, etc Szå höre wij gärne, käre Vndersäter, att så skedt är, haffwe icke heller någett twiffwell, att huad j vdj så motte loffuet och tilsagt haffwe, bliffwer och vbroteligen hollit, som wij icke stortt annet aff the Twå häreder Wijst och Tweta förnummit eller förmärckt haffwe, vtan att the haffwe sig altijd wälwillelige och troligen j thetta vproor befinne latijdt, näpst och straffet skalcker och förrädere thet bäste the haffwe kunnet, Som skedt är med then Mäns j Pilegården och flere slik förrädere. Szå betacke wij Danne- men gärne, the som sig, j så motte, troligen och är- ligen bewist haffwe, för sådane theres troheet och wälwillig- heet, Weliendis sådant vdj all gunst och nåde och them till thett bäste altijdt gärne betänckie, Och twiffle jntit atj Dannemen wele än nu hielpe wårtt folck, som ther jnne hoss eder äre, att vptage och näpse tiuffwer och förredere, som än nu, vdj theres argheet hårde ståendis äre, och sig icke bättre eller till någon dagtingen och lydne giffwit haffwe, eller giffwe wele. J Dannemen wele och betänckie, att hwar sådant sälskap skall så gå och bliffwe förstärckte husede och hegnede hoss bönderne, hwadt ther aff wexe will. Så twiler oss jntit j wele ware förtänckte vdj, att samme sälskap motte med thet förste niderlagde bliffwe, som eder och then menige Landzende aller störste macht vpå ligger. Och som j begäre, att wij effter thenne dag wele ware eder behielpelige och nådeligen höre eders cla-

gemåll, vm eder någre brister eller nödh emott Lagen vpå gånge kunde etc Szå förhoppes oss, atuj alrig heller annet giordt haffwe, när någre saker haffwe för oss kärde eller clagede waridt, som wij än nu gerne wele wette och rame edert bäste, gagn och longligit bestond, ee hwar wij kunne. Ther må j fult och fast förlate eder till, Datum vt supra .

Linköping den 2 Julii.

Öppet bref till innebyggarna i Östbo, Vestbo och Sunnerbo härader med tacksägelse för att de förblifvit konungen trogne; om undsättning i lösningspriset för fodringen, deras betungande genom krigsfolket, som dragit genom häradet, om förbud mot otillbörliga städselören, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 73 v.

Öpett breff till menige man vdj Ösbo, [Westbo och Sönderbo*] vm theres entskyllinger, som the göre emott Dackens partij, Jtem vm then Medel the begäre på Fodringen, Och vm then store Stedzleöre, som hoss them en tijd long waritt haffwer. Datum Linkö:[pung] 2 Julij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Tilbiude eder Dannemän alle våre trogne Vndersåther, som byggie och boo j Ösbo, Wår gunst och nåde tilförende etc Och giffwe eder her med tilkänne, att tässe edre Sendebwdt haffwe waridt her hoss oss med ett breff, och giffuit tilkenne, attj Dannemen haffwe (: j thetta farlige buller och obestond, som (: ty wärr :) j then Landzenden Smålandh haffwer på färde waridt :) icke annerss bewist eder än som trogne och retrådige vndersåther haffwer boort att göre, och sielffwe

*) Tillägget efter ett utdrag af brefvet, tryckt i J. Allvins Beskrifn. öfver Östbo härad, sid. 183.

hulpit till att näpsse och straffe Skalcker, som eder haffwe kommet j schade och fördärff, Och begäre förthenskuld, vm j för oss annerlunde förförde eller besagde wåre, atuj dhå ingen tro eller loffwe ther till ställe wille, vtan bliffwe och ware eder för en gunstig och nådig herre och Konung. J wille icke heller, effter thenne dag eder emot oss och menige Swerigis rike annerlunde förmärckie och förnimme lathe, än som gode, trogne och rättrådige vndersäter böör och plictige äre emott theres rette herre och Konung, etc Szå käre Vndersäter wele wij icke dölie för eder, att wij aff edert härede, tesligiste Synnerbo och Wasboo icke stortt annet till thenne tijdt förmärckt och förnummit haffwe, vtan att j haffwe eder altid, som tro Vndersäter wälwilleligen befinne latidt, och icke styrekt eller giordt skalcker någett stortt medtstond, vtan heller sielffwe hulpit till att näpsse och straffe them. För hwickin eders wälwilligheet wij edher betacke, Och wele förthenskuld gärne wette och rame edert bäste, ee hwar wij kunne, och bliffwe eder för en gunstig och nådigh herre, all then stund j och wele, som tro Vndersäter holle och effterkomme thet j oss och wåre godemän, som senaste hoss eder wåre, loffuedt och tilsagt haffwe.

Thernäst, som j och beröre, vm wår Fodring, som nu faller ther hoss eder, begärendis ther någett medell vpå etc Szå äre wij wäll tilfridz, att vnne eder samme gästning för Twå öre hästen, j thetta år, anthen j Oxer, Smör eller penningar, hwickit eder nu lägeligest är, eller bäst kan komme till lijse, dhå haffwe j nu kårett.

Män thet j nu endeles clagewijsz beröre, att wårt Örligzfolck, Tre eller Fyre gånger haffwe dragit ther egenom edert härede, och förthenskuld stoor fattigdom på färde etc Szå känne Gud, att så skedt är, thet haffwer jngen stortt mere ware waritt emott än oss. Wij haffwe icke heller än andre hafft stoor fordell ther hoss, som hwar och en wäll besinne kan. Förty att alt thet wij nu

j mång År haffwe dragitt tilsamens till att försware eder och menige Rikit med, för vtlendzske fiender, thett haffwe wij nu mått förkriget vpå thetta förmaledijede jnwartis vbestond, Så giffwe wij eder thet sielffwe tilbesinnendis, hwadt fordell Rikit och wij alle aff slijkt buller och vbestond hafft haffwe, till hwickit wij dog, för vår person alrig hwarcken orsack eller tillfalle giffwit haffwe. Thett wij för Gud och alt Christedt folck betyge wele, Och hade förthenskuld icke troedt, att wij aff Swerigis almoge så skulle lönte bliffwa. Män wij kunne tänckie, then som för sine wälgerninger ille lönther bliffwer, han bliffwer och lönther.

Yttermere som j och beclage, vm then för store stedzlöre, som en tijd long hoss eder waridt haffwer etc Szå försee wij oss, att wij eder jnge stedzleöre opå lagt haffwe, kunne och med mong Erlig man betyge, att wij titt och ofte haffwe handlet och taledt ther vm, både med frelsit och andre, som Landboor haffwe, att the skulle skicke sig j then motten effter tilbörlicheet, och som skääl medt fölie kunde, Thett wij och än yttermere göre wele, och så skaffet, atj vtöffuer skääl och rätt, j then motten, icke schole förtungede bliffwe. Män thett j beclage, att när bonden döör, bliffuer hustrun icke tillatidt, att sittie then täckt fwll och all vtt, som bonden tilförende stadt hade, hwickit stoor oskääl är, Och förthenskuld haffwe wij tilförende med vår breff och segell sådant afflagt, som wij än nu her med göre, Förbiudendis alle ee hoo the helst äre, att the icke j någer motte göre hustru hinder eller förfong, när bonden afflijden är, så att hon ju må och skall sittie sin fulle teckt vtt som bonden them j sin liffztijd stadt hade, så fierren hon förmå besittie gården.

Käre Vndersåther ee hwar wij yttermere kunne wette och rame edert beste och longeligitt bestondt, ther finne j oss altijd willige och benägne till, Förmanendis eder än nu, atj troligen och manneligen hielpe till, att näpse och straffe Skalcker, som än nu tileffwentyr, vdj theres ondzsko

lije hårde ståendis äre, Och sig hwarcken bättre eller till någon Dagtingen giffwe wele. Hwar så icke skeer, dhå kunne j sielffwe besinne, wij bliffwe nödde och förorsakede att tänckie saken annerlunde effter. Dherföre wåre råd, att bliffwe än nu stilt j bäcken, för än ther kommer mere schade och fördärff vtaff, Eder Gudt befalendis. Datum vt supra.

Linköping den 3 Julii.

Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifvare om upproret i Småland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 78.

Till Axell Ericksson och Gudmund Scriffwere,
Datum Linköpfung 3 Julij Anno 43

Wår gunst etc Wij finge j gåår ederss scriffwelse Axel och Gudmund vm Peder Nilsson, att han skulle ware kommen till Wastena, Begärendis förthenskund, atuj wilde scriffwe honum till, thet han med Oloff Broor och then mäste mackt the vpbringe kunde, wilde på then sijden draga egenom Norrewidbo, och så jn j Ydrö, och möte eder ther etc Her vpå giffwe wij eder tilkänne, att then annen dag, effter edert breff oss til honde kommit war, kom och så Peder Nilsson till oss, berättendis huru alle saker och lägenheter med honum och hans sälskap sig begiffwit hade. Och wåre mäst aff hans sälskap förskingrat (: endog Gud tess loff them föge schade widerfarit war :) och nu them åther igen her i Linköpfung församlet haffwer. Så haffwe wij med flere godemen her tilståde oss så beslutid och samfält, att icke Peder Nilsson allenest med then hoop han haffwer och Oloff Broderss folck, schole drage på then sijden jn j Ydrö till then Tiuffue hoop, Weliendis yttermere förstärckie honom så att han bliffwer wijdh än Trijhundrede starck, vtan wele och tes-

förutan skicke än en hoop wijdh än 300 starck titt jn på en annen wäg, hwickin wäg tu hernest skalt få beskedh vm, när folckit affdrager. Så hoppes oss j warde jw starcke nog på alle sijder, att leggie samme tiuffwe hoop nijd, och the som thom mäst huse, hegne och vppeholle, all then stund bönderne sielffwe som sig till lydne och dagtingen giffwit haffwe wele stå faste och eder icke förråde eller beswijke. Doch råde och bedie wij eder till thet högzste, atj see eder wäll och wiseligen före, icke förlandis eder mere på then vstadige hoop än see effter, Oss fructer nog att the giffwe wäll god ordh, Män hwadt ther aff holles, kunne wij icke seije god före. Dherföre är vpsseende bäst på skantzen. Wij haffwe och fått wijss kundskap att Jacob Bagge är dragen wäll wij^c starck, med Tyske och Suenske knechter iffrå Kalmara, och vp j Högzby, Seffuede och flerestedz, ther thet förrädere salskap haffwe theres mäste beskydd och tilflucht. Wäre gott och rådeligitt, atj hade edre wisse och hemelige kundskaffter jn till then hoop, på thet j kunde fåå wette theres anslag, grund och vpsått, ther kunde j dhå haffwe täss bättre rättelse vtaff, och skicke eder anslag ther effter. Datum vt supra

Zedell

The Tw röör j begäre, Wilde wij och gärne sende eder, dog haffwe wij inge her wijdh honden, som wij vmbäre kunne, Män wij förwänte oss en hoop röör och haker med thet förste iffrå Stockholm. Så wele wij wäll vndsättie eder, hwar så behöffwes. Wij haffwe och vndt och tillatidt Axell, att tu må beholle så mång stycker aff then Booskap, som tu lott scriffwe oss till vm, och Her Larss j Eneby ätte. Datum vt jn literis.

Linköping den 3 Julii.

Till fogden i Hofs län, Nils Eskilsson, om skatten, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 79.

Swar till Nils Eskilsson, huru han medt Skatten vdj Hoffz län handle skall, och medt någre heredzretter bestelle skall. Datum Linköp:[ung] 3 Julij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Som tu scriffwer, Nils, och begärer wele wete wår wilie och mening, vm then Skatten ther faller j hoffzlän, och huru tw medt honum handle skalt etc Szå synes oss best och legligest wara, att så myckit ther faller till fettalie eller ätende warur, som är Kött, Flesk, Brödt eller annett sådant, att tu lote vpåret och förett till vårtt Folck, när thet kommer, anten till Wastena, eller ee hwar som helst thet slåår sitt lägre, anthen j köpstäderne eller på bygden, och soldet them för penningar thet dyreste man kunde säliet, och effter som tijden och lägligheten sig begiffwer i Landet. Wij kunne doch förnimme, att Borgerne j Städerna, eller vårtt folck, både enestedtz eller annerstedtz få föge til köps för penningar, eij heller will Almogen göre them tilförningar, medt en dell eller annen. Och syntis oss förthenskuldt icke orådeligitt wara, som wij och her med biude tig, att tu handler och taler med almogen vm slijke tilförningar, Och på thet then ena motte så wäll göre tilförning, effter machten som then annen, att the förthenskuld rotede sig tilhope, tolff eller Sexton, vm en passelig kostgård, Och förde henne jn j Lägret, ther fälcket läge, och toge så hwar och en ther effter sijn betalning, som han dhå mäst jnlagdt haffwer. Att man j så motte kunne bruke [o: beueke?] almogen ther till, att the gjorde tilförningar, och såldet för skälige penningar, så att the fatige Borgere och vårtt folck förmotte att löset för penningar. Thetta tu wille medt fogh och Lämpe förhandle hoss almogen Ther ligger mackt vppå etc

The Häredzrätter tu scriffwer vm, som Måns Swensson, Germund Swensson och flere haffwa, och komme ther siellen tilstådhe etc Szå wåre wij förthenskuld tilfridtz, att tw förschaffede teg någre gode förstondige karler, som schaffede then menige man Lag och rett, och sätte, på wåre wågna j häredzhöffdingens stadh, doch att heredzhöffdingzrenten motte bliffwe vpburen till wårt behoff, och giordes räkenskap före jn j wår Cammer etc Så mottu och förlijke tegh, på wåre wågna, medt them, som till sådane embete förskickede bliffwe, och giffwe thonum en skålig Lönn årlige för theres omak. Mån häredzrätten j Göstringz häredt haffwe wij vndt Erick Scriffwere, som her effter skall haffwe befallning j Bobergx häredt och Askahäredt etc

Jtem then Bondegård Hånger, som tu begärer, äre wij tilfrijdz, att tu beholler, Doch medt så skåll och förordt, attu kant få bondans gode minne och samtyckie, som ther nu boo vpå, så att han medt godh minne will ryne för tigh, ålliest icke, Effter wij kunne icke med någon skåäl driffwe anthen en eller annen aff sitt hemen, som thet tileffuentyrs vpbygdh haffwer, och gärne sittie will, och göre lijke och rätt för sig, Medt minne han sielff förbryter sig, eller thet willeligen vpseije will etc Ther tu wett tig effter rette, Datum vt supra,

Linköping den 4 Julii.

Till Torsten Salmonsson och Anders Vestgöte om krut, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 80.

Till Torsten Salmundsson och Anders Wåsgöte, vm Körnekrut och Bly. Datum Linkö:[pung]
4 Julij Anno etc 43.

Wår gunst etc Effter thet Torsten och Anders j giffwe eder vtt för höffwidzmen, och skole ware gamble Hoffmän,

Förundrer oss icke litet, atj eder så sielsindt förseedt haffwe, och synnerligen j thet stycke, som tu Torsten Salmundsson scriffwer, att på jngen aff Galeerne, som nu tilstädhe äre, är noget körnekrutt eller bly, vtan att thet bleff alt tillbaka på then store Galleijden etc Szå kunne wij icke tenckie, huadt thet är för ett förstond, både aff eder så och flere som sådant beställe skulle, att hwar aff eder som Höffwidzmännen wåre icke toge så myckit körnekrutt och Bly jn på hwar Galee för sig, som förnöden war, vtan lothe kommet alt jn på ett Skipp. Szå giffwe wij eder thet sielffwe tilbetenckiendis, huru thet wille skicke sig, hwar j än fast hade lupit till siöss j en Flotta, kunde j dog aff Gudz Weder och Wind tileffwentyr's wäll j Siön förskingrede bliffwe, huru j dhå hade j then motten förseedde och förwaredde bliffwit, kan man wäll tänckie. Så hade wij och nu satt all wår tröst, atuj schulle fåat vndsetning med Körnekrutt aff Galeerne till thet folcket wij nu achte skicke nijd ått Småland. När wij nu see till, dhå äre wij icke stortt bättre än j sielffue j then motten vtsatte. Och synes oss, atj vdj then sak icke myckit wijseligen handlet haffwe. Wåre gott, atj på en annen tijd tenckte annerlunde ther till.

Så förnimme wij och, atj haffwe förskicket någett folck aff Galleerne vp j Landet med Benckt Småsuen så att Galleerne icke nu wäll bemannede äre etc Är förthenskund wår wilie, att j tenckie till, att förstärckie eder igen, huru j kunne, eller late kalle same folck tillbaka till Skipen igen. Wij haffwe på thenne tijd jngen råd att skicke eder folck.

Fattes eder skipzöll, dhå må j haffwe bwd till Surköpung, och late aname ther Twå eller Tre läster aff thett Skipzöll ther brugget är, anner råd wette wij eder icke på thenne tijd, Mån haffwe j nödh vm fettalie, dhå må j handle med them j Skäriegården, att the göre eder någon gård, så myckit j kunne hielpe eder med, Datum vt supra,

Linköping den 4 Julii.

Till Germund Svensson om infordrande af gislan från vissa häradet i Småland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 81.

Till Germund Swensson, att han scriffteligen tillbiuder Jacob Bagge, att han fordrer Gisseler aff the häreder som han handler vdj, och later förstå, hwicke the Gijsseler ware skole, Datum Linköpfung 4 Julij Anno etc 1543 .

Wår gunst etc Wij haffwe fått thin scriffwelse, Germund, och therutaff förnummit, för hwad orsaker skuld tu haffwer vtskicket Jacob Bagge med wåre Knecter Tyske och Swenske jn vdj Högby Sockn och flerestedz ther the behöffwes etc Szå försee wij oss, att Jacob skall wara starck nog på then sijden, med sitt sälskap jndragen, Och finner wäll rådth på then sijden, med thet sälskap, som sig icke bättre eller till dagtingen giffwe wele. Szå haffwe wij och på thenne sijden skicket vtt Axell Ericksson wäll Fyrehundrede starck jn vdj Ydre, och ther vtt mätt, som then förrädere hoop theris mäste tilfluct och beskydden haffwe, Wåre gott, att både hoperne hade theris kundskaper stedze seg emellem, ther vn må tu förmane Jacob Bagge. Och effter wij förnimme, att almogen är än nu ganske sielsindt tileffwentys så wäll ther nijdre som her vppe, Therföre är wår wilie, att tu wilt och scriffteligen förständig Jacob Bagge, att han fordrar än nu Gisseler aff the häreder, han än nu handler vdj, och them han icke fullleligen kan förtro, på thet the icke åter vpå nytt något buller och obestond anrichte skole, som endeles tilbefructendis är, hwar man icke täncker ther någett till vdj tijd. Tesse Smålenningar her vppe j Ydrö och någre flerestedtz skicke sig lämpelige nogh. Wij hade vtskicket,

som för:uit står, Axell Ericksson, att late handle med them, vm en dell och annen, och ibland annet begärede han, att the skulle skicke till oss någre Gisselers, huickit och så skedt är, Så vtschickede the her j Ydrö Fyre och Tiugu medt the bästa Dannemen, som föge skuld hade, Män aff then hoop, som skyldige wåre, komme anthen fåå eller jnge, huad mening ther vnder är, thet kan man wäll förstå. Hwarföre må tu och förmane Jacob Bagge, att ther som han sådane gisselers fordra will, att han dhå heller tager aff then hoop, som skyllige äre, och the som Dannemen wåre, motte sittie heme, vpå thet att vm seden finnes, att häradet annerlunde skickede sig än som tilbörligitt wåre, eller husade, hägnede och beskyddede tiuffwer och förrädere, Dhå motte man strax göre theres endelycht, som j gijslan stode,

Jtem som tu scriffwer, begärendis, atuj wele sende titt nijd mere fettalie, som är tortt kött, flesk, Ströming och malt etc Så må tu wette, atuj haffwe nu jngen rådth till mere fettalie, att afflate ifrå Stockholm, än som wij tig skicket haffwe, effter wij haffwe nu j tässe förlijdne tijder hafft så swår vtspisning, på wåre Skip, Galleer och alliest. Therföre må tu finne hwadt rådth tu kant ther nijdre j then måtten,

Wij försee oss och, att tu her effter jngen breck kan haffwe till fettalie, effter tu haffwer jw landet för tig, att tu kant skaffe tig, huad som fattes, yttermere behöffwer tu icke förmode tig j thenne Sommer någen fettalie iffrå Stockholm. Tu wilt och ware förtenckt vdj att skaffe tig Oxer till Slacterijdt, ee hwad rådth tu finner, skulle tu än köpe någre Oxer för pen:r, så att Slottet nottorffteligen försörgt och bespiset bliffwer,

Jtem må tu lathe thenne breffwisere Kon:ge Wårdes tienere till Danmarck Herleff Trolle få strax han tijtt komber godh fordenskap theden och till Rotneby eller Sellesborgh. Datum vt supra,

Linköping den 4 Julii.

Öppet benådningsbref för innebyggarna i Vestra härad i Småland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 82.

Öpett breff till menige man vdj Wästrehäredt, att Kon:ge Ma:t giffwe them nådt och Wänskap, Dog med så skäl, att the bättre sig, straffe skalcker och förrädere. Jtem att K: Ma:t vnner them Konungz fordringen att löse, för Twå Öre hesten, antere j oxer, Smör eller pen:r, Datum Linkö:[pung] 4 Julij Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Tilbiude eder Dannemän wåre vnder-såter menige man, som byggie och boo j Wästerhäredt, Wår gunst och nåde tilförende. Giffwendis edher her medt tilkänne, att wij med tässe eders Sendebwdt, Karll Benckts-son j Bringetoffte och Måns Pedersson j Högzstentorp, haffwe j tässe näst förlijdne dagar fått edert breff, vdj hwilckit j samfält begäre, att wij wille tage eder til nåde och wänskap igen, För then vtilbörlige handell, som j och flere j then Landzenden haffwe tagitt eder före, emott Gud, oss och edert Fädernes rike Swerige j thenne förlijdne tijdh etc Szå skall Gud kännet, wij för wår person, till sådane obestond haffwe hwarcken giffwit orsack eller tilfalle, Och är thet oss fast och högeligit emot att så skedt är, och icke heller nog besinne kunne, huad orsak j haden ther till, att j eder sådann vtilbörligheet och olydne företage skulle, hade eder någon olag vpå gått, anthen aff en eller annen, Dhå skulle j sådant elaget för oss, som edher rätte Herre och Konung, och icke sielffwe bliffwe edre egne Domare j saken. Wij hade gärne welet wettedt och ramet edertt bäste, och hulptit eder till alt thet som rätt och skäal warit hade, Män j willen thet icke

göre, vtan lothen eder så skänneligen förföre vtaff en förrädere hoop, som eder nu vpå all skade och fördärff fördt haffwa, som eder sielff wäll witterligitt är, Doch icke tess minne, hwar j Dannemän meente saken med tro, och vtaff ett gott hierte, och wille eder än nu bättre, och sielffwe hielpe till att straffe och näpsse Skalcker och förrädere, som än nu löpe ther hoss edher, och bedriffwe alle förrädere stycke, Dhå wele wij gärne tage edher till nådhe och wänskap jgen, och bliffwe eder för en gunstig och nådig Herre och Konung. Män hwar thet icke skeer, Dhå kunne j sielffwe tänckie, wij bliffwe förorsakede, att tänckie ther annett till. Szå haffwe j och edher Skotzmäll, på wår tro tienere Peder Nilsson, att j haffwe loffuet oc sworitt honum, med hand och mund på wåre wägna, Therutöffwer satt honum Fyre och Tiugu Dannemen j loff och lyffte för eder, atj effter thenne dag alrig wele tråde iffrå thett hwlskap, troskap och manskap, som j honum, på wåre wägna, loffuet och tilsagt haffwe, vtan heller thet stadigt, fast och obrutzligen att holle, och thet medt gärningen altijdt, effter eders ytterste förmåge fulborde och effterkomme etc Szå höre wij gärne, att så skedt är, giffwe Gud, attj thet så trolig vtaff hiärteedt meente, och willen bliffwa wijdh ord och sanning, som j jw nogsambligen vtloffwe. Hwadt som helst edher, på wåre sijdhe vtloffuedt och tilsagt är, skall och hollit bliffwe, Så färren attj och, som för:uit står, eder bättre wele, och sielffwe manneligen och troligen tilhielpe att straffe och näpse Tiuffwer och förrädere, som än nu löpe wijdt Skogen, och wele bliffwe vdj theres ondzsko och hardnackigheet like hårde bestondendis, och sig hwarcken till frijd eller dagtingen giffwe wele, eller giffwit haffwe, som aller störste macht vpå ligger.

Thernäst som j och beröre, vm wår Fodring, som nu tilstundar j thetta år hoss eder, beclagendis ther hoss, atj swärligen vtödde äre, och ganske lijtet sått haffwe, be-

gärendis förthenskuld middel vtaff oss, på samme fodring etc Szå känne Gudt, thet j så swärligen vtödde äre, och ganske lithet sådth haffwe, är oss högeligen emott. Så giffwe wij eder thet sielffwe vdi betenckiende, hwem sådant mäst wällit haffwer, Dher j och flere the Dannemän j Smålandh hade welet rådt och lydett wåre scriffwelser och trogne förmaninger effter, och bliffwit heme sittendis, actendis edertt boo och boohag, och såådt eder åker, som Dannemän pläge, Jtem och hugget så månghe swijdeland j år, som j haffwe tilhulpit att hugge brätter, dhå hade j och the icke hafft så stor nödh för kakerne hoss eder, som nu tileffwentysr skeer, Män then vtödning j tale vm, ther måge the och j tacke eder sielffwe före, Gudt skall kändedt, wij haffwe för wår person giffuit ther hwarcken orsack eller tilfalle till, thet wij och för Gud och allt Christedt folck betyge wele, Doch atj Dannemen täss yttermere måge förnimme wår gunst emott eder, Så äre wij tilfridz, att vnne eder wår Fodring för Twå Öre hästen, anthen j Oxer, Smör eller Penningar, hwilckit eder nu bäst och lägligest kan komme till lijse, Dhå sättie wij thet vdi edert kår. Dog tage wij oxerne helst, Anseendis atj tesste wälwilligere gören oss wår rättigheet vtt, som j oss, på Cronones wågna pligtige äre, Och hwar wij yttermere kunne wette och rame edert beste och gagn, ther finne j oss altijd willige till. Befalendis eder Gud. Datum vt supra

Linköping den 4 Juli.

*Öppet bref för hustru Elin, Sven Unges enka, på en tomt
i Linköping.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 83 v.

Öppet breff för hustru Elin Swenn Vnges
effterleffwerske vdj Linköpung, på then tomt som
hon nu boor vpå, att niute vdj hennes lifftijd,
Datum Linköp:[ung] 4 Julij Anno etc 49 [c: 43]

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff synner-
lig gunst och nåde, haffwe vndt och tillatidt, såsom wij
och nu her med vnne och tillathe, att thenne hwstru Elijn
Swenn Vnges effterleffuerske frij och obehindret, må och
skall, vdj hannes lifftijdt bliffwe besitiandis på samme
tompten, som hon nu boor vpå, och wij för:de hennes
Man j hans lifftijdt vnt och förlänt hade, liggiendis mitt
för Såndtgatun j för:de Linköpung, Och haffwer tilförende
legat vnder Jomfru Maries Rosenkranss prebende ther
sammestedz etc Hwarföre biude wij wåre Fougter, Em-
betzmen, och alle andre som för wåre schuldt wele och
skole, göre och lathe, att the vdj ingen motte her emott
göre för:ne hustru Elijn hinder eller förfong, Wijdt wår
ogunste, Datum vt supra.

Linköping den 4 Julii.

Öppet bref för flere borgare i Vestervik, att segla till Tyskland, men att de på hemresan skola lossa sina varor i Kalmar, och der bosätta sig.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 84.

Öpett breff för Dan Tomesson, Erick Matzson, Peder Joansson och flere the Borgere och köpmän j Westeruick, att sägle till Tysland, Doch så att the på hemeresen skole sägle ått Calmarna, Datum Linkö:-
[pung] 4 Julij Anno etc 43,

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff vår synnerlig gunst och nåde, haffwe vndt och tillatidt, och nu med thetta wärt öpne breff vnne och tillathe, att tesse wåre vndersåter och Borgere vdj Westerwick, Dan Thomesson, Erick Matzsson, Per Joansson, och flere the köpmän ther byggie och boo j Wåsterwijk, måge och skole frije och obehindrede, med the Skipp the haffwe, sägle till hwicke aff the Tyske Stådher, som them lyster, effter theres näring och bärning, Doch medt sligt beskedh och förordt, Att the på heemresen skole sägle ått Calmarna och icke till Wåsterwijk igen, Ther skole the losse och föryttre theres warur, som the före, och ther sedhen vtan all skotzmåll besittiendis och boendis bliffwe, hwilckit wij giffwe wåre Befalningxmän och vtliggiere tilsios tilkänne, att the måge wette sig her effter rette, jcke görendis för:ne Westerwickz Borgere, till personer, Skip eller godz her emot någett hinder eller förfong, Wijdh vår ogunste, Datum vt supra,

Vadstena den 6 Julii.

Till Axel Eriksson om tåget inåt Norra Vedbo och Ydre.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 84.

Till Axell Ericksson, vm thett twg jn ått
Norrewijdbo, Datum Wastena 6 Julij Anno etc
1543 .

Wår gunst etc. Wij screffwe tig nu nyligen till Axell, At wij tilsinnes wåre, (: effter som tu och Gudmund oss scriffteligen rådde :) att lathe göre thet twg jn ått Norre Wijdbo, och så på then sijden jn j Ydrö, Och äre nu förthenskund med en stoor partt aff wårtt krigzfolck kompne hijtt till Wastena, achtendis samme twg att lathe fulfölie. Doch effter wij icke wette, huru alle saker begiffwe sig med tig och thin hoop, Jtem Jacob Bagge och Jören Jönsson, med thet salskap hoss them äre, eller och vm eder sampt eller synnerlige (: effter the lägenheter wij see, höre och förnimme ther nidre :) synes behoff eller nyttigt wara, att samme twg företages skall eller icke. Therföre late wij än nu, på någre dager anstå med samme twg, till täss wij bekomne her vpå Ett wist och scriffteligitt swar och beskedh ifrå tig igen. Hwarföre är wår wilie och begären, attu oförsumeligen genom natt och dag skyn-der oss ett hastigt swar och beskedh med thetta eller någet annett bwdh tilbake igen, Och ther hoss vm alle legligheter en wiss och beskedelig scrifftelig vnderwisning, både vm Jacob Bagge huad han bestyrer, så och Jören Jönsson, Jtem huru eder synes att almogen tage saken före, och vm alle andre lägligheter. Therneest synes oss icke orådeligitt ware, att hwar som helst j tingede med almogen, atj än nu på nytt fordre Gisler aff them, effter man förnimmer thet almogen holle så lithet aff thet the loffua, och them skulle man winleggie sich att aname för

Gisellers, som the største procuratores, och mäst haffwe waridt medt att röffwe och stiäle, Och icke them som stille sittid haffwe, eller till sådane obestond nödde och tuungne wåre, som nu med the Kindboor skedt är, vpå thet hwar häredet seden icke holle wele, som the stode j Gijslan före, Dhå hade man tess bättre foog och orsak att nepse them, som borgan wåre, Doch motte man ligewel vnder ett skjn icke annet giffwe före, än att man begärer them som Dannemen äre, och likewäll tage thett annet partij vtt. Therutinnen tu wilt förtenckt wara. Gud tig befalendis, Datum vt supra.

Vadstena den 7 Julii.

Till Joen Bagge om skattesmöret af Vartofta härad.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 85.

Till Joen Bagge, vm Kon:ge Ma:tz Smörskatt
vdj Wartoffte härede, Datum Wastena 7 Julij Anno
etc 43

Wår gunst etc Som tu scriffwer Joen, och begärer wette wår wilie, Och huru wij tilsinnes äre, vm then tilstundende Smörskatt aff Wartoffte härede, Och hwartt almogen honum före skall etc Szå kunne wij intit annedt sware ther till, vtan wij ställe thet till almogen sielff, hwilcket them lägeligest är, anten att före samme Smörskatt till Lödöse nu nästkommendls Laurentij, och leffwerere honum wåre Befalningxmän ther j händer, som want är, Eller och late komman hijt ätt Östergötlandt, öffwer Wåther till Westena och seden till Norköpfung. Tesse Tw Wilckor må tu ställe them heem. Wij äre tilfridz, hwilckit aff them the wele bliffwa wijdh etc Vm än nu någet aff then förlidne årss Smörskatt, ther j thin befallning tilbake står, Så äre wij tilfridz att vnne them pundet för Elffwe Öre, effter som wij tig tilförende ther vm tilscriffwit haffwe, Datum vt supra,

Vadstena den 7 Julii.

Till Marquard Holst, fogde i Vester-götland, om hans räkenskaper för de två sista åren.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 85 v.

Till Marquard Hålst, om hans Rekenskap. Datum Wastena 7 Julij Anno etc 43 .

Wår gunst tilförende etc Wij haffwe förstätt aff titt breff, Marquard, att tu haffwer waridt j Stockholm och ther giordt thin Räkenskap för tässe Tw näst förlidne år, som är för thet Fyretijeet oc tw åren, Endoch Camererne icke kunde beslute thin räkenskap för thet 42:dre årett, för än the få wette wår wile vm then fodring tw skiuter vpå, att wij vnte tigh senest vpå Örebro etc Szå är wäll santt, ther j Örebro bleff någett taledt vm samme gästningh, ändoch till ingen ändhe, och effter tw icke haffwer vdj thenne thin schriffwelse tilkänne giffwit, [huru] myckit aff samme fodring tw gäst haffwer, eller huad fodring thet är, eller [huru] myckit folckit är, som tu haffwer hafft hoss tigh, Dherföre kunne wij icke heller än nu giffwe ther någon swar vpå, Hwarföre må tu yttermere late oss förstå, huru många karler, besynnerligen till häst, och besynnerligen till foot, tw hållit haffwer, Och hwadt tu aff för:ne fodring, till theres vnderholdningh förtärdt haffwer, seden wele wij wette tig ther ett swar vppå. Alle the oxer tu kant komme affstädh, them skynde oförsumeligen vp till Oloffsmesse Marcknat, hwar the komme myckit senere, dhå bliffwe the oss thess minne nyttige, Ther rette tig effter, Datum vt supra,

Vadstena den 7 Julii.

Till Lasse Pedersson att han skall skynda sig med de på gallererne befintliga penningar till konungen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 86.

Till Lasse Pedersson, att han skynder sig med then ganske Summa, som han tagit haffwer aff Galleerne, till Kon:ge Ma:t Datum Wastena 7 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij förskicke tig vnder ögon, Lasse Pedersson Tije Roter knächter och någre häster, som skole fölie teg ifrå Surköpfung med penningerne och hijtt till oss, Är förthenskuldt wår wilie, att tu oförsumeligen skyn-der tegh med then ganske Summa, som tu tagitt haffwer aff Galleerne, till oss, ee hwar tu oss finnendis warder, haffwendis gott och nöge tilseende med penningerne, som macht vpå ligger, Datum vt supra.

Vadstena den 7 Julii.

Till Jören Jönsson, om åtgärder mot de papistiske canikerne i Växiö, om lämplig plats för en befästning, om återtagande af förläningar, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 86.

Till Jören Jönsson, vm the Papister vdj Wäxiö, Jtem att han later vpsökie och besicte någon platz, till en befästning, ther j Småland, Jtem att känes wed the 2 häreder, som her Twre Trolle her til hafft haffwer. Jtem Norwidinge häredt, som Joen Olsson hafft haffwer. Datum Wastena 7 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij scriffwe tig til iffrå Surköpfung, Jören, vm the Papister och Cannicker j Wäxiö, att wij

icke tilsinnes äre haffwe them ther så många boendis, vtan att tu wilde tänckie annerlunde till saken, och kännes wedh theres Landboor och ränte, och hålle oss ther gott folck vtaff etc Szå äre wij och nu wijd samme sinne, effter samme salskap gör oss föge gagn ther nijdre, alleneste att ther bliffwe någre godhe Christelige predicanter, och the som oss trogne och rättrådige wære.

Tesligiste Som wij och samme tijd förmante tig, att tu skulle tänckie till att vpsökie och besichte lathe någon bequäm platz, ther tu kunde haffwe råd h och tilfalle till att befäste tig, Så synes oss än nu rådeligitt och nyttigt ware, att tu wilde alffwarligen tänckie ther till, effter som wij then tijd scriffwe. Ther ligger stoor macht vpå. Och vpå thet tu täss bätter råd haffwa kan, att vnderholle en hoop folck, och befäste tig, hwar som lägligett wære, Dherföre må tu och kännes wijd the Twå häreder, som her Twre Trolle haffwer hafft aff oss j förläning, så och Norwidinge härede, som Joen Olsson hafft haffwer, så försee wij oss, tu kant jw någett vträtta. Och kunne wij jngelunde längre effterlate them sådane förläninger, all then stund wij (: för then förrädere hoops skuld, som sig än nu holle wijd Skogerne :) nödgas att vnderholle en sådane dräpelig hoop krigzfolck, Ther till wij doch hwarcken aff en eller annen någon hielp eller vndsätning haffwe, vtan ligger alleneste sådane swære Penningz förspillinger på wår Taska. Dherföre kunne wij icke minne göret, än att wij motte haffwa någett igen, ther leken kan hålles vppe medt. Therföre må tu her vm förtänckt wara, Och vm the andre ärender wij scriffwe tig till vm j sijdzstens, Datum vt supra,

Vadstena den 7 Julii.

*Till Lasse, Abraham Erikssons fogde på Varnhem, om
uppbörden af återstäder.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 87.

Till Lasse Abram Ericksons Fougte på Warnim, att han later Hinrick Pedersson oclandret vpbäre huad dell som honum, på våre wägna, vtfäst är ther aff Warnim och tess landbönder etc Datum Wastena 7 Julij Anno etc 43,

Wij haffwe förstätt, Lasse, att tu alrede träder flux offwan vdj med then befalning tu haffwer aff Abraam och will med fäss känes wijdh the återstäder, hwicke Hinrick Pedersson, vpå våre wägna, för än Abram fick Warnem j förläning, vtfäste våre, etc Szå är vår wilie och biude tich, att tu lather för:de Henrick oclandrett vpbäre hwadt dell som, på våre wägna, vtfäst äre, så frampt wij icke skole lathe tänckie ther annet till, Ther rette tig fulkommeligen effter, Datum vt supra

Vadstena den 7 Julii.

*Till Matz i Vik, länsman i Tweta härad, om uppbörd
af återstäder i häradet, som ej längre är förlänadt till
Måns Svensson.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 87.

Till Matz j Wijk, Ländzman j Tweta, att han icke later Mons Swenssons fougte vpbäre någre återstäder aff Tweta härede, effter thenne dag, vtan hwadt ther vtfäst är, thet må bliffwe ston-
dendis, K: Ma:tz fougte tilhonde, Datum Wastena 7 Julij Anno etc 43,

Skall tu wette Matz j Wijk, att wij haffwe latijð igen kalle ifrå Måns Swensson then förläning, han hade ther j

Tweta häredt etc Szå är wår wilie och biude tich, att tu jcke later för:ne Måns Swenssons fougte, effter thenne dag vpbäre någre åtherstäder ther aff häredet, Mån huadt vdj så motte vtfäst är, thet må bliffwe stondendis, till täss wår eigin fougte tijt j häredet kommendis warder, eller och att tu later bäret vp oss till rede och räkenskap till tess Peder Nilsson kommer, Ther rette tig effter, Datum vt supra.

Vadstena den 8 Julii.

Till Jören Jönsson, om det af honom antagna folkets ovlighet att göra gemensam sak med Peder Nilssons folk och andra emot de upproriske.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 87 v.

Till Jören Jönsson, vm thett folck, som han vdj K: Ma:tz eed och tieniste antagitt haffwer, Datum Wastena 8 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Oss är endeles vnderwist, Jören, att thet folck tw i wår eedh och tiäniste antagit, och j befalning haffwer, göre föge till saken, vtan tage försumelse för ärender, wele altijd mäst liggie på Lakenne säng, Och lathe fienderne och then tiuffwe hoop löpe och haffwe theris egin wilie, som them lyster, j the härede, som tu j befalning haffwer, icke heller will samme tijt salskap tillathe, att Peder Nilsson och flere, som wij på thenne sijden vt-skicket haffwe, att gå wijdh Skogerne, effter then tiuffwe hoop, måge slå effter them, jn j the häreder, som samme titt salskap wancke, och tu j befalning haffwer, vtan när tässe förnimme, att tiuffwerne äre ther jnne och wele slå effter them, dhå få the aff titt salskap icke annett än ond ord och vndseijelse etc Szå tycker oss Jören, att wij med sådant icke wäll tiänte äre. Förty schole then förrädere hoop sådant wilckoor haffwe, och löpe effter theres egin

wilie, och icke will titt salskap flux slå effter them, eij heller tillathe andre, som thet tileffwentys gärne giorde, dhå bliffwe wij ther med ijldde tiänte. Må tu förthenskuld alffwarligen holle samme titt salskap wår wilie och mening före, att the late sig her effter något ytterligere och wällwilligere befinne till att göre wårt folck, och besynnerligen thenne wår tro tiänere Peder Nilsson och the andre som honom fölge, manneligit bistondh, ee när the på askiendis wardhe, Och icke drage sigh vndan, eller och läggie thom vt aff med onyttige ord. Förty thet will ware högelige förnöden, att man altijd slåår effter then Tiuffwe hoop, och göre them affbruck på alle sijder, och hwar man kan, så frampt något likeligen skall tilgåå, Thetta mottu holle för:de thine salskap alffwarligen före, att the tänckie annerlunde till saken, så frampt ther skall bliffwa någett gott vt aff, Datum vt supra

Vadstena den 9 Julii.

Till borgarene i Lödöse, om knektarne i lägret vid staden, och deras fordringar för andre knektars förplägning, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 88.

Till Borgerne vdj Löse, vm 3 Kon:ge Matz Fännicke knächter, som the vdj theris Lägre ther vtan för Byn, någre läster öll och bröd skenckt haffwe, oc vm the penningar som Cristoffer van Dresens fännike är them sk[yldig] Datum Wastena 9 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått eders scriffwelse, käre Vndersäter, och förmärckie för hwadt orsaker skuld j icke haffwe latidt the 3 fännicker knächter komme jn j eders Stadt etc Szå lathe wij oss med sådane eders endt-skylding wäll benöije. Mån thet j beröre, attj haffwe skänckt samme salskap någre läster Öll och brödh i lägret

vtan för byn etc Szå hade thet föge giordz behoff, all then stund wij hälle them vdj en sådane swår Månedtz besoldning. J motte wäll haffwe tagit lijke för edert. Doch betacke wij eder för thenne och all annen eders troheet och wälwilligheet, och wele thet eder vdj all gunst och nådhe betänckie.

Som j godemän yttermere beclage, att the knächter vnder Cristoffer van Dresens Fännicke äre eder skyldige bleffne Tw Twsende, Twhundrade och Femptije marcer ortuger alleneste för öll, Begärendis förthenskund, att wij eder till sådane betalning hielpe wele etc Szå är thet oss ganske sielsindt, att j vm sådane gäldh, mäden fännicken war her j Rijkit icke fordra lothe, icke häller taleder ther vm, när then senaste betalning skedde j lödese på samme Dresens fännicke, och kunne förthenskund icke fulleligen wette, hwadt heller thenne 2250 marcer ortuger äre medt jnräcknede j then Summa, som her Göstaff haffwer länt aff Borgerne, till samme knechters betalningh, eller skall thetta ware någon annen synnerlig räkenskap. Hwarföre måge j vnderwisa wår tro Man Her Göstaff Olsson wijdere huru ther vm är, och han oss frandelis, Så wele wij dhå giffwe edher ther vpå ytterligere swar och beskedh, ther j kunne wette edher effter rette. Szå haffwe wij och nu vtskicket wåre trogne Män och tjänere Her Birge Nilsson och Valentin Scriffwere med någre flere, hwicke the knechter, som ther j eder By och flerestedz j then Landzände liggie, mustra och affbetale skole, Och så förskaffet, atj till eders redelige betalning, för hwadt deel the hoss eder förtärdt haffwe, komme måge och skole, Begärendis förthenskund atj wele än nu, på någon ringe tijdt, göre thet beste hoss samme knechter till täss lägenheterne sig så begiffwe, att wij kunne skicke them dedhen. Käre vndersåther vdj hwadt motte wij kunne wette och rame edert beste, göre wij altid gärne. Datum vt supra.

Vadstena den 9 Julii.

Till hr Gustaf Olsson, om afskedande och betalning af det utländska af cancelleren värfvade sjöfolket, om de svenske knektar, som skulle värfvas, afgift för fodringen i Vester-götland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 89.

Till Her Göstaff Olsson, vm thett Skipzfolck, som Cantzeleren Her Conrardt förde hijt jn j landet. Och vm någre andre ärender. Datum Wastena 9 Julij Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Som j åther scriffwe, Käre Her Göstaff, vm thet Skipzfolck, att the sig vdj årstieniste icke begiffwe wele, synnerligen som gipte äre, vtan begäre håller förloff och Pasbordt heem till theres igen, Och att the motte bekomme thet the förtiänt haffwa, och them aff Cantzeleren Her Conrardt tilsagt är, Så wåre wij wäl tilfridz, såge och gärne att så skedde, hwar älliast någon rådh till penningar förhånden wåre, anthen aff then Summa, wij till knechternes betalning nu nijdschicket haffwe, eller älliast hwar j kunne bringe så myckit till wåge, atj kunde ställe them tilfrijdz medt och bliffwe skjilde wijd thet salskap, effter wij förnimme the tiene oss föge all then stund the wele icke bliffwe j årss tjäniste, The andre som och wele giffwe sig vnder fännicken, kunne wij och wäll lijde. Så skole j och med Skepperen, som j nu vpsendt haffwe, bekomme yttermere och wijdere beskedh vm samme boijertt och skipzfolck. Och synes oss, ath then vnderwijsning, som thenne Skeppere her nu berretted haffwer, och thett beskeedh, som j tilförende finge aff Her Clawes Bijlle (: vm then handell som j Marstranda hampn sig tildragitt haffwer :) och oss vdj edert förre breff tilscriffwe, komme icke när öffwer eens. Och skole

wij tro, att samme skipzfolck haffwe anten föge eller alss ingen skuld hafft, ändoch orsaker kunne wäll sökies, som och tilförende med thet fransosiske Skip skedde, kan skeep, att effter samme skipzfolck äre till Brämen hemma, att man gärne wilde göre oss ther nägen olämpa, effter the van Brämen haffwe waridt oss myckit till wille och tieniste, vdj tässe förlidne tijder. Wäre gott att man icke stälte alt för myckin loffue till alt hwadt thet salskap seije.

Thernest Som j och röre, vm the vnge giffte och ogiffte karler, them wij begäredt haffwe, attj vdj vår tieniste aname skulle, Begärendis ther vm en wijdere förclaring, hwadt häller sådane salskap skall anames vdj årss tianiste, och låffwes och tilseijes kläde och penningar, eller och vm the skole vpschreffwes och försträckes någre penningar vpå handen, att man förwiste sig med them, när thet behöffdis etc Szå synes oss, att hwar j kunne bekomme the som dugelige och änckiom gode Schyttere wäre, them motte man wäll strax aname j tienisten, och tilseije them kläde och penningar årligen, lijke som the andre nyligen antagne wäre Swenske knächter bekomme, eller och att man handlede med them, på en skäligh månedz sold, som wäre till Tre eller Fyre m^{ff} vm måneden, och the seden hulle sig sielffwe, och lathe sig bruke, ee hwar man them behöffde, tesse mellem motte the wäll ware hemme, och bruke theris åker och äng. Män thet wij skulle tage många giffte karler j tianisten, med minne thet wäre hwsmän eller sådant salskap, thet will icke wäll skicke sig, effter wårt betänckiende.

Som j och giffwe tilkänne, hwadt handel j, effter vår scriffwelse, haffwe giordt med almogen j then Landzenden, vm vår fodring, att the motte komme vt aff med penningar Twå öre för hästen, Synes eder förthenskuld icke nu rådeligitt wara, att fordra Oxer för samme fodring etc Szå är thet oss lijke gott, hwadt heller penningerne bliffwe

vpborne för samme fodring, och så köpes oxer för them, eller och att almogen vtgöre oxerne, När j man med fougterne och flere j then Landzänden beställe wele, att så skee motte. Män thet wij skulle skicke någon tijtt nijdh, som samme fodringz penningar vpbare, och han skulle seden köpe oxerne, Thet är icke wäll vdj vår lägenheet, haffwe ther icke heller råd till vppå thenne tijd. J kunne doch lettigen bestyre thet med fougterne eller någre andre, som thet allestedz bestyre kunne. J wele käre Her Göstaff jw så lagat, ee hwadt rådt ther finnes, att wij måge bekomme aff then Landzänden j thetta år, en heel hoop oxer. Förty wij äre platt nödstelte både på Stockholm och flerestedz, effter wij haffwe nu j thenne Wår och Sommer hafft en swår vtspisning till siöss. Så och altijd hollit myckit folck på Slotten och gårderna. J wele förthenskuld läggie eder her all flijtt och winning vm, som j kunne tänckie oss macht vpå ligger, Och att samme oxer motte komme vp nu till Oloffzmesse nästkommendis, alliest wette j wäll sielffwe, hwad gagn man har aff them.

Vm the Twå Schreddere, som j haffwe giffwit dagh och med Dackens salskap gånget haffwe, Äre wij tilfridz, att the måge niute samme dag, hwar the sig icke alt för groffweligen förseedt haffwe.

Som j och begäre wette, hwar som någon sacköre eller skoffling aff sligt salskap faller, hwadt heller wij sådane sackfall sielffwe beholle wele, eller vnnett them som förlåningen haffwe, Szå kunne j wäll sielffwe tenckie käre Her Göstaff, att wij vdj thenne fegde haffwe hafft then störste tunga och vtlegning, Och wele förthenskuld sielffwe haffwe, huad j så motte sones eller skoffles skall, the gode män haffwe doch alliest hafft kon:ge saker med theres Landboor, tesse saker förutan, them wij hwarcken en eller annen vndsättie kunne eller wele. Befalendis eder her med gwd. Datum vt supra.

Vadstena den 9 Julii.

*Till Måns Pedersson (Stierna) till Lina, om huru förhållas
bör med de i Dackeupproret delaktige.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 91.

Till Smälendtzske Mäntz Persson till Lina, att
han ställer vtaff, att tage soning aff Dackens partij.
Datum Wastena 9 Julij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij haffwe förstått, Måns, att tu tager
fast soning aff then förrädere hoop, som med Dackens
partij vdj tässe förlidne tijder röffwet och theres skalcke-
stycker bedriffuit haffwe, och ther vdj thin förläning Ösbo
besitne äre etc

Så förundrar oss, att tu så handler oss våtspordt, Tw
west wäll sielff, att wij jngen befalning tig j så motte
giffwit haffwe, och haffwe platt jntit behag ther vtj, att
tu någen soning gör med thet sällskap, med minne thet
skedde med wårt minne och wetskap. Biudendis tig för-
thenskund alffwarligen att tu ställer sådant vtaff, så frampt
tu wilt göra thet oss behageligit är. Mån att tu tilsejer
them dagting eller frijd, som sig bättre wele, och icke
för grofweligen förseedt hade, ther äre wij tilfridz med,
Doch wele wij sielffwe lathe handle vm then soning. Ther
tu tig aldelis effter rette wilt. Datum vt supra,

Vadstena den 9 Julii.

*Till Peder Brahe om penningar till knektarnes behof i
Vestergötland, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 91 v.

Till Peder Bragde, vm penningar till knec-
ternes behoff vdj Wästergötandt, och vm någre
Copier, som K. Ma:t förskicker till honum. Datum
Wastena 9 Julij Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Wij skicke tig tilhonde,
Peder Bragde, en Copia aff thet breff, som Valentin wår
Secreterer oss nu nyligest iffrå Wästergötland tilscreff,
Ther aff worder tu förnimmendis, huru lägligheterne sig
begiffwe hoss knächterne, Och att the fordre flere pennin-
ger ändoch the jungen wijss Summa föreställe, hwad som
them fattis, Så är oss icke wäll lägligitt, att skicke så
wåre penningar vtt, med minne man j thett näste motte
wette Summan, hwadt ther vpå gå wilde, Må tu än nu
förfordret hoss Valentin och the andre, att the skickede
någen som wijss och trogen wåre vtöffwer penningerne,
Och lathe dog icke mere fordra vtöffwer än the behöffde.
Wij sende tig och en Copia aff en beställung som Pfaltz-
greffwen haffwer vtgiffwit, ther aff kan tu och förmärckie,
hwadt på färde är, Tesligiste sände wij tig en Copia aff
thett breff wij nu finge iffrå Axell Ericksson, ther aff för-
märckier tu och huru j Småland til [går], Så är wår wilie
och begären, Peder, effter tu bliffwer ther nu på någen
tjld tilstade, j Wastena, att tu wilt doch altjld haffwe
titt bwd och schrifuelse ju till Axell Ericksson och Peder
Nilsson. Wij haffwe schriffuit them till, att the skole och
så altjld så wäll schriffwe tigh till som oss. Tw wilt för-
thenskund jngelunde försume, att haffwe thine wisse kund-
skaper allestädz vthe, betänckiendis hwadt som på kund-
skaper anliggiende är. Tu wilt och så än nu alffwarligen

förmane the fougter, Ländzmän och andre vtt med then Smälendzske grentz, att the icke tilstädie the Smälenninger att köpe eller före någon mere spannemåle her aff Östergötlandt, för än the haffwe niderlagt eller leffuereret oss then Dacken j hender. Ther rette tig effter. Datum vt supra,

Vadstena den 9 Julii.

Till Jöns Brun, fogde i Sunnerbo och Vestbo, att han skall göra räkenskap inför konungen och ej för Jören Jönsson, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 93 v.

Till Jöns Brun, vm then befalning j Synnerbo och Wäsbo. Datum Wadstena 9 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Som tu haffwer schriffuit wår Tienere Clemet Schriffwere till, Jöns Brun, vm then befalning Jören Jönsson tig befaledt haffwer j Synnerbo och Wäsbo, att tu icke fulleligen weet hwadt häller tw aff samme Fögderij thin Regenskap jn j wår Cammer eller Jören Jönsson gøre skalt etc Szå må tu wara förtenckt vdj, och ställe thine saker ther effter, att tu bliffwer wår Tienere, och gör oss räkenskap, för hwadt tu haffwer att vpbäre eller vtgiffwe, och sende wij tich her hoss förwardt wårt breff på fougderijdt j Sunnerbo och Wäsbo. Doch wele wij att tu oförsumeligen (: genom trygge och sächre wägher :) giffwer tig hijtt vp till oss, Vnderwisendis oss vm alle lägenheter. Szå kunne wij och wijdere handle med tig, och vnderwise tig, hwad wår wilie och mening är, både vm ett och annedt Ther rette tich effter. Yttermere som tu och rörer, vm then fjordgamble Smörskatt, att the som än nu tilbake stå wele honum oförsumelig vtgöre, wåre gott att så skedde, Wåre wij och tilfridz, att tu lather sälle samme gamble smörskatt, ther tu kunde få mäst för honum, Män thenne års skatt toghe wij helst j Smör och att the

fördhe thet ått Lödesse. Wij wele och yttermere handle her vm med tich när tu komber till oss. Män alle the Oxer tu kant komme affstedh, them skynde med thet förste ått Vplandh, så att the kunde komme vp till Oloffzmesse Marcknaden j Köpung, allies komme the alt för seent vp. Ther rette tig effter. Datum vt supra.

Vadstena den 9 Julii.

Till Jören Olsson på Håkanstorp, om åtgärder mot de upproriske i Sunnerbo och Wäsbo, om mordet å fogden Erik Östgöte, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 94.

Till Jören Olsson på Håkonatorp vm then för-rädere hoop i Synnerbo och Wäsbo, vm then soning, som Mäns Persson haffwer giordt med the vproriske j Ösbo, och vm then som slog Brodde Ericksson ihiell. Datum Wastena 9 Julij Anno 1550 [?: 1543]

Wår gunst etc Wij haffwe fått thin scriffwelse, Jören Olsson, j hwicke tu förtäljer, hurulunde Jöns Brun, tw och flere wåre trogne Män och Tienere ther nidre haffue stält effter then förrädere hoop j Synnerbo och Wäsbo Så att thet salskap är j thet näste ther vtrothedhe etc Szå höre wij gärne, att så skedt är, Förmanendis eder att j än nu yttermere tänckie ther till på eder sijde, J höre wäll huickin tiuffwehoop än nu löpe her vppe j Småland, och bedriffwe alle förrädere stycker, som the och nu nyligen sloge en wår Fougte Erick Östgöte jhiell, med någre karler, wåre gott att man stälte effter thet salskap på alle sijder. Ther ligger stoor macht vpå. Som tu och giffwer tilkänne, att j på wåre wägna, haffwe giffwit någre aff thet salskap frijd och dagtingen, hwicke och fast effterstå, att wette huadt theris lösn eller soning ware skall, effter the höre, att Mäns Pedersson haffwer giordt soning med så många

aff thet sälskap som j hans förläning Ösbo waridt haffwe etc Szå endoch wij icke än nu fullelligen förtenchte äre, hurulunde med samme soning j then måtten handles skall, haffwe icke heller befaledt Måns Pedersson, att göre någon soning med thett sälskap, med minne thet skedde med vårt minne och witskap, och haffwe platt jntit behag ther vdj att han någon sone giordt haffwer, Och förundra förthenskund, att Måns Pedersson vnderstår sig sådant, vtan vårt samptyckie, Så haffwe wij nu för:uit Jöns Brun hijt vp till oss, Wele wij dhå yttermere tale och handle med honum vm theris soning Tesförjnnen må j lathe ther med bestå.

Män huadt j honum tilsacht haffwe, som slogh then Brodde Ericksson jhiäll, äre wij tilfridz, att thet hollit bliffwer, så fierren han sig icke yttermere med någon skalekheet eller otrolige stycker förnimme lather. Så må j och wäll handle med Jöns Larssons Erffwinger, att the wele see egenom fingeren med honum, synnerligen för the lägenheter skuld som på färde äre. Thet finner sig doch wäll med tijden, mere kunne wij icke göre ther till, Ther rette tich effter, Datum vt supra.

Vadstena den 9 Julii.

Öppet benådningsbref för innebyggarna i Södra Vedbo, med vilkor att de lemna 24 bofaste män såsom gislan, och hädanefter blifva konungen obrottsligt trogne.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 94 v.

Öpet breff till menige man vdj Södre Widbo, vm the 24 bofaste män som the schole sättie Kon:ge Ma:t j gislan och lyffte. Datum Wastena 9 Julij Anno etc 1543

Wij Gustaff etc Tilbiude edher våre Vndersåther som byggie och boo j Södrewidbo, Wår gunst och nådhe til-

förende, och giffwe edher her med tilkänne, Att tesse edhre Sendebudh Oloff Knutsson, Nils Trolle, Karll Råff, haffue waridt her hoss oss medt edert breff, vdj hwickit j bekänne, att j först emot Gud och hans helige skickelse, och seden emot oss eder rette jnfödde Herre och Konung, bruttit haffwe, j thet att j haffwe giffwit edher vnder then förrädere Nils Dacke, och giordt oss sådant hoffmodh, skade och förderff, Och tilläggie j sådane eders öffwerträdelse och brutt eders oförståndigheet, Och begäre förthenskund, att wij edher nådeligen ansee wele, och wände eder wår wilie och wänskap till igen, och loffue ther hoss (: som och samme eders Sendebudh oss på alles edhers wägna loffuedt och tilsagt haffue :) att j effter thenne dag edher med sådane vtilbörlig handell aldrig wele befinne lathe, vtan ware och bliffwe oss trygge och trogne, och sielffwe hielpe till, att nepse och straffe Skalcker och förrädere etc Szå häppes oss, Käre Vndersåther, att wij för wår person till sådana edhers och flere j then Landzenden företagne buller och förräderij, schade och fördärff aldrig hwarcken orsak eller tilfalle giffwit haffwe, hade icke heller förmodet oss aff edher eller the andre wåre Vndersåther j then Landzenden, sådane Lönn, för all then mödhe och arbete, wij för edher och menige Swerigis Rijke nu snart j 24 år hafft haffwer(!), Skicket och skaffet edher godh frijd och roligheet, Så att Rigisins Fiender icke haffwe tagit edher till en höne ifrå, j wår Regimentz tijdt, än sijdhen mere, Och lathe oss förthenskund tyckie, att oss med rette icke bordhe med sådant förmalediet vproor och obestond aff wår egin almoge lönte bliffwe, som nu skedt är. Doch hwar thetta wåre edert allffwar, som j nu haffwe oss tillschriffue latidt, och eders Sendebud her för oss berettedt, att j eder bättre wele, och yttermere än her till skedt är, sielffwe hielpe till att näpse och straffe skalcker, som än nu löpe wijdh Skogerne, och sig hwarcken till Frijd eller dagtingen giffwe wele, dhå wele wij än nu tage

edher till nåder och wänskap igen, doch med så skääl och förordh, som för:uit står, Så och att j nu schole sättie oss 24 bofaste män aff edert härede j gislan och lyffte, att j edher effter thenne dag emot oss eller wåre Erffwingar aldrig med någon vñrsamheet eller vpro-riske handell wele befinne lathe, Och attj nu strax j wår tro tieneres Pedher Nilssons närwaren, wele nämpne vtt samme gislan, Så skall han strax skynde them hijt vp till oss, ther the oss finnendis wårdhe. Förnimme wij seden, ath j wele skicke edher som trogne vñdersåther och Dannemän böör och plictige äre, hielpendis sielffwe till att näpsze och straffe Skalcker, Så wele wij och holle eder för wåre Vñdersåther, och wete edert beste. Hwar thet icke skeer, dhå kunne j sielffwe tänckie wij bliffwe förorsakede, att lathe göre ther annet till, thet wij dog (: Gud kenne :) nödigt giorde, J wele nu förthenskuld ware her förtänckte vdj, som eder sielffwe och then ganske Landzende aller störste macht vpå ligger. Datum vt supra

Vadstena den 9 Julii.

Till hr Gustaf Olsson, om de utländske knektarne och åtskilliga andra ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 95 v.

Till Her Göstaff Olsson, vm the knecter som Otte Glasnap fordrade hijt jn j Landet. Jtem vm then förstreckning på Peter Mandyffwels och Ditleff van Granefeldt fenecker, vm then förläning her Ture Trolle begärer och vm the Små köpstäder j Wästergötlandt. Datum Wastena 9 Julij Anno etc 43 .

Wår synnerlig gunst etc Eders schriffuelse, Käre her Göstaff, med thenne Lödesse Borgere, komme oss för någre dager seden tilhonde, aff hwicke wij förnummit haffwe, huru the knechter, som Otte Glassenap hijt jn j Rijkitt för-

fordrade, emott våre Vndersäter, för än the komme till Lödese, sig fast otilbörligen hollit och skicket haffwe, Och att Borgerne, för sådane orsaker skuld icke wilde städie them jn j byn. Szå förnimme wij att [o: och] eders och theres betänckiende j saken, och lathe oss ther med benöije Doch thet knechterne sig emott våre Vndersäter med roff och tiltastning så oskickeligen hollit haffwe, höre wij icke gärne. Och haffwe förthenskuld befaledt Her Birge Nilsson, Valentin och flere, som till samme knechter dragne äre, och them mustra och affbetale schole, att the samme saker schole wijdere förhöre och ransake, och therutöffwer (: huar så j sanning finnes :) tilbörligen straffa lathe, att andre måge see ther weedh.

Thernest som j och giffwe tilkänne, vm then försträckning, som war Tutusende, Fyrehundrade, Siutije och fem marcer ortuger, till en Månedtz betalning, på Petter Mandyffuels Fännicke, och någen försträckning till Dittleffz Fänicke van Gronewalth, till hwicken Summa j the Fem läster Smör taxan aff Elffzborgz länn solt haffwe, och the Tusende m^l iffrå Her Christoffer Andersson vndfongit, Begärendis att wij the Register j tilförende oss tilskickett haffwe wille öffuersee lathe, så finge wij yttermere see huru myckit till then förre betalning ther j Lödese aff borgerne länt war, och hwicke theris penningar vtlänt haffwe. Så är wäll sant, Wij finge samme register, och antwordede them wårt Cammerråd j hender, j thet samme wij droge ifrå Stockholm, Så att wij haffwe samme Register icke nu wijdh honden, Och wette förthenskuld icke fülleligen huadt heller wårtt Cammerråd haffwe schriffuit eder någett wijdhare till, vm samme betalning, än wij genom wår förre schriffwelse göre lothe, hwar vtaff sådane länte penningar betales skulle. Må j än nu sende oss samme Register, och giffwe oss tilkenne, hwadt warer ther förhånden våre till sådane betalning, wele wij dhå wette edher swar tilbake igen, ther j schole haffwe eder

effter rette. Szå haffwe wij och nu bekommit Nylöse Borgeres breff, j hwickit the beclage, att knechterne vnder Christoffer van Dresens Fänniche äre them skyldige bleffne, alleneste för öll Tutusende, Tuhundrade Femptije marcer ortuger, kunne wij icke wette, vm thenne Summa är med jnräcknet j then Summa som j länt haffwe aff Borgerne, eller en synnerlig räkenkap, när wij thett wijste, Szå kunne wij och giffwe them ther swar vpå, j wele och så schriffwe oss ther vm till.

Som j och yttermere beröre, vm Her Ture Trolle, begärendis att wij för then skade skuld, som han j thetta förlidne år lijdit haffwer, wille gunsteligen vnne och effterlathe honum Albo och Kindewals häreder, som han them tilförende hafft haffwer. Szå Käre Her Göstaff, ändoch wij thet gärne giorde, och wilde icke alleneste gerne wette hans vtan och flere godemendz bäste, som j betryckelse och schade waridt haffwe, som och wäll tilbörigitt wære. Dog hänger oss på thenne tijd vtlegningen och vmkosten, med thetta myckla främmende krigzfolck, som wij än nu nödges att holla, så dråpelig och stoor på halssen, att wij aldrig hade maken, och bliffwer vår Cammer förthenskuld så förblottedt och vtödd, yttermere än wij oss beclage kunne, Och huar wij nu ingen hielp aff the förläninger j Småland (: synnerligen meden thenne drapelig vmkost hänger oss vpå :) haffwe schole, dhå haffwe wij platt jngen råd h att hälle skantzen vppe. J wele förthenskuld görej then motten vår endtskylding för Her Ture Trolle och Joen Olsson, Män när Gud will lägenheten sig annerlunde begiffwe kunne, Och wij med sådane öffuerdråpelig penningz förspildning förshonede bliffwe, wele wij dhå gerne wette och rame Her Tures och flere the godemendz beste thet ytterste wij kunne,

Zedell

Jtem effter thet her Göstaff, att the små köpstädher ther j Wästergötlandt, som är Bogesund och andre flere, äre oss och Rijkit föge nyttige, och icke heller drage myckin tunga med the andre köpstadzmen, anthen vdj ene motte eller andre, vtan äre them mere till skade och köpe vp alle warerne, som falle j landet, och dherföre äre icke heller många Städer wijdh macht her j Landet, såge wij förthenskund gerne, Attj så wille förhandlett ther j Westergötland, thet the Bogesundz Borgere, och flere the små Städens jnbyggere, motte flyttie sig jn j the andre Städer, anthen till Lödöse eller Jeneköpfung, och the som j the små städer dhå boo wille, måge wäll bruke åker och äng, som andre bönder göre, och ther effter göre skatt och skuld, lijke som andre bönder göre ther j Landet etc

Wij haffwe och myckit annett, som wij gerne med eder tale och förhandle wille, thet wij icke alt kunne förtro pennen eller ställe lathe j schriffte. Therföre såge wij gärne, hwar thet eder någerlunde så lägligit wære, atj wille giffwe eder personeligen hijt vtöffwer till oss, mäden wij äre her j Östergötlandh. Wij försee oss thet kunde på få dager vtretted wara, effter wij höre j äre förmodendis jn j Wartoffte häredt. Så kunne wij dhå tale och förhandle med eder både vm ett och annet, som oss macht vpå ligger. Dherföre görer wäll och försumer thetta jngelunde, Ther ligger oss macht vpå. Datum vt in literis

Vadstena den 11 Julii.

Till riksrådet hr Abraham Eriksson, att Lasse Pedersson, som förut varit fogde i Hofslän, förtryckt och plundrat allmogen, ej vidare får såsom fogde användas.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 92.

Till Abram Ericksson, vm then Lasse Pedersson Fogte i Hoffzlän, Datum Wastena 11 Julij Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Som teg förtencker Abram, att wij offte och tijtt tilförende haffwe sagt tig wår wilie och mening, vm then Lasse Persson, som her till befalningen haffwer haftt her j Hoffzlän, att wij jngelunde kunne lijdet, thet han någenstädtz skall haffwe befalning, eller regere wår almoge, anthen enestedz eller annen, effter han kommer oss mere owillie bland almogen på halssen, än gott, och gör jntit annedt än riffwer och kratzar till sig, alt thet han kan, som röken alrede står effter honum j Wästergötlandt etc Szå haffwe wij doch likewäll förnummit, att tu haffwer nu åther förskicket honum öffwer the Landboor, som thin förläning tillydha neder j Wästergötlandt, att han her effter öffwer them regere skall, och tileffwentyrss håller vppå sin gamble wane, som han tilförende skickede segh emot almogen. Så förundrar oss storligen, hwarföre tu thett gör, effter tu west wår mening i then motte. Hwarföre är wår wilie, att tu förskaffer en annen god karl i hans städh, som bättre kunde handle med almogen, hwar thet icke sker, dhå bliffwe wij förorskadede göre ther annedt till, Will tu endeligen bruka samme Lasse Pedersson, dhå må tu haffwe honum hoss tig för en hoffman eller Ryttere, Män att förestå någett fögderij, thet kunne wij icke lijdh, Ther må tu rette tich effter, Datum vt supra,

Vadstena den 11 Julii.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 92 v.

Swar till Biörn Pedersson och Larens Organista, vm knechternes besolding j Stockholm, vm K: Matz skattejern aff Gestringeland, som h: n: vnte Gäffle Borgere till köpz och vm någre andre ärender. Datum Wastena 11 Julij Anno 43 .

Wår gunst etc Wij förnimme aff eders schriffwelse, Biörn och Larens, att the knechter j Stocholm liggie, äre mustrede och affbetaledede, och att the haffwe hafft stort knarck och puckerij, och begäre att wij skulle förhöge thom theres besolding etc Szå haffwe wij schriffuit Her Erick Fleming och Bothwedt wår wilie och mening ther vm till, thet j aff samme breff wäl förnimmendis wardhe.

Thernest som j beröre, vm thett Schattejern aff Gestringelandt, hwicket wij the Gäffle Borgere vntte tilköpz, Så är wäll sant, then tijd wij senest wåre j Gäffle, vntte wij them någen fordell j samme köp, på then ene årss skatt, på thet the åter skulle leffuerere oss gott gull j betalningen, och j ett rett wårdh, som the och theris förplichtelse breff ther vpå giffuit haffwe, Endog thet icke wijd honden är, vtan ligger j wårtt Cancellj på Stockholm, Szå drager oss eller the andre her tilstädes äre icke heller fulleligen til minnes, huru ther vm handlet bleff, och kunne förthenskuld icke heller giffwe eder mere ther vm tilkenne på thenne tijd.

Vm the oxer aff Wästergötlandt, haffwe wij latidt beställe thet beste wij kunne, både j Wästergötlandt och sommestedz j Smålandh, hwad thet nu hielpe kan, wardher man förnimmendis.

Som j och begäre wette, vm j schole sättie fogter på wåre wågna j Steen Ericksons förlåning ther på Rekerne etc Så må j låte ther med bestå, Wij haffwe vndt honum samme förlåningar liche som han them tilförende hade. Ther retter eder effter.

Vm wåre Slotz och Gårders Räkenskaper, thom j vt-drage lathe, skole få bätter skick än the tilförende hade, Dhet såge wij gärne. Och förmane eder, atj fliteligen winläggie eder vm alle honde saker och ärender wår Cammer anliggiende, som aller störste macht vpå ligger. Datum vt supra

Zedell

The Draffwante klädningar skyndher och så effter, medt thet förste.

Vadstena den 11 Julii.

Till fogden Hans Jönsson om afyttrande af gammalt malt.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 97 v.

Till Hans Jönsson, att han föryttrer the 16 lester och 9 pund fyre års gammelt Malt som han haffwer liggiendis. Datum Wastena 11 Julij Anno ete 43

Wår gunst etc Som tu lather oss vdj thin schriffuelse förstå, Hans Jönsson, att tu haffwer liggiendis 16 läster och 9 pundh Malt fyre år gammelt, och att malen begynner flux wancke ther vdj etc Szå förundrar oss, ath tu icke så myckit west, oss oåtspordt, thet sådana malt skulle förytres och icke ligge och förderffues, Och synnerligen effter man får jw nu allestedz ther lijke och skiäl före, och galler span Malt her j Östergötlandt en marc ortuger eller mere, Hwarföre är än nu wår wilie, ath tu wilt allffuarligen med thet förste förtencckt ware,

att förskaffe tig en godh Skute, och ther vm med Bothwedt Schriffwere förhandle, att han tigh vdj then måtte behielpelig är, Latendis förfordra samme gamble malt, Sammelunde en part aff thet ferske malt tu haffwer, hijt nijd j Östergötlandh oc föryttredt her i penningar, och att tu anthen sielff eller skicker en annen god förstondig karl j thin stedh, som samme Malt säll vtt, och weet göre ther god rede och räkenskap före, Hwar tu och kant få skåål för samme malt j Stockholm, dhå må tu och wäll föryttren ther, Biudendis tich att tu j thenne och all annen måtte ramer wårt gagn och beste, som thin plictige tro tieniste thet kreffuer, Datum vt supra

Vadstena den 11 Julii.

Til hr Erik Fleming och Botvid Larsson om knektarnes aflöning, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 98.

Till Her Erick Fleming och Bothwedt Larsson, vm the knecters j Stockholm löns förbetring, Jtem Kon:ge Ma:tz Knecter vp j Dalerne och vm Biscop Morten. Datum Wastena 11 Julij Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst tilförende etc Wij haffwe fått eders schriffuelse Her Erick och Bothwedt, och ther aff förnimme, atj haffwe mustredt och affbetalet the knechter j Stockholm liggie, Endoch en partt aff them haffue hafft stort knarek och puckerij, begärendis att haffwe theris besoldning förbättrredt, med wijdere jnnehold etc Szå schole j wette, wij icke tilsinnes äre annerlunde att förbättre theris besoldning, än som the tilförende hafft haffwe, effter man bruker them icke mere än nu skeer, vtan heller, huar j kunne, komme them till en ringere besoldning, Dhå såge wij thet helst. Och förthenskuld huar ther wåre

någre the ther göre mytterij ibland hopen, Dhå motte j heller giffwe them pasbordt aff landet, latendis them hugge theris kooss, the göre oss doch jnthet gagn. Wij höre och att then Rottenberg gör och så stortt mytterij ibland hopen, ther wij icke hade betroedt honum vm, såge förthenskund fast heller, att han wåre häden än her. Och effter then fännicke bestyrer så föge ther j Stockholm, Syntis oss icke orådth wara, att j lothe läggie en part aff them vp j the Städher Arboga, Köpung och Örebro. Effter wij förnimme aff thin schriffuelse Bothwedt, att fougterne haffwe föge hör med the bergslag ther vppe, Dherföre wåre på tijdhen, att man tenckte ther någet till, anthen med någre aff the knechter eller en part aff the finske hoffmen ther äre j Stocholm, motte titt vp till fougten förskickede bliffue, till tess man fåår see, huru the bergxmen sig skicke wele. Wij hade wäll gerne sendt någett folck her aff Östergötland och tijt vp j Närike och Åkerbo häredt, Dog kunne wij icke wäll vmbäre thet folck her j Östergötland äre, effter en tiuffue hoop löpe än nu nidre j Småland och bedriffue all skalckheet, och vppeholle the Smålenninger än nu then Nils Dacke junne hoss sig. Dherföre kunne wij föge tro eller lijt sättie till thom, ee huru gott the loffwe, med minne the leggie then samme Dacken ifrå sig, Och haffwe förthenskund än nu skicket tijt nijd någett aff vårt folck, som skole gå effter thet partij, hielpendis til att läggie them nijdh. J wele förthenskund sielffwe tenckie till, att förstärkie samme Åkerbo fougte thet beste j kunne.

Wij haffwe och fått Nils Larsons breff, ther vdj han lather oss förstå, att ther i Dalerne står wäll till, Och att han haffwer tagitt någett folck j wår tieniste, och begärer wette, huadt heller the schole bliffwe ther vppe tilstade, eller han skall skicke them hijt vtt, och med platt jnge flere vmbstender [huru] myckit folck han antagit haffwer, eller huar the äre, Szå haffwe wij ingen endelig swar

kunnet schriffue honum ther vpå, vtan befaledt, att han skall haffwe sin rådth med eder j then motten, och sende eder breffuet tilhonde. Huad eder nu synes her vm rådeligit ware, eller vm thet wåre nyttigt, att han komme med samme folck hijt vtt till then Åkerbo fougthe, eller han skulle lathe folcket bliffwe ther vppe, dhå må j ther vm schriffwe honom edert råd och mening till.

Som j her Erick och lathe förstå, vm Biscop Mortens lägenheter etc Szå kunne wij på thenne tijd ther föge tilgöre eller sware, effter wij nu med åtskillelige och många dråpelige handlinger och ärender både främende och jndlendzske bekymbrede och beladde äre, Så motte förthen-skuld thenne sak thess frambetter beståendis bliffwe. Vm hans hoffmen the tije karler, som j Stockholm äre, kunne wij icke heller, för the lägenheter skuld som för:ne stå, än nu late drage thom theres koss. Ther j eder effter rette wele. Datum vt supra.

Vadstena den 11 Juli.

Öppet bref för Jöns Olsson i Lilla Lund på skattefrihet under tre år på denna gård och på en ödegård Kaxeholmen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 99 v.

Öpelt breff för Jöns Olsson i Lilla lund att besittie samme lillelund och Kaxeholmen skattfri j vdi Try samfalte år etc Datum Wastena 11 Julij Anno etc 43 .

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff synnerligh gunst och nåde, haffwe vndt och effterlatidt, som wij och nu med thetta wårt öpne breff vnne och effterlathe, att thenne wår tro Vndersåthe Jöns Olsson j Lilla lund, må och skall, sig till hielp och vppehälle, obehindret, j try samfalte år her nest effter, niute och bruke för:de

sitt heman lilla lund, Sammelunde en ödisgård liggiendis ther sammestädz benempd Kaxeholmen, huilckett Joen Green tilförende besittidt haffwer, qwitt och frij, för wår och Cronones årlige skatt, Hwickit wij giffwe wåre Fougter och Befalningxmen tilkenne, att the måge wette sig her effter rette, jcke görendis för:ne Jöns Olsson her emot något hinder eller förfong, Datum vt supra

Vadstena den 11 Julii.

Till Nils Larsson om Dalkarlarnes trohet och om knektarne från Dalarne.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 99 v.

Till Nils Larsson, vm thett folck han vdj Kon:ge Ma:tz tieniste vp j Dalerne antagit haffwer, Datum Wastena 11 Julij Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij haffwe fått thin scriffwelse, Nils Larsson, och ther vtaff förstått, att tu haffwer tingett med någre Sockner ther j Dalerne, och att menige man haffwe loffwedt och sworedt, att the wele bliffwe oss hulle, trogne och trygge, etc Szå höre wij gärne, att så skedt är, giffwe Gudh att thet och så med gerninger motte fulfölgt bliffwa. Thernest som tu begärer wetta, huadt tu skalt göre med thet folck tu antagit haffwer etc Szå wette wij jngen endelig beskedh att giffwe tig ther vm vpå thenne tijd, effter tu jnge wijdere vmbständer haffwer giffuit oss tilkänne, huru myckit samme folck är, eller huadt tu them giffuit haffwer. Ther vm tu än nu med thet förste oss förständigige wilt, seden wele wij ware förtenckte vdj, att lathe få tich wijdere beskedh vm samme folck etc Och effter en partt aff tesse Smålenninger skicke sig än nu ganske sielsindt, så att then förredere Dacken och flere aff hans sälskap gå ther än nu hoss thom, kunne wij föge tro eller loffwe ställe till thom, Och wette förthenskuld

icke, vm wij förorsakede bliffue, att lathe göre någett annett till saken. Dherføre må tu holle folcket willigt, och oförsumeligen giffue oss tilkänne, [huru] mycket folck tu haffwer.

Vadstena den 11 Julii.

Öppet bref till allmogen i Sunnerbo om skatterna.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 100.

Öpett breff till menige almoge vdj Synnerbo,

Datum Wastena 11 Julij Anno etc 43 .

Wij Gustaff etc Tilbiude eder wåre vndersåter Cronones skatskyldige bönder, Landboor och menige almoge, som byggie och boo j Synnerbo, Wår gunst och nåde tilförende, Och giffwe edher her med tilkänne, att tesse edre Sendebud haffwe nu medt edert breff waridt her hoss oss, berettendis the wårff och ärender, som j them befaledt haffwe. Szå hade wij nu strax gerne giffuit them, på samme edre ärender swar och beskedh tilbake igen, Doch effter wij icke fülleligen kunne wetta, huru alle lägheter, vm samme eders skatt, fodringer och andre edre framsetninger sig j grunden begiffwe, Dherføre haffwe [wij] nu schriffuit wår Fougte Jöns Brun till, att han med thet förste skall giffwe sig hijt vp till oss, och wijdere giffwe oss all grundtlig beskedh, på alle the wårff och ärender som samme edre Sendebud oss nu föregiffuit haffwe. Så wele wij och med samme Jöns Brun giffue eder på alle artickler swar och beskedh tilbake igen, ther j eder effter rette schole. J wele förthenskund yttermere vnderuijse samme Jöns Brun, huru alle lägenheter sig både med skatt, fodringer och annet mere begiffwer. Sammelunde huru then förwandling med skatten j Jörn Jönsons tijd skedde. När wij ther vm få en slik vnderwisning som wäll behoff görss, wele wij dhå skicke oss j samme saker och

ärender emot eder, effter som skääl medt fölie kan, och tilbörigit är. Ther j Dannemen eder effter rette wele, Datum vt supra.

Vadstena den 11 Julii.

Till Peder Nilsson om åtgärder för att tillfångataga Nils Dacke och öfrige anförare för upproret.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 100 v.

Till Peder Nilsson, att han handler med bönderne j Småland ther han framdrager, att the wele speije Nils Dacke vp och tage honom wedh halssen och straffe the andre förrädere som löpe wid Scho-gen. Datum Wastena 11 Julij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Skall tu wette Peder Nilsson, att wij förnimme, thet bönderne j Småland både j Ydrö och flere stedz loffue Axell Ericksson och flere som på wåre wägna ther nidre äre, mechtig gott, så länge som folcket är ther hoss thom, Så må tu frijt vnderwijse them, atuj intit för-lathe oss till theres gode ord, med minne, att wij see för ögenen, att then förrädere Nils Dacke bliffwer wijdh halssen tagin, och flere the som störste orsaken till thetta förrä-derij waridt haffwe, och sig icke till Dagtingen giffwe wele, Förty wij befructe oss, att ther ligger någet annett vppunder, som jnthe duger, och att the förwente sig någet annet wädher, som the nog förtröstede äre, aff the förrädere ther liggie vtan landz, Och haffwe wij nu ny-ligen ther vm bekommit någre kundskaper aff Kon:ge Wårde till Danmark, ther wij oss och effter rette kunne, Och må tu så handle och tinge med almogen ther tu drager, att the wele tage samme Nils Dacke wijdh halssen, och hielpe att speije honum vp, jw förre thet skee kan, jw snarerne komme thet till frijd, Och kunne wij jnge-lunde lijde att almogen aff Smålandh haffwer her någen

köpslagen med the Ösgöter, förre än the haffwe leffuereret Nils Dacke oss j hender och straffet the andre förrädere, som än nu löpe wijd Schogen, och bedriffwe alle skalckestycker, J then motten må tu warna thom, att the icke giffwe sig her effter hijt vp j Östergötlandt, effter någon spannemåle, så fiärren att wij icke schole lathe tage vp hwadt the köpt haffwa, och älliast therutöffwer tilböriligen straffede bliffue. Tu wilt och så vdj alle motte see tig wiseligen före. Och skicke wij tich her hoss förwardt ett öpett breff eller Tu till the häreder ther tu drager, må tu lata läset för almogen, och hälle thom samme meningener alffuarligen före. Ther rette tich effter. Datum vt supra .

Vadstena den 12 Julii.

Öppet bref till innebyggarna i Småland om upproret, N. Dackes m. fl:s tillfångatagande, spannemålshandel i Östergötland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 101 v.

Öpett breff till menige almoge vdj Smålandt, att the vtspeije och straffe schole Nils Dack[e] med hans partij, och att jngen aff them söker till Östergötland effter Spannemåle, förre än Nils Dack[e] och hans sälskap äre granneligen vtletede och niderlagde. Datum Wastena 12 Julij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Tilbiude edher wåre Vndersåter menige almoge, som byggie och boo j Småland, Wår gunst tillförende etc Som edher wäll förtäncker, hwadt oförwinnelig skade och fördärff, oss och menige Rijkitt, aff thetta jnbyrdis förräderij öffuergånget och skedt är, Szå kunne [o: känne] Gud wij haffwe nogsampt tilbuditt almogen j Smålandh, att the wille affstå med sådane reij, både j Wintres, genom wåre godemän och Rådt, Thesligiste seden

yttermere, genom våre egne breff och schriffuelser, Tilbiu-
dendis them frijdh och nådher som sig better wille, Tesli-
giste haffwe wij och fullmacht giffwit våre Befalningx-
män, Fougter och Embetzmän att the som sig till Dag-
tingen giffwe och sig förlijke wele med för:ne våre
Befalningxmän, skulle thet bliffue fast ständendis, Så
tyckes oss, att wij haffwe giordt then deel till saken, som
oss mögeligitt waridt haffwer, att ingen medt skääl annet
seije kan, än att wij haffwe söckt effter frid och roligheet,
thet mäste wij haffwe kunnet, och fast mere än oss hade
bordt att göre. Så haffwer och almogen ther emot nog-
sampt loffuet och tilsagt, att the sig bättre wele, och man-
neligen hielp till, att vtspeije och straffe then förräderen
Nils Dacke, medt flere aff hans hoop, som thetta spelet
mäst wollit och affstädh kommit haffwer. Och förthen-
skuld haffwe the begäredt, att wij them wärtt folck till
hielp och vndsätning skicke wille, på thet the täss starckere
ware kunne, att emot stå och niderläggie sådane förrädere
hoop, hwickit wij och så giordt haffwe, och them tilskicket
wår tro tienere Erick Ösgöte, Nils Jönsson, Peder Nilsson,
med andre flere, huru nu en partt aff almogen them vnd-
fongit haffwa, thet wette the sielfwe, Szå och vdj hwicke
häreder och Sockner sådant skedt är, thet haffwe the och
sielfwe wäll förstonditt. Szå tyckes oss med sådant wäsendt,
att oss litit holles hwadt oss tilsagt är, och synnerligen
effter then förrädere Dacken än nu som tilförende frije
passeringer haffwe ibland almogen. Dherföre kunne wij
icke wette huadt edert sinne och mening är her vm,
Hwarföre är wår wilie, och biude eder, att j än nu ställe
effter samme Nils Dacke och hans salskap, att the måge
jnnan Tre weckur dag her nest effter niderlagde bliffua,
eller oss tilhonde skickede. Huar så icke skeer, och att
samme förrädere hoop bliffwe yttermere vppeholdne, hysede
eller hemedde hoss almogen, dhå schole the samme häreder
Sockner eller Byer, Ther the så vppeholdne bliffwe för-

tenckte wara, att wij wele them så straffe lathe, att the thet icke förgäte schole. Dher må hwar och en rette sig effter. Yttermere haffwe wij och förstätt, att almogen aff Smålandh will fast bispise sig med Spannemåll her aff Östergötland, och the mäst som litit gott förskullet, och theres åker j thetta år lithet achtet haffwe. Szå giffwe wij eder tilkänne, att wij jngelunde tilstädie wele eller kunne, att någon spannemåll her aff Östergötlandt her effter vt köpes eller föres skall, förre än samme förrädere Nils Dacke och hans sälskap äre granneligen vtletede och niderlagde. Ther hwar och en sig effter rette må, Datum vt supra

Vadstena den 12 Julii.

*Till Botvid Larsson om Ryssarnes framfart vid gränsen,
m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 102 v.

Till Bothwedt Larsson, vm the Rysser som tage fast till wedh Grentzsen, och vm någre andre små ärender. Datum Wastena 12 Julij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij haffwe förnummit the tijdender och lägenheter, som tu oss tilscriffwit haffwer, Bothwedt, och synnerligen vm Ryssener, att the skulle flux tage till med theres egne Baijorer wijdh Grenszen, menendis att Clement Scriffwere oss wijdere vm samme lägenheter skulle tillschriffuit haffwe, Szå skall tu wette, att han icke ett ordh ther vm schriffuit haffwer, wåre förthenskuld än nu gått och rådeligitt, att man doch motte bekomme wisse kundskaper, huru the Rysser haffwet före, Och schriffwer han icke stort annedt, än att vtt med grenssen j Rysse-land skulle ware lyst så starck och godh frijd, att the icke till Ett hår brett skulle förarge sig jn vpå wåre vndersåter, och att the Littowske skulle ware till wårcke

medt Rysserne, huru ther vm nu är, kunne wij icke wetta. Szå begärer han och 3 lester jern till någett smått Skytt, han will ther smide lathe, them må tu sände honum, Och är ther en j. Stocholm, som skall anamedt och föredt ått Findland, som hans dreng tig vnderwise skall.

Szå förnimme wij att the Wijborgz, Tawastehwss och Nyslotz hoffmen ligge ther på Slottet och förtäre etc Thet oss föge behager, må tu förthenskuld anthen bruke them, som wij haffwe schriffuit Her Erick Fleming och tig ther vm till, eller och lathe them drage theres kooss till findlandh igen, annedt kunne wij icke seije ther till.

Tu wilt och så förständigge oss, huru then schade wijdh Salebergit skedt är, effter som wij schriffwe tig nu nyligest till.

Tu wilt och så ware förtenckt vdj, Bothwedt, att wåre Drauante klädninger måtte med thet förste tilrede giorde bliffwe, och skickes effter oss, kann then Jören Schreddere icke allene göre them så hastigt färdige, Dhå må man skaffe mere hielp aff stadhen.

Som tu och giffwer tilkenne, vm the Skipztimbermen, att the gå [få]fänge ther j Stockholm, och begärer förthenskuld wette, vm tu skalt skicke them tijt till Småland, att hugge någet skipz wärckie, att man hade någet j för rådth när behoff giordes etc Wåre wäll gott att så skeepotte, Doch wette wij icke hwadt trygheet eller lägenheet ther j Småland vpå thenne tijd är att beställe sådant. Synes tich och Her Erick, att sådant kunde skeepotte, wåre thet oss icke obehageligitt. Så haffwe wij och behoff någre skipztimbermen her j Östergötlandh, wij äre tilsinnes att lathe byggie her j Wåther Twå eller Tre godhe och starcke båter, vpå the Wårnemyndere båters wijss, och effter som the her j Siön tiene kunne. Så wele wij och lathe byggie någre båther på ett annedt sätt, som wij wele haffwe j Gladh och Roxen. Hwarföre må tu sende nidh till Ståkeborgh någre Skipztimbermän. Datum vt supra

Vadstena den 12 Julii.

Förbud för alle verkmästare i Tjellmo s:n, att hädanefter göra stålbågar, så framt de ej vilja flytta in till Vadstena och sig der nedsätta, enär de befunnits hafva gjort odugligt arbete och satt falsk stämpel deruppå.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 103 v.

Till alle Wårckemästere vdj Tielmo Sockn som Stålboger gøre, att the her effter inge Stålboger gøre skole, wijd theres halss tilgörendis, med minne the wele drage till Wastena, och bliffwe ther besitne borgere hoss the andre Wårckemestere.
Datum Wastena 12 Julij Anno etc 43

Effter wij förstått haffwe, att j som bruke wårckemästereembetet ther j Tielmo Sockn, pläge och så gøre Stålboger, the dog föge duge, och falst wårck, thet som vtaff gode Stålbogemakere eij heller gilles kan, och huar man wäll witterligitt är, etc Szå effter wij förnimme sådane fal[s]ckheet med edhert arbete, både atj slå tässe Wastene werckmesteres märckie vppå edre Stålboger, Sammelunde är och wårcket vdj sig sielff ogijlt och olijdeligit. Wele wij förthenskuld jngelunde tilstædet, att j effter thenne dag schole gøre någre flere Stålboger. Och biude eder wijdh eders halss tilgörendis, att j haffwe thet fördragh, Medt minne j wele drage hijt till Wastene, och bliffue her besitne Borgere hoss tässe andre Wårckemästere, att man dhå finge see på brædet med edher, hwadt eller huru gott wårck j gøre, och icke beswijke så folck med edre Stålboger, som j her till giordt haffwe. Ther retter eder effter. Datum vt supra.

Vadstena den 12 Julii.

Till hr Birger Nilsson om öfverlemnande af Leckö slott och län till Svante Sture, som erhållit detsamma i förläning.

Riks-Registr. 1543. II, fol. 104.

Till Her Birie Nilsson, vm Läckiö Slott och Länn. Datum Wastena 12 Julij Anno etc 43.

Wår synnerlig gunst etc Käre Her Byrie, som j oss tilschriffwe, föregiffwendis hwadt senaste oss emellem öffuertalet och beslutet war her wijd Wreta, vm Läckiö Slott och thet Länn j her till haft haffwe, etc Szå drager oss wäll til minnes, her Byrie, att j begärede wille ware vtaff medt samme förbe:de Slott, thet samme wij och så loffwede edher, att så skee skulle, och än nu wele göre eder wille j then sak, Och måge j förthenskuld, när Swante kommer, öffuertworde honum samme Slott j händer, effter wij honum ther till igen förordnet haffwe, att han thet her effter, på wåre och Cronones wägna, vdj förläning haffwe skall. Tesligiste är wår wille och befallning, attj oförsumeligen wele förskicke oss ett wist Register, vppå then hele årss räntten, som aff för:de Läckiö Slotz Länn årligen pläger affgå, med Skatt, Landtgille, Fodringer och huadt annen partzel, thet helst ware kan, ther wij oss grundtligen effter rette kunne. Datum vt supra

Vadstena eller Vreta kloster den 13 Julii.

Öppet bref för för Udd Jönsson, borgare i Vadstena, att på sitt skattehemman Kydevad uppbygga en qvarn, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 104.

Öpett breff för Vdd Jönsson Borgere i Wastena, att han må vpsättie och byggie wijd then skattegård Kydewadh som han köpt haffwer, en Qwärnedam och en Qwärn, och beholle ther hoss en hestehaga, som han jnhägnedt haffwer. Datum Wastena 13 Julij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att vår tro Vndersåte, Vdd Jönsson, Borgere j vår Stadt Wastena, haffwer vnderdåneligen latidt giffwe oss tilkänne, vm then Skattegård Kydewadh, som han köpt haffwer, och årligen Cronone sin rettigheet ther aff gör. Så att han förthenskuld på samme Skattegårdz vtmarcker haffwer vprödt och jnhägnedt en hästehaga, will täsligiste gärne byggie ther enn Quärnn och Quärnedam vtöffwer för:ne Kydewardz åå, sig sielff och then menige man ther vm kring till nytte och gagn, Endoch en partt honum thet icke gärne tillate wele etc Och therföre haffwer han begäredt wårt gode minne och samtyckie, att han samme quärnebygning företage och fulände, och samme hestehage frijt och obehindret niute och beholle må etc Szå haffwe wij förthenskuld, aff synnerlig gunst och nåde, och för then wälwiligheet och troskap, som för:ne Vdd Jönsson oss bewist haffwer, och än yttermere beuise må och skall, vndt och effterlatidt, och nu, med thetta wårt öpne breff vnne och effterlathe, att han sådane qwärnedam vtöffwer åånn, och ther hoss quernen vpsättie och byggie må och skall, Doch inge andre hans granners ängier eller andre lägenheter till skade eller fördärff. Och seden samme Quern med för:ne hestehaga, som han jnhägnedt haffwer, niute, bruke

och beholle, vnder för:ne Skatteheman, för sig och sine ärfwinger, Doch vförkränckt all wår och Cronones rättigheet, som aff för:de Skatteheman årligen böör vtt att gå. Biudendis förthenskuld wåre Fougter, Embetzmen och alle andre, som för wåre skuld wele och skole, göre och lathe, att the för:ne Vdd Jönsson her emot jcke j någen motte hinder, platz eller förfong göre, Wijd wår ogunste. Datum Wreta Clöster vt supra,

Wreta kloster den 13 Julii.

Skyddsbrief för Vadstena stad, att dess inneånare ej må betungas med olagliga skjutsfärder.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 105.

Förswarelsbreff för menigheten vdj Wastena, för Skiutzreser etc Datum Wreta Clöster 13 Julij Anno 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wåre trogne Vndersåter Borgemestere, Rådt och menigheten j wår Stadt Wastena haffwe oss clagewiss berettet och tilkenne giffuit, hurulunde en partt vt aff Adelen och theres tienere, Sammelunde wåre knechter och många andre tienislöse karler och löst folck pläge ee som offtest trwge och twinge them med swåre och fast olijdelige Skiutzfärder, både till Landt och watn, Så att the wette sig siellen frije för skiutzfärdher, hwilckit wij icke längre lijde eller tilstädie kunne, eller wele, Så att wåre köpstäder icke så platt ther egenom j grunden schole förderffuede bliffua etc Szå andog the gerne wele göre oss och wåre breffdragere eller allies wåre Sendebwdt, som på wåre ech Rijgisins ärender och reser stadde äre, och gott bewijss och skåäl med sig haffwe, Skiutzfärder och annen fordenskap, på wåre wågna, thet ytterste och bäste the kunne, Szå äre the dog likewel icke förthenskuld skyllige eller plictige, att sittie hwar

man wederredhe, som drage aff och till j Landet, etc Hwarföre wij aff synnerlig gunst och nåde, tage och aname, som wij och nu, med thetta vårt öpne breff, tage och aname förbe:de Wastene Borgere, vdj vårt Kon:ge hegn, beskerm och försvar, för sådane tunga och olijdelige Skiutzfärder, som för är sagt, Så att the ingen annen schole göre Skiutzfärder, vtan them som j wåre och Rijgisins wärff och ärender stadde, och wåre egne bwdt och breffdragere äre, och the som haffwe wåre bådbysser eller schrifttelig bewiss medt sig, vnder vårt Secret, att the vtaff oss, medt wåre och Rigisins ärender vtsände äre, Thom schole the förplictige ware att förfordre med Skiutzfärder och jnge flere etc Hwilckit wij giffwe wåre Fougter och embetzmen tilkenne etc Datum vt supra.

Wreta kloster den 14 Julii.

Till Rasmus Klott, skyddsbref för en Dirik Pedersson.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 105 v.

Till Rasmus Klott för Dirick Pedersson vm ett hoor han will sackfålle honom före. Datum Wreta Clöster 14 Julij Anno 43

Wår gunst etc Thenne breffwisere wår Vndersåthe Dirick Pedersson, haffwer clagewiss oss tilkenne giffuit, Rasmus, att tu wijter honom ett hoor, som han för någen tijd seden skulle bedriffuit haffwe, och will therföre lathe sackfelle honom till ett stycke pen:r, Endoch för:ne Dirick förmener sig vdj then måtte obrutlig wara etc Så förundrar oss Rasmus, att tu altid så hartt står effter stoor sacköre, effter wij titt och offte haffwe sådant förbudit tig, och synnerligen effter som lägligheterne sig nu begiffwe, så och ther tu icke större skääl til haffuer, än wij förnimme tu haffwer till thenne Dirick, hade tu än fast aldrig så godh skääl, Schulle tu ändhå fare motteligen med tig. Hwarföre är wår wilie och biude tich, att tu

later honum oclandret bliffwe, till tess wij sielffwe ther vp igen tilståde komme kunne, Wij wele sielffwe late förhöre, huru then sack haffwer sig. Och haffwe wij tagit honum med vdj vårt Kon:ge hegn och försvar. Ther rette tich effter. Datum vt supra .

Wreta den 14 Julii.

Till Axel Eriksson (Bielke) och Gudmund Skrifvare, om de Smäländingar, som öfvergifvit Dackens sak, och öfvergått till konungens folk, om nödvändigheten att taga Nils Dacke till fånga, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 105 v.

Till Axell Ericksson och Gudmundt Scriffwere, vm Smälenninger. Datum Wreta 14 Julij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij finge seendt j förgåår vm afftenen eders schriffwelse, Axell och Gudmundt, Ther aff wij förmärckie, huru lägligheterne sig nu ther nedre begiffue, och synnerligen huru then Schriffuere med sitt partij seg till Jacob Bagge giffuit haffwer etc Szå effter thett salskap komme så starcke ibland wåre hoop, både hoss tegh, så och på then annen sijdh, Dherföre syntis oss fast nyttigt och ganske rådeligitt ware, att j på alle sijder see eder wäll och wiseligen före, med samme salskap, betänckiendis huru Erick Ösgöte och Nils Jonsson gick j hondt, wåre fast bätter, effter vårt betänckiende, att j skjilie samme salskap ått, och skickede en hoop aff them hijt vp till oss eller annerstedz, så the icke wåre för starcke ther hoss edher. Szå giffwe j oss vdj samme eders breff gode förtröstninger, att almogen schole effter thenne dag wäll holle, huadt the vtloffwe, Och att wij förthenskuld icke stort mere folck tijt jn skicke behöffwe, etc Szå kunne wij icke dölie wårtt sinne, vdj then motten, att så länge then förråderen Dacken bliffwer ther j Landzänden så be-

spijset, hyset och hemat, och kryper så iblandt them j miugh ifrå then ene och till then annen, Dhå ställe wij en fast twinn loffwen till hwadt the loffwe eller swärie. Oss fruchter nog, att the förwänte seg noget annedt wädher eller främmande vndsätning, som wij och schriffwe edher till, vdj wår sijdzste schriffwelse ifrå Wastena. Förty then Dacken och hans sälskap bliffwe fast förtrösted, både aff then Biscop Måns aff Schara, Oloff Brömpz och flere slige förrädere, Som wij nu nyligen ifrå Kon:ge Wårde till Danmarck wijss kundskap ther vm bekommit haffwe, Szå och aff wår tro Man M: Jören Norman, som nu j tässe dager kom hem ifrå Tyslandt, hwilcken oss många och farlige practiker tilkenne giffwit haffwer, som ther vthe emot oss och Rijkit stämples och anstijfftes, och ibland annet, att then Nils Dacke skulle haffwe vtskicket Sex eller Otte bönder jn till Härtig Albrect af Mächelborg, och han framdelis jn j hoffwet j Burgundien, kunne wij wäll tänckie the ligge ther och stämple alt ondt, och vpuäckie yttermere thet sälskap, att göre the Smälenninger vndsätning. Och kunne förthenskuld icke wäll tro, hwadt the Smälenninger loffwe eller swärie, för än the haffwe anthen niderlagt eller öffuerantwortet oss Dacken j hender. Thet j almogen allestedz och så allffwarligen föreholle wele. Wij haffwe och så schriffuit then menige man öffwer alt Smålandt ther vm till, som wij och skicke eder någre öpne breff ifrå Wastena till the häreder ther j nu mäst wistes vdj, tilhonde. Szå skicke wij edher än nu Tre eller Fyre slijge öpne breff tilhonde, som schole nijd till Tiv häredzlagh, och Norre och södre Möre, Är wår wilie och begären, atj genom trogne och wisse bud och sächre wäger, wele oförsumeligen skynde samme breff jn j the häreder, tijt the förschreffne äre, latendis förkunne them för almogen, Och atj på alle sijder wele så winläggie eder, att ställe effter Dacken och hans sälskap, som j tänckie kunne aller störste macht vppå ligger. Wij

kunne och ingelunde giffwe oss tilfridz med the Smålenningar, för än then Dacken är aff wägen, Ther rätter eder fult och fast effter. J wele och så schriffwe Germund Swensson, Jacob Bagge och Jören Jönsson vm thenne och alle andre lägenheeter til. Szå wette j och wäll sielffwe Axell och Gudmundt, att wij haffwe nu her j Rijkit en dråpelig hoop främmende krigxfolck, snart till än Sexton eller Aderton Fännicker knächter, oss till en swår och dråpelig vmkost, större än wij oss beclage kunne. Och ligger nu samme folck platt förgäffues, och rätter man med them alss inthet vtt. Schole nu the Smålenningar än länger vppeholle then Dacken, och hälle oss man med gode och söthe ord vppe, Och tileffuentyrs ther någon främmende förrädere hoop wille giffwe sig hijt jn j landet till them, som nog tilbefructendis är, schole the wäll falle oss iffrå så många the wåre. Dherföre lager thet jw, ee huru j kunne, att Dacken komber först aff wägen, säden bliffue alle saker snartt clare. Hwar thet icke skeer, Dhå nödgas wij att lathe göre ther än nu ett wällugt tugh jn. Ther må j fult och fast förlate eder till. Schole och the Smålenningar så slätt komme aff med saken, att the icke schole ware j wårt minne för sådane förräderij, schade och hofftorn, som the oss bewijst och vdj fört haffwe, Dhå skeer them och stoor oskåal. J wele j then mottent dele eder rådih med oss, huru eder synes then sack skulle förhandles. J wele och så altijdt haffwe edre bwdt och kundskaper jn till Per Nilsson, Sammelunde till Calmarna och Jören Jönsson, Så attj på alle sijder kunne wette hwar anners ansläge, grund och mening. Och effter wij äre nu dragen iffrå Wastena och ätt Norköpung, haffwe wij latid bliffwe Peder Bragde på någon tijd tilståde j Wastena till tess the knechter komme vtöffwer iffrå Westergötlandt. Måge j förthenskuld schriffue och göre Peder Bragde altijdt så wäll som oss bwdh, huru edre lägligheter seg begiffwe, och huadt eders rådt är vdj alle saker.

Som j och röre, att wij wille skicke tijt nijdt j the hereder någre gode fougter, Så weet gud wij haffwe så wäll her hoss oss, som j ther hoss eder, ondt kárr till them, som någett gott duge. Wele wij dog thet snarest wij kunne ware ther förtenckte vdj, så myckit oss mögeligit är, etc

Tesligiste haffwe wij förstátt Axell, och Gudmundt, att någre Prester haffwe vnderuist för eder, thet Per Nilsson skulle giffwe them förloff att Mässe på latine ther j Smålandt etc Szå kunne wij thet icke heller så lätteligen tro, att så skedt är, Vtan att genom sådant och annett mere sökies snarere någet annet skalckheet med, J then acht och mening, att the gärne wille göre och vptenckie twedrecht och owilie iblandt wårt eigit folck. Szå tager eder ther wäll till ware före etc

Vm the öpne breff, wij eder her med sende, så stálte äre att eder synes nyttugt ware, the schole läses och förkunnes för almogen, tijt the schreffne äre, Dhå må thet så skee, Hwar och icke, att j och wele thet wäl betenckie, och handle thet som nyttigst wåre etc Datum vt supra etc

Norrköping den 19 Julii.

Öppet bref till allmogen i Östra härad, Handbörds och Aspelands härader, om villkoren för konungens benådning och om Nils Dackes tillfångatagande, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 107 v.

Öpett breff till Östrehäredt, att the vtspeije och straffe Nils Dacke med hans salskap. Datum Norköpfung 19 Julij Anno etc 43 .

Wij Gustaff etc Tilbiude eder wåre Vndersåther menige almoge, som byggie och boo j Östre härede, Wår gunst och nåde tilförende, Och giffue eder her med tilkenne, att tesse edre Sändebudt haffwe waridt her hoss

oss, och på alles eders wägna, som heme sittie, tilsagt oss hulskap, troheet och trygheet, Så att j effter thenne dag, emot oss, wåre ärfvingar och menige Swerigis Adell och Rijke eder icke anners än som trogne och rätrådige vndersåter wele och schole befundne warda, Begärendis förthen-skuld, att wij nådeligen wilde wände eder wår gunst, wilie och wänskap till igen, och öffuer see med eder, hwadt som bruttidt är, etc Szå twiler oss intit, ati så wäll som flere wåre Vndersåther, mäst öffwer alt Smålandt, haffwe jw bekommet wåre breff och schriffwelser, som wij eder nu nyligest ifrå Wastena tilschriffuit haffwe, Och vtan twill, vtaff samme breff wäll förstätt wårtt sinne, grund och mening, Så att wij icke annedt sökie eller effterstå, ej heller någon tijd annedt sögt eller effterstått haffwe, j thet nämeste wij haffwe kunnedt, vtan thet som till frijdt och roligheet drage kan, Endog gud bättredt wij thett så lithet nutijdt haffwe, som hwar man wäll weet etc Szå giffwe Gudh, attj wilde än nu betänckie eder rett j saken, och affstå aff sådane eders företagne vbestond, och sielffwe alffuarligen hielpe till, med thet aller förste, och som wår förre schriffwelse jneholler, att vtspeije och straffe then förråderen Nils Dacke, med flere hans hoop, som thetta spelet mäst haffwe wollit och aff städt kommidt, och sig hwarcken till frijd eller Dagtingen giffuit haffwe, Så att the måtte anthen niderlagde bliffwe, eller oss tilhonde skickede, effter som j sielffwe, med hånd och mundh offte och tijt tilförende, oss och wåre godemän loffuedt och tilsagt haffwe, Och när thetta så skeer, och med ger-ningerne fulkompnedt bliffwe må, Och atj lathe wår och cronones skatt, och andre rettigheter, komme till Calmarna, som eder med rette böör, Så skole j och icke heller annedt förnimme aff oss, vtan att wij wele bewise eder gunst och nåder, och känne edher för wåre och Rigisins trogne vndersåter. Och alt hwadt som wij eller wåre godemän, på wåre wägna, eder loffuet och tilsagt haffwe, thet skall

och så fast ståendis bliffwe, Män huar then Förråderer
Dacken ther hoss eder eller andre j then Landzänden,
anthen lönligen eller openbarligen längre hysedd, hemed
eller vppehollin bliffwer, Dhå kunne j wäll sielffwe tänckie,
wij bliffwe förorsakede, att lathe så straffe the Sockner,
häreder eller Byar, ther han så vppeholles, att andre schole
see ther weedh, Dherföre lägger edher än nu winning vm,
att öfwerkomme samme Nils Dacke och hans sälskap som
eder sielffwe stor macht vppå ligger. Ther hwar och en
sig effter rette weet. Datum vt supra

Samme mening till Ambyrd, theris Sendebud wåre
Peder Nilsson j Rudu och Oloff Matzsson j Calwenäs

Till Asboland, theris Sendebud war Suni herstensson
och Erich j Stendzredh.

Söderköping den 20 Julii.

*Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifvare om underrät-
telser från Småland, föreskrifter rörande krigsfolket och
dem af Dackens sällskap, som öfvergått, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 108.

Till Axell Ericksson och Gudmundt Scriff-
were, att the icke lathe K: Matz knecter drage aff
Smålandt, för än Dacken bliffwer antastet eller neder-
lagdt. Datum Surköpung, 20 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått eders schriffwelse,
Axel och Gudmund, aff hwilcke wij förnimme, thet j för
then swåre hunger skuld, ther nedre är, wåre på tuget
hijt vp j Säffwede igen, Och giffwe tilkänne, att almogen
på alle sijder ställe fast effter Dacken och hans sälskap,
med yttermere vnderwisningar, huru ther nedre tilgått är,
Begärendis förthenskuld ytterligere wette wår wilie, vm j
längre schole bliffwe ther nedre med folcket etc Szå
kunne wij icke heller än nu, än j wår förre schriffwelse

annedt seije, än så länge then förräderen Dacken bliffwer j then Landzände hyset, hemet och vppehollen, haffwe wij en twnn loffwe till thet sälskap, ther han så kryper j miugh, Och tyckes oss förthenskuldt icke rådt ware, attj med allt folcket giffwe eder än nu aff then Landzänden, på thet att almogen schole täss yttermere winläggie sig, att ställe effter samme förrädere hoop. Män så myckit som siugt är aff edert folck, eller thom j jungelunde ther lengre beholle kunne, Them må j wäll skicke ifrå eder. Synes eder seden förnöden wara, att man skicker först folck j stadhen igen, Dhå schriffwer oss till, Wele wij dhå oförsumeligen late så bestället. Thett j och skulle med hele hopen änckiom drage vm kring j hwart härede, och lathe förkunne wåre breff, thet war icke wår mening. J måge wäll (: huar eder synes nyttugt ware, att samme breff förkunnes schole :) skicke them med wisse bwdt ju j hwart härede, Szå kan almogen ändhå lathe läse them för seg, och få wette wår grund och mening.

Och effter wij förnimme, j haffwe så monge aff then Dackens sälskap hoss eder, både ther nidre wijd Calmarna och her vppe, Dherföre råde wij eder än nu, attj see eder wäll före, med samme sälskap. Oss syntes fast rådeligere och bättre ware, att j skickede mäste parten aff samme sälskap hijt vp till oss, än att the skole ware ther hoss edher. Wij wele wäll finne rådth att bruke them annerstedz. Så förnimme wij och, att en partt af them, som [j?] haffwe giffuit frijdt, och haffwe j alt thetta buller luppit med tiuffwerne, Wele nu bliffwe sittiendis hemme till theres eigitt, som then Per Skägge nu tilbiuder. Thet oss icke synes rådeligit eller tilbörlogit ware, vtan heller att sådane säller motte jw till thet mindzste, för sådane hoffmod och schade, som the emot oss bewist haffwe, tiäne oss på ett år eller Tw tilgörendis, Och late sig bruke ther man them behöffde, för än the någerstedz satte seg nedt. Thetta motte j och förhandle, ther j tage sådant

sälskap till frijd och Dagtingen. Ther effter j wele rette eder. Eder gud befalendis. Datum vt supra.

Zedell

The Landzknechter, som ther hoss eder äre, och vp-bäre full Månedz såld, måge och wäll ställe bönderne til-frijdz ther the framdrage, synnerligen the som trogne skole låtes ware, Vpå thet man kan hålle almogen wällwillig. Thet j måge vpå thet flitigiste förehålle förbemelte knecter. Datum vt in literis.

Söderköping den 20 Julii.

Till Peder Brahe om de knectar, som från Vestergötland kommit till Alvastra, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 109 v.

Till Peder Bragde, att han handler med Höffwidzmannen för the knecter som ifrå Wästergötland och till Alffuastre kompne äre, att the icke göre ther schade på K: Ma:tz höö eller annet aff Affuelen, Datum Surköpung 20 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe förstätt Peder, att the knechter som ifrå Wästergötlandt vtöffwer Wäther och till Alffwastre kompne äre, förderffwe myckit aff wårt höö ther wijdh för:ne Alffuastra, bärett vtt j marcken, och alliest kastet j träcken, etc Szå är wår wilie, att tu later haffwe vpseende med samme knechter, handlendis j then motten med höffwidzmannen, att the icke göre oss någon schade, anten på wårt höö eller någet annet aff Affuelen.

Jtem förskicke wij tig her jnneluct Twå Copier aff tw breff, som Axell Ericksson och Jacob Bagge oss tillschriffuit haffua, Ther vtaff tu förnimme och see kan, hwadt lägligheter vdj Småland vpå färde äre, Wettendis ther ath lage thine stycker effter, Gud tig befalendis. Datum vt supra,

Söderköping den 23 Julii.

*Till hr Lars i Huseby att taga hand om biskopstionden i
Vestergötland.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 110.

Till Her Larss j Hwseby, att han anamer then
Biscopz tiende j Wästergötlandt vdj sin befallning,
som her Göstaff Olsson her till haffwer giort räkens-
skap före. Datum Surköping 23 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij giffwe eder tilkenne her Larss,
att effter wår tro Man och Rådt Her Gustaff Olsson är
med monge och åtskillelige wåre och Rigisins anliggiende
ärender städze betunget och förhindret, så att honum inge-
lunde för samme saker skuldt mögeligit är, att bestå
samme ärender, så och then Regenskap, som han oss her
till för then Biscopztiende, ther faller j Wästergötlandt
giordt haffwer, Och förthenskuld aff oss vnderdåneligen
begäret att wij wele haffwe honum ther med förschonet,
hwickit wij honum icke kunde affslå etc Hwarföre är wår
wilie och begären, ath effter j ytterligere än någre andre
haffwe tess förstond, och wette huruledis samme Biscopz
tiende vpbäres pläger, och älliast vm alle lägligheter j
then motten, atj wele jnträde j samme befallning, och år-
ligen föreseer oss samme Biscopztiende til gode, med then
rekenskap ther til lyder, Datum vt supra,

Söderköping den 23 Julii.

*Till Biörn Pedersson och Lars Organista om myntningen,
malmbrytningen på Salberget, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 110 v.

Till Biörn Pedersson och Larss Orgelekare vm
bergzbrukningen på Salebergitt, och vm andre ären-
der. Datum Suderkö:[pung] 23 Julij Anno etc 43 .

Wår gunst tilförende etc Wij finge eders schriffwelse
Biörn och Larens, vdi hwicke j giffwe tilkenne, att myntet
går flux för sig, Begärendis förthenskuld, att Rasmus
motte komme heem. Så lathe j och förstå, att bruckningen
wijd Salaberg gåår yttermere och bättre till än tilförende
skedt är etc Szå wette wij icke annedt, än att Rasmus
skulle länge seden waridt hoss eder, effter wij skjilde
honum jw ifrå oss j Wastena snart för 14 dager seden
etc Vm bruckningen wijd Bergit schulle haffwe förbätred
sig thet höre wij gerne, wåre och alrig stortt mere för-
nöden, at så skee motte, än nu är, Mån thet behager oss
så sielsind, effter som wij förnimme, atj wette icke stortt
mere aff gruffuenes lägenheett, än thet j haffwe hörtt aff
Sölffköperens karl. J schulle med rätte vnderstundom en
aff eder, eller och skicke någon annen then som något
förstond hade j then motten titt vp, som sielffwe kunne
see och förfare, vm alle lägenheter, och icke alt tro thet
andre seije, tileffwentys så snart lygn som någon sanning.
Förty fager ord pläge altijd frögde en däre, som man seije
pläger. Så wele wij än nu förmane eder, atj tänckie ther
till, som nu aller störste mackt vpå ligger, Förty wij
sittie nu vdi en sådane swår och dråpelig penningz spil-
ding och krigz vmkost, atuj aldrig hade maken, stunder
oss och än nu yttermere till, Och förthenskuld hwar j
som wåre Cammererer äre, icke fliteligen och troligen wele
förestå och achte på wår Cammer, på myntet, Och på

then bergzbruckning, Dhå bliffwe wij snart vtöste. Dherföre förmane och bedie wij eder, atj nu tänckie her till, som oss oeh menige Rikit aller störste macht vpå ligger. J wele och så vnderstundom lathe slå någre daler, effter the göres oss och fast behoff.

Som j och beröre, att Nils Grabbe haffwer skickit en ringe Summa pen:r jn j vår Cammer. Så kunne wij tänckie, han sender oss så myckit, som honum synes, effter som hans sedwane ware pläger. Må j än nu schriffua honum till, förmanendis honum, att wij motte dog någon mere fördell få aff thet Slott och Slotzlänn, än nu skeer. Vm thet j råde oss, att skicke Henrick Clauesson titt, wele wij yttermere betänckie oss i then motten,

Vm thet clåde j schriffue, som j med Dirijck hagens bestyrt haffwe, Så äre wij tilfrijdz med hwem thet bestyrt bliffwer, när wij man måge bekommet j tijd och time, så att wij icke nödstälte bliffwe, Ther må j rette eder effter, Gud eder befalendis, Datum vt supra

Söderköping den 23 Julii.

Till hr Erik Fleming om Ryssarne på gränsen, kejsarens sändebud till Lifland och Ryssland, finska krigsfolkets hemförlofvande, evangeliska förbundets verksamhet i Tyskland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 111.

Till Her Erick Flemming, vm Rysserne, och Wijborgz borgere, Datum Surköping, 23 Julij Anno etc 43

Vår synnerlig gunst etc Wij haffwe fått eders schriffwelse, Käre Her Erick, j huicke j göre eders entskyllinger, atj icke haffwe giffuit eder hijt nijd till oss etc Szå lathe wij oss med sådane edre entskyllinger wäll benögie, Begärendis, atj ther vppe, wele med all flijt hielpe att råde och dåde, och see på vårt bäste med

Bothwedt, så att all ting motte gå liche och skickeligen till, som stoor mæckt vpå ligger etc Thernäst Som j och giffwe tilkänne, att the Rysser skole nu holle så godh frijd ther wijdh Grensserne, med wåre vndersåther, och att wij oss för them intit haffwe att befructa etc Giffwi Gud thet wåre och så j sanning, Dog haffwe wij fått kundskaper, att Key:ge Ma:t schulle haffwe nu nyligen haft sine bwd j Lifflandh, hwadt the ther practiceret haffwe, wette wij icke, och dhäden äre the jndragne j Rysselandh, fructer oss thet är icke alt för wårt bäste, her segx och så hemeligen, att Storfursten schulle nu haffwe giordt Key:ge Ma:tz Sendebudh nägen tilsaghe, att fägde jn på Findlandh, ändog wij thet icke wäll tro kunne. Så är ligwell tilseende och vpaktung fast förnödhnen. J wele förthenskuld samt Bothwedt tänckie ther till, med någre gode och förtrogne kundskaper. Och att thet finske hoffolck ther ligger j Stockholm, motte komme heem igen. Så giffwe wij eder och tilkenne, att Kon:ge Wårde till Franckerike, Kongen j Danmark och Hertigen aff Cleuen, och det Euangelische bund äre flux tilwårcke med the Niderlender, Så att oss förhoppes, wij haffwe ingen nöd thäden effter, Dog huru wij och thetta Rijke aff Keij:ge Ma:t och the honum tilhöre mente bliffwe, warde j wäll förnimmendis aff the Copier, wij haffwe sendt Bothwedt tilhonde,

Som j och beröre, begärendis, atuj jcke wille effterlathe the Wijborgz borgere att före aff Landet torr fisk etc Szå wette j wäll sielffwe, att sådant är them jw genom theres priuilegier förbudit. Må j och Bothwedt dog lichewell scriffue them till, förmanendis them, att haffwe sådant fördrag. Dog hwar så skeer, her Erick, att samme Wijborgz borgere för then dyre och swåre tijdt skuld, som j findland är, hemptede Spannemåle jn j landet, för sådane torrisk, Dhå wåre thet en saak för sig, att man såge egenom fingeren med thom, j then motten, Wij haffwe och schriffuit

Grabben till vm Torrfisk, att sende till Stockholm, Hwadthet hielpe kan, warder man förnimmendis. Eder Gud befalendis. Datum vt supra.

Söderköping den 23 Julii.

Till Nils Grabbe på Viborg, om anskaffande af torr fisk till Stockholm.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 112.

Till Nils Grabbe, att han schaffer ått Stockholm then mäste Torfisk, som han ifrå Wiborgz slott vmbäre kan, Datum Surkö:[pung] 23 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Schall tu wette, Nils Grabbe, att wåre Befalningxmän på Stockholm haffwe giffwit oss schriffteligen tilkenne, att tu till thenne tijdt haffwer anthen föge eller alzingen toorfisk latid komme ther ifrå Wijborg och till Stockholm. Är förthenskuld än nu wår wilie och begären, att tu wilt ware förtenckt vdj, att schaffa oss then mäste torfisk ått Stockholm, som tu ther ifrå Slottet vmbäre kant, betänckiendis, att wij haffwe en swår och dråpelig förtäring på Stockholm, Calmarna och flerestedz, Så och en swår skipz vtredning, ther till myckin fettalie förnöden. Thetta försumme jngelunde. Datum vt supra

Söderköping den 23 Julii.

Till Botwid Larsson om saltköpet, ankomna bref om de kejsەرliges m. ft:s anslag mot Sverige, ställningen i Småland, lifsförnödenheters sändande till Kalmar, olyckshändelser vid Salberget, uppköp af spannemål i Stockholm för Vestergötland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 112 v.

Till Bothwedt Larsson, vm Tw Skip ifrå Hamborg med salt ladde, Jtem vm någre Copier, huru the Kejserske och Pfalssgreffuen med the affweckne förrädere her aff Landet mene K: Ma:t och Rijkitt, och vm andre ärender. Datum Surkö:[pung] 23 Julij Anno etc 43.

Wår gunst etc Wij förnimme aff thin schriffuelse, Bothwedt, att ther äre kompne j Skären Tw Skip ifrå Hamborgh, med salt ladde, Och att the jngelunde wele giffwe tunnan minne än 3½ marcer ortuger, wele jcke heller jn för bryggen, med minne them bliffwer så myckit tilsagt. Och begärer tu förthenskuld wette wår wilie, j then motten. Szå kunne wij ther jnthet stoortt annedt sware till, vtan att the ställe theres salt fast vtaff wägen Och thet man skulle betaletd them dyrere, än som thet går och gälder tilförende j Stockholm och ther till löss Baija, Thett synes oss föge behöffues, icke heller rådeligitt ware. Hwarföre må j än nu förhandle med samme Skepere, att the lathe sig finne, på billige wäger, j samme saltköp, huar the och jngelunde thet göre wele, Må tu dhå heller lathe hugge them theres koss, än att wij eller wåre Vndersåter skole handle med them, vpå wår skade.

Thernäst, Så skicke wij tich her hoss förwaredede någre Copier, Ther aff warder tu förnimmendis, hurulunde the Kejserske och Pfalssgreffwen, med then förrädere hoop,

her aff Landet weckne äre, Biscop Måns och Oloff Brömps, mene oss och Rijkit. Så förnimme wij och föge standhaffthighett aff Städerna, effter ther haffs myckin practizing förhänder, Endoch the lathe sig tess icke openbart förmärckie. Therföre är ligewäll vpå tijden, att man seer något vpå brädet med theres sälskap, som ther wancke j Stocholm, Doch vförmärckt. Wij schicke tig och någre Copier, hwicke oss nyligen aff Småland tilkompne äre, ther aff kan tu och förnimme, huru j Småland tilstår. Och ändoch ther giffwes wäll gode ordh, Så kunne wij dog jngen fullkommelig loffue eller tro sättie till the Smålenningar, förre än the anthen haffwe nederlagt Dacken (: som än nu kryper ther hoss them j miugg :) eller och tagen wijdh halssen och skicken oss tillhonde. Ther vm wij och haffwe schriffuit them wår alffuarlig mening till, huad thet hielpe kan, warder man förnimmendis etc Och är her j dag tijdender kompne, att han skall ware grijpin, Dog kunne wij än nu icke seijet för wijst. Tesse Copier ifrå then Biscop Mons behöffuer tu icke wijsse stort flere än her Erick fleming, och the andre aff Rådet, vm ther någre tilstädhe äre,

Yttermere, Så förnimme wij och, att Germund haffwer schriffuit och begäret någett skräät miöll och annen god fettalie, till wårt eigitt behoff, effter han förmodet hade Kon:ge Wärdis till Danmarck och wår tilsammans kumffzt ther j Calmarna etc Szå är nw samme möte för wichtige orsaker skuld affslagit, Dog icke tess minne, motte wij likewell, thet förste wij kunne, giffwe oss ått Calmarna. Och wette wij wäll, att ther på Slottet föge god fettalie, som till wårt eigitt behoff täner, förhanden är. Dherföre må tu wäll skicke oss någon änckiom god fettalie, Skräät miöll och annedt, Och hwar wij töffwe någett her wijdh Ståkeborg, Dhå måtte samme fettalie wäll komma till oss, och ware j sälskap med oss nijd till Calmarna. Thet tu så beställe wilt. Mån thet tu någon yttermere fettalie eller

spannemåle skulle skicke till Calmarna, och blotte Stockholm, thet är icke heller råd.

Jtem huru på Salebergit tilgångit är, med thet folck j gruffwen slagit bleff, haffwe wij till thenne tijdt jngen beskedh bekommit, huarcken iffrå Oloff Jonsson eller tig.

Wij haffwe och så schriffwit Her Erick Fleming någre meningar till, hwicke tu aff hans breff wäl förnimmendis warder. Må tu med Her Erick tänckie ther till, som mackt vpå ligger.

Jtem haffwer Mickell Foss j Lödese schriffuit oss till, Sammelunde Her Göstaff Olsson, vpå hans wägna, och begäret att han motte bekomme någon spannemåll till köpz j Stockholm, att göre the Wäsgöter j thenne dyre tijdt tilförning och vndsethning med etc Szå wåre wij ther med tilfridz, hwar ther någon god empne på färde wåre. Hwarföre är wår wilie, huar ther wåre råd till spannemåll, som oss tilkommer och vdj pen:r föryttres skall, att tu dhå lather honum bekommen, som han ther nu går och gälder, hwar tu och icke haffwer råd till, må tu ware honum behielpelig hoss någon annen, som Spannemål haffwer, att han kunne bekomme ladning med spannemåll för pen:r etc Datum vt supra .

Söderköping den 23 Julii.

Till menige man i Skeninge stad om flyttande af Olofsmesso marknad till Vadstena.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 114.

Till menige man j Skäninge, att then Oloffsmässe marcknadt, som vdj Skäninge stå pläger, skall her effter hålles vdj Wastena. Datum Surköpfung 23 Juli Anno etc 43,

Wår gunst etc Eder förtencker, vtan twill, käre Vndersäter, hwadt wij handlede med eder nyligest j Lin-

köpfung vm then Oloffzmesse Marcknaden etc, Så wele wij, atj äre förtenckte vdj, att samme Marcknadth skall holles j Wastena, effter som dhå sagt wart, hwickit j måge lathe vdj tijdt giffwe almogen allestedz ther vm kring tilkenne, att the måge wette rette sig ther effter, Datum vt supra,

Söderköping den 23 Julii.

*Bekräftelsebref, gällande tillsvidare, på den öfverenskom-
melse, som blifvit uppgjord angående inrikes handeln
mellan Stockholms stad samt Arboga, Köping, Vesterås
och Örebro.*

Efter originalet på papper i Stockholms stads archiv, i ett band, sign. »Di-
verse Konungabref, 1528—1776. Finnes äfven, med några formella olikheter i Riks-
Registr. 1543, II, fol. 115.

Wij Gustaff medt Gudtz Nåde, Swerigis, Götis och Whendis etc Konungh, Göre witterligitt, att effther thet Borgemestere, Rådth och menigheten j vår Stadt Stocholm haffwe oss beretthet och tijlkenne giffwit, hwrelunde the medt menige Vpstäderne, som är Arboga, Köpungh, Westerårss, och Örebro segh fföreent och fordraget haffwe, om nogen Jndlentzkan Köpenschap, som her j Rijget, tijl thenne tijdt, ganske oskickeligen haffwer warit hollen och företagen, Och nw vm samme Köpenschap en synnerlig stadga, skjck och Ordinantie segh emellen giort, samtyckt och beleffwedt haffwe, Effter som samme för:ne theris Ordinantie och skick ther vm ytherligere vthwijser och formälder etc Szå haffwe wij thet nw aff synnerlig gunst och nåde, vnt och efftherlatid, som wij och nw, medt thetta wårtt opne breff vnne och efftherlate, På thet Rijget, wij alle, och menige Köpstäderne thervtaff motte förbätredt bliffwe, att samme skick och Ordinantz, som vtaff forbe:de Borgemestere, Rådth och Menigheten j Stocholm och annerstedtz j Vplandt, för gått och nyttugt anseet

warit haffwer, Ath thet vdi så motte oss tijl en behagelig
tijdt och tijl försöckningh, skee motte,

Dog medt så förordt och wijlkor, att hwar j fram-
tijden noget bättre sätt och skick, på förbe:de Köpenschap
påffijnes eller betenkies kwnne, ther Köpstäderne Rijgett
och oss alle kan komme tijl ytherligere nytte, gaghn och
bestandt, Dhå schal thet altijdt stå vdi vår Kongelige
mact och wilie, när oss så synes, thet ath förandre, för-
bättre eller reformere etc, Bijwdendis förthenschuld våre
fougter och Embetzmän, Och alle andre, som för våre
schuldt wele och schole, göre och late, ath the vdi ingen
motte segh vnderstå, ath göre förbe:de våre Borgere eller
Vndersäter, heremot hinder, platz eller förfangh, wijdt
väre näpst och ogunst, etc Datum aff vår Stadt Swr-
köpfung 23 Julij, Anno etc 1543. Vnder Wårtt Secret .

Det påtryckta sigillet väl bibehållet.

Söderköping den 23 Julii.

*Till borgmästare, råd och menigheten i Stockholm, att
konungen gillar den stadga och öfverenskommelse, som blifvit
uppgjord med uppstäderna, såsom ett försök att bättre
ordna den inrikes handeln.*

Efter orig. på papper, i Stockholms stads archiv, i ett band, sign. »Diverse
konungabref, 1528—1776», jemnfördt med Riks-Registr. 1543, II, fol. 114.

Gustaff med Gudtz nåde Swerigis Götis och
Wendis etc Konungh

Vår gunst tilförende etc Wij haffwe fförstått Danne-
men, aff edhers samfellige scriffwelser, till osz, om then
Stadge och Ordinantz, szom j samfelth med vpstäderna
giordt och samtyckt haffwe, besynnerlighen vm then Kö-
penskap, på alla handra jnlendzske warur, szom then
mene Köpman pläger handle och wandle och haffwa sin
bärning vt aff, Szå att j alle endrectelig ther medt äre offwer

ens wårdne, Menendis wele försökiett på någhen tiidt tilgörendis, dog stellendis thet till wårtt skönn och betänkiende, vm wij thet szå för gått ansee wele och kunne, etc, Szå Käre vndersåther, ther j kunne rame någhet gott och beständigtt skick, och som Rijgitt och osz alle kunde nyttogtt ware, och then menige man kunde haffwe någhen fordell och förbättring vtaff, såge wij gerne, och giordis wäll behoff, Wij haffwe dog tiidtt och offte, rådttt och förmanett edher ther till, att i skulle finne på itt gott middell, edher jnbyrdes på alla handra Köpmans warur, och besinnne then skada och forderff, szom j och menige Rigitt haffwe hafft aff thet oskiälige köp och forköp, szom j här till hwar medt annen brwkat haffwe, och mere forderffwadtt edher ther medt änn förbättredt, Wåre forthenskuldh änn nw gott, att man tolkitt betänckie och ihwg komma kunne, och wette att stelle slig olag och osiidher vtaff, som här till mygitt i brwk haffwe waridtt hosz then mene Köpman. Och effter j nw wele tage edher före, med then nye ordinantz, och skick, att komme then Kiöpmans handell i ett annadt lag, szom i edher höre lathe, kan man thet wäll lijda, attj försökie thet på någen tiidh, och see hwadh lag thet will taga for edher.

Wåre och szå gott, attj kunne finna på ett rätt sätt hosz the vtländzske, Szå atj hade och någhet for edhertt igenn, jcke lathe edher szå groffweligen och skinbarligen besnälle, som här till mygitt skedt är, att the haffwa allann fordelen, och j faren heem med hwadt the wela giffwa edher, En part göre sig itt ringe profitt ther aff, en partt alzinthet.

Sammalunde att j wille förtänckte wara, att köpe och före the warur hiitt in i rigitt, ther osz och menige Rijgisins jnwanere tiäne kunne, och j sielffwe kunne göre edher någhen fordell ther medt, thet wåre och mygitt for nödhen, Thet samme wij edher och szå tiitt och offte rådt och formanedt haffwe, Endoch hwar och en haffwer lige-

wäll fölgdt sitt egit sinne och godetyckie effter, Och förtt hwadt warur honum syntes, szå snartt onyttuge szom nyttoge etc

Och effter j Dannemen begäre j same edher scriffwellse, att hwar wij thenna ordinantz och skick, szom j nw edher emillom beleffwedth, och samtyckth haffwe, szå wille för gått ansee, och giffwa edher wårtt breff ther vppå, besynnerlige for then löse och olyduge hop skuldh, szom icke wele wara vnder någhen lag eller ordning etc

Szå effter j Dannemen betröste edher wäll siällffwe j thenne företagna Ordinantz och skick, mene och szå, att sama handell skall wara bådhe edher och vpstädhers borgäre till nytte och förbättring, Dherföre kunne wij lijdet, attj på någhen tijdh tillgörendis, måge forsökie same Ordinantz, och see, hwadt j ther med vtträtte och beiage kunne, och schicke edher her medt wårtt öpne breff ther vppå. Doch widt thet willkor och forordt, att hwar j framtijdhen någhet bättre sätt och skick, på förbede köpenskaper påfinnes eller betenkies kunne, ther köpstädherne, Riigitt och osz alle, kan komme till yterligare nytto, gagn och beståndt, Dhå skall thet stå alltiid vdj wårtt Konglige machth och willie, när osz synes thet att forandra, förbättre och reformere etc. Ther i Dannemen samptligh på thenne tiidh måge wetta edher att effterrätte och schicke. Datum aff wår Kjöpstad Sudherköpingh 23 Julij Anno etc 1543

Utanskriften: Oss Elskelige Trogne Vndersåther Borgmestare, Rådtt och Menighethen j wår Stadh Stocholm etc gunsteligenn

Det påtryckta sigillet till större delen bibehållet.

Söderköping den 24 Julii.

Öppet bref för Germund Svensson, att återtaga allt det gods, som de upproriske Smäländingarne fräntagit honom.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 116.

Öpet breff för Germund Swensson att kännes wed alt thet godz och ägedeler, som Smälenningerne vdj Vproret honum ifrå tagit haffwe. Datum Surkö:[pung] 24 Julij Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att Oss Elskelig tro Man och tienere Germund Swensson haffwer vnderdånigen och clagewiss oss tilkenne giffuit, hurulunde han, så wäll som andre flere godemen j Småland, haffwer j thetta framlijdne buller mist alt thet han ätte. Och förthenskuld haffwer för:ne Germund ödmiukeligen begäredt wår gunstige wile och tillatelse, att han frij och obehindret må kennes wedh sitt godz och ägedeler igen, hwar han thet helst beslå eller vpspörie kan, hwilckit wij honum icke affslå eller wigre wiste eller kunne, vtan haffwe nådeligen vndt och effterlatidt, som wij och nu, med thetta wårt öpne breff vnne och effterlate, att han the ägedeler, som honum ifrå röffuede äre, frij och obehindrett, vtan huar mandz geensegn eller förhindring, ee hwar han them öffuerkommer med rette aname och till sig igen tage må och skall etc Biudendis alle ee hoo the helst äre eller ware kunne, som förbe:de Germundz godz och ägedeler nu handemellem haffwe, att the honum them igen öffuerantwarde med retten, så fierren the vndwijke wele wåre näpst och wredhe. Datum vt supra,

Söderköping den 25 Julii.

Till Hans Jönsson och fogden öfver S:t Eriks landbor, att sända spannemål till Salberget.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 116 v.

Till Hans Jönsson, att han later komme någon spannemåle vp till Salebergit. Datum Surköping 25 Julij Anno etc 43.

Wår gunst etc Effter wij förstått haffwe Hans Jönsson, att wijdh Salebergit skall ware stoor breck och mangel på Spannemåle, Så att Bergxmännerne få platt jnthet tilköpz, ther the kunne holle sig eller arbetet wijdt gruffwen vppe medt etc Är förthenskuld wår wilie och befallning, att vm tu någon Spannemåle haffwer osåld aff then tu vpburit haffwer, anthen gammel eller ny, att tu lather oförsumeligen kommen till bådztill Wåsterårs och seden vp till Salebergitt, ee hwadt rådt tu finner ther till, säljendis Bärghxmännerne samme spannemåle för penningar, effter som spannen går och gälder ther wijdt bärghit, kan och skee, att när bergxmännerne höre, att när Spannemålen kommer till Wåsterårs, fare the wäll sielffwe, eller sende theres bwd ifrå bergit, och lathe köpe hwadt the behöffwe. Tagendis herføre ingen försummelse. Datum vt supra

Samme mening till fougten öffwer Sancte Erickz Landboor.

Söderköping den 25 Julii.

Till fogden i Hofs län, Nils Eskilsson, om de vid Alvastra förlagde knektarne, om sakören af Hofs län, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 116 v.

Till Nils Eskelsson j Hoffz Län, vm the knechter j Alffwastra, vm sackörer vdj Hoffzlän, som Abram Ericksson haffwe vtfäste waridt, och vm Bönderne aff gamble kijll Datum Surk:[öpung] 25 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått thin schriffwelse Nils, j hwicke tu giffwer tilkenne, vm the knechter ther liggie wijdh Alffwastra, att the jngen vnderhollningh kunne ther stort länger bekomme, Och att the skicke sig fast sielsindt, så att almogen wele gerne bliffua vtaff med them etc Szå skall tu wette, att the oförsumeligen skole komme dädhen, och på en annen städh, och the som skole fölie them dädhen, skole drage her j Morgen ifrå byn, och haffwe all wijdere besched med sig hwart the drage schole.

Thernäst som tu begärer wette wår wilie, vm the sackörer wijdh pass Twhundrade marcer, som Abram Ericksson ther j Hoffzlän haffwe vtfäste waridt etc Så wele wij icke, att Abram skall haffwe ther j länet något yttermere att beställe, anten att vpbäre saker, åtherstäder eller annedt, effter wij haffwe vndt honum god fordell på en annen städh. Dherföre må tu vpbäre samme saker och annet hwadt ther förhonden är, oss till god rede och räkenskap, Dog så, att tu seer wäll till, hwadt för saker tu vpbär, att tu [icke] kommer ther åther någett nytt buller till wäge med.

Vm the oxer tu vpburidt haffwer, eller kan komme affstädh, them skick med thet förste till Vpland, till wår gård Konungzör, och lath aname ther Quittencie igen.

Som tu och giffwer tilkenne, vm the bönder aff gamble Kijll, som komme till tig vm S: Oloffz affton j

Skäninge, och wilde fallet tig vtöffwer, för then her Peders schuld j Harg etc Så må tu ware förtenckt vdj, atuj jcke wele så slätt giffwe samme sak heden, vtan haffwe befaled her Måns Johansson, att han skall skicke sine karler tijt vp, Wij haffwe och så försterckt honum med någet salskap her ifrå, Må tu förthenskund vnderwise her Monses karler, hwicke the wåre, och hwar the äre heme, som sig vnderstode thetta att bedriffwe, latt och så någre aff thine karler følge med, så att man motte tage then tiuffwe hoop wijd halssen, så många the wåre, The som boo på Kijlerne och j then Harg Sockn skulle och med rätte haffwe en gästning, för all then wälwilligheet the haffwe bewist oss j thetta buller. Så skulle man icke heller glöme them, när folcket nu drager vp, och så seije, att thet skulle the niute then her Peder j Harg ätt. Datum vt supra

Söderköping den 25 Julii.

*Till Måns Pedersson (Stierna), att konungen återtager för-
läningen af Östbo härad.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 117 v.

Till Smälendzske Måns Pedersson att Jöns Brun skall känes wedh Ösbo vnder Synnerbo, Datum Surköpfung 25 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Skall tu wette, Mons, att wij för många orsaker skuld, som nu wille för longt falle att vpräckne, icke kunne längre vmbäre thett härede Ösbo, som wij vnte tig i fiord etc Hwarföre haffwe wij befaledt wår tienere Jöns Brun, att han skall känes wedh samme härede jn till Synnerboo och Wäsbo igen, Biudendis tig förthenskund, att tu vplater honum samme häredt, Wij wele åther försee tig på en annen sted, medt en god vnderholdning, ther med tu tig behielpe schall. Ther må tu rette tig effter. Datum vt supra.

Söderköping den 25 Julii.

Förläningsbref för Svante Sture på Leckö slott och län.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 118.

Förläningx breff för Swante Stwre på Leckiö Slott och the Häreder ther vnder liggie. Datum Surköpung 25 Julij Anno etc 1543 .

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff synnerlig gunst och nåde, Så och för wälwillig tro tieniste, som thenne Oss Elskelig tro Man och Rådt Swante Sture till Hörningxholm oss och vårt Rijke her till dagx troligen bewijst och giordt haffwer, och än yttermere her effter bewise och göre må och skall, haffwe vndt och förlänt, och nu, med thetta vårtt öpne breff vnne och förläne honum (: oss till en behagelig tijd :) vårt och Cronones Slott Läckiö och the häreder ther vnder liggie som äre Skånungzhäredhe, Kinda härede, Kollen och Assa häredt, med Lijdeköpungz by, med all årlig Skatt, kon:ge och Biscopzsaker och Biscopzgestninger, och all annen rente och rettigheet, som nu samme Slott tilligger och aff ålder tilleget haffwer, etc Hwarföre biude wij edher Dannemän alle, som vdi för:ne Läckiö Länn byggie och boo, atj effter thenne [dag], äre för:de Swante Stwre vpå wåre wägna, hörige och lydige, Swarendis honum och jngen annen till eders årlige skatt, Jtem till Kon:ge och Biscopzsaker och gestninger, och all annen rente och rettigheet, som j årligen vt att göre plictige äre, Wij haffwe honum tilsagt och befaledt, att han skall holle eder Dannemän alle, fattige och Rijke, wijdh Lag, rett och retwise, och så skaffet och laget, att eder icke, vdi någon motte, vtöffwer Swerigis lagh förkortt eller förnär wederfares skall. Ther j Dannemen eder effter rette wele, Datum vt supra.

Söderköping den 25 Julii.

Bref å slottslofven på Leckö och dess län för Swante Sture, m. fl.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 118 v.

Slotzloffuan för Swante Sture, Anders Hansson på Stola, Axell Posse på Hällekijs, Tord Bonde på Traneberg, Oloff Pedersson på Biuröm och Matz Kagg på Biörnness, på Läckiö Slott och the hereder ther vnder liggie, Datum Surköpfung 25 Julij Anno etc 43 .

Wij Gustaff etc Bekännes och göre allom witterligitt, för oss, wåre ärffwinger och effterkommende, att wij aff synnerlig gunst och nåde, och till en rätt förläning, öffuerantwardet, tilbetroedt och förlänt haffwe, och nu med och vdj thetta närwarende breffz krafft öffuerantworde, tilbetro och förläne thenne Oss Elskelig Erlig Wälbördig Man Swante Sture till Hörningzholm (: sampt med tesse effter:ne wåre trogne Män och tiänere, som med honum j Slotzloffwen stå schole, nämplige Anders Hansson på Stola, Axel Posse på Hällekijs, Tord Bonde på Traneberg, Oloff Pedersson på Biurem, Matz Kagg på Biörnäss, för then willige tro tiäniste skuld som förbe:te Swante Stwre oss och wårt Rijke Sverige her tildagx giordt och beuist haffwer, och än yttermere her effter beuise och göre kan, må och skall :) wårtt och Cronones Slott Läckiö och the häreder ther vndj liggie, som äre Skånungz härede, Kijnda härede, Kollen, och Åss härede, till truwer handt, och vdj en ärlig Slotzloffwe, med all tess tilbehöringer, som är wår och Cronones ärlige skatt, Landgille, kongelige och Biscopzfodringer och saker, och all annen ärlige ränte och rättigheter, som samme Slott och Länn tilligger, vdj så motte, att för:ne Suante Stwre samme Slott och Länn, med alle tess til-

behöringer (: oss till en behagelig tijd :) niute, bruke och behålle må och skall, Så haffwer för:ne Swante Stwre förthenskuuld, och tässe för:de alle samens samptlig och synnerlig, hwar wijdt sitt nampn och wijd alles theres ärhe, redeligheet, christelige tro och sanning loffuedt och sig förplicatedt, att the wele och schole hålle för:ne Slott Läckio oss och ingen annen tilhånda, och thet wälwilleligen och vtan all gensägn oss ighen vpantwarda, ee när som hälst anthen wij personligen thet äske och begäre, eller och med wåre ther till förordnade fulmyndige Sändebwdt, som aff oss fulkomelig och wijss befallning haffwe (: genom wår frije egentlige och gode wylie :) thet fordra och äskie lathe, hwar och så hånde, att oss aff Gudz försyn kunde förstacket bliffwe, Dhå wele och schole alle tässe för:ne holle thetta samme Slott Läckio wår Käre hustru Fru Margareta Swerigis, Götis och Wendis etc Drötning, vdj lijke motte, som för:uit står, tilhånde, till täss wår käre Elste Sonn Hertig Erick kommer till sin Laga ålder, och dhå (: effter som tilförende beleffuet är :) Rigisins regimente och Swerigis Crone aff Gudz skickelse vndfångendis warder, och sedhen hollet the andre wåre käre Söner och Döttrer tilhonde, till täss the aff förbemälte wår älste Son hertig Erick och menige Rijkit (: Sönerne med en tilbörlig vnderholdning aff Cronon och Dottrene med en ärlig brudskatt, och som kongebarn ägner och böör :) måge vnderhåldne och försedde bliffwa. Hwar och högbemelte wår käre Elste Sonn Hertig Erick aff Gudz försyn förstacket worde, (: Thet Gud affwende :) wele och skole the ändhå vdj lijke wårde holle för:ne Läckio Slott the andre wåre liffzerffherrer tilhonde, så länge en aff them leffuer, vtan alle argelister och nyefunder, Szå skall och för:ne Swante Sture ther emot, vdj alle wåre anliggiende nöd, trång och märckelige saker, med rådt och dådt och ther till med wälgerustede hester och karler, the ther wäll vtflidde äre, så ofte som behoff

görs, eller han aff oss ther till kraffder bliffwer, effter sin högzste förmögenheet trolige och ärlige att tiäne, förplictet ware, Tesligeste fiteligen, troligen och så myckit honum aller mäst mögeligit ware kan, skall han holle then menige almoge (: som vnder för:de wårt Slott Lackiö besittne äre :) till lydno, hörsamheet, trygheet och troheet, emot oss och wåre vnge lifferfherrer och Swerigis Crone. Skall han them icke heller vtöffwer Swerigis lag eller gode gamble sedwaner, vtan wårt synnerlige förloff eller befalning, egenom seg eller andre, them han mechtig är, beskatte, beswäre eller förtunge lathe, ther till samme Slott wijdh macht holle, och tass godz och ägendom icke föröde eller förläggie lathe, så att the genom hans försu-melse fördärffwede eller ödelagde bliffwe, wijd för:de för-läningz förlust, och effter hans eigitt reuersals breffz lydelse, argelister och Nyefunder aldelis vndantagne. Ther vpå för:ne Swante Sture och alle the andre, hwar widt sitt nampn, haffwe giordt theris eedh och beplictelse, wele wijdt theris christelige tro, ärhe och redeligheet alle punchter och artickler tesses breffues stadige faste och obrotz-ligen wäll att holle. Och hwar wij nu eller medt tijden någre puncter eller artickler en eller flere, vdj thetta Slotzloffwe breff förandra, förnye, afftage eller tilläggie wele, Dhå skall thet altijdt stå oss frijt och öpit före. Och tess till yttermere wisse haffwe wij latijdt tryckie wårt Secret her neden vnder thetta breff, Som giffuit och schriffuit är j wår Stadt Surköpung Sancti Jacobz dag som är then 25 Julij Anno etc 43

Söderköping den 26 Julii.

Till Axel Eriksson att en del svenske knektar skola sändas till någre fogdar i Småland, och de honom sjelf följt förläggas i Norrköping och Söderköping, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 120.

Till Axell Ericksson, att han förlägger Kon:ge Ma:tz Knechter till Norköpfung och Surköpfung, och att han gäster the präster någett hartt, som Kon:ge Ma:t ifrå faldne äre, etc Datum Surköpfung 26 Julij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij haffwe her beslutedt med wårtt Elskelige råd, som her nu tilstädis äre, Axell, och för gott anseedt att wåre Fougter och Befalningxmen ther nidre j Smålandh skole försterckes med tässe Swenske knechter, som wij nu her j Städerna liggiendis haffwe. Och äre wij tilsinnes, att förstärckie för:ne wåre Fougter somblige med hundrade, somblige med Femptije knechter, och somme med flere, effter som wij kunne förnimme behoff görs. Hwarföre är wår wilie, att tu nu giffwer tig vp igen thäden, och att tu lather förlägge the knechter tig fölgdt haffwe, somblige till Norköpfung och somblige hijt till Suderköpfung. Och må tu wäll gäste the präster, när tu vpdrager, något skarpt som oss ifrå faldne wåre, Sammelunde the bönder j Dalen, opå thet the icke aldelis för theres otroheet o-straffede bliffwe schole, Ther rette tich effter. Gudh tig befalendis. Datum Suderköpfung vt supra

Söderköping den 26 Julii.

Till Peder Nilsson, om Smäländingarnes förnyade trohetslöften, indragning af förlänningar i Småland, sakören af dem som deltagit i upproret, friheter åt de länsmän, som gjort sig väl förtjente, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 121 v.

Till Peder Nilsson, vm någre åtskillelige ärender. Datum Surköpfung 26 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått thin schriffuelse Peder Nilsson, och förnummit j huadt härede tu tinget haffwer, och huadt swar tig giffne äre, etc Szå förnimme wij wäll, att the giffwe ordh, och loffwe alt thet the man kunne, Män huru thet hollit bliffwer, kunne wij icke wette, är på tijden Peder, att tu likewäll seer tig wäll före, och lijther icke alt för myckit vpå theres gode ord.

Thernest Som tu och giffwer tilkenne, att almogen huar tu tinget haffwer, begäre alle, att wij motte tage the häreder igen, som j Smålandt förlänte äre, effter theres fougter handle endelis försträngeligen med almogen etc Szå wele wij j then motten wijdere betänckie oss, hwadt wij göre wele, och med tijden wette almogen ther swar vpå.

Szom tu och giffwer tilkenne, vm the Sacköres oxer, som tig, vpå wåre wägna, vtfäste äre, j the förlänte häreder, Begärendis wette vm wij them beholle wele, eller vnne them som befalningen haffwe samme oxer, och att mäst alt frälsitt wele huar i sin städh göre soning med theres landboor, beropendis sig atuj haffwe vndt them kon:ge saker etc Så skall tu wette, att wij än nu icke fulleligen förtänckte äre, huru vm samme soning öffwer huffuud handles skall. Doch thet wij skulle tilathe, att anthen the som länen haffwe eller landboor ther

j Smålandt, skulle vpbäre anthen aff länen eller theres egne landboor någon Sacköre eller soning så myckit som thetta Smälendzske buller och förräderij belanger, och nu vpå våre Taska och dråpelighe vmkost mäst stillet och vtrotedt är, Thet äre wij jngelunde tilsinnes. Wele icke heller thet tillathe, som wij och haffwe latidt tilseije the gode män aff Rådet och flere aff frälset, som här tilståde äre, Therfore hwad som tig vtfäst är, anthen oxer eller annet, thet aname till tig, vpå våre wägna, schickendis thet till Vpland, ther thet kan något komme oss till gode,

Vm våre egne landboor, som haffwe waridt med att röffwe och stiäle, Begärendis wette, huru med them handles skall. Så kunne wij ther föge swar giffwe vpå, vtan så myckit, att när thet beslutit bliffwer, huru öffwer allt j then måtten handles skall, Så må och med them liche som andre, hwar effter sin skuld och brutt handlet och sonet bliffwe, Wij wele med tijden yttermere giffwe tig meningen j then måtten före, huru vm tässe ärender beslutidt bliffwer,

Som tu och begärer wette, vm våre Ländzmän, som sig troligen haffwe bewijst, vm them någon frijheet effterlates må etc Szå äre wij tilfridz, att the som sig wäll bewijst haffwe, och än äre vpå wårtt bäste, måge thet och så niute. Må tu förthenskuld jnryme them någon frijheet, effter som huar och en kan förtient haffwe. Vm the Twå präster her Symon j Sund, och Her Anders j Wij, som tu hijtt jnsendt haffwer, The skole wäll bliffwe tilstädis, och handles med them, effter theres förtiäniste, Datum vt supra.

Söderköping den 30 Julii.

Till Michel Helsing om bergsbrukningen, malmens silfverhalt, inköp af hemman med kolskogar, tillförsel af spannemål, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 121 v.

Till Mickell Hälsing, vm kopperbergxbrukningen. Datum Suderköpfung 30 Julij Anno etc 1543 .

Wår gunst etc Wij forstå aff thin schriffuelse Mickel Helsingh, att tu haffwer latidt ryme ther offwanför Ladugårdz gruffwan, och är nu kommen nijd på klyfftenne, som är clar sölffmalms strecket, och att tu haffuer handlett med Bergxmennen, att wij schole haffwe huar tiende eld etc Szå är oss endels vnderligitt, att tu icke haffwer schriffuit oss till, huru brett eller longt strecket synes offwan på klyfften, eller och till thet mindzste sendt oss ett stycke aff then Malm ther aff brutin war etc Är wår wilie, att tu giffwer oss wijdere tilkenne huru ther vm är, och schicker oss än nu någett aff samme malm, med all yttermere vnderwisning, hwadt samme malm giffuer till Sölff, och alliest, ther wij kunne rätte oss effter. Mån thet wij skulle lathe oss nöije med huar tijende eld, som tu haffwer handlet vpå, ther bliffue wij föge belathne med, är jcke heller bruk eller sedwane vpå någett bergzwärck, hwarcken j Tysland eller annerstedz. Och förthenskuld hwar Gud will giffwe lyckan, att ther kan bliffwe någett gott vtaff, Dhå må tw handle med them, som samme sölffbärg bruke wele, på hwar tijende lodt sölffwer, som ther aff giortt bliffwer, till täss man kan see och förnimme, hwadt lag thet tage will. Wij såge och så gerne, att tu wilde köpe oss någre gode heman ther wijd honden the som hade gode hytteläge och koleskog. The wåre oss myckit behoff, hwar then sölffbrukning schall gå för

sich, Doch wele wij jngelunde, att tu skall tage eller til-
egne tich sådane heman frå någon, med minne tu giffwer
ther full betalning j rede penningar före. Ther rätte
tich effter.

Ther nest som tu och lather forstå, att wijd vår hytte
haffwer waritt god gång j thetta år, Och att tu haffuer
sendt vtt hyttekupperen och något aff affradz kupperen
till, Doch står än nu en stoor hoop aff affradet tillbaka,
som the icke mächte göre vtt, för then swäre och dyre
tijdh skuld ther vppe är etc Så kommer thet oss ilde till
mätte, att wij icke få vårt affradt vtt, som och theres
gamble sedwane är, att the icke heller pläge göre våre
rettigheter vtt, vtan jw altijd finne hwadt rådt the kunne,
så att wij föge eller alzintit få aff them. Doch må tu
nu emot hösten, när the få någon vndsäthning aff åkeren,
och tijden kan bliffwe något bättre, winleggie tig att
kräffia samme affradz kopper vtt, och late kommen till
Stockholm, ther ligger oss macht vpå.

Som tu och lather forstå, att tu alredhe haffwer köpt
en heel hoop koll, till hyttens behoff, och begärer wette
aff oss, huru tu skalt handle med bönderne, att tu måtte
bekomme så myckin koll, som ther behöffdis etc Så haffwe
wijd ondt att råde tig något synnerlig j thenne sak, effter
wij icke fulleligen wette lägligheterne j then måtten, Doch
thet bäste rådt wij wette, Szå synes oss lichast ware, att
tu kunde vtspane, och för våre penningar köpte till hyt-
tones behoff ett torp eller heman, thet nämeste wedh
honden tu kunde, som hade koleskog godh och noch, och
schaffede tich ther till Twå eller Tre godhe kollere, laten-
dis så sielff kola hele året igenom, ee hwadt thet kostade.
Så kunde tu och lätteligen finne rådt till att lathe kolen
komme fram, effter som lägligheten sig dhå begiffwer.
Annen rådt wette wij icke seije tich, på thenne tijdt,
doch thet tu skulle lägge almogen eller bergxlaget sådane
kollning vpå, thet synes oss jcke rådt ware på thenne tijdt.

Thet tu beclager vm then hårde och dyre tijd ther vppe är etc Sådant höre wij nödigtt, Hade tu och j flere ther vppe tänckt ther till j Wintres och hafft edre bud hijt vtt till oss och flere, som hade hafft empne på spannemåll, och skaffet edher sådant tijt vp mäden föret war, dhå hade j giordt rätt, och icke nu hafft sådane dyr tijdt. Wij wilde nu aldrig så gärne lathe göre them någon vndsätningh, så är ther dhå hwarcken rådt eller tilfalle till, för än åkeföret bliffwer. Jntit yttermere, vtan attu framdelis giffwer oss vm alle lägenheter wijdere tilkenne, Ther wij kunne rette oss effter. Datum vt supra .

Söderköping den 31 Julii.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, om kammarverkets skötsel och myntet, samt nedsändande till Östergötland af en större summa penningar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 123.

Till Biörn Pedersson och Larens Organista, att the wäll förestå och förfordra Kon:ge Matz Cammer och Mynt, och att the sende nid til Östergötlandt till Kon:ge M:t 70000 m f ortuger och 14 eller 15000 Daler Datum Surköpung vltima Julij Anno etc 43 .

Wår gunst etc Som wij nu nyligest schriffwe eder till Biörn och Larss, Förmanendis eder på thet fliteligiste som wij och offte och titt tilförende giordt haffwa, atj schulle tänckie till, med wår Cammer och wårtt mynt, att the motte så föreståndne och förfordrade bliffwa, som oss altijd och nu på thenne tijdt besynnerligen aller störste mackt vpå ligger, Szå försee wij oss, atj och haffwe ther till tänckt, så att ther schall jw ware någon märkelig Summa j förråd j Cammeren. Hwarföre är wår wilie och begären, attj oförsumeligen med wisse och trogne bwd

och god fordenskap wele skicke hijt nijd till Östergötlandt till oss, wijd än Sextije eller Siwtije Twsende marcer ortuger, och ther till än Fiorton eller Fempton Twsende Daler, vm ther någrelunde så myckin råd förhonden wåre, Och atj och Bothwedt wele så försörge samme dråpelige Summor, med gott och trogett folck och sådane fordenskap, att the vtan farhe eller effwentyr kunne wäll komme hijt till oss, her före j ingen försumelse tage wele, som j sielffwe tänckie kunne aller störste mackt vpå ligger. J wele och så än nu yttermere tänckie till att församble the mäste penningar j kunne, Och att myntet motte flux gå för sig alliest dhå komme wij jngen wartt, med thetta mygla krigzfolck wij haffwe, och än yttermere krigzkosten tilstunde will. Ther j eder effter rette wele. Datum vt supra.

Söderköping den 31 Julii.

Till Nils Boye, klander öfver hans försummelse att lemna konungen meddelanden, och befallning att begifva sig till Östergötland med ett eller tvåhundra ryttere.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 126 v.

Till Nils Boye, att han geffwer seg medt Ett hundrade hester eller tw nijd till Östergötland etc Datum Surköpung 31 Julij Anno etc 43

Wår gunst etc Oss förundrar icke litit Nils, vm thin försumelighet, och hwarföre tu j så lång tijd, sedhen wij droge ifrå Stockholm, oss vm jngen dell tilscriffwit haffwer, hwarcken vm wåre Rytter, och huru the sigh schicket och hollet haffwe, både enestedz och annerstedtz ther the liggie, heller vm andre ärender, som teg på tijt embetis wägna borde att giffwe oss tilkenne, vtan står thet så hänn j Winden, som thin gamble wane ware pläger, och bekymbrer tegh med ingen tingh, hwarcken vm ett

eller annett, lijgerwijss som thet wurdede teg jntit, Szå är doch nu wår wylie och befallning, att tu lather förschrieffwe och tilseije en hoop aff wåre Ryttere och Skytter, som ther liggie i Vplandh och besynnerlige the främende och som j Månedz besolding äre, Och gör teg tilredhe medt Etthundrede häster eller Tw, strax geffwendis teg med samme folck hijt nijd till Östergötlandt, och bliffwe ther liggendis på någon tijdt tilgörendis. Förty wij achte förläggie och skicke en hoop aff wåre Landzknechter på någre andre platzer. Szå wele wij j then stedt haffwe hesterne liggendis her j Östergötlandt på rumet, till tess man kan see och förnimme, huru alle legligheter seg framdelis begiffwe wele, Ther tw tegh effter rette wil, Datum vt supra

Söderköping den 31 Julii.

Till Botwid Larsson om utrustande af tvenne fartyg, tillförsel af spannemål till Salberget, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 124.

Till Bothwedt Larsson, att han later göre then Store Swanen ferdug, och ett annat litet Skip ther hoss, Jtem att han later komme spannemål vp til Salebergitt, Datum Suderköpfung 31 Julij Anno etc
50 [5: 43]

Wår gunst etc Skal tu wette Bothwedt, att wij för märckelige och wichtige orsaker skuld äre till sinnes, och wele haffwe någre aff wåre Skep till siös nu med thet förste, Är förthenskuldt wår wylie och befallning, att tu lather göre then store Swanen färdug, och ett annett minne Skip eller Barck ther hoss, Förskaffendis vppå samme Skip alle krigz nottorffter, både folck, Fettalie, krutt, Lodt, med alle andre tilbehöringer, så att the liggie slett segelredhe, när tu härnäst får wårtt bwdt och schrieffwelse ther vm. Som och Jacob Bagge, hwickin och så oförsumeligen till Stocholm med Enhörningen kommendis

wardher, ytterligere wett att förtelije för teg wår wilie och mening ther vm, Är ther och någon råd till skipzöll eller skipzbröd på Stockholm, att tu dhå skicker thet mäste tu haffwer ämpne vpå nijd ått Calmarna. Förty wij achte och lathe någre the Skip ther liggie löpe till siöss medt,

Skall tu och wette, att wij förstått haffwe vtaff Oloff Jonssons schriffwelse, att ther wijd Salebergitt är ganske stoor breck vpå Spannemåll, så att till befructendis är, hwar ther oförsumeligen ingen vndsetning och tilförning kan komme iffrå Fougter och Befalningxmen med spannemåll, Dhå skall bruckningen näppeligen kunne gå för sich, effter ther kommer jntit falt aff landet, Szå effter tu wäll besinne kan, huru högt och mykit på thenne tijd anliggiende är, att tu handler med wåre Landboo Fougter ther j Vpland, thet the lathe oförsumeligen göre tilförning till Wåsterårs med then mäste Spannemåll, som ther förhonden är, Latendis bergxmännerne bekomme sådane spannemåll för penningar, effter som han ther dhå går och gälder. Thetta tu icke försume wilt. Datum vt supra.

Söderköping den 31 Julii.

Till Nils Eskilsson, att förse båtbyggarne i Vadstena med förnödenheter, och om förflyttande af Skeninge borgare till Vadstena.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 124 v.

Till Nils Eskelsson, att han schaffer the Båtztimbermän, som j Wastena schole vpsättie och byggie Twå eller Tre Båther, huadt dell the ther til behöffwe. Jtem att the Skåningz Borgere giffwe sig till Wastena. Datum Suderköpfung 31 Julij Anno etc 50

Wår gunst etc Skall tu wette Nils, att wij haffwe förshicket någre Båtzbyggere till wår Stadt Wastena,

hwilcke ther vpsättie och byggie schole Twå eller Tre sköne Båther, them wij wele haffwe ther j Wåther, att bruke them både till Wåstergötlandt, Smålandt och annerstedz, huart som behoff görs etc Szå haffwe wij latijð schriffwe Wastena Borgere till, att the schole schaffe för:ne timbermen huad dell som the till förberörde båters bygning vpå holle schole, Szå är och wår wilie Nils, att tu och så wilt, på thine sijde tänckie till, att schaffe för:ne Timbermän huad dell tu kant åståd komma till för:ne båtbygning, och synnerligen må tu så skaffedt, att the oförsumeligen måge komme till arbetes, och seden fliteligen theres företagne arbete fulfölie, och icke gå ther länge fåfänge.

Jtem är och wår wilie, Nils, Att tu seijer Skäningz Borgere till, synnerligen the ther köpens katt bruke wele, att the vtan all skotzmåll tänckie till att giffwe sig ått Wastena, effter som tilförende sagt är. Wij wele jngelunde effterlathe någon köpmandzhandell eller någon Stadz priuilegie j Skäninge, effter thenne dag. Mån the som ther wele boo, skole her effter göre theres skatt och skuld som andre bönder, effter som hwar haffwer jorden och ågerne til. Thet tu them och så alffwarligen föreholle må, liggiendis them j skatt och affradt, effter jordetaledt, som thet sig böör. Wetendis tich her effter rette. Datum vt supra

Söderköping den 1 Augusti.

Till borgmästare, råd och innevånare i Kalmar om åtgärder till förbättrande af stadens ställning, och om de der ännu liggande knektarne.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 126 v. — Registraturet innehåller, fol. 125, ett med obetydliga afvikelse lika lydande bref, men blott stäldt till borgmästare och råd i Kalmar, och dateradt den 31 Julii.

Till Borgemestere, Rådt och menigheten vdi Calmarna. Datum Suderköpfung prima Augusti Anno etc 43 .

Wår gunst etc Schole j wette, Dannemän, att tässe edre Sendebwdt och medtborgere Pelle Kryp och Peder Hansson haffwe warit her hoss oss medt edert breff, och giffuet oss her någre artickler och meningar före, genom hwilcke j förhoppes, att eders Stadt må komme segh någett före igen, och förbättret bliffwa, hwar wij eder sådane priuilegier och frijheter gunsteligen vnne och effterlate wele etc Och bågäre ther hoss, att j måge bliffwe vtaff medt the knächter ther liggie, på thet att j på thenne tijdt täss bättre tilfalle och lägenheet haffwe motte, att sökie eder näring och bärning jn till Schånefisket*) etc Her vpå giffwe wij eder kære Vndersåther tilkänne, som j och tilförende sielffwe wäll förstått haffwe, hwadt wij och wåre Befalningxmän, på wåre wägna, nu j thenne förlidne Sommer, till en stor partt aff samme Artickler alrede giordt och handlet haffwe, och synnerligen vm thet Ölendzke Seglass, och att förbättre eder Stadt med någre gode Borgere, aff the andre små Städer, ther j Smålandt etc Så att thet Seglass aff Ölandt och jn till the Tyske Städer är jw platt förbudet och afflagt, Sammelunde the som sägle wele, schole flyttie sig jn till Calmarna, Som och alrede skedt är, Att wij haffwe platt affsagt the Westerwikz Borgere längre att byggie och boo

*) Förenämnda bref af den 31 Julii har här: sillefisket.

j Wästerwijk, vtan att the schole med thet förste flyttie sig ått Calmarna. Så wele wij och vm the andre Artickler, som j föregiffuit haffwe, när Gudt will wij sielffwe nu, med thet förste komme tijt nijd till eder, wette eder godh swar och beskedh vppå, Och vdj huadt motte wij kunne, för eders troheet och wälwillighetz skuld förfordre alles edhers och menige Calmara Stadz bäste, med gode lijdelige priuilegier, och älliast täsförutan bewise eder all gunst och nåder, vdj ene motte och andre, Ther wele wij altidt finnes wälwillige och benagne till .

Vm the knächter, som j begäre, att bliffwe vtaff medt etc Så wele wij thet förste oss mögeligit är, ware ther förtenckte vdj, att j schole få en god förlossning j then motten. J Dannemen wele förthenskuld än nu göre thet bäste med samme knechter, på någon ringe tijd. Wij wele och så beställe lathe, thet knechterne schole oförsumeligen få theres betalning, och strax ställe Borgerne tilfridz. Wij haffwe och så nu hafft her wijdt handen theres höffwidzman Jacob vhan Oberhussen, och honum alffwarligen befaledt, att han skall holle them före, att the schole lathe sig åtnöije medt hwadt deel j haffwe them att giffwe effter skälighet, och betale eder redeligen, huadt the hoss eder förtärt haffwe, eller förtäre kunne. J wele förthenskuld haffwe ett gott medtlidende*), wij wele snarligen finne råd att skilie eder wijd störste partten aff samme knechter, Ther j Dannemen eder effter rette wele, Datum vt supra

*) Slutet på förenämnda bref af den 31 Julii lyder: medtlidende, thet skall alt sammens komme på gode väger. Datum vt supra.

Söderköping den 1 Augusti.

Till Truls Skrifvare, m. fl., att hålla syn på den gård i Värna s:n, Bankekinds härad, Östergötland, som hr Måns Johansson vill gifva i utbyte mot kronogods.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 127 v.

Till Truls Schriffwere, Lasse Tidemandsson, Erick Jönsson vpå Tuna, Tord Scriffuere, Påuel Jwte och Erick Scriffuere på Öringe, Datum Surköpungh 1:a Augusti Anno etc 43 .

Wår gunst etc Är wår wilie och begären Truls Scriffuere, Lasse Tidemandsson, Erick Jönsson vpå Tuna, Tord Scriffuere, Påuel Jwte och Erick Scriffuere på Öringe, atj alle samfelt schole ware vtöffwer att syne och ransake någre godz och gårder, hwilcke her Måns Johansson will giffue oss och Cronon för the Cronagodz, som han begärer sig till bättre lägenheet igen etc The gårder han begärer aff Cronen äre Twå, liggiendis j Wist Sockn j hanekijnneheredt benempde både Torp, then ene (: som han sagt haffwer :) ränter Siu spån korn, Then andre ränter halffannen m f dansca, och hålle samme gårder årligen Otte hester, som är theres rätte fodring. Ther emott will han giffue Cronon igen En gårdh liggiendis j Werne Sockn benempd Storegården, hwilcken (: som för:ne her Måns oss berettet haffwer :) räntter årligen Tree Töner Korn, Jtem Dagxwerkzpenningar En m f dansca, Och holles aff samme gård årlighe fodringh Sex hester, Och när j vm samme gårders lägenheet syntt och ransaket haffue Är wår wilie, atj dhå lathe oss förstå icke alleneste vm ränten på bäggie sijder drage liche, som för:uit står, vtan och atuj måge få wette lägligheterne med fiskerij, vtmarcker, quärneströmer och all annen lägligheet aff alle gårderne, Ther j eder samfält effter rette wele. Datum vt supra .

Söderköping den 1 Augusti.

Till borgmästare, råd och menige man i Jönköping om befrielse från inquarteringen af der förlagde knektar.

Efter originalet på papper i Jönköpings stadsarchiv.

Gustaff med Gudz nåde Swerigis Götis och Wendis etc Konungh.

Wår gunst tilförende etc Wij haffue förstätt vtaff eders scriffuelsse, käre vndersäter, ath eder är endels tungt och beswerligt att holle the kneckter, som ther nw ligge i eders stadh. Szå skole i wette, ath wij med thed förste wele lathe komme same kneckter theden. Är forthenskund wår wylie och begären at j wele haffue medtlidende opå någre få dager med same kneckter. J skole wäll bliffwe snarlige förlossede. Ther i eder effter rätte måge. Gudh eder befalendis. Datum aff wår köpstad Suderköpfung prima Augusti Anno etc 1543.

På fransidan: Oss Elskelige trogne vndersäter, Borge-mestere, Rådth och then menige man j Jöneköpfung gunsteligen.

Söderköping den 1 Augusti.

Öppet benådningsbref för menige man i Norrvidinge härad i Småland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 128.

Öpett breff till menige man j Norwidinge häredt, att Kon:ge Ma:t will aname them till wän-skap igen, huar the sig betre wele, Datum Suder-köpfung 1:a Augusti Anno etc 43

Wij Gustaff etc Tilbiude eder wåre vndersäter Schatte-bönder, Landboor och menige almoge, som byggie och boo

j Norwidinge häredt, Wår gunst och nåde tilförende, Och giffue eder her med tilkenne, att tässe edre Sendebud Joen Gedde j södre Rothne, och Swen Andersson j Stockby haffwe warit her för oss, med edert breff, och giffuitt tilkenne, atj som byggie och boo j för:ne Norwidinge härede haffwe vdj thetta förlupne vchristelige buller och obestond, som j Småland emott Gud, ärhe och all redeligheet haffwer företagit waridt, sittid stille, och eder medt jngen vpresning eller fiendtlig handell emott oss och Swerigis Rijke förnimme latid. Endoch att någre skalcker haffwe wäll waritt ther j häredet, med hwicke j dog huareken samtyckt eller gångit haffwe, Och lathe förthenskuld ödmiukeligen begäre, att vm någon dell med eder förseedt eller försumet är (: som j eder icke heller aldellis kunne oskyldige räckne :) atuj dhå wille nådeligen see till eder, och wände eder wår gunst, wilie och wänskap till igen, Loffuendis och förplictendis edher ther hoss, wijd then leffwandis Gudt och eders sielerss saligheet, atj effter thenne dag wele och schole ware och bliffwe oss, wåre erffuinger och menige Swerigis Rike och tess Adell och Ridderskap, hulle, trogne och tryggie vndersäter, och eder aldrig med någon yttermere vlydne eller obestond befinne lathe, etc Szå wele wij icke heller dölle för eder, atuj aff edert härede täsligiste Albo härede icke stort annet till thenne tijdt förmärckt eller förnummit haffwe, vtan attj haffwe eder wälwillige befinne latid, och icke styrckt eller giordt skalcker någet synnerligit mottstond [o: bistond], täss wij eder betacke, Och wele förthenskuld wette edert beste, hwar wij kunne, och bliffue eder för en gunstig och nådig herre, All then stund j och wele som trogne vndersäter ther böör och plictige äre, effterkomme huad som j både nu, och offte och titt tilförende vtloffuedt haffue, och sielffwe hielpe till att nepse och straffe skalcker och förrädere, som sig till frijd och dagtingen icke giffuit haffwe, eller giffwe wele, När så skee må och atj göre eder skatt, skuld

och andre rättigheter ifrå eder, som eder med rette böör,
 Dhå wele wij beuise eder gunst, nåder och kenne eder för
 wåre och rigisins trogne Vndersåter, Ther j Dannemen
 eder fult och fast tilförlathe måge, och effter rätte kunne,
 Datum vt supra

Söderköping den 3 Augusti.

*Till Rasmus Ludvigsson om utlemnande af 20,000 mark
 ortug till Lasse Pedersson, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 128 v.

Till Rasmus Lodwicksson, att han leffuererer
 Lasse Pedersson Tiugu Twsende marcer ortuger
 etc Datum Surköping 3 Augusti Anno etc 43.

Wår gunst etc Skall tu wette Rasmus, att wij be-
 falet haffwe thenne wår tro tienere Lasse Pedersson, att
 han aff teg aname skall wijdt än Tiugu Tusende marcer
 ortuger aff the pen:r tu haffwer j antwardning. Är för-
 thenskund wår wilie och befalning, att tu oförwägret och
 strax leffuererer honum samme Summa pen:r. Han skal
 med thet aller förste bringe oss samme pen:r hijt til honde,
 Then annen Summa tu beholler ighen, mottu lathe bliffwa
 ther tilstädhe, på någon ringe tijdt tilgörendis, till tess
 tu bekommer ytterligere beskedh vtaff oss, hwart wij
 samme pen:r haffwe wele. Och skall för:de Lasse Pers-
 son skaffe så att ther bliffwer någon tilstädis, som schole
 hielpe att haffwe acht och tilsyn med tig på pen:rne, och
 fölge them när behoff görss. Ther tu tich effter rette
 må. Datum vt supra.

Söderköping den 3 Augusti.

*Till Axel Eriksson om fullbordande af domen öfver hr
Nils i Odensvi m. fl. deltagare i upproret, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 129.

Till Axell Ericksson, vm her Nils j Odenswij.
Datum Surkö:[pung] 3 Aug: Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij förnimme aff thenne thin tjänere,
Axel, att tu haffwer ther j Linköpfung then präst her
Nils j Odenswij, med 4 eller 5 bönder, som sig ganske
otilbörligen j thetta förlidne buller hollit och skicket
haffwe, och att tu alrede haffwer fått Doom på them, på
Tiuste häredzting och begärer förthenskuld wette wår
wilie, vm tu skalt lathe stå them theres rett etc Szå
effter tu haffwer hafft god skääl och bewijss vpå theres
saker, och en Dom för tig, kunne wij jntit annet ther till
seije, än att tu må lathe them stå theres rett, Doch seger
thenne eders karl, att ther är en ibland, som haffwer
waridit trugat till att göre thet han giorde, honum synes
oss, att tu må wäll schone halssen. Jtem effter wij haffwe
myckit att handle och tale med tig Axell, må tu på en
dag eller två giffwe tig hijt jn till oss, warder tu dhå
wijdere förnimmendis hwadt wår wilie och mening är.
Datum vt supra.

Söderköping den 3 Augusti.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista om den i Nyköpings län utgjorda kostgården, om de nye fogdarne i Östergötland och Hans Skrifvares räkenskaper, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 129 v.

Till Biörn Pedersson och Larens Organista,
vm kostgårder etc Datum Surköpung 3 Aug:
Anno etc 43.

Vår gunst etc Oss är tilkänne giffuit, Biörn och Larss vm en skön kostgårdh, som skall ware tilhope giordt j Nyköpungz Lään, ändog wij ther vm jnthet wist besked haffwe. Så såge wij gärne, hwar thet så j sanning wåre, att j wille haffwe edert wisse bwdt titt jn, som kunne ransake och förhöre vm samme gård, och huru hon vtgiordt wårê, och dhå så laget, thet hon motte bliffwe beskedeligen anamedt och vpborn aff them, som gården församlet eller till sig tagit haffwe, och att the måtte göre oss ther en god och wiss räkenskap före effter mantalet, och så laget, att samme gård motte komme oss tilgode, och icke skilies bortt, som myckit skee pläger. Sammelunde nu j thenne förlidne tidt wij draget haffwe aff och till her j Östergötlandt, äre her många och sköne gårdher tilhope giorde, och wette icke huru Fougterne haffue handlet ther med, heller huru hon haffwer vtskiftt warit. Är förthenskuldt vår wilie och befallning, atj tage ther aff Cammeren en god karl, som vppå räkenskap förstond haffwer, Förskickendis honum på någon tijd tilgörendis hijt nijdh j Östergötlandt, lätendis honum aname en rett och wiss räkenskap aff them som förbe:de gårdher vpburit och vtskiftt haffwe, att man motte bekomme något ytterligere beskedh, hwartt gärderne kompne äre, och huru troligen the ther med handlet haffwe. Thetta är vår endelig befallning.

Wetter Biörn och Larss, att effter en partt aff tässe nye fougter her j Östergötlandt beswäre sig fast vm then räkenskap then Hans Schriffuere för thetta näst förlidne 42 år skall göre reedhe före, Och seije att her står myckit tilbake hoss bönderne, vdj alle partzeler, aff thetta förlidne årss räntte och vpbyrdt, som förbe:de Hans Schriffuere med rätte borde göre reede och räkenskap före, och wele nödugt beware segh ther medt, effter the icke wette kunne hwilcke tilbake stå med theres rettigheter eller j hwadt partzeler. Hwarföre måge j tage en starck och fast borgen aff then Hans Schriffwere, och förskicke honum hijt nedher, att han anthen sielff bære vp och gjorde reede före thet som fiordgammelt är, eller och gjorde them her en vnderwisning, hwicke the äre, som tilbake stå, eller hwadt partzeler, huickit eder nu syntes lichast ware, thet måge j befale honum. Datum vt supra

Söderköping den 4 Augusti.

Till desamme om Herman Loeckstedts sold och afsked.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 130.

Till Biörn Pedersson och Larens Organista, vm Hermen Loeckstedt och hans besolding etc Datum Surköpung 4 Augusti Anno etc 43

Wår gunst etc Wether Biörn och Larss, att thenne Hermen Loekstädt haffwer waridt her hoss oss, begärendis att wij honum hans besoldung förhögre och förbättre wele, Thet wij honum icke jnryme kunne, eij heller tilsinnes äre på thenne tijdt, Så måge j förthenskuldt ytterligere handle med honum vm samme sak, hwadt heller honum synes bliffue wed then Monedtz besoldning, som nu senest the andre Ryttere jnrymbdt och effterlaten wartt, heller och bliffwa wijdh then gamble årss besoldung, som the tilförende hade, så skall han haffua wilkorer, Män att

förhögre hans besoldung vtöffwer the andre, täss äre wij icke til sinnes Ther j måge rette eder effter, tackis honum och icke, dhå måge j räckne med honum, hwadt honum på thenne hans förre besoldning tillbaka står, ställendis honom tilfrijdz latendis honum seden passere aff landet, när hans tijdt är, och att j aname ett reuersal aff honum, att han sin fulle och redelige betalning vndfångit haffwer

Szå skicke wij eder her med jnneluct hans Supplication stelt till oss, ther aff j ytterligere kunne see huadt han begäredt haffwer etc Datum vt supra.

Söderköping den 4 Augusti.

Till Gudmund Skrifvare, om de tyske knektarne vid Alvastra, de upprorsmän, som sitta fångne i Linköping, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 130 v.

Till Gudmund Schriffwere, vm the tyske knechter, som så otilbörligen skicke sig wed Alffuastra etc Datum Suderköpfung 4 Aug: Anno etc 50 [v: 43]

Wår gunst etc Wij finge nu j dag thin schriffuelse, Gudmund, och therutaff förnummit the lägligheter, som j Oloffzmesse marcknaden vdj Wastena sig begiffuit haffwe etc Haffwe wij och förnummit, huru vtörligen och oskic keligen the knechter wijd Alffuastra liggie, sig ther hollit och skicket haffwe, och än nu yttermere bruke alle skalckestycker både på gården och gårdzens ägher, så och wåre fatige vndersåter etc Szå wett Gud, thet är oss ganske beswärligit, att wij schole sådant lijde aff thom. Och haffwe förthenskund så laget, att the med thet aller förste schole draga theden och jn vnder Östre Holweden. Ther måge the bliffwe liggiendis i Kijlerne och Harg Sockner vpå någre dager tilgörendis, och täre hoss then tiuffwe hoop, som j then parcken boo, effter then störste part aff them haffwe altid beuist sig j thetta vproor, som

tiuffuar och förrädere, Wåre icke heller ther med tilfrijdz, vtan wilde än nu fallit Nils Wåsgöte vtöffwer, som tu wäll sielff west, Dherföre borde them wäll haffwe ther en gestning före, och med thet samme vtletes the som haffwe mäst warit j spelet, och synnerligen then hoop som wilde falle Nils Wåsgöte vtöffwer, och måge samme krigzfolck wäll bliffwe liggiendis j then samme bygd vnder Holweden, till tess Måns Swensson och the andre som schole følge them aff Landet tijt kommendis wardhe.

Jtem som tig syntis gott ware, att tu eller någon annen med Femtije eller Sextije karler skulle drage tijt jn j Kijlbobygden etc Szå synes oss sådant tug icke heller onyttigt wara, Är förthenskuuld wår wilie, att tu haffwer tijt råd h med Axell Eriksson, huru samme tug best företagis skall, Och wåre nu then rätte tijd, mäden thet annett krigzfolck och så schole drage tijt jn, och för alt motte the vtletis, som mäst j spelet j thetta obestond warit haffwe. Ther tu wilt tig effter rette.

The vnge borgere, som tu antagit haffwer, och så hårdt stå effter månedz pen:r etc hwar the icke wele lathe sig benöije med then mening, som tu them föregiffuit haffwer, Så må tu man lathe them giffwe sig till oss The skole wäll få the swar, som tilbörlogit är. The andre fattige karler, som lathe sig nöije, och tu hulptit haffwer, somblige Twå och somblige Tre marcer till skoo och skiorthet, Ther äre wij wäl tilfrijdz med, etc

Vm then prest och the andre fångar, som sittie j Linköpfung, haffwe wij schriffuit Axell Ericksson wår wilie och mening till, så att the som skyldige äre, måge stå theres rett, som tu aff hans breff wäll förnimmendis warder. Datum vt supra

Zedell

Wij haffwe och så för någre dager seden muntligen befaledt Her Måns Johansson, och schriffteligen Nils Wå-

göte, att the skulle och tänckie ther någet till, på theris sijde, att thet sällskap, som honum så öffwerfalle wille, måtte vtletede bliffwa, och få någet straff för slicht hoffmodt, hwadt the nu ther till giordt haffwa, wette wij jcke. Datum vt jn literis

Söderköping den 4 Augusti.

Till borgmästare och råd samt innevärnarne i Vadstena om underhåll för Michael Glasenaps fänika.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 132.

Till Borgemestere, Rådt och menigheten vdj Wastena, att the holle Mickell Glasenapz Fennicke j kost för en redelig betalning. Datum Suderkö-[pung] 4 Augusti Anno etc 43

Wår gunst etc Wij giffwe eder tilkenne Dannemen, att then fänicke knechter, som en tijd long vdj Jeneköpfung leget haffwer, är jnnen få dager förmodendis till the knechter ther nu liggie wijd Alffwastra, effter the kunne icke bekomme någen vnderholling ther j Jeneköpfung etc Szå kunne j wäll sielffue tenckie, att sådane hoop, som ther nu wijd för:ne Alffuastra församlede, och the som nu förmodendis äre i[cke] kunne wäll haffue theres vppehålle eller bliffwa tilhope vpå sådane platz, som ther wijdh Alffwastra är, för monge orsaker skuld. Hwarföre är wår wilie och begären, atj wele ware obeswärede holle vpå En dag, Sex eller Otte aller lengst, ther j eders Stadt Wastena, En aff för:ne fännicke knechter, Nemligen Mickel Glasenapz fännike för en redelig betalning J schole bliffwe oförsumeligen förlossede, effter wij äre tilsinnes, att skicke them med thet förste vpå en annen platz. Ther j måge förlate eder till. Gud eder befalendis. Datum vt supra

Söderköping den 4 Augusti.

Förswarelsbref för Sven Andersson i Jern (Herna) för det att han ihjelslagit en af Nils Dackes anhängare.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 131 v.

Förswarelsbref för Swen Andersson j Jernn j Wreta Sockn för thet Mandzslag han bedriffuit hade på Anders j Bondeby som war hoss Nils Dacke etc Datum Suderköpfung 4 Augusti Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att effter thenne wår tro Vndersåte Swen Andersson i Jernn j Wreta Sockn j Gulbergx heredt nu j thetta förlijdne buller och vproor slogh en aff then förräderehoop ihiell, som wåre faldne till Nils Dackes sälskap och bodde j Tialmo Sockn benempd Anders j Bondeby, och bliffwer förthenskuld för:ne Swen Andersson dageligen för samme dödmåll skuld fegdet och vnsagder aff then dödis slectingar, så att han niuter jngen frijd för them. Så effter han haffwer bewijst sig troligen och manligen, och som honom haffwer boordt emot wåre och rigisins fiender, och böör förthenskuld icke niute sådane hans troheet till onde vtan heller til gode, Hwarföre haffwe wij aff wår synnerlig gunst och nåde taget och anamet, såsom wij och nu her med tage och aname förbe:de Swen Andersson, hans hustru, Barn, godz och ägedeler och alt annet huadt han äger, rörligit och orörligit, vdj wårt kon:ge hegn, beskerm och försvar, för alt öffuerwold, orätt och oskåal, Welendis stå honum fult och fast till hwadt han j then motten giordt haffwer, Biudendis förthenskuld både en och annen, och besynnerligen then dödes Slectingar, att huar the sig j någon måtte vnderstå, att göre emott thetta wårt förswarelsbref lönligen eller openbarligen, eller fegde för:ne Swen

Andersson, schole the haffwe förbrutit, effter som Swerigis lag vtuiser, lijff och godz, och bliffue icke bettere räknede j sakenn, än för wåre och Rigisins förrädere Ther hwar och en må wette sig effter rätte, Datum vt supra

Söderköping den 4 Augusti.

Öppet bref för Sven Andersson i Herna på skattefrihet för sin gård.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 132 v.

Öpett breff för Swenn Andersson j Hernum j Wreta Clösters Sockn j Gulbergz heredt til att niute och bruka for:ne Hernum frij för affredt och alle andre vtskyller Anseendis att han sig troligen vdj thet Smälentzske vproor beuist haffwer, och än beuise skall etc Datum Sur:[köpfung] 4 Aug: Anno 43*)

Söderköping den 4 Augusti.

Öppet bref för hattmakaren Gyllies van Halle att under två år i Arboga vara fri från stadens tunga.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 132 v.

Öpett bref för Gyllies vhan halle, att han på et år eller tw må settie sig nijd, byggie och boo vdj Arboga, och bruke hattmakere embete, frij för all Stadzsens tunga. Men hwar honum syntes lengre bliffwe ther boendis, skal han vtgöre all Stadzsens tung, såsom andre Borgere ther göre etc Datum Surköpfung 4 Aug: Anno etc 43*)

*) Sjelfva brefvet saknas i Registraturet.

Söderköping den 4 Augusti.

Till Olof Joensson om bergsbrukningen vid Salberget, och om vidtagna åtgärder till afhjelpande af spannemålsbristen derstädes.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 132 v.

Swar till Oloff Joensson vm Salebergx bruckningen. Datum Sur:[köping] 4 Aug: Anno etc 43

Wår gunst etc Wij förnimme aff thin schriffwelse, Oloff Joensson, om gruffuoness och andre lägligheter ther wijd Salebergit, och att ther makes två elder på Bothnen och then tridie på wäggerne, och få förthenskuld skön malm, både Soffring och koffring etc Hwicket oss wälbehager. Dog fructar oss nog, thet man säncker gruffuan så myckit på Bothnen, och gör henne så gruffuelige diup, att man förthenskuld med tijden icke kan holle henne wijdh macht, vtan tileffuentyrs tage ther en större schade vdj. Dherføre biude och förmane wij tig, att tu fliteligen tencker til, att achte wårtt beste och gagn med samme tilmakning, att wij icke framdelis tage ther en större schade vtaff. Men wåre ther råd att man kunde bryte flux på wäggerne, eller att något gott streck ginge någerstedz jn j wäggerne, att man heller fölgde dhå strechet effter, Och icke senchte så myckit på Bothnen. Thervtinnen tu wilt betenckie wårt beste, som tu sielff tenckie kan, oss aller største mackt vpå ligger. Och effter j tage alle hälfftenne aff koffringen till wår hytte, och ther till en heel hoop aff Soffringen, Så förundrer oss förthenskuld icke lithet, att wår hyttefougthe och hytteschriffuere platt intit schriffwe oss till, huru wijd wår hytte tilgår, eller hwadt regimente ther är. Ther vm tu wilt alffwarligen förmane them, att the än nu schriffwe oss beskedh ther vm till, att tu och sielff ther hoss scriffuer oss till, huru ther tilgår.

Vm then Ordinantia ther giord är, med thom som rosten wachte, att the skole och så holle kolen ther till,

Jtem vm the ij vngner tu haffwer latidt vpsättie j longeforss, och then Wederqwärnen på Soffrehögen. Sådant behager oss wäll, haffwer och warit storligen behoff, att så skedt är, hwadt tu och yttermere betenckie kan, som bergit till gode och bestond komme kan, att thet icke heller förgätted bliffwer.

Som tu och berörer, vm then hårde och dyre tijd ther vppe förhonden är, på spannemåle, och att ther kommer platt ingen spannemåle fall etc Så haffwe wij förthenskund scriffuit wåre landboofougter j Vpland till, att the oförsumeligen schole lathe komme then mäste spannemåle som förhonden är, vp til Wåsterårs, och sällien ther Bergxmennen för penningar. Tesligeste haffwe wij och schriffteligen befaledt Bothwedt Scriffuere, att han skall skaffe vp till Wåsterårs then mäste spannemåle han affsted komme kan. Må tu och schriffue och förmane honum ther vm, att thet icke förgätet bliffwer. Så må tu och seije bergxmännen till, att the haffwe theres bwd vtt till Wåsterårs, ther wardhe the finnendis sådane spannemåle till köpz för sig. Ther rette tich effter. Datum vt supra

Söderköping den 4 Augusti.

Öppet bref för Enevald Hansson att vidkännas och återtaga sin under upproret bortröfvade egendom.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 133 v.

Öpitt breff för Enewald Hansson, att han må wederkennes huadt honom j thet Smälendtzske vproor ifrå taget och sköfflet bleff. Datum Suderköpfung 4 Augusti Anno etc 50 [o: 43].

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att effter thenne wår tro Vndersåte Enewaldt Hansson haffwer sig vnderdåneligen her hoss oss beclaget och tilkenne giffuit, huru-

lunde nu j thetta förlidne Smälendzske buller och vproor är honum skofflet och iffrå taget, alt hwadt han ätte både en dell och annen, så att han ther vtöffwer fast till achters kommen är. Och haffwer förthenskuldt nu begäredt vårtt gunstige minne, förloff och tillatelse, att han frij och obehindret må kännas wijdt sijt igen, ee hwar som helst han thet finne eller bestå kan, Hwilcket wij honom icke med någon skääl haffwe wegge eller affslå kunnet etc Biudendis förthenskuld wåre Fougter och Befalningxmän ther för:ne Enewald Hansson sådant sitt godz med rette bestå kan, att the äre honum förderlige och behielpelige, att han frij och obehindret må komma till sitt igen. Görendis thervtinnen thet oss behageligt är. Datum vt supra.

Söderköping den 4 Augusti.

Till Jören Jönsson att lemna underrättelser om ställningen i Småland, så att konungen må kunna afgöra om huruvida ett nytt härtåg dit erfordras eller ej.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 134.

Till Jören Jönsson på Croneberg Datum Sur:
[köping] 4 Aug: Anno etc 43

Wår gunst etc Är wår wilie och begären Jören, att tu med thet aller förste schriffuer oss ett wist och enckiende beskedh, huru alle lägligheter begiffue sig ther nidre j Småland, eller huru the i Vpwideinge heredt, Östheredt och flerestedz ther then förrädere hoop sitt störste tilhold och meste wist hafft haffwe, sig nu skicke och holle, så att wij ther vm enckiende måge förstendigede bliffwa, på thet att wij kunne och wette huad heller wij schole förlathe oss fulkompligen till thet hulskap och manskap, som the offte och titt oss loffuet och tilsagt haffue, eller huru ther vm är. Män hwar tu tänckie kan någet mangell j then motten på färde, så att the än nu lathe

sig medt någre skalckheter eller förrädere stycker förmärckie, att wij dhå j tijd (: för än wij skicke nu folcket ifrå oss :) måge få ther fult och wist besked vm. Så wele wij än ene gånge ware förtencnte vdj, att late vårt krigxfolk drage så starcke titt jn, Och näst Gudz hielp trötte them så vtt, att wij doch ene reese måge komme till en beständig frijdh, Giffuendis oss her ett oförsumeligt swar vpå, och vm alle andre tidender och lägenheter, som tu förfarit haffwer seden tu heden drog. Datum vt supra

Stegeborg den 6 Augusti.

Till Botvid Larsson om utrustande af tvenne skepp, flottans förseende med bättre höfvidsmän, de papistiske presterne i Småland och Östergötland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 134 v.

Till Bothwedt Larsson, vm någre Kon:ge Ma:tz Skep att late tilrede göre etc Datum Stekeborg 6 Augusti Anno etc 43.

Wår gunst tilförende etc Wij schriffwe tig till Bothwedt, för någre dager seden med en aff wåre Båtmän benempd Joen Andersson, att tu skulle medt thet förste late tilrede göre Swanen och en god Barck, besörgendis them vdj alle motte med folck, fettalie, krutt, lodt och alle andre krigxskipz tilbehöringer. Så är wår wilie, att tu och wilt her allffwarligen tiltenckie, att thet och så bestelt bliffwer, Och att tu schaffer på samme Skip gode och förstondige höffuidzmen, dog att samme skip bliffue än nu liggiendis ther till tess j bekomme schriffteligit beskedh hwart wij them haffwe wele,

Sammelunde är wår wilie, att tu wilt berådslå med Her Erick Flemming och Jacob Bagge, nu mäden then Finske Adell tilstädis äre, att wåre Skep, som wij haffwe liggiendis j Calmarna sund, motte yttermere och med til-

förlateligere höffwidzmän försörgde bliffua, än the nu äre, hwar wij them skole bruke annerstedz eller emot fienderne, som tileffuentys wäll skee kan, att wij motte dhå haffwe the höffuidzmen vpå för:ne Skep, som wij kunne ware belathne medt. Oss synes att Jöns Wäsgöte, Anders Wäsgöte och flere aff the finner skulle wäll tiene ther till. Thetta tu sampt Jacob Bagge öffwerwäge wele, som j tänckie kunne macht [på] ligger.

Zedell

Skall tu wette Bothwedt, att wij icke wele haffwe tesse gamble Papister boendis her nidre j Småland och Östergötlandt för orsacher skuld, som tu wäll sielff tenckie kan. Hwarföre sende wij nu thenne M: Tord aff Linköpfung och M: Jöns Grönlöff af Wäxiö tijt vp till Stockholm att the måge bliffwe ther till tess wij tilstäde komme. Dog må j lathe haffwe nöge acht och tilsyn med them hwadt the bedriffwe, och huru the sig ställe. Hwar och M: Tore eller then annen wære oss nyttige j wår Räcknecammer anten att räckne eller schriffwe, Dhå motte man försökiet med them, hwar och icke, att tu dhå later haffwa acht och tilsyn med thom j theres härberge, och så laget att the icke komme hijt nijd igen, eller elliest stinge sig theres kooss, Datum vt jn literis

Stegeborg den 7 Augusti.

Till Germund Svensson om Nils Dackes död, om hertig Albrecht af Mecklenburg och de svenske förrädarnes anslag emot riket, ett tillämnadt infall i Mecklenburg, böter af Öländingarne och andre för deltagande i upproret, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 135.

Till Germundt Swensson vm Nils Dackes affgong. Jtem vm Hertig Albrecht aff Mäkelborg, Biscop Måns, Oloff Brömps och flere förrädere. Datum Stekeborg 7 Aug: Anno etc 43

Wår gunst etc Wij haffwe fått titt breff, Germund, och förnummit, att then förräderen Dacken haffwer fått sin löön, ändoch han fast en wårre affgång förtient haffwer. Mån hade man kunnet fått honum med liffuet, hade thet waridt myckit nyttigt, för många saker skuld. Mån wij kunne tenckie thet är nu skedt effter Gudz wilie. Så förmane wij tich och biude, att tu än nu yttermere later ställe effter thet sällskap, som med honom wåre, och hans kone och then trolkärningen hans Moder, befalendis them tu vtskicker, att the icke wände igen, för än samme sällskap är slett vtledet. Ther rette tich effter.

Och effter tu wäll west, hwicket Panckett then hertig Albrecht aff Meckelborgh med the andre förrädere Biscop Måns, Oloff Brömps och flere, haffue skencht oss nu j thetta buller, och hwicke lijster och practicher med bud, breff och schriffuelse, som the haffwe skyndet jn till Dacken och hans sällskap, alt vpå wårt och menige Rigisins argeste och fördärf, Så att wij förthenskuld högeligen förorsakede äre, att skencke honom ett Packet igen, hwar wij thet älliest någrelunde göre kunne, som wij och thet j sinnet haffwe, vm någon lägenheet älliest till wåre, Hwarföre är wår wilie och begären, att tu vtan all försu-

melse wilt på thet aller hemeligiste vtskicke någre gode och förtrolige kundskaffter jn j för:ne Machelborg, Latendis granneligen och fliteligen bespeije och förkundskapa vm alle lägenheter ther j Landet och synnerligen vm thet lille beflothne Land benempd Pölen, ther Goluisse haffn skiuter jn, vm ther icke wåre råd och lägenheet, att för-raske samme Land, eller göre honum annerstedz jn j hans Land ett hastigt affbreck och niderlag, Dog att thetta anslag motte på thet aller hemeligiste hollit bliffwe, som macht vpå ligger. Och thetta motte hastigt bestält bliffwa, så framt man skall kunne göre ther någet till j thetta år, Så snart tu bekommer någer swar tilbake igen, att wij moge ther vm förstendiget bliffwa.

Ther nest som tu och wäst huru the Önijnger haffwe stelt sig emot oss j thetta buller etc Så skulle sådane otilbörlig handell med rette them icke heller än andre aldels skenckt bliffua. Gaff och Jacob Bagge oss tilkenne, att the Ölenninger schulle haffwe hafft j sinnet, att biude vtt en Summa Oxer. Szå må tu wäll handle ther vpå, och jw så schaffet, att the fäste oss vtt en Summa Oxer, effter som tu kant tänckie landet kan drage, och thet motte bliffwe affhandlet och bestelt nu mäden wij haffwa krigxfolcket j Landet, och the haffwa någon rätzl, seden schole the tileffuentyrs föge ting biude. Tu skulle och med rätte handle med flere ther j Calmara Länn vm sådane ärende. Effter wij kunne icke skenckiet them alt samens så til förgeffues heden.

Wij haffwe och befalet thenne Krabbe Pedersson att giffwe tig någre lägenheter tilkenne, må tu betro honum och lathe fliteligen haffwe så hemeligen kundskaper och tilseende vpå samme sak, ther ligger oss macht vpå, Datum vt supra

Stegeborg den 6 Augusti.

Till Henrik Clavesson om fortskaffande ned åt landet af en summa penningar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 136.

Till Henrick Clawesson vm någre Daler som han före skulle effter the knecter som fölgde Rijn-graffuen aff Landet. Datum Stekeborg 9 Aug: Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Wij förnimme aff Steen Erickssons schriffuelse, Henrich, att han icke än nu haffwer skicket the Daler ifrå Stäkeborg, Effter som j sistens j Oxlesund, när tu och han ther hoss oss wåre, beslutet bleff, vtan haffwer beskedet Påffwel Canniche att förbilde ther till tess tu kommer tillbaka, hwikit oss ganske ijlde behager, att wåre saker så försumede bliffwe. Hwarföre biude wij tich alffwarligen, att tu vten all försumelse eller skotzmåll anamer then Summa Daler, som nu tilredhe är på Myntet, skyndendis tig genom natt och dag nedt till Stägeborgh, och seden medt then ganske Summa, som nu förhonden är, effter hopen, Så att tu kunne komme j fölge medt them, som aller störste macht vppå ligger. Förty tu west wäll sielff, huru thet pläger gå till, när man skall fara effter hopen, med slicht godz. Dherföre tenck än nu till att skynde tich genom natt och dag, så att penningerne endeligen komme j fölge med knecterne, hwadt thet icke skeer, kan tu wäll sielff tenckie hwadt fare och ewentyr ther will effterfölge. Tagendis förthen-skuld her ingen försumelse före, som aller störste macht vpå ligger, och tu wilt göre thet oss behageligt är. Gud teg befalendis. Datum vt supra.

Stegeborg den 9 Augusti.

Till hr Gustaf Olsson om ny plats för Nylödöse stad och om stadens befästande, faran för ett anfall deremot af de burgundiske, samt om värfvande af knektar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 136 v.

Till Her Göstaff Olsson, vm en annen platz till Nylöse Stadt, och att han anamer knecter vdj K: Martz tieniste. Datum Stekeborg 9 Augusti Anno etc 43

Wår synnerlig gunst tilförende etc J wette wäll, Käre Her Gustaff, att wij offte och titt, både schriffblig och muntlich så wäll the Lödese Borgere, som eder, haffwe fliteligen och troligen budit och förmanet, att man annerlunde schulle tenckie till med Lödöse By, så att han på en annen platz, ther bättre lägenheet wåre, motte flyttied och lagd bliffua. Endoch sådane wåre bud till thenne tijd hoss them j Lödösse föge haffwe achtede waridt etc Szå wele wij icke dölle för eder, att wij nu nyligen vdj san och wijss förfarenheet kompne äre, hurulunde the Burgundische prachtizere med alle mackt, vpå wårtt och menige Rigisins argeste och haffwe stält theres förste anslag jn vpå Nylödöse. Så kunne j wäll sielffwe tenckie, hwar theres anslege bliffwe j så måtte vdj wärcket stälte, såsom nog tilförmodende, hwadt tröst eller bijstond wij och menige Rjkit aff samme Fleck haffwe kunne, ja snarnerne fienderne till dell och styrekie, än Rjkit. Och huar fienderne finge samme fleck jn, kunne j sielffue besinne, att the lätteligen kunne så befästed och bespiset (: effter the haffwe jw openbara Siön ther förhonden :) att man med mödhe och platz skulle få then platz jn igen, ja wåre tilbefructendis, att fienderne ther egenom en stoor tilgång till Wästergötland och flere landzender bekomme motte, hele Rjkit till en oförwinnerlig schade och fördärff. Och för-

thenskuld hwar vm samme Lödese by icke annerlunde snarligen må bestält eller förordnet bliffwe, Dhå såge wij fast heller, att han öde eller platt intet befast wåre. Hwarföre är wår wilie och begären, atj wele dog täncke her annerlunde till, så att Byn motte lagd bliffwa på någon annen städh, och ther som Staden motte haffwe någhen hielp och beskydd aff Slottet och twertt om igen. J wele dherföre än nu förhandle medt någre the förståndigiste borgere ther aff byn. Sammelunde någre förstondige och gamble krigzmän aff knechterne. Latendis med all flijt besee then lägligheet wijdh Slottet. Så tuiler oss jntit ther finnes wäll then lägenheet, som bättre och beqwämeligere är, än ther Byn nu står. Män thet wij schulle skicke häden någre tijt nijdh, som förståndige wåre sådant att besee och ransake, haffwe wij ingen råd till på thenne tijd. Wij wilde aldrig så gärne. Wij försee oss doch, att när j sielffwe med någre flere förståndige aff Byn och knechterne, wele göre eder flijt ther om, kunne j jw så myckit, som j then motten behöffues besee och öffuerwäge, hwadt som j then motten står tilgörendis. J wele och så förbiude the Nylödese borgere, att the effter thenne tijd holle sig iffrå all wijdere seglation till the Niderlandhen.

Thernest som wij och senest myntlig, som och tilförende schriffutig handlede med eder, att oss för monge saker skuld syntes nyttigt ware, att vdj then Landzänden motte någett gott och dugeligit folck och med gode wärier vdj wår eedh och tieniste, vpå en skälig årslön anamede bliffwa, Så är än nu wår wilie, att the[t] så bestelt bliffwe motte. Wij wilde wäll gärne, effter eders begären, skicke ther någon till, som vpå samme folck acht och tilsyn haffwe motte. Doch haffwe wij på thenne tijd jngen wijd honden, som j thenn motten, tianlig är. Wilde j på eder sijde betenckie någon ther till, ther nijdre j Landet, och giffwe oss thet tilkenne, Dhå såge wij thet gärne, och wilde sedhen giffwe eder wårt betänckiende j saken tilkänne.

Och syntis oss effter wårt betänckiende, att samme folck schulle j så motte holdne bliffwe, att the på En skålig årslön anamedis j tieniste, till Sex eller Otte m[℥] vm årett, och beschreffues beschedelige, på thet man motte wette, hwar the schulle tages igen, när man them behöffde, Schulle och så ene gånge komme på en stadh tilhope om året, att lathe mustre sich och aname theres lön, Och tess- emellem bliffwe hemme hoss theres eigitt eller theres hos- bönder. Män när man them dhå behöffde, att them gåffues thå en skålig månedz besoldning, som är Tre eller Fyre m[℥] om Måneden, på theres egin kost, kunne j nu ytter- mere tänckie till saken, Dhå see wij thet gärne.

Jtem så förnimme wij aff thet breff, som i haffwe schriffuit wår Secreterer Clemet Schriffuere till, atj och wåre Befalningxmen och fougter ther j Westergötland icke wette, vm j skole aname aff bönderne, för wår fodring och andre vtskyller, the clippinger, som wij haffue mynte och wårt krigzfolck vtgiffwe latijdt. Så giffwe wij eder tilkenne, att wij äre tilfrijdz, hwadt heller j tage sådane clippinger eller andre penningar, och är oss alt lijke, Effter thet ene mynt är jw så gått, som thet annett. Ther j måge wette eder effter rette. Gud eder befalendis. Datum vt supra.

Stegeborg den 10 Augusti.

*Till Germund Svensson om främmande köpmäns tullfri-
het tills vidare i Kalmar, skatten af Norra Vedbo, de upp-
roriske som öfvergått till konungens folk och deras an-
förare, Dackens hustru och moder, användandet af de
smärre fartygen, Smäländingarnes deltagande i Skåne-
fisket, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 138.

Swar till Germund Swensson på någre åtskillelige
ärender. Datum Stekeborg 10 Augusti Anno etc 43
Wår gunst etc Som tu giffwer tilkenne, Germund,
att the främende köpmän, som haffwe giortt tilförning

till Calmarna, berope sig fast på Steen Ericksson och Cancelleren, att the haffwe sagt them tulfrije, Begärendis förthenskuld wette wår wilie j then motten etc Så är wäll sant, att vpå thet täss större tilföring hijt jn j Rijkitt, vdi thenne dyre tijd skee skulle, så och för någre andre wichtige orsaker skuld, haffwe wij sådant effterlatijd j thenne Sommer, Hwarföre behöffwer tu icke heller trengie wijdere effter någon tull, aff the främende köpmän, till tess tu yttermere får wette wår wilie och mening ther om. Doch motte man wäll holle them så myckit före, effter the äre tulfrij, att the tess skäligrere köp wille stelle på theres warer.

Thernäst som tu begärer, att wij wille vnne tich then gamble årsskatten aff Norrewidbo etc Så schriffwe wij tich j sistens till, att wij wille wederleggie tig så myckit på en annen städ när tu giffuer oss ther om tilkenne, hwadt tu begärer och wij vmbäre kunne. Så äre wij än nu wijdh samme sinnedt, ther må tu rätte tig effter .

Som tu och later forstå, att almogen roper flux allestedz, att the jngelunde kunne lijdh thet Dacke sällskapet, som sig till dagtingen giffwit haffwe, och nu äre j tiänisten, schole lengre bliffwe ther nijdre hoss thom etc Så är thet oss jcke heller stortt med, att ther skall wara så myckit aff samme sällskap. Hwarföre må tu wäll skilie then største parten dheden, j så motte, att tu skicker thom vp till oss wijdh 30 och wijd 40 starcke, så att then ene hoop kommer vp effter then annen. Wij wele wäll finne råd att bruke them, wijdh then Ryske grentz och annerstedz, ther wij och haffwe sådant sällskap behoff. Then Peder Skegge, Jöns Wärckemestere, Birge j Skulabeck och flere som the ypperste Capitenerne waridt haffwe, må tu och så lathe komme hijt vp, effter oss icke synes nyttigt ware, att samme sällskap schole bliffwe ther nedre för månge saker skuld.

Som tu och lather förstå, att the j Ambyrd och någre flere häreder, begäre löse then fiordgamble smörskatt, för Sölff eller Oxer etc Så kunne wij thet wäll lijde, när oss älliast motte skee skääl j then motten. Och effter Oxerne wære oss nu fast förnöden, toge wij them helst. J then och all annen motte tu wilt rame vårt beste, som wij betro tig om.

Som wij och schriffwe tig nu nyligest till, att tu vtan återwände schulle late vårtt folck gå effter then tiuffwe hoop som vnsluppe när Dacken slagen bleff, och icke alleneste effter them vtan och flere som än tileffuentyrs holle sig wijd Skogerne, och hans Kona, Moder och flere aff then hoop etc Är än nu vår wilie, att thet jngelunde må försumet bliffwe. Och effter Dacken är nu om halssen, Synes oss föge behöffues, att the Båter och Äspinger löpe något länge ther wijdh Blekingzsidjen, vtan att tu heller wille få them något till Ladning, hwadt tu kunde, anthen någre fatt jern, om tu hade ther rådt till, eller och något smör, eller annedt som ther gulle, och lathe them löpe jn ätt Sillefisket att skaffe någon Sijll jn, både till Slotzsens behoff ther j Calmare, så och vp till Stockholm. Thetta motte så bestält bliffua. Män thet the Skäriekarler begäre pasbort ätt Skånefisket, se wij icke för gott an, att them så almänneligen bliffwer loff giffuit att löpe ther häden. Thet wære fast bätter the bliffwe hemme, och wachede theres Ströming och torske Fiske. Doch motte man wäll tilstädie någre ther häden, och the som Dannemän wære. Män then annen hoop, som man haffwer någon mistancke till, eller j thetta vproor haffwe warit något synnerligen medt j spelet, The måge wäll bliffwe hemme sittiendis. Ther tu må wette tig effter rette. Datum vt supra.

Zedell

Tu wilt och lathe oss förstå, Germund, vm skatten föres någett flux jn eller huru ther vm är, Och the som icke haffwe råd, att göre the partzeler jn aff Skatten, som them böör, Dhå äre wij tilfrijdz, att tu tager j then stedh för ett lijke och skäligt wärde, Smör, Oxer, Håning och annet som the haffwe bäst ämpne vpå. Ther rette tich effter. Datum vt supra.

Stegeborg den 11 Augusti.

Till hr Peder Caroli om upprättande af ett fullständigt register öfver de prelaturers, canoniers och prebendens gods och räntor, som tillhöra Linköpings domkyrka, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 139.

Till Her Peder Karolj om the Prelature[r]s, Canoniers och Prebenders rente vdj Linköpfung etc Datum Stekeborg 11 Augusti Anno etc 43 .

Wår gunst etc Wij haffwe fått eders schriffwelse, Her Peder, och thet Register som j haffwe latijd anteckne vdj the Prelature[r]s, Canoniers och Prebenders renther, som till Linköpfungz Domkyrkie liggie etc Så är samme Register icke aldeles stelt effter wårtt sinne och mening. Wij wele haffwe samme rånther partzelewijs och icke Summariewijs, som j thet nu stältt haffwe etc Hwarföre är wår wilie, atj än nu, med thet förste wele tenckie till, att lathe oss bekomme alle förbemälte Prelaturers, Canoniers och Prebenders, Tesligiste Domkyrkienes och Biscopzstolzens ränter beskedeligen och vdj längden författede och beschreffne, effter som the vdj then Latiniske jordebok beschreffne stå. Wij wilde och gärne, att samme Latiniske jordebok motte och så komme oss tilhonde, ther om wij haffwe schriffuit Bispem till. J wele och late oss

förstå [huru] många kyrckier som göre tidenden till hwar prelatur eller prebende, att wij om alt thetta motte få en beschedelig vnderwissning.

Så står och wijd enden j edert Register antecknet Restat Siälegodzen som äre vnder Taxa etc Szå wele wij likewäll wette hwadt samme Siälegårdz godz förslå och räntte, Biudendis eder förthenskuld, atj handle vm samme Siälegodz, Lijke som wij haffwe budit eder till, vm the ändre Canoniers och Prebenders godz, Ther j eder effter rette wele, her före jngen försumelse tagendis. Datum vt supra

Stegeborg den 11 Augusti.

Till Germund Svensson om skattehonung och skattemör af Kalmar län.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 139 v.

Till Germund Swensson vm Schatte hånig och Smör etc Datum Stekeborg 11 Aug: Anno etc 43.

Wår gunst etc Som wij nyligest schriffue tich till, Germundt, att tu med thet förste skulle giffwe thet tilkenne, vm Schatten föres flux jn, eller huru ther om är etc Så är och nu wår wylie, att tu thet med thet aller förste så besteller etc

Jtem effter wij förnimme, Germund, att ther är flux hånig i Småland förhonden vpå thetta år, Therföre är wår wylie, att [tu] skicker vp någet aff then hånig, som tu vdj wår Schatt vpburitt haffwer eller vpbarendis wardher. Och effter wij och förnimme, att en partt haffwe bättre rådth till hånig än till Smör eller annett, som the vtgöre skulle, Therföre äre wij tilfrijdz, att tu anamer hånig aff alle the som sådant vtbiude etc

Ytterligere, hwar tu mere smör eller annen fettalie bekommer aff Länet, än som tu behöffwer ther till Slotz-

sens behoff, Må tu dhå laget så, att thet bliffuer föryttret j höst, och icke ligger och fördärffues öffwer winteren. Ramendis j thenne och all annen måtte, wårtt gagn och beste, som wij betro tig vm, Datum vt jn literis.

Stegeborg den 11 Augusti.

Öppet bref till innebygarne i Norra Vedbo, Östra härad och Vestra härad i Småland, om anskaffande af lifsmedel till de danske och tyske knektar, som nu skola draga ur landet.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 140.

Öpettt breff till menige almoge i Norrewidbo Östrehäredt och Wästrehäredt, vm vndsetning medt folck ifrå Tyslandt och Danmarck. Datum Stekeborg 11 Aug: Anno etc 43 .

Wij Gustaff etc Tilbiude eder wåre vndersåter, Schattebönder, Landboor och menige almoge, som byggie och boo j Norrewidbo Östrehäredt och Wästrehäredt, Wår gunst och nåde tilförende, Giffwendis eder, käre Vndersåther her med tilkenne, som j och vtan twill tilförende wäll wette och förnummet haffwe, Att för thetta ochristelige och vtilbörlige buller och obestond skuld, som j eder Landzände Småland, j thenne förlidne tijd, thet Gud see förkärtt, någon tijd så ochristeligen skee skulle, haffwer företagit waridt, Wåre wij högeligen och med all Christelig skiäll förorsakede och nödde, att förstärcke oss med främmende och julendzskt krigzfolck, thet ytterste och bäste wij haffwe kunnet, Som och Stormecktigste Furster, Kongen j Franckerike, Kongen j Danmarck, och flere andre Christelige Konunger, Herrer och Furster, wåre gode wänner och Förbundzbröder, haffwe giordt oss, för sådane orsaker skuld, hielp, tröst och vndsäthning, med en wällig hoop gott örligz folck, Aff hwickit en partt hijtt jn j Rikit

kompne äre. Män then störste hoop haffwe wij giordt budh jn j Tyslandt och Danmarck vnder ögen, och befaledt them att drage tilbake till theres herrer och Furster jgen, effter wij förmärcke, atj och flere j Småland haffwe vtloffuedt bettringh, Och atj sielffwe wele hielpe till att straffe och näpse skalcker, som sig hwarcken till lydne, hörsamheet eller dagtingen giffwe wilde, Och bliffwe oss wåre ärfwinger och Swerigis Crone, effter thenne dag hulle, tryggie och rätrådige Vndersåther. Ther wij och fult och fast förlathe oss till. Och förthenskuld äre wij och nu tilsinnes, att lathe en stoor partt aff thet främmende krigzfolck, som wij her j Landet haffwe, och så drage theres kooss her aff Rijkit, till förbe:te wåre herrer och gode wänner, Kongen j Franckerijke och Kongen j Danmarck igen, Opå thet att Rijkit skall icke ytermere än som (: ty werr :) skedt är, fördärffwedt och vtätedh bliffwe, hwar samme främmende krigxfolck längre her j Rijkit schulle liggiendis bliffwe etc Szå effter theres wagh will falle sig egenom then Landzände Smålandh, och så genest jn j Danmarck, Therföre wilde wij giffwe edher Danne- men tilförende sådant tilkänne, opå thet j icke skulle tage eder ther någon annen mening eller mistanke vtaff, att thet vpå edher eller någon Dannemandz schade eller förderff, som med specht och roligheet gerne sittie will, skee skulle. Som icke heller skee skall, så fierren j icke sielffwe wele giffwe ther orsak och tilfalle till. Förty wij äre icke annerlunde tilsinnes, vten hwadt som wij och wåre Befalningxmän eder vpå wåre wägna, loffuedt och tilsagt haffwe, skall fast hollet bliffwe, med så skiäll, atj och så holle thet som j offte och tijt med hond och mund oss och wåre Fougter och tienere loffuedt och tilsagt haffwe. Thet wij icke heller twijle j jw görendis wardhe. Så effter samme folck icke kunne drage ther egenom, med minne the bekomme vnderholdning till matt och öll ther the framdrage, Hwarföre är wår wilie och begären, atj som

byggie och boo j the häreder och Sockner, ther samme krigzfolck skole drage egenom, Wele med thet alder förste lathe göre till sammens någre kostgårdher, effter som thetta medtföliende Register jneholler, Latendis samme gård komme på the Städer, som j kunne tänckie folcket skole haffwe theres natläger, och så skaffet, att the måge få theres barning, effter skäligheet och för theres redelige betalning. Och haffwe wij förthenskuld nu vtskicket thenne wår tro Man och tienere Jören Jönsson, att [han] skall fare före, och tinge med eder allestedz, ther samme folck framdrage och ligge schole, Och yttermere giffwe eder wår wilie och mening j then och all annen motte tilkänne, hwicken j vpå wåre wågna betro wele, och så beuise eder j thenne och alle andre saker, emot oss, menige rikit och samme krigzfolck, som eder sielffwe och alle Swerigis Rigis trogne jnbyggere aller störste macht vpå ligger. Wij wele och så vpå wåre sijde betencket eder alle och hwar besynnerligen vdj all gunst och nåder. Gud eder befalendis. Datum vt supra.

Stegeborg den 13 Augusti.

Till de landbönder i Tjust, som lyda under däkenedömet i Linköping, om återlemnande af det gods de under upproret röfvat, och om utgörande af åliggande dagsverken.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 141 v.

Till menige Landbönder vdj the Fem Retteredöme j Tiust, som lyde till Dechedömet j Linköpfung. Datum Stekeborg 13 Augusti Anno etc 43

Wij förstå, att en partt aff eder, som liggie vnder däkenedömet j Linköpfung, och byggie och boo j Tiust, haffwe tagit flux till nu j thetta buller både ifrå oss, Enewald Hansson och flere gode män, Och wele föge late komme tilståde igen. Szå wette j wäll sielffwe, att wij

haffwe wändt eder wår wylie och wänskap till, Dog med så skääl atj och skole lathe komme tilståde, hwadt deel som j haffwe röffuet och tagitt iffrå oss och andre gode-
men, Hwarföre råde och biude wij eder än nu, atj tänckie till, att huar och en må komme till sitt igen, eller wij bliffwe förorsakede, att tenckie ther annett till.

Thernäst så förnimme wij och, att en partt aff eder som haffwe fast schöne gårder wele föge rettigheet göre för sig, vten ther the schole leije för theres dagxwårcker, dhå biude the ther en fyrick före, och annat slicht mere, Szå kunne j wäll sielffwe tenckie, wij och Cronon bliffwe ther föge behulpne vt aff, Biudendis eder förthenskuld, atj wele rette eder sielffwe j then motten, och vtgöre hwadt som j plictige äre, rett och redeligen iffrå edher, som thet sig böör, så att wij ingen wijdere eller yttermere clagemåll få ther om, Så frampt j wele göre thett oss liufft och behageligitt är. Datum vt supra.

Stegeborg den 13 Augusti.

Till Arboga stad om de der förslagde knektarne och om stadens handel.

Efter originalet på papper i Arboga stadsarchiv, tom. 2.

Gustaff med Gudtz nåde Swerigis Götis och Wendis etc Konung.

Wår gunst tilforende etc Wij haffwe fått edhers scriffwellse käre vndersåthere vdj hwicke J beclage edher nödh och trongh atj icke formecte lengre holle then Fänicke knecther ther hoss edher etc Szå äre wij wäll tillfriidz, att störste parthen aff same knechter bliffwe lagde till the andre städher ther nest vm kring, effter szom thet jnnelucthe Register jnneholler och haffwe förthenskuldh latijdt scriffwe the befellingzmen offwer knecterne och the andre Städher ther vm till och szände edher breffwen

med tesze edher szändebwdt tilhonde Them J måge offwer-
antwårde knecterne när the draga hwar i sitt leger. The
andre szom icke kunne nu forlagde bliffwa, them wele
J beholle ther hosz edher latendis forsörge them, med
matt och öll effter skälighet, hwadt szom täsze eller the
andre hoss edher fortärtt haffwe eller fortäre kwnne, må
J lathe scriffwe vp till täs z wij med thet förste kunne
lathe skicke peningerne ther hädhen, och the lönthe
bliffwa, Szå schole the och bethale edher redeligen hwadt
the edher skylluge äre Ther må J rätte edher effter.

Vm then annen Artichell Szå mygitt köpenskapen be-
langer haffwe wij någhet taledt med tesze edhre szände-
bwdt ther vm dog till ingen ände etc Szå snartt Gudh
will wij komme till vpland igen, wele wij lathe kalle till-
sammen någre fulmyndige aff alle vpstädherne, och så
sampt med the Stocholms borgere lathe forhandle med
edher på alle sijdher, Szå att köpenskapen måtte komma
vdj itt bättre lag och schick än han nw är, Szå wele
wij och gerne wetthe och rame edher fordell och legen-
hett, thet yterste och bästhe wij kunne, Ther J edher
effterrette wele Datum aff wårtt Slott Stågeborch 13 Au-
gusti Anno 1543. Vnder wårtt Secrett.

Stegeborg den 14 Augusti.

*Till Sten Eriksson, att Joachim Bulgerin skall blifva höf-
vidsman öfver Sixt van Mönikens fänika.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 142.

Till Sten Ericksson, att han later Jachim Bul-
gerin bliffwe Höffwidzman öffuer Sixt von Mönni-
kens Fännicke etc Datum Stekeborg 14 Aug: Anno
etc 43

Wår synnerlig gunst etc Som tu wäll west Sten, att
wij haffwe vndt och tillatidt, att thenne wår tro tienere

Jochim Bulgerin skall bliffwe Höffwidzman öffuer then Fännicke knecter, som Sixt van Mönnichen her till hafft haffwer. Hwarföre är [wår] wylie och begären, att tu och j flere godemän aff wårt råd wele ware ther alffwarligen förtenckte vtijnnen, att wår wylie och befallning, j then motten, må vtan alt skotzmåll fulgiord och bestält bliffwe, effter wij haffwe ther någre synnerlige orsaker till, hwarföre oss synes nyttigt och rådeligit ware, att så skee skall. Ther tu och the andre sig effter rette wele, Gud tigh befallendis. Datum vt supra

Stegeborg den 14 Augusti.

Öppet bref för hr Måns Johansson att vara lagman öfver hela Östergötland och Småland, med undantag af Tiohärads lagsaga.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 142.

Öpet breff för Her Måns Johansson på Lagmandzdömet vtöffwer Östergötlandt och Smålandt etc Datum Stekeborg 14 Aug: Anno etc 43.

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff wår synnerlig gunst och nåde, Så och för then wälwillig och hulle tro tieniste, som thenne Oss Elskelig tro Man och Rådt Her Måns Johansson till Broo, oss och wårtt Rijke Swerige her till dagx troligen beuist och giordt haffwer, och än yttermere her effter bewijsse och göre må och skall, haffwe vndt, tilbetroedt och förlänt, och nu medt thetta wårtt öpne breff vnne, tilbetro och förläne honum Lagmandzdömet vtöffwer alt Östergötlandt och Smålandh, vndantagendis Tijeheredz lagmandzdöme, Så att han effter som en Christelig och vwild Lagman egner och böör, så wäll then fatige som then rijke, then höge som then Låge rethwijsligen handle och döme skall, effter som han her för oss med sin sworne eedh, sig vdj then motte, vpå

Gud och j hans helige ordh förplicatedt haffwer. Hwarföre biude wij eder Dannemen alle, menige almoge, som vtij för:ne Östergötlandt och Smålandt byggie och boo, atj aname för:ne Her Måns Johansson för eders rette Lagman, vtgörendis honum then rettigheet, som j eders Lagman, effter Swerigis beschreffne lagh skyllige och plictige äre, såsom j tilförende samme rettigheet vtgiordt haffwe. Han skall ther emott effter vårtt alffuarlige Mandat och befallning förhjelpe, att hwar och en ebland eder the fatige som rike, the höge som the Låge, må skee och wederefares, vdj alle motte, thet Lag, rett och retuise är, som han thet för Gudh, oss och hwar christen man tryggeligen försware will, Datum vt supra,

Stegeborg den 15 Augusti.

Förläningsbref för Peder Gunnarsson till Bjurhem på ett torp Arnäs i Kinne härad, Vestergötland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 142 v.

Förläningsbref för Peder Gunnarsson på Biurem på Ett Torp benempdt Arnäs Datum Stekeborg 15 Aug: Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij aff synnerlig gunst och nåde haffwe vndt och förlent, och nu med thetta vårtt öpne breff vnne och förläne thenne vår tro vnder-såthe Peder Gunnarsson på Biurem ett torp benempd Arnes, liggiendis j Kinne häredt j Läckö Länn, med all then rentte, som aff samme gård pläger affgå, som är årligen Sex pund Smör medt årlige fodring och alt annett Biudendis förthenskuld våre Befalningxmen etc

Stegeborg den 15 Augusti.

Till Axel Eriksson om förläning till honom af biskops saköre och biskopsgästning, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 143 v.

Till Axell Ericksson, att han må behålle Biscopz sakerne och Biscopz gestningen i the hereder och öffwer the Landboor som han haffuer j förläning. Datum Stekeborg 15 Aug: Anno etc 43

Wår gunst etc Som tu haffwer latijdt wärffue hoss oss, Axell, om Biscopz sakerne och Biscopz gestningen j the häreder och öffwer the Landboor, som tu aff oss j förläning haffwer, Så äre wij aldellis tilfrijdz, att tu samme Biscopz saker och gestning tig till gode niute och beholle må, Och sende tig ther vpå wårtt öpne breff, Män then Öretompte fierdung som tu begärer, kunne wij icke wäll med foge, på thenne tijd tage ifrå Her Johan Tursson, Sammelunde effter wij tilsinnes äre, att bliffwe vnderstundom her i Östergötland, Och förthenskuld motte wij och förtenecte ware, att lathe byggie oss någon befästning, ther wij kunne ware vdj, Och förthenskuld äre wij tilsinnes sielffwe att beholle Åtwissbärg. Hwar wij elliest kunne rame titt beste göre wij gärne. Som tu och beclager tig att haffwe en hård lycke till hester, Begerendis förthenskuld att tu motte j then stedh holle Oss gott folck etc Thet kunne wij wäll lijde, när tu alliest wilt göre tess ytterligere skääl, och holle thet folck, som dugeligit är, Och med gode wärier försörgde. Yttermere haffwe wij icke biude tig till på thenne tijd, vtan att tu fliteligen wilt achte och wette wårtt beste, ee hwar tu kant och förnä etc Datum vt supra .

Stegeborg den 16 Augusti.

Förläningsbref för Axel Eriksson till Häradssäter på biskopsgästning och biskops saköre i de härader, som han såsom förläning innehar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 143.

Förläningsbref för Axell Eriksson på alle Biscopz gestninger och Biscopz sakerne vdi the härader och medt the Clösters Landboor, som han haffwer j förläning. Datum Stekeborg 16 Augusti Anno etc 43 .

Wij Gustaff etc Göre witterligit, att wij aff vår synnerlig gunst och nåde, Så och för wälwillig tro tieniste, som thenne oss Elskelig vår tro Man Axell Ericksson på Häredzsätter giordt och bewijst haffwer, och än ytterligere her effter göre och bewijse må och skall, haffwe vnt och förläntt, som wij och nu her med vnne och förlänne honum (: oss till en behagelig tijd :) all Biscopz gestningen och Biscopz sakerne vdi the härader och med the clösters Landboor, som han aff oss i förläning haffuer, Doch med sådant wilckor, att han täss ytterligere skall göre oss och Cronone ther tienist vtaff medt gott dugeligit och wärhafftigt fotfolck medt gode wärier försörgde, och seg med samme folck wälwilleligen bruka late, ee hwar och när wij honum och them behöffwe kunne etc Biudendis förthenskuld wære Fougter, Embetzmenn och alle andre, som för wære skuld wele och skole göre och late, att the vdi ingen motte her emot göre för:de Axel Ericksson hinder, platz eller förfong etc Datum vt supra

Stegeborg den 17 Augusti.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista om flera olika ämnen rörande rikets kammarverk, förläningar, gifna och återtagna, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 145.

Till Biörn Pedersson och Larens Organista, vm någre åtskillelige ärender. Datum Stekeborg 17 Augusti Anno etc 1543 .

Wår gunst tilförende etc Wij förnimme aff eders schriffwelse, Biörn och Larens, att then Johan Olsson will ingen räkenskap göre för then rentte han vpburidt haffwer aff Borgo konungzgård och the Landboor ther vnder liggie, skiutendis vpå, att han haffwer hollit ther någre karler vtaff. Så vndrer oss, attj jcke strax ther hoss scriffue oss till [huru] myckit samme godz rentte. Så må j thet än nu göre. Dog icke tess minne, må han wäll göre rede och räkenskap för thet han vpburit haffwer, och seden hwadt folck han hollit haffwer, kan man och räckne och wette [huru] myckit ther vpå löper.

Som j och scriffwe vm Erick Olsson, att han haffwer vtloffuit thet gull han oss plictig är, till Michaelis nestkommendis etc Szå haffwer han länge nog drögt med samme betalning, wåre her näst tijdh, att han betalede. J måtte wäll länge seden haffwe taledt hans Borgen ther om till, thet j och än nu göre måge.

Som j och late förstå, attj haffwe vtskicket then Swen Torstensson, som schulle aname Rekenskaper för the Gärder her j Östergötlandt etc Aff honum haffwe wij än nu jntet förnummitt, eller hwartt [han] bliffuen är, kunne wij jcke wette. Wåre än nu gott, att han måtte komme fram, oss fructer wåre Fougter haffwe sielsindt nog handlett med tesse gärder her j Östergötlandt, är her

och en swår sköffling fallin, hwartt hon bliffwin är, wette wij icke, effter then ringeste partt aff samme sköffling är kommidt j våre händer eller oss till gode, kunne wij icke seye god före, vm en partt aff våre fogter handle något troligen j then måtten, våre gott att samme Swen Torstensson, när han nu framkomme, ransakede och så effter samme sköfflinger. Thet j honum och så vppå lägge wele.

Schole j och wette, att wij haffue latijd kennes wijdh en hop aff Länen igen, både her j Östergötland och Smålandh, Som först är Ståkeborgz Slott och Länn iffrå Swante, Thernest Hoffzgård och Hoffzlänn iffrå Abram Ericksson, Jtem iffrå Frw Ebba Bobergzhäredt, på en fierding när som kallas Klåckerijke fiärdung. Jtem iffrå Jöns Olsson Askahäredt och vtöffwer samme Tw häreder är Erick Schriffwere på Öringe satt till fogte, Jtem iffrå Axell Ericksson Wånge Fierdung. Jtem Oloff Bror är satt till Fogte öffwer alle Alffwastre Clösters och Skäninge Clösters Landboor, och en annen till gårdzfougte benempdt Joon Smedt. Jtem j Småland haffwe wij latidt kennes iffrå Måns Swensson och Germund Swensson the tw härede the hade, Tweta och Norrewijdbo och haffwe satt Peder Nilsson till Fougte öffwer samme 2 häreder och Wijsta häredt. Jtem iffrå Her Ture Trolle Albo häredt och Kindewalz häredt, och iffrå Joen Olsson på Asa, Norwidinge heredt, Hwicke Tre häreder med Kongehäredt Jören Jönsson är satt till Fougte vtöffwer. Så haffwe wij och latijdt kennes wijdt alle Wäxö Domkyrckies Landboor, alle Prelaturer, Canonier och Prebender ther sammestetz, vndentagendis Fyre prebender, som wij ther förlänt haffwe nämplige Prepositura Archidiaconatus, Prebendam Olai och aninarum. Så haffwe wij och förlänt Jören Jönsson Cronebergz gård, och the Landboer ther vnderliggie. Jtem Joen Olsson på Asa j then städh för Norwidinge häredt, Kilbofiärding j Wästres häredt, som Her

Johan tilförende hade. Tuna Länn haffwe wij och kendtz iffrå Jören Ericksson och satt till Fougte ther öffwer Bencht Småswen. Jtem wij haffwe och latijd känes wijd Dechedömet j Linköpfung, som är Runa gård och the godz ther vnder liggie, hwicke Enewald Hansson j förläning hafft haffwer, och the samme Landboor skall och så Bencht Småswen haffue j befallning. Jtem wij haffwe och satt til fougte j Östrehäredt och Vpwidinge häredt, Nils Pedersson. Jtem till Seffwede, Ambyrd, Asboland och Strandehäredt Erick Jönsson. Jtem till Grönskogz äger, och wåre egne Landboor j Småland haffwe wij satt gamble Nils Jönsson till Fougte, Jtem wij haffwe och latijd känes wijdt Ösboo igen, frå Smäländzke Måns Pedersson, och satt ther Jöns Brun och j Synnerbo och Wäsboo till Fougte, till täss wij kunne få någon annen till Ösboo och Wäsboo. Han haffuer dog nog aff Synnerbo allene. J wele och ware förtenckte vdj, att vpsökie och skaffe oss någre gode och förstondige karler, som tiene till fougter. Förty oss fattes än nu mongestedz fougter.

Jtem j Westergötlandt haffwe wij förlänt Suante Sture Läckiö Slott och Länn med Biscopz sakerne och gestningen ther sammestedz, Jtem Abram Erickssonn Warnem Clöster och the Landboor ther vnder liggie, med Biscopz sakerne och gästningen hoss them. Jtem Peder Bradhe och förlänt Biscopz sakerne och gästningen i hans förläning, som är Gudems häredt och Gudems Clöster Landboor. Dher j edher effter rette och skicke kunne etc Datum vt supra .

Mörkö den 21 Augusti.

Till Peder Nilsson, fogde i Tveta, Norra Vedbo och Vista härader, om böter för deltagarne i upproret, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 146 v.

Till Peder Nilsson om någre åtskillelige ärender. Datum Mörkön 21 Augusti Anno etc 43

Wår gunst tilförende etc Wij haffwe förnummit aff thin schriffwelse, Peder Nilsson, att tu haffwer tinget med almogen ther j titt fögderij och flerestedz, Och giffuer god förtröstning, att the schole her effter bliffwe gode, effter the flux winleggje sig att straffe och vptage then förrädere hoop etc Szå höre wij gerne att så skeer, och befale tich, att tu her effter och så fliteligen winlegger tig att näpsze och straffe Skalcker och Förrädere och holle Dannemen wijdh macht

Ther nest Som tu och giffwer tilkenne, att en stoor part aff the Sockner, som mäst j spelett waridt haffwe, biude till att wele göre oss soning för theres mishandell, Ändoch tu till thenne tijd med them ingen förlikning göre kunde, vten haffwer skutid thet jn till oss etc Så är wäll sant, theres mishandel är stoor nog, skulle man så handle med them, dhå wette wij icke huru them gå wijlde, Doch äre wij tilfrijdz, att the måge komme till Soning, J så motte, att the som mindszt brutid haffwe måge giffwe en soning tilhope, Men the som vnödde haffwe lupit med then tiuffue hoop, eller warit stortt j spelet medt them, The måge wäll giffwe effter som bruten är till, och som the förmögne äre, somblige Twå, somme Fyre oxer, och somblige flere, Och effter tijden will bliffwe endeles för kortt, och man j thenne höst icke wäll sådane Summa Oxer kunde tilhope skaffe, eller vpdriffwe lathe, medt minne then störste partt aff them anten förderffues,

eller bliffue platt vtmagre, Så haffwe wij heller jngen godh rådth att lathe holle sådane hoop oxer vtöffwer Wintheren, Therföre synes oss lichere ware, att tu lather fäste them vtt samme oxer nu j höst, och beschriffwer granne-ligen [huru] myckit hwar och en vtfäster för sig, och sender oss seden registeret vp. Szå äre wij wäll til-frijdz att samme Oxeskatt må bliffwe bestondendis jn till then annen nästkommendis Sommer, och atuj dhå motte redeligen få honum vtt. Thetta må tu så beställe, Och see till när the vtfäste sådane soning att tu handler troli-gen j saken, och icke för wijld eller mutor skuld seer egenom fingeren, anthen med en eller annen, eller lägger mere vpå then oskyllige och skoner then skyllige. Mån the Oxer, som tu alrede haffwer hondemellem, må tu late driffwe vp när the knecter nu med thet förste drage ifrå Alffwastra. Szå haffwe wij och förmärckt huru ochri-stelige och otilbörlige samme knechter icke alleneste ther wijdh Alffuastra handlet haffwe, vten och att the löpe vtöffwer Holweden vpå theres Musserij. Så boorde them wäll haffwe skam för sådane theres omak, ee huadt lycke the ther till haffwe kunne. Wij haffwe och nu schicket någre ther heden, som them skole, med thet aller förste skynde dädhen och fölie them her aff Rijkit. Tu motte och wäll oförsumeligen lathe vpschriffwe, hwadt the haffwe röffwedt eller tagit till på hin sijden om Holweden, skyn-dendis samme Register vp till Peder Bragde och flere som befallningen haffwe, att the motte handle wijdere ther om med knechterne, Så att wåre vndersäter motte komme till theres betalning.

Som tu och later förstå, vm Her Måns Johansson, att han icke skall ware tilfrijdz, dhett tu haffwer fått någre oxer vtaff hans Länn till wårt behoff etc Så behöffwer tu föge achte hwad han eller andre schriffue eller seije, j then motten, vtan achte tu på wårt beste, som wij betro-tig om, Wij haffwe icke heller vndt eller effterlatijdt

hwarcken Her Måns eller någon annen, att the sig j någon måtte skole beware eller befate med någon soning eller förlikning så myckit thetta framlidne vproor tilkommer. Förty wij wele sielffwe haffwe then förlikning, effter thetta perlemente haffwer mäst kostadh wår pung. Ther må tu rette tich effter, giffwendis them slijk swar, när sådant föregiffs.

Thet tu och begärer wette, vm tu skalt late vpbare the fiordgamble åtherstäder j Germund Swenssons för-
läning Norrewijdbo, och att Germundz Fougte trugar och pucker fast medt bönderne j samme häredt etc Haffwe wij nu förthenskuld scriffuit samme Germundz Fogte ther vm till, att han sådant skall haffwe fördrag och icke befate sig med någre återstäder. Förty wij haffwe förtrösted Germund medt en annen förläning, ther han sig med behielpe kan.

Som tu och beclager, att almogen icke wäll förmächte göre vtt smör, både för the fiordgamble återstäder, så och för thenne årsskatt, vten biude pen:r xij öre för pundet etc Äre wij icke enckiom så trengde vm smör, vten tage wäll med j werdet oxer, hånning och annet slicht för ett skiäligt köp, Ther vpå tu må wäll handle. The som dhå icke haffwe ther rådih till, aff them må tu tage the 12 öre för pundet.

Thet tu och begärer wette, vm tu skalt köpe någre oxer för the fodringx pen:r tu vpburit haffwer etc Szå wete wij icke, huru tu haffwer vpburit samme fodringz pen:r, thet wij doch gärne wette wille. Wåre ther och någett skäligt köp vpå oxer, dhå kunde wij wäll lijdh, att ther köptes någre, Doch haffwe wij och pen:r fast behoff, vpå thenne tijd.

Som tu och giffwer tilkenne, vm then Lasse Broor, att han skulle tage mutor och gåffwer, och see egenom fingeren, att bönderne få jngen betalning för theres, Så wele wij late haffwe både ther vm och annet mere wåre kundskaper vthe. Finnes thet så j sanning, Skall ther och tiltencht bliffwe, Datum vt supra.

Oxelösund den 21 Augusti.

Öppet bref för Sven Torstensson, att eftersörja och ransaka om gods och inkomster, som tillhöra kyrkor, kloster och kyrkliga stiftelser inom en del af Östergötland och Småland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 148.

Öpettt breff för Swen Torstensson Datum Oxelösundt 21 Aug: Anno etc 43

Wij Gustaff etc Göre witterligitt, att wij genom thenne vår Kon:ge Commission förskicket, tilbetroedt och befalet haffue thenne vår tro tienere Swen Torstensson, att han efftersörje och granneligen ransake skall effter alle the Renter, Rettigheter, Godtz och Jngeldt, som tesse effter:ne Lään, Häreder, Canonier, Prebender och Clöster tillydhe. Först aff Stekeborgz Lään, Hoffzlän, Aff Aska heredt och Bobergx heredt. Jtem alle Canickers och Prebenders renter j Linköpfung. Jtem alle Wastene godtz, som liggie j Åkerbo heredt och Gulbergx heredt. Jtem wingellet j Linköpfung. Tesligiste Siälegodzen ther sammestedz. Jtem att besörje granneligen effter Biscopz Kettelss fundering vppå the godz, som han gaff vnder the prebender j Lijnköpfung. Jtem all then rente som Wrete Clöster tillyder. Jtem renten aff Norre widbo, Södre wijdbo, Twete och Wijste hereder. Jtem alle Sakörer, Sköffling, gärder, och som j för:ne Lään och häreder nu j thenne förlijdne tijd faldne äre etc Jtem alle Wreter, Änger, som till tesse för:ne Lään, Canonier, Prebender och Clöster liggie. Jtem alle Ängier, Fijskie, Wrether och Querner, som wijd Norköpfung by liggie etc Hwarföre biude wij våre Fougter, Befalningxmen och alle andre, som för våre skuld wele och skole, göre och lathe och besynnerligen Capittelet vdj för:ne Linköpfung, att the äre förbe:de Swen Torstensson

vdj thenne sak, på wåre wågna, behielpelige och förforde-
lige, Jcke görendis honum her emot något hinder, förfongh
eller förtijghe någon dell, anten ett eller annett för honum,
som them witterligt är, oc til tesse för:ne Canonier och
Prebender tillyder etc wijd wår ogunste, Datum vt supra,

Gripsholm den 26 Augusti.

*Till hr Erik Fleming och Botvid Larsson om flera olika
ämnena.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 149.

Till Her Erick Fleming och Bothwedt Larsson,
om K: Matz Skep Swanen och om någre andre
ärender, Datum Gripsholm 26 Augustj Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc Som j schriffwe och giffwe
tilkenne, Her Erick och Bothwedt, att Swanen ligger j
thet näste, med alle krigztilbehöringer färdig, Endoch ther
jntit litit Skep tilståde är, som j kunne gøre ther hoss
tilrede, effter the Små Skep liggie nu mäst alle j Cal-
marna sund etc Begerendis förthenskuld wethe wår wilie
j then måtten och besynnerligen hwem wij för Höffuidz-
man på Swanen bruke wele etc Szå ändoch wij icke än
nu aldelis förtenckte äre, eller oss beslutit haffwe, vm wij
någre Skip till siösz j thenne höst schicke kunne, effter
tiden förlöper flux, Må j lichewell lathe Swanen än nu
liggie tilredhe, med sine tilbehöringer, till wijdere beskedh,
the andre Skip schole och på någon tijd vdj Calmarna
sund liggiendis bliffua. Till Höffuidzman på Swanen
wethe wij ingen lichare än Jacob Bagge, som han och
loffuedhe, när han senest skjldis iffrå oss, Att hwar wij
honum på något stortt Skip bruka wele, Dhå skulle han
sig ther till wälwillig finne lathe, ther j eder effter rette
kunne, Jöens Wesgöte och the andre finske herremen
wåre gode för Höffuidzmen på the andre Skip, som j

Calmarna sund liggie. Thernest som j och giffwe tilkenne, att effter Nils Boije icke tilståde är, haffwe j tilsatt Lucas Matzo(!) för höffwidtzman öffwer the Ryttere som wij haffwe begäredt tijt nijdh till Östergötlandt komme skulle, Begärendis ther hoss wethe, hwar samme Ryttere schole få theres vnderhold etc Szå ändog wäll förnöden wåre, att wij hade ther något gott folck tilstādhe, effter alle knecterne, som j Östergötlandt legat haffwer, äre dragne aff Landet, dog effter then Landzenden med så swår gestning nu j long tijd förtunget waridt haffwer, och the på alle sijder haffwe loffuedt bettring, Wåre wij wäll tilfrijdz, att the på någon tijd motte schonedhe bliffwe. Hwarföre vm samme Ryttere icke alredhe nidh dragne äre, Dhå må j lathe bliffwe them her vppe tilstādhe, till widere beskedh, Män äre the alredhe nidh dragne, Dhå må j lathe kalle them tilbake igen, och them her vppe bliffue lathe, till wijdere beskedh. Och effter wij bekomme så lijthen vnderwisning och beskedh aff Nils Boije, huru wåre Ryttere nu förlagde äre, eller huadt folck wij haffwe, Dherföre må j fordra aff Cammer Rådet ett wist och beskedeligt Register på alle wåre Ryttere, [huru] många the äre, Tyske och Swenske, och hwar the förlagde äre, så att wij kunne bekomme ther ett enckiende och wist beskedh vm, Seden kunne wij wijdere ware förtenckte vm theres vnderholdning j Winter, och hwar wij them haffwe wele etc

Szom j och lathe förstå, vm wårt Skipzfolck, att the haffwe sig j thenne Sommer fast welwillige bruke latidt, yttermere än tilförende, och begäre förthenskuld, att wij wele vnne och effterlate them någon hielp etc Och effter så är, kunne wij wäll lijdh, att j medt Cammerrådet edher emellem ther vm handle och beslute wele, huru myckit them giffues skall. Så må j dhå ställe them tilfridz thet beste j kunne, Men thet wij skulle seije edher något före, huru myckit them giffues skall, thet kunne wij icke göre. Wij såge och så gärne, att samme wårtt

skipzfolck måtte än nu hielpe oss j thenne höst, att rödie någet yttermere på thenne Långe rijdöön Thetta j och så endeligen bestyre wele.

Som tu Bothwedt och så begärer, att wij wilde tilbude Cammerrådit, thet the lothe köpe en hoop Salt fijsk jn till Slotzsens behoff j thenne höst, effter ther är ganske lithen salthfisk j förråd etc Szå förundrer oss storligen, effter ther föris jn på alle sijdher så mygin salth och torfisk jn både iffrå Findland och annerstedtz, att ther aldrig jntit bothna kan, med minne ther skall jw altijd köpis så myckit till, och kunne förthenskuld icke wette, huadt försyn ther är med, må tu förthenskuld än nu ware förtänckt vdj, yttermere att haffwe acht och tilsyn j then måtten. Doch vm så saker är, atj icke betröste, thet Slottet wäll bespisat bliffua kan, medt then saltfisk som aff findland och frå flere Landzänder infördt är, och än nu j höst jnfördt bliffwer, Dhå må j ware til råd z j then måtten, med Cammerrådit, och lathe dhå effter skälighet köpe jn huadt som behöffwes. Szå haffwe wij och bekommit Register på the Oxer som tu j Oloffzmesse Marcknaden bekommit haffwer. Ändog Summan är icke stoor, så förmodhe wij ligwäll någre flere Oxer vp aff Småland med thet förste, Tw wilt och så lagat med samme Oxer, att the icke alle bliffue gångendis ther på en hoop och swälthe, som skee pläger, vten att tu fördeler them jn til Konungzör jn på Stäket och flerestedtz ther the kunne haffwe god beet, till tess the slachtes schulle, älliest haffwer man icke halfft gagn aff them, Thetta tu så beställe wilt. Datum vt supra

Gripsholm den 31 Augusti.

Till bergmästare och råd i Stockholm, att utsända 100 daler silfvermynt till Olof Larsson, som för sina studiers fortsättande begifvit sig från Wittenberg till Italien.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 150 v.

Till Borgemestere och Rådt vdj Stockholm att the skicke till Danske till Oloff Larssons behoff 100 daler, till hans Studiers vppehålle. Datum Gripsholm vltima Augustj Anno 43

Wår gunst etc Oss är tilkenne giffuit, godemen, At then Student j vtsendt haffwe till then Tyske Nation nemplig Oloff Larsson, är för någon tijd seden dragin iffrå Wittenberg och till Wallandh vdj then acht och mening, att han sig gerne förbättre will, både vpå hans lärdoms wägna, och vpå wijdere och yttermere förfarenheet, vdj åtskillelige handlinger och saker, som ther stedze handles och föregiffues. Szå haffwe wij förstätt, atj äre beswärede att vnderholle honum ther heden, effter han haffwer tillsagt oss och Rijgit tieniste, hwilckit oss endeles förundrar, Effter thet j wäll sielffwe besinne och tencke kunne, hwem sådane personer mäst till nytte äre, then tijd the nu en tijd long studerat haffwe och seden sine studia till bruckning komma lathe skole, vtan twijl, när j thet öffuerwäge wele, skole j förnimme, att the äre menige man mere nyttige, än oss. Therföre är wår willie godemen, atj sådant rettelige betenckie wele, förskaffendis för:de Oloff Larsson med thet förste nu j höst Ett hundrade daler till Danske, till hans Factor Hans Conrodt. Wij försee oss the skole well seden komme honum till gagn och nytte. Ther j godemen eder effter rette wele, Gud eder befalendis. Datum vt supra.

Gripsholm den 31 Augusti.

*Till hr Gustaf Olsson om flyttning af Lödöse stad till
Elfsborgs slott, m. m.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 151.

Till Her Göstaff Olsson, vm gamle Lödesse
till att flyttie till Elffzborgz Slott. Datum Gripz-
holm vltima Augusti Anno etc 43

Wår synnerlig gunst etc J wette well, Käre Her Gö-
staff, att wij offte och titt, både schriffblig och myntlig,
så wel the Lödesse borgere, som eder, haffwe fljteligen och
troligen budit och förmanet, Att man annerlunde schulle
tenckie till med Lödesse by, så att han på en annen platz,
ther bettere lägenheet wåre, motte flyttiedt och lagd bliffwa.
Endoch sådane wåre budt och förmanelser, till thenne tijd
hoss the Lödesse Borgere föge haffwe achtede waridt etc
Szå wele wij icke dölie för edher, att wij nu nyligen vdj
san och wisz förfarenheet kompne äre, hurulunde the
Burgundiske practicere med alle macht, vpå wårt och me-
nige Rigisins argeste, och haffwe stelt theres förste anslag
ju vpå Nylödese. Szå kunne j wäll sielffwe tencke, hwar
theres anslag bliffwe j så motte vdj wärcket stelte, såsom
nog tilförmodende, hwadt tröst eller biståndt wij och me-
nige Rijkit aff samme Lödesse haffue kunne, ja snarerne
fienderne till dell och styrcke än Rijkit, och hwar fienderne
finge samme Lödesse ju, kunne j sielffwe besinnetd, att
the letteligen kunne så befastedt och bespiset (: effter the
haffwe jw oppenbare siön för handen :), att man med mödhe
och platz skulle komme them ther vtt igen, ja wåre til-
befructendis att fienderne ther egenom en stor tilgång till
Wästergötlandt och flere Landzender bekomme måtte, hele
Rikit till en oförwinnelig skade och förderff, Och förthen-

skuld hwar vm samme Lödese by icke annerlunde snarligen må bestelt eller förordnet bliffue, Dhå såge wij fast heller, att han anten wære ödhe eller platt jntit befast. Hwarföre är wår wylie och begären, att j wele dog täncke her annerlunde till, Så att Byn måtte lagdt bliffua på en annen platz, och ther som Staden måtte haffwe någon hielp och beskydd aff Slottet, Och twertt vm igen. J wele än nu förhandle med någre aff the förståndigiste Borgere ther aff byn, Sammelunde någre förståndige och gamble krigxmen aff knechterne, latendis med all flijt besee then lägligheet wijdt Slottet. Szå tuiler oss intit ther finnes wäll then lägenheet, som bättre och bequeligere är, än ther byn nu står, Men thet wij schole schicke någhre heden och tijt nijdh, som förståndige wære, sådant att besee och ransake, haffwe wij ingen råd till på thenne tijdt, wij wilde aldrig så gerne. Wij försee oss doch, att när i sielffue med någre flere förståndige aff byn och knechterne wele göre edhert flijt ther vm, kunne j jw så myckit som j then måtten behöffues, besee och öffuerwäge, huadt som j then motten står tilgörendis. J wele och så förbiude the Nylödese borgere, att the effter thenne tijd hälle sig iffrå all wijdere Seglation till the NederLanden, för monge orsaker skuld, och till tess the få wijdere beskedh iffrå oss. Szå giffwe wij eder och tilkenne, att wij haffwe latijdt concepere twenne breff aff edher mun, thet ene till Claues Jeronimisson, thet annet till Cornelius in Thum. Samme breff må j lathe vtschriffue late(!), och sende them vtöffwer, huru j kunne, så att the motte komme them till hender. Doch behöffwe j icke för then sak skuld late någet Skep segle vtöffwer ther iffrå Lödese, j finne doch wäll rådth att skynde samme breff vtöffwer medt lämpe. Wij haffue och så latijdt stelt en missiue vnder edert namn jn till Borgemesteren j Brämen Dijderick Fassmar, må j och schriffue oeh förskicke samme breff ther heden, hwadt j seden för swar både iffrå Hålland och Bremen

bekommendis wardhe, atj oförsumeligen lathe oss them förstå,

Thernest som wij senest myntlig, som och tilförende schriftlig haffwe handlet och taledt med edher, att oss för monge saker skuld, syntes nyttogt ware, att j then Landzenden Westergötlandt måtte någett gott och dugeligt folck, och med gode wärier, vdi vår eed och tieniste, vpå en skälig årszlön anamede bliffwe, Så är än nu vår wilie, att thet så bestelt bliffwe måtte, wij wilde well gerne effter eders begären, schicke ther någhen till, som vpå samme folck acht och tilsyn haffwe måtte, Doch haffwe wij på thenne tijd ingen wijdh honden, som j then måtten tiänelig är, Wilde j på edher sijdhe betänckie ther någen till, som wijdh honden wære, och giffwe oss thet seden tilkenne, Dhå såge wij thet helst, och syntes oss, effter wårtt betänckiende, att samme folck skulde j så motte holdne bliffwe, att the på en skälig årslön anamedis j tienistenn, till 6 eller 8 m fl vm året, eller huru man med them best öffwereens komme kan, och bescreffues beskedelige, på thet man måtte wette, hwar the schole tages igen, när man them behöffde, Schulle och så ene gånge eller två reeser komme på en städh tilhope vm året, att lathe munstre sig och aname theres lön, Och tess emellem bliffwe heme hoss theres eigit, eller theres hosbönder. Män när man them dhå behöffde, att them gäffues dhå en skälig Månedtz besoldning, som är 3 eller 4 m fl vm Månedem, på theres eigin kost, kunne j nu yttermere betenckie någett gott råd j saken, dhå see wij thet gerne. Datum vt supra .

Gripsholm den 1 September.

Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifvare angående Peder Djup och andre Nils Dackes tjenare, förläning af Åtvidsberg till Axel Eriksson, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 155.

Swar på Axell och Gudmundz schrifwelse be-
langende om Pedher Diup, att Bönderne vthi Små-
land icke kunne ljdhe honom hoss sig. Datum
Denn 1 Septembris Anno 43:

Wår gunstt tilförenne etc Wij hafwe förstådtt aff eders
schrifwelse Axell och Gudmund, och ibland annet för-
nummit att Bönderne i Småland icke kunne ljdhe hoss
sig Peer Diup, hanss Selskap och flere som Nilss Dackes
egne tjänere warit haffwe, Och hafwer Pedher Diup för-
thenskuld med fem af hanss Selschap gifwit sig nu vp
till eder, Therföre begäre i wette, huru i med honom och
flere af thet salskap handle, och hwar the bliffwe skole,
Så äre wij tilfridtz att i med försthe förschicke samme
salschap vp till oss, Seden kunne wij well lathe bruke
them annorstädes ther wij them behöfwe, Dog förundrar
oss hwad mening ther vnder ähr, att thenn Menige Mann
icke nu så well knne ljdhe samme folck, meden the tiene
oss, som the giorde meden the tjänte Dackenn.

Jthem wårtt öpne Bref thu begärer Axell förschicke
wij tig her innelycht tilhande, så ähr wår willie, att thu icke
för then Menige Mann samme Bref förkunna lather, vthann
allenest för Fougderne, vthj the Härader ther thu fram-
drager, så att the måge wette hwar the sig efter rätte skole.

Ther nästt som eder synes nyttigt wara att ther nidre
i Östhergöttland och Småland motte tilschickes en eller två
the ther kunne haffwa vpseende med then saköre och
Sköflingh som oss tilkommer för then vporiske Partijs

mishandell, Så hafwe wij för gott anseedt att thu Gudmund thet bestyre och bestelle må, biudendes tig att thu flijteligeen ther på achter, så att vthj thenne motte troligen handlet blifwer, och att ther icke sees genom Fingeren med the som skyllige ähre, för Muthor, gåfwor, eller andre slijke saker skuld, ther thu tig efter rätte wiltt.

Som thu Axell begärer, att thu opå nogon tijdh tilgörendes må beholle then förläning Ättwitzbärg, så opå thet att thu thes flijteligere wiltt winlägge tig att achte wårtt gagnn och bästhe och thig thes wälwilligere vthi the ärender som wij tig befalet haffwe, bruke och befinne lathe, ähre wij tilfridtz att thu opå nogon tijdh samme bärg beholle må, Dog må thu wara förtäncht vthi, så skafedt och lagedt att wij med tijdenn motte bekomme nogon Deell att bruke vthi samme Järnbärg, Ther thu tig efter rätte etc

Yterligare ähr wår willie och begären att i samfeltt wele eder så holle och schicke vthj the saker och ärender wij eder Muntligenn och schriftligen föregifwit hafwe som i kunne tencke macht opå ligger och wij eder fwlleligen tilbetroo. Gud eder Befalendes. Datum Gripzholm Denn 1 Septemb. Anno 1543:

Den 19 September.

Till Sten (Eriksson) och Peder (Nilsson) om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 156.

Swar till Stenns(!) N och Peders(!) N Schrifwelse att han ingelunde lather alle knechterne drage aff Landett, Datum Denn 19 Septembris Anno 43:

Wår synnerlig gunst tilförenne etc Wij haffwe fhått eders Schrifwelse Steen och Pedher vthi hwilche i gifwe tilkenne, hurulunde med Knechterne som widh Alwastra

låghe förhandlet ähr, Och att i haffwe skyndatt the Fyre Fäniker theris kooss opå twå wäger Dog thet wij och wåre Fattige vndersåther så ringe wedelegning eller oprettelse, för wår och theres lijdhne schada bekommit haffwa thet ähr oss endeles beswärligitt. The Peninger och Quittentzier som i af the Höfwitzmenn bekommit och opburit hafwe och öfwerantwardet Frantz Tröbbo, ähre oss icke ähnnu öfwerantwardedhe, Och gifwer han fhöre, att hans Karll som Penningerne hafwer hoss sig ähr ähnnu icke framkommen Dog han alle stunder förmodendes ähr.

Som i och gifwe tilkenne att Påfwell Canike och Hans Busik ligge opå Ståkeborg och förbijde Henrich Clausonn, Begärendes förthenschuld att wij oförsumligen wele schynde honom tijtt nijdh, Så skole i wette att Henrick Claesonn snart för tree wekor seden med så monge Daler som her för handen wåre afferdigett blef, ähndog honom ähnnu i then Summa som belefwdet war till ähn Sex eller Siw tusende Daler fattes, Efther her war then tijdh icke så monge Daler till redhe på Mynthet. Och försee oss, thet Henrick Claesonn ähr länge seden kommen till Ståkeborg, och efter hans medhgifne Befalning skynde sig efter hopenn.

Som J och lathe försthå att i till thet ytersthe wele winlegge edher att stelle Petter v. Hannobers Fänicke tilfridtz, ähndog the gerne wåre af Landet, Och the andre twå Fänicker som i Westhergöttland ligge wele i så snart i them tilfridtz hafwe med Schep och Schutor schicke vttöfwer ifrå Lödhe[se] och in till Säländ eller Juttland, Så förtäncker eder vthan twifwell att then handell vthi Surköpfung icke på Sex Fäniker, vthan på Fyre eller till thet Högsthe fem Fäniker handlet och belefwet wartt, Ther efter bleff och Summan till the trettije tusende Daler som vttschickes schulle förslagin, Och förundrer oss förthenschuld att i till the fyre Fäniker som allredhe theres kooss ähre, wele nu schicke twå Fänicker sin koss, som dogh hwarken handlet eller beslutit bleff, Therföre rådhe och

biude wij eder att i wele betencke wår egen Lågenhet och icke schicke alle Knechterne af Landet, efther wardenes Lågenhet åhr åhnnu bådhe vttrikes och her inrikes fastt sielsind och ewentyrs, wij wette icke heller, huru thet will schicke sig, att Knechterne skole sätties vttöfwer till Siöss, och synnerligen in ått Juttland, eller huru the skole komma till selskap med then annen hop, fördy dhett i wille lathe sättie them in åth Juttland, åhr lijke så gijnt som i wille sättie them ifrå Lödessö och in ått Finland, J wele förthenschuld betenke saken rätt, huru i schicke them vth, och icke flere Fånicker åhn som tilförenne belefwedt åhr, Och när i edre saker ther nidre vttråttedt hafwe att i dhå schynde eder med thet försthe hijtt op till oss igenn, efter her åhre monge och dråplige åhrender och handlinger förhandenn.

J giffwe och tilkenne, att Ringraffuen hafwer begårett tw eller trij af wåre Schip, liggendes i Calmar Sundh om han them sig till vndsättning behöffwe kunne, Så stelle wij in till eder sielfwe, huru lågligitt thet will wara oss, så tijdh Åhrs, att lathe nogre wåre Schip löpe till Siöss, eller lengre, efter thenne tijdh, blifwe liggendes i Calmar Sundh, Therföre hafwe wij nu latidt förschiffwe the tw wåre Schip Kraffuelen och Boijortten som åhn nu ligge ther i Sundet hijtt vp igen, Men the två Galeer ther ligge, skole blifwe ther liggendes vttöfwer wintheren ehuru alle lågligheter sig begifwe kunne, Therföre wette wij ingen ytermere förtröstning gifwe, att nogre wåre Schip efter thenne tijdh skole ther liggendes blifwe, ther må i rätte eder effter.

Som i och gifwe tilkenne, att i hafwe befaledt Anders Smålenninge anamme vthi wår Eedh och tjenst allt thet Suensche folck, som han mestt öfwerkomme kan, Så åhr well sant att wij gerne såge, som och storligen förnöden åhr, att man opå alla sijdor, åhr förtåncht vthi att förstärcke oss med wår egen nation thet ytersthe och båtthe

wij kunne, efter dog man vthi grunden wäll förmärker huad gagn man hafwer af thet Fremmente Krigzfolch, Dog thet wij och skulle anamme wåre eigne vndersåther och tillewentys them som aldrig hafwe warit med eller wethe nogon Krigzbruck, vthi sådana stor Besoldning som the andre gamble Swenske Knechter nu hafwe, thet kunne wij ingelunde göre, så ähr icke heller mykit wisligen handlett i then motten, Och synes oss förthenschuld icke råd h wara att samma Anders Smålenninge tager nogott nytt sälskap vnder sin Fänike, vthan heller att ther motte vprettes ähn een Fänike med thet sälskap som nu nyss antagna bliffua och så med them förhandles att the sig med en ringere Besoldning som oss kunne drägelig wara, som ähr till ähn fem eller Sex Marck om Måneden wille benöije latha, thetta i och så bestelle wele.

Zedell.

Wij förnimme och så Sten och Peder att thet Skipzfolch som kommo till Lödesö med then Brämer Boijortt ligger ther ähnnu och förtöfwer efter theres afskeedh, Så wethe wij icke annett, vthan att i måge förhandle med them thet ythersthe och bästhe i kunne opå en skälig Besoldning för thet the oss tiänt hafwa, Latendes them seden (: när the tilfridtz stälthe ähre :) hugge theres kooss igeen, förty oss will icke wara lägligit att vnderholle nogott Schipzfolch vthi Månedtz besoldning som i tilförenne wårtt sinne och mening i then motton well förnummit hafwe, Ther i eder efter rätte wele. Datum vt in literis.

Wij wele och icke dölia för eder, att her ähr kommit bref och Sendebud ifrå Kongen i Engeland, aff hwilchet wij förnimme dett Hans Kon:ge werde och Kongen i Franckerijke ähre vthi en swår Feigde tilsammans, Och begärer Kongen i Engeland förtenschuld wethe af oss huad han sig till oss försee skall, Kunne i nogott yter-

mere om thette och allt(!) annet(!) lägligheter meden i ther
nidre wåre förnimme, att i dhå giffue oss ther om til-
kenne, Och seden oförsumligen schynde eder hijtt op
igenn, etc

Den 26 September.

*Till danske höfvidsmannen i Ronneby, Werner Tönnesson,
att han förhjelper Måns Pedersson till Lina att återbe-
komma sin under upproret förlorade och i Ronneby för-
sålda egendom.*

Riks-Registr. 1543. II, fol. 160.

Förschrifft för Måns Pedersson till Lijna,
till Werner Tönneson att han förhielper honom till
att bekomma alle sine Lössörer igen som han misthe
i thet Smålenske oproor. Datum Denn 26 Sep-
tembris Anno 43

Wår synnerlig gunstt etc Wij gifwe eder tilkenne
Käre Werner Tönneson att wår tro Man och vndersåthe
Måns Pederson till Lijna hafwer klageligen beswåret
sig för oss, hurulunde vthi thette framlidne ochristelige
och otilbörlige Smålenske buller och oproor ähr honom
aff een hop tiufwar och Förrädere frå röffwat mästt alle
hanns äger och Lössörer, och förde in till Rottneby i Ble-
king ther the sålde och föryttrede ähre, Så att han well
wett hwilche Borgere samme hanns äger köpt och ähnnu
hand emellan hafwe, Och förthenschuld hafwer han ödmiu-
keligen begäret wår Förschrifft till eder på thet i thes
welwilligere wille förhielpen honom till sin rätt thet wij
honom icke kunde eller wille afslå, Så wethe wij well
sielfwe Käre wener att Rijkerne emellan en wenlig
handell och förwantnis giord och gangin ähr, så att then
ene Rijchsens Jnbyggere altijd schall wethe och rame
then annens bästhe och icke then ene stå efter then andres

schade och förderff, Så synes oss att slig handell och Köpenschap icke aldeles skälig ähr, eller vttöfwer eens drager med then för:ne wenlige förening som emellan bägge Rijcherne schedt ähr, Huarföre ähr vår kärlig begären att i wele ansee alle sådane för:ne lägenheter, warendes för:ne Måns Pedersonn för vår schuld fordelig och behielpelig att han må komma till sitt igen, ehwar han thet anthen i Rottneby eller annorstädtz [i] Bleking bespörie eller beslå kan, anseendes att sådana hanns äger ähr honom så otilbörligen afhendedhe och olagligen soldhe, hwar i och i then motten finne eder beswäredhe (: thet wij dog icke tro kunne :) eller för:ne Måns Persson till sin rätt icke förhielpe wele, Dhå blifwe wij förordsakedhe wijdere att lathe vår Käre Her Swåger, Broder och förbundz Förwanthe Kon:ge werde till Danmarck samme saak att försthå, så twifler oss inthet hans Kon:ge Werde lather well hafwe ther itt billigt inseende vthi, så att för:ne Måns Personn mhå skee och wederfares skäal och rätt, Befalendes eder med Gud. Datum etc.

Den 27 September.

Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifvare om Nils Dackes anhängare, och huru med dem förfaras skall.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 158.

Till Axell Erichsonn och Gudmund Schrifwere belagende om Dacken och hans Sälskap. Datum Denn 27 Septembris Anno 43:

Wår synnerlig gunst tilförenne etc Wij förnimme ähnnu af eders Schrifwelse Axell och Gudmund att Almogen i Småland wele icke gerne hafwe thet sälskap ther nidre hoss sig, som med Dackenn tilförenne warit hafwe, mestt för then ordsak, att the icke kunne lathe theres gamble stycker, vthen wele så nu som tilförenne ware på theres

snapperij, Och efter så ähr, kunne wij well lidhe att dhe komme thäden, och synes oss likkastt wara att i schynda then Peder Diup med fleere af thet salskap hijtt op till oss, Så wele wij lathe her schrifwe them vnder en Fänicke på thet the motte komma i wmgengelse med gott folck, och läre wethe hwad ähre och redhelighet haffwer betyda, och icke altijd ligge vthi then Skogzbygd som en hop Hemvlffwer och oskälige Creatur the ther hwarken wethe af twcht eller ähre, Så förnimme wij och att i förwette eder med en hop vnge och dugelige Karle att bekomma vthi wår dienst både i Småland och annorstädz, om i elliest wisthe hwar the schulle fhå theres vnderhold och hwad wij wille gifua them om åhret, Så synes oss likkastt wara att i schaffa them vnderholning vttöfwer thenne winther hoss Presterne i Östhergöttland efter som i sielfwe see för gott ahn, Och försee wij oss att när i wele haffua Presterne tilhopa och förhandle med them i theres saak, lathe the sig vthan twifwell wellwilligen ther till befinna, så ähre wij och tilfridtz att i tilsäije them till ähn tije eller tolf m^ß ortiger om Åhret och sex alner Klädhe.

Ther nästt som i och gifwe tilkenne om then Oloff Kindboo som sig med thet förrettlige snack på Åttwisbärg hafwer förludha latidt, så twifler oss inthet samme snak hafwer en annen Modher ehwar hon finnes igenn, Och efter samme sälle hade Germundz och Baggens Fridzbref, synes oss icke heller ähnn eder rådeligit wara att i latha så hastigt rätte honom, vthan att i heller lathe welförware honom ther nidre eller och sende honom hijtt vp till Stocholm till thess wij blifwa wijdere förtänckte, huru i then saak handles skall. Thett i hafwe latidt rätte then Olof i Haddetorp, och hans granne, och förtälie huru theres handlinger sig i Legnden förlupne ähre, Så kunne wij icke annet af samme eders vnderwisning förmärkie, ähn att them ähr scheedt så mykit som skäll och rätt ähr.

Om the Presther, Her Simon i Sund, Her Anders i Wij, och Her Lars i Eneby som i hafwe hafft för rätte och ingen Dom kunnet fhått opå, efter ther hafwer icke varit så starck witne, Så förundrer oss storligen huru ther om ähr och säger Peder Nilsonn att han ähnnu betrösther komma the wittne tilstådhe som skole bewijse the två Presther vthi Ydrö öfwer allt thet som them wijtt ähr, J wele förthenschuld så lagatt att samme Presther måge ähndeligen blifwe tilståde till thes theres saker nogott wijdere ransakede blifwa, Wij wele och ingelunde hafwe nogon af them efter thenne Dag boendes eller besittiendes ther nidre i Småland, ther rätter eder efther. Then her Lars i Eneby må i sende hijtt vpp förwaret, wij ähre tilfridz att bruka honom nogorstädtz her vppe för en Schrifwer hwar wij elliest kunne fhå Lofwen för honom.

Som i och gifwe tilkenne, att i hafwe fhått wisse kundschaper, att then Peder Schrifwere och Peder Skägge med nogre flere skole ware stigne till Schepz igen ändog the haffwe sig för her Måns Johansons(!) icke annorlunda förnimme latidt, vthan att the wele församble flere af theres sällskap och gifwe sig hijtt vp till oss, efter the icke kunne fhå fridh ther nidre, Och hwar thet så i sanning wåre, Dhå hade thet sin bescheed, Men förnimme i ther är nogon annen schalkhet vpunder, Dog rådhe, biude och förmane wij eder till thet Högsthe att i med flere wåre Fougdter och Befalningzmän i Småland tenckie ther Alfwarligen emott så att the motte anthen strafwadhe och niderlagde blifwa, hwar saken och lägenheten så kräfwer eller och med nogor listt och lempe fordras ifrå sådana theres företagna obestånd, så frampt wij icke skole förmode oss någott nytt Perlemente igen, synes oss icke heller thet ahnslag wara onyttigt att i hafwe gifwit eder in ått Säffuedhe och Ydröo och wele dheden schrifwe them till, att the gifwe sig hijtt vp till oss, Kan thet nu hielpe då wåre thet mykit gott på thet the Capitenere motte

komme täden, huar thet och ingelunde hielpe kan, att i dhå bruke alle the listher och lempen i kunne, så att the motte bekomma theres förtiente Lönn. Wij hafwe och så schrifwit Fougderne och Frälsit till i Småland att the skole tage sig saken måtheligen fhöre både med en och annen, och försee oss the warde sig nu ther efter rättendes.

Zedell

Schole i och wette att Jonn Jonsonn hafwer schrifwit oss till och gifwit tilkenne, att then Peer Skägge, Peer Schrifwere, Jönns Werkmesther, och flere af the Capitener haffue mykin hemlig Stemplan sig emellan, så att han steller en tun Lofwen till thet salskap, J wele förthenschuld see eder well före, och hafwe eder wisse Kundschaper vthe och altijd gifwe oss tilkenne huru i förnimme att Almogen ähr tilsinnes. Datum ut in literis.

Stockholm den 27 September.

Till fogden i Östra härad, Nils Pedersson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 160 v.

Till Nilss Pedersonn Fougde i Östhre häredt att han lather förschafwe the Etthundrede tiugu Oxer som han hafwer, till Calmar eller Östhergöttland. Datum Denn 27 Septembris Anno 43.

Wår gunstt tilförenne, Som thu hafwer schrifwit wår Secreterer Clemmet till och begärer wethe wår willie Nilss, om the Etthundrede tiugu Oxer som thu hafwer, huad heller the skole komma nidh ätt Calmar eller hijtt op, Så efther tijden will falla försendtt, att sende them hijtt vp, Therföre må thu anthen lathe komma them till Calmar eller op till Östhergöttland att wåre Befalningzmän ther

sammestädtz och synnerligen på Ståkeborg, måge försee oss them til godhe öfwer thenne Winther, efter wij icke anners wette, ähnn att ther ähr well höö för handen som oss tilkommer, Och hafwe wij förthenschuld schrifwit Esbiörn Schrifwere ther om till att han schall försörge en hop af them när the tijtt kommandes warde, ähre ther och nogre ibland som duge till att slachte, Så må och Esbiörnn lägge them i Salthet och göre ther redhe och rächenschap före, ther om må thu och så schrifwa honom till, Så må thu och lathe then Gudmund wete(?), när han hafwer skildt Oxerne ifrå sig gifwe sig hijtt vp till oss, Så wele wij gifwe honom tilkenne, hwad wår wilie och mening ähr.

Ther nästt om then Fougde gästning thu begärer, så ähre wij tilfridtz, att thu må lathe gästhe för samme Fougde fodring, Dog att thu spaar henne thet ytersthe och bästhe thu kan, Och wele wij ingelundhe att thu schaltt gästhe med Klippere eller onyttigt folck opå samme fodring, vthan med the karler, hester eller retzer som thu kant göre oss och Rijchet tjänst med till hestt och foott, när och huar som behöfwes, Så schaltt thu och wara för-täncht vthi att göre redhe och Rächenschap in i wår Cammer, huru thu gästher och hwad som blifwer öfwer. Som thu och gifwer tilkenne att Almogen i titt Fögderij ähre mächtig wälwillige att göre vtt hwad Deell them bör, och tacke gwddh att the haffwe fhått wår willie och wenschap igen, Så wåre well her nästt tijdh att så skee motte, gifwe gudh att the nogon tijdh kunde besinne sig, och att thu och flere wåre Fougder i then Landzende wille och så flijteligen winlegge eder att holle Dannemen, och the som sig troligen och well bewijse wele, widh macht och för ögonn, icke beschattendes eller trugendes them, som wij förnimme, att en partt fastt göre, och synnerligen nogre af Adelen, som theres mistt hafwa, truge och twinge Bönderne fastt efter stort wederlag, och tilewentys the mästt som minstt mistt hafwa, Så är fastt rådeligit och

högt för nöden att man tager sig sakenn ähnnu måteligen fhöre, så framt at man icke ähn ene gånge wäcker oss them opå halsen igenn, Her må thu och flere wåre Befalningzmän hafwe godh acht och tilsyn med, som allerstörsthe macht opå ligger, Therföre hafwe wij latidt schrifwe nogre wåre öpne Bref, och sende tig och fleere wåre Fougdtter them her med tilhande, må thu lathe läse them, Dog allenesthe för Adelen och Fougdtterne när och hwar thet kan behöfwes.

Jtem hafwer Axell Erichsonn schrifuit oss till att then Pedher Schrifwere och nogre flere af the Höfwitzmän skulle åther hafwe gifwit sig ätt skogen igen, ändog han ther inthet wisttt bescheed om weett, Och hwar så i Sanning ähr, Dog rådhe wij tig och flere wåre Fougdtter att i see eder well före wachtendes eder för Erick Östtgötes färd, och att i opå alla sijdor hielpe till att stelle efter them, så framt wij icke wele hafwa itt nytt vbestånd i then Landzändan förre ähn wij sielfwe troo opå, Så må thu hafwe tine Rådth med Jörenn Jönssonn, Germund Swenson, och flere af wåre Fougdtter huru i bäst skole taghe saken fhöre, att the anthen motte niderlagde blifwe om saken så kräfwere eller och med Lempe fordras ifrå theres onde företagne opsätt. Sammelunde är wår willie Nilss att thu flijteligen winlägger tig, att tage the mästhe dugelige vnge Karler i wår Eedh och tjänisthe af the Smålenninger som thu öfwerkomme kann, förty wij äre tillsinnes att lathe mästhe Partten af these Tyske Knechter drage theres kooss af Landet, Så wille wij gerne i then stad försterke oss med wår eigen Nation, effter Man seer well hwad gagn man hafwer af thetta Fremmente Krigzfolck, Therföre motte thet icke heller försumedt blifwe, Ther thu tig aldeles efter rätte will, Och när thu een hoop sådana folck vthj tienisthen antagit hafwer må thu dhå schicke them hijtt vp att the måge läre her vmgås [med?] folck, och med tijden läre hwad ähre och redelig-

het hafwer att innebäre, och icke alltid ligge ther nidre i Skogerne som en hoop vlffuar och wildiur.

Som thu och gifwer tilkenne att then her Michill i Korsberga begärer Alzedhe Presthegäld som then her Joen tilförenne hadhe, Så ähre wij ther om well tilfridz, och sende tig her med Breffuet tilhanda, thet thu honom öfwerantwarde må, och förmana honom att han altijd gifwer oss tilkenne om alle Lägenheter i then Landzändenn Datum Stocholm Denn 27 Septembris Anno 43.

Stockholm den 27 September.

Öppet bref till adeln, fogdarne och andre embetsmän i Småland, att de ej må kräfva omätliga ersättningar för liden skada, och till adeln i hela riket om städsleören.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 162.

Öpett Bref till Menige Ridderskapett och Adelen, sampt Fougdter och Embetzmän vthj menige Småland, att the förholle sig motteligen med Cronones Bönder. Datum ut supra.

Wij Gustaf med Gudz Nådhe etc Helse eder oss Elskelige trogne män, Råd och tienere, Menige Ridderschapett och Adelen, sampt wåre Fougdter och Embetzmän som bygge och boo och Befalningen hafwa vthj menige Småland Käriligen med Gud och wåre nådhe etc Oss är vnderwijst Käre gode Männ, hurulunde en partt af eder som i thetta framlidne Smälendzske opror nogon skada eller förderf, med Rooff, mord eller Brand lijdit hafwa, wele nu till thet ytersta strängie med Bönderne, att the sådana eders lijdnne schada icke allenisthe widerlägge och betale skole, vthan tilewentys tijedubbeltt högre, ähn sådana schada sig nogon tijdh streckie kan, ther igenom wåre och Cronones Schattebönder, Landboor och flere then Landzens Inbyggere fastt förarmedhe och beswaredhe bliffue, thet

oss icke heller well står till att lijdhe. Hwarföre är vår Alfwarlige willie och Befalning att i gode Männ ehoo i helstt ähre wele schicke eder efter mottelighet i then motten och icke så twinge eller truge then Menige Man, att wij och Swerigis Crone vthi framtijden ther igenom vthi nogot ytermere vbestånd eller förderf komma motte, så frampt i wele göre thet oss liuftt och behageligit ähr, Sammelunde så förmane wij edher Menige gode Menn Ridderschapett och menige Frelsitt icke allenest i Småland vthan och vttöfwer heele vårt Rijke, och synnerligen the som Landboor hafwe i Småland, Östhergöttland och Westhergöttland att lathe eder benöije med en skälig och mottelig Stetzleöre af eders Landboor, icke förstrengendes med them i then motten vttöfwer rätt och skäll, som en partt tilewentyrs well giortt hafwa, Förty then Menige Man i för:ne Landzender haffwe titt och oftha i thesse förlidne tijdher både med budh och Bref klageligen gifwit oss sådana theres beswärningar tilkenne, och begäret att the motte niuthe en skälig och mottelig städzleöre, och seden sittie theres Lagateckt efter Swerigis Lagh, thet wij them icke med nogon skäll haffua neka kunnet, Och förthenschuld hafwe wij lofwat och tilsagdt them att wij wille förmane eder gode män Frelsitt, att i eder med en mottelig stedzleöre wille benöije lathe, Derföre förmane wij eder ähnnu att i wele så handla i thesse saker som lijdeligit och then Menige Almoghe drägeligit wara kan, Ther hwar och en sigh efter rätte will, Edher Gud befalendes. Datum af [vårt] Kon:ge Slott Stocholm Denn 26 Septembris Anno 43.

Stockholm den 28 September.

Öppet bref för Esbiörn Skrifvare på årliga räntan af Adelöfs fjerding i Norra Vedbo härad, Småland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 163.

Öpett Bref för Esbiörn Schrifwere på åhrligee ränthen af Adelöfwe Fierdung vthi Norrewidbo, till en behagelig tijdh Datum Denn 28 Septembris Anno 43.

Wij Gustaf med Gudz Nådhe etc Göre wetterligit att wij af synnerlig gunstt och nådhe så och för welwillig och hwlle tro tienstt som thenne oss Elskelig Esbiörn Schrifwere wår Befalningzman vppå Stågeborg, oss och wårtt Rijke Swerige her till dagz giortt och bewijstt hafwer, och ähnn yterligere her efter bewijse och göre må och skall, hafwe vndt och förläntt och nu her med vnne och förläne honom oss till en behagelig tijdh Adelöfwe Fierdung vthi Norrewidbo med all then åhrlige ränthe och Schatt som åhrligen på Cronones wägne ther afgå pläger, Hwarföre Biude wij eder Danemän alle som bygge och boo i förb:de Adelöfwe Fierdung att i äre förb:de Esbiörn Schrifwere hörige och lydige på wåre wägne, swarendes honom och ingen annen till eders åhrlige Schatt och vttskyller som i oss på Cronones wägne plichtige ähre, han schall ther emott holle eder alle, thenn fattige som thenn Rijke widh Lagh och rätt, såsom han thet för Gudh och oss dierfweligen ahnsware will. Datum Stockholm ut supra.

Stockholm den 29 September.

Öppet bref för hr Peder i Åby att vidkännas de egodelar han under upproret mistat.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 163 v.

Öpett Bref för Her Pedher i Åby att obehindrett wederkennes the Lösörer och äger, som han i thet Smålenske buller bortmistt hafwer. Datum Denn 29 Septembris Anno 43:

Wij Gustaff med Gudz Nådhe etc, Göre wetterligitt att wij af synnerlig gunst och nådhe hafwe vndt och tillatidt, och nu med thetta wårtt öpne Bref vnne och tillathe att oss Elskelig her Pedher Kyrkeherre i Åby må och skall frij och obehindret kennes widh the Lösörer och sine äger som i thette för:ne Smålenske buller och oproor honom ifrå röfwede och tagne ähre. Hwarföre biude wij wåre Befalningzmän och alle andre som för wåre schuld wele och skole göre och lathe thet för:ne her Pedher sine äger och Lösörer öfwerkomma och beslå kan, att the äre honom behielpelige att han vthan hinder sådana förberördhe sitt godz med rätte må wederkennes, och seden thet niuthe bruke och beholle efter som rätt och skäll ähr. Datum Stocholm ut supra.

(Stockholm) den 29 September.

*Förlävningsbref för Germund Svensson på Lommaryds
fjerding i Norra Vedbo till behaglig tid.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 164.

Öpett Bref för Germund Swensson på Lomaridtz Fierdung vthi Norrewidbo till en behagelig tijdh. Datum Denn 29 Septembris Anno 43.

Wij Gustaf etc Göre wetterligit att wij af synnerlig gunstt och nådhe, så och för welwillig och hwille tro tienstt som thenne oss Elskelige wår tro Mann och tienere Germund Swensson oss och wårtt Rijke Swerige her till dagz giortt och bewist hafwer och ähn yterligare her efter göre och bewijse må och skall, hafwe vndt och förläntt som wij och nu med thette wårtt öpne Bref vnne och förläne henom oss till en behagelig tijdh Lomaridtz Fierdung liggendes vthi Norrewidbo med all then ränthe och rättigheter, Sammalunda åtherstäder som ther åhrligen pläger afgå. Biudendes förthenschuld etc Datum ut supra.

Stegeborg (s: Stockholm) den 30 September.

Öppet bref för Tord Olsson, fogde i Åkerbo härad, på
biskopsgästningen af häradet.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 164.

Öpelt Bref för Tord Olsson på Biscopzgäst-
ningen som faller vthi hans Fögderij Datum Denn
30 Septembris Anno 43.

Wij Gustaff med Gudz nådhe, Göre wetterligit att
wij af synnerlig gunst och nådhe, så och för troo
tienisthe som thenne vår tro tienere Tord Olsson vår
Fougde vthi Åkerbohäredhe oss och vårt Rijke Swerige
her till dagz bewist och giortt hafwer, och ähn ytermere
her efter bewijse och göre må och skall, hafwe vndt och
gifwit och nu med thette vårt öpne Bref wne och gifwe
honom then Biscopzgästning som vthi hans Fögderij i
thette framlidne Fyretijende tw åhret full och ogästt blif-
wen ähr, och skall han göre klar och beschedelig Rechen-
schap opå thet som gästt ähr Hwarföre biude wij vårt
Cammerådt att the icke göre för:ne Tord Olsson her
emott nogott hinder eller förfång. Datum af vårt Slott
Stäkeborg ut supra.

Gripsholm den 31 September.

Förläningsbref på behaglig tid för Henrik van Köllen på kronans skatt och andra inkomster af Strängnäs stad.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 164.

Öpett Bref för Henrick v. Köllen på Strängnäs Stadh med all åhrlig skatt, Konungz och Biscopz sakör och andre vttagor. Datum Denn 31 Septembris Anno 43.

Wij Gustaff med Gudz Nåde, Swerigis Göthes och Wendes etc Konung Göre wetterligitt att wij aff vår synnerlig gunst och nåde, så och för wellwillig tro dienst som thenne vår troo tienere och Byggemesthere Henrick v. Köllen oss oeh vårt Rijke her till dagz bewijst och giort hafwer, och ähn ytermere her efter bewijse och göre må och skall, hafwe vndt och förlänt och nu med thetta vårtt öpne Breff vnne och förläne honom oss till en behagelig tijdh Strängnäs Stad med all åhrlig skatt, Konungz och Biscopz saköre och andre vttagor som ther af afgå kan, Hwarföre biude wij eder alle för:ne Strängnäs stadz Inbyggere att i her efter sware förbe:de Henrich v. Köllen till förbemelthe edre åhrlige vttagor och ingen annen han skall ther emott förplightedt wara, att skafe eder alle, fattige och Rijke, Lagh och rätt, som han thet för Gud och oss ahnswara will. Datum af vårt Slott Gripzholm Denn 31 Septembris Anno 43.

Svartsjö (Gripsholm?) den 31 September.

*Till hr Johan Turesson om Smäländingarnes spanmåls-
handel i Nyköpings skärgård.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 165.

Till Her Johan N. att han hafwer itt noghe
inseendhe vthi Nykepungz skäär, att icke Smäl-
ningerne bekomma ther till köpz nogon Spanne-
måll. Datum ut supra.

Wår synnerlig gunst tilförenne etc Wij kunne inge-
lunde efterlathe att nogre Smälenninger skole fhara wp j
Landet att köpe Spannemåle, för ähn wij enkende kunne
fhå wethe hurulunde then hop sig ähnnu holle och schicke
wele, och om the wele wttgöre theres åhrlige vttskyller
som the nu vttlofwat haffua Therföre Käre Her Johan är
wår willie och begäran, att i lathe hafwa itt gott och nöge
opseende ther allestädtz i Nykepungz skäär att förbemäl-
the Smälenninger icke bekomma ther till köps nogon Span-
nemåll med mindre the hafwe gode bewijsningar af wåre
och andre gode Männs Befalningzmän, så att the vthi
theres reeso rättferdige äre. Gud eder Befalendis. Datum
af wår Gård Swartesiö Denn 31 Septembris Anno 43.

Gripsholm den 2 Oktober.

*Förläningsbref på behaglig tid för Olof Eriksson på Kå-
kinds härad i Vestergötland och Sköfde stad.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 168.

Öpett Bref för Olof Erichsonn på all Konglig
ränthe som vthj Kåkindz häredt och Sködwij Stadh
i Westhergöttland faller, till en behagelig tijdh.
Datum Denn 2 Octobris A:o 43.

Wij Gustaff med Gudz Nåde etc Göre wetterligit att
wij af wår synnerlig gunst och nådhe, så och för wel-

willighet, troskap och tjänst, som thenne vår tro Mann och tienere Oloff Erichsonn oss och vårt Rijke Sverige her till dagz giortt och bewijst hafwer, och ähn yterligare her efter göre och bewijse må och skall, haffue vndt och förlänt, såsom wij och nu her med vnne och förläne honom oss till en behagelig tijdh Kåkindtz häredt vthi Westhergöttlandh och Sködwijs stadh med all Konglige ränthe och rättigheter som ther åhrligen pläger afgå, thesliges all Konglige och Biscopz saker, Biscopz gästningar och gårdastätzler med alle Kyrke och Prebende Landbönder i samme Häradhe, Hwarföre biude wij eder Danemän allesammans våre och Cronones skattskyllige Bönder som bygge och boo vthi förbede Stad och Häredt, att i ähre för:ne Olof Erichsonn hörige och lydige, swarendes honom och ingen annen på våre wagne till eders åhrlige ränthe rättigheter, och vttskyller, som för:ne stå, han skall ther emott ware förplightedt att holle eder Danemän alle både fattige och Rijke widh Lagh, rätt och rättwijse, förchaffendes att eder vthi ingen motte nogott wederfares skall wttöfwer lagen, så frampt han thet för Gud och oss ahnswara will, Datum af vårt Konglige Slott Gripzholm Denn 2 Octobris Anno 1543.

Gripsholm den 2 Oktober.

Till Nils Larsson om inqvartering af hans manskap.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 168.

Till Nilss Larsson att han begifwer sig med sine Hester och Karler till Lasse Personn till att blifwa liggendes ther vthi Fodring. Datum ut supra.

Vår gunst tilförenne etc som thu gifwer tilkenne Nilss Larson hwad tig och titt sälskap lijder med then gästning ther j Westeråhs Lhänn, så att thu hernest vtgäst hafwer

Dog igen lefft nogre Härader ogästhe widh Salebärgit för Koll och weedh schull till wåre Hytter för theres fodring, Så lathe wij oss ther med benöije som thu ther om lagatt hafwer, Och efter gästningen räcker nu icke stortt länger till ther i Westeråhs Lhän, Therföre är wår willie och biude tig att thu samt titt sälskap bådhe Karler och Hesther schynder tig oförsumligen till Lasse Perssonn, hollendes tig och titt sälskap som med tig ähre vthi för:ne Fodring, efter som han opå wåre wågne eder föresäjendes och vnderwijsendes warder. Och om Almogen will biude till och löse gästningen och gifwe tree öre för Hesthen som thu schrifwer, så må tu sware them att thu hafwer ingen Befalning att tage Penningar för nogen fodring, vthen the som theres fodring löse wele, them må thu wijse in till oss, så wele wij sielfwe j then saak ytterligare lathe handle med them, och gifwe them the swar ther the skole wette sig efter rätte. Datum af wårt Slott Gripzholm Denn 2 Octobris Anno 43.

Stockholm den 4 October.

Förläningsbref på behaglig tid för Torsten Salomonsson till Torlax på Yläne bol i Nykyrke s:n, Åbo län.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 169. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 7: 106.

Öpett Bref för Torsthen Salomonsonn på Torlax på Ylemboll i Åbo Lhänn, Nykyrke Sochen och Pettis Lensmansdöme, till en behagelig tijdh. Datum Denn 4 Octobris Anno 43.

Wij Gustaff Med Gudz Nådhe etc Göre wetterligit att wij af synnerlig gunst och nådhe, så och för wellwillig och hwlle tro tjenst, snm thenne oss Elskelig wår troo Mann Torsthen Salomonsonn på Torlax oss och wårt Rijke Swerige her till dagz troligen giort och bewist hafwer och ähn yterligare her efther göre och bewijse må och skall,

hafwe vndt och förlänt, och nw med thette vårtt öpne Breff vnne och förläne honom oss till en behagelig tijdh, Ylemboll i Åbo Lhänn, Nykyrke Sochnn och Pettis Ländzmansdöme med all wår och Cronones Schat som ther åhrligen pläger afgå, Hwarföre biudhe wij eder alle wåre vndersåter som bygge och boo i förbe:de Ylemboll att i åhre honom på wåre wågne hörige och lydige, vttgörendes honom i godo redhe eders åhrlige ränte och vttskyller som i oss på Cronones wågne med rätte plichtige åhre, han skall ther emot ware förpflichtig att holle eder Danemän alle, så well then Fattige som then Rijche wijdh Lagh rätt och rättwijse, och sig icke annorlunde holle eller skicke emot eder, vthan som han thet för Gud och oss ahnsware will. Datum af vårtt Kon:ge Slott Stocholm Denn 4 Octobris a:o 43.

Södertelge den 12 October.

Till Lars N. och Märten Myntskrifvare, att till Staffan Loitz lemna 10,000 gyllen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 169 v.

Till Lars N. och Morthen Mynteschrifwere, att the lathe Staffann Löitz bekomma the tijethusende Gyllenn opå hans tilbörlige qwittering Datum denn 12 octob.

Wår gunst tilförenne etc Som thu westt Lars om the tijetusende Gyllene mynt som wij Stafann Loitz skylige äre them wij och oförsumligen achte att öfwerantwarde och betale lathe opå hans tilbörlige Qwittering, Hwarföre åhr wår willie och begärenn att thu och Morthen Mynteschrifwere wele ware förtenckte vthi att så Monge Daler som på samma Summa löper wäll måge tillstädie (!) wara och aldeles tilredhe, så att när i her nästt wår schrifwelse ther om bekomme, att i dhå strax kunde vthan för-

haling öfwerantwarda honom sådana Summa, Och hafwe wij här öffuerräknat samme Summa, och löper sig the Tijetusend Gyllene Mynt 7741 Daler 24 Lubske skjllinger gyllen Mynt, räknat på 24 Skjllinger Lubesk, och en Daler räcknett för 31 Skjlling Lubesk, Kunne i nw annorlunde räknat så få i thet see. Datum Tälte Denn 12 Octobris A:o 43.

Zedell.

Thu må och så tilsäije Botwid Schrifwere att han går till Staffan Loitz och förhandler med honom, att han icke drager vtaf för [än] Otte Glasenap kommer tilstädhe thet dog med thet försthe skeep skall.

Gripsholm den 13 October.

Till hr Måns Johansson, att han underrättar om sinnesstämningen hos innebyggarna i Kind och Ydre, om deras skatt, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 170.

Till Her Måns, att han oförsumligen låther K. Ma:tt förnimme, huru then Menige Man ähr tilsinnes vthi Kind och Ydre, och om andre Lägenheter. Datum Denn 13 Octobris Anno 43.

Wår synnerlig gunst tilförenne. Oss förundrer Her Måns att i oss inthet tilschriwet hafwen med thesse Bønder som i sende hijtt vp till oss ther af Kijnden och Ydre huru alle Lägenheter begifwe sig ther nidre, eller huru then Menige Mann tilsinnes ähre, att thage sig saken före, både om Soning och annat mhere, Så är nu wår willie och begären, att i oförsumligen lathe oss förstå hwad i förnimme af then Menige Man, och om alle andre Lägenheter och tijdender som i tencke kunne oss Macht opå ligger. Jthem förundrer oss och, att i hafwe latidt them

drage hijtt vp med slige oskickelige Register som the oss her wistt hafwe på Mantalet, och kunne fhöge rättte oss ther efter, hwad heller the hafwe rätt Mantall af bagge Häreden, eller eij.

J wele förthenschuld ähnnu med thet Försthe schrifwe oss till om allehande Läggheter, förshickendes oss ther hoss itt rätt och wijstt Mantall, ther efter Man kan hafwa nogon vnderwisning och see om Fodringen görs rätt vth eller eij.

Så står en Rästt eller triding tilbage på theres Fodring, efter wij wele inthet mindre hafwa ähn tree öre för Hesthen, then skolethe med thet försthe förshicke oss tilhande, thesligest hafwa förbede Bönder warit j wårt Mij[n]e på bägges Härades wägna om then Soning, så att the af Kijnden skole giffua oss 700 Mark, nu om nästtkommandes S. Thomas Daggh vth att gifwandes, Och the af Ydre 50 Oxar ätt Ähre nästtkommandes vth att gifwendes, Hwarföre ähr wår willie Her Måns ätt i ytherligare på wårtt bästhe wele handle med Almogen ther i eder Förläning, gifwendes them wår willie och Mening fhöre, både om thesse och alle andre saker och ärender, förshafwendes ätt wij måge beholle them ältijd welwillige, trogne och rätträdige emot oss, wij wele på wår sijdhe ältijdh och vthi alle motte wethe och rame alles theres och Menige Rijchsens bästhe, nytte och gagn och longligit beständ, thet ytersthe och bästhe wij kunne. Eder Gud Befalendes. Datum Gripzholm ut Supra.

Gripsholm den 13 October.

*Till hr Gustaf Olsson om en half gård i Broddetorp, som
Tord Bonde vill lösa sig till.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 170 v.

Till Her Gustaff, om then gård som Tord
Bonde på Tranebärg begärer löse sig till för Guld
och Penningar Datum Denn 13 Octobris A:o 1543.

Wår synnerlig gunst tilförenne etc Wij gifwe eder
tilkenne Käre Her Gustaff att Torde Bonde på Tranebärg
hafwer schrifteligen begäret wår willie och gunstelige til-
latelse att han må löse igen för Guld och Penningar en
halfpart vthi en gård liggendes vthi Broddetorp, hwilken
halfpart hans Föräldre i fordom tijdh såsom han säger
skole hafwe gifwitt till Prestebordet i för:ne Broddetorp
efter han skall wara ägende, och hafwe then annen half-
part i samme gård. Så drager eder well till minnes Käre
Her Gustaff, huad the gode Män Rijchsens Rådth för nogre
Åhr sedenn ther om belefvet och samtycht hafwe, att
hwarken Adelen eller andre skole i nogen motte förläggie
eller förswage Presteborden eller andre Kyrkiegodz ther
Presterne som then Christelige församling att tiene för-
plichtige ähre, skole hafwe theres redhelige vppehålle vtaf,
med mindre the hafwe oss ther om försttt åttspordt, om
[o: och] gifwe wårtt Minne och samptycke ther till, eller
och hafwe thes bättre skäll och bewijs, att the till sådane
godz rätte Erfwende äre, Så wore thet och godt att så-
dant motte holles wijdh Macht Och måge i förthen-
schuld efter wij icke frilligen wethe besched om then saak
att latha granneligen ransaka och förhöra huru ther om
ähr, och seden wijdere gifwe oss ther om tilkenne, om
Man kan med nogon rätt eller skäll vplathe för:de Torde
Bonde then halfwe gård till lösenn eller ej. Befalendes
eder Gud. Datum Gripsholm Denn 13 Octobris Åhr 1543.

Gripsholm den 13 October.

Till innebyggarna i Kind och Ydre härader i Småland om deras sändebuds värf till konungen angående tillgift för deras deltagande i upproret, m. m.

Efter en sednare afskrift i kongl. Riks-Archivet, bland »Kon. G. I:s bref».

Wij Gustaf med Guds nåde Sweriges Göthes och Wendis etc Konungh tillbiude eder wåre undersåtare, Skattebönder, Landboer och menige allmoge, som byggie och boothi Kindh och Ydrij i Småland wår gunst och nåde tillforende etc gifwandes eder kære undersåtare her medh tillkänne att thesse edre sändebudh Joen i Lissle Horn, Rawald i Wijdeboo, Lasse Persson i eedh och Nils Monsson i Faarsbodh hafue warit her till orde och tals medh oss, och ödmiukeligen beditt och begärt wår wänskap, och att wij nådelighen wille öfuersee medh eder och förlåta huad som helst brutit och förseet war i thetta framledne ochristelige buller och obeståndh moot oss och menige rijkit, och ther till medh budit oss på menige häradens wegnar en förlikning och sooningh för thet store högmodh skada och förderff, som wij och menige Rigit ocrijsteligen och oförtiänt lidit hafua. Så effter thet wij nu med thesse edre sendebudh alfuarligen handlat hafua, och the oss, på alles edre wägnar ödmiukeligen bedit om fredh, nådh och wenskap, och sigh på alles edre wägnar högeligen förplichtat, att i icke effter thenna dagh meere med sådane ohörsamheet, buller och obestondh eller ochristeligheet wele eller skole befundne warda, uthan eder uti alla mätto som trogne och rättrådige Vndersäte[r] emoot oss eders rätte herre och Konungh medh hullskap, troskap och manskap lydne och hörsamheet skicka och bewijsa wele, så säge wij eder her med till fridh, nådh, willie och wenskap för samma saak, och gifue eder the gisslan quitt och lööss, som i Linköping liggia, williandes thess föruthan gerna

hålla och achta eder såsom andre wåre och rigsens hulle trogne inbyggere inthet twiflandes huad som thesse edre sendebudh oss på alles edre wågnar loffuadt och tillsagdt hafua, att thet ochså fast och obrotzligen hollet warder. Och om så saker är, thet eder något vthöfuer lagen skeer, ther sig någon tycker wara besuärat om, så skola i thet klaga för oss, såsom eder rätta Konung och öfuerheet och skicka Danne-männen hijt upp till oss, och edre brister till känna gifua, och icke bruka then gamble sedwana som i then Landzende plägseedh är, at man klagar sigh mere för skalekar, tiufwar och förrådare änn för öfuerheeten och herskapet, och ther med kommer ther sådane skada äffter (: thet gudh bättre :) som nu skeedt är. När så sker, at j wele gifua oss, som äre eders rette öfuerheet edre brister och klagemåål tillkänna, wele wij dhå nest gudz hielp uthi alla måtto skicka och bewijsa oss emoot idher och meenige rijket som een christen herre och Konungh böör att göre emoot sine troghne vndersåther alltidh wara öfuerbudige och willige till att styrckia och hielpe huar och eene dannemann som sigh för oss beklager till alt thet the kunne hafua rätt och skäll till, thet i dannemänn edre fullkomlighen tillförlåthe måghe. Sammalunde hafua thesse edre sendebudh öfuerantwardat oss eene summa peninger huilcke beggie häraden medh them utsendt hafue för wår fodringh och hafua the på alles edre wågnar som här nu äre, budit oss twåå öre för hästen. Så gifue wij eder sielfwe thet till betenkiendes, huru wij thet göre kunne, eller huru lägligit thet oss wara wille, effter wij som eders öffrigheet äre, haffua inthet annat att holla oss uthaf, uthan wår och Cronones rette skatt, fodringer och andre laga ingällder, och förthenskulldh huar i och flere wille wnne och gifua thet kööp på allehanda ätende warur, som wij och andre godhe männ her i rijkit åhrlighen af eder köpa skole, som åhr Oxe, får, lamb, grijs, smör, huete, rogh, korn, och annat slicht, som thet fordorm gick och gelle i landet, dhå wele wij och så

på wåre sidha gerne vnne eder wår fodringh och annat sådant i thet gamla lagh, men huar j thetta icke göra wele, då kunne J icke heller med någon skäll förtencchia oss, att wij tage för wår fodringh effter som tijden och lägenheeten i Landet är, och effter samme fodringh hörer iuu Gudh och oss till, på Swerigis Crones wägna, wij kunne icke heller så gifua androm allmosser att wij tiggia sielfue. Dherföre måå i Dannemänn wara förtencchte att holla och skicke eder effter som wij haffwe warit öffuereens medh heele Rijkit och gifua oss tre öre för hestin eller och holle gestninghen, effter som gammallt och fort warit hafwer, wijdare wele wij icke att indryme edher j then motten, edher Gudh befallandis. Datum aff wårt Slott Gripzholm 13 Octobris anno 1543 under wårt Secret.

Gustavus.

(Gripsholm?) den 14 October.

Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifware om två Nils Dackes höfvidsmän, m. fl. olika ämnen; till fogden Lasse Bror om en klocka.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 171.

Swar på Axell Erichsons och Gudmund Schrifweres schrifwelse, beläggande om Peder Schrifwere, och Peder Skegge. Datum Denn 14 Octobris A:o 43.

Wår synnerlig gunst tilförenne Wij hafwe fått eders schrifwelse Axell och Gudmund och ther af förstådt huruledes saken hafwer begifwit sig med then Förrädere Pedher Schrifwere och Peder Skegge, att the gáfwe sig åther till Skogen igen, och att Bönderne i nogre härede hafwe warit wellwillige, och slagit nogre af thet salskap, och gripit then Peder Skegge, och sänt honom till Cronobärg, Så gifwe i och godh förtröstning, och begäre att wij för then sak

skuld icke wele tage oss nogot bekymber eller stortt betenckende, Så höre wij gerne att Almogen will sig nogon tijdh besinne, gifwe Gud thet wore theres alfwar, så att man kunde hafwa att förlatha sig på, hwad som the vttlofwa, thet wore seden ingen nödh, Dog fruchter oss lijkwell, huru ther om ähr efter the ähre dog så monge Förrädere ibland them som vthen twifwell snarerne såå ock wpweckie allt ondt ibland Almogen ähn thet som gott ähr, Så fruchter oss och noch att the Lybeske och flere af Städerna som oss tilefwentys föge gott vnne skynde och så theres hemelige Breff och stemplinger in i Landet genom theres Köpmän som handle och wandle i Städerna Surköpung och Calmarna, så ähr ther och itt Skip inkommit för Surköpung ifrå Wismar, så wethe i well sielfwe hwad then Hertige Albrecht aff Mechelborg och flere hans Salskap, och the Förrädere her af Rijchet tilförendhe wijkne ähre, med Budh och Breff i thetta förlidne vpror her i Rijchet stemplat hafwe, Ähr förthenschuld högtt och dräpeligen för nödhen att man lather hafwa nöghe acht och tilsynn både i Surköpung och Calmarna att ther icke stinges nogre Budh och Bref in ibland Almogen, förty i wette well sielfwe hwru ostadige the ähre, och hafwe haftt all theres tröstt i theres obestånd in på Keijeseren, och kan skee hwar the ähnnu finge nogon sådan förtröstning, tordhe the well tagett till tacka, och begynne achte på theres gamble whane igen. Therfore rådhe, biude och högeligen förmane wij eder, att i wele allestädtz granneligen ähnnu see och höre till hwru Almogen sig skicker och hwad snack och tall ibland them wancker, och att ther icke må instunget blifwa nogre förrättlige Budh och Breff, anthen af Danmark eller andre Nationer, efter tilewentys ther finnes ähn nu nogre af then gamble Konung Christierns wener som giuthe her allt ondt in i Rijchet efter som i well sielfwe tenckie kunne aller störsthe macht opå ligger, Wij hafwe och schrifwit Esbiörn Schrif-

were ther om till, och synnerligen att han skall latha hemeligen förkunskapa om thet Wismarske Skip, om han nu besteller noget i then motten, wethe wij icke, i wele förthenschuld ähn nu fljteligen förmana honom ther om, och att i iw så lagatt att thette Perlemente motte så nidtrycht och fördempet blifwa att wij icke framdeles ther igenom nogott nytt vbestånd och Förräderij oss skole att förmodhe hafwa, Så förmerkie wij och att the befelzlydige Frelsit och Fougterne ähre icke myckit willige eller läggie saken noget hartt på hiertatt. Så wett Gud thet är oss fastt beswärligit att the icke ytermere achte hwad på färdhe ähr eller hafwe tilsynn om theres eigen lijfz wälferd, Men wij kunne tenckie thet ähr så theres gamble sedwane, så skedde thet och när thette Perlemente först begyntes, ingen wille afstedh, alle droge sig vndan till thes then ganske Landzende war opreest, Så skole the taghe sig ähnnu tilware att the icke ene gång blifwe så vpwechte af Sömpnen, att the förgätit aldrig, Och förthenschuld förmane wij eder att i wele dog biude och förmane Frelsit och Fougterne att the annorlunde tenckie till sakenn eller the komma ene gänge ther vttöfwer i en oförwinnelig skadha och förderff, Och förthenschuld skicke wij tigh nu her med itt öpitt Bref till thet Menige Frelsit och Fougterne i Östergötland och Småland att the skole ware tig föllgachtige, bijständige och lydughe när tu them opå wåra wegna tilsäjendes warder, Och efter then Birghe j Skulebäck, Jönns werckmestere, Stafan Andersonn, Sone Karlsonn, och flere aff thet sälskap äre ähn nu så frije ther nidre ibland Almogen som the sielfwe wele, fruchter oss nogh, att the ähn ene gänge brygge oss itt Perlemente på halsenn, förty hwar the bekomme någor tijender, anthen af Keijeseren, Pfalzgrafwen eller andre, till huilke the i thette förlidne buller hafwe haftt theres förtröstninger ath theres saker skulle gå för sig, Dhå twifler oss inthet the bestellet huru the kunne att wij åther fhå itt nytt Perlemente på halsen

igen, therföre syntes oss rådeligit wara att these för:ne och andre flere slijke Capitener motte komme af then Landzenden, ehvad råd h man ther till bästt finne kunde, elliest fruchter oss nogh att wij koke en ene gången i Asken med them, wij kunne icke heller nogon tijdh försee oss till nogon säker tryghet i then Landzenden, förre än samme salskap måge komma tädann. J wele förthenschuld fljteligen winlegge eder her om som macht opå ligger. Sammelunde att i och wille förmane och biude Fougterne ther nidre i Småland att the hade nogonn yterligare achtung och tilsynn med the Landzköperere både i Calmarna och annorstädes, som inthet annat göra ähn fhöra Fetalier och andre förbudne Partzeler her af Landet, och fhöre dogh inthet annet Bönderne hijtt in igen, ähn Stållboger, Arbost, Rör, Haker, Krutt och annet sådana förderfwelige wharur som Bönderne fhöge eller och alzinthet tiene, vtan heller vttarme them ther med och rijckte sig sielfwe, Thet andre att slijke Landzköperere drage vth, och vnder tijden på förspeninger bäre monge onde tijender och kunschaper Rijkerne emillan, och bringe Almogenn ther igenom till all olydno, ohörsamhet och obestånd som want ähr. Att man sådant i tijdhe förekomma kunne, ther ligger ingen lijthen Macht opå, Så drager tigh och well till minnes Axell att wij tijtt och offta både schrifteligen och muntligen hafwe rådt och förmanet att ther motte bygges itt starkt Fästhe widh Näsboholm, wore förteschuld gott, att i gode Männ Frelsit ther i Östergötland än wille alfwarligen tenckie ther till, och förskafat så att ther komme itt slijkt Fästhe ther både i och wij motte haffua nogon tilflycht och styrkie vtaf när om tränger, ellies blifwer thet aldrig gott, thet skole i sielfwe befinne, och när i rätteligen wille betenckie saken, så är thet för edert eigit och så then menige Manns gagnn och bästhe, att itt slijkt Fästhe wore för håndenn ther man kunde hafwa beskerm och beskydd vtaf när om tränger,

att i sampt med Fougterne wille handle och tinge med Almogen ther om i the mästhe omliggendhe Härader, gifwendes them thetta wårtt råd och betenckende fhöre, förmanendes them att the wille sig ther till welwilligen befinne latha, med arbethe, Kalck, Steen, och hwad annen deell the kunne åstad komma till sådana Fästes opbygning som the oss och Cronen efter Swerigis Lagh thes plichtige ähre, thesliges att i och wille alfwarligen holle the Wastene Borgere före att the tencke till och lathe göre itt stakeett ther om kring Stadenn med en grop ther vthan fhöre så att Stadenn blifwe Fyrkant att Borgerne kunne hafwa nogot försvar och beskydd för itt ahnlöpande, hwar Gud förbiude behöfdes.

Then Fodringen thu begärer Axell ther i Gulbärgz härade, ähre wij tilfridtz med att thu henne i thenne winther beholle må, men häradet eller Stadenn kunne wij ingelunde länger vmbäre ej heller the näst omliggende häreder, för synnerlige ordsaker skuld, Så kunne wij och well lijdat att thu lather före the fångar tijtt in till Linköpfung som thu vnderstundom öfwer kommer, och lather förware them ther, till thes thu wijdere får lathe ransake om theres sak och brutt. Och hafwe wij latidt schrifwe Linkepungz Borgerne till om the Fånger som the hafwe släpt vtaf Kongz järnen att hwar the icke annorlunde lathe hafwa acht på slijke fånger när the tijtt häden förde blifwe . . .*)

Jthem så see wij och för gott ahn, att then Olof Kindbo som thu hafwer fänget må och så stå sin rätt efter ther är gödh skääll och bewijs på färde, hurulunde han sig emot oss skicket och handlet hafwer wore och så gott att man kunne sökie vp flere af thet sälskap ther the stryke om kring ibland Almogen och brygge mere ondt ähn gott på oss.

*) Meningen ej afslutad.

Jtem then Claues Pipere som slog Jören snidkere ihiell må thu tilsäije frid och Leigde opå nogon tijdh tilgörendes, till thes Man yterligere om then sak kan förtenckt blifwa, Dog att han steller Mälzägenderne tilfridtz för samme sak.

Om Prebenda Magdalene i Linköpfung som Gudmund skall hafwa then vnthe H. N. honom.

Jthem till Lasse Broor, om klockan han tagit hade.
Datum Gripzholm Denn 14 Octobris A:o 1543.

Gripsholm den 16 October.

Drottning Margaretas bref till Arboga stad om tegel till bygnaderna på Gripsholm.

Efter originalet på papper i Arboga stads archiv, tom. 2.

Margaretha med Gudz nåde Swerigis Göthis och Wendis etc drotningh.

Wår synnerlige gunst tilförende etc Giffue wij eder tilkenne ij dannemennd alle, att wij haffuom stor brijst for tegell her til wår bygningh Grijbssholm, är for then skuld wår k:e wijllie och begeren att ij willen göre oss nogen hielp, mett såå mökett tegell, ssom ij meest aff stadhkoinme kunne, ij wijlle were för tencht ther vdiij thenne höst betyden(!) att wij mätthe fåå nogen vndssettingh, mett försthe öpit watn vdiij foråårett, Ther mett göre ij oss synnerligen till willige, hwilckett wij och mett all gunst willigligen iigen förskulle wijlle, vdiij huad mååthe ij oss tilsijandis wårde Eder gud befalendes. Datum påå wårt slott Grijbssholm 16 Octobris Anno etc 1543 vnder wårt secrett.

På frånsidan: Oss elskel. trogne vndersåathe Borge-
mester, Råådmenn och meninghedt vdiij wår stadh Arbogie
gunsteligen.

Gripsholm den 16 October.

*Till konung Christian af Danmark, om Wild- och Rhen-
grefven Johan Philip och de utländske trupperna.*

Efter conceptet i Kongl. Riks-Archivet.

An den Koning zu Dennemarcken aus Grieps-
holm ahm 16 tag octobris Anno etc 43:ten

Vnsere frundliche dienste vnd was wir sonst viel
merh liebs eher vnd gouths vormuegen beuhor Grosmach-
tigr fursth freundlicher lieber Schwagr bruder vnd Nach-
tar, Wir wollen nicht zwaiffeln e L werdenn sich vf des
wolgebornnen vnsers liebn getrewn hern Johan Philips
wilde vnd Reingrauen etc anforderung des ausgeschickten
Kriegsvolg halben mith Radt vnd sonst das sie K w zue
francreich zum besten wu möglich durh vnd zuekömen
mochten beuolen sein lassen, Vnnd auh vns beinebenst
zeigern mithuorstendigen wie sich die leufte mit e L al-
lenthalbenn vnd daraussen ertragn, vnd wie es vmb e
L abgeschicktes Kriegsvolg belegenn Domit wir vns doch
auh alhie jnn dieser abgessene abgelegenheit entjegn
jedenn kunftign ereugeden oder vormuetenden befarungn
vnd kegenwurffen der noturfft auh desto bas schicken vnnd
nicht jnn seumnus oder vorkortzung allerseitz zum nahteil
gesetzt werdenn mochten. Wie wir dan e L wue wir der
nahet also jegenwurtig sein mochten jeder zeith bedencken
woltenn, dan e L als vnserem freundlichen liebn schwagern
vnd bruderen viel liebs trew vnd alle wilfarigkeit zuerzei-
gen seindt wir vrputig, dero wir von dem almechtigen
glug hail obsieg vnd jn dem schutz des lieben got erwun-
schen vnd entphelen thuen, Datum vtsupra

Gustaff.

På fränsidan: Ann Ko:e w:e zu Dennemarckenn etc
Belangende des Reingrafen ausstzug das sein ko: Ma:t
dennselben mit seinem haufen, der ko: m:t zu francreich
zum besten, durchhellffen vnd furdern wollen

(Gripsholm?) den 17 October.

Till hr Erik Fleming och Botwid Skrifvare, om de utländske knektarne, Wild- och Rhengrefvens underrättelser om händelserna i Tyskland, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 173 v.

Swar på Her Erick och Botwidz Schrifwelse, beläggande om Knechternes afbetalning i Stocholm såsom och gifwer them tilkenna att Keijseren är med en wellig macht inkommen i Tysland. Datum Denn 17 Octobris Anno 43

Wår synnerlig gunst tillförene. Wij förnimme af eders Schrifwelse Her Erick och Botwidh att i hafwe Mustredt och afbetalett wåre Knechter i Stocholm, och på nytt handlet med them om en ringere Besoldning, och latidt en hoop the störsthe snurkere wijdh en Lxx, både Tyske, Swenske och Danske fhåt förloff och Pasbortt, Så wele wij icke döllie för eder att i går finge wij Budh och Bref frå wår bestelthe Öffuersthe Grefwe Philipz Wilde Rijngraffue och ibland annet i samme hans Schrifwelse förnummit att Keijseren ähr med en wellig macht inkommen i Tysland och regerer ther fastt, och hafwer Hertugen vhan Cleffuen gifwit sig fast vnder olijdelige wilkor vnder Keijserens handt vndt woldt, och skall en öffuersthe benempd Marthen v. Rosse med sitt Regemente som tillförene Hertug v. Clefwen tient haffwer giffuit sig i Keijserens tjänst och skall hafwe tagit sitt affskeep på ett aff these Rijker Swerige eller Danmark, Så blifwer these Rijker och så fastt vnsagdhe af Drottning Maria och the Burgundiske, efter som i måge see och förnimme af thenne inne-luchte Copie som är en Artikell eller ij af förschrifne Rijn-graffues schrifwelse, och efter wij vthi sanning förnimme slijke Lägenheter och Prachtiker på färde wara haffwe wij annorlunde förtenckt oss om samme knechter, och wele

att i ähnnu handle med them huru bäst i kunne så att i icke lathe drage them theres kooss af Landet, och må i well efterlathe them then ene m^{ff} på hwar besold vttöfwer theres gamble Besoldning på thett man må beholle them thess welwilligere, Dog biude och förmane wij eder att i beholle thesse Lägenheter på thet hemeligesthe inne hoss edher, så fierren man icke vpwäcker större Myterij ibland Knechterne.

Som i och begäre wethe om i the Höffuitzmän och Befalningzmäns Besoldning nogott vttöfwer theres gamble Besoldning förbättre skole, så må i efther lägenheten med them på lijdelige wäger och efter lägenheten förhandla, så att oss icke heller ähn them förnär skee må Dher i eder efter rätte wele.

Zedell.

Wij hafwe fått the Kramfogler som thu nu oss sende, så hafwer Foglefängereren well förtiänt en Klädning, må thu förthenschuld säije Cammerererne ther om till att the lathe honom fhå en Klädning then honom tiener. Datum.

Gripsholm den 18 October.

Gåfvobref för hr Karl Pauli, kyrkoherde i Nyköping, på en tomt derstädes.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 174 v.

Öpett Breff för Her Karll Pauli Kyrkioherde vtñi Nykepung på en tomt till ewerdelige äghe.
Datum Denn 18 Octobris Anno 43.

Wij Gustaff med Gudz Nådhe, Swerigis, Göthis och Wendis Konung Göre wetterligit, att wij af synnerlig gunst och nådhe hafwe vndt och gifwit såsom wij och nu her med vnnom och gifwom thenne oss Elskelig wår troo vnder-såthe Hederlig Mann Her Karll Pauli boendes i Nyke-

pung och Predicant ther sammastädes ene Tompt liggendes vthan för Stadzgrafwen widh åhn westan till emot Slottet huilchen tomt han opbygd och i en tijdh long besittidt haffuer, Och åhr för:ne Tompt vthi lengden Nijetije Alner, och vthi Bredden trettije Sex Alner efter som han oss her berättedt hafwer, hwilchen tomt för:ne Her Karll Pauli och hans effterkommende Erffuinger frij och obehindredhe till ewerdelige äghe, niuthe, bygge, bruke och beholle måge och skole till nytto och gagnn. Förbiudendes förthenschuld wære Fougder och Befalningesmän thesliges alle andre som för wære schuld wele och skole göre och lathe, att the vthj nogon motto göre förbe:de Her Karll Pauli her emot hinder eller förfång. Datum af wårtt Slott Gripsholm Denn 18 Octobris A:o 43.

Stockholm (Gripsholm?) den 20 October.

Förläningsbref på behaglig tid för Nils Munck å Ettacks gård i Vestergötland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 168 v.

Öpett Bref för Nilss Munck, på Etakz gård till behagelig tijdh. Datum Denn 20 Octobris Anno 43.

Wij Gustaf med Gudz nådhe, Swerigis Göthes och Wendis etc Konung. Göre wetterligitt att wij af synnerlig gunstt och nådhe, så och opå thet thenne oss Elskelig Nilss Munck thes flijteligere sig winlegge skall och achte wårtt gagnn och bäsche i ene motte och andre efter hans ytersthe macht och förmögenhet hafwe vndt och förläntt och nu med thette wårtt öpne Bref, oss till en behagelig tijdh, vnne och förläne honom Etakz gård med åker och Engh, och allt annet som gården allenenstt tillyder. Förbiudendes förthenschuld alle, ehoo the helstt åhre eller ware kunne för:ne Nilss Munck her emott nogott hinder eller förfång göre. Datum Stocholm ut Supra.

Gripsholm den 21 October.

Till Henrik Claesson (Horn) om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 174 v.

Till Hendrick Claesson om Krigzsakerne, så och om nogre sielsinde tijender ifrå Keijseren och the Burgundiske. Datum Denn 21 Octobris A:o 43.

Wår gunst tilförenne etc Wij hafwe fått tin schrifwelse Hendrick och förnummit att wåre Penningar som thu i Befalning hafwer ähre framkompne till Odenz i Fynn, Så lather thu och ther hoss förstå att om Knechterne icke kunne komma ther häden som the aff oss beskedde ähre wiltt thu slät inge Peninger latha komma tig ifrå handen för ähn thu fhår wijdere beskeed ifrå oss med wijdere innehold, Så skall thu wethe att wij för twå Dagar sedenn finge Budh och Breff ifrå Ringrafwen med nogre fharlige och sielsinde tijender, både om Keijseren och the Burgundiske Thesligeste berörer han och, att efter Peningerne icke så snart tilståde komma kunde, hafwe Knechterne endeles warit owillige, och skrijet flux efter Peninger, och förthenschuld skulle Kon:ge werde till Danmark hafwe begäret samme Knechter vthi sin eedh, på thet the icke skulle förlöpe, och så komme bägges wåre Fiender tilhande, ändog Ringrafwen ther opå icke heller nogon swar gifwa wille för ähn han ifrå oss wijdere beskeed bekomma kunne. Så ähndog well är sant att för then swåre och dråpelig Krigzvmkostning wij nu i long tijdh hafft hafwe som thu well sielff westt är oss icke well mögeligit, längre att vnderholla samme Knechter, vtan wore fastt heller vtaf med them, hwar wij förvthan wår skada eller nogon stor fharlighet thet göre kwnde, Som wij och wijdere hafwe schrifwit Ringraffuen wårt betenckende och mening till i then saak, af hwilchit breff wij sende tig her innelucht en Copia. Och förthenschuld hwar thu förnimmer att ingen

synnerlig fharlighet för handen wåre af the Keijserske eller nogre andre Fremmendhe thet tu och så altijdh fljteligen bespörie och förhöre wiltt, och icke allenesthe om the Fremmende fharligheter, vthan och så hoss Jörenn Jönssonn och flere wåre Befalningzmän ther wijdh Grentzen wiltt förkunska och förfara latha, huru wåre egne vndhersåther sig schicke och holle, och att her icke heller nogon fharligheet inrikis på färde wore, kunde wij dhå well lijde att samme wårtt Krigzfolck motte och så swärie Kon:ge werde till Danmark och blifwe vthi hans Besoldning och vnderhold, Dog med sådant welkor och beskedh att om wij them åther igen behöfdhe eller fordra wille att the dhå motte stå oss tilhonde igenn, att thu och wille tig i then motten well försee och försäkre latha. Hwar och Ringraffuen ifrå Kon:ge werde till Frankerijke om samme Krigzfolck nogot wijdere beskeed bekommit haffuer, så worde man sig och efter samme beskeed well rättendes. Hwar och saker wåre att thu med grundt och i sanning wisthe och förnimme kant, att Keijseren och hans Krigzfolck wille ähndeligen nogot tugh hafwe för hender emot these Kongerijker eller och sig ther till färdig gjorde, Dhå må thu på thet aller skickeligesthe föge tig till thet Fransosiske Sendebud Christopherum Rijcherium och wijdtlopickt giffue tig i snack och tall med honom, gifwendes saken fhöre widh thenne effter:ne mening, Att huar så saker wåre thet samme Krigzfolck Kon:ge werde till Frankerijke till thet bästhe längre skulle oppehollit warda, och att af Frankerijke inga Peninger så hastigt komma kunne, wille thu gerne ridhe vp till oss och förhandle her med oss, att wij samme Krigzfolck ähnnu wijdere förstrecke wille huar Rijcherius elliest wille giffue tigh sitt Bref och Jnsigle på Kong:e Matz wegna till Franckerijke, Först på then Summa thu alleredhe förstrecht hafwer eller förstreckie skall, och hwad ähn ytermere till samme Knechters Betalning opå gå will, att wij sådane betalning af

Kon:ge werde till Franckerijke i gode redhe bekomma motte, och opå hwad tijdh och städt, med slijkt snack skulle thu schickeligen handle med honom, så finge thu vthan twifwel well höre och förnimme huad han i then sak göra wille, Och hwar tu förnumme att nogot tugh emot these Konge Rjker förhonden wore, må thu genom sådana förslag förhandle, ther med samma Krigzfolck icke på wår vmkost hollidt, och wij them lijkwell i wåre hender beholle motte, Thu kan och well sielff tenckie att hwar sådana tugh emot oss i wärket wore wille thet wara oss fastt olägligitt att lathe samme wårtt Krigzfolck komma i Kon:ge Werde till Danmarkz eedh och Hender, och them sielffue i wår nödh eller trång misthe och vmbäre, Så må thu ytermere berådslå then saak med Greffuenn så att wij icke i then motten nödstelthe eller försumedhe bliffue, seden må thu med en hastt rijdhe hijtt vp och vnderwijse oss om alle lägligheter, latendes tig dog icke lätteligen nogre fahrlige tijdender in Predika, ther tilewentys ingen förhonden wore, hwilchet thu och med lempe och föghe må giffue Grefwen tilkenne, att han och hafwer godh acht i then saak opå thet att hwar inthet tugh eller nogre fharlige Prachtiker emot oss förhonden wore, att wij icke heller nogon onyttig omkost ther opå wende motte These meningher må thu på thet hemeligesthe beholle hoss tig, icke heller lathe thet Breff komma i andre mans hender. Hwar och nogot Krigzfolck förhonden wore, som och willie och lustt hade att tiene oss i Åhrs tienisthe eller för enn lijdelig Besoldning them må thu well skynde hijtt in.

Tu wiltt och så på thet aller fljtteligesthe och efter thenne her medföllende Zedell lathe förkunska hoss Keijeserens hoop och flerestädtz om alle tijdender och lägenheter som thu tenckie kan oss macht opå ligger, Thu må och så skicke Hertug Otte till Lunenburg thenne medföllende Missiue till honde, hwilcken vthi wår Bestel-

nng år, Kunne thu och finne rådt till offörmercht och lempeligen att förfara huru han mener oss och wåre saker, Dhå såge wij thet gerne, wore och så högeligen för nödhen, Om the gamble wåre tienere Henrik v. Siga, Sixt v. Mönicken och Jörgen Stetenär som Grefwen oppehollit hafwer med them må thu med Greffuen så förhandle lathe att om the wele sig på billige wäger och med en skälig Besoldning benöije lathe, så är thet well och gott, huar och icke dhå må thu lathe drage them K. w. till Danmark tilhondhe. Thu wiltt och haffue acht och tilsynn, hwad ther i Landtholsten och Danmark förhonden år, och huru wij ther menthe bliffua, Ther ligger oss stor Macht opå att wij om these och alle andre lägenheter måge förstendiget bliffua. Ytermere som thu och schrifwer att efter Knechterne icke kunne komma ther hädenn som the beskedde wåre wiltt thu icke lathe komma tig Peningerne ifrån hondenn för åhn thu bekommer swar ifrå oss, huru thu tig i then motten schicka skaltt, Så kunne wij inthet annet säija i then motten vthan att thu må lathe Knechterne få theres Betalning, thet will dog fhöge hielpe att thu förholler them längre theres Betalning, Dog att thu med Ringraffuen flijteligenn winlegge eder att få then förschrifning af then Fransosiske Legatt som för:uit står.

Som thu och schrifwer belangendes, att thu med en godh Musterschrifwere icke så well som behöfdes försörgdt år, och begärer förthenschuld en godh Svensk Musterschrifwere, så westt thu hwad råd h wij på thenne tijdh hafwe till godhe Musterschrifwere, Dog förundrer oss icke lijthet att then Olof Helsing icke fölgde tig, efter som wij lathe honom ther om tilschrifwe och skall han föge tack tiene i then saak, wij wore åhnnu well tilfridz att han motte komma tijtt nidh, Dog är han icke tilståde, Så fruchter oss och att then Musterschrifwere wij skole nu sende tijtt nidh han kommer tig allt försent [till] hielp, Må thu förthenschuld sielff göre thet bästhe och see

till med samme Mustring och betalning achtendes wårtt gagn och bästhe i then motten thet ytersthe och bästhe thu kant som wij och fulleligen betro tig om.

Wij förnimme och Hendrick att wårtt Mynt blifwer endeles whanwyrdet i Danmark så att Knechterne icke få skääll och rätt för samme Mynt, wille wij förtenschuld gerne wethe huru när wårtt Mynt och thet Danske i theres rätte wärde öffuer eens drage, Hwarföre må thu schicke oss hijtt vp en Lödige m^ß eller 2 af thet Mynt som nu mästt wancker i Danmark, så kunne wij snart lathe beräckne och få itt wistt beskeed huru ther om ähr, seden kunne wij och mhere lathe handle i sakenn.

Wett Hendrick att wij befalet haffue Hendrick Siga att förstrecke Bertill Tolk thenne Brefwijsere till täring tije Jachims Daler. Hwarföre må thu betale honom så monge Daler igen, Och hwar honom på hans wägne fattes en Daler tree eller fyre till täring (: thet wij dog oss icke försee :) så må thu vndsättie honom Tig Gud Befalendes. Datum Gripzholm ut supra.

(Gripsholm den 21 October).

Instruction för Bertil Tolk och Henrik Claesson angående hwad de i Danmark uträtta skola.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 177.

Memoriall för Bertill Tolk, hwad som han och Henrick Clausonn skole lägge sig winning om att effterspörre och förfare i Danmarck.

Förstt hwad skrij ther wancker i Danmark, om Keijseren, och Frantzosen, och hwilke af the Tyske Furster som äre med Keijseren, och hwilke som äre med Fransosen, eller hwilken såsom öffuerhonden beholler.

Jtem om nogott tugh förhonden ähr emot these Rijcher, och huru starke Fienderne ähre, och huad heller

samme tugh till land eller watnn företagit bliffuer, thessligeste, huad heller samme tugh förstt galler Swerige till eller Danmarck eller både Rijcherne tillijke, eller i hwilke Landzender the sådana anfall göra wele. Jthem om icke nogre handlinger emillan Keijseren och Kongen i Danmarck skedde ähre, eller skee skole, eller om Konungen i Danmark warder skickendes nogre af sine råd h opå then Rijkzdag till Spijr, eller och om samme Rijkzdag går för sig eller eij.

Jthem om the Furster eller Ständer som äre i thet mangeske [o: ewangeliske] förbund fruchte sig fastt för Keijseren eller och om ther är nogot godh tilförsicht emellan [them?], och [om?] thet Romerske Rijke och Keijsaren.

Jthem och om Keijseren ytermere ruster, och hwar thet skeer, hwru starker, och hwad för öffuerster han hafwer i Bestelning.

Jthem, om nogor slacht emellan Keijseren och Fransosen skedt ähr, eller skee skall och hwilken öffuer handen beholler.

Jthem om the Danske fruchte sig flux för Keijseren eller om the stå fastt med theres Konung, eller om the hengie Kåpan på bägge Axler.

Jthem huad som almenneligen tales om Kong:e Ma:tt till Swerige och thet Rijke.

Jthem om Kongen i Danmark försterker sig flux med Fremmendhe och inlendskt folck och huru starker han ähr.

Jthem huad Kongens Schip i Danmark vthrettedt haffue, i then reese the hafue nu warit vthe, och huad tijender ther wanker ifrå Nederlandenn.

Jthem huad som talas om Landgreffuen v. Hessenn och Kurförstenn v. Saxenn och Hertig Hendrick till Brundzwijk.

Jthem hwar Hertig Albrecht till Mechelborg är, och huad han besteller, om han nyligen hafuer warit till Lybeck och huad han ther handlet haffuer.

Jthem huad som talas om Lubeck och Siöstäderne huad heller the falla Keijserenn bij, eller wele sittie stille, eller om the haffua nogon fhara för Keijserenn.

Jthem huad som talas om Canceleren Her Conratt v. [Pyhy].

Jthem att Henrick Clauesonn skicker kunskap vp i Tysland ther Keijserens hoop och ther om kring, latendes förkunska om alle saker och ärender, och thet medhöllliende Breff till Her Otte v. Luneborg, huilken W. N. Herre bestelter är, må Hendrick och skicke honom med thet försthe tilhonde och fordra swar tilbaka igenn. Ther Henrick må wethe sig efter rätta.

Gripsholm den 21 October.

Skattefrihetsbref för hr Påvel i Floda på ett hemman.

Efter conceptet i Kongl. Riks-Archivet. — Finnes äfven i Riks-Registr. 1543, II, fol. 178.

Wij Gustaff etc Göre wiitherligit ath wij aff wår synnerlig gunst och nåde, så och för wälwillighet troschap och tjäniste, som thenne oss Elskelige wår vndersåte och troo mann Her Påffwell i Flode oss och wårtt Rijge Swerige her till dagz giort och bewist haffwer, och ähn ytherligare her efther så lenge han leffwer göre och bewijse må och schall, haffwe vndt och geffvit såsom wij och medt thetta wårt öpne Breff vnnom och geffwom honum och hans efterkommande arffwinger frijhett och frelsze vpå ett Skattehemmen benemdt Fröslwnde, liggandes i Forss sockenn vppå Westre Rekerne, hwilcket hemmen han lagligen igen byrdet och aff sine Skyldemen köpt haffwer, Hwarföre biude wij wåre fogter, Embetzmen och alle andre som för wår schuld wele och skole göre och lathe, att the icke i noget motto göre förbe:te her Påuall her emot hinder, platz eller förfong, wid wåre ogunst. Och thes tijl ytermere wisse etc Datum Gripsholm den 21 Octobris Anno 43.

Stockholm den 3 November.

Till innebyggarne i Ångermanland och Medelpad, att sända ombud till den blifvande riksdagen i Vesterås.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 181.

Till Menige Mann som Bygge och boo vthi Ångermanland och Medelpada, att the förschicke Otta förståndige Männ till then Rijkzdag som är beramet i Westeråhs. Datum Denn 3 Novembris Anno 43.

Wij Gustaff med Gudz nådhe Swerigis Göthis Wendis etc Konung. Tilbiude eder wåre trogne Schattebönder, Landboor och Menige Almoge som bygge och boo vthi Ångermanland och Medelpada wår gunst och nådhe tilförenne, som i Kåre vndersåter well wette, hurulunde vthi long tijdh her vthi wårt Fädernes Land Sverige (: thet Gud bettere :) både i Andelige och werdzlige saker, stor twist, twedrecht och oenighet warit haffuer, så att Rijket och alle thes Jnbyggere ofthe och tijtt för slijke brister skuld i stor och dråpelig skada och förderf kommit åhr, Så opå thet all slijke oenighet twist och twedrecht motte niderlagde och afskaffede blifwa, Frid, Kårlek, hør-samhet, willie och wenskap her inbyrdes igen vpwexe och förmeres, Menige Rijket och oss alle till nytto och gagn, Therföre hafwe wij, med wårt Elskelige Rijksens Rådzh samptycke, beramet itt almenneligit möthe med Menige Rijchsenns Jnbyggere Andelige och Werdzlige, huilchet stå skall vthi wår Köpstad Westeråhs nu Helige tree Konunge Dag nästtkommandes, till huilken församling wij för:uit hafwe menige Ridderskapet, Bisper, Prelater, med nogre fleere the förståndigesthe af Clerkerijdh, Thesligeste Köpstadzmån och nogre Bönder af huart härede öffuer heele Rijket, med huilke wij wele lathe berådslå och förhandle med Rijchsens och alles wåres wordende

ährender, Hwarföre är vår willie och begäran, att i wele och så till för:ne möthe vttskicke Otte gode förständigige och beskedelige Bönder ther aff Ångermanland, thesligeste och så Monge af Medelpada, och them i sielfwe bästt betroo, gifwendes them Fullmacht och Befalning opå alles eders wägna som heme sittie, att hwad the med oss och menige Rijchet besluta och samptyckia, att thet och så af eder alle som heme sittie fast och obrotzligen må och skall hollet warda, Och förhoppes oss näst gudz hielp att wij vthi samme försambling wele finne opå the råd och gode wäge, både i the Andelige och werdzlige saker att thetta Rijke och wij alle måge ther igenom komma till Frid och rolighet, och icke altijd lefwe vthi sådane iemmer, twist och twedrecht som nu i long tijdh (: ty wärr :) Rijket och oss alle till enn oförwinnelig skada och förderff mykit skeedt ähr Biudendes eder förthenskuld att i thetta ingelunde försittie wele som eder sielffue och Menige Rijket stor macht opå ligger, Befalendes eder Gudh. Datum Stocholm ut supra.

Stockholm den 3 November.

Öppet bref för hr Peder Esberni, skolmästare i Kalmar, på vissa delar af tionden från Södra Möre, samt på en tomt i staden, som tillhört S. Olofs prebende.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 181 v.

Öpet Breff för Her Peder Esberni Scholemester i Calmar att beholle tijnden i Södre Möre, såsom och een Tompt liggendes Swnnan för Kyrkeherrens gård i Calmar, hwilken tillförende haffwer legatt vnder S. Oloffz Prebende. Datum ut supra.

Wij Gustaff med Gudz Nåde etc Göre wetterligit att wij af synnerlig gunst och nåde hafwe vndt och tillatidt, och nu med thette wårtt öpne Breff vnne och tillathe, att

thenne vår vnderståte Peder Esberni Scholemester i Calmar må och skall sig till hielp och vppehälle, och synnerligen så lenge han Scholemester ähr, niuthe och beholle the Deeler aff tijenden i Södre Möre som kalles Små Delerne, thesligest haffwe wij och gunsteligenn tillatidt att förb:de Peder må bygge sig nogre Huss opå en Tompt liggendes nästt Sunnan för Kyrkeherrens gård i för:ne Calmar, hwilken tomt tillförenne vnder Sancti Oloffz Prebenda ther sammestädtz legat hafwer, hwarföre biude wij wåre Befalningzmän och alle andre som för wåre skuld wele och skole gøre och lathe, att the icke gøre förb:de Peder Esberni her emot noget hinder eller förfång. Datum Stocholm Denn 3 Novembris Åhr 1543.

Stockholm den 4 November.

Till Esbiörn Torkelsson om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 181 v.

Swar till Esbiörnn Torkelsons Schrifwelse, belangende om the tijender som skulle sig tildragit hafua emillan Keijserenn och Hertugen v. Cleffuen, såsom och annat mhere. Datum Denn 4 Novembris A:o 43.

Wår gunst tilförenne etc Wij finge thin Schrifwelse Esbiörnn, vthi hwilke thu giffwer tilkenne om the tijender som emillan Keijseren och Hertugen v. Cleffuen sig skulle tildragit hafwa, rådendes förthenschuld att wij wille lathe schrifwe nidh till Småland och tilsäije Almogenn nogen säkerhet Dog med så skäll att the vtffästhe och gáfwe oss en Summa Oxer, Sölf och Peninger, så skaltt thu wethe att sådant öfwer allt menige Småland allerede för fiorton Dagar eller tree Weker seden bestältt är, huad thet hielpe kan, warder man förnimmendes, hwad thu och förnimmer täden efter för tijender och lägenheter eller

huad swar opå wåre Bref gifne blifwa, att thu lather förhöra ther om, och gifwer oss thet tilkenne. Wij schrifwe tig i sidzstens till, om thet Wismarske Skip som tijtt in för Surköpfung kommit war, att thu skulle lathe hafwe med samme Skipzfolck, och the Köpmän ther opå wåre, godh acht och tilsynn, huru the sig schicke och holle, huad snack och tall the hafwe, och huad the hafwa förtt för warur in i landet, eller wele nu före vtt igenn, efter samme Schip hörer heme i Hertug Albrechtz land, Så hafwe wij ähnnu platt ingen swar fått ifrå tigh opå then och flere Artiklar wij tig tilschriwitt hafwe, thet oss storligenn förvndrer, Biude wij tig ähnnu att thu gifwer oss swar opå hwad wij tig tillschriwte, så frampt thet skall bliffua tig till godhe hollidt, efter opå slijke saker ligger oss fastt mhere macht opå ähn thu tilewentyrz förstår eller af weestt.

Thett thu beklagar tig hafwe lijthen Humbla ther opå Slottedt och att Humblan är fastt dyr ther nidre, så kunne wij thet inthet bättre, ingen rådth haffue wij heller på thenne tijdh att skafa tig nogon Humbla, vthan thu må försörge tig i then motten thet bästhe thu kant, thu motte och well longe seden i Sommers hafwe tenckt ther till att skicke en hop gamble och förderfwede Hester och Klippere wttöffwer och latidt hempta tig ther Humbla före, och icke allt dröje till sidst på Åhret som thu nu giort hafwer, må thu på en annen tijd försörge tig annorlunde och icke allt lijthe på oss, att wij lathe skicke tig i hender allt thet thu haffue skaltt.

Som thu och lather förstå och the Schattekör ther i Ståkeborgz Lähn vttgå pläge att thet är smått Fää, och ändå the tilförenne pläge vttgöre fem mark Danske för stycket, så skulle the nu gerne giffue Sex marck Danske. Och efter så åhr, kunne wij lijthe att thu anammer Penningerne för samme Köör, oss till godh redhe och Rechen-skap, Så biude wij tig ähnnu att thu lather hafwe nögh

acht och tilsynn ther i Suderköpfung, Norrköpfung och flerestädtz ther i Stäkeborgz skäär, att ther icke nogre hemlige eller falske budh eller Bref anthen ibland Borgerne eller Bönder måge instungne bliffua som macht opå ligger, Tu west och well sielf, huad ther ähr för itt sällskap i Surköpfung oss fruchter nogh the äre icke alle som them med rätte bör, synnerligen then Erland och andre the ther köpte wår Spannemåle i Wintres af then Förrädere hoop, ther wåre och [the] elliest sig icke mykit redeligen skicket hafwe med honom och flere slijke, må thu hafwe god acht och tilsynn, som aller störste macht opå ligger.

Tig förtæncker och om then vnge Dackenn som ther opå Stägeborg är, med honom må thu lathe haffwe itt nöge opseende att han icke vnkommer, eller ene gånge bewijser tig itt Skalkestycke, så frampt wij icke skole lathe tigh alffuarligen tale till om, Ther rätte tig efter. Datum af wårtt Konglige Slott Stocholm Denn 4 Novembris Anno 1543.

Stockholm den 4 November.

Gåfvobref för Erik Fleming på en tomt å Norrmalm i Stockholm.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 182 v.

Öpettt bref för Her Erik Flemming opå en tomt på Norremalm till Ewerdelige äghe. Datum Denn 4 Novemb: Anno 43.

Wij Gustaff etc Göre wetterligit, att wij af synnerlig gunst och nådhe, så och för welwillig hulle och tro tienisthe som thenne oss elskelig troo Man och rådher Her Erik Flemming till Quidia oss och wårt Rijke Swerige her till dagz troligen bewijst och giortt hafwer, och ähn ytermere her efter bewijse och göre må och skall, haffwe vndt och gifwit, och nu med thette wårtt öpne Bref vnne och

gifwe honom och hans efterkommende Erfwinger till ewerdelige äghe, en wår och Cronones tomt, liggendes opå Norremalm wedh Stocholm, huilken Mester Larss Gregorij tilförende hafft haffwer, huilken tomt holler Siuttij Otte Alner i lengdenn emot Siönn, och Nijetije otte Alner i breddenn. Hwarföre biude wij wåre Befalningzmån, Fougter och Embetzmån, thesligeste alle andre som för wåre skuld wele och skole göre och lathe, att the icke vthj nogon motto göre förbe:de her Erick Flemming her emot hinder eller förfång wedh wår ogunst. Datum Stocholm Denn 4 Novemb: Anno 1543:

Stockholm den 12 November.

Rådslag rörande rikets ställning, särskildt med afseende på förhållandena till Pfalzgrafven, Hansestäderna, Lifland och Preussen. Rådet tillstyrker enhälligt närmare förbindelser med Danmark och Pommern samt uppgörelse med Preussen och Hansestäderna.

Efter conceptet i kongl. Riks-Archivet, 13 ark, bland »Rådslag», till en del genom fukt skadadt. Innehållet är derföre ofta ytterst svåräst och otydligt eller utplånadt.

Seintemal leidet beij diesenn geschwinden vnd gefarlichen leufften hin vnd wieder jn der gantz Welth anders nicht dann Krieg vnnnd bloutuorgiessend, auch wie vf jedern wolphart vonn den widderwertigenn taglichs ahnne Vnterlas gepracticirt vnnnd jedern vonn landenn Regirung vnd Leuthenn freuentlich vnnnd geweldiglich zuuertreiben vnd zubrengenn getracted wirdt. Vnnnd das daentiegenn zuuorhuetung vberfals vnnnd zuerhaltung friedenn wolphart vnnnd aufkhumpsth vff die mittel bestendige dienliche vnnnd begrundtueste wege geschenn wirdt, das al[le] hohe vnnnd nidrige potent[aten] der gantz Welth vnnnd Cristenheit nicht alleine beij Cristen bsonderenn auh den Heidnischn Regierendenn Haupternn von anfang der schopffung bishieher dahin jr hogeste fundament nechst goth vnnnd jr zuuorsicht derogestalth vorordnet vnnnd beschaffet wordurch die-

selbtigenn anfenglichenn jre nachparn darnechst auh mit mehr anderenn geweldigenn vnd mechtigen potentaten frundtschafft bundtnus vo[r]warung trost beistandt vnnnd anhang sich gemacht vnd zusamphgesetzet

Nhun sicht man auh weiter das das Heilig Romisch Reich fur althenn zeiten vnd domals dasselbtig jnn die hogsten wolmacht vnnnd flore vnzurteilth gestandenn, Dannochs vnan-gesehenn jrer hoheit diezeith gehaptenn gwalth Reichtumb weisheit vnnnd stercke, gleichwol nicht vnterlassenn sich vmb hir anhang zuuorsicht vnnnd freundtschafft weiter bey-phlichtig angehengt, Woruber dann desselbtig durch gots schickung vnd soliche weisliche fursehung jnn treffentlicher hoheit mehrung vnnnd bestandt geradtenn.

Vnnnd whue nhun soliche zuesamptsetzung jnn soliche zerteilung nicht geradtenn mochte durch soliche fursehung vnd zusamptsetzung desselbtign hoheit vnnnd mehrung noch woll schwebenn.

Desgleichenn auh befindet mann jtzo beij diesenn ereu-gedenn geferlichenn leufftenn, Wie die gantz welth hengt vnnnd schwebth auh wie die jnn parteyh vnnnd jrrung schweben, zue dem auh wie nhunmals vhon die gotliche vnd menschliche pilligkeit vnd gerechtigkeit zerkaltet, vrsach vnnnd zuespruch vonn denn heckenzeunen gnawh abgelesenn vnnnd gesoucht werden. Da dan abermals furnemblichenn jnn diesenn geferlichn zeiten jederman wie hoch oder nidrig dero auh seijh vmbhero whuer zuerlangen beistandt trosth behulff freundtschafft vnnnd buntnus sou-chenn thuen, Vmb das meniglich entiegenn nahtrachtendenn der widderwertigenn practicirent sich mith siche-rung vnnnd trosth befasth habe, vnnnd soliche betrostung nicht alleine bey einer Regirung bsonder den nachkome-denn jn zeith jedenn khunftigenn anstoës zue entsetzung vnnnd sicherheit gereichenn mochte,

Nun mues mhan aber hietzuentiegenn bekennen, das jeder zeith vf erdenn nichts erfraulichers wehr dann jn-

sonderheit eins abgesehenen dero mith der welth geschwinden leufften nichts zuschaffen haben, bsondr also friedlich vnd ruhelich bey den seinen sitzenn vnd hiruber aller practicirung vnnnd der daraus volgendenn belastigung auslegung vnnnd vnkostenn vberhepht vnnnd dasselbtig daruber viellieber jn vorradt einzubrengenn. Welchs vhost ein vursichts guedts argument were.

Aber weilo die jegenwurffenn auh die leufft vnnnd geschwindigkeit vhost dem menschen vorstandt durch gots vorhengnus also nhuemals so voranderlich vnnnd vorkerlichenn erstreckenn, Das vnmuglichenn fallenn wolte solich loblich gedeilich vnnnd fursichtig argument vnnnd furschlag zugebrauchen vnnnd es leider nhuemehr vf der welth dahin geradten das das sprichwordt welches lauth (: Es kan aller nicht lenger fried haben alse sein nachpar wil :) also zue krefftens jns werck gesatzt, vnnnd auh vber das nicht alleine iegen frembden jtmals sich furzusehen vnnnd zubesorgen stehet, bsonder auh welchs das aldergefarlichst das entiegnenn die aigenen vnderthanen ein jeder Regirender potentat sich befurcht jnn huet vnd vfachtung sein sach durch vorwantnus setzenn vnd zuberichten mues So ist es auh viel besser das bey zeiten ehe die nodt fur der thuer zu solichen fundamenten vnd begrundtvestenn mijtteln vnd wegnenn getrachtet werde, dann ein vnuorwanter vnd vnbefrundtr jnn zeith des friedens geschweige dann der nodtenn vngernne phlegt vmb des anderen willen etwas zuthun oder vftzusetzen, wue soliches nicht vonn liebwegen beschicht, Welche lieb oder annehmung dan ahne vorwantnus vnnnd zusamtsetzung vnmuglichenn erfliesen kan vnnnd magk.

Nhun als aus dieser vrsachenn hochlichn angesehen vnd bewogenn wordenn, wie domals diese Konigreiche also jnn vnuorwantnus gestanden, vnnnd zwuschenn den Konigreichn vnd der nachtparschafft twisth vnnnd jrrung geschwebt, daruber bloutuorgiessend Krieg vnnnd mordt an-

gestiefft vnnnd die Konigreiche also jn elend vnnnd auseroesung geradtenn,

Domals isth angesehenn furogeradtenn beinebenst eracht gesorgt das diese beide Konigreiche ahnne die anderen jm aufwachs vnd bestandt schwerlichenn bey friedt vnd Ruhe ohnne der Regirendenn hauptern vnnnd der gliederenn zusamtsetzung konten vnd mochten erhalten werdenn, vnd wue sach jnn zeith nicht zue bestendigen mittln vnd wege Dardurch soliche zusamtbsetzung beiderseit bescheen mochte getracht wurden, Das vieleicht vnd wie auh aigen[t]lichenn wol zuuormueten gewesenn, das wue ethwo einn jnnerlichr emporung entstunde oder sonst ein furteil zueriagen, das daruber solicher hangendn schwebungenn, ein neue feur erweckt vnnnd daruber nicht ein geringe gefhar zugewardten hette sein muegenn.

Wiewol aber domals auch wol hetten zue anderenn mitteln vnd wegen getrachtet werden konnea, also das solicher nachpar sich mehr fur dieses arts furchten dann aufleinen mochte, vnnnd dardurch zue einem anderem anhang geschlagenn worden were So hat man aber doch hirtwidderumb das jm grundt befunden vnnnd die Kegenwurffe vorhanden gewesenn, Was dannochs durch den phaltzgrauen ehe, zur Denischn Ratification gegriffen, ahnn die Ko:e M. gesouchet vnnnd erfurdert, Desgleichn auh was fur vorschreibung vnd vorschlichtung vf diese Konig: Reiche ausgegebenn, So wahr auh weiter wol hernachmals vnnnd der zeith zuerschen, das vf die wege alweg getrachtet wie zwischn Schwedn vnnnd Dennemarckenn konten vnd mochten zertrennung vnnnd zerrudligkeit eingeworffen werden, wurdurch dieselbtign Reiche jn zerteijlung kegneinander angehetzet, vnnnd sie alsedan daruber jnn entscheidung desto leichtlicher geradtten mochten.

Wiewol aber nhuemals alleine vf Schweden etwas stielgeschwiegen vnd vnuormercklichen vmbgangen wirdt, so ist doch darauf nicht zu pawen noch zuuorlassenn.

Dann vielmerh dis zubefurchtenn vnd daraus zuergrunden, Seintmal bej denen Keiserishn nochzurzeith kein vnterpawung noch vorsicherung vorhanden darauff zuuorlassenn. Vnd man wis wes dem phaltzgrauen vorschriebn wes ehr selbst gefurdert alhie by der K M desgleich auh wes die Vngerische legation sich offentlichenn vnnnd auh jnn der geheim (. der jtzo auh nicht fertien wirdt .) deshalb vornehmen vnnnd vorhoeren lassenn,

Desgleichn auh vornijmeth mhan weiter wes bej denn stedtenn vnd den Lubischenn auf die K: M: erflandt vnnnd anderer orter gepracticiret vnnnd gehandelt wirdt, also das mhan wol hiraus ersehenn vnd ermessen kan, das aus dero vnd anderen vrsachen wiewol stilgeschwiegn vnd vnuormerckt vmbgegangen wirdt, was hirunter begraben, vnd das man diesen ort nichtwenigr goth geb nicht mehr else andere ortere mejnnen thuet

Als mhan nhun beinebenst treulicher mejnung vorhin solich der Keiserishn vnnnd phaltzgrauishn gemuedt erspuert vnd furobewegt wue sache dieselbtigenn mith der gwalth zum schwerdt greiffen vnd die Konigreiche vberfallen wurde das alsedan mehrer sterck vnd trost entiegn solichenn hohem vnd groesem gwalth jtzer vnd khumftigr zeiten gantz hochlichen von nodten sein wurde,

Derowegen durh einhelligem radtsbeschlues dahin getrachtet mith dem jenigem der auh jnn widderwertigkeit mit dieser Reiche vheindn stunden auh dero jn zeith der nodt des vormugens vnnnd gewalth were zu trosth vnd hulff komen kunte vnnnd muchte ein weitere ewige vnnnd bestendige vorsicherung bundtznus vnd trostung anzeichten nicht alleine solicher widderwertigen halber bsonder auh domit ob vielleicht freunde zu vnfreunde sich zunotigon wolten oder aber andere mehr oder die eigenenn sich vflainen wolten. Das jn solichn vnnnd al anderen fellenn vnnnd noedten Jre K M vnnnd jre jungen leibserbhschaften von blout zur vnterpawung getrachte, oder

aber das so viele von etzlichen eingemengt das K M jm vordacht stee,

Vnnd das also die vnuorbejgengliche vnd vnuoranderliche noturft angesehen vnd vf mitl vnd wegenn getrachtet wurde domit doch beide Koninge jnn ewige zusambtsetzung gebracht wurden dan es gehe wie es gehe so wehr es der bestendigste wegk vnd Rath wie jungst vf Griepsholm der K M furgeshlagen das vmb mehrer lieb vnd zuuorsichts willen zu ewign zusambtsetzung die sach durh denn bloutbandt bekreftiget wurde,

Wue aber sach, das kein grundt vorhanden, alsdann muesten auh die K. M. zu vnuorweislichn wegn getrachten, domit sie sich auh selbst bej zeith vorsicherten, vnd nicht jn der pressenn hinten vorseumpt sitzen pliebten, vnnd seindt goth lob soliche wege der K M offen vnd wol zuerraichen

Ferner auh als man augenscheinlich jn dieser vfrhuer vnd jimmerhin oftmals die K M gnedigst gesehen vnd bewegt, was diesen Konigreichn mangelt vnd vonnodten isth, Nemblichen frundschaftt vnd anhang, dartzue auh vorsicherung eines hinterhalt vnd passes auh des depositj wue aber K M beschwerlich jtzo vnd bej zeit des friedens welchs nicht vnbelegen were aus zu schicken des sie doch gleichwol jn zeith der nodt Wan sie es ausschicken vorsicherung hetten

Derhalb abermals geradten vmb sicherung vnd trosths willenn zue solicher wegen auh fur angehendn vnfall zutrachten, das in zeith der nodt solicher anhang aldererst zuesouchenn vhost langsam vorhinderlich vnnd muhesam fallen wolte,

Die sache mith pomernn vf leidliche der K M Conditionen zuuolnfueren

Darnechst den landtfrieden mith Leiflandt nicht abtzuschlagen vnd vf leidliche der K M gefellige Condition vnd jnhalt vorfassen lassenn

Dweile auh die sachen mith den stedten also jn die leng zuhengen mehr nachteil dann fruemen gebharen mochte,

Das vmb al ander bewegung willen Jre K M die handlung in nutzschafft gelangen liessenn

Dissgleichen mith die hangendt sachenn mith preussn dantzich vnnnd bey Bremen auh zum endt abtzuhandelenn, Domit die K M Rundt vmb doch befreundt werden mochte, ob gleich bey allen nicht gleich groser zuefluecht zuormueten, Das doch gleichwol alsedan nicht vnfreundlichs derer orter zubesorgen vnnnd zuerwarten were,

Wiewol aber dis alles auslendische hendele seindt, so muesen sie doch mehrernteils fur hochnodtliche inlendische handelenn vorstanden werden Dan sie je nirgantz anderst hin gereichen vnd gelangen, also dye K M gnedigst aus diesem allem im grundt vormercken können dan das man die K M vnd Jr jung leibserbherschaften jnn Ruhe frieden freundschaft vnnnd aufwachssung aus gantz trewen furbedachten hertz einbringen wolten, das dan jdern getrewn Redten zum hogsten furtzubedencken gepueret vnd darauf auh hohe vnd nidrige potentaten vnd Stendt der gantz welth vnnnd Cristenheit trachten thuenn,

Als nhun jtzmals die welth also gefast vnd jeder Regirender potentat dieser zeith nicht anderen kan vnd vmb Ruhe vnd beistandts willn zu plichtwegen gantz vnuorbeigenglich getrachten muesenn, So wahr zu hogsten vonnodten das die welth jtzmals vnnnd jre leufft vnd geschwindigkeit zu hertz vnd gemuedt eingezogen wurdenn, auh das beinebenst dartzu getrachtet das soliche hangende sachen welche je tieffer vnd tieffer gemeinlich in schwebung vorkerlichen vnd vorbittert dan gebessert ereugen phlegenn ein malch abgeholfen. Vnnnd hiruber soliche vorjrrung der vorwickelten sachen mith zuthadt aigendt execution jns werck voruolgt vnnnd exequirt werdenn mochten.

Who nhun die K M diese gantze trewe vnd nodtwendige furobetrachtung gnedigst bedencken was Jro darab vnd den Jren belegen sein wil, vnnnd in deme in jrem Ko:m gemuedt soliche fur geradten erachten konten, Das

alsedan der schwebung vnnd vorjrrung abgeholfen vnnd die sachen jns werck zu bestandt volnzogenn pleiben werden solten Jre K M gnedigst dartzu die sachen zur ablainung abrichten wolten dan je lenger diese schweben je erger es ist, vnnd werden nhurt von tag zu tag die K M damit jnn anderen sachen vfgezogenn vnnd vorwirret, vnd je lengr sie hangen noch vorwirter werden, Nach volnziehung diesem doch ein malch Jre K M aus sorg vnd bekumernus jres gemuets zu friedenn vnd Ruhe auh zu jrer vnd derselbtigen jungen leibserbherschaften wolphart vnnd ewige sicherung vnnd bestendigkeit gelangenn konten vnd mochten, Dann es jtzmals die leuft vnnd die welth es anders jn diesen gefarlichn zeiten ertragen wollen,

Dann wan es ander gelegenheit were, vnd man dahin so hoch nicht gedrungen vnd vnuorbejganglichen nicht thuen muesten Was goth der almechtig das hiemit die K M viel lieber vorschont dan beladen werden solten, So seindt jedoch soliche beladung der sachen Dweile es anderst nicht dan vmb wolphart willen freundschaft Ruhe vnd anhang antzurichten leichtlichen wol zuertragen,

Welche Radtschlag wir getreustr vnderthenigstr meynung[n]gk der K M notturfft furobetrachten vnd khumftigen euergeden vnfal furozukomen wir nicht hoher noch nutzlichr dieser zeith gelegenheit vnd erfurderung nah haben erdencken bewegen erfunden noch beschliessn können, Welchs die K M jnn gnadenn von Jren trewn Redten vnd dienern wie es jm grundt anderst nicht dan vmb des besten vnd ewign bstandts auh Jrer vnd der K M wolphart willen bescheen sein also zue Ko:m gemuet vnd hertzn zue gnaden vorsteen vfnhemen vnd sich dieselbtigen zue besten beuolen sein lassenn,

Vnd zu bekreftigung dieser einhelligenn Ratsmeynung habn wir vns samentlich mith eigenen handen vntergeschriebn vnd zue endt vnserse pijtzschadten wissentlich angetruckt Gescheen jn der ko:n Stadt Stockholm ahm zwolfften tag des monats Nouembris Anno etc 43:ten

Stockholm den 15 November.

Förläningsbref på behaglig tid för Axel Eriksson till Herrsäter på Södra Vedbo härad i Småland, med skatter och inkomster.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 183.

Öpett Bref för Axell Erichsonn till Heresäter på Södrewidbo vthj Småland att beholla med all Konglig ränte K. Ma:tt till behagelig tijdh. Datum Denn 15 Novembris Anno 43.

Wij Gustaf med Gudz nådhe, Swerigis Göthes och Wendes etc Konung Göre wetterligit att wij af wår synnerlig gunst och nåde, så och för welwillige hulle och tro dienst som thenne oss elskelig wår tro Mann Axell Erichsonn till Heresäter oss och wårtt Rijke Swerige her till dagz troligen bewijst och giort hafwer, och ähn ytermere her efter bewijse och göre må och skall, hafwe vndt och förlänt och nu med thetta wårtt öpne bref (: oss till behagelig tijdh :) vnne och förläne honom Södre Widbo vthi Småland med all Konglig ränte, som är Skatt, Konge och Biskopz saker och gästningar och allt annet som af för:ne Södrewidbo Ährligen afgå plägar, Hwarföre biude wij eder Danemän alle wåre och Cronones Skattskyllige Bönder och menige Almoge som vthi för:ne Södrewidbo bygge och boo, att i her efter sware för:de Axell Erichsonn till alle förbemählte wåre och Cronones ährlige vt-skyller, ehwad thet hälstt ähr, eller wara kann, Han skall ther emot förpflichtet wara, att holle eder Danemän alle widh Lag, rätt och rättwijse som han thet för Gudh och oss ahnswara will, Ther i eder Danemän efter rätte wele. Datum af wårtt Konglige Slott Stocholm Denn 15 Novembris Anno 43.

Stockholm den 20 November.

Gåfvobref för skepparne Olof Rotzkarl och Anders Bruun på ett hus och en tomt i Stockholm.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 183.

Öpett Breff för Olof Rotzkarll och Anders Bruun på enn träbygning, och en obygd tomt i Stocholm, till ewerdelige äghe. Datum S. Martini Dag Anno 1543.

Wij Gustaff med Gudz Nådhe, Swerigis Göthes och Wendis etc Konung Göre wetterligit, att wij af synnerlig gunst och nådhe, så och för then tro tienisthe som these våre Skepere och trogne tienere Olof Rotzkarll och Anders Bruun, oss och wårt Rijke Swerige her till dagz giort och bewijst haffuer och ähn ytermere her efter bewijse och göre måge och skole, hafwe vndt och gifwit och nu med thetta wårt öpne Bref vnne och gifue them, och theres efterkommendhe Erfuinger till ewerdelig äghe, en wår och Cronones träbygning och en obygd tomt med två Kiellere vnder samme tomt, liggendes Östann till her vthi wår stadh Stocholm, öfwerst vthj nästhe gränden wid wår Skeepgård, huilken för:ne träbygning och tomt tilhope ähre förslagne vthi lengden Femptije halfannan Alnn ett qwarter, och vthi bredden Adertonn Alna, Och hade en af våre framlidne Skepere, nemlig Skeper Michill förbemälte träbygning vthj hans lijfztijdh besittidt, Hwarföre biude wij våre Befalningzmän, och alle andre, som för våre skuld wele och skole göre och lathe, att the icke vthi nogon motto göre förbe:te Olof Rotzkarll och Anders Bruun, her emot hinder, platz eller förfång widh wår ogunst, Datum af wårt Kong:e Slott Stocholm Denn 20 Novembris Anno 1543.

Stockholm den 23 November.

Till Thomas Nilsson att vidkännas ett rättaredöme i Roslagen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 183 v.

Till Thomas Nilsson, att han begifwer sig i Rodhenn och wederkennes itt rättaredöme som K: Ma:tt bekom af hustru Briitha Matz Pedersons, Litzla benempdt. Datum Denn 23 Novemb: Anno 43.

Wår gunst tilförenne etc Wett Thomas Nilsson, att wij finge itt Retteredöme för thu åhr sedenn af Hustru Birgitte Matz Pederson[s], liggendes i Rodhenn, benempdt Lissa, så wethe wij icke om thu hafwer kentz widh samme rätteredöme, eller huru ther om åhr, efter wij förnimme att Hanns Jonsonn af samme rätteredöme inthet weett, som sådant öffuer heele Vpsala Sticht achte skulle, Hwarföre är wår willie, att thu lather oss enkende fhå wethe huru ther om är, Och wille wij gerne, att thu gáfwe tig ther hädenn, och såge till om samme rätteredöme nogot well bygd och besittidt wore, latendes oss och få ther wijdere beskeed om, och hwar thet icke så well häfdett eller byggt wore att thu dhå alffuarligen förmaner Bön-derne, att the tenckie ther till så gårderne måge ähnnu nogot well bygde och förbättre blifwa, thetta icke försumendes. Aff Stocholm Denn 23 Novembris Anno 43.

Stockholm den 23 November.

Till fogden Jöns (Jören Jönsson) om anskaffande af noggranna register öfver kronans ränta af de härader han hafver i befallning, bygnaden på Kronobergs slott, förslag till befästningar i sjön Åsnen, bestraffande af en del af Dackens anhängare, och andras beskyddande i Danmark, utförsel af oxar till Danmark, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 183 v.

Till Jönss N. att han lather K. Ma:tt bekomma beskedelige Register huad the häreder ränte om åhret som han hafver i Befalning, så och lather bespane i then Siönn Åsenn, om ther kunne finnes nogonn platz ther man kunne bygge opå. Datum Denn 23 Novembris Anno 43.

Wår gunst etc Wij finge titt Breff Jönns med the Register på the Canikers och Prebenders landboor och ränter ther i Wexsiö, Så wele wij och gerne wette, huad alle the häreder ränthe, och annet mhere som thu hafver i Befalningh, må thu ähnnu med thet snaresthe lathe oss få beskedelige Register på allt thet thu hafver åhrligen vp att bäre af then befalning thu hafver, så att wij kunne hafwe ther nogon godh rättelse vtaff, Om the godz som then M: Jönns tilkomme må thu ähnnu lathe wijdere spörre efter. Som thu och lather förstå att thu lather flux brythe Stenn, och hafver skafwet tig tegelstrycker och Murmester, achtendes i wår lathe begynne mure ther på Cronobärg, efter ther finnes ingestädz stortt lägligere platz ähn ther åhr, Begärendes och så att wij wele skaffe tig ij godhe Murmestere tijtt nider, Så förtencker tig, att wij för nogon tijdh seden schrifwe tig till, att thu skulle lathe bespane i then store Siönn som kalles Åsenn, om ther icke finnes nogon läglig platz ther man kwnde bygge opå, wore ähnnu gott att thw wille granneligen ther om bespane latha,

förty wij wille så gerne lathe bygge på then stadh, ther man kunne komma til Bätz noget longt in i landet, Så synes oss att then Siönn wid Cronobärg icke är så stor som i then motten behöfdes, Dog huar der ingen lägligere platz finnes, Dhå må thu lathe mure ther på Cronobärg, thet bästhe thu kan, Murmestere hafwe wij icke heller nogon god rådih till, vthan om thu wiltt schrifwa till vår Befalningzmän i Östhergötland, dhå vndsättie the tig well med två eller tree godhe Muremestere, thu må och hafwe tine budh in i Danmark efter Murmestere och andre Embetzmän, ther kan man fastt bättre öfverkomma them ähn her hoss oss. Then Waldmester som thu besteltt hafwer må thu lathe komme hijtt vp till oss, efter thu honom icke behoff hafwer.

Som thu och later förstå att Germund Swensonn, Nilss Person och thu hafwe flux latidt straffa then Föräderehoop, ändog ther är icke stortt fleere nidre, som nogot göre till sakenn, vthan en partt taghe Oxer och sölff för them, somlige tage them i försvar och tjänst, och en partt gifwe them Passbortt aff landet, och efter sådant skeer, hade well för nödhen warit, att thu strax hade schrifwit ther hoss hwilke the äre som sådant bestyre, och i hurudane motte thet skeer Så kunne wij dhå hafwe haftt nogon ytermere rättelse ther vtaff.

Tu gifwer och tilkenne, om then Werne Tönnesonn och flere af the Danske hafwe tagit en partt af the störste Principaler i hegn och försvar, och af en partt the Gull och Peninger, latendes them draga af landet, synes oss att sådant är icke heller nogot gott Nåborskafft, Så wele [wij] wara förtencckte vthi att latha schrifwa Kongen i Danmark till om, med thet förste bud her emillan går.

Så förnimme wij och att the Danske hafwa tagit itt stortt bewog ther vtaf att thu hafwer handlet med Allogenn ther nidre, att the icke skole hafwa så mykin handling i Danmark eller och drifua så monge Oxer her af

Rijchet som the pläge, Så hafwer thet icke heller warit vår mening att thu så openbart eller på tinget sådant handle skulle, vthen elliest med lempe och hemeligen vnderwise Almogen, så att våre granner the Dansche icke kunne tage ther nogon annen grund eller mening vtaf som wij nu förnimme skeedt är, Så må thu ähnnu finne nogot annat sätt ther till giffuendes Almogen i så motte Meninge före, som wij och tilförenne hafwe schrifwit dig ther om till, att the monge Landzköperere ther wanke nidre widh gränzen är menige Rijchet och them alle fast skadeligere ähn till nogonn fordell, är och så slijkt Landzköp vthi Swerigis Lagh högeligen förbudit. Så klage och alle thesse vplendske Köpstäder, Sölbärgzmän, Järnbärgzmän, Koperbärgzmän och flerestädtz her vppe i landet, att the ingelunde kunne blifwe widh macht och vppeholle theres Bärgzbrukningar, efter alle Oxerne och annen Fetalie som the skulle hafwe theres vppehülle vtaff föres mästt af landet, så att the her mästt kunne ingen bärning öfverkomma, thesse och andre slijke meningere skulle med Lempe giffues Almogen före, på thet att the welwilleligen och med godhe öfuergifwa motte theres handell the i Danmark hafwa pläge, her med thu ähnnu så bestyre wiltt och iw så lagat att man icke gifwer the Danske för mykin ordsak, efter thet är icke nu på tijdhen att göre sig för monge owenner. Thu wiltt och så altijdh skicke Budh och Breff hijtt vp till oss, huad lägenheter och tijdender thu förstå kant, både af Danmark och annorstädtz, allt sådant kunne thu bästt vttrette, med slijke löperere som ther ähre. Datum Stocholm Denn 23 Novemb. A:o 43.

Stockholm den 23 November.

Till Olof Eriksson, att han skall vara höfvidsman för det i Westergötland antagna krigsfolket, att register deröfver skall upprättas, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 185.

Till Olof Ericksonn att han begifwer sig till Westergötland och blifwer Höfwitzman för en hoop folck. Datum Denn 23 Novembris Anno 43.

Wår gunst etc Wij hafwe förstådt Olof att wår troo Mann och rådher her Göstaf Olsson hafwer antagit en heell hoop folck ther i Westergötland, vthi wår eedh och tienst, och hafwer tilsagdt hwarior sex Alner Klädhe och sexton mark Danske om åhret opå theres eigen kostt, och skall samme folck wara oss wederrredhe enår wij them behöfwe emot wåre Fiender inlendske eller vttlendske, Dog skole the i midler tijdh när wij them behöfwe icke [∴ icke behöfwe] ware hoss theres eigit achtendes theres Åker och Engh, Så hafwe wij belefwet och för gott ansedt att thu skaltt wara höffwitzman för samme folck, Huarföre är wår willie och biude tig att thu sådana folck granneligen vp-schrifwe lather, så att thu enkende west, hwar man skall tage them igen, när man hafwer them förnödhhen att bruka, och att the motte skaffe sig godhe wårer så att oss motte skee skäll för wåre Peninger, thu wiltt och så hafwe thin rådher med her Gustaf, huru med samme folck handles skall, så att man motte wara them wiss, och att the och motte nogot läre att wette, huad åhre och redhelighet hafwer inne bære. Ther thu tig efter rätte wiltt. Datum ut supra.

Stockholm den 25 November.

Förläningsbref å behaglig tid för Ture Pedersson till Kråkerum på prelaturen Cantoria vid Upsala domkyrka, och alla dithörande inkomster.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 185.

Öpet Bref för Ture Pedersson till Kråkerum på then Prelatura som till Vpsala Domkyrke legat hafwer, K. Ma:tt till behagelig tijdh. Datum Denn 26 Novemb: Anno 43.

Wij Gustaf med Gudz nådhe, Swerigis Göthis och Wendis etc Konung Göre wetterligit, att wij af synnerlig gunst och nådhe så och för welwillighet troskap och tjänst, som thenne oss Elskelig troo man och tienere Ture Pedersson till Kråkerum oss och wårtt Rijke Swerige her till dagz troligen giordt och bewist hafwer, och åhn ytermere her efter bewijse och göre må och skall hafwe vndt och förlänt och nu med thette wårt öpne Breff vnne och förläne honom (: oss till en behagelig tijdh :) then Prelatura som till Vpsala Domkyrkie legat hafwer, benempd Cantoria med all then åhrlige ränte och rättighet som samme Prelature tillyder, och af ålder tillydt hafwer ehuad thet helst är, anthen afradh, åhrlig fodring eller hester, Biscopz-fodring Konungz och Biscopz saker taxer eller annat, sammelunda then Canica tijendhe af alle the Kyrker som till samme Prelature af ålder legat hafwe, huilchet wij gifwe wåre Fougdtter, och andre wåre Embetzmän tilkenne, att the måge wette sig efter rätte, icke görendes förb:de Ture Pedersson her emot nogot hinder eller förfång Biudendes thesligeste Landboerne som vnder samme Prebenda eller Prelature ligge, att i äre förb:de Ture Perssonn på wåre wågne hörige och lydige, swarendes honom till alle edre rättigheter som i wele göre [thet]

oss liufft är. Datum af wårtt Kong:e Slott Stocholm Denn
26 Novembris Åhr 1543.

Stockholm den 26 November.

*Bref för hr Anders i Rijala att behålla den säd, som under
sommaren inhöstats af Vidbo prestebol.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 185 v.

Öpett Breff för Her Anders i Rijala, att behol-
le then Sädh som i näst förlidne Sommer i
Widbo fallen war. Datum Denn 26 Novembris
Anno 43.

Wij Gustaf med Gudz nådhe, Swerigis Göthis och
Wendis etc Konung Göre wetterligit att wij af syn-
nerlig gunst och nådhe hafwe vndt och tillatidt, och
nu med thette wårtt öpne Bref vnne och tillathe att thenne
oss elskelig Her Anders i Rijala må och skall beholle then
sädh som vthi nästt förlidne Sommer i Widbo fallen war,
then han och alleredhe mäst hafwer aftruske latidt. Dog
så att det Jnuentarium som för:ne Widbo Prestebooll til-
lyder, thesligeste then Rogh Sädh som åkeren i för:ne
Widbo i höstes medh sådd blef och framdeles i wår med
såss kann skall ther widh Prestebolet tilstådhe blifua, thes-
ligeste schall och för:ne Her Anders ther emot beholle af
then sädh i Rijala som i thenne förgångne Sommer fallen
är, lijke så mykin höstsädh och whårsädh som Åkeren
ther sammestädtz med såss kann. Hwarföre biude wij wåre
Befalningzmän att the icke göre för:ne her Anders i Rijala
her emot nogot hinder eller förfång. Datum af wårtt
Slott Stocholm Denn 26 Novembris anno 43.

Stockholm den 29 November.

Till Nils N., att med några frälsemän granska de bref som Skeninge borgare förmena sig ega på kloster- och hospitalsjordar, om afyttrandet af dessa, utnämning af Nils Arvidsson till häradshöfding, fogdefodringen i länet, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 186.

Till Nilss N att han tager nogre gode Männ med sig aff Frälsit och öfwerseer the Breff som Borgerne i Skäninge säija sig hafwa på nogre gårder, som the och förmene sig hafwa Arflig rättighet till. Datum Denn 29 Novemb. Anno 43.

Wår gunst tilförenne etc Wij hafwe fått titt Bref Nilss med the Register opå alle the ägor som vnder Skäninge Kloster och Spetalen ther sammestädtz legat hafwe, Sammelunde the godz som Borgerne förmene sig att hafwe Arflig rättighet till med köp och byrd, gifwendes och så tilkenne att huar wij wille vnne the Spetalz och Closters ägor vnder them som ther besittiendes blifwe, skulle ther well blifwe Sexton gode gårder, med Åker, Eng och andre Lägenheter, Så skall thu wethe att the Skäninges Borgere hafwe schrifwit oss till om samme Kiöp och Arffueiord, begärendes att the samme iord sälie motte them som ther blifwe för Åkermän besittiendes. Ther opå hafwe wij latidt gifwe them slijkt beskeed att the skulle lathe tig opå wåre wägna få sec the Bref och skääll som the förmene sig att hafwa till sådana eigendom, ehud heller thet är med Köp eller Arf, och när wij seden ytermere af tig kunne förstendiget blifwa, om the i then motten hade nogot slijkt skäll eller rättighet ther med the bestå kunne, Sedan wille wij anthen lathe gifwe them Peninger för samme Jordh eller och opå en annen stadh så mykin iord igenn. Må thu förthenschuld tage nogre gode Männ

med tig af Frälsit som thess förstånd hafwe och owilde ähre i saken, latendes ransaka och öfwersee the Bref och skäll som the förmene sig att hafwa opå sådana eigendom, gifwendes oss sedenn ther om en beskedelig och klar vnderwisning, ther wij oss efter rätte kunne, Så äre wij icke heller obenägne att the Klosters och Spetalz äger måge läggas vnder them som ther boendes bliffua, Så wele wij åther lathe Spetalen komma på en annan beläggelig platz, och widerlägge the fattige så mykin Jord igen, ther thu west tig efter rätte. Må thu förtenschuld wara förtänckt vthi att så monge gårdar ther mäst blifue kunne, både af then Arff och Köpeiord, Sammelunde then Klosters och Spetalz iord, motte blifua lagde i rätt Landgielde efter som hwar och en får Jordan och ägerne till och att wij måge seden bekomme wisse och beskedelige Register, [huru] monge stänger iordh, [huru] mykin Eng, Mulabeett, Skogh och andre nödtorftige Lägenheter till huar gård lagd blifwer, och [huru] mykit Landgille hwar för sig vthi alle Partzeler gifwa skall; så att wij kunne hafwe ther nogon god rättelse vtaf.

Som thu och begärer wethe huru thu skaltt förhandle med två Häredtzrätther som ther i länet ifrå Måns Swensson och Germund Swensson skole igen kalladhe wara, så är oss fhöge wetterligit huru ther om ähr, och förtenschuld [om] the hafwe vpsagdt samme Häredtzrätter, Så må thu well schicke ther till then Nilss Arfwidsonn i Wastena, som läss lagen och gifwer honom på våra wägna en skälig Lhönn, och bär så gästningen vp oss tilgodhe anthen i Korn eller Peninger, thet är oss lijke mykit, hafwe the och icke sagdt samme Häredtzrätter ifrå sig, och elliest göre then tjänst som them i then mottenn böör, så måge the well niuthe och beholle samme Häredtzrätter, Ther rätte tig effter.

Yterligere som thu och begärer wethe wår willie, om thu skaltt gästhe nogot af then Fougde Fodringen ther

i Lähnet, Så äre wij ther till fridtz medh att thu gäster så mykit som thu behöfwe kan till tig och Karlarna, dog icke med nogot onyttigt folck, Hester eller elliest onytteligen, ther rätte tig aldeles efter, Och thet som af samme Fougde gästning icke gästes ther skall thu wara förtänckt vthi att göra redhe och Rechenskap före, in vthi vår Kong:e Cammer, och efter Klädet är så dyrt ther nidre må thu anthen sielf gifwe tig hijtt vp, eller och schicke en annen, som med wårt Cammereres råd kunde köpet her vppe för itt skäligit köp så mykit Klädhe som tig behof giordes, heller och om her wore nogon råd till Klädhe i Cammeren, så finge thu och wette huru ther om wære.

The gårdar thu begärer i Normelöse Sochn, kunne wij fhöge sware till på thenne tijdh, män när wij förnimme att thu äst fljttig på wårt gagn och bästhe, och kan nogot gott förtiene, så wele wij well rame titt bästhe. Så förundrer oss endeles att thu plat ingen beskeed skriver oss till hwru Almogen skicker sig ther nidre, heller huad snack och tall i bland them wanker, och besynnerligen huru the skicke sig i thet Harg och Åsbo Sochn och flerestädtz ther i Skogzbygden, thet thu ähnnu wiltt gifwa oss tilkenna med all wijdere och ytermere vnderwisning.

Oss är och tilkenne gifwit, att thu hafwer latidt rätte then gamble Her Hemming i Wäderstha, så wethe wij icke fulleligen om så i sanning är, förthenschuld wille wij gerne wethe huru ther om wore.

Som thu och well west Nilss att wij handlede med the Stålbuge Makare ther i Wastena then tijdh wij wore ther om nogre Stålbuger the skulle göra till wårt behof, Hwarföre må thu nu tale them till ther om förfordrendes och förskickendes oss hijtt vp så monge som the nu tilredhe hafwe, och hollendes them före att the framdeles göra oss nogre flere. Datum Stocholm Denn 29 Novembris Åhr 1543.

Stockholm den 29 November.

*Gåfvobref för Biörn Pedersson till Follnäs på ett stenus
i Stockholm.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 187.

Öpet Breff för Biörnn Peerson till Follenäs
på itt Stenus vthi Stocholm till Ewerdelige äge.
Datum Denn 29 Novemb: Anno 43.

Wij Gustaff med Gudz nådhe, Swerigis Göthis och
Wendis Konung. Göre wetterligit att wij af synnerlig
gunst [och] nådhe, så och för then welwillige tro tienisthe
som thenne oss Elskelig tro Man Biörnn Pedersonn på
Follenäs oss och wårt Rijke Sverige her till dagz giort
och bewist hafwer, och ähn ytermere her efter bewijse
och göre må och skall, hafwe vndt och gifwit och nu med
thetta wårt öpne Bref vnne och gifwe honom och hans
efterkommende Erfwinger till ewerdelige ägho itt wårt och
Cronones förfallit och förderfwat Stenus, med en hwelfd
källare ther vnder her vthi wår stadh Stocholm, och är
samme tomt liggendes westan till nedhen för Kåkebrin-
ken i Tonnis Bagares gränd nästt ofwan för Nilss Birges-
sons hwss, och näst nedhen för samme Biörn Personns
eigit hwss, hwilcken för:ne tomt är förslagen vthi leng-
den till 31 alner och vthi bredden till 11½ Alner. Hwar-
före afhende wij oss och Cronon för:ne förfalne Stenus,
och tilegne thet för:ne Biörnn Personn och hans efter-
kommende Erfwinger till ewerdelige äge. Biudendes för-
thenschuld wåre Befalningzmän och alle andre som för
wåre schuld wele och skole göre och lathe, att the icke
vthi nogon motte göre förbe:de Biörnn Pederson her emot
hinder, platz eller förfång wedh wår ogunst. Datum ut
supra.

Stockholm den 30 November.

Till befallningsmannen på Åland, Olof Trotteson, om hvarjehanda ämnen.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 187 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 7: 107.

Till Oloff N. att han efterlåter Bönderne på Åland löse then Spannemåll till sig för Peninger som the K. M:tt vttgöre skole, Nemligen hwar Spann för Siw eller Otte öre. Datum denn 30 Novemb. A:o 43.

Wår gunst tilförenne etc Som thu schriftelig tilkenne gifwer Olof att Bönderne ther i Skäriegården på Åland beklage och beswäre sig fastt om then Spannemåll the skole gøre oss vtt efter säden wäxste ther klenligen hoss them, Begärendes för theres trång schuld thet wij wele vnne och efterlate them samme Spannemåll för sex öre Spannen, Dhet är allt för lijthet, efter allestädtz både i Finland och här är spannemålen fastt Dyr, så att Spannen galler gerne Nije eller tije Öre. Dog icke thes mindre hwar the wille desthe willigere och fljteligere sig befinne lathe, efter som thu schrifwer till Slotzens Befästning och Bygning äre wij tilfridz att vnne them Spannen för Siw eller Otte öre, förseendes oss att wij ändhå bewijse them gunst och welgering store nogh.

Om then Slotzbygningen thu hafwer för hender, thet är oss icke obehageligit, och såge gerne att huad thu bygge later motte och så blifwa warachtigt och hafwe nogot bestånd.

Thet Bönderne ther på Åland hafwe beiakat, och wele sig welwillige befinne lathe till samme Slotz förbättring med så mykin Kalck, Bielker, Bräder och andre sådana nödtorfther som titt bref förmelde, thet höre wij gerne, Så må thu wara förtänckt vthi, i wåhr att låthe åther tage på samme Arbethe förbättrandes Slottedt och Muren, ehvad som helst tig synes mästt behöfwes och

wele wij att thu grannelig lather beschrifwa allt huad som Bönderne hielpe ther till, vthi alle Partzeler, wetendes seden att göre oss ther redhe och rechenschap före hwart thet kommer, Dog hafwendes ther nöge vpseende med, att inthet fåfengeligen eller onytteligen förbygges eller förspilles. Yterligere som thu gifwer tilkenne then menige Mans begären ther på Åland thet wij nådeligen efterlåta wille thet the motte bruke ähn fem eller sex [skutor] som giorde then tilförning sf the Tyske Städer, med hwmbla, Saltt och andre Köpmans warur, efter the sittia hartt hoss till 24 wikor Siöss ifrå alle Köpstäder, Så kunne wij inthet synnerligen sware ther till på thenne tijdh annet ähn att oss icke beswärligit wore att the motte hafwe nogre som giorde them sådane tilförning, dog att samme salskap motte sittia tilhopa, såsom i enn lijthen Köpstad, ther Almogen kunde bekomma sådane för:ne nödtorfther, Dog att samme Köpstad motte komme att liggie in vnder Slottedt, så att Staden motte bliffua nogot beskyddat af Slottedt, Men att the skole blifue besitne widh then Hemme Ström, ther kunne wij inthet ähnnu beiake till, för ähn wij blifwe wijdere ther om förtänckte och förständigede, Så fruchter oss och endeles att sådant är näppeligen Almogens begären, vthen elliest en hoop Landzköpmän löpe ther om och tilewentys göre tig nogot till willie ther före att thu sådant werfwe eller bestyre skaltt i then motten, thu wiltt see tig före.

Sammelunde om then Håradzrätten thu begärer ther på Åland, ther äre wij och tilfridz med, att thu honom her efter beholle må, Ther opå wij och her med sende tig wårtt bref, opå thet att thu desthe troligere och fljteligere lather tig wårda och befinna vthi wårtt gagnn och bäshta, huarsomhelst behof görs. Sammelunde att thu holler och skicker tig emot almogen efter som thu på titt Håradtzhöffdinges Embethe plichtig ähr. Datum Stocholm Denn 30 Novembris ähr 1543.

Stockholm den 30 November.

Fullmakt för Peder Brahe och Axel Eriksson (Bielke) angående uppdrag till adeln i Småland och Östergötland och dess fogdar.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 188 v.

Till Menige Adelen vthi Småland och Östergötland samt menige Frelismäns Fougter, Befalningzmän, att the sättie fulkömmig troo och lofwen till thet som K. M:tz trogne mäu them föregifwendes warder, som är Bradhe till Ridboholm och Axell Erichson till Heridtzsäter Datum Stocholm ut supra.

Wij Gustaff med Gudz Nådhe, Swerigis och Wendis etc Konung, Tilbiude eder oss Elskelige wåre Råd, trogne män, vndersäter och tienere, Menige Adelen vthi Småland och Östergötland, Sammalunde wåre och menige Frelismäns Fougter, Befalningzmän och tienere ther sammestädtz, wår gunst och nåde tilförene, Gifuendes eder allesammans her med tilkenne thet wij genom wår Konglige Commission hafwa befaledt, budit och opålagdt, som wij och nu her med befale biude och opå legge thesse wåre trogne män, Råd och tienere, Peder Bradhe till Ridboholm, och Axell Erichson till Heridtzsäter, att the skole lathe eder alle samfeltt eller synnerligen förstå och tilkenne gifwe nogre wåre och Rijchsens ahnliggende wärff och ärender, som wij her med them på Menige Rijchsens gagn och bestha Munttligen och vthi eigen Personn, förhandlet, afthalett och beslutet hafwa, efter hwilke i eder allesammens, och hwar för sig rätte och skicke skole, Hwarföre biude och befale wij eder alle och hwar i sunderhet, thet i sättie fulkömmigen troo och loffuen till hwad som helst för:ne wåre trogne män eder vthi wårtt Namn, och på wårtt och menige Rijchesens besthe vnderwisendes och

föregifwendes warde, bewijsandes eder vthi alle slijke saker och ärender, som trogne och rättrådige vndersåter och tienere bör och thess plichtige äre, eder icke heller vthi nogon motte samme saker vndandrage eller med owillie och ohör-samhet befinne lathe, och huar thet icke skeer eller nogon her emot ginstorftig eller olydachtig befunnen warder, Dhå hafwe wij gifwit för:ne våre gode Männ fulle Macht och Befalning ther vttöfwer tilbörligen, och såsom the ther vår budh och Befalningar ohörige öfwerträdhe och försättie tilbörligen att näpse och straffa lathe. Ther hwar och en må wethe att tage sig till whare före. Datum af Stocholm Denn 30 Novembris Åhr 1543.

(Stockholm) den 30 November.

Qvittobref å 7742 daler, som konungens camererare Måns Eriksson lemnat till Otto Glasenap.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 189.

K. Ma:tz Bekennelse opå the Siu tusende Siu hundrede Fyretije två gode Daler som K. Ma:tz Cammererere Måns Erichsonn öfwerantwarde[de] efter K. Ma:tz befalning Otto Glasnap. Datum Den 20 Novembris Anno 43.

Wij Gustaff med Gudz nådhe etc Bkennes att oss wetterligit och kunnigt är, att vår Cammererer och tro tienere Måns Erichsonn, öfwerantwardede. efter vår Muntlige befalning Otto glasnap opå then 28 Octobris, Anno 1543. Siu tusende siw hundrede Fyretije två gode Daler huilke för:ne Summa i Danmark förbe:de Otto glasnap anammedhe, till att wederlägge the tije tusende gyllene Mynt med som han vthi tysland af Hertug Philippo till Pomeran och Steffan Loijtz Borgere i Stetijn på våre wägne, oeh vthi wårtt nampn länt hade, och räcknedes hwar Daler för:ne Otte Glasnap i hender för trettije en

Lybesk skilling, och ther med blef för:ne Summa 10,000 gyllene Mynt tilfyllest betaledhe, som the quittentier och förschrifninger för:ne Glasnap oss ther opå gifwet hafwer wijdere förmaledhe och vttwisthe, Och thes till wisso, att oss wetterligit är thet för:ne Måns Ericksonn sådana summa Daler vtgifwit hafwer, lathe wij trycke vårt Secreett her neden vnder thenne vår bekennelse, och med eigen hand vnderschrifwit. Datum ut supra.

Stockholm den 5 December.

Förläningsbref för riksmarsken Lars Siggesson på biskops-sakören och biskopsgästningen i Vilske härad, Vestergötland.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 193.

Öpett Bref för Her Larss Siggesonn till Swndt-by på alle Biscopz sakerne och Biscopz gästningar som åhrligen falle af Wijlska häredt vthi Westergötland, till enn behagelig tijdh. Datum Denn 5 Decembris anno 43.

Wij Gustaff med Gudz Nådhe, Swerigis, Göthis och Wendis etc Konung. Göre wetterligitt att wij af synnerlig gunst och nådhe så och för welwillighet, huldskap, och tro tjenst som thenne oss elskelige troo Mann och Rådher Her Larss Siggesonn till Sundby, oss och vårt Rijke Swerige her till dagz troligen giort och bewijst hafwer, och ähn ytermere her efter bewijse och göre må och skall, hafwe vndt och förlänt och nw med thette vårt öpne Breff oss till en behagelig tijdh, vnne och förläne honom alle Biscopz sakerne och Biscopz gestningar som Wijlska häradt i Westergötland åhrligen afgå pläger. Hwarföre biude och befale wij edher Danemän alle, våre och Cronones Schattskyllige och Menige Almoge som vthi för:ne Wijlskehäradt bygge och boo och sådana rättigheter vtt at göre plictige ähre, att i her efter sware förbe:de her

Larss Siggesson på wåre wågne till förb:te Biscopz saker och Biscopz gästningar, så well som till all annen Cronones åhrlige vttskyller them han tilförenne af oss i förlåning hafwer, J then motten göre i Danemän thet oss behageligt är. Datum Stocholm Denn 5 Decembris Anno 1543.

(Stockholm den 5 December?)

Tillåtelsebref för rättaren Peder Olsson i Ekelunda, Harbo s:n, m. fl. att upprödjä en äng.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 193.

Öpett Bref för Peer Olsson i Ekelunda i Harbo Sochen att oprödie en Engh benempd Randista Hytte. Datum ut Supra.

Wij Gustaff med Gudz nådhe etc Göre wetterligt att wij aff synnerlig gunst och nådhe hafwe vndt och tillatid att thenna wår Rettere Pedher Olsson i Ekelunda i Harbo Sochen med alle the andre wåre landboor som vnder samme rätteredöme bygge och boo, måge och skole bruke, niuthe och oprödie en Eng benempd Randista hytte, Dog med sådant wilkor att alle the af för:ne wåre landboor som fö:ne Eng wele oprödie, skole och så niuthe och bruke henne, Gifwendes wåre Fougdtter och Befalningzmän her medh tilkenne, att the icke göre för:ne Peder Olsson samfeltt med the andre wåre landbor, nogot hinder, platz eller förfång widh wår ogunst. Datum ut Supra.

Stockholm den 9 December.

*Förläningsbref för hr Johan Turesson på Hanekinds härad
i Östergötland.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 193 v.

Öpett Bref för Johan Tursonn, Höfwitzman på Nyköping att beholle Hanekindz Häradt vthi Östergötland med alle rättigheter till behagelig tijdh. Datum Denn 9 Decembris anno 43.

Wij Gustaff med Gudz Nådhe etc Göre wetterligit, att wij af synnerlig gunst och nådhe, så och för welwilighet troskap och tienst som thenne oss elskelig wår troo Man och Rådth, Her Johann Tursonn Höfwitzman på wårt Slott Nykeping oss och wårt Rijke Swerige her till dagz troligen giort och bewist haffuer, och ähn yterligere her efter göre och bewijse må och skall haffue vndt och förlänt, och nu med thette wårt öpne Bref vnne och förläne honom, oss till en behagelig tijdh, Hanekindz häradt liggendes i Östergötland med all wår och Cronones ränte och rättigheter, sammelunde Biscopz saker och Biscopz gästningar och allt annet som åhrligen af för:ne Hanekindz häredt afgå pläger. Hwarföre biude wij eder Danemän alle och Cronones skattskyllige Bönder och menige Almoge, som bygge och boo vthi för:ne Hanekindz häredt, att i her efter sware förbe:de Her Johan Tursonn och ingen annen till alle förbe:de wåre och Cronones Åhrlige rättigheter och vtskyller, ehvad helst thet ähr eller vara kan, Han skall ther emot förplichtedt vara att holle edher alle widh Lag rätt och rättwijse, som han thet för Gudh och oss ahnsware will. Ther i eder efter rätte wele. Datum Stocholm Denn 9 Decembris Åhr 1543.

Den 12 December.

Till befallningsmannen på Kronoberg, Jören Jönsson, att han och öfrige fogdar i Småland skola hafva noga tillsyn, att icke nya stämplingar der få framgång, att två prester från hvarje contract böra infinna sig vid det stundande mötet i Vesterås, att de förnämste deltagarne i Dackeupproret böra aflägsnas, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 193 v.

Till Jörenn N. att han och flere Fougdter ther i Småland lathe hafwe godh tillsynn, att icke nogre Förrättlige Prachtiker med Bud eller Breff ibland vndersåterne instungne bliffua, såsom och förhörer hwem them styrker så mykit in opå thenn Keijseren. Datum Denn 12 Decembris Anno 1543.

Wår gunst tilförenne etc Som wij tilförenne hafwe schrifwit tig till Jören begärendes att thu och flere wåre Fougdter ther i Småland wille grangifwelige lathe haffue godh acht och tillsynn att i den Landzenden icke nogre Förrättlige Prachtiker med Bud eller Breff ibland wåre vndersåther måge instungne blifwa, Så förnimme wij nu att ther i bland Almogen är vpkommit nogot skrij om Keijseren, så att en stor partt wethe mykit tale om Keijseren, Så fruchter oss nogh att sådane snack hafwer en god grund, ehwar then finnes igen, och skole wij well troo, att sådant snack bliffuer them mästt ingifwit af the Danske Köpstäder och af the Papistiske Prester bådhe i Blekingen och flerestädtz, Förty thet är nogh tilbefruktendes att the Blekingz Böndher, Papistiske Prester, och the Danske Köpstäderne med, äre fastt bättre benägne then gamble och omilde Konung Christiern som fången sitter och hans ahnhang ähn then Konung och herre the nu hafwa, och för sådana ordsaker är ähn nu storligenn för-

nödhen att man haffuer nöge acht och tillsynn med the samme Smälenninger att man icke hafwer nogot buller och vproor ther hoss them, granneligen förhörendes, hwem them styrker så mykit in opå then Keijseren, eller hwarden thett snack kommer, J som Befalningen haffue, motte och well när i sådant hörde handle med Almogen, gifwendes them fhöre, att thette Rijke är, och aff ålder hafwer warit itt frijtt Konge Rijke, och haffuer aldrig nogot med Keijseren hafft att bestyre och Predika them thet före, huru then gamble och omildhe Konung Christiernn hafwer haftt Keijserens Syster i Sengen, och hwarder efterfølge wille, hwar Gudh förbiude samme Konung Christiernn eller nogon aff hans Blodh skulle nogon tijdh fhå öfwerhanden öffuer oss igen, med mhære slijkt som saken tiene kunde, Hwarföre biude wij tig ähnnu att thu icke allenest tencker ther alfwarligen till, vthen och tillschrifwer och förmaner the andre wåre Fougdtter och Befalningzmän ther i Småland, att the hwar i sin stad haffue gott och nögaftige vpseende som allerstörsthe Macht opå ligger, Förty att alle the som på Himmelens löpen förständigige äre, och haffwe prachiceret och spott på thet tilstundende 44 Åhret, Dhå äre the alle i then Mening att vthi alle thesse trij Rijker skall åther blifwa buller och vproor igen, thet Gud Alzmechtig afwende, för sådana ordsaker schuld förmane och biude wij tig att hafwa flijtigt vpseende både i ene motte och andre, altijd gifwendes oss tillkenne huad thu förnimmendes warder som allerstörsthe macht opå ligger.

Som wij och schrifwe tig till för nogon tijdh sedenn Jören om thet Möthe som nu Helge tre Konunge tijdh nästkommandes i Westeråhs stå skall, att thu och flere nogre Fougdtter hwar i sitt Fögderij skulle handle och så förskafe att en Kyrkeprestt aff hwart Fögderij eller Contracht motte och så med så monge Bønder som wåre Breff inneholler komma vp til samma möthe, Så synes oss efter allt

thet buller som her i Rijket nu warit hafwer är mästt förordsaket af the Papistiske Presther och then twedrächt som i Lärdomen är, och myckit warit hafwer, Och förthenschuld opå thet sådant och annedt mhere som macht opå ligger motte i samme möthe öfwertalet och till en ewig sandrecht, entligen beslutidt bliffua, såge wij megtijt gerne att vtaf huart Contracht eller Häreder motte två af Kyrkepresterne følge med hijtt vp, opå thet the åther thess ytermere och bättre motte betrodde blifua att vnderwijsa Almogen i hwart häredhe, hwad som her vppe förhandlet och beslutidt blifwer, Och iw större Papister samme Prester wore som vpskickede bliffua, iw heller wij thet såge, på thet the motte dog ene gånge höre och förnimme hwad skäall och bewijs (: på Gudz wägna :) förhänden är. Ther emot the så hardt sträfwe och mottstånd göre, thet thu vtöfwer allt Wärendh oförsumligen så förhandle och bestyre wiltt, efter wij icke haffue tijdh eller lägenhet sielfwe att lathe så hastigt, som behoff giorde, schrifwa ther om, Derföre må thu schrifwe wåre Fougdtter ther vm, tilbefalendes them att thet så bestyrt blifwer, och ther hoss, att hwar Fougdtte tilsäger them som vpdrage skole att the skicke sig på så mykin kostt, att the kunne blifwe liggendes på ähn otte Dagar eller nogot mhere hoss oss, för ähn the bedis heem loff, efter ther wele monge wichtige handlinger och saker för handen komma, som icke så med enn hastt kunne ähdede och beslutne blifwa, lathe thesse ährender oförsumligen så bestyrde bliffua.

Som wij och tilförenne hafwe schrifwit tig till, att thet sällskap som hafwe waridt Dackens Fougdtter, och med honom i rådth, och the störsthe Capitenere motte komme af thenn Landzendenn, Så rådhe och biude wij tig ähnnu, att thu lather komma them dädhen, ehvad rådth eller midell ther till finnes kunne, förty wij höre så mykit snack om samme sällskap, att oss gruffuer fhöre, och blifwe

wij nog warnedhe både af en och annen, så att samme salskap holle oss ingen loffue, hwar Gud förbiude nogon fremmende anfechtning komme på Rijket, Derföre wore fastt bättre att the wore dädhen, elliest är tilbefruchten- des att the vpwecke monge andre med sig på allt obestånd som theres sedwane ware pläger. Thet thu och med all flijtt öfwerwäge och bestelle wiltt, thesligest att thu och flere af Fougderne wele och så försterkie edher med then mästhē macht i kunne, opå thet att om någon fharlighet anthen her inrikis eller af Fremmende opå komma kunne, att man hadhe dog noget förråd h med gott och troget folck, ther man kunne hafwa att lijtha opå, som och höge- ligen förnödhen är, Sammelunde att thu wille och så byggie nogot om tig ther som bästt och lägligest wore, anthen på Cronobärg eller på then Holmen, så att thu motte ware frij för itt ahnlop hwarom tränger, Tu wiltt och så hafwe thine wisse och trogne Kunskaer in i Danmark, latendes granneligen förhöre och bespana om alle lägligheter och tijender som ther wanke, och att thu sådant med gode och trogne karler, them thu kant sättie troo och lijtt till bestyre wiltt och icke med Köpmän eller annet slijkt salskap. Ther rätte tig efter Datum Denn 12 Decembris Anno 1543.

Stockholm den 13 December.

Öppet bref för Norrsunda socken i Upland, att likasom föregående tvenne år behålla årets kyrkotionde.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 195.

Öppet Bref för Norsunda Sochnebönder att beholle all then Kyrketijende som faller i thetta åhr, till att lathe förbättre sin Kyrkie med. Datum Denn 13 Decembris Anno 43.

Wij Gustaff med Gudz Nådhe, Swerigis, Göthis och Wendis etc Konung, Göre wetterligit att wij af synner-

lig gunst och nådhe hafwe vndt och tillatidt som wij och nu her med vnne och tillathe att Norsunda Sochnebönder måge niuthe och beholle then Kyrketijenden eller Kyrkedelen som faller widh för:ne Norsunda för thet åhret som är Anno 43 till att förbättre och bygge theres Kyrkie med, Så äre wij och till fridtz med the twenne nästt för lidne åhrs Kyrketijender af för:ne Norsunda som och till samme Kyrkebygning kompne äre, måge och så blifwe ther widh, hwilket wij gifwe wårtt Cammerråd och Befalningzmän tilkenne, att the måge wethe sig her efter rätte, icke görendes Sochnebönderne her emot nogot hinder eller förfång. Datum af wårtt Slott Stocholm ut Supra.

Stockholm den 28 Decemder.

Öppet bref för en hr Jon på S:t Olau i prebende i Linköping.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 195 v.

Öpett Breff för her Jonn N. på Prebendam S:t Olau i Linkepong med all ränthe och rättighet som ther tilliger. Datum Denn 28 Decembris Anno 43.

Wij Gustaff, Göre wetterligit att wij af synnerlig gunst och nådhe hafwe vndt och Confereret och nu med thette wårtt öpne Bref vnne och Conferere thenne oss elskelig wår tro tienere her Jonn N. Prebendam S:t Olau i Linkepong med all then ränthe och rättighet som ther tilliger och vtaf ålder till legett hafwer, anseendes att han sig desthe fljteligare och welwilligere hoss wår vnge Lijffz-erffherrer och elliest hwar wij honom behöfwe skall bruke och befinne lathe, hwilket wij giffue wåre Fougder och Embetzmän tilkenne, och besynnerligen Capitlet i för:ne Linkepong att the vthi ingen motte göre förbe:de Her Jonn her emot hinder eller förfång, wijdh wår ogunst. Datum Stocholm Denn 28 Decembris Åhr 1543.

Stockholm den 28 December.

Förläningsbref på behaglig tid för lodgjutaren Per Jönsson på en gård vid Näfveberg, Södermanland, hvilken gård tilhört Vadstena kloster.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 195 v.

Öpett Breff för Peer Jönsson på en Cronones gård benempd Stensgell, liggendes widh Newebärgz Qwarn, till behagelig tijdh. Datum Denn 28 Decembris Anno 43.

Wij Gustaff med Gudz nådhe etc Göre wetterligit att wij af wår synnerlig gunst och nådhe, hafwe vndt och efterlatidt och nu med thette wårtt öpne Breff vnnom och efterlatom att thenne wår vndersåthe Peer Jönsson må och skall oss till en behagelig tijdh, nyttia bruka och besittia ett wårtt och Cronones Heman benempdt Stensgell, liggendes widh Newebärgz Qwarnn och kommer Wastena Klöster till, anseendes att han sig desthe fljteligere och troligere bruke och bewijse skall med then Lodgiutning han hafwer tagit sig fhöre, och altijd efter sin ytersthe förmåge holle samme Arbethe widh macht, lärendes och vnderwijsendes andre vnge karler med sig, hwilket wij gifwe wåre Fougder, och alle andre wåre Embetzmän tilkenne. Datum Stocholm Denn 28 Decembris Åhr 1543.

Stockholm den 29 December.

Rådets förslag angående arfföreningen, regeringens förande under konungs minderårighet, införande af en skatt till landets försvar, kyrkornas silfver, konungsräfst och anläggande af flera fästningar.

Ur samlingen »Rådslag» i kongl. Riks-Archivet, med Valentin v. Lüttichs handstil.

Ratschlagk zum Stockholm ahm 29 tag Decembris Anno etc 43:ten bescheen,

Anfenglichn den ersten articul belangendt, wurdurch beständige mittl vnd wege das die K M su Schwedenn vnser allergnadigstr her mith Jren Vnderthanen herwidderumb jn Ruhe vnd zuvorsicht gelangn mochte, Darauff einhelliglichn beschlossn

Seintmal zuuorn vnd oftmals die paurn gnungsam zugesagt Vnd man dannachs beynebenst befundn wes darauf zuuorlassen gewesen, Derohalbn dweile die Redte sich vhestiglich darauf nicht zuuorlassn wissn, das von den paurn siegl vnd brief genohmen wurden, der K M vnd Jren Jungen leibserbhschaften trew holdt trostlich gehorsamlich vnd beistendig zusein, gleich jn zeith der vfrhuer jn den Dalen bescheen, welchs goth lob bishiehr gudten frucht dannoscht geschafft, Vnd wue sache jm fhäl etzliche zu aintzling, zusambth, oder ein orthlandes herwidderumb abfalln vnd ein vnbestendig vfrhuer erregn wolten! Das alsedan die vbrign gebundn vnd vorschlicht sein solten dieselbtign abfellign vngehorsamen ohnne mittl helffen straffen vnd Niderleggen Vnnd domit jm fhäl der nodturfft dannochst Jre K M entiegn alle auslendische vnd jnlendische anstoesse desta gesichert sein mochten, Wolln Ritterschaft vnnd adel sich jnn Rustung derogestalth gefast halten vnd machen wue solichr fhäl sich zutrüge, das sie dem vheindt desta stodlichr beiegen niderlegn

vnd abweren mochten, Vnd bey der K M leib lebent vnd das jre also getrewn vom adel gepurt vftzusetzn bey der K M wie sie bisanhero gethan zu heben vnd legenn

Domit aber soliche zusambtsetzung desta bestendigr jn nahmen der heilign drejvaltigkeit angefangen vnd bestetigt wurde, auh das kunftiglich die Reiche nicht jn zerteilung geradten muchten vnd jtzo bey jegnwurtigr zeith allen solichn befarungen vorgekomen wurde, vnnd jnsonderheit die Konigreiche Jres houses vnd Regirendn Konings gesichert vnnd vorwaret, auh herwidderumb die K M zuersehen hette die danckparheit Jrer getrewn vnderthanen fur erzeigtr Jrer M woltadt, ist abermals bewilligt beschlossn vnnd gefulbort, Nachdem aus vielen exempeln zuerbilden wie vber die wholseins haupts oftmals jn Konigreichen solichr Jrthumb vnd zweispalth eingeriessn das auh daruber die Konigreiche jnn treffenliche gefhar vnd zu zeiten wie auh bey menschn vnd nahe bedencken bescheen jn vnverwintlichen vorderb geradten, Derowegn nahdem goth lob alhie Ko:e erben vorhanden, vnnd bey zeith soliche zerrudligkeit furgekommen ist angesehen vnd bedacht Seintmal durh siegl vnd brieue so jtmals jnnerhalb tuetsche nation seindt durh K M vnd das gantze Reich die Konigliche kron nah todlichn abgehn jtzigr K M das goth gnedigist lang verhuete hertzogn erichn vorschriebn auh goth lob, altes geschiglichkeit, vnd gots ausuorsehung dartzu vorordnet das nah volgents jtzigr K M saligm abgehet das der lieb goth lengst frieste die Konigliche Regirung eintredte, Wue aber derselbtig seine f g ahnne meniglichs furstliche erben abgehn wurde das alsedan der negistr eltester suhn hertzog Johan die burdt der ko:n w: annehmen vnd wue auh seine f g also jn goth ohnne menigliche Ko:e erben vorginge das der volgent eltestr suhn hertzog Magnus die K. regirung vorwalte vnd also vonn die lineen vf lineen so leng der Koniglich stam vnd geblouth ahn meniglichn leibserben werhet, Dweile aber alle hendele jn

solichen hohen sachen auh zu endt grundlichn wolln volnendigt vnd furogesehen sein, Demnah dweile noch mehre konigliche menigliche erben vorhandenh vnd domit zwuschn den hern brudern desta krefftigste lieb vnd eintrag erhalten, tzwiedraht vnnd kegnuuertigkeit furogekomen auh beinebenst das vnsere gnadigeste fraw die Koninge wue ein fal beschege den der almechtige langst vorschoeene, Jre K: gnad auh besorgt sein mochte, zusampth den jungn frewichen

Drumb geradten was die Koniglichn menlichn erbn belangdt Jre M zum testament desta furderlichr eilten, domit etzliche furstenthumb vnd orter vorordnet daselbst die jungen hern jr vnderhalt also solichm Ko:m geblouth gepuren wolte furstlichn vnd erlichn haben mochten, Domit nicht derohalb kunftiglich ainigr zwietracht daruber dieselbtign jnn gefhar geradten mochten entstunden, Vnd ist des wol van Vinlandt, Kalmar schmalandt vnd oelandt furgeschlagnt, drumb mith der K M zubewillign vnd zubeschliessenn, desgleichn auh das die jungn frewichn auh muchten also besorgt sein damit sie mith Ko:n erlichn broudtschatzt ausgesteuret werdenn mochten, Dardurch den Konigreichen vnd Ko:m Stammen zu aufwachs trosth vnd beistandt desta mehren anhang vnnd freundschaft zuerlangenn,

Wue nhun sach weilo alle ding jn der gwalth gots hohgedachte K M vielleicht muchte ehe vorsterbn ehe der Regirendr bestetigtr Koning zu seinem alther vnnd vorstandt geradten vnd die Regirung zuuortredten tuglichn werhen, Das alsedan jn solichm fhal wue die Konigin hinterplieb das Regement so lang jn den handen behielt bis derselbtig so die Regirung eintredten solte dartzu bekwen, des sollen Jre k. g. dem Regirenden Koning vnd Konigreiche zum besten vier von der Ritterschaft vnnd wem sonst des Jre M gefellig vnd belegen vorordnen vnd zugebn, Dieselbtign vormueg jrer eiden vnd plichten bis zu der obgnanten zeith vnser gnedigsten frawen jn der

Regirung Redtlichn vnd hulflichn sein sollenn, Wan aber nhun von dem Ko:m menlichem geblouth vnd Stam Niemandt vorhandn alsedan gereicht die Wahl ahn die Reichs redte vormueg des schwedischn lachbuchs,

Was den anderen articul belangendt dweile von der treffenlichn auslag so die K M ein lang zeith bishiehr furnemblich jn dieser vfrhur gehapt die Ko:e Khammer sehr entlerigt, wue doch jre M eine ergetzung erlangn vnd wue den reichen von den frembden drawenden vheindn oder sonst ein anstoës beiegnete das jenig vorhandn habn mochte, Dardurch die reiche desta mehren trosth habn konten, Darauf bewilligt das ein gemein schatz vber das gantz Reich angelegt wurde, Nemblich vf einen schattepaur iij m ß ortich vnd vf einen landtpaur xij ore, so hette man auh hirab desta eine bessere prob zuerkundigen wes gemuets die paurn werhen, vnd whue belegene orter vorhandn, das ahn stadt des geldes vitallie jn den wurden genohmen wurde, welchs man zu ausbereitung der schieffe vnd jn kriegsfelln sonderlich auh behueffet, desgleichn auh das bewilligt wurde wie viel aus jglichen herredt die K M jn anstoejgssn fur schutzvnd vnd volg bekommen solte

Darnechst wollen auh Ritterschaft vnd adel der K M auh zu steur vnd hulff kommen, vnd sich vf diesen tagk sonderlich drumb vorgeleichen vnd die steur der K M zuu handen komen lassenn,

Die stedte belangendt seindt ohnne das die K M gantz mechtig, vnd haben drumb mith jnen wol zuhandln, wan nhun Jre M jn gnaden vmb viellelej bewegenden vrsachen willen es mith den stedten woltn bis zuer gelegen[er] zeith beruehenn lassenn, Soliches jst jnn K M gnedigst bedenckent gesatz,

Desgleichn auh das das silbergeschmiede so nochtzuezeith jn den kijrchn vnd wol entradten werden magk vnd noch nicht beschriebn, vnter dem vnuorweislichsten argumenten vf geschriebn vfgenehmen vnd K M zu behuff

der nutz den kunigreichn besten vf gehept vnd zu den handn gebraht wurde

So ist auh beschlossenn das Jre M etzliche volmechtige vorordnete jn konigsref[st] alle sachn vnd gebrechen so die paurn einer kegen den anderen habn muchten zuuorhoeren,

Zue dem ist auh wurden furgeshlagen das vmb abschew der emporung willn muchten mehre vesten gelegt pleibn ob es aber jn diesen zeiten antzumuedten belegen sein wolte ist vorschoebn vff weitr bedenckn.

(Stockholm) den 31 December.

Till hr Erik Fleming om ett rykte rörande mäklning mellan kejsaren och konungen af Danmark genom hertig Henrik af Mecklenburg, värfning af krigsfolk, bak och brygd på slotten och kungsgårdarne, anskaffande af arbetsfolk och bräder, m. m.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 196.

Till Her Erick, om Hertug Hendrick v. Mechelborg som skall wara vpdragen till Keijseren, att slå sig i Handell och Dagtingen emellan Kongen i Danmark och honom. Datum den 31 Decembris Anno 43.

Wår synnerlig gunst tilförenne etc Wij gifwe eder tilkenne Käre Her Erick, hurulunde wij af nogre wåre wenner och förwanter vthen Rijches förständiget äre, thet Hertug Hendrick v. Mechelborg schall ware för nogon förlijdhen tijdh sedenn vpdragenn till Keijseren i then acht och Mening att slå sig i Handell och Dagtingen emellan Kongen i Danmark och honom Så kunne wij icke rätzligen besinne hwad man sig af slijke hemlige handlinger och Dagtingan förmode skall, Och besynnerligen efter Kongen i Danmark plat inthet hafwer latidt oss ther om förstå i the Breff och Schrifwelser som han oss nu skicket haffuer, Så fruchter oss förthenschuld när wij see bästt till, så

bliffwe wij och thette Rijket platt förlätne och vtsluttne, efter som the Danske pläge göre, och tilförende skedt är, Och wethe icke förthenschuld huru wij ther anstå, eller huad man skall haffue att förläthe sig till then Confederation och förbund som Rijcherne emellan giordt och bewilget är, Och haffue wij aff wisse kundskaper förmerkt, att Kongen i Danmark förstärker sig mägthe både med Skip och Krigzfolck, ehuart thet på galler, och hwar hans saker genom samme Hertug Hendrikz Handell kommer i vpslag emellan Keijser:ge Ma:tt och honom, så är på tijden, att wij her i Rijchet well see oss fhöre, efter i well wethe, huad troo eller Loffue samme wåre granner holle pläge, Lijkwell achte wij her i Rijchet fhöge på wår skantz, vthan slådt häden så slått i wädret, hollendes oss hårtt wijdh förbundhet, så mykit Boockstaffuen belanger, Men huru bundet med gerningarne öffuer eens kommer och hollit bliffuer, thet gifwer man ingen acht opå, Hwarföre Käre Her Erick, wele wij hafwe eder på thet högsthe förmanet, att i och fleere gode Männ i then Landzenden wele och betenckie saken rätt, och som honn är i sig sielff, tencendes till att Man på alle sijdher efter sådane läglighet schuld, motte försterke [eder] med gott Krigzfolck som i mästt vpbringe kunne, Sammelunde och församble nogre vnge Karler ther af Lhänen som noget skickelige wåre, och Man kunne bewanije till Krigzbruk, Thesligest och i wille vnderwijse them som wåre Slott och gårder i Befalning haffue i then Landzenden, att the äre förtenckte vthj att bespise och Fetalie Slotten med Spannemåle och allehande andre nödtorfther och tilbehöringer, så att Mann nogot hafwer i förrådth hwar vm tränger, och hwad som öffuer blifwer och icke görs ther behof, att thet motte förskickes hijtt till Stocholm medh försthe öpett waten, thet will och her göres behoff.

Sammelunde är wår willie Her Erick att i wille lathe bestyret så, att wijdh förbe:de wåre Slott och gårder motte

brygges och bakes thet mästhe Empnen wore, till att bespijse wåre örligskip med, huar behoff görs på föråhret Och thet som nogot bestånduget och gott wore, efther thet pläges gärne vnder tijden schrifwes för gott in i Rechenschapen, thet dogh föge duger eller nogot bestånd hafwer med sigh.

Jthem så haffue wij och arbethes folck mott whåren behoff, wore för thenn schuld wår willie och begären att i wele förskaffe oss nogot vtaf huart Lhän efter som i sielffue tenckie kunne ther är rådth till och ther vmbäres kann.

Sammelunde äre wij förständiget att ther skulle ware komne in i Landett en godh Stålbugesmedh, och skall ware frij på Konsthen, ther i tilewentyrers well wethe bättre beskedh vtaff, Så såge wij gerne, att i wille förskaffue honom en godh läglig platz nogorstädtz ther på wåre Slott, och ellies fordrar thet han motte komma till arbethes, och göre oss een heell hoop med Stålbuger, wij wele förskaffe honom lijke för sitt Arbethe.

Bräder wille her och så ware för nödhnen, till the swåre Bygninger wij haffue her allestädtz för händer wijdh wåre Slott och gårder i Landet, att i förthenschuld wille gifwe wåre Befalningzmän allestädtz ther om tilkenne, bådhe Månss Nielsonn, Thomas Jönsonn, Jthem honom i Raseborgz Lhänn och Borgo Lhänn att the lathe förskaffe oss opå föråhret the mästhe bräder the kunne bringe tilwåge. The komme her well till motte. Datum Denn 30 Decemb. Anno 43.

(Stockholm) den 31 December.

*Till hr Gustaf Olsson om Frans Trebows tillämnade salt-
sjudning och om utskeppning af mastträ och annat trä-
virke från Vestergötland.*

Riks-Registr. 1543, II, fol. 197.

Till Her Gustaff att han handler med Bönderne som boo vtt med Wäner i Westergötland thet Frantz Träbow motte på sin egen omkostt lathe fälle till en Skiplödhe eller två Masteträ och lathe skeppe Westfartt och köpe Saltt igen, seden komme then Salttsjudning på gång her i Swerige som han vtt-loffuet haffuer. Datum Denn 31 Decembris Anno 43.

Wår synnerlig gunst tilförenne etc Wij giffue eder tilkenne Käre Her Gustaff, hurulunde thenne wår tro tienere Frantz Trebaw hafwer för någon förlijden tijdh sedenn genom Segell och Breff, lofwedt och förplichtedt sig her för oss, thet han wille komma på gång och vprette oss her i Rijchet en Salttsjudning, som är att siwdhe Salt vthan saltt, huilket vthen twifwell menige Rijchet fastt nyttigt wore huar samme konstt elliest kunne räztligen komme till gångz, Så efther thesse fharlige wärdez Lägenheter, och thet inwertes buller och obestånd som nu een tijdh longh ty werr, her i Rijchet för handen warit haffuer giordt her stort hinder vthinnan, så att man icke haffuer kommit thes widh, eller haft Lägenhet och tilfalle att ahnfänge slijk Salttsjudning, Så haffuer han ähnnu annen reese budit sig till, att han sitt förre Lyffte och förplichtelse gerne fullborde och fullföllie will, och på thet han sådane Salttsjudning theste bätter kunne till gångz komma, hafwer han vnderdånigen ahnlanget och begärat vårt gunstige förloff och tillatelse att han motte ther nidre i Westergötland nogon städtz vth med Wäner lathe hugge och fälle på sin egen omkost och taring, Och föruthan

wäre vnderdånens besuäring i ene motte eller andre en Schiplödhe eller två med Masther, Läckter, Raffter, och annet Graan eller Furetimberskog till att lathe skeppe Westfartt och köpe Saltt före igen, när Gud wille thet motte ähn en tijdh komme i en bättre rolighet och fridhlick ahnstånd igen, Hwilken hans ahnlangne Bönn och begäran wij honom gunsteligen vndt och efterlatidt haffue, Hwarföre är wår willie och befalning thet i wele (: när lägligheten sig så begifwer :) ware honom behielpelig och fordelig hoss Bönnderne, ther han achter hugge lathe, och fälle slijkt timber, gifwendes them thenne Mening in, att han them med ingen Deell, hwarken med Arbethe eller annedt beswäre eller förtwngschall med mindre han giffuer them lijke och skääll, och betaler them redelige, både för Timber, Kostt, Fetalie, och huad annen nödtorft han bekommer vtaf them, Så må i och haffue ther itt inseende med att och så skee motte. Datum ut Supra.

Stockholm den 31 December.

Till Bogesunds borgare, att de skola flytta till Jönköping.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 197 v.

Till Bogesundz Borgerne, att the äre förtenckte flyttie ifrå Bogesund och vp till Jönekepfung Datum ultima Decemb. Anno 43.

Wår gunst tilförenne. Eder förtäncker well Bogesundz Borgare att wij för nogon tijdh sedenn schrifwe eder till och befalthe att J schulle wara förtenckte vthj flytte eder ifrå thet Bogesundt och vp till Jönekepfung, efter thet menige beslut som wij och wårtt rådth på Rijchsens bästha ther om giortt haffua, Nu förnimme wij att i samma wårtt budh och schrifwelse fhöge achte, vthan skiutha opå att the Jeneköpfungz Borgere sådant wälle skole, och att i heller willie flyttia eder in på Landzbygdenn, och bruke ther Landzköp huru i kunne, ähn i wele komma till Jene-

köpfung, och bruka i så motte mykit Myterij och sielsindt snack. Så förundrer oss icke lithet, att i wåre budh och Breff så förachte, och inthet mhere wårde huad wij schrifwe eder till, så skole i thet wethe att huar i icke snarligen packe eder tijtt som wij eder befaledt haffue, wele wij ene gånge så läre eder Mores, och sökie eder hemme, att i på en annen tijdh skole läre och wethe att wij som eder Herre och Konung äre, eder sådant budit och befaledt hafwe, och her nästt gerne achte och holle, huad som wij eder biude och befale, Hwar och nogon af edher bruker ther i Bogesund her efther nogon Köpmandz handell Borgere närning, Stadz frijheter, eller nogot Landzköp vth på bygden, Dhå sätter ther fulkomlig troo och lijtt till, att wij skole lathe fhören dheden på Halsen Ther rätter man eder efther. Datum ut Supra.

(Stockholm) den 31 December.

Öppet bref för Håkan i Björkefalla i Nässja s:n, Tweta härad, Småland, att återkräfva sin under upproret förlorade egendom.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 198.

Öpett Breff för Håkonn i Bierkefalla i Nässija Sochen i tweta Häradt att han frijtt och obehindret må kennes wijdh sitt igen, som han i thet förledne Smålenske vpror mist hafwer. Datum ut supra.

Wij Gustaff med Gudz Nådhe, Swerigis Göthis och Wendis etc Konung Göre wetterligit, att efter thenne Brefwijsere, Håkon i Bierkefalla i Nässia Sochenn i tweta häradt, hafwer för oss klageligen berättedt och tilkenne gifwit, hurulunde han nu i thette förledne Smålenske vproor, hafwer mistt mäst all then Deell han åtte, af then Förräderehoop, som så lupe aff och till, och togho ifrå the Danemän som oss och Rijchet trogne och rättrådige

wara wille, Och hafwer ther hoss ödmiukeligen begärat wårt Breff och nådelige förschrift, att han frij och obehindret må kennes wijdh sitt igen, som så werligen honom ifrå röfwat är, ehwar som helst han thet beslå och öfwerkomma kan, hwilket wij honom aff wår synnerlig gunst och nådhe vndt och efterlåtidt haffue, Hwarföre biwde wij wåre Fougder och Befalningzmän, och alle andre som för wåre skuld wele och skole göre och lathe att the äre honom i thenne saken behielpelige och förfordelige, för-schaffendes thet han må komme till sitt igen, ehwar som helst [han] thet igen finne kan, icke görendes honom ther vthinnen nogot hinder eller förfång wijdh wår ogunst. Datum den 31 Decembris Åhr 1543.

Stockholm den 31 December.

Till borgmästare, råd och menigheten i Nylödöse stad, att flytta staden till en bättre plats och befästa densamma, och lofwat dem deremot några års skattefrihet.

Riks-Registr. 1543, II, fol. 198.

Till Borgemestere och Råd, samt Menigheten som bygge och boo vthi Nyelödse, att the flyttie sine Hwss till en annen platz, ther the sig ytermere befästhe kunne. Datum ut Supra.

Wij Gustaff med Gudz Nådhe, Swerigis, Göthis och Wendis etc Konung, Tilbiude eder wåre trogne vndersåther Borgemestere råd och Menigheten som bygge och boo vthi Nyelödese wår gunst och nådhe tilförenne. J haffue vthen twifwell Käre vndersåther tijtt och ofthe, både när wij vthi eigen Personn ther nidre hoss edher wore, så och när edre Sendebudh mäst huartt åhr her vppe hoss oss warit haffuer Thesligesthe af wår troo Mann och råd Her Gustaff Olsson hört och förnwimmit the beswåring och insager som wij hafwe om eder By Nyelödese, så att

samme Nyelödse ligger oss och then menige Landzende Westergötland fastt mhere till fylthes, och snare sagdt heele Rijchet vnder ögonen, ähn till nogon beskydning, froma, eller fordell. Förty ther Gudh förbiude, att menige Rijchsens och alles wåre hätske Fiender (: som nogh tilbefruktendes och förmodendes ähr :) giorde något fientligit ahnfall in i then Landzenden, wore ther dhå hwarken rådth eller tilfålle att förswara sig af then Bynn, mykit mindre att göre Fienderne nogott alfwarligit mottstånd, efter then Lägenhet och tilfålle som ther är, Och förthenschuld hafwe wij troligen och alfwarligen rådt och förmanet edher, att i wille dog annorlunde tencke till sakenn och heller i tijdh och timme fhöre och flyttie eder Hwss till någon annen platz ther i eder ytermere befåsthe kunne, och vthi alle ahnfechtninger bättre förwardhe bliffua motte, ändog sådane wåre trogne förmaninger och godh rådth till thenne tijdh hoss edher fhöge eller alzinthet haffue achtethe waridt, efter som her hoss oss i Rijket mästt tilgå plåger, att thet Man will haffua fram, eller betenckie kann till eder och Menige Rijchsens nytto och gagn, thet will man allt haffua tillbaka, huilket oss dog storligen förundrer att i så slått achte eders eigen wålfårdt, och mykit mindre menige Rijchsens skadhe och förderff. Förty wij giffue eder thet sielffue tilbetånkendes, att hwar Gud förbiude Richsens openbara Fiender, som är then omilde gamble Konung Christierns anhäng och förwanter, eller nogre andre som åstunda och fast t[r]enckte efter thette wårt Fådernes Rijches och alle thess inbyggers skada med nogonn wellig macht och ewighe förderff thet Gud dog nådeligen afwende giorde ther Landgång eller wålleligen belågredhe eder By, Dhå wille wij gerne wethe, huru i wille förswara eder eller göre Fienderne afbråck, efther ther åre dog arme grafwar kring om Bynn, nidsunckne waller, och twenne Bulwerker, så att man med ringe Skytt kan skiuthe ther twårt och ånde-

långz egenom ehwar man will, Så ligge ther och höge bärgenn i thet nästhe på alle sijdhor om Bynn, så att the och kunne skiuthe alle Gather twert och ändelångz att ingen sig blotta(!) kunne, och elliest sielsinde lägligheter, som i sielffue thet bäst wethe Och för sådane ordsaker och lägenheter skuld hafwe wij itt stort betenkende i saken, icke wethe huad wij ther aff förstå skole, att i så nödigt till then platz ther i nogon ytermere Befästning, och bättre lägenhet hafwe motte Menige Rijchet och edher sielfwe till nytto och bätter bijstånd flyttie wele, Och hafwer thenne handell endeles itt sådant anseende, lijke som i tilfridtz wore, huad heller wener eller Fiänder hade samme By, efter eder tilewentyrz blifwer så hemligen gode ord gifne, och mykit och stort lofwat och tilsagdt, Så wele wij dog till thet högsthe förmane edher att i wele eder icke förföre eller bedrage lathe, förty i måge tenckie eller tro huad i wele, eder må och lofwes så store frijheter och lyfter som the störst wara kunne, thet blifwer dog eder inthet hollit, kan och skee att begynnelsen blifwer well godh Men widh ändenn skole i annet finne, rådendes eder förthenschuld, att i see till hwem i tage i hand för ähn i gå i Danzenn, J wele och så ihugkomma huru then omildhe och gamble Konung Christiern hand- lede och sig skickedhe meden thette Rijchsens Regementhe stodh i hans händer, thesligest om icke i så well som flere Rijchsens Jnbyggere hafwe waridt med att fördrifwa och föriaga honom, Må i förtenschuld sättie ther fulkomlig tro och loffuen till, att huar förb:de then gamble och omildhe Konung Christiern, eller nogon af hans Blods Förwanter eller ahnhang, finge ähn ene reese Regementhet och wold vttöfwer eder, eller andre Rijchsens Jnbyggere som the nogh åstunda och eftertränckte, skule i well see och förnimme, att thet bliffue eder icke mhere ähn andre som honom haffua hulpit föriagha skänckt eller tilgodhe holpitt. Hwarföre wele wij ähnnu till thet högsthe, rådhe och för-

mane edher, att i wele betenckie sådane Lågenheter och eders eigen så well som menige Rijchsens wålferd fromma och långligit bestånd, och huad skadha och förderff menige Rijchet så well som i sielffue thet(!) igen(!) bekomma motte, Hwar Gud förbiudhe Fienderne finge samme By in, J wele förthenschuld ähnnu tenckie her annorlunde till, och så lagat att i måge byggie eder By på nogon annen platz, och ther som i sielffue bättre wore förwardhe och heele Richet ähn ytermere och större tröst till eder hafwa kunde, och opå thet i icke skole haffua eder att beklaga att sådant för fattigdom skuld tilbake bliffua skulle, äre wij tilfridtz så fierren, att i taghe eder saken flijteligen, och med alfwar före, att vnne eder på nogre åhr tilgörendes, skattfrije, på thet att i thes welwilligere skole lathe eder finnes i thenn motten, J wele nu betencke eder eigen welferd, och huru mykit then Menige Landzende Westhergötland, och snarest sagdt heele Rijchet ther om ahnliggende är att i motte hafwe ther en fast Stadh, ther man kunde haffue att förlåthe sig till när om tränger, täncker förthenschuld her alffuarligen till som aller störste macht opå ligger, Och wether oss her opå itt oförsumligt betenckende och swar igen, ther wij oss efter rätte och tilförlåthe kunne. Datum Stocholm Denn 31 Decembris Åhr 1543.

(Söderköping?) Utan dag.

Rådets enhälliga förslag — på konungens nådigaste förbättring — till åtgärder i afseende på de farliga tidsomständigheterna, såväl inom, som utom riket.

Svårläst, af fukt skadadt concept af Georg Normans hand i kongl. Riks-Archivet, 5 ark, hvaraf 2 blad oskrifna. Troligen härrör denna handling från Julii eller Augusti.

Radtslag awff den articuln belanghen die jurlendischen sacchen mit den pawren

Erstlich obschon den pawren gantz vnd gar nit zu betrawen jrer loffte vnd zusage, Dennoch vmb bosicherung

wider die awslendischen fheinden vnd auch dieweile itzer die pawren sich merenteils ergaben: ist awff K M:t gnetigt vorbesserung jm radt einheliclichen vor gut vnd gerathen ahngesehen wurden.

Erstlich, ein offentlich Edict dar jn den pawren alle so sich zum gehorsam ergeben vnd auch die anderen so noch vmbherstreichen bozwingen vnd ahngreifen wollen, solle ein kuniglich Christlig vnd feilig geleit vhur alle gefehr bey zwen der vornembsten Swedischn Redten ahngekundighet auch vast vnd gantz vnuorbrocchen von fougten vnd bofelligtshabern gehalten werden, Das Edict oder geleidt solle der herr Canceler szelbs stellen vnd dar nach transferet(!) werden, auch das die K M:t muchten die vornempsten der bawren von dar wes nhemen, vnd ahn die orter jres Reichs vorordenenn, dar die K M:t sich nicht hat zu beferen auch ist vor gut ahngesehen die K M:t wolle auss jederen hereda vher der vornemsten buren zu jnen vorschreiben vnd szelbs mit jnen redten. Vnd nach deme zu szodanem awffrur entteils die pffaffen grosse vrsach gegeben szulchs noch taglichs vnderstecchen vnd scyben helffen, Das man sie mit neuern Eide bostercke szulche vngehorsam mit fleissiger vormanung des gotliches worts, mit etlichen gewissen orteren der scrifft, so vhur die vbrikeit lauten, ein jeder jn seiner kirchen, abst[r]affen solle vnd so jemandts der szelbigen nhu oder hinferner demenkegen gefunden, den anderen zum schew vnd ebenbilde mit Sweer peine vnd todte offentlichen wie die meineidtigen gades vorgessen ahnebarmhertzikeit zustraffen.

Auch ist bodacht wurden: so ebwen sich die pawren etlicher boweisslicher vberlage vnd boswernus so jnen ebwen von den bofelligtzhaberen muchten boschen sein, das man das szelbighe Reuiedieren vnd anderen muge dar mit die gepreche auch grundtlich muchten entsceiden pleiben.

Deweilo nhun aber den pawren so gantz vbell zu vortruwen vnd man sich des beij jnen musz teglich vor

bosorgen, das sie nit ebwen awff vortrostung der burghundier vnd anderen muchten sich widervmb vhil erger den vhor, erroghen, ist vhur gut ahngesehen wurden, das vnser g k vnd her sich des kriegsfolcks so vorhanden, nit gantzlich bloesse ehr denen(?) jre K M:t muge gesichert sein beide vhur fremden jnfall, auch jrer Eigenen bauren vntrow, besonder abrechenen lasen mit wie vhiel des selbigen kriegsfolcks zum einen fein[d]lichen vorredterischen ahnlawffe muchten genuchsam vorwaret sein vnd pleiben, Das man das szelbige kreigsfolck awff geleghenen orter des Reichs dar eben best von nothen sein wyl, als ebwen bede von wegen der bouren auch der fromden Ein teils jn Smalandt vnd Calmaren, ein teils zu Nienlose auch jn Finlandt, solle vorlegt werden, vnd so ebwen ahn prouiantd mangelde das man es ausz tewtzschr nation furterlichst ahnbringen vnd zuzufhuren lassen bostellen.

So aber der K M:t notturfft nit furteren wurde szulch kriegsfolck jn grossen vnkosten lenger zu behalten das die Konigliche M:t das szelbige jre kriegsfolk muge jren buntvorwanten so es ahnnemen vnd gerne betzalen wolle mit guter pasbort vberlassen vnd zuscicken.

Awff das auch die bawren so vhill mher muchten gescheuert vnd gescrocken werden, soll man den diejenigen dar awff sich die pawren etwas vortrostet, thetlichen ahngreiffen, vnd jn jren landen der gestalt vorhin rvren(?) lasen, das beide die jn vnd awslendischen dar durch muchten einen schew bekommen, Vnd solte auch szulchs dem K zu Denmarken zugeschriben werden das es dar zu auch mit scipff vnd leueten thun muge Deweilo die vorbuntnusz der gestalt z[w]uschen Sweden vnd Denmarcken vorfasset das der eine ahne des anderen radt jn szulchen fhellen nichtst boghinnen noch vornhemen solle.

Furter Es wollen sich die K M:t v g here dusser itzigen zeit szelbs gnetigst erinnern auch entlichen vormerchen lassen ob auch jre M:t die Condition so von den

Frantzosen vnd Cleue werden vhurgeslagen, sein ahnzunemen dan ahne das ist vns jn den sacchen mit nichst vhur-
slege zu thun noch zu Radten,

vnd awff das die K M:t zu dem szelbigen szo vhiell
besser muge gereichen, wollen die szelbigen jre M:t die
vrsacchenn welchere jre M:t jm ahnfang zu szulcher vor-
wantnusz mit Franckreichen hat bowegt, gnetigst zu hert-
zen jnfhuren vnd vberwegen

Odateradt.

*Till konung Frans I i Frankrike, angående konungens och
Sveriges ställning, befrielsekriget, upproren inom landet,
förbundet med Frankrike, m. m.*

Efter en i kongl. Riksarchivet befintlig, i Paris författad, och med intyg om
dess riktighet af bibliothekarien Aimé Champollion fils försedd afskrift af originalet i
Nationalbibliotheket derstädes. Afskriften hvamlade dock af de gröfsta fel, hvarföre
den ånyo, genom svensk-norska legationens i Paris benägna försorg, blifvit collationerad
med originalet. Den har till öfverskrift: »Response du Roy de Suède aux articles
du Roy de France en 1543». Efter slutet står följande anteckning: »La présente
coppie a esté prise sur un original apporté de Suède sur le dos duquel est escrit:
Reponse du Roy de Suède a mes articles du 14e Aout 1543».

Capita legationis tuæ Serenissima Regia Majestas satis
nunc abunde intellexit, nec aliud inde quicquam Christia-
nissimi Regis, fratris et consanguinei sui longe amantissimi
singularem animi in se benevolentiam summum studium
et amorem integerrimum colligere potest. Quod vero non
ita statim ad ea quæ proposuisti respondere, nec ea te
acceleratione quâ operæ pretium pro conditione rerum
quas proponis fuisset, expedire potuit, omnino non dubitat
Rex Serenissimus quin tu pro tua qua es industria ipse
melius, quam quod nos longam propterea excusationem
hic coram te instituamus, suam Majestatem excusatam sis
habiturus.

Principio enim sui Senatus Principes viri et præcipui,
quorum gravi auctoritate in hisce maxime arduis negotiis

potissimum opus erat in longa illa ac perplexa legatione annum jam ultra fere et dimidium procul abfuerunt. Ipsi enim, ut qui hujus rei tractandæ et etiam conficiundæ gratia jam pridem erant ad vos destinati diuque post reliquos remanserunt, quid post tractatulum illum quem D. Normanus secum ex Gallia rediens attulit cum Rege Christianissimo insuper actum esset et conclusum scire potissimum potuerunt, præterquam quod etiamsi nihil quicquam amplius præter illum ipsum tractatulum venisset ibi vobiscum in deliberationem, tamen quam ægre sine potissimum suorum suffragiis in re adeo magna aliquid Rex aut Princeps aliquid quod sit ratum firmum, et quod etiam ferre durationem queat, constituere possit ipse facile dijudicare potest.

Huc accedit fatalis illa Regni intemperies, qua hanc totam Rempubicam velut pestilentissimo quodam morbo intra sua viscera jam aliquandiu horribiliter laborasse plus satis vidisti. Annis enim jam plus minus quatuor et viginti, ea semper divinitus sibi concessa fœlicitate hoc Regnum Rex Serenissimus administravit, ut nunquam ante eum diem, quacumque id nunc fortuna vel infortunio accidat, tantam calamitatem, tam horribile malum, cujus modi hæc est nostrorum intemperatissima rabies visum sit in hoc Regno; quod malum, quæ intemperies, ita omnes Regni ordines hactenus exercuit et adhuc quotidie exercet, ut ad illud ipsum extinguendum omnes reliquis rebus omnibus interim relictis, tanquam ad commune totius Regni incendium, accurrere, omnia nostra consilia conferre cogamur, Hisce igitur tam periculosis motibus, hac civili dissentione, atque adeo seditione, plus quam tribunitia, dominus noster clementissimus impeditus facile veniam impetrabit, opinor, si non ita statim res externas accelerare sibi licuerit, et petit Rex Serenissimus Dominus noster, ut quia neminem competentiore, sui hujus justissimæ excusationis testem apud Regem Christianissimum habere

potest, quam te, qui has turbas ipse coram intueris, bona fide, sicut omnino te facturum non dubitat, exponere, seque de longa mora apud Regem Christianissimum Dominum tuum sedulo excusare velis.

Nunc ad capita tuæ legationis venimus, quorum primum omnibus modis suadere videtur, quocumque id pacto fieri poterit, ne cum nostris belligeremur, cum quod intestinis et civilibus bellis nihil unquam rebus publicis perniciosius esse potest, tum quod Principem nihil quicquam magis ornet quam in suos Clementia. Quod si vero tanta fuerit rusticorum indomita protervitas, ut se nulla ratione, nullo consilio Regi[s], flecti aut refrenari patiatur, fore ut ad coercendam ipsorum improbitatem, Rex Christianissimus, pro eo, quo inter se sunt arctissimo foedere juncti, fratrem suum totius Regni sui viribus, omnibus copiis suis et facultatibus sit auxiliaturus &c, pro qua re et pro qua animi promptitudine Regis Christianissimi, principio gratias agit Rex Serenissimus immortales, operam etiam daturus quacumque occasione referre, et vicissim, vel quovis loco, fortuna quavis, eum se et re et consilio exhibere, qui, pro salute et dignitate fratris sui longe charissimi, nihil non suscipere paratissimus videatur. Estque profecto Regi Serenissimo summa illa omnis generis officiorum Regis Christianissimi oblatio, veræ amicitiae, ut quæ tum demum quando sunt res adversæ, cujusmodi sit (ut ille inquit) apparet certissima quædam significatio, argumentum certissimum.

Et quanquam Rex Serenissimus omnino non dubitat quin ad Regem Christianissimum, vel sparsis rumoribus, vel falsa quorundam et calumniosa relatione pervenerit Serenissimam Regiam Majestatem ad hos civiles Regni sui motus, ad hæc intestina bella, occasionem aut ipsam dedisse, aut certe, non nisi sanguine, posse placari etc, et propterea Regem Christianissimum fratrem suum ad clementiam (qua sane nulla virtus principe magis digna), sedulo cohortari, tamen Serenissima Regia Majestas magnopere op-

taret, sibi vel coram vel litteris satis declarare licere quam indigne hanc calumniam patiatur.

Cujus modi enim regni hujus status, quam miserabilis omnium bonarum rerum conditio in eo, ante quam Rex Serenissimus Gustavus Imperium suscepit, fuerit, quanta et contra in Sueciam ejus merita, quantum in universos totius Regni ordines studium semper extiterit, quanta pericula subierit, quantum denique tot annis pro communi bono ad extremum jam, usque adeo etiam tabem(?) elaboraverit mauult ejus Regia Majestas ex historiis Regni hujus quam a nobis in præsentia altius repeti.

Neque interim tamen dissimulandum, eo tempore quo immanissimus crudelissimusque ille tyrannus communis hujus nostræ patriæ, non dicam nunc hostis, sed deprædator, Christiernus, nunc captivus, quo jure, quaque injuria, Sueciam invaserat, omniaque in ea igne ferroque circum quaque vastaverat. Visa est Suecia jam tum non amplius alicujus aut Regni aut Policiæ formam habere, sed velut vinea quædam, aut ager, in quem apri, seu indomiti quidam sues, irrumpentes omnes segetes, omnes plantas in eo non conculcant modo ac convellunt, verum etiam radicitus excindunt, sic indomitus ille, et vere Calydonius aper, in hoc Regno grassatus, ut novum regnum constituere prope jam facilius, quam constitutum in aliquam formam redigere esse videretur, ibi tum omnis veræ Religionis cura erat neglecta, ibi omnes bonæ leges, ut quæ alioquin, inter arma silent, adeo erant extinctæ, quod non amplius legibus, sed mera potentum libidine omnia sursum ac deorsum ferebantur. Nulla erat Regni libertas, erant omnes Regni Incolæ tanquam vilissima quædam mancipia, sub crudelissimum illum tyrannum in extremam servitutem redacti, omnes proceres Regni et primates in conspectu suarum conjugum tanquam ad aras mactabantur, omnes munitiones Regni penitus erant excisæ, hæc aliaque infinita crudelia, si pro magnitudine non homines nostri, quorum

tamen maxima pars probe meminisse potest, contestantur, testantur sane diruta passim urbium moenia, in quibus quanta in hoc prius florentissimo regno Christierni fuerit immanitas simul et crudelitas. Hærent adhuc manifesta quædam vestigia, quæ, si ipsa fari possent, magnitudinem hujus atrocitatis explicando, tibi affectus moverent.

Hinc seu ex tam miserabili sorte Patriam victoriosa manu asserere in pristinam libertatem et in formam bene constituti Regni redigere. Num sit male de suis mereri? Num sit occasionem dari ad tumultum et ad seditionem? Regem Christianissimum, vel alium quem vis, Rex Serenissimus judicem appellat.

Neque tamen inficiamur satius esse, et ad constabliendum Regnum firmiter amore et benevolentia suorum sibi omnes adjungere, et propter concordiam, qua ad sui ipsorum conservationem Imperia cum primis opus habent de suo iure aliquid remittere, præsertim hisce periculosissimis temporibus, quibus leui momento Res publicæ moveantur etc, hæc omnia prudentissime a Rege Christianissimo cogitata, ut nos vera, utilia et necessaria esse fatemur, ita etiam eo nos totos incubuisse te intelligere et etiam domino tuo referre serenissima Regia Majestas te magnopere orat.

Præter quam enim Rustici nostri nihil quicquam in universum comminisci neque proponere possunt, quod eos vel ad justam aliquam querelam, tantum abest ad publicam seditionem concitandam merito impellere debuerat, etiam eam pœnam, quam omnibus legibus seditiosi meruerant, animi sui clementia fretus, jam pridem eis indulgere adeo dedignatus non est Rex Serenissimus, quod etiam ipsum, qui caput et author hujus exitialis turbæ extiterat, in gratiam recipere omnino non dubitavit, et quod publicam salutem bonumque commune privatis adfectibus antefendum duceret, et quod etiam ac plane immerita clementia suos se meliores reddituros speraret.

Ex quo vero juxta sententiam Apostoli, omnis Magistratus ideo divinitus est constitutus, nimirum ut virtutibus honos et præmia, vitiis vero poenæ constituentur, veræ et sacrosanctæ Religionis prophanationem, tot nefariorum hominum sacrilegia, parricidia, virginum stuprationes, vagos concubitus, incestus, libidines, cædes, rapinas atque id genus alia innumera scelera et flagitia seditiosorum, quomodo tandem impune Christianus princeps dimittere potuit?

Tam tenentur Reges et Principes (quicumque sunt), Religionis quam publicæ tranquillitatis curam gerere, et cum scriptura eos nutritios Ecclesiæ adpellet, officium ipsorum requirit, non permittere eam libidinis suoribus infestari, quantumcumque propterea aut odium aut inimicitias sint incursuri. Et ob hanc ipsam causam coactus est Rex Serenissimus arma suis tandem inferre, quorum pro nulla alia re magis, quam ut verum timorem Dei, veram fiduciam in Ecclesiis nostris ferre nequeant, deinde etiam, ut sine omni Imperio, suo arbitrio vivant, has potissimum turbas nobis dedere. Et quia non aliter ad se pertinere, ut Christianissimus Princeps, Rex Serenissimus semper est arbitratus, mallet profecto ab Imperio discedere et quævis pericula subire quam ad tam atrocia dissimulando Dei optimi maximi iram tandem et vindictam incurrere.

Ne tamen ejus aut pertinaciæ, aut ferocitatis esse Rex Serenissimus videretur, quod nulla ratione ad ignoscendum animum sibi inflecti sinat, amicissimis Regis tui admonicionibus facile acquievit, et publicis litteris, quas remissorias adpellant, tertia jam vice, seditiosis pacem in omnes partes proclamari mandavit.

Habes nunc, vir clarissime, causas et rationes, non commentitias, sed publice notas in Regno, quæ optimum Principem, conditionibus etiam, quas jam sæpe pro recuperanda Regni tranquillitate proposuerat, prorsus frustratis, arma capere impulerunt. Et optaremus profecto hanc ipsam excusationem nostram publice apud omnes Reges et Prin-

cipes totius orbis terrarum extare ad restinguendas quorundam calumnias, qui nos foris, re omnino aut non intellecta, aut certe dissimulata, falso accusantes, in omni hominum invidiam pertrahere conantur.

Secundo loco, quod a te commemoratur, postquam exercitum illum Brunsvicensem anno superiori, Principe proffigato, dimissum iri audiretur a Rege Danorum, ut copiae in sua stipendia vocarentur, missum esse aliquem nobilem. Danum nomine Georgium Gluck eo ad vos in Galliam, gratia impetrandi aëris, quo ille ipse exercitus in propugnationem regnorum imperaretur, et illum ipsum Nobilem Danum cum nostris ibi legatis desuper contulisse, ipsorum etiam consensu, pactum esse cum Rege Christianissimo, ut numeratam ibi eis aliquam pecuniae summam nos Regi Daniae, fratri nostro charissimo, redderemus, et si quid forte praeterea ibi transactum fuerit, nobis sane antequam nostri redirent huc ad nos, constare satis non potuit, nihil enim ea de re scripserant; et quanquam quidem nobis non displicuisset consilium de convocando illo exercitu ad omnium nostrum utilitatem, tamen nos jam tum hic quotidie cogebamur conflictari cum nostris, qui omnem nobis ea Regni nostri parte commeatum intercludere, quominus Germanum militem(!) traducere huc liceret, conabantur, nihil quicquam potuimus amplius, quam quod ejus rei gratia ad charissimum fratrem nostrum Regem Daniae Serenissimum scriberemus, ut cum nos, bello intestino, et etiam itinerum difficultate, sicut et longinquitate loci impediri videret, illas ipsas Germani militis copias et suae ipsius dilectioni, et etiam nobis nostrisque confederatis in praesidia vocaret, quod si etiam frater noster charissimus facere potuisset, neque ille exercitus dispersus, neque nobis cum nostris tam diu depugnandum fuisset. Foris enim majoribus copiis aucti citius nostris expugnaturi fuisset. Quod igitur ad conscribendum illum ipsum externum exercitum, pecunia eo pacto quo constitutum fuerit ibi vo-

biscum in Gallia, apud Regem Daniæ non sit deposita, et propterea partim difugisse, partim ab adversariis interceptum esse, duplici ratione Regia Majestas se facile excusatam fore putat, et quod hac de re quomodocumque transacta vobiscum fuerit, nihil quicquam certi neque a suis, neque ab aliis acceperat, et quod dum domi bello civili omnia flagrabant, domesticis curis impedita, nihil amplius potuit. Haud mediocriter tamen dolet tam bonam ad augendarum virium occasionem neglectam esse. Quantumcumque vero est, quod nostri ibidem fide publice data ad Serenissimi Regis utilitatem mutuo sumpserint, æquum est ut reddatur; sicut omnino haud gravatim id se facturum Regia Majestas pollicetur.

Venimus nunc ad tertium punctum legationis tuæ, ubi dicis, communicatis cum Serenissimi Regis Daniæ consiliis, visum esse ex re omnium confederatorum futurorum, si hiis tam opportunis temporibus, conjunctis viribus cum Danis, uno impetu, omnes in Cæsarea nos, ut communes nostros hostes terra marique irrumpentes, vires ipsorum dibiletemus etc

Et si vero, quatenus controversia jure, non violentia agatur, nullam justam Cæsaream rationem ad impugnamdam Sueciam habere possunt; nulla enim neque hæreditario jure, neque pacto, sed mera tyrannide, præter jus et fas, contra omnem æquitatem Christiernus, sicut et Majores ipsius, Regnum Sueciæ occupavit; quapropter ad suos hæredes nullo jure devolui potuit; tamen quia videmus sic hodie esse tempora, ut non legibus amplius, sed armis passim contendatur, omnino non dubitaret Rex Serenissimus fratris sui fidelissimo consilio obsequi et acquiescere, firmatis cum Regis Daniæ præsidiis, arma Cæsareanis vobiscum inferre, sicut etiam, circumstantiis bene consideratis, facile sane fatemur ad res gerendas occasionem non incommodam quidem nobis hisce temporibus ostendi.

Orat autem vos Serenissima Regia Majestas, quo loco hactenus res nostræ in hac perniciosissima rusticorum seditione sitæ fuerint, in quantis adhuc periculis Regnum ab illis ipsis semel concitatis tumultibus versetur, vos considerare, et etiam advertere, quam futurum sit facile domi interna seditione rempublicam nostram laborare et simul foris arma capere. Neque enim extenuandum est hoc periculum, neque contempnendum; nam hostes et sectatores(!) nostri, intelligentes hos civiles motus in Regno extitisse, opportunitatem se nactos nunc pulcherrimam esse existimant ad invadendos Regni fines; quapropter, et ut id ipsum minori negotio, minori difficultate conficere queant, quantum possunt rusticos adversus nos subinde adanimant, eosque adhortantur ne ab armis discedant tantisper, donec ipsis præsidio venire poterint; quo fit quod Rusticis (et si quidem externo milite, quominus ita subito erumpere audeant, non nihil terrentur), tamen non sit fidendum. Neque Serenissimus Rex fratrem suum celare potest, postquam divulgatum est, inter se et ejus Celsitudinem novum foedus, idque et offensivum et deffensivum ictum et initum esse adversus omnem hostem etc, non ab una parte nobis insidias fieri, hoc prætextu quasi nos cum eo, qui ad perditionem Christiani nominis se se Turcæ addixerit, conjunxerimus etc, ut hoc mendacio, hac teterrima calumnia, nos apud omnes gentes odiosiores reddant, omnes adversus nos concitent. Nec est quod præter rem istius modi aliquid caussari velimus. Ecce tenorem litterarum quas ad exasperandos ac inflammandos ipsorum animos eorum Nicolaus Perenottus, dominus de Granvelle, fultus auctoritate Cæsarea, rusticis nostris scripsit; sunt enim bona fide in latinum translatae.

Sunt et aliæ quam plures, nunc Reginae et Gubernatricis Germaniæ inferioris Mariæ, nunc comitis Palatini, nunc etiam ducis Alberti, ut quorundam aliorum, tam vestrorum quam nostrorum inimicorum et hostium, datæ ad

rusticos nostros, et petitoriaë et hortatoriaë litteraë, ne arma deponant. Qua mob rem coacta est Serenissima Regia Majestas jam annum plus quam sesqui alterum, cum summa rerum suarum difficultate, magnum et instructissimum exercitum domi forisque alere, sicut adhuc quotidie (ut licet videre), alit domi, in eos, qui nobis omnibus male volunt, ut se quam munitissimum reddat, ne, aut hostibus non impeditis, foris aliunde, huc irruptio fiat, aut transeuntibus Militum copiis ad alios nostrorum confœderatorum vires diminuerentur.

Ipsæ tecum nunc cogita diutinus hic belli apparatus et sumptus ingentes, quos in suam utilitatem non modo, verum etiam propter salutem et ad conservationem suorum fœderatorum facere, longo jam tempore Rex optimus cogitur, an non Regium ejus ærarium exhauriant, an non debilitent tandem belli nervos. Neque enim Regnum hoc tam est nervosum, nec ejus vires sunt tantæ, ut in se tanta onera sine suorum subsidio sustinere diu valeat.

Publicaë exactiones, pensiones, omnia tributa, redditus denique omnes, quos quotannis pendere pro more antiquo, nostri consueverunt, annis jam ferme duobus, neque a seditiosis, neque a reliquis nobis redierunt; concedendum sane hoc erat tempore ne acrius monendo, etiam eos (ut est natura vulgi), concitarem, qui utcumque fuerunt tranquilli. Quidquid igitur expensum est isto bello de Regio nostro dimenso substractum et diminutum fuisse omnino existimabis.

Neque tamen propterea Rex Serenissimus de instituta expeditione, quantamcumque eam facere res sinunt, aliquid, sicut tu eam a Regia Majestate petivisti, prætermittit. Istitis enim diebus, copia nostra aliquot millium lectissimorum militum recta in Daniam procedent, capturaë omnem occasionem hostium vires quoad poterit infringendi, aut saltem impediendi ipsorum consilia et actiones, quas adversus charissimum fratrem nostrum Regem Christianissimum susceperunt.

Quibus vero de causis impediti citius mittere nostros non potuerimus, supra liquido est explicatum; quibus se etiam rationibus apud charissimum fratrem suum facillime excusatam fore putat Regia Majestas.

Cupit autem Rex Serenissimus Charissimum suum fratrem etiam hoc scire, reliquam auxilii partem, reliquum exercitum, quem, non minus ad propugnandum suos confederatos quam ad Regni sui fines defendendos, comparavit, ex suis stipendiis dimittere nolle, priusquam poterit videre majoribusne praesidiis sit opus in futurum, et petit propterea ejus Regia Majestas de rerum suarum statu, quatenus in bello processerit, quantum etiam perfecerit, quam spem de victoria habeat, Rex Christianissimus huc ad se per veredarios quam celerrime rescribere ne gravari velit; rebus enim utrinque bene intellectis, melius ab utroque poterunt curari. Neque enim diu in tanta omnium necessariorum rerum difficultate, qua hoc tempore regnum laborat, reliquum exercitum retinere in Regno suis stipendiis Rex Serenissimus potest.

Nam omnino considerandum est, sicut etiam anno superiori in Gallia a nostris est disputatum, si se socium hujus belli fecerit Rex Serenissimus, non uno, sed tribus locis periculum imminere, et propterea triplici propugnatione opus fore. Quod omnino vos etiam intueri et contemplari velitis; sicut etiam Rex serenissimus non dubitat hoc ipsum ea fide qua debuerunt a suis declaratum ibidem apud vos esse.

In eo enim quod vobis in gratiam frater noster Charissimus Rex Daniae Serenissimus transitum per sinum Orcicum Batavis occludit, necessarium erit serenissimum Regem Sueciae suam classem domi adparatam habere ad prohibendum eos, si forte vi armata percurrere et Regnum Daniae invadere praesumant, et quia ibi socia arma capere, conjunctisque viribus terra marique hostem arcere oporteret, futurum est ut non minus Suecos, quam Gallos

et Danos pro publicis suis hostibus habeant Burgundiones, nec magna difficultas est ipsos in eas Regni partes quæ Bataviæ (ut vides), prope e Regione sunt sitæ, aliquam hostilem incursionem facere, qua propter et ipsi opus erit peculiari quodam exercitu classeque navali loca ita undiquaque communiri, ne ibi occupata aut arce Regia, aut urbe, clavem jam nacti videantur ad totum Regnum invadendum, sicut nihil aliud nobis adeo etiam nunc quotidie ab ipsis est expectandum.

Nec levia sunt hæc: ingens enim periculum inde nobis iminet(!), ad quod evitandum, nos cum nostris graves sumptus etiam nunc sustinemus. Interea tamen nihilominus tot belli duces, tot militiæ præfectos in perpetuis stipendiis retinere, tot adparatas naves cum tota illa munitione navali vobis sicuti res postulet in præsidia nos habere necesse est.

Addo insuper quartum: nos et propter nostrorum perfidiam, et propter clancularios vicinorum quorundam insidias et conatus, externo milite nudari omnino non posse. Hæc seu sumptuum magnitudinem, si ea qua non dubitamus diligentia vobiscum perpenderitis, facile animadvertetis quantum oneris faciundo se hujus belli participem Serenissimum Regem sustinere oporteat.

Quoniam vero cœpit nunc inter hos duos maximos, potentissimosque Reges Galliarum et Sueciæ arcissima quædam conjunctio, æterna amicitia, fraternitas indissolubilis, par est alterum alterius, sicubi alteruter gravari se senserit onus comportare. Qua propter Serenissima Regia Majestas neququam etiam diffidit, quin charissimus suus frater Rex Christianissimus pro ea, qua est in alios, benignitate, ubi in quantis difficultatibus hactenus Rex Serenissimus sit versatus, quantas impensas fecerit, quantas quotidie faciat, quantas denique suscipiendo hoc commune bellum, non uno loco, sed multis pro non modo suis, sed etiam suorum fortunis tuendis et deffendendis facturum haud dubie oppor-

teat intellexerit, re et consilio ei vicissim oppituletur. Hactenus tibi Rex Serenissimus ad ea quæ tuæ legationis potissima esse videntur perbenigne respondit; quod reliquum est gratias agit ejus serenitas magnas et ingentes, primum et maxime omnium pro singulari illa animi benevolentia, pro summo illo honore et reverentia peculiari, quam communicando ei Sacratissimum suum ordinem Rex Christianissimus exhibere voluit, non intermissurus etiam, quin quandocumque poterit ea omnia faciat, quæ ad gratum Principem, tantique honoris non immemorem pertinere videantur. Nulla etenim majori ab ullo Principe amplecti benevolentia potuit, quam eo signo donari, quo, priscis temporibus, vetustissimi Reges et Principes se se in perpetua fœdera magna Religione junxerunt, et quia habet profecto hoc signum aliquid præ cæteris passim ex fabulis Poetarum sumptis præstantius, quod nos etiam veræ Religionis merito admoneat, tanto igitur et charius et antiquius pretiosiusque Regno Sueciæ in omnia secula esse debet. Videtur enim sacrosancta illa divi Michaelis Archangeli imago collum Regis aureo torque circumdans pulcherrima quædam figura esse rerum gravissimarum, quam intuentes cogitemus nobiscum, veteribus non sine gravissimo consilio sic placuisse. Haud dubie enim significare, et velut per imaginem ob oculos ponere voluerunt Regna et Imperia adversus horribiles impetus Sathanæ, divinitus per Angelorum ministeria conservari ac custodiri, ipsorumque tutela maximorum Regum ac Principum animos in perpetuam concordiam ad conservationem Ecclesiæ, tanquam torque quadam oportere connecti.

Quemadmodum et antiquitus, ut Helisæi et Danielis historiæ præclarissimæ testantur, Regna in multis et variis periculis Angelorum præidiis Deus liberare voluit et conservare; eo enim alacriori (sicut haud dubie in ejus Regio vultu, quando ordo accipiebatur, legisti) hunc ipsum ordinem in se Rex Serenissimus suscepit, tanquam divina

voce admonitus, ad Imperiorum conservationes, post verum timorem Dei, post veram fiduciam, concordiam imprimis, mutuam amorem, mutuam benevolentiam, maxime requiri.

Quapropter nos etiam Deum precamur, ut nova hæc nuper inter hos duos gloriosissimos Principes amicitia nata, nobis nostrisque posteris qui sunt, qui futuri sunt per secula, natis, in æternum felix ac faustum ad promovendam divini nominis gloriam, ad salutem ac prosperitatem omnium ordinum sit futura.

Secundo Principem virum Dominum Stenonem summa humanitate, summo simul honore, sicut et ipse magnifice prædicat, a Charissimo amantissimoque fratre suo amplexum et tractatum esse benevolentissime, animo accipit Rex Serenissimus non minus grato, me Hercule, quam sibi ipsi, suæ ipsius fortunæ, si honos fuisset delatus. Neque argumentum est obscurum longe majora Regem Christianissimum huad dubio esse facturum ad addiscendam disciplinam militarem et ad reliqua Regii animi ornamenta comparanda, si aliquando proprium filium frater ad fratrem sit missurus, et optat profecto Serenissima Regia Majestas Sueciæ in universum nihil quicquam magis quam tempora aliquando venire, ut aliquem de sanguine Regio Regis Galliarum Christianissimi fratris et consanguinei sui longe omnium charissimi hic in Regno videre possit, simulque in eum beneficiis, si non paria, saltem quam ferent res, maxima conferre liceat, ibi tum de optima ac paratissima vicissim bene merendi voluntate et studio singulari nihil quicquam debere speraret.

Postquam vero hæc tempora non ferunt Dominum Deum optimum maximum Rex Serenissimus sedulo, nosque simul cum eo precamur, tam bonum, tam liberalem Principem, ejusque posteritatem, ad emolumentum et ad utilitatem Christiani orbis salvum ac incolumem, quam diutissime in multa secula durare benigne velit.

Tuque Vir clarissime Regio nomine dicere domino tuo ne graveris, quicquam habet serenissima Regia Majestas Sueciæ rerum facultatum, fortunarum, opum denique et ditionum, id totum et omne ad charissimi fratris vota semper paratissimum fore.

Gustavus Rex.

Tillägg.

Stegeborg den 14 Augusti.

Till konung Frans 1 i Frankrike med ursäkter för konung Gustafs dröjsmål med svar på legaten Richers framställningar, om orsakerna dertill och återbetalning af de till svenska sändebuden försträckta penningar, Wild- och Rhengrefven Johan Philips utnämning till anförare för de värfvade trupper, som nu sändas till Frankrikes hjälp, tacksägelser, m. m.

Ur förutnämnda saml. i kongl. Riksarchivet af verifierade franska afskrifter ur Nationalbibliotheket i Paris, n:o 29. — Felaktigheterna deri hafva så vidt möjligt varit blifvit rättade. — Afskriften har till öferskrift: »Lettres du Roy de Suède au Roy de France 1543;» och på sista sidan är antecknad: »Copie à l'original apporté par le Sieur Richer Ambassadeur vers le Roy de Suède».

Christanissimo ac Serenissimo Principi Domino Francisco Galliarum Regi potentissimo fratri et consanguineo suo longe charissimo.

Serenissimus ac Potentissimus princeps Dominus Dominus Gustavus Suecorum, Gothorum Vandalorumque Rex s. s. [o: etc?]

Potentissime Rex, frater et consanguinee amantissime, optimus vir Richerius legatus et cubicularius tuus omnia quæ sibi a fraterna tua dilectione ad nos in mandatis erant, ea fide et diligentia, qua debuit nobis exposuit, et quia sicut ex nostrorum relatione, ita quoque ex ejus Propositis ea te in nos Regnumque nostrum benevolentia esse studio et amore, ut majore non possit comperimus, dignum existimamus esse primum et maxime omnium gratias agere tuæ fraternæ dilectioni ingentes, operam etiam daturi omnibus modis quocumque pacto poterimus, ne unquam tantæ

benevolentiae immemores esse videamur, quod autem aliquanto diutius illum ipsum tuum legatum in Regno nostro detinere sumus coacti, nec prius quod petivisti a nobis exequi potuimus, neque nobis neque legato tuo imputare tua fraternitas velit, ipse enim tempestive apud nos et urgendo et admonendo sedulo in officio, ut sedulum legatum decet, semper fuit, quid vero nos ab hac quam nunc fecimus expeditione hucusque impediverit, tua fraterna dilectio ex ea quam dedimus responsione scripta et obsignata facile intelliget, et petimus illam ipsam necessariam nostram excusationem apud te valere sinas. Quod attinet ad sex millia coronatorum, quae nostri in suam fidem a tua fraterna dilectione sub ea conditione, ut apud Charissimum fratrem nostrum Regem Daniae Serenissimum ad usum tuum rursus deponam acceperint, mandatum dedimus Cancellario nostro, ut cui ea pecuniae summa numerata sit vel Hamburgi vel Bremmis credere T. F. D. et pro eis satisfacere, et petimus quod haec solutio in Regno nostro facta non est, ne aegre tua fraterna dilectio ferre velit. Res enim nostrae in his maximis difficultatibus quibus jam aliquandiu laboramus aliter fieri non permiserunt. De exercitu nostro, quot nimirum terra quot mari signa pro hac nostra praesenti conditione expediverimus, intelliget tua fraterna dilectio ex litteris quas noster nuntius ad tuam fraternam dilectionem adfert, nos enim quia exercitum nostrum subinde magis magisque adaugere cogitamus, legatum tuum certiore reddere non potuimus.

Quoniam vero Duce Belli opus fore experto, legatus tuus existimavit, Cancellarium nostrum supremum Dominum Conradum a Piikior [D: Pyhy] in tuae dilectionis gratiam et favorem exercitui nostro in Germaniam mittendo praeficere non dubitavimus, nec gravati sumus, et si nunc longo jam tempore non sine maxima difficultate nostris Consiliariis Secretioribus caruimus, et propterea detrimentum haud mediocre rebus nostris, ut quae ipsorum consilio et indu-

stria moderari solebant in longa illa legatione accessit, ne tamen videremur aliquo modo rebus tuis deesse, summa animi promptitudine fecimus, præsertim cum hoc ipsum litteræ tuæ fraternæ dilectionis quas dictus Cancellarius habet postulare a nobis videantur, volumus enim ut cum nos simus inter nos arctissime conjuncti, nostros quoque utrique nostrum ubicumque res postulat, prorsus communes esse pariterque devinctos.

Quam ægre vero hisce periculosissimis temporibus Cancellarii nostri præsentia carere queamus, facile illa ipsa tua fraterna dilectio dijudicare poterit, mittimus tamen eum et præterea militum Dominum Joannem Philippum Viildt Salinæ et ad Rhenum comitem, quem cum propter eximias ejus virtutes, tum vero maxime quod tua fraterna Dilectio eum nobis commendavit, jure jurando obstrictum, nobis reddidimus, tum in tuam quam in nostram utilitatem pro ut ejus obligatoriæ litteræ habent, sperantes eos communicatis inter se consiliis pro nostra omnium ut debent salute sedulo evigilatos esse.

Tantum tuæ fraternæ dilectioni hoc tempore per legatum tuum, quem tibi ob singularem fidelitatem qua est in rebus tuis faciendis, procurandis et tractandis, quam maxime commandamus respondere potuimus.

Quod reliquum est, tua fraterna dilectio ex litteris quas noster nuntius ad te adfert intelliget. Deum optimum maximum precamur, te tuosque Charissimos liberos, totamque posteritatem tuam ad fælicem Regni tui gubernationem, quam diutissime saluam et incolumem diu conservare velit, sicut et nos, nostrasque omnes fortunas in tuam fidem committimus. Ex arce nostra Stekeburgo quarta decima Augusti, Anno Domini millesimo quadragesimo tertio, nostro sub sigillo.

Vester bonus frater et
Consanguineus
Gustavus.

Utanskriften: Christianissimo ac potentissimo Principi
ac Domino D. Francisco Galliarum Regi fratri consan-
guineo et confœderato suo longe omnium amantissimo
Charissimoque salutem.

BILAGOR.

1.

Bergsmännens och allmogens i Dalarne, Helsingland och Gestrikland öppna bref till innebyggarna i Noraskoga, m. fl. bergslager, om upproret i Småland, till hvars undertryckande de förre vilja utrusta fyra tusen skyttar, och om så behöfves gå man ur huse, och uppmanas de sednare att ock lemna konungen sitt bistånd. Mora den 19 Januarii 1543.

Riks-Registr. 1543, I, fol. 29 v.

Ett annett menige Dalernes bref till Noraskoga, Lindisberg, Skinseckeberg etc Datum i Mora prestegård Sanctj Henricj dag, Anno etc 43,

Wij effter:ne Sölfbergzmän, Kupperbergzmän, Järnbergzmän, och menige almoge, som byggie och boo j menige Dalarne, Helsingland oc gestringeland, Helse eder wåre wänner och gode grannner, som byggie och boo på Noraskoga Lindisberg, Skinseckieberg, Läkeberg, och flere the jernberg vdj Åkerbohårede och Närike, käriligen medh Gudh, Käre gode granner, Wij haffwe förnummitt, hurulunde en skalckehoop och förrädere partij, nidre j Smålandh, haffwe slagit sig tilhopa, och tagit sich ett ochristeligitt och farligitt buller och obestond före, emott wår käreste nådigiste Herre Konung Göstaff och menige Swerigis rike, j så motte, att the icke alleneste haffwe vp-satt sich emott för:de wår nådigiste Herre och Rikitt, vtan och wele drage hijtt jn j Rikit (oss och flere Swerigis jnbyggjere aldelis våtsporde, en vtländzsk och främmende Häär och Härskap, som är then omilde och gamble konung Christierns barn och theres tilhielpere på halssen, och så åter komme oss Swerigis almoge j sådane nöd och bedröfwelse, som wij tilförende, vdj samme konung Christierns onde regimentstijd, vnder waritt haffwe, Och haffwe samme Smälenninger, som wij förnimme, till sådane theris otilbörlige förrädere stycker, hwarcken för Gud eller menniskier, någon skälig orsack, Förty wij wetted vdj sanning, att hans nåde haffwer icke bewist, heller them, än oss annett än alt thet gott är, och än

gärne her effter bewise will, Män haffwe wij Swerigis almoge bewist Hans nåde någon tjäniste, eller waridt Hans nåde något till wilie, medh skatt, skuld eller annett, Szå haffwe wij och sielfwe nutid thet mäst till gode, Förty wij haffwe nu (: ty better :) j mång år sittit her j rikitt, vdj god frijd och roligheet, och haft god tijd, både på salt, humble, och annett, hwadt wij almogen skole holle vpå, Dherföre skole wij icke heller lathe oss thet ångre eller förtrythe, att wij haffwe Hans nåde nogett gott bewist, effter wij dog sielfue mäst thet till gode nutid haffwe, Och förthenskuld haffwe wij alle, som her j Dalerne, Helsingeland och Gestringeland byggie och boo, oss så samfält och endrecteligen öfwerens kommit, att wij jngelunde wele haffwat så giortt eller tilstädie, att then samme förrädere hoop j Småland eller annerstedz, skole trängie eller förtryckie Hans nåde j någon motte, vtan wele tage Gud till tröst, och sielfwe hielpe till att straffe allom them, som för:de wår käreste herre konung Göstaff emottstå eller fördärfwe wele, ee hwem the helst äre jnlendske eller vtlendske förredere, Smälenninger eller andre, Hwarföre käre granner och Dannemän alle, råde, bedie och högeligen förmane wij eder alle, såsom wåre gode granner och wänner, atj aldelis bliffwe faste wijdh then tilseijelse, medh hulskap och manskap, som j så wäll som wij, för:de wår kärste Herre och konung loffwett och sworitt haffwe, Och vm någon skalck eller förrädere wilde komme till eder, och före Hans nåde någon lygn eller onyttig snack vpå, som tileffwentys myckit skeer, Atj dhå jngen tro eller lijtt settie till sådant sälskap, vtan heller hielpe till, att straffa them, som tilbörigitt är. På wåre sijde wele wij näst Gudz hielp så bewise oss j tesse och alle andre saker, emott hans Nåde, och alles wåres fädernes rike Sverige, som wij wele och kunne wara till swars medt, både för Gud och gott folck. Och vpå thet för:de wår nådigiste herre, j och flere trogne Swerigis jnbyggie schole wette, att hwadt wij seije medh munnen skall och så wara wårtt alffwar, och wele thet medh gerningerne fulkompne, Dherföre haffwe wij vtaff wår egin frij wilie vtgiordt hans nåde och rikitt till tjäniste, her aff thenne wår landzende Dalerne, ther medh att hielpe straffe sådane förrädere hoop, ett märckeligit tall folck, som är Fyretusende gode skyttare. Och hwar mere behoff görs, dhå haffwe wij besworidt och samfält oss, att wele vtgå, medh hans nåde, man aff huse, och så hielpe att straffe sådane hans nådz och rigisins förrädere, att ther skall swijde effter, och theris barn thet icke förgäte skole, Och begäre wij förthenskuld, atj käre granner wele och skicke eder på ett tall folck, medh gode wärier, hwicke medh thet förste möthe medh wårtt folck, när the nu

komme dragendis, och theris höffwidtzman eder ther vm tilskriffwendis worder, Och wele så ene gånge, både j och wij, och flere tro Swerigis jnybyggere, så hielpe till att straffe sådane rigissens förrädere, att wij alle frandelis måge vdj frijd och rolighet sittiendis bliffwe, och göre wår Herre och konung then rettighet, medt skatt och skuld, som oss böör, och bliffwe vtan then farhe, att sådant selskap icke skole drage oss fremmend härskap och vtlensk här öffwer huffuudet, som the sig nu företagit haffwe. Käre granner thetta haffwe wij schriffwit eder vdj en god acht och mening till, och hoppes, atj och på edre sijde worde ther till tänckiendis, Och wele så wäll som wij meene wår käre Herre, konung och fädernes rike aldellis wäll, och som trogne Vndersåther böör och plictige äre, Och befale wij eder her medh Gud, Datum vt supra

2.

Höfvidsmannen Nils Larssons öppna bref till innebyggarna på Lindesberg, Noraberg och Noraskoga, med underrättelse om hans förestående aftåg, och uppmaning att möta honom med det manskap de ämnade utrusta. Koppaberget (i Februarii 1543).

Riks-Registr. 1543, I, fol. 29.

Nils Larssons öpett breff till Lindesberg, Noraberg och Noraskoga, Datum etc

Jach Nils Larsson Höffwidzman vtöffwer alt krigzfolck, som the Dannemän ther byggie och boo j menige Dalerne nu vtgiort haffwe, till K: Ma:tz wår nådigiste herres och menige rigisins tjäniste, emott then gamble och omilde konung Cristiern och hans barn och theres målsmän ett Helser eder Dannemän alle, som byggie och boo på Lindisberg, Noraberg och Noraskoga, käriligen medh Gud, käre Wänner och Dannemän alle, Giffwer iach eder käriligen tilkänne, att iach på Högbenempde Kon:ge Ma:tz wår nådigiste Herres wägna, nu waridt haffwer vppe j Dalerne, och på Kopperbergzlagen, Och handlet medt the Dannemän, som ther byggie och boo, vm ett märckeligitt tall krigzfolck, medh gode wärier, emott förbe:te wåre och rigissens hedzskeste och wårste fienders för:de konung Christierns, och hans anhangz fientlige öffwerfall, vpå thetta fatige rike, hwickitt wij dageligen anthen j Norige, eller her wijd Lödöse tilförmodendis är, Hwarföre haffwer iach nu giffwitt mich vpå tugett, medh samme folck och will drage medh them genist nid ått Wåstergötlandt. Så effter iach hörtt och förnummitt haffwer, att ther hoss eder på Nora-

berg och så ett taal folck, på kon:ge Ma:tz wår nådigiste herres wägna, och vdj Hans nådes besolding antagitt är, Och attj elliest ther hoss haffwe giortt hans kon:ge Ma:t ett tall folck till hielp, Hwarföre begärer iach gärne, att alt thet folck, som ther på edert berg, till rigisens tieniste nu församlet är, motte aldelis ware wederrede, så att the möte medh mich nu på (: her nempnes vtt tijd och städ :) medh theres gode och fulle wärier, och någon spisning, ther the kunne på nogre Dager till tess the komme till hopen, behielpe sig medh. Seden will iach wäll skaffe them theres månedz besoldning, och hwad the skole holle vppå, Så att the sig wäll skole åtnöije lathe etc Hwarföre begärer iag än nu, att vm ther än mere folck, än som än nu vtgiortt är förhonden wåre, attj dhå lathe fölge them medh, Thet skall näst Gudz hielp icke bliffwe för theris skade, Ther j Dannemän fult och fast måge förlathe eder till, Eder Gud befalendis. Aff Kupperbergit etc

3.

Bergsmännens och menige allmogens i Dalarne öppna bref till innebyggarna på Noraskoga, Noraberg och Lindesberg, med under rättelse om det bistånd Dalarne redan lemnat till dämpande af upproret i Småland, och uppmaning att äfven de måtte för samma ändamål utgöra ett antal folk. (Kopparberget(?) Februarii 1543).

Riks-Registr. 1543, I, fol. 27 v.

Menige Sölffbergzmändz, Järnbergsmändz, Kupperbergzmändz, Skattebönders och Landboors breff vdj Dalarne och Kopperbergzlagen till menige Bergzmän som byggie och boo på Norreskoga, Noraberg och Lindesberg Datum etc

Wij efter:ne Sölffbergzmän, Järnbergxmän, Kupperbergzmän, Skattebönder, landboor och menige almoge, som byggie och boo vdj menige Dalarne och Kopperbergzlagen, Helse eder wåre wänner och granner menige bergxmän och andre som byggie och boo på Nore-skoga, Noraberg och Lindesberg, käriligen medh Gud etc Käre wänner och gode granner, Som j vtan twill så wäll som wij hörtt och förnummit haffwe, hurulunde nu j thenne framlidne Sommer och Höst ett ochristeligitt och farligit buller och obestond, emot Stormectigiste Furste och Herre Her Gustaff medt Gudz nåde Swerigis, Götis och Wendis etc Konung, wår aller käreste nådigiste Herre, och

menige Swerigis rike, aff en hoop skogztiuffwer och förrädelig partij, ther nedre j Smålandh, haffwer företagit waritt, Till hwilcket obestond, then samme hoop, hwarcken för Gud eller världen, någon skälig foge eller orsak hafft haffwe, vtan vtaff theris egin ondzsko och skalekheet sådan otilbörlig handell sig företagit, icke betenckiendis, hurulunde Högbe:te wår aller nådigiste Herre, vdj then ytterste nöd och trång, dhå som ingen wilde tage sig thetta wårtt fattige fädernes rike till, vtan alle skynde och droge sig ther iffrå, och synnerligen effter rikitt, vnder en sådan blodgirrig Tyrannes och alles wåres fiendes hender, som war then gamble omilde konung Christierns wold och macht kommit war, Dhå lott sig för:de Kon:ge Ma:t thetta platt förlathne wårtt fädernes rikis och alles wåres nödh, älendigheet och bedröffwelse sig fast til hiärtadt gå. Och gjorde så myckit till saken, att han genom gudz tilhielp, frijede och frälsede oss alle vtaff then samme omilde blodgirig fiendes konung Christierns händer, wold och regimente, Och haffwer nu seden j mång år, vdj god frijd och roligheet styrtt och regeret thetta fattige rike och oss alle, så att wij för all vtlendzsk och fremmende macht haffwe beskyddede och förwarede waritt, Szå haffwer för:ne wår aller nådigiste herre hafft sine wisse och myndige Sendebud her vppe hoss oss, och sådane förtrut och otilbörlige stycker, som hans nåde j then motten oförskullet wederefarett är, högeligen för oss beclaga latidt, och ther hoss förspottt, hwad oss syntis, vm sådane otilbörlig och farlig handell och vm thet hulskap, troskap och manskap, som wij Hans K: Ma:t loffuet och sworitt haffwe, Ther till wij alle, som byggie j menige Dalerne, och på Kupper[ber]gzlagen, så swarett haffwe, att wij j thenne Landzände icke haffwe, vdj någon måtte, Hans Kon:ge Ma:t att skylla, vtan fast mere vnderdaneligen, för alle bewiste gunst och nåder att betacke, Och förthenskund, vdj alle motte, wele som retrådige Vndersåter trogne Swenske Män faste ståendis bliffwe vdj thet hulskap, troskap och manskap, som wij Hans nåde loffuet sworidt och tilsagt haffwe, Och vpå thet Hans nåde, och alle tro swänske män schole see och förnimme, att wij icke alleneste gå vm medh orden, vtan och wele, hwad wij loffwe och tilseije, fulkompne medh gerningerne, Dherföre haffwe wij nu vtgiord her aff wår Landzände, Hans Kon:ge Ma:t, och menige Swerigis rike till tjäniste, Ett Twsende gode skyttre, medh sköne arborst och andre wärier, hwilcke Hans nåde emott alles wåre och rigisins fiender bruka må och skall, Och hwar Hans nåde mere hielp behöffwer, Dhå haffwe wij loffwed och tilsagt Hans nåde, att gå vtt man aff hwse, och bliffwe faste ståendis med Hans nåde jn i döden, och så hielpe att straffe Hans

Nådis ohörige Vndersåter, och alles wåres fiender, att theris barn och barnabarn thet icke förgåte schole, Och effter oss inthet twiler, Hans Kon:ge Mat icke heller hoss the Smålenningar eller andre Riginis jnybyggere annett förtient eller förskullet haffwer, än alt thet som gott är, Och borde förthenskuld jngelunde, med sådan otacksamheet eller almennelige vpresninger, vtan heller medh all troskap, wälwilligheet och tryggheet belönett bliffwe, Wij haffwe dog jngen skälighet orsack hörtt, eller förnimme kunnett, som the Smålenningar, till sådane vpresning kunde hafft haffwa, annet än the föregiffwe vm fodringen, att hon tages noget högre vtt, än som j förtiden skedde. Ther the dhå icke heller än wij, nogen skäll eller rätt til haffwe, förty wij alle Swerigis jnybyggere, så wäll wij som the, och the som wij, äre jw täss plictige, att vtgiffwe cronones rette Skatt, Fodringer, och andre vtskyller, effter som tijdzens och landzens lägenheet förhonden är, och sig begiffwer, Förty wij kunne wäl besinne, thet Herskapett omöijeligitt wara will, att vppeholle Rikit, och försware oss alle riginis jnybyggere, för riginis och alles wåres fiender, all then stund sådant swårt och dyrtt köp är j Landet, som wij almogen sielfwe thet icke neke kunne, att allt hwadt wij haffwe nu att sälie, är fast dyrere, än thet j gammel tijd waridt haffwer, Szå kunne wij(!) almogen thet icke heller förundra, att wij giffwe foderpenningerne någett högre wtt, än som j förtijden skedt är, Och kunne wij förthenskuld Hans Kon:ge Mat vdj then motten jngen skuld eller orett giffwe, Begärendis förthenskuld, atj Dannemän, som byggie och boo på Noreskoga, Noraberg och Lindisberg, wele som trogne och retrådige vndersåter bliffwe faste ståendis, vdj thet hulskap och mandskap, som j så wäll som wij wår Käreste Herre, Konung Göstaff skyllige och plictige äre, Och atj wele så wäll som wij vtgöre Hans nåde och rikit till hielp och vndsetning ett tall folck ther aff edre berg, Och sielfwe både j och wij hielpe till, att affwärie alles wåres och menige riginis skada och förderff, Wij wele näst Gudz hielp j tesse och alle andre saker så bewijse oss emott wår Herre Konung, och fädernes rike, som wij thet för Gud och allt christed folck wele och kunne bekende wara, Thet oss och förhoppes j Dannemän vdj lijke motte görendis warde, som och oss alle sielfwe störste mackt vpå ligger, Och haffwe wij på K: Ma:ts wägna, och effter Hans nådis befallning, betroett och tilsatt thenne erlige godeman Nils Larsson till Höffwidzman för samme wårt folck, hwickin j och så wele antworde them, j vtgöre ther aff edre berg, på thett att edert och wårt folck måge bliffwe tilsammans vnder en höffwidzman

4.

Pfalzgrafven Fredriks bref till Nils Dacke, m. fl., att han till Sverige afsändt sina rådsherrar Caspar von Seckendorf och m:r Ambrosius Schlehenrieth, för att förhandla med de upproriske. Nürnberg den 11 Februarii 1543.

Efter originalet på papper i kongl. danska Geheime-Archivet i Köpenhamn.

Friderich von Gots Gnaden Pfalzgraff bey Rhein
vnd Hertzog zu Bayern etc

Vnnsern gonstigen vnd gnedigen gruss zuuor Erbar lieber besondere wir haben vnnserer Rethe vnd Liebe getreuen Caspar von Seckendorf vnd lieben getreuen Magister Ambrosius Schlehenrieth mit mundlicher werbung wie Jr dieselben von Jnen vernemen werden zu Euch abgefertigt, demnach vnnser gonstigs vnd gnedigs begehren Jr wolle sie hören diesmal gleich vnnsz selbst glauben geben vnd darauf dermassen erzaigen beweisen vnd halten wie vnnser vngezweiffelt vertrauen zu euch steet das hinwiederumb in allen gunst vnd gnaden damit wir euch genzlich genaigt zu erkennen vnd zu bedencken hapt Jr vns Jederzeit Gantz willig Datum Nürnberg vff Sontag den xj Febr. anno etc xliij

Friderich, Pfalsgraff.

Utanskrift: Denen Erbarn vnnsern lieben besonndern Niclas Takchen auch andern des Khönigreichs Schweden vnderthanen jetzo zu N. versamlet.

Sigillet påtryckt.

5.

Pfalzgrafven Fredrik till sina »trogne» bland adel, borgare och inbyggare i Sverige, med uppmuntringar och goda, nådiga löften, underrättelse om hans tillämnade ankomst till Sverige samt hänvisningar till brefvet medföljande creditiv från kejsaren för dennes premierminister Granvella, hvilken till dem blifvit afsänd. Nürnberg den 8 Mars 1543.

Efter originalet på papper i kongl. Geheime-Archivet i Köpenhamn.

Friderich von Gots Gnaden Pfalsgraff bey Rhein
und Herzog zu Bayern etc

Vnnsern gonstigen Grusz zuuor Ersame lieben getreuen Jr werdet vnseres Kays. Maj. credentz Brieff vnd derselbigen Orators

Herrn zu Granuelle etc schreiben vernemen was vnnsert halben an Euch Jr Majt. gemünt meynung vnnd begeren ist vnnd wie woll vnns nit zweiffelt, Jr werdet euch gegen seyner Ma:t vnnd vnns wie auch die eere vnnd pillicheyt erfordert dermaszen hallten vnnd erzaigen darob Jr Ma:t ein gnedig wolgefallens haben werden. So willen wir doch euch darneben nit pergen das wir nit wollen feyren, sondern allen möglichen vleiss wie bishero thun vnnd furwenden bey Jrer Kay. Ma:t vnnd sunst damit sobald wir eures gemuets vnd maynung verständig was weither von nöthen zu euer errettung vnnd vnns bey euch persönlichen erscheynung nachgedenken vnnd erachten mögen, vnnd sollen euch gantzlich zu vnns versehen vnnd getrösten das wir mit verleyhung der gnaden gottes vnns gegen ainen Jeden dermassen ertzaigen vnnd also gnedichlich halten wollen auch mit bestetigung vnnd handhabung euer Freyheytt vnnd Priuilegien darob Jr eine guut genugen haben vnnd mit vnns woll zufrieden sein sollen. Solches wollten wir euch gnediger Maynung nit verhalten. Datum Nürnberg d. viij Martii anno etc xliij

Friderich Pfalsgraff etc

Utanskriften: Denen Ersamen vnnd vnnsern lieben getreuen N. denen vom Adel Bürgern vnnd Jnwonern des Khönigreichs Schweden Sammtlich vnnd sonderlich.

Sigillet bortfallet.

6.

Pfalzgrefliga råden Caspar von Seckendorff och magister Ambrosius Schlehensrieth till f. d. biskopen af Skara, Måns Haraldsson, med enträgen begäran att han måtte göra sitt bästa, för att till Sverige fortskaffa de honom anförtrodda breffen (från pfalzgreffen och kejsaren) samt derjemte ett sednare ankommet, likaledes till Sverige staldt bref, från regentinnan i Nederländerna, drottning Maria.

Wismar den 4 April 1543.

Efter en afskrift i kongl. danska Geheime-Archivet i Köpenhamn.

Reverendissime in Christo pater Reverendissimæ Dominationi vestræ obsequium et studium nostrum in primis offerimus. Reverendissime Domine Quanto magis Illustrissimi principis ac Domini nostri Friderici Comititis palatini Rheni etc mandatum de literis illis in Sueciam pertinentibus offerendis apud R. D. V. relictis consideramus et intuemur, tanto plus sollicitudinis nos injicit, ut omnem operam inpendamus, quo dicti Illustrissimi principis nostri

mandato et voluntati satisfieri possit. Quamobrem Reverendissime pater ac Domine, cum negotium omne ex hoc dependeat ut dictæ literæ certo perferantur R. D. V. obnixè rogamus, ut nullis sumptibus ad hoc peragendum et curandum parcere velit, quos sumptus ab Hoppffensteiner, cui alias Illustrissimi principis nostri nomine pecuniæ ad præsens negotium mittentur, recipiat. Interim nos per hoc temporis spatium, quod in superioribus literis nostris ad R. D. V. designavimus laborare non desinemus, ut Illustris Dominatio sua R. D. V. certiore reddat quid ei videatur de literis in sueciam perferendis et quanquam de R. D. V. diligentia et fide in hac re nihil plane dubitamus, tamen ex nostro officio eam per nos iterum admonendam putavimus, R. D. V. nos cum omni studio et obsequio et præsertim me Ambrosium diligenter commendantes. Datæ Vismariæ 4 Aprilis in die Ambrosii A. etc 43. R. D. V. ab Illustrissimo principe Friderico Comite palatino Rheni etc Legati etc obsequentissimi.

Casparus a Seckendorff et
M. Ambrosius Schlehenrieth.

P. S. på särskildt papper:

Reverendissime Domine, cum has literas scripsissemus et eo die in monasterium nomine Rheene convenimus, literæ nobis redditæ sunt ab Illustrissimo principe nostro Friderico Comite palatino Rheene etc quibus eque serio nobis injungit, ut literas istas a Regina Maria etc domina nostra clementissima ad status Regni Sueciæ ejusdem tenoris cujus sunt cesareæ Majestatis quam celerrime transmittendas diligenter curemus, quemadmodum eas legit etiam Oloff Brems. Jdeo R. D. V. summo studio rogamus ut dictas literas Regiæ Mariæ, aliis, quas ei reliquimus, adjungat et occasione cum primum data in locum quo oportet transmittendas curare velit in qua re Illustrissimo principi nostro gratissimam operam et nobis singularem gratiam exhibebit. Datum ut in literis

Utanskriften: Reverendissimo in Christo patri ac Dno Domino Magno Episcopo Scarensi domino nostro clementissimo*).

Afskriften har följande påteckning: Descriptum ex Orig. papyr. impressis amborum sigillis ceræ viridis sed valde læsis.

*) Näst förestående trenne bref, jemte den på sid. 644—645 aftryckta instructionen från förre biskopen i Skara, Måns Haraldsson, öfversändes, efter långt dröjsmål, till Sverige jemte skrivelser från kejsaren och Granvella till Sverige, m. fl. uppviglingsbref, med den från Grefvefejden ryktbare Hans Bogbinder; men fartyget uppbringades af konung Christian III:s utliggare, och Hans Bogbinder fördes jemte brefven till Köpenhamn, der han afrättades (se Arild Hvitfelds krönika, 2:1530—1531). De pfalzgreffliga råden Caspar von

7.

Konung Frans I af Frankrike underrättar konung Gustaf, att Rhen-grefven på sin begäran nu fått afsked ur konungens tjenst, för att inträda i konung Gustafs, försäkrar om sin fortfarande vänskap och hänvisar, i afseende på förhandlingarna mellan rikena, till sitt sändebud Richer. Meudon den 21 Maji 1543.

Efter originalet på papper i kongl. Riks-Archivet, saml. »Gallica».

Treshault, Tresexcellent, et Trespuissant Prince, Nostre Trescher et Tresame Frere, Cousin, et allye, Nous auons tresuoluntiers accorde au Reingraue present porteur, le conge quil nous a demande, pour aller en vostre seruice, Estimant voz affaires comme les nostres propres, Vous assurant que vous nous trouuez a tousjours perseuerant en bonne vraye et parfaicte amytie enuers vous, Nous tenans assurez que vous ferez le semblable de vostre part enuers nous, Et pour autant led. Reingraue vous scaura tresbien recite ce que nous luy auons dict, Et aussi que nous escripuons amplement toutes nouuelles au S:r Richer nostre ambassadeur pardeuers vous pour les vous reciter Nous ne vserons pour ceste heure de plus longue lettre: Maiz pryerons le createur Treshault, tresexcellent, et trespuissant prince, Nostre trescher et tresame frere, cousin et allye, que vous ayt en sa sainte et digne garde, Escrip a Meudon le xxj:me Jour de May L'an m^ev^exliij.

Vostre bon frere, cousyn
et alye
FRANCOYS

Bayard sspt

Seckendorff och Ambrosius Schlehenrieth hade i uppdrag att söka vinna de nordtyske furstarne och hansestäderna för pfalzgreffvens planer mot Sverige, och sedan sjelfve begifva sig dit. De försökte också sin lycka hos erkebiskopen och senaten i Bremen, greffe Christopher af Oldenburg, hertigarne Henrik och Albrecht af Mecklenburg, samt hos hansestädernas i Lübeck församlade deputerade, men fingo föga förhoppningar om hjälp, hvarefter breffen öfverlemnades till biskop Måns för vidare fortskaffning, och de pfalzgreffiga råden vände skyndsamt tillbaka till sin herre, af fruktan för sin egen säkerhet. Granvella kom, på sin skrytsamt omtalade beskickning till Sverige, ej längre än till Nürnberg. Den omtalade Stephan Hopfenstierner, som egde pfalzgreffvens synnerliga förtroende och var hans sändebuds rådgifvare, hade förut varit Christiern II:s förste secreterare, men för någon förbrytelse nödgats rymma, och uppehöll sig vid denna tid i Bremen. Samtidigt tjenade han nu också pfalzgreffvens fiende, konung Christian III i Danmark.

Utanskriften: A Treshault tres excellent et tres puissant Prince
Nostre trescher et tresame Frere Cousin et allye le Roy de susses

Sigillet finnes qvar.

8.

*Konungens i Frankrike (Frans I:s) sändebud Christopher Richer till
konung Gustaf, anhållan om svar på sina andraganden. Stegeborg
den 15 Junii 1543.*

Efter originalet på papper i kongl. Riks-Archivet.

Durchluchtigste Grothmechtigste Koningk. Gnedigster Furste
vnd Herre. Juwe k:e ma:t hefft itzunder by sich (gade sy loff) den
jennigen vmme wellichs willen ich vellichte betherto mynne auescheidt
nicht hebbe mogen bekamen. Eth hefft och nu desuluige I:e mt:
ane twiuel van demsuluigen verstaen wath allenthaluen I:r k:n mt:
Legaten jn nhamen vnd van wegen dersuluigen, mit k:r mt: tho
Francryken etc mynen g. h. gehandelt vnd angelauet hebben.
Juwe k:e mt: hefft och myne auergegeuene Artickeln, vth wellichen
desuluige gnedichlichen hefft tho erwegende mynes g. h. meynunge.
Wo des Juwe k:e mt: genochsame bestedigunge vnd confirmation vth
dren breuen hefft, so woll ahn Juwe m:t, alsze ahn my, geschreuen,
Nu verlopt sich de tijdt, Ich werde och genodiget den dach vnd
stunde hern Stens jn j:r ma:t hoff ankumpst antotogen, Derhaluen
bidde ich J:e ma:t mit besunderm vlite gantz denstlich, de moge
my jtzunder sunder jennige widere dilation effte vertoeuinge affer-
digen. Wo ich my des tho J:r mt: eigentlich vertrauste. Duth
hebbe ich J:r mt: de ich gade, mit erbidunge myner denste jn
gluckzeligen wollfart will hebben beualen, nicht mogen verholden
Datum Stechborgk den xv Junij Anno etc xliij

J:r M:t

Gantz vnd bereithwilliger dhener
Christophorus Richerius

Utanskriften: Dem Durchluchtigsten Grothmechtigsten Fursten
vnd herrn herrn Gustaff der Sweden Wenden vnd Gotten etc
koninge, Mynem gnedigsten herrn dennstlich.

Det påtryckta sigillet otydligt.

Riksrådet hr Gustaf Olofsson (Stenbock) till konungen af Danmark, enligt konung Gustafs uppdrag, med underrättelse att den svenska örlogsflottan nu vore utrustad, i den händelse Danmark behöfde densamma till hjälp emot de burgundiske eller andre fiender, och med begäran att konungen derom måtte underrättas med det första, till undvikande af möjligen onödiga kostnader. (Junii).

Riks-Registr. 1543, II, fol. 45. — Kon. Gustafs bref härom till Stenbock är dat. den 27 Maji (se förut, sid. 295 o. f.).

Copia aff thett breff, som Her Göstaff Oloffson Kon:ge Wårde till Danmarck tilscriffwe skulle,

Högmechtige Furste, Herre och Konung, Min vnderdånige och wäluillige tiäniste Edhers Kon:ge Ma:t altijdt tilförende etc Nådige Herre wårdes eder Nådes Högmechtigheet wele wette, att K: Ma:t till Swerige, min aller Nädigiste Herre haffwer mig scriffteligen förstå latid thet hans Nådes Högmechtigheet hade gärne scriffuit eder nådhe till vm alle lägligheter och ärender, som sig vdj ene måtte eller andre begiffuit haffwe, och bäggie edre Kon:ge Maiesteter anliggiende äre etc Doch haffuer högbemelte kon:ge Ma:t min Nädigiste herre icke haft ther någon tijd eller tilfälle till synnerligen effter hans nådes högmechtigheet haffwer haft bekymber, huru hans Nådhe the örlugzskip, som eders Kon:ge Ma:t aff hans nåde begäredt haffwer, affärdige skulle etc Szå haffwer nu högbemelte Kon:ge Ma:t min nådigiste herre affärdiget och vtskicket störste parten aff förberörde hans nådes örligz skip, somblige till Calmarna, somblige liggie redhe wijdh Elssnabben. Szå att huar edhers Kon:ge Ma:t samme Skip, emott the burgundiske eller andre fiender förnöden haffwer, Är dhå högbe:te kon:ge Ma:t min nådige Herre benägen att lathe förfordre them nijdh j Öresundh eller hwart eder Nåde them hälst behöffwe. Ther eders K: Ma:t haffwer sig fult och fast tilförlathe. Och vpå thet högbe:te K: Ma:t min Nädigiste herre, med thett förste förständiget bliffwe motte, vm edher Nådes högmechtigheet för:ne Örligz Skip behöffwe, eller och vm E: N: H: them icke förnöden haffwe, att högbe:te hans K: Ma:t dhå med yttermere vmkostning, vdj thenne motte förshonet bliffue, Är min vnderdånige och ödmiuke begären, att E: N: H: wille werdiges giffwe mig, vpå högbe:te Kon:ge Ma:t min Nädigiste herres wägna, E: K: Ma:t wilie her vm tilkenne, thet iag seden oförsumeligen högbe:te hans N: med mitt wisse

budh förstå lathe will etc E: Kon:ge Mat: then alzmectige euige
gud til liff och siel med itt lycksaligt och longwarict regimente ewin-
nerligen befalendes. Datum vt supra

10.

*Franske ambassadören till Sverige och Danmark, Christopher Richer
till konungen af Danmark, med begäran, att de landsknektar, som
konung Gustaf nu lemnade att under Rhengrefvens befäl tjena
konungen af Frankrike, måtte få tåga genom Danmark. Stegeborg
den 15 Augusti 1543.*

Efter originalet på papper i kongl. danska Geheime-Archivet i Köpenhamn.

Durchluchtigste grothmechtigste koningk, hochgeborner furste
vnn d herre. Myne gantzwillige vnn d vnerdratene denste syn juwer
k:n m:t in sunderm vlite bereit touorn. Gnedigster koningk vnn d
herre. Alsze ich jegenwardigen juwer m:t dhener gehatt, hebbe ich
nicht konnen vnderlaten dersuligen schriftlich antotogende, dat myner
furderunge nach by k:r m:t tho Schweden in nhamen vnn d van
wegen mynes g. h. k:r m:t tho Franckreichen juwer beiden m:ten
freuntlichen leuen broders is concludirt vnd beslaten worden, dat
desuluige k:e m:t tho Schweden etliche lanszknechte vnder bouell vnn d
commission des hern ryngrauen henuth tho schigkende geneiget vnn d
willens is, auch desuluigen, dem bezlute nha, gistern tho reisende vnn d
vorthothehende beuelen laten hefft, welche recht vp juwer k:n m:t rijke
tothen vnn d reisen werden vmme tho fullenbringende dat jennige,
welchs van k:r m:t tho Schweden myn gnedigster herre lange gehapet
vnn d begeren laten hefft, vnn d twiuell nicht, juwe m:t werde des ein
gnediges gefallen dragen. Dewile ich auerst hutten berichtet bin
worden, wie juwe ko:e m:t der ko:n w. tho Schweden de grotenn be-
schwerung vnn d oppression, so jwer m:t vnderdanen duth jar van
wegen des krigezvolckes geleden, schriftlich hefft antoegen laten
vnn d darneuenst, im falle desuluige etlich krigezvolck vpthen laten
vnn d van szich schigkenn wurde, gnedichlichen begeret, dat desului-
gen einen andern wech nhemen vnn d then mochten, alsze ich nu
by my suluest erwagen, dat sullichs de sachen allenthaluen merch-
lich verhindern wurde, hebbe ich my van wegen mynes gnedigsten
herrn verdristet vnn d vnderstaen juwe m:t tho biddende, dat desulue
nicht alleine de knechte, so se nicht anderer wege gebruken konnen,
reiszen laten, szunder och gnedichlich bouelen wille, dat desuluigen
kost, vhere, schepe vnn d andere nottrufft vp dem wege vmme orhe

gelt bekamen mogen. Darahne werdt juwe k:e m:t nicht alleine mynem gnedigsten herrn sunder auch der k:n m:t tho Schweden ein szher freuntliches wollgefallen erzeigenn, welchs desuluige jn geleichem falle anhe twiuell vmme juwe k:e m:t erkennen werdt. Dath hebbe ich juwer k:n m:t, de ich Gade almechtig in gluckzeliger wollfart vnd regierung will hebben beualen, nicht mogen verholden. Datum Steckborgk den 15 Augusti anno etc xliij.

Juwer k:n m:t

gantz vnnd boreithwilliger dhener
Christoph. Richerius

k:r m:t tho Franckreichen legatē.

Sigillet påtryckt.

11.

Konung Frans I af Frankrike till konung Gustaf om hertigens af Cleve underkastelse för kejsaren, hertigens förhållanden till Frankrike, konungens framgångar i kriget, jemte förklaring att han gerna ville emottaga någon af konung Gustafs söner vid sitt hof. Coussy den 9 October 1543.

Efter originalet på papper i kongl. Riks-Archivet, saml. »Gallica».

Treshault tresexcellant et trespuissant Prince, Nostre trescher et tresame Frere Cousin et allye, Nous auons Reccu Voz lettres, et entendu amplement par jcelles la bonne volonte en laquelle vous continuez a lentretenement de nostre amytiē et alliance, A quoy vous ne nous trouuerrez moings enclin de nostre part, Et se Recougnoystray ce choste qui vous toucheront, Vous remercyant bien fort de six enseignes que vous auez enuoyees pour le secours de noz alliez, desquelles ne sest point voullu ayder le duc de cleues ny semblablement de nostre secours de gents ny dargent, Mays sest laisse aller a la deuotion de lempereur, Sans auoir egard aus serment et alliance par luy faictz et aux deniers que nous luy auions ordinairement enuoiez, Et auecques ce nous estions sur le bort de son pays auecques lxx^m hommes pour le secourir. Mays pour cela nauons laisse ny ne laissirons a tenir et entretenir nos forces ensemble de sorte que auecques layde de dieu nous esperons venir au dessus de nostre ennemy, Et luy fere cougnoistre que nous seul sommes constans et suffisans pour le combatre en tous endroictz, Et quil soit vray depuis sa venue en ses pays bas, nous auons entierement conquis tout

le duche de Luxembourg, hors mys seulement thionuille, Et pareillement la moictie de son pays de Henault, sans quil en ait peu jamais Recouurer ny conguerir vng seul pied de terre sur nous. Ou pays de piedmont. Nous auons pareillement conquis sur luy vne douzaine de villes et places fortes depuis le moys de may jusques a present. Audemourant nous auons entendu que vous auez voulloir de fere nourrir pardeca Lun de voz ensfans, A ceste cause nous vous auons bien voullu fere scauoir, que sil vous plaist lenuoyer nous le Receuerons tresuoluntiers, Et sera le tresbien et honorablement traicte et nourry ainsi que a vng tel prince appartient. Surquoy faisant fin, Nous pryerons le createur Treshault tresexcellent et trespuissant Prince, Nostre trescher et tresame frere Cousin et allye que vous ayt en sa sainte et digne garde, Escrip a Coussy le neuf:me Jour doctobre L'an m v^cxlⁱⁱⁱ

Vostre bon frere cousyn
et alye

FRANCOYS

Bayard sspt

Utanskriften: A Treshault tresexcellent et trespuissant Prince Nostre trescher et tresame Frere Cousin et allye le Roy de Suede.

Det påtryckta sigillet qvar.

12.

Jöran Jönsson, befallningsman på Kronoberg, till konung Gustaf, om det beskydd och hjälp, som Werner Parsberg m. fl. i Danmark gifvit de undkomne upprorsmakarne. Kronoberg den 17 October.

Efter samtidig afskrift eller öfversättning i kongl. Riks-Archivet.

Jorgn Jonssons brief ahn Ko:e M: zu Sweden vorsandt,
aus Chronenberg ahm 17 tag octobris Anno etc 43

Allergnadigster her, E. K. M. wollen gnedigst wissen das Werner parsberg vnd mehr der denishn habenn ein theil von den vorredern jnn schutz vnd vorantwortung aufgenohmen, vnd von denn hochsten principalen vnd den reichsten nehmen sie die denishn golt vnd gelth vnd furdern sie nach tuetschlandt, So hab ich nu drejmal solchs Wernner parsberg zugeshriebn das solichs weder recht noch pillig sey auch e. k. M. keins wegks belegen, so bekome jch darauf kein andere dan bose antwurdte vnd wordte, etc

13.

Jöran Jönsson på Kronoberg till konung Gustaf, ytterligare om det beskydd, som i Danmark lemnas de flyktade upprorsmännen, och om huru de svenske af Danskarne behandlas.

Efter samtidig afskrift eller öfversättning i kongl. Riks-Archivet.

Jorgn Jonsons brieff ahn K. M. zu Schwedn vorschickt aus Chronenberg ahm 14 tag Decembris Anno 43

Allergnädigster her, Jch kan nicht wissen was meynung darunder seyh, das alle die puebn so sich aussem Reich vorstelen, die bekommen alle fried vnd sicherung jn Dennemarckenn, vnd wan ich meine dienere nach soliche diebe vnd puebn ausschicke, so wirdt jnén jn den ordtern nicht anderst dann shlege vnd al ander vordriess angeboten, E. K. M. wolln bedenckn wie es hirumb mag gelegen sein,

14.

Anklagelsepunkter emot cancelleren, m. m. Conrad von Pyhy. Odate. (1543.)

Ur en nu söndertagen copiebok i kongl. Riks-Archivet, med påskrift: »Coll. med Copia».

Thesse efterskrefne äre the brister och beswäringar Summarie anteknade, hwilke Kongl. Maj:t till Sverige wår Allernädigste Herre, hafuer emot H. Kongl. M:tz Cancellar her Conradt van Pyhy, och begärer för then skuld af honom opå samme beswäringar bestendige, sanferdige och vprichtige swar och antwordt.

Till thet Förste: Såsom kunnigt och oppenbart är, hurulunde samme her Conradt af oss anlanget och begäret hafuer, att wij honom vthj wår tjäniste och eed anamme wille, medh höge och store förtröstningar, att han wille rette oss mygit och dråpeligit vth, och icke alleneste thet Oss, vthan och menige Rikit, skulle komma till nytte och gagn, Och wij förthenskuld (: j thet förhop, att han thet och så med gerningerne effterkomma skulle :) anamede honom vdj wår eed och tjäniste, som wij än nu äre och altid warit hafwe then Tyske Nation, för alle andre forderlige, och medh all gunst och nåde bewogne, opå thet att wij åter igen måtte thess troligere

vdj våre saker och handlinger, som wij medh then Tyske och flere fremende nationer, med hwilke wij begrentzade äre, hafwe at skaffa, skulle mente blifua.

Så hafuer nu försk:ne her Conradt icke alleneste gifuit sig vth för vår och Rigesens Öfwerste Cancellor, vthan och ther hoos, förskrifuit och förplighted sig till vårt Krigsråd. Item till vårt Regimentråd. Item, till vårt Secrete Råd, och till mykit mere. Men huru han alle these höge befallningar och Embeter förestådt hafuer, thet see Gudh förkert; Wij finnet och i hender rön, huru han oss tiänt och ment hafuer.

Förty när Cancelleren war nu vthskicket vthj vår werff och ärender in vdj Franckrijke, hafuer han ther haft mygin hemlig handell, både medh höge och låge, ther om han the andre hans medskickade föge eller alzintet tilkenne gifuit hafuer, och mygit minne oss, som thet och skedde medh then Niels Lycke, at Cancelleren slogh sig ther medh honom j handell emellan Kongen i Danmark och Fransosen, opå sådana en dråpelig Summa peninger, then wij Kongen i Danmark her förlägge skulle, ther wij doch hwarken om wiste, ey heller någon samtycke till gifuit hade, Och oppå sådana handel till thet sidste, länt af Kongen i Franckrijke the Sextusende Croner, hwart the blefne äre, må han sielf gifwe rede och antwort före, doch beklagar sig then gode man her Knut Andersson, att han vtaf samme Summa, hwarken till tärning eller elliest något delachtig blefwen är, vtan vtsatt sin gullkedie, ther han än nu fordrer af oss, att wij honom af sådana skuld förhjelpe wille; Så synes oss at Cancelleren hafuer icke aldels skicket sig rett i saken, at vpläna sådana Summor j vårt namn, som oss hwarken till nytta eller gagn kompne äre. Så hafuer och thenne handell icke allenast införtt oss vdj sådana skada, att wij the Sextusende Croner betala måste, vtan och kommet oss vdj stor vlempe hoos begge Kongerne, Franckrijke och Dammark, lijke som wij våre ther orsaken till, at the knechter, som för Vulfenbytell låge, förlupe och komme alles våres fiender meste part tillhande, Ändoch at sådana handell war oss aldeles owitterligh, och förthenskund platt ingen orsak ther till gifuit hafuer, när wij elliest motte niuthe skiäl och rätt, huru hans Secrete och Krigsråd eed i thetta stycke fullgiord är, thet stelle wij till erkentnus.

Så hafuer och Cancelleren mechtig tingh försumedt oss j thetta stycke, at sedan han war dragin af Franckrijke, och kom in j Tysklandh, ther han vthan twifwel af almennigt rykte wäl hörde och sporde, vdj hwilken betryck och stoor farligheet wij och thette ganske

Rijke stadde wåre, af thetta Jnlenske ochristelige vproor, skyndede han sig icke thess mere hijt heem, till att göre oss vndsettningh, eller hielpe, råde och dåde, huru wij best sådana farlig handell vthsläcke och fördempe motte, vthan foor och panketered j Land tho Gūlich, till Hamborgh, Brehmen, Lübeck och flerestädz, wål vdj 8 Måneder, långt ifrån thet afskedh, som emellan Steen Erichsson, her Knut Andersson och Norman i Franckrijke förlåtit och samtyckt war, vm han hafuer j then måtton giort sin krigsråd eed fyllest, eller vm thet är bruk och sedwane, at gode Legater pläge så handle och fördröije, at göre theris Herre och konung report eller relation, vm the ärender the hafwe vthskickede warit, gifuer man hwar förständig till att betäncke.

Sammelunde, hwilkit långt Läger Cancelleren hafuer hållit j Bremen, vpå wår vmkost, är och witterligit, Men hwadh som ther opå wårt bäste vtrettedt är, thet spörs och, Så hafuer han icke heller någon synnerlig eller bestendig vnderwijsning giordt, hwadh och hurulunde han ther och flerestedz, medhan han nu af Rijket war, förhandlet hafuer, Som han icke heller medh the Brämer någon synnerlig handell till ende giort hafuer, vthan alt på en löös grundh, och oss mere emodt än medt.

Cancelleren hafuer och så skyndet then Fransosiske Legat Christophorum Richerum ifrån sigh och hijt in, oss opå halssen, ändoch han wål wiste, thet wij ingen grund eller beskedh, hwarken skriffthigh eller muntlig ifrå honom bekommit hade, huru samme Legations grund eller fundamente stodh opå, icke heller skreff oss någet till, eller rådde, hwadh wij honom sware, eller till afskedh gifwa skulle, och ther igenom förorsaket, att samme Legat är hart hoos ett halfft åhr här i Rijket vppehållin worden, oss till ingen ringe vmkost, och till äfventyrs Konge: werde till Franckrijke till ett stort betänckiendhe.

Han hafuer och så haft många lönlige och secrete handlinger medh the Burgundiske, Pfaltzgrafwiske, Marchiske, Brämiske, Hamborgerske och medt the Holster, Sammaledes otalige flere, och oss sin rätte Herre och Konungh, hwarken medan han ther war, eller nu vdj hans heemkompst, lithet eller alzintet ther vm tilkenne gifuit hafuer, huru hans Secrete Råd eedh ther med fullgiord är, thet stelle wij till gode Mens ransakan och doom.

Huru hans Cancellij eed, Secrete Regements och Krigz eedh är fullgiord, vdj thenne handell, at han hafuer medt stort trugh och trätz tillpucket sig alle the deler, som man till wåre krigznodtorfter bruka skulle, både then Summa af Norman och Henrich

Claeson, så och af Glassnap, och inge ordentlige Register eller Regenskaper ther opå hållit, vtan then ene Skriffware then ene dag antagit, och then annen låtit faran, Opå thet wij ingen rettelse af honom bekomma skulle, Så är oss opå samme loggelt, af hans oförsichtige handell, fast mere gångit, än wij hade kunnet betale samme knechter medh på någre Måneder, vm han j then måtton troligen, och som en förfaren och förständig krigzman, thäss han sig högt plägar berömmе, handlet hafuer, thet stelle wij och in till hwar förständig man.

Så weet Cancelleren och wäl sielff, at han hafuer fördt oss vdhj mygin onyttig och stor vmkost och penningz förspilding, medh the många Öfwerster och Höfuitzmän, som han vnder owanlig och för stor besoldung hafuer tagit an, som äre Hastadt, Glassnapp, Snatter och flere slijke, them man doch vdj thenne feygde intet brukat hafuer, vtan än nu antagit flere andre opå högre och vlideligere besoldninger, som nog witterligt är, bådhe then Hertugen af Lüneborgh och hans broder, Jtem Reingraffwen, Reisenberger, och många flere, them han mygit och högt lofuad och tilsagt hafuer, Ändoch Norman, Henrich Claesson och flere rådde ther fast emot, huru wijslige Cancelleren nu wårt och Rijkensens bäste och wälfärdh i then måtten betänckt hafuer, thet må bewijses.

Så hafuer Cancelleren och vtan vår befallning eller witskap antagit en hoop resige knechter opå en onottorfftig vmkost, skade och förderff, alleneste för sitt pracht och prenge skuld, så at huad tillförende j Franckrijke, Gyliche, Bremen, Hamborgh och flerestädz medh onyttig tåring och penningz spilding försummet blef, thet skulle nu vpfylles, och oss till ytermere hånheet och försmädelse, hafuer han låtit them nu j midler tijd ligge i Danmarck, och förtårt ther både hester och harnesk, lige som thet hade warit hans eget, Och oss ther vm aldrig ett ord anlanget, icke heller wördet sikh ett ord medh oss ther vm at rådslå; Summarum i alle handlinger oss platt förackt, lige som han ingen Herre öfuer sikh haft hadhe.

Så skedde thet och när Henrich Claesson icke strax wilde efter Cancelleregens egin willie öfuerantwarde honom then Summa Jochimsdaler, då puckede och snorckede han honom så vtöfwer, at han nödgades öfuerantwarde honom samme Summa, Gaff Cancelleren och före, at han förwiste sig medh så många Herrer och Furster, ther han än Tjedubbell bättre tjänist öfuerkomma kunde, och stötte penningerne af Skijfwan, så att the ruke kring om alt golfwedh, med mygit mere onyttigt snack.

Jcke stoort anners hafuer han och handlet medh Glasenap för än han kunde få then Summa af honom.

Han hafuer och så vppehållit Hans Garstenbergh ther hoos sig öfuer the två eller Tree Månader, så att han icke fick fullkompne sin oppålagde rese in j Franckrijke, Hwadh Cancelleren ther medh meent hafuer, kunne wij icke heller wette.

15.

Instruction af f. d. biskop Magnus i Skara för Långe Herman rörande hans uppdrag till Nils Dacke och och öfrige upproriske i Sverige (1543).

Efter originalet(?) på papper i kongl. Geheime-Archivet i Köpenhamn.

Was der lange Herman an die Schweden werben soll von wegen des Bischoffs zu Schara

1. Erstlich das der König Gustaff grosz gelt in Deutschland geschicket, Bunthnisz mit den Fyrsten zu machen vnnnd Knechte anzunehmen etc

2. Zum andern das mit aufpringung sollicher Lantzknecchte grosz plutvergieszen volge, vnnnd viell arme Leuthe vmbt Leben bracht, derhalben sich bemelter Byschoff in handel geschlagen vnnnd bey Pfalzgraff Friederich, der zum Schwedischen Reiche sonderlich befuegt, souill verschafft, das König Gustaff kein Kriegsvolk aufpringen konthe

3. Zum dritten sey auch mit Pfalzgraff souill gehandelt wo sich die Jnwohner an Jnn angehen würden, sey mit einer Anzahl kriegsvolk, wie sie selbst pegern, auch sonst mit kraut, loth vnnnd geschutz zuhulff zukommen

4. Zum vierten sollen sie bey König Erigks rechten auch allen andern privilegien freyheiten vnnnd gewonheiten pleiben lassen vnnnd alle vnpillige neuerung abzustellen

5. Das ein Jder so sich ann Pfalzgraff Friederich gäb, seine privilegien, gerechtigkeiten vnnnd eigenthumbs geprauchten soll vnnnd magk

6. Jtem was practiken der König von Dennemarken mit den pauern hab, dieselben an sich zu bringen, vnnnd furder jn den Schweden straf zu geben

7. Were entlichen beschlossenen wellicher wieder Königs Christian gehandelt vnnnd Pfalsgraffen Friederich geben vnnnd König Gustaff abhalten wollten, soltt nicht genant werden

8. Wo Pfalzgraff Friederich schon nicht zum Reiche Schweden berechtigt, würde der Keiser König Gustaff doch vmb seiner vnwilligen Handlung willen aus dem Reiche verjagen, dann er hette mit den Jhenigen, so mit den Turken zuhielten, verbunthniz gemacht

9. Sey des Bischoffs Radt, das sie gottes worten vnnnd geboten geleben sich halten als Christliche Menschen, damit sie Ihre Ehre verwaren mügen, den König Gustaff den rechten Gottesdienst nidergelegt.

Register.

A.

Abraham [Abram] **Eriksson** [-ck-] (Leijonhufvud, se reg. t. 11:e del.; förut ståthäll. i Sthm) t. Ekeberga; en hs fogde fång. af de uppror., 70, 71; br. t. hon., 70—72, 147—150, 159—160, 398; hs fogde Lasse Pedss., 88, 381; fsuml. i afs. på de uppror., 89; en af anför. f. krigsfolk. mot de uppror., 147; muntl. uppdrag, 160; får Hofs gd i Ög. md underligg. landbor i flän., 292; fl.-br. på Varnhems klost. md landbor o. invent., 310; — på Glanshamm. hd i Ner. md alla skatt., 311; Hofs gd o. län återkall., 438, 493.

Ackerguler (dåliga arbetshästar, jmf. T. Gaul), onytt., 248.

Adelbyer, se **Ödalbyar**.

Adeln: 420, 517; i Smål. o. Vg., 23, 36, 37; möte md kon., 49—51; i rik., 458, om bidrag t. landets fsvar, 30, 31, 593; dss svar på kon:s framställn., 32—35; i Nyköp. län, 86; br. t. dn i Vadstena fsaml., 97—98; i Finl., 467; — E. Flemings m. fl. uppdrag t., 204; — de s. duga t. höfvidsm. på flott. kall. t. Sv., 205; ngra af a. sålt ox. t. en utländ., 223; i Ög. uppsatt 70 karl. t. fot, 224; ngra af a. köpt salt af en holl., bef. t. dm a. ofördröjl. betala, 234—235; om uppköp fr. ad. af spml t. undsattn. af Kalm., 267—268; må ej sälja spml t. Smäländ. ut. pass, 274; i Vg. bör utrusta mskp mot de uppror., 280—281, 296. A. o. dss tjen. tvinga ofta allmog. t. olagl. skjutsfärd., 414; ngra af a. truga bönd. eft. stort vederlag f. hd de mist. i uppror., 516; br. t. a. i Smål. drom, 517—519; br. t. a. i hela rik. om olagl. städselören, 519; P. Brahe a. Ax. Erikss. uppdrag t. ad. i Smål., 579—580. Pfzgrefv. Fredrs br. t. »sina trogne» bl. adeln o. andra stånd i Sv., 631—632.

Adelöfwe fjerding i N. Vedbo; årl. ränt. draf fl. t. Esb. Skrifv. 520.

Aflat, 288.

Afraby (Afraby, i Bo sn, Sköllersta hd, Ner.), 129.

Afrad, 571; af bergverken, 185.

Akarlaby (nu Akalby i Huseby sn) i Oppunda hd, Södm., 11.

Albo här. i Smål.; Ture Trolle begärt a. återfå flän. af, 396; inneb. drst. varit kon. trogne, 458; återkall. fr. T. Trolle, 493.

Albrecht [-ct] (VI, kall. den sköne, en ifrig. deltag. i Grefvefejden), hert. af Meckl., 240, 549, 554; Sv:s hätske fiende, 132, 211, 241; lofvat de uppror. Smål. hjälp, 241; desse sk. hindras a. begifva sig t. hon., *ib.*; hs rustn. f. infall i Sv. o. Dmk, 278—279, 289; — hindrade gm infall i hs eg. land,

- 279; understödd af pfalzgrefv. o. de burgund., 278; hs sändeb. t. Smål. gripna, 279; sändeb. fr. N. Dacke t. hon., 417; sänder dssa t. Nederl., *ib.*; om hs anslag, 473; om infall i hs land, 473—474; stämpl. md de uppror. Smål., 535, 614—615.
- Aletorp** i Redvägs hd (nu Alarp i Timmelheds s:n, Vg.); fl. t. Lasse Jonss., 309; förut flänt t. N. Eskelss., *ib.*
- Alffuastra** kloster (se reg. t. 1:a o. följ. del.), de uppror. varit der, 186, 190; inqvarter. drst., 253; öfvervåld dr begång. af ditkomna knekt., 423, 438, 463, 496; knekt. kunna ej der få underhåll, 438, 465; — bortsändas, 465, 496; om dm, 507—508; Ol. Bror förordn. t. fogde öfv. kl:s landbor, 493.
- Algustorp** (Algutstorp, ant. i Kullings hd, Elfsborgs l., s. om Vårgårda station, l. i Edsvära s:n, Skånings hd, Skarab. l.) i Vg.; fsaml. af fräls. i Vg. drst., 102.
- Alkarleby** (nu Alkarp) i Viby s:n, Ög.; skattefrih. drå f. Ol. Stijg, 324.
- Alszedhe** (Alsheda i Östra hd, Smål. vid Emån), prestgäll; hr Mich. i Korsfår dts. eft. hr Joen, 518.
- Ambasat** (sändebud), kon:s af Frankr., sk. väl herbergeras o. underhållas i Sthm, 192, 250.
- Ambasater** l. **Amesater**, fr. knekt. t. kon., 148, 250.
- Ambyrd** (Handbörds hd i Smål.), 480; br. t. inneb. om tillgift m. m., 344—347, 419—421; Er. Jönss. utn. t. fogde drst., 494.
- Amesater**, se **Ambasater**.
- Amsterdam** (i Holl.), ett skepp drifr. t. Löd., 260.
- Anders**, hr, i Riala (Upl.), br. på säd vid Vidbo prestebol, 572.
- Anders** i Siluestorp, en kon. tgifv. bonde i Smål., kall. t. kon., 52.
- Anders**, hr, kkhde i Wij (Ydre hd, en af de vildaste folkuppviglarne under Dackefejden), sk. stå sitt straff, 446; om dom öfv. hon., 514.
- Anders** i Bondeby, en af Dackens mdhåll., ihjelslag. af Sv. Andss. i Herna, 466.
- Anders Arneson** (trol. dsme s. 1534, und. namn af And. Andss. i »Löesyö», nämnes ss. rusttjenstskyld.), ombud fr. Löd. t. kon., 39.
- Anders Hansson** på Stola (Ekeblad, riksr. o. väpn.), i Leckö slottslofv., 441.
- Anders Klensmedt**, i slottslofv. på Gripsh., 200.
- Anders Nilsson** i Joning, Tuna s:n, Olands hd, 247.
- Animarum** prebenda i Vexiö, indrag. t. kron., 493.
- Apothek**, 59.
- Apothekare**, kon:s, 59.
- Apunda** i Väderstads s:n (nu Apunna i A. s:n, Göstrings hd), Ög., skattefrih. drå und. 3 år f. Ped. Bock, 318.
- Arboga**, 140, 297; om värfn. drst., 42; om anskaff. af styrmän o. sjömän drifr. t. flott., 209—210; om flägg. af knekt. drst., 402; fören. mell. A. m. fl. städ. o. Sthm om inrik. hand., 432—435; hattmak. Gyllies van Halle frih.-br. fr. stadens tunga, 467; br. t. inneb. drst., 486—487; — fr. drotn. Marg., 539.
- Arborst** [-bröst] (se reg. t. 14:e del., **Armborst**), 33, 37, 41, 128, 224, 264, 271, 302, 629; införda fr. utl. t. Smål., 537.
- Archidiaconatus prelatura** (erkedjeknedömet) i Vesterås, inkomst. draf fl. t. Lasse Sölfköp. på behagl. tid, 312; i Vexiö, indrag. t. kron., 493.
- Archeliet** (arsenalen), 72, 328, 330.

- Archelimästare**, Jac. von Constans, om hs räkensk., 328, 330.
- Archeliskrifvare**, 328, 330.
- Arffwidt** [-uedt] **Nilsson**, sk. hfa undrhåll på Alvastra f. sig o. 3 man md 4 häst., 253.
- Arfföreningen**, rådets fslag drom, 591 o. f.
- Arnes** (trol. Aranäs, urgamm. gd i Forsshems sn o. Kinne hd, Vg., hkn eft. reformat. indrogs t. kron. fr. biskop. i Skara), torp i Kinne hd, Vg.; fl.-br. drå f. Ped. Gunnarss. på Bjurem, 489.
- Artelarij** (artilleri), 70, 71.
- Asa** (i Asa sn, Norrvid. hd, Smål.), Joen Olss:s egdm, 493.
- Asboland** (Aspelands hd i Smål.), br. t. inneb. om tillgift f. deltag. i uppror., m. m., 344—347, 419—421; Er. Jönss. förordn. t. fogde drst., 494.
- Aska** [-e] hd i Ög., br. t. inneb. drst., 91—94, 190; Er. Skrifv. sk. dr hfa befalln., 367; återkall. fr. Jöns Olss., 493; om kko- o. klost.-gods drst. sk. ransakas, 498—499.
- Askatorp** (nu Askarp i Grenna landsfsm.), Vista hd, Smål., 358.
- Askersund**, 351.
- Assers** (trol. Assens, stad i Dmk, på Fyen), 283.
- Aswnden** (Åsunden), en stor sjö i Kind, Smål., der de uppror. lid. nederlag, 166.
- Auss** (Åhus i Skåne); tyske knekt. draga dröfv. t. KaIm., 263, 270.
- Axel Ericksson** (Bjelke, sed. rr. o. ridd., m. m. † 1559) t. Häradssäter, 464; uppdrag, 72; hs gd bränd af de uppror., 161; br. t. hon., 342—343, 364—365, 376—377, 416—419, 421—423, 444, 460, 506—507, 512—515, 534—539; skickad md 400 man t. Ydre, 356, 369; föreskrifter, 370; br. fr. hon., 389, 423, 517; fbind. mell. hon. o. de andre höfv.-männ. sk. vidmakthållas, 389; mottagit Smäländ:s trohetslöft., 406; fl.-br. å bisk.-gästn. o. sakör. i de hon. flänta hdr, 490—491; får t. v. behålla Åtvidaberg, 507; fl. på behagl. tid å S. Vedbo hd, 564; uppdrag t. ad. i Smål. o. Ög. st. dss fogd., 579—580.
- Axel Nilsson** (Banér t. Djursholm. m. m., hdsh. i Bråbo hd, Ög., sed. riksr.), uppdrag, 72.

B.

- Bagge, Christoffer** (1537 förordn. t. fogde öfv. Vexjö stad, m. m.), kallas t. kon., 250.
- Bagge, Jacob** (Tordss. t. Boo, slutl. riksamiral, † 1590, se reg. t. föreg. del.), 418, 451, 452, 471, 472, 474, 513; br. t., 237—238; sk. följa md flott. o. krigskass. t. Kalm., 237, o. beställa om Öl., 238; dragit md 700 m. t. Högsby o. Sevede, m. m., 365; om hs tåg, 369, 375; föreskrifter, 369; en del af de uppror. gifvit sig åt hon., 416; br. fr. hon., 423; sk. blfa höfvidsm. på Svanen, 499.
- Bagge, Joen** (1542 fogde i Redvägs o. Ås hdr, m. m.), br. t. hon. om smörskatt. i Vartofta hd, 377.
- Bagge, Swen**, Trued Gregs:s på Varberg tjen., 313.
- Baija**, ett slags salt (bajsalt), 429.
- Baijorer** (bojarer), ryske, 409.
- Bark**, en, thör. örlogsflott., 451; sk. utrustas, 471. —en, finske, 165.

- Batavi** (Holländarne), 616.
Batavia (Holland), 617.
Bayard, fransk statssecr., 634, 639.
Bayern, pfzgrefv. Fredrik hert. t., 631.
Beata Hermandzdotter, Hans Garstenbergs enka, om arf eft. henne, 1—2.
Beckman, Caspar, får tgodogöra sig vask vid Salberg., 313—314.
Befallningsmän, kon:s, fbjudas olaga gästn., 46; i Dal., br. t., 59—61; i Finl. uppd., 208; i Upl. o. Söd., fskrift., 274.
Befästning, ny i Smål., drom, 379, 380; på Öl., 294; i Ög., 537.
Benekt [-ct, -cht] i Rangesta, länsman i Norunda hd, fört onytt. snack inf. kon., hvarom sk. ransakas, 215—217.
Benekt, »Långe B.», knektehöfvm., br. t. hon., 322—323.
Benekt Hansson i Hamra, Olands hd, Upl., 246.
Benekt Nilsson vid Salberg., 222.
Benct Olson, budbär. fr. kon., 130.
Benekt Pedersson i Gunnarijdt, sändeb. fr. allmog. i Vista hd t. kon., 358.
Benekt Scriffwere, se **Scriffwere**.
Benekt Småswen, 368; Svante Stures tjen.; kon. vill taga hon. i tjenst, 83; utn. t. fogde i Tuna l. o. öfv. Linköpings däkene-gods drst., 494.
Benekt Snickere, se **Snickere**.
Berend, Aldhe, van Worms, profoss, 145.
Beretta (Brita Leijonhufvud, dtr af riksmarsk. Erik Abr:s. t. Ekeberg o. Loholm, samt Ebba Wasa), hr G. Olssons fru, lånt pgr t. slottslofvarne på Elfsb., 295.
Bergslagen, br. t. dm fr. Dal., 61; om underrätt. fr., 111, 186; falskt rykte om infall dr af de uppror., 163; en trog. o. välvill. allmoge drst., 179; fogd. hfa dr föga gehör, 402.
Bergsmännen, på Salberg., br. t., 10—11, 307, 308, 314, 469; kunna ej drifva grufarb. t. följd af spmlsbrist, 437, 452; vid Garpeberg, 184; om kopp-tiond. af dm, 185; bgsmänn:s o. allm:s i Dal., Hels. o. Gestr. ö. br. t. inneb. i Noraskoga, m. fl. om uppror. i Smål., 625—627, 628—631.
Bergverk, tionde plägar draf gifvas, ej afrad, 185.
Besberg (Bispberg i Säters sn, Dal.), 185.
Bierkefalla i Nässia sn (nu Bäckefall i Nässiö), Tveta hd, Sm., 599.
Bierkekind (Björkekind), hd i Ög., br. t. men. m. drst., 124—125.
Bijlle, Clawes (ståthåll. på Bohus, se reg. t. 9:e o. följ. del.), hr, 385.
Bilsbro (i V. Vingåkers sn) i Oppunda hd, Söd., 11.
Birge [-ghe] i Skulabäck, en af Dackens »capitenere», 479, 536.
Birge [Birje] Nilsson (Grip t. Vinäs, rr. o. ridd., se reg. t. föreg. del.), hr, 350, 351; br. t. hon., 6—7, 412; uppdrag, 384, 395.
Birgitte [Britha] (Christiernsdtr Wasa, kon. G:s syskonbarn), Matz Pedss:h., lemnat kon. ett rätt.-döme i Roden, 566.
Biskopar: Bothwedt i Strengn., 229; Måns l. Magnus Haraldsson, f. d., i Skara, 279, 282, 417, 430, 473, 633—634, 644—645; Morten (i Åbo), 401, 403. — en i Strengn., 181; i V-ås, 248; i Link., 481.
Biskopsfodring i Leckö län, fl. t. Sv. Sture, 440, 441, 494; i Glanshamm. hd, Ner., fl. t. Abr. Erickss., 3, 11; fl. t. Ture Pedss., 571.
Biskopsgods, vid Vexiö bisk.-stol, må indragas, 319.

- Biskopsgästning:** i Leckö l., fl. t. Sv. Sture, 440, 441; t. Ax. Erikss. i hon. fl. hdr, 490—491, 564; — af Varnh. kls landbor t. Abr. Erikss., 494; af Gudhems hd o. G:s kls landbor t. Ped. Brahe, *ib.*; i Åkerbo hd fl. t. Tord Olss., 523; i Kåkinds hd fl. t. Ol. Erikss., 526; i Vilske hd fl. t. hr Lars Siggesson, 581—582.
- Biskopssaker:** i Vg., Marqu. Holst fogde öfv., 23; i Östbo fl. t. småländske Måns Pedss., 299; i Glansh. hd, Ner., fl. t. rr. Abr. Erikss., 311; i Leckö l., fl. t. Svante Sture, 440, 441, 494; fl. t. Ax. Erikss. i hon. flänta hdr, 490—491, 564; af Varnh. kls landbor t. Abr. Erikss., 494; af Gudhems hd o. G:s kls landbor t. Ped. Brahe, *ib.*; af Kåkind o. Sköfde stad t. Ol. Erikss., 526; t. Ture Pedss., 571; af Vilske hd t. hr Lars Siggess., 581—582; af Hanekinds hd t. hr Joh. Turess., 583.
- Biskopstolens** i Link. räntor, om upprätt. af regist. öfv., 481; i Vexjö.
- Biskopstionde,** af Dal, 322; i Vg., hr Lars i Husaby sk. hfa bef. öfv., 424.
- Biurem** [-om] (Stora Bjurum i B. s:n, Gudhems hd, Vg.), Ol. Peds:s egdm, 441.
- Biurem** (Lilla Bjurum i Vättlösa s:n, Kinne hd, Vg.), innehafves af Ped. Gunnarss. (i förlän.), 489.
- Biörn Pedersson** [Pers-, Peers-] (Bååt) t. Follnäs, kammarråd (hdsh. i Svartlösa hd o. på Färingön, se reg. t. föreg. del., sed. rr. o. rikskammarråd, † 1570), br. om anskaff. af pgr, myntn., m. m., 21—22; straffbr. t. hon., 57—59; br. t. om kammarverk, m. m., 144—145, 172—174, 252, 276—278, 328, 399—400, 425—426, 449—450, 461—463, 492—494; sk. hfa kunskap. i skärg., 163; sk. anordna pgr t. Kalm., 197; får ett stenhus i Sthm, 576.
- Biörnäss** [-ess] (säkerl. misskrifning för Bronäs, gml herregd i Härene s:n, Kinneferdings hd, Vg., t. hkn gd Matz Kagge skref sig), Matz Kaggs egdm, 441.
- Biörsnäs** (Bjursnäs i Björnlunda s:n, Daga hd, Södm.), 108—110.
- Bjelkar,** t. slottsbygn. på Äl., 577.
- Bleken** (Bleckhem, gamm. herregods i Törnefalla s:n), i Tjust, 175.
- Bleking** [-gen], 511, 512; N. Dacke har sin slägt drst., 126, 129, 152, 211; — är der född, 152; bevakn. af kusten instäld eft. N. Dackes död, 480; dål. inverkan drifr. på Småland., 584; papist. prest., bönd. o. städ. drst. mer benägne dn gle kon. Chr., än du nuvar. kon., *ib.*
- Bly,** 70, 71, 357, 367, 368.
- Bobergs** hd i Ög.; Er. Scriffu. sk. dr hfa befalln., 367; flän. af återkall. fr. fru Ebba, 493; om kko- o. klost.-gods drst. sk. ransakas, 498—499.
- Bock, Peder,** i Valley l. Valby i Väderstads s:n (Ög.), får skattefrih. å sina gdr und. tre år, 318.
- Bogesund** (nu Ulricehamn); dss borg. sk. flytta t. Jönk., 397, 598—599.
- Bol** (fastighetsmått, jordbruksenhet i Finl.), 365, 527, 528.
- Bolt, Claves,** 164.
- Bonde, Tord** [-dt] (Tordsson, riksr., väpn., se reg. t. 1:a o. följ. del.) på Traneberg, i Leckö slottslofv., 441; vill lösa sig t. prestebord. i Broddetorp, 531.
- Bondeby** (i Tjellmo s:n, Ög.), Anders drst. en af Dackens anhäng., 466.
- Borekholms** (Borgholm) slott på Öl., om befäst. af, 293—294.
- Borgare,** unge, om värfn. af, 84, 155, 168.

- Borgaredrängar**, om värfn. af, 84, 168.
- Borgläger** i Sthm, 38.
- Borgmästare**: i Bremen Didr. Fassmar, br. t., 504; i Löd. Hans Lambrechtss., afskedas, 338; G. Olss. tillsätt. en ann., *ib.*
- Borgo** [Borgå] kungsgd, 492.
- **län**, om legodräng. o. legopig. drifr., 207; bräd. drifr., 596.
- Bornis, Clawes van**, cancelliskrifv. i kon:s canc., 161.
- Boruiss, Jachim van**, cancelliskrifv. i kon:s canc., uppdrag t. Dmk, 179.
- Boskap**, 365; af de uppror. röfv. vid Stegeb., 158.
- Bothwedt** (Sunonis), bisk. i Strengn., br. t. hon., 229—230.
- Bothwedt**, se **Bothwedt Larsson**.
- Bothwedt** [Botu-] **Larsson** (Anckar, † 1550), ståthåll. i Sthm, 76; sk. utrusta flott. 21; br. o. uppdrag t. hon., 37—38, 56—57, 103—104, 116—121, 163—166; 192—194, 250—251, 255—256, 261, 271—273, 329—332, 356—358, 399, 401—403, 409—410, 429—431, 451—452, 469, 471—472, 499—501; uppdrag, 427.
- Boije, Nils** (Andss. t. Dalkarlsby o. Gennäs, väpn., se reg. t. 8:e o. följ. del.), br. t. hon., 86—91, 115—116, 120—121, 450—451; lemn. föga besked om rytteriet, 500.
- Boyter** (ett slags fartyg. se reg. t. 8:e del.), 165, 171, 257, 335, 336, 385, 509; en fr. Bremen, 335, 510.
- Brade** [-gde] (Brahe), **Peder** [Per], t. Rydboholm (slutl. greve t. Visingsö, m. m., se reg. t. 2:a o. följ. del.), 82, 418, 496; br. t. hon., 19, 50—51, 86—91, 101, 120—121, 136—139, 145, 147—150, 156—158, 314—315, 319, 389—390, 423; uppdrag, 160, 237, 579—580; en af anför. f. krigsfolk. mot de uppror. i Smål., 147, 156; får bisk-gästn. o. bisk-sak. i Gudhems hd o. af G:s kls landbor i fl., 494.
- Brandskatt**, erbjud. de uppror. Smål. af Södkpgs borg., 77.
- Braske, Lasse**, br. t. hon. om uppror., m. m., 130—131.
- Bremen** [-reh-, -rä-], 622; ett fartyg drifr., 335, 510; om sjöfolk:s behdl. i Marstr., 386; stad. bevisat Sv. stora tjenster, 335, 386; Didr. Fassmar borgm. drst., 504; om br. drifr., *ib.*; rådslag ang. Sv:s fhåll. t., 562; om von Pyhys straffbara o. fgripl. fhåll. drst., 642, 643.
- **s stift**, krigsfolk dr saml. af pfalzgrefv. o. de burgund. f. anfall emot Sv. o. Dmk, 278.
- Brems, Oloff**, se **Brömpz**.
- Bringetoffte** (s:n i Vestra hd, Smål.), 371.
- Britha**, se **Birgitte**.
- Brixen, Frantz**, tvist md Rasm. Klott, 248.
- Brodde Ericksson**, mördad, 391, 392.
- Broddetorp** (i Gudhems hd, Vg.), om prestebord. drst., 531.
- Broo** (Brokind i Vårdsnäs s:n, Kinds h., Smål., nu i Ög.); hr Måns Johanss: egdm, 488.
- Broor, Lasse**, anför. f. en skara folk emot de uppror., 52, 88, 89; anklag. f. a. hfa tagit mutor, m. m., 497; br. t. hon., 539.
- Broor** [Broder, Bror], **Oloff**, 88; sk. blfa höfvidsm. f. krigsfolk. fr. Hofs l., 186, 190; br. t. hon., 186—187, 253, 292; straffbr. f. öfv. våldsh. mot bönd., 306; ytterl. drom, 315; tåg. md sitt folk mot Ydre, 364; förordn. t. fogde öfv. Alvastra o. Sken. kls landbor, 493.

- Brudhesta** (i Smål.), 83.
- Brudskatt** (hemgift) t. prinsessorna, 201.
- Brun, Jöns**, af Jör. Jönss. tsatt t. fogde i Sunnerbo o. Vestbo, 320; fogdebr., 390; br. t. hon., 390—391; sk. göra kon. räkensk., 390; kall. t. kon., 392, 405; »stält» eft. de uppror., 391; fogde äfv. i Östbo, 430; utnämnd t. fogde, 494.
- Brundzwijk** (Braunschweig), hert. Henr. af, 549; hs trupp. skingr., 612.
- Bruun, Anders**, kon:s skeppare, gåfvobr. på hus o. tomt i Sthm, 565.
- Brädewijken** (Bråviken, stor vik mell. Södm. o. Ög.), 90.
- Bräder**, må utskeppas fr. Finl., 292—293; t. slottsbygn. på Ål., 577; sk. anskaffas fr. Finl., 596.
- Brämen**, se **Bremen**.
- Bröd**, 33, 333, 334, 366, 383; t. flott. 181, 205, 206, 214, 454.
- Brömpz** [Brems], **Oloff**, förräd., 633; stämpl. mot Sv., 279, 417, 430; mdskyld. i uppror., 473.
- Budbyssa** (tjenstetecken f. kon:s m. fl:s budbärare), 298.
- Bulgerin, Jochim** [Ja-], 103; kon:s trotjen., anför. f. en hop krigsf. t. häst o. fot, afsänd t. Ög., 84, 85; mdför budskap t. de öfr. anför., 85; br. t. hon., 95—97; sk. blfa höfv.-m. öfv. Sixt v. Mönnikens fänika, 487—488.
- Bulwärker** (Bolverk, förskansningar), 117.
- Burgundien**, hofvet i, 417.
- Burgundiske, de**, rykt. om fara fr. dm, 161, 162; samlat krigsfolk f. a. understödja hert. Albr. af Meckl. mot Sv. o. Dmk, 278; drs anslag mot Sv. o. isynh. mot Lödöse, 503; fiendtl. mot Sv. o. Dmk, 541, 605, 616—617; märkl. tidn. fr. dm, 544—545; sv. flott. utrustad f. a. hjälpa Dmk emot dem, 636; v. Pyhys heml. undrhdl. md, 642.
- Busik, Hans** (knektehöfvidsman?), 508.
- Byggemestere, Clawes**, mäter (vid Sthms slott?), om hs aflön., 164.
- Bygmästare**, en t. Sthms slott, 165; Henr. v. Köllen (vid Gripsh.), 167, 200, 524; fr. Elfsb. kallas t. Sthm, 298.
- Bygnadsarbeten**, svåra, fhanden vid alla slott o. kgsgrd, 596.
- Bysseskytte, Jören**, i Gripsholms slottslofv., 200.
- Bårdskärere, Valentin**, 117.
- Båtar**, 294, 330, 480; i skärgård. löp. sk. bevakas, 340; af kon:s sk. utsändas, 342; sk. byggas vid Glan o. Roxen, 410, — vid Vettern, 410, 452—453.
- Båtsmän**, 471; fordra hög lön, 13; om anskaff. af, 37, 155, 168; 3—400 behöfvas, 38; fr. Finl. sk. sändas t. Sv., 181, 206, 208; en del tjenstgör. i Smål., 205; fmakt f. Ol. Siälekarl a. värfva, 218; sk användas i Sthms skeppsgd, 272; värfv. i utland., 295.
- Båtstimmermän** i Vadstena, 452—453.
- Båtzman, Håken**, i Vestervik, borgesman f. Tjustboerne, 175.
- Bällinge** (i Söd.), hr Ped. kkhde drst., 268.
- Bödeker, Hans**, utl. köpsven, får inkräfva fordringar, 15.
- Bönder**, rike, plundras af Dacken o. hs anhäng., 134, 135, 151, 153; bönd. o. skattebönd. sk. vara tolf om en kostgård, 214.

C.

- Calmar** [Calmar, Kalmar, -a], 163, 197, 223, 262, 263, 269, 270, 271, 280, 293, 294, 320, 321, 343, 365, 418, 420, 422, 428, 431, 452, 479, 480, 515; om pgrs ditsänd., 180, 197, 237 o. lemn., 259; om lifsmedels ditsänd., 165, 193—194, 204, 267—268, 272—273, 294, 480; tacksägelsebr. t. besättn. f. vis. troh., o. uppmuntr., 227—228; Germ. Svenss. dr höfvidsm., 228; fart. drfr. t. Tyskl. f. a. hemta värfv. knekt., 257; om knekt:s undhåll drst., 260; stor brist på lifsmed. drst., 193, 257, 267; flott. sk. ditsändas, 272; kon:s tyska cancelli affärd. dit, 313; om de danska sändebud:s resa dröfv., 353; borg. i V.-vik sk. ditflytta, 375; om tillämn. möte drst. mell. kon. G. o. kon. af Dmk, 430; br. t. innevån. om fbättr. af stadens vilkor, ditflyttn. af borg. fr. andra städ., m. m., 454—455; skepp. fr. Öl., s. vilja segla på Tyskl. sk. ditflytta, 454; tyske köpmäns stämpl. drst., 535; uppsigt sk. dr hållas mot utl. stämpl., *ib.*; landsköp drst., 537; skolmäst. Ped. Esberni får en tomt drst., m. m., 552; S. Olofs preb. drst., *ib.*; om stark garnison drst., 605; en del af flott. ditsänd t. Dmks bistånd, 637.
- **län**, 474; inneb. må ej gifva sig upp åt land. ut. pass, 273—274.
- **slott**, 321, 482, 483; br. t. slottslofvarne drst., 105—106.
- **sund**, om dss bevakn. sjöledes, 165, 171; en del af flott. dr flagd, 471, 499, 450, 509.
- Calwenäs** (Kalfvenäs i Högsby s:n) i Handbörds hd, Smäl., 421.
- Calydoniska vildsvinet** (Kalydon, forngrek. stad i Ätolien), 609.
- Camererere**, kon:s, 378, 425, 542, 575; Mäns Eskilss., 580.
- Cammer**, kon:s (kammарverket), 21, 58, 59, 328, 330, 425, 426, 449, 461, 472, 575, 593; fmår ej i längd. bära så stora utgift. s. varit, 28, 29; om fhäll. dri, 144; räken-sk. sk. dr afläggas af fogd., 275, 516.
- Cammeråd**, kon:s, 144, 523; sk. granska räken-sk., 330; ej fullgjort sina skyld., 332; sk. uppgöra regist. öfv. rytteriet, 500; uppdrag om hjälp t. sjöfolk., *ib.*; — om inköp f. Sthms slotts behof, 501.
- Cammerstycker** (skytt) t. flott., 21.
- Cancelleren** (Conrad von Pyhy), kon:s öfverste canc., krigs-, regements- o. secrete råd, doct. o. ridd., 479, 550, 604, 622, 640, 641, 644; br. fr., 19; svar t., 19, 256, 260; utomlands, 101, 623; mdför knekt., 164, 173, 179; om hs uträttng, 165, 166, 171, 240, 269, 279; på hemfärd, 179; underr. fr. hon. önskas, 202; ej lemnat grundl. besked, 254; skytt, thör. hon., 256—257; sk. begifva sig t. kon., 257; stor tvedragt mell. hon., Norman o. Glasenap, 259; värfvat sjöfolk, 295, 385, s. kon. dock afskedar, 385; kon. G:s anlag. mot hon., 640—644. — Se äfv. **Pyhy**.
- Cancelli**, kon:s, 399; — tyska, affärd. t. Kalm., 313.
- Cancelliskrifvare**, kon:s, Claves o. Jachim van Boruis, 161, 179.
- Canike** [Canniche], **Päffwel**, 475, 508.
- Canikegods** vid domcap. i Vexiö, må indragas, 319; f. drs ränta sk. göras kon. räken-sk., 320; regist. dröfv. 567; i Linköp., 481, 482, 498—499.
- Canikerne** i Vexiö, må ej längre bo der, 319, 379—380; drs landbor o. räntor indragas, 319, 380, 493; — register dröfv., 567; i Link., om drs räntor sk. ransakas, 498—499.

- Canonier** i Linköp., om regist. upprätt. öfv. drs gods, 481; om behdl. af, 482; alla i Vexjö indragna, 493; ransakn. om cans inkomst, 498—499.
- Cantoria**, en prebenda l. »prelatur» vid Ups. domkka, indragen, förlänt t. Ture Pederss. på Kråkerum, 571.
- Capitenerne**; N. Dacke utgifv. sig a. vara k. Chrs barns målsmäns c., 211; N. Dackes ypperste, 479; Dackes böra komma ifr. Smål., 514—515, 531, 586; förehfa ännu stämpl., 515.
- Castelholm** (slott i Sunds s:n, på Åland), Ol. Trottes. dr befmn., 181; om slottets fsträrk., 181, 182. — Se vid. **Åland**.
- Chirstine** [Cristine] (Christina Gyllenstierna), fru, kon:s moster, br. t., 198.
- Christen Henricksson**, fhdlat md allmog. i Röne, m. fl. hdr, 214.
- Christoffer**, hr, se **Christopher Andersson**.
- Christopher Andersson** (se reg. t. föreg. del.), hr, 395; br. ifr. hon., 259; hs uträttng i Dmk, *ib.*; sk. lemna tydligare underrätt. o. sjelf begifva sig t. kon., 283—284; br. t. hon., 295; lånt pgr af kon. i Dmk, 295.
- Christiern**, f. d. kon., »den omilde», 286, 627; »den blodgirige», 629; om hs tyrann. reg., 14, 40, 602, 609, 611, 625, 629; hs barns målsmäns stämpl. mot Sv., 14, 29, 30, 40, 92, 132, 152, 155, 168, 535, 601, 602, 625, 627—628; — mot de nord. rik., 154, 155; desse lofvat N. Dacke dt bästa slott o. län i rik., 211; — utrusta örlogsskepp t. Östersjön, 212; — fsmlat krigsfolk hos hert. Albr. af Meckl., men s. blifvit nedlagdt o. förjagadt, 289; hs anhäng. i Blek., 584; svåger md kejs., 585; inkräktat Sv. ut. skäl, 613; kon. Gust. räddat Sv. ur hs händ., 629.
- Christian** (III), kon. i Dmk, br. t. hon., 540.
- Cirstine**, fru, se **Chirstine**.
- Claues Jeronimisson** (i Amsterdam), br. t., 504.
- Clawes Byggemestere**, om hs affön., 164.
- Clawes Scriffwere**, 162.
- Cleffwen**, se **Cleue**.
- Clement** [-et, Clemm-] **Hansson** (Oliveblad), 390, 409, 478; kon:s secr., 515; br. t. hon., 236—237, 240—24, 269—270; uppdrag, 237, 239, 256—260, 264, 302; kallas t. kon., 270.
- Clement Scriffuere**, fogde i Nyslotts l., br. o. uppdrag, 206—207.
- Cleue** [-n, -ffwen] (Cleve), hert. af, 606; i strid md Nederl., 427; hs undrkast. f. kejs., 541, 638; om drs fhäll., 553; om hs fhäll. t. Frank., 638—639.
- Clippingar** (Klipningar), 478.
- Commission**, konglig, 498, 579.
- Conrad** [-dt, -tt], hr, 550; se vid. **Cancelleren**.
- Conradt, Hans**, i Danzig, 502.
- Constans, Jacob von**, arklimäst., om hs räkenskap, 328.
- Cornelius in Thum**, br. t., 504.
- Costniss, Jacob van**, sk. utrusta flottan md skytt, 21, 38.
- Coussy** i Frankr. (antagl. Coussey i Lothringen), 639.
- Creditiv** fr. kejs. f. Granvella, ss. sändeb. t. Sv., 632.
- Cronoberg** [Crone-, -borg], gd (nära Vexjö); fl. md landbor t. Jör. Jönss.; 318, 320, 493; —s **slott**, 370, 534, 639, 640; Jör. Jönss. dr höfv., 470, om befäst. af, 567, 568, 587; plats. drt. mindre lämpl., 568.
- Köllen, Henrick van**, se **Köllen**.

D.

- Dacke** [Takche], Nils [Nie-], höfvidsman f. de uppror. i Smål., 152; dagting. md hon. o. hs sällskap, 16—18; förut stadfast.-br. drå, 17, 25; br. t. kon. i Dmk, 26, — t. Måns Johanss., 99; br. t. hon. fr. kon. G., 35; — fr. pfälzgr. Fredr., 631; är dansk man, 129, — fr. Blek., 126, 152, 211, har der sin slägt, 126, 129, 152, 211; sändtj bud t. Tyskl., 132; om hs o. hs partis förfaringsätt, 133—136, 174, 183; om hon. o. hs anhäng., uppror. o. fejd md hon., 98, 99, 114, 124, 128, 146, 150, 154, 161, 163, 166, 204, 227, 239, 242, 243, 245, 265, 302, 345, 361, 387, 406—409, 417, 418, 421, 422, 466; om hs lefnadssätt, 152; hs anhäng. må straffas eft. ftjenst, 187, 266; fmkt f. partigång. a. fejda emot hon., 199; fått löfte af k. Chrs barns målsmän om det bästa slott o. län i rik., 211; gifvit sig ut f. drs »capitenere», 211; silfv. funnet eft. hon., 263, br. t. men. m. om hon. o. hs anhang, 284—289; är en skogstjuf, mörd., kätt., m. m., föga bättre än ett osjäl. kreatur, 284; läkt fr. sina sår, 299; de af hs anhäng., s. begärt dagting., benådas, 343—346, 387, 388, 392—394, 408; om »soning» (böter) af dssa, 388; sk. utlemnas af Smål., 390, 407, 409; ännu hyst o. hemad i Smål., 402, 404, 408, 416—417; uppmuntras af de fr. Sv. rynde förråd. 417, 473; bönd. i Smål. följa hon. o. hs anhäng. öfv. allt, 421; — vilja nu ej lida dem, 479, 506, 512—513; ngre af hs förre anhäng. sk. sändas t. kon., 422; om drs använd. ss. knekt., 479, 513; om N. D:s död, 473, 480; hs son sk. bevakas på Stegeborg., 555; ngre af hs anhäng. bestraff., 568; andre beskydd. i Dmk, 568; hs fogd. o. »störste capitenerne» böra komma ifr. Smål., 585; instr. f. hon. o. öfr. uppror. fr. f. d. bisk. Magn. i Skara, 644—645.
- Daga** hd i Södml.; allmog. dr utlofv. hv. fjerde man t. tåg. mot de uppror., 123; indrages t. kron. fr. hr Joh. Turess., o. lägges und. Gripsholm, 198; kostgård af bevilj., 214.
- Dagsverken**, 9; om lös. f., 486.
- Dagsverkspenningar**, 117, 456.
- Dagtingan**, 149, 406, mell. kon. o. de uppror. i Smål., 16—18, 73; — gjord vid Stegeborg, 95, 104, 119; mell. städ. i Ög. m. fl. o. N. Dacke, 53; mell. hon. o. anför. f. kon:s krigsfolk, 92; opålitl., 25—27, 54, 149; må lemnas dm, s. vilja bättra sig, 138, 306, 315, 343, 387, 388, 408; om vilkor drf. md Smäländ., 420, 423; Dackens anhäng. gifvit sig t. d., 479.
- Dal** [-ll]; om mandat t. innebygg., 5—6; dt rusttj.-skyld. fräls. uppådas, 33, 34; br. drom, 36; om jernrätt. af, 321—322; om befar. infall dr af de uppror., 337; om antag. af krigsf. drst., 338.
- Dalarne** [-erne], 79; dss insegel, 60; knekt. drifr. utgjorde, 93, o. antagna, 401, 402, 404; Nils Larss. drs höfv.-m., 41—43, 60, 87, 627, 631; — tågat mot Smål., 81, 238—239; — tacksäg. o. uppmuntr. t. dm, 239—240; Lasse Jesperss. (Cruus) dom. drst., 42; föreskrift. t. hon., 268—269; br. t. bef. männ. drst., 59—61; om br. fr. inneb. t. bgslag. o. andra ort., 50—51; om Helsingarnes hand. drst., 64, 65; ngra s:r ovill. t. undsättn. mot Smäländ., 111; om underrätt. fr., 111, 186, 330; en norsk uppvigl. drst., 230—231; br. fr. Ped. Månss. a. dr utkräfva fordr., 235—236, o. drifva hand., 236; ö. br. t. inneb. md tacksäg. o. uppman., 291; inneb. kon. trogne,

404; utgjort 1000 man mot de uppror., 630, o. vilja gå man ur huse, *ib.*; drs br. t. inneb. på Noraskoga, Lindesberg, m. fl. ang. uppror i Smål., 625—630.

Dalelaghen (Dalerne), 133.

Dalen, se **Dals härad**.

Daletjufven (Daljunkaren), 114.

Dals hd [Dalen] (i Ög.), br. t. inneb. drst., 190—191; bönd. drst. varit otrogne, sk. straffas md inqvart., 444.

Dan Tomesson, köpm. i V.-vik, får idka segl. på Tyskl., men sk. bosätta sig i Kalm., 375.

Daniel, profeten, 618.

Danmark [Dennemarcken], 179, 312, 535, 580, 595, 605; hjälptrupp. drifr., 35, 69, 161, 162, 164, 179, 202, 332, 483, — återsända, 484; om kostgård. t. dm und. hemvägen, 485; underrätt. drifr., 155, 168, 263, 266, 274, 547—550; tillämn. anfall emot af gle k. Chrs anhäng., 155, 278, 541, 549; br. ifr., 212; de tyske värfv. knekt må ej tåga drgm, 257; sv. mynt dr i vanvärde, 548; instr. f. Bert. Tolk o. Henr. Claess. ang. uppdrag t. D., 548—550; sv. råd. tstyrk. närm. fbind. md, 559, 561; om murmästs anskaff. fr., 564; köpstadm. m. fl. drst. hylla gle k. Chr., 584; om kunskapares ditsänd., 587; om dt beskydd o. hjälp, som der lemnats sv. upprorsm. 612, 613, 622, 639—640; om Pyhys dater drst., 643.

— **kon.** af, 370, 512, 546, 612, 613, 622; underrätt. fr., 14, 406, 417; sändeb. t. hon., 24; N. Dackes br. t. hon., 25; Smäländ. vändt sig t. hon., 25, — begärt hs borgen f. dagting., 25—26; br. fr. hon. t. kon. G., 26; sändt 800 landsknekt. o. 400 »sollenärer» t. kon. G:s hjälp, 164; sändt tyska br. t. kon. G., 242; om betaln. t. hon., 259; hr Christoph. Andss. lånt pgr af hon., 295; br. t. hon. fr. kon. G., 313, 540, 568; hs sändebud t. Sv., H. Trolle o. Knut Ribbing ankomm., 348, 353; om drs befördran *ib.*; i strid md Nederl., 427, 616; tillämn. möte med kon. G., 430; vill antaga de fr. Sv. hemsända utl. trupp., 544; om underrätt. rör. hs plan o. ställn., 549; om mäkl. mell. hon. o. kejs., 594, 595; låt. ingtg drom fstå, *ib.*; fstärk. sig md skepp o. krigsfolk, 595; br. t. hon. fr. hr Gust. Olss. om a. sv. flott. var utrust. t. hs hjälp, 636—637; — fr. Chr. Richer om landsknekt:s fr. Sv. gmtåg af Dmk, 637—638; om hs fhdl. md Pyhy, 641; om hs fhäll. t. de sv. upprorsmän., 644.

Danske, de, en del af dem tagit sv. upprorsmän i beskydd, 568, och behdt sv. embetsm. illa, 639—640; missnöjde md föreskr. i Sv. ang. oxhandeln, 568—569; man bör ej skaffa sig dm t. ovänn., 569; plåga platt utesluta Sv. vid fhdl. md främm. makt., 595.

Danske, se **Dantzich**.

Dantzich [Danske], 502; bönd. i Vib. l. få idka segl. dit, 292—293; borg. i Raumo d:o, 204; rådslag om Sv:s fhäll. t., 562.

Deijeberg (Degeberg, sätesgd i Rackeby s:n, Kollands h., vid Venern), 102.

Deutschland, se **Tyskland**.

Dijrich Pedersson, om Rasm. Klotts anklag. emot hon., 415—416.

Dirich, mäter (Didr. Slagheck), 288.

Dirich van Hamborg, 164.

Diup, Pedher [Peer], en af N. Dackes tjen., om hon., 506, 513.

- Diurehaffn l. Diurshaffn** (Djurhamn, hamnplats i Djurö capellfsm., Vermdö skeppsl., Sthms skärgd), 118, 193.
- Domkyrkan** i Linköp., om regist. öfv. gods o. ränt. s. lydt drund., 481; i Vexjö, dss gods indragas t. kron., 319, 320.
- Drauanteklädnings**, 400, 410.
- Dreffaske**, vid Salberg., drom, 222.
- Dreffherdzsölff** (se reg. t. 14:e del.), af Salberg., 10—11.
- Dresen, Christoffer van**, höfv. f. en fänika tyske knekt., 383—384; hs knekt. ej betalat sina skuld. i Löd., 383, 396.
- Dukar**, 341.
- Dyr och hård tid** i Vg., 324; i land., 325, 431, 630; i Ög., Vg. o. Smäl., 330; i Finl., 292—293, 330, 427; i Dal., 449; vid Salberg., 469; i hela Sv., 577.
- Däkenedömet** i Link., 485; med landbor återkallas fr. Enev. Hanss., 494; Benekt Smäsven utn. t. fogde dröfv., 494.

E.

- Ebba** (Eriksdr Wasa, kon:s svärmoder, se reg. t. 3:e, 11:e o. 13:e del.), fru, br. t. henne, 110, a. betala salt, köpt af en Holländ., 232—233; flän. af Bobergs hd återkallas, 493.
- Eed** [-dh] s:n i Tjust, 175, 532.
- Ekby** s:n i Ög. (Ekeby i Göstrings hd), dss inneb. deltag. i uppror., 243.
- Ekeberga** (i Lillkyrka s:n, Glanshamm. hd, Ner.), thör. Abr. Erikss., 310.
- Ekelunda** i Harbo s:n (Våla hd, Upl.), 582.
- Elffkarleby** (i Upl., vid Dalelv.), om tull drst., 65.
- Elffzborgs** [-burg] län; om allmogens besvär, 337; br. t. allm. om fodr., 339—340; smörtax. af, 395; — **slott**, 19, 20, 62, 313, 340; ståthäll. drst., 39; om slottlofv. drst., 162; Torsten Brunss. i slottslofv. drst., 259; — lånt pgr af hr Gust. Olss:s fru, 295; om syn å, 477; om Lödöse stads flytt. t., 503—504.
- Elin**, Sven Unges enka, i V.-vik, får und. s. lifstid besitta en tomt i Link., 374.
- Elssnabben** (Elfsnabben l. Elgsnabben, en utmärkt hamn i Sthlms skärgd, mell. öar thör. Muskö capells:n, i Mysingefjorden), 356; en del af sv. flott. dr, 636.
- Eneby**, s:n i Kinds h., Smäl. (nu i Ög.), 166; hr Lars kkhde drst., 365, 514; om hs använd. ss. skrifv., 514.
- Eneköpfung** (Enköping), br. dit om styrmän o. sjömän t. flott., 209—210.
- Enewald Hansson** (flän.-m. o. fogde); ö. br. f. hon. a. återtaga sin und-uppror. flor. egdm, 469—470; de uppror. i Tjust röfv. fr. hon., 385; hs flän. af däkenedömet i Link. återkallas, 494.
- Engeland**, i krig md Frankr., 510; br. fr. kon. drst., *ib.*
- Engelst** (kläde), 28.
- Enhörningen**, ett kon:s fartyg, 451.
- Erich** i Stendzredh, ombud fr. Aspelands hd t. kon., 421.
- Erick** i Maressjö, ombud fr. allmog. i Oppunda hd t. kon., 11.
- Erick** i Killestada, i Hanningebgs s:n, ombud t. kon. fr. Tjust, 176.

- Erick**, hr, kkhde i Tuna, Olands hd (Upl.), tagit f. stora »rättigheter», hvar-
om sk. ransakas, 247.
- Erick**, hertig, 200, 201, 442.
- Erick Andersson** i Wittia, i Tuna s:n, Olands hd, Upl., 247.
- Erick Hansson**, fogde i Olands hd, br. t., 246—247; olagl. bygt en qvarn i
Olandsån, *ib.*
- Erick Jönsson** [-ens-], borg. i Gefle, anstånd md betaln. f. skattejern, 74;
priv. på inköp af skattejern. fr. Gestr., *ib.*
- Erick Jönsson** (Rosenstråle?) på Tuna, syneman i Ög., 456.
- Erick Larsson**, slottsskrifv. på Gripsh., i slottslofv. drst., 200—201.
- Erick** [Erik] **Matzson**, köpman i Vestervik, ombud fr. Tjust t. kon., 175; br.
f. hon. a. segla t. Tyskl., men sed. bosätta sig i Kalm., 375.
- Erick Olsson**, skuld t. kon., 492.
- Erick Scriffwere**, se **Scriffuere** o. **Scriffwere**.
- Erik**, konung, hs lag, 644.
- Eriksmesso** markn. i Ups., 284.
- Erkebiskop**, G. Trolle, 288.
- Erkedjeknedömet** i V.-ås, inkomst draf fl. t. Lasse Sölffköp., 312; i Vexjö,
indrag. t. kron., 493.
- Erland** i Söderköp., misstänkt, 555.
- Ernest Joensson** (slottsfogde på Kalm. sl. o. hdsh. i Sevede hd), br. t. hon.
8—9; uppdrag, 93.
- Esbiörn Scriffwere**, se **S.**
- Esbiörn Torkelsson** l. **Scriffwere**, se **Scriffwere**, **Esbiörn**.
- Eskil Michelson** (förut — 1528 — canik i Link.?), kon:s camererare; föreskr.
om inredn. på slott. o. om silfvermalm, 251.
- Esping** (ett slags större båt), en, 353.
- Ettacks gård** (kgsgd i Vellinge s:n, Vartofta hd) i Vg., fl.-br. drå på behagl.
tid f. Nils Munck, 543.
- Evangeliska förbundet** i Tyskl., 549; i strid md Nederl., 427.

F.

- Faarssbodh** (Farsbo i Torpa s:n, Ydre hd, Smål., nu Ög.), 532.
- Falentin**, se **Luttich**, **Valentin van**.
- Falentin Scriffwere**, se **Luttich**, **Valentin van**.
- Falkeneter** (se reg. t. 13:e del., **Falkoneter**), 199; föreskr. om gjutn. af,
358.
- Fassmar**, **Dijderich**, borgmäst. i Brem., br. t., 504.
- Fatebur**, på Kungsör, 142.
- Fenedien** (Venedig), 268.
- Ferdinandus**, romersk kon., sändeb. fr. hon. t. kon. G., 317.
- Fetalier**, 27, 33, 58, 72, 118, 120, 192, 598; fr. Castelholms slott t. flottan,
181; fr. Finl. t. flottan, 205—207, 263; fr. Upl. o. Söd., 213; stor brist
drpå i Kalm., 267; om tförs. dit, 193, 194, 263, 267—268, 272, 294, 357,
370, 430, 471; utförs. t. Tyskl. medgifv. Jör. Osterman, 223; om utförs. af
gm en Holländ., 225; må ej säljas t. Smäländ. ut pass, 263; brist drpå i
Vg:s städ., 324—325, 327; om tförs. af t. krigsfolk, 326, 332—335, 366; —

- t. Sthms slott, 330; — t. slotten o. flottan, 428, 451, 595; undsättn. md af prest. i Ups. o. V.-ås stift, 331, — fr. prest. i Finl. lemnad, *ib.*; t. de danske sändeb., 353; af Kalm. l. i skatt, 482; må ej föras ur land. af landsköp., 537; brist på i städ. o. brgslagen, 569.
- Fincke, Göstaff**, mönsterherre, ej ss. såd. dugl., 174.
- Fincke, Jören** [-gen], 256; sänd t. Tyskl., 294.
- Findland**, se **Finland**.
- Findwedh Guldsmed**, skeppseg., 260.
- Finland**, 272, 509; krigsfolk vänt. fr., 38; om d:o o. prov. fr., 204—208, 245—246; köpmänn. i städ. må ej segla t. Tyskl. ut. pass, 205—206; krigsfolk drifr. beordras öfv. Ål. t. Vaddön, 206; legedrång. o. pigor st linfrö sk. drifr. anskaffas t. kgsgård., 207; undsättn. drifr. t. Kalm., 263, 357; båtsmän drifr., 272; missväxt o. hungersnöd drst., 292—293; dyr tid drst., 330, 427, 577; om städ:s sjöfart, 304; fräls. drifr. t. Sv., 330, 331; om undsättn. dit md spml, 330; prest. drst. lemn. undsättn. i fetal., 331; skatt. drifr., *ib.*; jern ditsändes, 410; rykt. om tillämn. anfall af Ryssl., 427; fisk får utföras drifr. emot byte af spml, 427; fisk drifr. t. Sv., 501; om dss fsvär, 605.
- Finske herremän lämpl. t. skeppshöfv.-män**, 499.
- Fisk**, i kostgård, 214; torr o. salt d:o, *ib.*; torr, 292—293; t. Sthms slotts behof, 428, 501; fr. Finl., 501; må ej utföras fr. Finl., 293, 427; men får utbytas mot spml, 427.
- Fiske**, 456.
- Fisken vid Norrköp.**, drom sk. ransakas, 498.
- Flaka** (hemm. i S. Vi s:n, Sevede hd, Smål.), Sven i F. en af N. Dackes anför., 241, 280, 342, 346, 348, 351.
- Fleckensten** [Flech-], **Hans**, mönsterskrifv., 66, 67.
- Fleming** [-mm-], **Erick**, hr. t. Qvidia (rr. o. ridd., se reg. t. föreg. del.), 181, 182, 430, 471; br. fr. hon., 38; uppdrag, 93, 104, 204—206, 208, 329; br. t. hon., 245—246, 399, 401—403, 410, 426—428, 431, 499—501, 541—542, 594—596; kallas t. kon., 317—318; ankommit fr. Finl. md fräls. o. skatten, 330—331; gåfvobr. t. hon. på en tomt å Norrmalm vid Sthm, 555—556.
- Flisesund** (vid Flisö, s. v. om Kettilö i Gryts s:n, Ög. skärgd; se reg. t. 8:e del.), 340.
- Floda** [-e] (s:n i Oppunda hd, Södml.), hr Pável kkhde drst., 108, 550.
- Flottan**, om dss utrust., 20, 212, 213—214, 218, 338; utrust. t. Dmks hjälp mot de burgund. l. a., 636. — Se vid. **Skepp**.
- Fläsk**, 333, 334, 366, 370; i kostgård, 214.
- Fodring**: biskops-, 311, 412, 440, 441, 494, 571; — fogde-, 173, 275, 516, 574; — konungs-, 335, 339, 378, 456, 478, 489, 526, 527, 530, 571; om nedsättn. i pris. å, 12, 13; nedsättn. bevilj. i Smål., 48; om lösningspris f., 109, 110, 298, 368; om lös. af, 371—373, 386—387; i Leckö l. fl. t. Sv. Sture, 412, 440, 441; i Gullbgs hd fl. t. Ax. Erikss., 538; — slotts-, 339.
- Fodringspenningar**, 497.
- Fogdar**: Marqv. Holst öfv. bisk.-sak. i Vg., 23; Nils Tuleus. i Åkerbo hd, 40—42; Benkt Skrifv. på Kungsör, 57; Erik Skrifv., Abr. Erikss:s på Öringe, 70; 71, 89; Lasse Pedss., Abr. Erikss:s i Hofs län, 88, 398, — — på Varnhem, 381, rifv. t. sig a. hd h. kan. sk. afsättas, 398; en fången i Hofs l. af de uppror., 89; Nils Jute, Sten Erikss:s, 109, 110; — — på

Rekarne, 140; kon:s i Sthm, fskrift., 131; i Upl., drs rusttj., 173; Ol. Broor, 191; straffbr. t. hon. 306—307; Jon Friis på Tynnelsö, 300; Måns Smedt i Gripsholms l., 200, 251, på G:s slott, 140; på Väsby, sk. tsättas, 222; Tommes Nilss. på Örby, 228; Nils Schreddere i Ups. stift, död, 232; Er. Hanss. i Olands hd, 207; Ol. Jonss. på Salberg., 283, 307; Jöns Brun, förordn. af Jör. Jönss., 320, i Sunnerbo o. Vestbo, 405; kon. ämn. tillsätta ngra i Smål., 320; Germ. Svenss. sk. tillsätta i Kalm. l., 320; Joen i Vartofta hd, 334—335; Er. Östgöte stupat i Ydre, 351, 391; Måns Svenss: i Tveta hd, 381, 382; om tsättn. af på Rekarne, 400; Hans Jönss., landbofogde i hela Ups. stift, 400, 566; i Smål. behöfvas, 419; brist på goda, *ib.*; ngre i Smål. sk. fstärka sig md knekt., 444; en del af flän-män:s i Smål. fryckt allmog., 445; fattas ännu flerestäds, 494; om Germ. Svenss: i N. Vedbo, 497; Dackens i Smål., böra komma drifr., 586; adelns i Smål. o. Ög., uppdrag t., 579—580. — Nye utnämnde: Erik Skrifv. på Öringe, öfv. Bobergs o. Aska hdr, 493; Ol. Broor öfv. Alvastra o. Sken. kl:s landbor, *ib.*; Joen Smedt öfv. Alvastra gd, *ib.*; Ped. Nilss. öfv. Tveta, Mo, Vedbo och Vista hdr, *ib.*; Jör. Jönss. öfv. Albo, Kinnevalds, Norrvidinge o. Konga hdr, *ib.*; Nils Pedss. i Östra o. Uppvid. hdr, 494; Erick Jönss. i Sevede, Ambyrds, Asbolands o. Stranda hdr, *ib.*; gle Nils Jönss. öfv. Grönskogs egor o. kon:s egne landb. i Smål., *ib.*; Jöns Brun öfv. Sunnerbo o. Vestbo, 320, 390, 405, 494. — öfv. Östbo, 494; Tord Olss. i Åkerbo hd, 523.

Fogdarne i V.-ås, Strengn. o. Link. stift sk. utrusta s. folk, 32; men sk. sj. blifva hemma, *ib.*; i riket uppbådas t. rusttj., 33, 38, 55; sk. ransaka om nybyggen, 44, 46; må ej taga f. stora sakör., 44, l. hindra allmog. a. klaga hos kon., 45, ell. a. sälja sina varor i städ., 45, 47; sk. md fogdetjen. begifva sig t. Ög., 77; uppdrag t. dm o. drs tjen. md Rasm. Klott, 94; br. t. de i Vadst. fsmll., 97—98; om drs rusttj., 100; denna lemnas i sitt värde, 162; i Finl., uppdrag t., 204—207; i Upl., sk. sända kronospmln t. Kalm. o. Ög., 273; sk. ej låta Smäländ. köpa spml. ut. pass, 274; — — förrän de utlemnat N. Dacke, 390; hfa föga gehör md knekt., 402; om dm i Ög., 461 o. drs hushälln., 492—493; meddel. t., 506; i Smål., befalln. a. ej tvinga l. truga allmog. orättvist, 516, 518—519; — br. t., 517; i Smål. o. Ög., br. t., 536; — — ej gjort sin skyld. i afs. på upp-ror., *ib.*; i Smål., sk. hålla tsyn öfv. landsköp., 537; sk. fhäla md bönd., 538; — — vara vaksamme emot stämpl., 584—585; uppdrag rör. möt. i V.-ås, 585, 586; böra fstärka sig md manskap, 587.

Fogdefodring, se Fodring.

Fogdegästning, se Gästning.

Fogden i Redvägs hd, 309; i Åkerbo hd, 402, 403; öfv. S:t Eriks landbor, 437.

Follenäs (Follnäs) i Sorunda s:n, Söd.), Biörn Pedss egdm, 576.

Forss s:n i V. Rekarne, Södml., 550.

Foss, Mickel, i Lödöse, får köpa spml i Sthm, 431.

Frankrike [-ckerij-], kon. af, 635, 637; br. t. kon. G., 634—635, 638—639; hs sändebud kommit t. Sv.; o. sk. väl undrhållas, 192, 250; — medför svåra o. märkl. uppdrag, 254, ang. hka kon. G. ej ensam kan svara, *ib.*; om underrätt. fr., 212, 545; om Sten Erikss:s »lägenhet» drst., 254; skepp ifr., 386; i krig md Nederl., 427; hjälp fr. kon. af, 483, 484; i krig md Engl.,

- 510; om befordr. af Wild- o. Rhengrefven o. hs fr. Sv. hemförlofv. trupp. t. kon:s af F. hjälp, 540; Christoph. Richer sändeb. fr., 545, 642; om fhd. md, 545, 546, 547, 606; om kon:s af F. fhåll. t. kejs., 548—549, o. tyske furstar, 548; om Pyhys fhåll. dr, 641—643; H. Garstenbergs ditresa hindr. af Pyhy, 644 — Se vid **Frankrike**.
- Francøys** (Frans I), kon. af Frankr., br. fr. hon., 634, 638—639; br. t. hon. 606—624; hs sändebud t. Sv., Richer, 545, 634, 635, 637—638, 642; om Pyhys lån af hon., 622.
- Fransosen**, 606, 641. — Se vid **Francøys** o. **Frankrike**.
- Fridsbref** f. N. Dackes anhång., s. begärt l. vilja begära kon:s nåd, 343—344.
- Frihets- o. frälsebref** å Fröslunda hemman i Forss s:n, V. Rek., f. hr Pavel i Floda, 550; på ett år f. Karl Olss. i Skedebý, 352—353.
- Friis, Jon**, fogde på Tynnelsö, 109; i slottslofv. på Gripsh., 200.
- Friederich** [Frid-] pfalzgreffe vid Rhen o. hert. af Bayern (gift md kon. Chr. II:s äldsta dtr Dorothea), 645; hs br. t. N. Dacke o. andre i Sv., 614—615, 631; — t. »sina trogne» i Sv., 632; hs tvenne råds br. t. f. bisk. i Skara, Måns, 633—634; om hs löft. t. de uppror. o. hs plan. mot Sv., 644. — Se vid **Pfaltzgreffwen**.
- Frälsemän**, röfvas af de uppror., 153.
- Frälset**, 573, 574; dss rusttjenst uppådas, 33, 38, 55, 181, 352; må ej uppåbara f. höga städselören l. sakören, 44, l. fmena allmog. a. beklaga sig hos kon., 45, l. a. sälja sina var. i städ., *ib.*; fr. Vg. o. Smål. möte md kon. i Örebro, 54; varit fsuml. i afs. på uppror., 81, 536; af Nyköp. l., 75, 83; i Vg., regist. öfv., 100; — hft heml. sammankomst, 102; dss rusttj. lemnas i sitt värde, 162; i Finl., dss folk beordras t. Sv., 205; ankommit t. Sv., 330, 331; i Smål., vill göra »soning» md de uppror., 445, hkt ogillas, 446; — sk. ffara måttl. md allmog., 515, 518—519; i hela rik., br. t. om städselören, 519; i Smål. o. Ög., — br. t., 536; i Ög., uppdrag, 537.
- Fröslunda** i Forss s:n, V. Rekarne, frih.- br. drå f. hr Pavel i Floda, 550.
- Frötuna** s:n (i Frötuna hd, Upl.), inneb. klagat öfv. Lars Turess. t. Penningby; 68; br. t., *ib.*
- Fuglarö** i Åkers s:n (Foglarö i Öster-Åker, Roslagen), Ped. drst. förråd., 329.
- Fullmakt** f. Hans Schomakere o. Måns Schreddare a. värfva krigsfolk, 189, o. särsk. fejda emot N. Dacke o. hs parti, 199; f. Ol. Siälekarl a. värfva sjöfolk, 218; f. Gudm. Skrifv. d:o, 226—227.
- Funck, Baltzar** [-er], gjort ed o. hdfästn., 228—229; sk. vistas på Örby, 209.
- Fynnellfzbo** (trol. Fönebo i Norrbo s:n) i Hels., 66.
- Fåle**, om priset å, 12.
- Får**, 533; om pris å, 12; sex bjudas för en ko, 321, 322.
- Fä**, 140; smått, 554.
- Fältherre** begäres af anför. f. trupperna, 148; må af dm sj. väljas, *ib.*
- Fältläger** i Vartofta hd, Vg., 334.
- Fäniker**, 138; Sixt v. Mönikens, 144; — förlofvas ur land., 314, 315; 8 å 10 väntas fr. Tyskl., 173, 179; värfvas der, 257; en bör uppsättas af smål. bågskytta, 264.
- Fästningar**, om anlägg. af nya, 294, 379, 380, 537, 594.
- Förläningar**, återkallade, 493, 494.
- Försvarelsbref** f. Vadstena stad emot olagl. skjutsfärder, 390, 414—415; f. Sv. Andss. i Jern, 466, 467.

- Gabriel Christerson** (Oxenstierna t. Mörby, rr.), hs rusttj., 51.
- Galeer** [Galeijer, Galeyder] (Galerer, roddkrigsfartyg), kon:s, 21, 237, 238, 272, 276, 277, 340, 342, 354, 355, 356, 370, 379, 509; om drs utrustn., 38, 119, 165, 181, 204, 205, 209; isas ut ur skärgdn, 204; besp. t., 272, 273; om drs brukbarh., 297, 298; krut o. bly saknas t. dm, 367, 368.
- Galeijer o. Galeyder** se **Galeer**.
- Galle, Oloff** [-uff] (fogde i Vista o. Tvetå h., Jönköp. stad, st. öfv. bisk-gods i Smål.), ngre af hs karl. skjutne, 4; sk. fhäla md Smål., 35.
- Gallia**, 607, 612, 613, 616. — Se vid. **Frankrike**.
- Gamlekijl** [-mbl-] (Gammalkil i Valkebo hd), s:n i Ög.; inneb. deltagit i uppror., största orsak. t. dss framgg i Ög., 243; ånyo tstält orol., 438; böra gästas t. straff, 439.
- Garnaliekoppar** (garkoppar, såd. s. är renad fr. främm. ämn. o. kan begagnas t. messingstv., men s. ännu ej kan smidas l. valsas), 184.
- Garpaberget** (Garpenberg i Dal., Näsgårds fögderi), om kopp. drifr. o. malm drst., 184—185.
- Garstenberg** [K-], **Hans** (förut gr. Johans af Hoya bef. öfv. Viborg, sedan tagen i kon. G:s tjänst), får vidkännas sin hustrus andel i Mossgård, Trögds hd, 1—2; uppdrag af kon. t. Frankr., 644; hindr. af Pyhy a. ditresa, *ib.*
- Gedde, Joen**, ombud t. kon. fr. Norrvid. hd, 458.
- Gefle** [-ä-, -a] (Gefle stad), 166; tre borg. få betalningsanstånd f. skattejern., 14, priv. f. borg. drst. på inköp af d.o, 14, 399; om anskaff. af sjömän drifr. t. flott., 209—210.
- Germania**, 622. Se vid. **Tyskland**.
- Germund Svensson** (Somme, se reg. t. föreg. del.), ståthåll. på Kalm. slott o. i dss län, 228, 251, 320, 343, 418, 513, 517; br. t. hon., 105—106, 262—264, 266, 273—274, 293—294, 301—302, 369—370, 436, 473, 478—483; om br. o. undsätt. t. hon., 166, 193, 197; lemnat pass åt tatare, 249; pass af hon. f. Smäländ. fordras, 258; br. fr. hon., 267, 301, 369; tillsatt fogdar i Kalm. l., 320; om dispos. af hs flänta hdsrätt, 367, 574; lemnat regist. öfv. tillförseln, 357; får återtaga fr. hon. röfv. gods, 436; N. Vedbo hd återkallas fr. hon., 493; drom, 497; får annan flän., *ib.*; br. t. hs fogde, *ib.*; fl-br. å Lommaryds fjerd., 522; låtit straffa förräd., 568.
- Gestringeland** [Gä-] (Gestrikland), dss insegel, 60; om skattejern. af, 74, 399; br. drifr. t. Smål., 79; krigsfolk drifr. utgjordt, 93; inneb:s br. t. Nora-skoga m. m. om uppror. i Smål. o. drs vilja a. understödja kon., 625—627.
- Getter**, sex bjudas f. en ko, 321—322.
- Gijler** (Gyler), **Wulff** (kon. G:s f. d. secr., förräd., benåd. 1538, se 8:e o. ngra följ. del.), fbrutit sitt hus i Sthm, 143.
- Gislan** fordras af de uppror. i Smål. o. Ög., 149, 369, 370, 376, 377, 392, 394; sk. tagas bl. de skyld., 370, 377.
- Gissaboda** (i Vista hd, Smål.), 358.
- Gladh** (Glan, stor sjö i Ög.), båtar sk. byggas f., 410.
- Gladhammar**, s:n i Tjust, Smål., 176.
- Glanshammers** hd i Ner., flänt. t. rr. Abr. Eriksson, 311.

- Glase nap, Mickel**, anför. f. en fänika, 465.
- Glase nap** [-snap, -ssnapp], **Otte** [-o], 529; medför krigsfolk fr. Tyskl., 164, 173, 179, 202, 282; stor tvedrägt mell. hon., cancelleren o. G. Norman, 259; hs knekt. uppfört sig illa, 394—395; erhållit pgr, 580—581; om Pyhys fhåll. mot hon., 643—644.
- Gluck** (Lycke), **Georgius**, danskt sändeb. t. Frankr., 612.
- Goltgyllene** (guldgyllen), 295.
- Golnise haffn**, i Mecklenburg vid Pölen (Golwitz hamn på ö. sid. af ön Poel), 474.
- Grabbe**, **Nils** (t. Grabacka) ståthåll. i Viborg o. dss l., sk. anskaffa dräng., pigor o. linfrö fr. Finl., 207; br. o. uppdrag, 292—293; skickat lit. pgr t. kammaren, 426; sk. skicka torr fisk t. Sv., 428.
- Granefelt**, **Ditleff van**, se **Gronewalt**.
- Granuelle** (Nicolas Perrenot, hr af Granvella, † 1550, af kejs. Carl V afsänd t. Sv., men kom ej längre än t. Nürnberg), kejs:s premierminist., sk. resa t. Sv., medför. kejs:s creditiv, 632; hs uppvigl.-br. t. sv. bönd., 614.
- Green**, **Joan**, förut egt Kaxeholmen, 404.
- Grefwen** (Rhengrefven Joh. Philip), 546, 547. — Se vid. **Johan Philip**.
- Grellestada** (nära Salberg.), thör. Oloff, som var på Salberg. o. rymt, 279.
- Greshult**, se **Gråshult**.
- Gripzholm** [-ieb-, iep-], 9, 75—78, 80, 81, 83, 85, 86, 91, 94, 95, 97—100, 103—107, 118, 121, 144, 181, 182, 184, 186, 187, 189, 190, 192—194, 196, 197—202, 204, 262, 265, 267—272, 499, 502, 503, 507, 524, 527—532, 534, 539—544, 548, 550, 561; om slottsbygn. drst., 120, 121, 166—167, 198; Måns Smedt fogde drst., 140; om slottets fstärk. o. fseende md fnöd., 140—141; drott. Marg. må der qvarblifva, 142; Daga hd lägges derunder, 198; om ditskaff. af dräng. o. pig. fr. Finl., 207; om tegel fr. Arboga t. bygn., 539. —s **län**, Måns Smedt befmn dröfv., 200, 251.
- Grisar**, om pris å, 533.
- Gronewalt** [-th, Granefelt], **Ditleff van**, höfv.-m. f. en fänika tyske knekt., 289, 237, 395.
- Gråmunkeholmen** (nu Riddarholmen) i Stockh., befastes, 165.
- Gråshult** [Gre-] (i Mölltorps s:n, Vadsbo hd) i Vg., vid Vettern, 297, 350, 351.
- Gråshästar** (hästar t. sommarfodring), 43, 46.
- Grönlöff**, **Jöns**, mäter (decanus), i Vexjö, sändes t. Sthm, 472.
- Grönskogs egor** (i Fliseryds s:n, Handbörds hd, Smål.), gamle Nils Jönss. utn. t. fogde öfv., 494.
- Gudhems** [Gudem] hd (i Vg.), br. t. allmog. drst., 332—333; fl. jemte klostr., bisk.-sak. o. gästn. t. Ped. Brahe, 494.
- Gudmund** (Persson) **Scriffuere** (Slatte, se reg. t. 1:a, 3:e, 7:e o. 9:e del.), kon:s secret., 253, 306, 376, 416; br. t. hon., 225—226, 244—245, 253, 271, 323, 364—365, 416—419, 421—423, 463—465, 506—507, 512—515, 534—538; fmkt a. värfva sjöfolk, 226—227; får Magdalena preb. i Link. i flän., 539.
- Gulbergs** [-ä-] (Gullbergs hd i Ög.), 466, 467; br. t. men. m. drst., 125—127; ransakn. om klostergoods. drst., 498; fodr. draf fl. t. Ax. Erikss., 538.
- Guld**, 155, 263, 289, 492; röfv. af de uppror., 568.
- Guldsmed**, **Findwed**, hs skepp kommit fr. Amsterdam t. Löd., 260, 272, 273.
- Gunnarijdt** (Gunneryd i Ölmeštads s:n), i Vista hd, Smål., 358.
- Gustaff Olsson**, hr, se **Göstaff Olsson**.

- Gulich** [Gyliche] (Jülich, förr hertigdöme i nuv. Rhenprovinsen), 642, 643.
- Gyllen**, 528; drs värde, 85, 144, 529; om fhöjn. dri, 145, 148; goltgyllene, 295; rhenska, 40.
- Gårdastädslar** (Städselören, städja), 310, 526; ej pålagda af kon., 7, 45; allmog. må ej drmd plågas, 45; bönd. må ej gm öfverbud drå skada hvarandra, 45. — Se vid. **Städselören**.
- Gämla o. Gäfle**, se **Gefle**.
- Gärder**, af Ög. o. Smål., 498—499. — Se vid. **Kostgärder**.
- Gästning**, sk. ske skäligen, 43, 46; uttages f. sträng, 12; dubbelt uttagen straff. md livv., 46; bör åläggas bönd. i Gammalkil, Nykil o. Harg, 439, 464; biskops-, 440, 441, 490, 491, 494, 523, 526, 564, 581, 582. — Fogde-, 516; hdshöfdinge-, 7, 9, 43; konungs-, 362, 526, 527, 564, 574; lagmans-, 7, 43.
- Gästringeland**, se **Gestringeland**.
- Göstaff** (Trolle), erkebiskop, 288.
- Göstaff**, hr, se **Göstaff Olsson**.
- Göstaff Larsson** (af smål. frälset, förut fogde i Albo o. Östbo), känner fhäll. i Smål. väl, 262; br. o. uppdrag t. hon., 262—263.
- Göstaff** [Gu-] **Olsson** [Olof-] (Stenbock, rr., se reg. t. föreg. del.), hr, 35, 102, 164, 284, 313, 384, 431, 600; br. o. uppdrag t. hon., 4—6, 19—20, 42—45, 48, 61—62, 69—70, 100—103, 148, 160—162, 179—180, 202—203, 278—282, 295—299, 335—339, 351—352, 385, 387, 394—397, 476—478, 503—505, 531, 597—598; br. fr. hon., 148; lemn. befattn. md biskopstiond. i Vg., 424; antagit krigsfolk i Vg., 570; br. t. kon. af Dmk, 636—637.
- Göstrings** [Görstr-, Görstings] hd i Ög., br. t. allmog. drst, 190—191; hdsrätt. drst. fl. t. Er. Skrifvare, 367.

II.

- Haddetorp** (trol. Haddetorp i Mörlunda s:n, Aspelands hd, Smål.), 513.
- Hafre**, 33; uppbörd. af må säljas, 298.
- Hagelskott**, 82.
- Hagelskytt**, 117.
- Hagens**, **Dirick** [-ijck], köpman, 59, 426.
- Haker** (hakebössor), 365; införas utifr. t. Smål., 537; halfva, 32, 49, 51, 55, 224, 255, 329, 330, 331; utrustn. f. en knekt, 155, 157.
- Hakeskyttar**, 156, 157, 331, 343, 357; -ne uppoffras i strid., 156, 157.
- Haldvard** [Haldvar, Halfvar] **Jonsson**, borg. i Gefle, anstånd md betaln. f. o. priv. på inköp af skattejern fr. Gestr., 74.
- Halfvar Jonsson**, se **Haldvard Jonsson**.
- Halm**, i kostgård, 214.
- Halle**, **Gyllies van**, hattmak. i Arboga, frih.-br. fr. skatt und. två år, 467.
- Halmstada**, 35, 283.
- Hamborg**, **Dirick van**, 164.
- Hamborg** (Hamburg), 622, 642, 643; skepp md salt ankomm. drifr. t. Sthm, 429.
- Hamborgerske**, **de**, Pyhys heml. undhl. md, 642.
- Hambra** (Hamra i Ekeby s:n) i Olands hd, Upl., 246.

- Hammer** (Loftahamm. s:n i Tjust, Smål.); en förrådarehop boende der, 183.
- Hammerkind** (hd i Ög.); inneb. lofvat a. gå man ur huse md kon., 177.
- Hande, Jacob**, huseg. i Sthm, 143.
- Hanekind** [-kinne], hd i Ög., 456; fl.-br. drå f. hr Joh. Turess., 583.
- Hanningeberga** (nu Hallingeberg, s:n i Tjust, Smål.), 176.
- Hannober, Peter van**, höfvidsm. f. en fänika, 508.
- Hanss Jonsson**, se **Hans Jönsson**.
- Hans Jönsson**, landbofogde i hela Ups. stift, 566; br. t. hon., 400—401, 437.
- Hans Lambrectsson**, borgmäst. i Lödöse, afsatt, 338.
- Hans Schriffuere**, om hs räkensk. f. skatt. af Ög., 462.
- Hansestäderna**, välsinn. emot Sv., ämna göra tförsel., 164; fr. Sv. ut. pass ditkommande arresteras, 165, 171; om Sv:s fhäll. t. dm, 560—562, 593.
— Se vid. **Städerna** o. **Tyske städerna**.
- Haral**, skeppsegare, 193.
- Harbo** s:n (i Våla hd, Vesterås l.), 582.
- Harg** (V. Harg, s:n i Vifolka hd, Ög.), inneb. deltagit i uppror., 243; kkhden hr Ped. drst. orsak t. bönds orol. i Gamlekil, 493; bönd. borde gästas t. belön. *ib.*; knekt. sk. inqvarteras der ngra dag., 463; om inneb:s fhäll. drst., 575.
- Harnesk l. harnsk**, 14, 182.
- Hastade** (Harstads) s:n i Lysings hd, Ög., 352.
- Hattmakare**, Gyllies van Halle, 467.
- Hegh** (Hägg) i Lofta, s:n (Tjust, Smål.), 175.
- Helisæus** (profeten Elisa), hs historia, 618.
- Helsing** [-ä-], **Mickel**, fogde på Stora Kopparb. i Dal., 42; br. t. hon., 184—186, 447—449; — om kolforsl. t. St. Kopparb., 220—221; sk. söka fasttaga en upprorsstift. fr. Norge, 230—231.
- Helsing, Olof**, 547.
- Helsingeland**, dss insegel, 60; br. t. inneb., 63—66; tillskrifvit Smäländ., 79; krigsfolk drifr., 93; inneb. varnas f. resor t. Tyskl. ut pass, 166; allmogens ö. br. t. innebygg. i Noraskoga m. fl. om uppror. i Smål. o. drs vilja a. hjälpa kon., 625—627.
- Hemeström** på Åland, stads anlägg. drst. afslag., 578.
- Hemming**, hr, kkhde i Vädersta (i Ög.), afrättad, 575.
- Henault** (Hainaut l. Hennegau, grefskap i Burgund, vid denna tid thör. Österrike, nu landskap i Belgien), 639.
- Hendrick**, hert. af Brunswijk, 541.
- Hememora** (nu Hedemora), 300; om värfn. drst., 42.
- Henrick** [-end-, -in-], hr, i Säbrå i Ång., om hs tvist md hr Jören om gället, 2—4; sk. dt behålla, 4.
- Henrick** [-end-, -ch] **Clawesson** [Claes-, Clausen] (Horn), 508; varit i Tyskl., meddel. underrätt. drifr., 278—279; fslag a. sända hon. t. Viborg, 426; br. t. hon., 475, 543—548; instruct. ang. hs uppdrag t. Dmk, 548—550; Pyhys fhäll. mot hon., 642—643; afrädt Pyhys företag, 643.
- Henrik**, hert. af Meckl., om hs mäkl. mell. kejs. o. kon. af Dmk, 594—595.
- Henriksmessan**, markn. i Örebro, 54.
- Hensetter** (und. dta namn nu ej befintlig), gd i Hels., 63.
- Heresäter** [Heridtz-, Häredzsäter] (Herrsäter i Värna s:n, Bankekinds hd, Ög.), thör Ax. Erikss. (Bielke), 491, 564, 579.

Heridtzsäter, se **Heresäter**.

Herman [Härmen], »Länge H.», budbär. t. N. Dacke fr. Tyskl., 241; bör hindras a. komma t. Tyskl., *ib.*; om hon., 279—280; instr. f. hon. af f. d. bisk. Måns t. N. Dacke o. hs anhäng., 644—645.

Hernum (Herna) i Vreta kls s:n (Gullbergs hd, Ög.), skattefrih. drå f. Sven Arvidss., 467.

Hesse [Hässe], **Hans**, 173; borgesm. f. hon., 252.

Heszen (Hessen), Landtgrefven af, 549.

Hestholmen (Hästholmen, by i V. Tollstads s:n, Lysings hd, Ög., vid Vettern, midtemot Hjo), 52.

Hignestada (Hygnestad, gd i Väderstads s:n, Göstrings hd), i Ög., skattefrih. drå f. Ped. Bock, 318.

Hinrick Pedersson (fogde i Vg., se reg. t. 13:e del.), sk. behålla återstäd. f. Varnhem, 381.

Hio (Hjo stad), 297, 350.

Hoffman, **Hendrick**, i Rotneby, en af gle kon. Chrs vänn., 152.

Hoffz gård o. by (nu Hofgården, f. d. kgsgd i Hofs s:n, Göstrings hd, Ög.), fl. t. rr. Abr. Erikss., 292; indrages fr. hon. t. kron., 493.

Hoffz län (i Ög., Vifolka, Dals, Lysings o. Göstrings hdr), de uppror. Smäländ. der inbrutit, 70, 71; br. t. inneb., 72—73; en fogde o. en länsman dr fångne, 89; inneb. sk. hålla sina löften, 186; Nils Eskilss. fogde drst., 366, 438; om skatt. af, *ib.*; Lasse Pedss., förut Abr. Erikss:s fogde drst., 398; sakör. o. återstäd. draf sk. tfalla kron., 438; indraget ifr. Abr. Erikss. t. kron., 493; om kko- o. klost.-gods drst., 498—499.

Hofmän, 367, 402, 410; drs lön, 13; om värfn. af, 24, 34; njuta lit. frid af de uppror., 119; följäs af dm t. lif o. gods, 135, 136, 151; af Äl., drs aflön., 192; fr. Finl. beordr. t. Sv., 205; br. t. dm i Kalm., 227—228.

Holland [Hå-], svensk. må obehindr. segla dit, 260; br. dit o. svar, 504—505; ett skepp drifr. i vinterläge i Södköp., 225; Hubert Clawesson drifr., 232—235. — Se vid. **Nederlanden**.

Hollendere, ankommit t. Löd., huru m. sk. bete sig emot dm, 20; i Södköp. inköpt fetalier o. spml, 225, 234; qvarhållas t. v., 225.

Holleweden, se **Holweden**.

Holm, **Håkon**, i Askatorp, Vista hd (Smäl.), ombud t. kon., 358.

Holme, en, i Smäl., i ngn af de stora sjöarne; om anlägg. af befästn. drst., 587.

Holst, **Gorius** (borg. i Sthm), misstänkt f. förräderi, 109.

Holst [Hå-], **Marqward**, fogde öfv. bisk.-sak. i Vg.; fmkt a. dr värfva knekt., 23—24; br. t., 378.

Holster, de (Holsteinarne), Pyhys heml. undhdl. md, 642.

Holweden [Holle-, Hälwägen] (skog på gräns. mell. Smäl. o. Ög.), 62, 102, 190, 464; belagd af de uppror. Smäl., 69, 159; tyske knekt. röfvat der, 496; östra, 159, 463; vestra, 190.

Hoppffensteiner (Steph. H., hade varit förste tyske secr. hos k. Chr. II, men för någon förbrytelse måst rymma, och lefde nu i Bremen, st uppträd. ss. rådgifvare o. hjälpare åt pfalzgrefvens sändebud t. furstar o. de förnämsta hansestäd. i n. Tyskl.), 633—634.

Horn (s:n i Kinds h., Smäl., nu i Ög.), 166.

Horn, **Lissle** (Lilla Horn, nu Hornberg i Horns s:n, Kind, Smäl.), 532.

- Horssöö** (ö i skärgdn, n. om Vestervik, thör Eds kapells:n, Tjust, Smäl.), 280.
- Hubert Clawesson**, Holländare, utborgat 566 tunnor salt t. ngra af adeln, 232—235; sk. ofördröjl. betalas, *ib.*
- Hudar**, få utföras ur rik., 233, 234.
- Humle**, dyr i Ög., 554; saknas på Stegeborg, *ib.*; tförsel t. Ål. fr. Tyskl., 578.
- Huseby** (Husaby i Kinnefjerdings hd, Vg., på o. vid Kinnekulle), hr Lars kkhde drst., 424.
- Hvete**, 533.
- Hyttefogde**, kon:s, vid Salberg., 468.
- Hytteskrifvare** vid Salberg., 468.
- Hyttor**, kon:s, om ved t., 527.
- Håken Båtzman** i Vestervik, borgesm. f. Tjustboerne, 175.
- Håken Pedersson**, borg. i Lödöse, 281.
- Håkon** i Bierkefalla, Nässia s:n, Tveta hd, får återtaga s. egdm, 599—600.
- Håkonatorp** (Håkentorp, säteri i Bredaryds s:n, Vestbo hd, Smäl.?), 391.
- Hålst, Marqward**, se **Holst.**
- Hålwägen**, se **Holweden.**
- Hånger**, gd (i Hångers s:n, Östra hd, Smäl.), 367.
- Håning** (honung), tages i skatt, 481, 482, 497.
- Hällekijs** (Hellekis, urgamm. herresäte på Kinnekulle i Vg.), Ax. Posses egdm, 441.
- Hällestabärg** (Hellestads s:n o. bgslag i Finspånka läns hd, Ög.); br. t. men. m. drst., 127—129.
- Härashöfding**, utnämnd, sk. aflägga ed inf. kon., 106; Er. Skrifv. på Salberg. afsättes, 106; på Åland, Ol. Trottes. utnämnd, 578.
- Häradshöfdingar**, om tillsättn. af i ngra hdr, 367. —**ne**, sk. ransaka om nybygg., 44—46; sk. uppskrifva bönds klagomål, 47, vid straff af afsättn., 48; sk. md nämnd. besluta om skattläggn., 56.
- Häradshöfdingen** i Oppunda hd uttager sin gästn. f. strängt, 12.
- Häradshöfdingegästning**, se **Gästning.**
- Häradshöfdingerräntan** uppbäres f. kronans räkn. (då lagläsare af kon. förordnas — i ngra fall), 367.
- Häradsrätter**; om disposition af ngra, 367.
- Häradsting**, 47.
- Häredzsätter**, se **Heresäter.**
- Härmen**, se **Herman.**
- Hässe, Hans**, se **Hesse.**
- Hässz, Jacob**, 252.
- Hästar**, 14, 47, 80, 81, 83, 86, 141, 148, 182, 339, 379, 450, 456, 490, 554, 571, 575, 643; sk. anskaffas f. artill., 70, 71; röfv. fr. Svante Sture af de uppror. Smäl., 95, 119; väld. hofmanshäst., 253; hert. Albr:s af Meckl., 279.
- Hö**, 140, 516; om pris å, 12; i kostgård, 214; fstördt vid Alvastra af tyske knekt., 423.
- Högby** (Högsby, i Handbörds hd, Smäl.), Jacob Bagge dittågat md krigsfolk, 365. 369.
- Högstentorp** (Högestenstorp i Vrigstads s:n, Vestra hd, Smäl.), 371.
- Höle** s:n (i Hölebo hd, Södm.), inneb. klaga öfv. skatt., 56.

Hörningzholm (se reg. t. 13:e del.), Svante Stures egdm, 440.
Höss, Per, i slottslofv. på Gripsholm, 200.

I. J.

- Jachimsdaler [Jo-] (Joachimsdaler, se reg. t. 9:e del.), 548, 643.
Jacob Scriffuere, hft skinnvar. om händ., 22; hs räkskp., *ib.*
Ibba, fru, se Ebba.
Jeneköpfung, se Jönköping.
Jenäkers (Jönäkers) hd i Södm.; hvar fjerde man draf utgjord t. fejd. mot de uppror., 123.
Jern, 300; skatte-, 74, 172, 298, 399; behöfves t. kons bygndr, 298; t. skytt, 410; t. Finl., *ib.*
Jern (Herna) gd i Vreta kls s:n, Gullbergs hd, Ög.; thör Sven Andss., 466.
Jernberg vid Åtvidaberg, 507.
Jernbergen (Jernbergslagerna), br. t., 61; i Ner., 79; krigsfolk fr. dm fsaml., 87, 93, 111. — Se vid. Jernbergsmännen.
Jernbergsmännen, utgjort manskap t. fejd. mot Smål., 93; klaga öfver brist på fetalier, 569; ö. br. fr. dm t. inneb. i Noraskoga, m. fl. om uppror. i Smål. o. undrstöd åt kon., 625—627, 628—631. — Se vid. Jernbergen.
Jernränta (skattejern), af Dal, 298; se vid. Jern.
Jernskatt, se Jern.
Iffwer, hr, se Fleming.
Instruction f. Henr. Claess. (Horn) o. Bertil Tolk, ang. uppdrag i Dmk, 548—550; af f. d. bisk. i Skara, Måns, f. »Långe Herman» t. de uppror. i Sv., 644—645.
Inventarium å behålln. i kons kammar, 58, 172.
Jochimsdaler, se Jachimsdaler.
Joen, hr, förut kkhde i Alsheda, 518.
Joen i Lissle Horn, sändeb. fr. Kind t. kon., 532.
Joen Andersson, fogde i Vartofta hd, br. t., 275, 334—335.
Joen Andersson, båtsman, 471.
Joen [Jon, Jonn] Olsson (Gyllenhorn t. Hacksta), 78, 111; värfv. skytt., 18; värfvat folk i bgslagen, 185.
Joen Olsson (Lilliesparre l. Skåning, riksr., väpn., se reg. t. 2:a del. o. följ. del., — Jöns Olsson) på Asa, hs flän. af Norrvid. hd (erhållen 1528) indrag. fr. hon., 379, 493; i st. fl. md Kilbo fjerd. i Vestra hd, 493; undskyllan t. hon. f. dt h. florat flän., 396.
Joen Stalswen, rymd fr. Sv., fängsl. på Varb., om hs sändn. t. Elfsborg, 283, 313.
Johan, hr, se Johan Turesson.
Johan Hendriksson, i slottslofv. på Gripsholm, 200.
Johan Olsson, fogde, om hs räkskp f. Borgo kgsd o. landbor, 492.
Johan Pedersson (1540 utn. t. hdsh. i Sotholms o. Öknebo hdr), sk. hfa kunskapare i skärgdn, 163.
Johan Philip, Wild- o. Rhengrefve, 475, 509, 540, 544—547, 600—609; öfverste i svensk tjenst, 541; återsänd t. Frankr., 623. — Se vid. Rhengrefven.

- Johan Turesson** [Turss-] (af Tre Rosor, rr., se föreg. del.), hr, 86, 236—237; br. t. hon., 54—55, 75, 85—86, 98, 147—150, 156—158, 159—160; underrätt. t. hon., 87; underrätt. fr. hon. saknas, 177; muntl. uppdrag, 160; indragit md krigsmakt. i Kind, 161; hs flän. af Daga hd indrages mot vederlag, 198; innehar Örtomta fjerding i Ög. i flän., 490; flän. af Kilbo fjerd. indrages fr. hon., 494; sk. hfa tsyn öfv. spmlshand. i Nyköp. skärgd md Smäl., 525; fl.-br. på Hanekinds hd, 583.
- Jon Gunnerrsson**, kon. tillgfv. bonde i Smäl., kallas t. kon., 52.
- Jonn Jonsson** (fogde i Smäl. l. Ög.), br. fr. hon., 515.
- Jonn N.**, hr, får S:t Olavi preb. i Linköp., 588.
- Joning** i Tuna s:n, Olands hd (Upl.; namnet finnes numera icke), 247.
- Jordaskyrning** (skattläggning), 65.
- Jordebok**, latinsk, öfv. bisk:s, domkkn:s, canoniers, preb:s o. prelatur. i Linköp. gods, 481.
- Jörgen Jonsson**, se **Jören Jönsson**.
- Isack** [-aack] **Birgeson** (Hiort t. Elmteryd, se reg. t. fl. föreg. del.), sk. tingta md en del af allmog. i Smäl., 17—18, 22—23, 34.
- Isack Nilsson**, fogde i Tavastehus l., sk. anskaffa dräng., pigor o. linfrö, 207.
- Jungfrumaket** på Sthms slott, 165.
- Jungfru Marie rosenkrans'** preb. i Linköp., en tomt s. thört dta indrages t. kron. 374.
- Jute** [-th-], Nils, Sten Erikss:s fogde på Rekarne, 109, 110; uppdrag, 140.
- Jwte, Pånel** (1538 fogde öfv. bisk.-sak. i Ståkes l. o. S. Roden), sk. hålla syn på en gd, 456.
- Jutland**, om afsänd. dit af de tyske hemförlofv. knekt., 508, 509.
- Jöneköping**, se **Jönköping**.
- Jönköping** [Jena-, -ne-, Jöne-, -ung], 34, 35, 465; osannt rykte om Dackens uppträd. der, 161; br. t. menighet. drst., 303—304; br. t. borgm. o. råd drst., 348—350; — besvärat sig öfv. inqvart. af knekt., 314; sk. befrias fr. dm, 304, 457; borg. i Vgötl:s små städ. må ditflytta, 397, 598—599.
- Jöns**, mäster, 567.
- Jöns**, fogde — orätt, se **Jören Jönsson**.
- Jöns Erlandsson** i Tockorp, ombud t. kon. fr. Vista o. Tveta hdr, 194.
- Jöns Larsson** (Bölja l. Strömfelt, t. Eskilstorp, lagm. i Tiohärad), ihjelslag. af de uppror., 296; fhdl. md hs arfv. om nåd f. mörd., 392.
- Jöns Olsson** i Lilla Lund, skattefrih. und. tre år, 403—404.
- Jöns Olsson**, uppdrag, 72; hs flän. af Aska hd i Ög. återkallad, 493.
- Jöns Werckmestere**, en af Dackens »capitener», 479, 515, 536.
- Jönåkers** hd (Södml.), kostgd fr. bevilj., 214.
- Jören**, hr, förut kkhde i Säbrå i Ång., om hs tvist md hr Henrik drst., 2—4.
- Jören**, m:r, se **Norman**.
- Jören Bysseskytte**, i slottslofv. på Gripsholm, 200.
- Jören Ericksson** (Gyllenstierna t. Fogelvik, rr., se reg. t. 4:e o. fl. del.), flän. af Tuna läns här. återkallas fr. hon., 494.
- Jören Hermansson**, magister, i Kalm., innehaft preb. i Ålem, 262.
- Jören [Jörn] Jönsson** (Svan, se reg. t. 14:e del.), 343, 517, 545, 567; om underrätt. fr. hon., 102, 162; underrätt. t. hon., 418; mdför. hjälptrupp. fr. Dmk, 161; hs pass f. Smäl., 258, 274; br. t. hon., 264—266, 302, 318—321,

379—380, 382—383, 470—471, 567—569, o. uppdrag, 485, 584—587; sk. uppsöka plats. f. befästn. i Smål., 266, 369, 370; flån. å Kronobgs gd md landbor, 318, 320, 493; ngra rot. knekt. flupit hon., 319; må ytterl. värfva folk, *ib.*; må t. kron. indraga kko-, biskops- o. canikegods. vid Vexiö domcap., 319, 379—380; om hs företag emot de uppror., 376; tsatt fogde j Sunnerbo o. Vestbo; 390; förut fogde i Sunnerbo, 405; utn. t. fogde i Albo, Kinnevalds, Norrvid. o. Konga hdr, 493; br. t. kon., 639, 640.

Jören Olsson på Håkonatorp (Lilliesparre? Männe dsme s. 1528 und. namn. Jon Olss. förekommer bl. småländska frälset?), br. t. kon., 4; sk. fhäla md Smäländ., 35; br. t. hon. om de uppror., m. m. 391—392; följt förråd. drst., 391.

Jörgen, mäter, se **Norman**.

K.

Kagg [Kagge], **Matz** (Nilss. af vestgöta-fräls., se reg. t. 4:e del.), i slottslofv. på Leckö, 441.

Kalffzbygd (Kalfs s:n, den sydligaste i Vg, Kinds hd, gräns. i ö. t. Smål. o. i s. t. Hall.), 200 uppror. Smäländ. dr infallit, 4.

Kalk, t. bygg. af ett fäste vid Näsboholm, 538; t. slottsbygn. på Åland, 577.

Kalmar, se **Calmarna**.

Kammare, kons, 395; dss räkenskap., 172—173; gska lit. silfv. dr inkommet, 290; hdshfdgeränt. f. vissa hdr sk. dr redovisas, 367; räkskp af fogd. sk. dr göras, 390; utblottad, 396, 539, 615; ärend. ang., 400.

Kammargods, kons o. rikets, minsk., 29; skonas ej, 30.

Kammarråd, kons, 67, 395.

Kammarstycken, t. galererna, 38.

Karin (Gyllenstierna, se reg. t. 11:e del.), fru på Lagnö; hennes landbor må ej md pålagor ftungas, 8—9.

Karll i Skorssöö, Trösarums s:n, ombud t. kon. fr. Tjust, 175.

Karll Bencktsen i Bringetofta, ombud t. kon. fr. Vestra hd, 371.

Karl Larsson i Stensunda, Olands hd (Upl.), 246.

Karl Olsson i Skedeby, Hastade (Harstads s:n), Lys. hd, Ög., skattefrih. på ett år, 352—353.

Karll Pauli, kkhde i Nyköp., gåfvobr. på en tomt drst., 542—543.

Karstenbärg, **Hans**, se **Garstenberg**.

Kartt, Swen, öfverfogde på Dal, 36; uppdrag t. hon., *ib.*; br. t., 321—322.

Kaxeholmen (i Skärstads s:n, Vista hd, Smål.), ödegd, skattefrih. drå f. Jöns Olss., 403—404.

Kejsaren, skickat sändeb. t. Lifl. o. Ryssl., 427; har onda afsigt. emot Sv., 427, 429—430, 541, 544; de uppror. Smål. väntat hjelp af hon., 525, 536, 584; infallit i Tyskl. md en väld. mkt, 541; hert. af Cleve undrkastat sig hon., *ib.*; om underrätt. ang. hs plan. o. polit. fhäll., 545, 546, 548—550; rådslag drom, 560; om hs fhäll. t. hert. af Cleve, 553; Sv. aldr. hft md hon. a. beställa, 585; svåg. md dn gle k. Chr., 585; tal om hon. af papister m. fl. i Blek., 584—585; om mäkl. mell. hon. o. kon. af Dmk, 594—595; har inga skäl a. anfälla Sv., 613; creditiv af hon. f. Granvella t. Sv., 632; tänker förjaga kon. G. ur rik., 645.

- Kejserske, de**, om fara fr. dm finnes sk. efterhöras, 545.
- Kettel** (Kettil Karlsson Wasa, † 1465), bisk. i Link., hs don. af gods t. preb. i Linkpg, 498.
- Kiellestada** (nu Kälkestad) i Hanningeberga (Hallingebergs) s:n, Tjust, 176.
- Kijll, Seffuerin** [Sö-] (t. Hoffnäs, f. d. befmn öfv. Elfsb. sl. o. län), sk. fhda md Smäländ., 35; hs gd bränd af dm, 161.
- Kijlbobygden** (Gammalkils o. Nykils s:r i Ög.), 464.
- Kijlerne** (Gammalkils o. Nykils s:r i Ög.); knekt. sk. inqvarteras dr ngra dag., 463, t. straff f. inneb:s orol., 439.
- Kijnda**, se **Kinde**.
- Kijnden**, se **Kind**.
- Kilbofjerding** i Vestra hd (Smäl.), indrag. fr. hr Joh. Turess., fl. t. Joen Olss. på Asa, 493—494.
- Kind** [Kijnden], hd i Ög., krigsmaktens tåg dit, 147, 161, 179, 190; de uppror. nederlag drst., 166; de uppror:s bedrift. drst., 356; ö. br. t. allmog. drst., 344—347; om sinnesstämn. hos inneb., m. m., 529—530; om böter af de uppror., 530; benådn.-br. f. dm, 532—534.
- Kindboo, Oloff**, en af N. Dackes anhäng., 513; må stå sitt straff, 538.
- Kinde** [Kijnda] hd i Vg., thör Leckö län, br. t. inneb. om tförs. t. krigsfolk., 326—328; fl. t. Svante Sture, 440, 441.
- Kindevals** (Kinnevalds) hd i Smäl.; Ture Trolle begärt a. återfå flän. af, 396; indrag. fr. hon., 493; Jören Jönss. förordn. t. fogde öfv., *ib.*
- Kinne** hd i Leckö l., Vg., 489.
- Kleffwa** (i Alsheda s:n, Ö. hd, Smäl.), thör Nils Jonss., 262.
- Klensmedt, Anders**, i slottslofv. på Gripsholm, 200.
- Klippare** (se reg. t. 14:e del.), 97, 103, 516, 554; sk. anskaffas f. artill., 70—72, — f. ströfcorpser, 88, — t. Jör. Fincke, 294.
- Klippingar**, lika goda s. ann. mynt, 478.
- Kloster**: Alvastra, 190, 253, 286, 423, 438, 463, 465; 493, 496, 507; Gudhems, 494; Skeninge, 493, 573—574; Vadstena, 498—499, 589; Varnhems, 310, 494; Vreta, 343, 344, 347, 348, 350, 351, 498; Rheene i Tyskl., 633; i Åbo, om tegel drifr. t. Castelholms rep., 182; om gods i Smäl. o. Ög. thör. kl. sk. ransakas, 498—499. —s landbor, se **Landbor**.
- Klott, Rasmus** (befmn i Vesterås, ndsh. i Norrbo o. Siende), 137, 138, 140; br. t., 49, 77, 145, 247, 415—416; fmkt md muntl. uppdrag t. anför. f. krigsfolk., 160. — Se äfv. **Rasmus**.
- Kläckerijke fjerding** i Bobergs hd, Ög., flän. af behålles af fru Ebba, 493.
- Kläde**, 277, 278, 368; inköpt, 426; t. knekt., 513, 570; dyrt, 575.
- Knaphult** (klapholtz, tunneträ), må köpas fr. Riga, 293.
- Knektar**, 37, 38, 49, 50, 51, 62, 66, 75, 83—85, 87, 91, 95, 98, 99, 101, 103, 107, 137, 150, 156, 237, 261, 263, 270—271, 330, 350, 369, 379, 386, 510; om värfn. af, 23, 24, 37, 38, 139; om aflön. t., 50, 62, 89, 137, 147, 179—180, 205, 297, 281, 385, 389, 395, 399, 541, 545, 547; tyske, 138, 139, 164, 240, 257, 302; — fhällit sig illa, 394—395; — bedrifvit våldsamhtr vid Alvastra, 438, 463, 496; dragas drifr., 496, 507—508; — en del följt Rhengrefv. ur land., 475; — de tyskes fordran, 85, 145; hert. Albr:s af Meckl., 278—279; ngre rot. flupit Jör. Jönss., 319; kunna ej hållas i städ. i Vg. t. följd af den dyra tid., 324, 326; bäst flagde i städ., 325; värivas af Lifländ., 329; de, s. göra myteri, afskedas, 402; om i Dal. antagne, 402—

405; ngra fogdar i Smål. sk. fstårkas md, 444; innevån. i Kalm. önska blfa af md, 455; sk. flyttas fr. Jönk., 303—304, 457; flagde i Arboga, 486—487; om förändr. i befäl. öfv., 488; om fast antag. af svenske f. årslön, men s. icke behöfde vara i stånd. tjenstgör., 301, 338, 386, 477—478, 505, 570. — Se vid. **Landsknektar.**

Knektarne, skola betala sin förtäring, 34, 260; fordra högre aflön., 50, 144, 145, 148; om drs skuld. i Lödöse, 281, 219, 296; Löd. borg:s fskott t. dm på solden, 219; på Kalm. slott o. i stad., br. t. dm md tacksäg. o. uppmuntr., 227—228; drs ombud t. kon., 148, 250; de tyske ovillige, 296, 301, 322—323; — om de flestes afsked, 384, 508—509, 517, 544; om nedsättn. i drs sold, 331; uppfylla städ. i Vg., 333; skola slå läg. i Vartofta hd, 333—335; flyttas drifr., 352; om drs undrhåll i Vg., 336; en del af de utl. behöfvas ännu, 336, 541—542; sk. fläggas i Upl., 350; uttågat fr. Kalm. mot de uppror., 364; i läg. utanf. Lödöse, 383; i Sthm, få ej fhöjd sold, 401. — Se vid. **Landsknektar.**

Knut Andersson (Lillie t. Ökna, rr. o. ridd.), sv. sändeb. t. Frankr., 642; Pyhys fhåll. mot hon., 641; måst pantsätta en guldkedja, *ib.*

Knutt Trnelsson, borg. i Vestervik, 118.

Koffring vid Salberg., 168.

Kol, t. Salberg., huru de bäst sk. erhållas, 221—222; om inköp. af kol o. kolskog. t. bgsbrukn. vid St. Koppbg, 448; t. kon:s hyttor drst., 527; om forsl. af t. saa hytt., 220—221; — t. Salberg., 221.

Kollen (Kollandsö) i Vg., br. t. inneb. drst. om tförs. af lifsnöd. t. krigsfolk., 326—328; und. Leckö l., flänt t. Sv. Sture, 440, 441.

Konge (Konga) hd i Smål.; Jör. Jönss. förordn. t. fogde drst., 493.

Konungsräfst, 594.

Konungzör (Kungsör, kgsögd i Karlskyrka s:n, Åkerbo hd, Vestml., vid Arboga-åns utlopp i Mäl.), Benckt Skrifv. fogde drst., 57; om fatebur. drst., 142; oxar ditsänd. f. utfodr., 438, 501.

Koppar, en stor mgd använd t. skytt, 28; fr. Garpenbg t. Sthm, 184; garnalie- t. mynt. på Svartsjö, *ib.*; om tionde af, 185; afrads- o. hytte-, 448.

Kopparberget, **Stora**, dss insegel, 60; om kolforsl. dit fr. omnejd., 220—221; om bgsbrukn. drst. o. spmlstförs., 447—449; om inköp af kol o. kolskog. t. bgsbrukn. drst., 448, 527.

Kopparberglagen, 60; om anskaff. af knekt. o. drs anför., 40—42; om hand. drst. md Helsing., 64—65; Ped. Månss., borg. i Sthm, får der utkräfv. sina fordr. o. uppköpa sina varor, 235—236; brist på fetal. drst., 569; om dss utgör. af krigsfolk mot de uppror., 625—628.

Kopparbergsmännen, utgjort manskap emot Smäländ, 93; drs ö. br. t. inneb. i Noraskoga m. fl. om uppror. i Smål. o. understöd åt kon., 625—627, 628—631.

Kor, 141; i skatt, 321, 322, 554.

Korn, 43, 58, 140, 248, 446, 533, 574; röfvadt i Södköp. af de uppror., 158; i kostgård, 214; skattekorn, må säljas, 298.

Kornseriffwere, **Peder**, se **Peder Kornseriffwere**.

Korsberga (pastorat i Ö. o. V. hdr, Smål.), hr Michel kkhde drst., 518.

Kostgärder, af Åland, drom, 208; fr. Söd. o. Upl. t. flottans utrustn., 210—214, 342; drs belopp, 214; f. knekt. und. tåget, 261; af Nyköp. län, 461; af Ög., 461; af N. Vedbo, Ö. o. V. hdr i Smål., 435; (mot betalning) t.

- dt i städ. flagda krigsfolk., drom, 326—328; t. lägr. i Vartofta hd, 334—335.
- Krabbe Pedersson**, budbär. fr. kon. t. Germ. Svenss. i Kalm., 474.
- Kraffuelen** (ett örlogsskepp), 509.
- Kramsfoglar**, 542.
- Krigsfolk**, främm., t. föga gagn, 510, 517; rådslag om förlägg. i land. af, 605. — Se vid. **Knektar**, **Landsknektar** o. **Ryttare**.
- Krigsråd**, kon:s, C. v. Pyhy, 641.
- Kronor** (pgr), 295; 6000 länta af Pyhy i Frankr., 641.
- Krumme**, Nils (t. Åtvid o. Örboholm, väpn. o. riks.), uppdr. t. Nyköp. l., 14; en af anför. i Dackefejd., br. t., 147—150; uppdrag, 267—268.
- Krut**, 27, 37, 70, 71, 99, 357, 451, 471, 644; körne-, 118, 356, 367, 368; införes utifr. t. Smäl., 537.
- Kryddor**, 192.
- Kryp**, **Pelle**, ombud fr. Kalmar t. kon., 454—455.
- Kräkerum** (egdm i Mönsterås s:n, Stranda hd, Smäl.), thör Ture Pedss. (Bielke), 571.
- Krönikor**, svenska, 285.
- Kumagårds län** (Satagunda, n. del. af Åbo o. Björneb. l.), Måns Nilss. fogde drst., 206, 207; om anskaff. af dräng., pigor o. linfrö drifr. t. kungsgårne i Sv., 207.
- Kungsgård**; Borgå, 492.
- Kungsgårdarne**, 207, 387; i rik., blottade på folk o. lifsfnöd., 338; om fbättr. räkenskap. f., 400.
- Kurförsten** af Saxen, 549.
- Kydewad** (i Ög.), ö. br. f. Udd Jönss., a. bygga en qvarn öfv. Kydevads å, 413—414.
- Kyrkogods**, må ej borttagas l. fminskas af ad. l. andre, 531.
- Kyrkoherbergen**, 64.
- Kyrkor**, drs landbor, se **Landbor**; drs silfv., om användn. af, 593.
- Kyrkotionden**, om lösngspris å, 184; af Norrsunda s:n anslag. t. kkobygn., 587—588.
- Kåkebrinken** i Sthm, 576.
- Kåkinds** hd i Vg., br. t. allmog. drst., 332—333; fl.-br. drå på behagl. tid f. Ol. Erikss., 525—526.
- Kätelö** [-e] (Kettilö i Gryts s:n, Hammarkinds hd), i Stegeborgs skärgd, 116, 119.
- Kättare**, 152; N. Dacke en veterlig, 211, 284.
- Köllen** [Cöllen], **Henrick** [Hend-, Hind-] **van**, bygmäst. på Gripsholm; br. t. hon., 141, 166—167, 200; i slottslofv. på Gripsh., 200—201; fl.-br. å aa skatt. af Strengn. stad på behaglig tid, 524.
- Köpmän**, rike, följas af de uppror., 135.
- Köpenhaffn**, 283.
- Köpstads**männen varnas a. resa ur land. ut. kon:s pass, 171; i Vg., br. t., 324—325; klaga öfv. inqvarter., 324, 326, o. a. de ej få köpa lifsfnöd., 327.
- Köpstäderne**, 135; i Vg. fulle md knekt., 333; —, de små, föga nytt., 397; borg. må flytta drifr. t. Löd. l. Jönk., 397; alle i Uplanden hfa brist på fetalier, 569.
- Köpsvenner**, värfvas, 155, 168.

Köpfung (Köping), 339; om värfn. drst., 42, 209—210; Olofsmesso markn. drst., 391; om inqvarter. af knekt. drst., 402; fören. mell. borg. i K. o. fl. städ. st Sthm om inrikes hand., 432—435.

Körnekru, se **Krut**.

Kött, i kostgård, 214; utförs. af tillåtes Jören Ostermann, 223; om en Holändares utförs. af, 225; om tförs. af t. knekt:s bespissn., 333, 334, 366; — t. Kalm., 370.

L.

Lag, Sveriges rikes, 12, 15, 46, 64, 66, 126, 443, 489, 538, 569, 593; ny småländsk, ond o. fderfl., 93, 126, 128, 152; gammal, 122, 128, 136, 152.

Lagman i Hels., sk. md nämnd. förrätta skattlägg., 65; i Hels., Lasse Nilss. i Fynnelfsbo sk. utnämns drst., 66; hr Måns Johansson utn. i Ög. o. en del af Smäl., 485—486.

Lagmansdöme, Tiohärads, 488—489.

Lagmansgästning, se **Gästning**.

Lagnö (i Aspö s:n, Selebo hd, Södm.), thör fru Karin; om landbor drund., 9.

Lake, Harald (Karlsson t. Ulfstorp), kon:s troman, br. på slottslofv., ss. befmn, å Gripsh., 200—201.

Lam, om pris å, 533.

Landbor, 457, 490, 492—494; canikers i Vexjö, regist. öfv., 567; klostern, 7; kyrko-, 7, 526; prebendens, 526; — i Vexjö, regist. öfv., 567; — vissa vid Ups. domkka, 571; fru Karins på Lagnö, 9; kon:s, en del i Ög. förråd., 186, — — må få sin lön, 187; alla sk. deltaga i kostgård. t. flott., 214; kon:s flänte, 292; Alvastra o. Skeninge kls, 493; Gudhems kls flänte t. Ped. Brahe, 494; Varnhems kls, 381, fl. t. Abr. Erikss., 310, 494; und. Kronobgs gd, fl. t. Jören Jönsson, 318; und. domcap. i Vexjö, fl. t. dsme, 380; kgl. sakören af, 7; drs afgift f. fodring., 339; Abr. Erikss:s i Vg., 398; S:t Eriks, 437; frälsets, 445; — må ej betungas md f. stora stadsleören, 519; sakör. af de uppror. tfalla kon., 387, 446; md kon:s ffares s. md andre uppror., 446; br. t. en del i Tjust, 485—486; kon:s egne i Smäl., gle Nils Jönss. förordn. t. fogde öfv., 494; kronans i Smäl., utarmade, 518.

Landgille (afgäld, afrad af landbor), 412, 441, 574.

Landgäld, 574. — Se **Landgille**.

Landsknektar, 6; om aflön. t., 66; hjelptr. af fr. Dmk, 332; 800 ankomne fr. Dmk, 164; fr. Tyskl., 179; i besättn. på Kalm. sl. o. i K. stad, br. t., 227 —228; sk. betala sin förtär., 423; om flägg. af, 451. — Se vid. **Knektar**.

Landsköp, fbjudet i lagen, 569.

Landsköpere, —köpmän, 64; omöjl. a. afskaffa, 256; utföra fbjudna var. o. införa krut o. vapen, 537; vid gräns. skadel., 569; på Åland, 578.

Landthoholsten [Landtholsten] (Holstein); de värfv. tyske knekt. må ej tåga drigm, 257; om undrrättels. fr., 547.

Lapparne; skyddsbr. f. dm o. drs jagträtt emot inneb. i Ång. o. Umeå s:n, 316—317.

Lappgränsen, 316.

Larentz Siggeson, se **Lars Siggeson**.

Lars, hr, kkhde i Eneby, en af N. Dackes mdhäll., 364; om hs använd. ss. skrifv., 514.

- Larss**, hr, kkhde i Huseby, sk. taga hand om kkotiond. i Vg., 424.
- Lars, N.**, se **Organista**.
- Lars Organista**, se **Organista**.
- Larss Gregorij**, mäster, 556.
- Lars** [-rentz] **Siggesson** (Sparre) t. Sundby (se reg. t. föreg. del.), rr. o. ridd., riksmarsk, 159; br. t. hon., 147—150, 156—158, 347—348; muntl. uppdrag t. hon., 160; intåg. md krigsmakt. i Kind, 161; fsummat lemna underrätt., 177; fl.-br. på bisk.-sak. o. bisk.-gästn. i Vilske hd, 581—582.
- Lars** [Lasse] **Tursson** (af Tre Rosor) t. Penningby; hs rusttjenst, 51; allmog. i Länna o. Frötuna sr klaga öfv. hon., 68; br. t. hon., 159—160; fsåt f. hon. af Smäländ., 280.
- Lasse**, Abrah. Erikss:s fogde, se **Lasse Pedersson**.
- Lasse** (Sölfköpare), se **Sölfköpare**.
- Lasse Biörnsson** i Nederlamma i Uknö s:n i Tjust, Smäl., ombud t. kon., 176.
- Lasse Eriksson** i Väsby i Tuna s:n, Olands hd (Upl.), 247.
- Lasse Jespersson** [-ä-] (Kruse l. Cruus i Grickiesboda), 221; domare i Dal., uppdrag, 42—43; br. t. 268; sk. söka fasttaga en uppvigl. fr. Norge, 250—251.
- Lasse Jonsson**, flän.-br. på Aletorps gd i Timmelheds s:n, Redvägs hd, Vg., 309.
- Lasse Larsson** (fogde?), sk. ransaka i Norunda hd ang. knot öfv. skattlägg., 215—216.
- Lasse Nilsson** i Fynnelfsbo, nämnes t. lagman i Hels., 66.
- Lasse Pedersson**, Abr. Erikss:s fogde på Varnhem, 88; br. t., 381; förut fogde i Hofs län, ftryckt almog.; får ej vid. användas ss. fogde, 398.
- Lasse Pedersson** [Perss-] »i Vadstena» (Stierna t. Säby l. Hård af Segerstad, frälseman), br. fr. hon., 159; uppdrag, 354, 355, 379, 459.
- Lasse Persson** (trol. dsme s. föreg.), sk. emottaga Nils Larss. md häst. o. manskap t. inqvart., 526—527.
- Lasse Persson**, ombud t. kon. fr. inneb. i Kind o. Ydre, 532.
- Lasse Scriffwere**, kon.s sölfköpare, se **Sölfköpare**.
- Lasse Scriffwere**, »aff Kalmar», se **Scriffwere, Lasse**.
- Lasse Tidemansson** (af Hjortösläkten, hdsh. i Kind, Ydre o. Hanekind, väpnare), sk. hålla syn på en gd i Ög., 456.
- Lasse Tursson**, se **Lars Tursson**.
- Latin**, »Latinisk måål», 287; om messa på l., 419.
- Leckö** [Leckiö, -äckio] (slott o. kgsgd i Otterstads sn, på Kollandsö), 19, 20, 62; 102, 297; om slottslofvarne drst., 162; slott o. län, förut flänt t. Birg. Nilss., flänas nu Svante Sture md alla skatter, 412, 494; fl.-br. drå, 440; br. å slottslofv. drst., 441—443; — län i Vg., 489; ting md allmog. drst., 6; Marqv. Holst fogde öfv. bisk.-sak. drst., 23.
- Legat**, den franske, hitkommen, 254; Chr. Richer, 638, 642.
- Legodrängar** o. —**pigor**, om anskaff. af fr. Finl. t. kgsgrne i Sv., 207.
- Lideköping** [Lij-] (Lidköping), 326; thör Leckö län, fl. t. Svante Sture, 440.
- Liffland** [-dt, -dh] om rustn. drst., 329; om anskaff. af spml drifr., 330; kejs. sändebud dit, 427; rådslag om Sv:s fhäll. t., 561.
- Lina** [-ij-] (Lidhem, sätesgd i Väckelsängs s:n, Konga hd, Smäl.), thör Måns Perss. (Stierna), 388, 511.

- Lindesberg** [-dis-, Lins-], om värfn. af knekt. drst., 40—42, 78; br. t. bgslag. fr. Dal., 60; — t. inneb. fr. Dal., Hels. o. Gestr., 625—627, fr. allmog. i Dal., 628—631, fr. höfvidsm. i Dal. Nils Larss., 627—628.
- Linfrö**, om anskaff. af fr. Finl., 207.
- Linköping**, 75, 78, 322, 352—356, 358, 359, 361, 364, 366, 367, 369, 371, 374, 375, 431, 432, 464, 472, 538; mötesplats f. krigsfolk., 81, 107, 177; en tomt drst. flänt, 374; Sandgat. drst., 375; om regist. öfv. domkkn. gods o. ränt., 481—482; om insänd. af jordebok dröfv., 481; däkenedömet. rättaredömen i Tjust, 485; däkenedömet drst. indrages, 494; ransakn. ang. gods o. ränt., m. m., som thört domkkn l. capitl., 498—499; borg. drst. släppt fång., 538; Magdalenæ preb. drst., 539; S:t Olavi preb. drst., 588.
- s stift; fräls. draf uppådas, 32, 49, 51; br. t. adeln, fogd. o. tjen. drst., 97—98.
- Linsberg**, se **Lindesberg**.
- Lissa** [Litzla] (i Länna s:n, Frötuna skeppslag), rättaredöme i Roslagen, thört h. Brita, Matz Pedss, 566.
- Littowske, the** (Lithauerne), sägas hfa anfallit Ryssl., 409—410.
- Liunga** (Ljung i Ög.?), Ol. Stig får skattefrih. drå und. tre år, 323—324.
- Lod**, 27, 70, 71, 451, 472, 644.
- Loeckstedt, Hermen**, rytterihöfv.-m., begär högre sold, afskedas, 463.
- Loffte** (Lofta) s:n i Tjust (Smål.), 175; en arg förråd.-hop bor drst., 183.
- Loitz** [Loij-, Lö-], Staffan, borg. i Stettin, 580; utfår 10,000 gyll., 528—529; om hs affård ur rik., 529; hs fordran betald, 580.
- Lomaridtz** (Lommaryds) fjerding i N. Vedbo hd (Smål.); fl. t. Germ. Svenss., 522.
- Longefors** vid Salberg, 469.
- Lübeck** [Lybeke, Lubeck, Lybeck], 294, 549; nu välvill. mot Sv., 162, 164; underrätt. drifr., 236, 240, 550; farhågor f. stämpl. drifr., 535; om dss fhåll. t. Sv., 560; om Pyhys fhåll. t., 642.
- Lund, Lilla** (i Ög. l. Smål.?), skattefrih. drå und. tre år f. Jöns Olss., 403.
- Lunda gård** i Väderstads s:n (Göstrings hd), Ög., skattefrih. drå f. Ped. Bock, 318.
- Luneborg** [-nen-] (Lüneburg), 279; hert. af o. hs brod. tagne i sv. tjenst af Pyhy, 643; hert. Otto af, se **Otto**.
- Lutich** [-ck], **Valentin** [Fa-] van (ell. Valentin Schriffuere), kons: secret., 264, 302; uppdrag, 19, 20, 50—51, 101, 236—242, 256—260, 269—275, 350, 384, 395; br. t. kon., 89, 90, 137, 301, 389.
- Luxembourg**, hertigdömet, eröfr. af kon. Frans i Frankr., 639.
- Ly** (gd i Ög. l. Smål.), 130.
- Lybske** skillingar, drs värde, 529.
- Lyeke, Niels** (dansk riksråd) om Pyhys fhåll. t., 641.
- Lysingz här** i Ög., 352; br. t. allm. drst., 190—191; Ol. Broor höfv.-m. f. de frivill. drst., 191.
- Läckö**, se **Leckö**.
- Läkeberg** (Lekebergs bergslag o. hd i Nerike, utgöres af delar af sju s:r); br. t. inneb. drst. fr. allmog. i Dal., Hels. o. Gestr., 625—627.
- Läkter**, om utförs. af, 598.
- Länna** [Lenna] s:n (i Frötuna skeppslag, Roslagen); inneb. klaga öfv. Lasse Turess. på Penningby, 68.

- Länsman, Sven**, i Smedeberg, Öllestada s:n, skattefrih. f. hemman, 8.
- Länsman**, en i Hofs l. fång. af de uppror. Smål., 70—71, 89; Pelle Persson, f. d. i Ö. Rek., 109, 110; Benckt i Rangesta, i Norunda hd, 215—217; Matz i Vik, i Tveta hd, br. t., 381—382.
- Länsmän**, utsatta f. följ. af de uppror., 134, 135; trogne o. nitiske belönas md friheter, 446;—nen, sk. hfa uppsigt md inneb., 141; bef. t., 390.
- Lärdom**, christlig, 287.
- Lärefft** (lärfst), 64.
- Lödöse** [-ese, -esse, -esö, -össe, Löse], 144, 145, 162, 334, 338, 377, 390, 391, 394, 431, 504, 509; Holländ. väntas dit, 20; br. t. inneb. drst., 39—40, 219, 383—384; dsse ej lydt kons bud, 162; nedsättn. i skatt. af, 40; skepp ditkomm. fr. Amsterd., 260; knekt. dr flagde, 281; tyske knekt. ditkomne, 395; dyr tid drst., 281; borg. fsträckt pgr t. knekts sold, 281, 395, 396; rykte om tillämn. tåg dit af de uppror., 299; borg. i Vg:s små städ. sk. ditflytta, 397; om stadens flytt. t. Elfsborgs slott, 503—504; om afsänd. af de utl. knekt. drifr., 508; utl. sjöfolk ditkomm., 510; vänt. anfall drst. af gle k. Chrs anhäng., 628. — Se vid. **Nylödöse**.
- Löitz, Staffan**, se **Loitz**.
- Lösinge** (Lösings) hd i Ög., br. t. men. m. drst., 124—125.

M.

- Magdalene** prebenda i Link., flänt t. Gudmund Skrifv., 539.
- Magnus Haraldsson**, f. d. bisk. i Skara, se **Mäns**.
- Malm**, skatte- vid Garpaberg, 184—185; silfver- vid Salberg., 290, 307, 308.
- Malt**, 58, 141, 165, 370; skick. fr. Tyskl. t. Smål., 28; röfv. i Södköp., 158; i kostgård t. flott., 214; i skatt f. fodring., 339, 340; pris å, 400—401; t. Kalm. slott, 430.
- Mandater**, kons, t. inneb. i Vg., Verml. o. Dal., 5—6.
- Mandyffwel, Peter**, anför. f. en tysk fänika, 394, 395; hs knektars betaln., *ib.*
- Mantalsregister**, 530.
- Marchiske, de** (inneb. i Mark, ford. grefsk. i vestfal. krets. i Tyskl., fören. m. grefskap. Cleve o. Ravensberg, samt hertigdöm. Jülich o. Berg.), Pyhys heml. fhd. md, 642.
- Margareta** [-te, -greta], drottning, 76, 117; br. t. henne, 108—110, 142; Grips-holm sk. henne thandahållas, 200; Leckö sl. o. län d:o d:o, 442; br. t. Arboga stad, 539.
- Maria**, drotn. (af Ung. o. Böhmen), regentinna i Nederländ., fast undsagt de nord. rik., 541; br. fr. henne t. de uppror. Sv., 614—615, 633, 634.
- Marie Rosenkrans** prebenda, se **Jungfru**.
- Marknader**: Eriksmesso i Ups., 284; Olofsmesso i Köping, 391, d:o i Skeninge, fflyttas t. Vadst., 431—432; — i Vadst., 463.
- Marstranda** [-dt]; ett fartyg ditkomm. fr. Brem., 335; strid. underr. om tilldrag. drst. md sjöfolk., 385.
- Masträd**, om utförsel af, 597—598.
- Matz** i Wijk, länsm. i Tveta, br. t. hon., 381—382.
- Matz Pedersson** (Upländing, md half lilja i vapn.; g. m. ett syskonbarn t. kon. G.), hs hustru Birgitta, 566.

- Matzo, Lucas**, ryttarehöfv.-m., 500.
- Mauritz Olsson**, sänd t. Ög. f. a. aflöna krigsfolk., 66.
- Meckelborg** [Landtho-, Mä-, Mäch-, Mäcker-], 279; hert. Albr. af, 211, 289, 417, 473; kon. G. tänk. göra infall drst., 473—474; spej. sk. ditsändas, 474; hert. Henr. af, 594, 595. — Se vid. **Albrecht**.
- Medelpada** (Medelpad), br. t. inneb. drst., 551—552.
- Messor**, svenska, 136; latinska, 419.
- Meudon** (slott o. köping i Frankr., nära Versailles), 634.
- Michill**, hr, kkhde i Korsberga, får Alseda gäll, 518.
- Misterhult** (i Tunaläns hd, Smäl.), dss skärgd, 341, 342.
- Mjöl**, 141, 165, 430; fr. Tyskl. inkomm. t. Smäl., 280.
- Mons Ericksson**, se **Måns Ericksson**.
- Mons Nilsson**, se **Måns Nilsson**.
- Se vid. **Måns**.
- Moosgård**, md underlyd., mest i Trögd, br. drå f. Hans Garstenberg, 1—2.
- Mora prestgd** i Dal., 625.
- Morten** (Martin Skytte i Åbo), bisk., om hon., 401, 403.
- Morthen Mynteschrifwere**, br. t. hon., 528—529.
- Mulöger** (tvättfat), röfvade, 341.
- Munck, Nils** (fogde i Mark, flän.-m. i Marks, Vedens o. Vilske hdr, Vg.). kall. t. kon., 250; flän.-br. å Ettacks gd på behagl. tid, 543.
- Murmästare**, 567; brist på, 568; må sökas i Ög., *ib.*; om anskaff. af fr. Dmk, *ib.*
- Mutor**, 497, 506.
- Mynt**, rundt, 173; huru myntas skall, *ib.*; ordiantia drom, *ib.*; svenskt, 355, i vanvärde i Dmk, 548; sk. jemnföras md dt danska, *ib.*
- Myntet** (Myntverket) på Svartsjö, 173, 508.
- Myntningen**, 475; går raskt, 425; om dss påskynd., 21—22, 425, 449—450.
- Myntskrifvare, Morthen**, br. t. hon., 528—529.
- Måns** (Haraldsson), f. d. bisk. i Skara, inskickat förråd. i land., 279; om hs fbind. md Dacken o. dennes anhäng., 417, 473; uppviol.-br. fr. hon., 430; br. t. hon. fr. Pfalzgreffvens tvenne råd o. sändebud, 633—634; hs instr. f. »Länge» Herman t. de uppror. i Sv., 644—645.
- Måns** i Pijlegården, en af N. Dackes höfvidsmän, fång. af inneb. i Vista o. Tvetå hdr, straffad, 358, 360.
- Måns Eriksson**, kons kamer., hs räkskp., 172; qvittobr., 580—581.
- Måns Johansson** (Natt o. Dag t. Broo, riksr., se reg. t. 1:a o. följ. del.), hr, 102, 514; sk. fhäla md allmog. i Smäl., 17—18, 22—23; uppdrag t. hon., 34, 35, 160, 439; br. t. hon., 99, 147—150, 529—530; hs gd bränd af de uppror., 161; om gårdabyte mell. hon. o. kron., 456; fmkt ss. lagman öfv. Ög. o. en del af Smäl., 488—489; missnöjd öfv. a. saköresox. indragits t. kron., 496—497.
- Måns Månsson**, hs räkenskap, 172.
- Måns Nilsson**, fogde i Kumagds l., br. o. uppdrag t., 304—305, 595; anskaffat båtsmän, 272.
- Måns Pedersson** [Pers-], »smäländske M. P.» (Stierna t. Eskilstorp o. Lina, lagm. i Tiohäråd), 388; fl.-br. å bisk.-sak. i Östbo, 299; br. t. hon., 388; gjort »soning» md de uppror., kon. oåtspord, 388, 390, 391; flän. af Östbo hd indrag. fr. hon., 493, 494; får återkräva sin bortröfv. egdm, 511—512.

- Måns Pedersson** i Högstenstorp, ombud t. kon. fr. Vestra hd, 371.
Måns Persson, se **Måns Pedersson**.
Måns Svensson (Somme t. Vesterby, se reg. t. 4:e o. följ. del.), 464; höfvidsman på Stegeborgs sl., 119; sk. fhdl. md allmog. i Söd., 9—10, 14; br. t. hon., 70—71, 182—183, 224—225; uppdrag, 72; en af anför. i fejd. mot de uppror., 182; hs fogde i Tveta hd får ej uppbära »återstäder», 381, 382; flän. af Tveta hd indrag., 493, 574; sk. hfa uppsagt hdsrätt., 574; får behålla dn, om h. vill göra tjänst, *ib.*
Måns Schreddere, fmkt a. värfva frivill. i Smål. o. Ög., 189, f. a. fejda mot N. Dacke o. hs parti, 199.
Mächelborg, Mäckelborg o. Mäckerborg, se **Meckelborg**.
Mälen (Melen), **Bären van**, 12,000 gyll. begäres f. »flikning» md hon., 259.
Mölleby s:n (Mjölby i Vifolka o. Göstrings hdr, omkr. Svartån), Ög.; inneb. isynn. befrämj. uppror., 24.
Möneken [Mönn-, Möniken, -ck-], **Sixt van**, anför. f. en tysk fänika, 144, 314, 315; afskedad, 487—488; hs återinträd. i kon:s tjänst, 547.
Mönsterherrar vid trupperne, 352; kon. md dm ej belåten, 174.
Mönstring, 137.
Mönsterskrifvare, 19; Hans Fleckensten, 66; gode, saknas, 547.
Möre, **Norra** o. **Södra**, br. t. inneb. drst., 344—347, 417. — **Södra**, en del af tiond. draf flänt. t. skolmäst. i Kalm., 552—553.
Mörkön (ö o. s:n i Mörköfjerd., Hölebo hd, Södm.), 495.

N.

- Nattläger**, pris å, 13.
Nederlamma (nu Nelhammar i Ukna) i Uknö s:n, Tjust, Smål., 176.
Nederlanden [Ni-] (Nederländerna), 638; i krig md Dmk, Frankr. m. fl., 427; segl. dit må t. v. fbjudas, 477, 504; om underrätt. fr., 549; drott. Maria regentinna drst., 633. Se vid. **Holland**.
Nerike, se **Närke**.
Newebärqs qvarn (Näfveqvarn i Tunabergs s:n, Jönåkers hd, Söd.), 589.
Niderlanden, se **Nederlanden**.
Nils, hr, kkhde i Odensvi (en af Dackens medhåll, halshuggen), må stå sitt straff, 460.
Nilss Arfwidsson i Vadstena (hdsh. i Åkerbo hd?), må förordnas t. lagläs. i de två fr. Germ. o. Måns Svenss. indragna hdr, 574.
Nilss Birgesson (flän.-m. i Vestml.), sk. fhdl. md allmog. i Södm., 9—10.
Nilss Birgesson, huseg. i Sthm, 576.
Nils Eskelson, förut hft Aletorps gd i Timmelheds s:n, Redvägs hd, Vg., i flän., 309.
Nils Eskilsson [-kel-], fogde i Hofs l., br. t. hon., 366—367, 438—439, 452—453.
Nils Jönsson, kon:s budbär., 256, 257, 273; muntl. uppdrag fr. kon., 274.
Nils Jönsson på Klefva (månhand. dsme s. föreg.), kon:s trotjenare, får preb.-gods i Ålem, 262; uppdrag t. Smål., 262—263, 408; slagen drst., 416.
Nils Jönsson, »gamle N. J.», förordn. t. fogde öfv. Grönskogs egor o. kon:s egne landbor i Smål., 494.

- Nils Larsson** (Schack t. Hornby? fogde i Ö.-Dal.), sk. värfva skytt., 18, 40, 41; höfv.-m. f. krigsfolk. fr. Dal. o. Vestml., 41—43, 60, 240, 631; uppdrag, 42—43, 81, 87; br. o. fskrift., 78—80, 111, 238—239, 404—405, 526—527; br. fr. hon., 402; — t. inneb. på Lindesbg, Noraberg o. Noraskoga, 627—628.
- Nils Larsson** i Gissaboda, ombud fr. Vista hd i Smål. t. kon., 358.
- Nils Monsson** i Faarsbodh, ombud t. kon. fr. inneb. i Ydre, 532.
- Nils N.**, borg. i Vestervik, 118.
- Nils N.** (trol. N. Arfvidss. i Vadstena), br. t. hon., 573—575.
- Nils Olsson** i Hensetter, ombud fr. Hels., 63.
- Nils Pedersson**, br. å slottslofv. på Gripsh., 200—201.
- Nils Pedersson** [Perss-], förordn. t. fogde i Östra o. Uppvid. hdr, 94; br. t., 515—518; låtit straffa förräd., 568.
- Nils Schreddere**, se **Schreddere**.
- Nils Scriffwere**, se **Nils Tuleson**.
- Nils Tuleson Scriffwere**, fogde i Åkerbo hd, Vstml. (o. Arboga stad), fmkt a. värfva krigsfolk, 40—41.
- Noraberg** [Nores-] (Norberg), om värfn. af krigsfolk drst., 40—42, 78; br. dit fr. Dal., 60; — fr. höfvidsm. i Dal. Nils Larss., 627—628; — fr. inneb. i Dal., 628—631; krigsfolk der antaget, 628.
- Noraskoga** (Nora bergslag), om värfn. drst., 40—42; br. dit fr. Dal., 60, 628—631; — fr. allmog. i Dal., Hels. o. Gestr., 625—627; — fr. höfvidsm. i Dal. Nils Larss., 628—631.
- Nordmarcken** (på Dal), om allmogens skatt drst., 321—322.
- Norenberg, Mickel van**, anvisn. f. hon. å pgr, 58.
- Norige**, underr. fr., 163; en uppviol. drifr. i Dal., 230—231; om stämpl. dremot af k. Chrs barns målsmän, 155.
- Norköping** (Norrköping), 127, 149, 321—324, 326, 328, 329, 332, 334, 335, 339—342, 377, 419; borg. varnas a. resa utrikes ut. pass, 171; om värfn. drst., 177, 226—227; kon. ditrest, 418; knekt. sk. dr förläggas, 444; qvarn. drst., 498; om tsyn a. ej förräd. bref ditkomma, 555.
- Norman, Jören** (se reg. t. 13:e del.), mäster, kons råd, sändeb. t. Dmk, 24; uppdrag, 58; återkommit t. Sv., 58, 417; vistas utomlands, 101; om hs uträtn., 240; om svar på hs br., 256—257, 260; sk. anskaffa 3 l. 4 fänikor knekt. utomlands, 257; stor tvedragt mell. hon. o. Glasenap st cancell., 259; tagit tyske båtsmän i tjenst, 293; lemnat underrätt. om de sv. för-räds fbind. md Smäländ., 417; i Frankr., 642; Pyhy tag. pgr ifr. hon., *ib.*; afrädt Pyhys åtgärd., *ib.*; mdfört en tractat fr. Frankr., 607.
- Normelöse s:n** (i Vifolka hd, Ög.), om gdr drst., som Ax. Erikss. begärt, 575.
- Norremalm** i Sthm, gåfvobr. på en tomt drst. t. hr Er. Flem., 555—556.
- Norrbotten**, 317.
- Norsunda** (Norrunda i Erlinghundra hd) s:n i Upl., får behålla kktiond. t. kkobygn., 587—588.
- Norunda här.** (i Upl., n. om Upsala); Benkt i Rangesta länsn. drst., 215—217; om skattlägn. drst., *ib.*; br. t. allmog. drst., 216—217.
- Norwidinge** (Norrwidinge) här. i Smål., indrag. t. kron. fr. Joen Olss. på Asa, 379, 380, 493; sk. vidkännas af Jör. Jönss. 380, 493; benådn.-br. f. inneb. drst., 457—458.
- Nürnberg** (i Bayern, Mittelfranken), 631, 632.
- Nybyggen**, om dm skola hdsh., fogde o. nämnd ransaka, 44, 46.

Nyekijl (Nykil i Valkebo hd, Ög.), s:n, inneb. varit mest i spel. vid uppror., 243.

Nykepung, se **Nyköpfung**.

Nykyrke sn, i Åbo l., Finl., 527, 528.

Nyköpfung, 75, 77, 83, 85, 86, 90, 111, 112, 129—133, 136, 139, 140, 142—144, 175, 261, 267; mötesplats f. krigsfolk., 75, 87, 99, 103, 115, 116, 119—121, 123—125, 127, 145—147, 149, 150, 154, 156—160, 163, 166, 167, 169, 171, 172, 174, 176, 177, 179, 180; ngra af riddersk. ditkallas, 159—160; br. t. om anskaff. af sjöfolk t. flott., 209—210; kkhdn Karl Pauli får en tomt drst., 542—543; stadsgraven, 543; slottet, 543; hr Joh. Turess. höfvidsm. drst., 583.

— **s län**, 11, 86, om fhdl. md allmog. drst., 9—10, 108; fräls. uppbåd., 55, beordr. t. Ög., 75, 83; br. t. inneb. fr. Dal., 61; — fr. kon., 91—94; ting, hållna md allmog., 97; krigsfolk drifr. utlofvadt, 123, 124, 180; spml må ej dr säljas åt Småland. ut. pass, 267; om kostgård af, 461; om uppsigt i skärgdn, 249; om Smålands spmlshdl., 525.

Nylödöse [Nylöse, -desse, Nyelöse], 50, 101, 336; smörskatt. af Dal ditföres, 322; borg. klaga öfv. knekt., 396; om stadens flyttn. o. befäst., 476, 600—603; frukt. anfall deremot af Burgund., 476, 477, 503; segl. drifr. t. Nederländ. t. v. fbjud., 477, 504; om dss fsvar, 605. — Se vid. **Lödöse**.

Nyslotts län i Finl.; Clem. Scriffu. fogde drst., 207; dräng., pig. o. linfrö sk. drifr. anskaffas t. kungsgdrne i Sv., *ib.*; frälsets hofmän, 410.

Nämnd, 44, 46; sk. döma om skattlägn., 56, 65.

Närke, 62, 79, 81, 402; br. t. inneb. drst. fr. Dal., 60—61; — fr. Dal., Hels. o. Gestr., 625—627; inneb. utgjort krigsfolk, 93, 111; — varit kon. trogne, 163; falskt rykte om de upprors inträng. der, 163; kostgård drifr. o. ett antal krigsfolk hållet und. ett helt år, 213; om flägg. af knekt. drst., 350.

Näsboholm (trol. Näsby i Rystads s:n, Åkerbo hd vid sjön Roxen i Ög., in-drag. ifr. Vreta klost.), om uppför. af ett fäste drst., 537.

Nässia (Nässjö) sn i Tveta hd, Smål., 599.

O.

Oberhussen, Jacob vhan, höfv.-m. f. de i Kalm. flagde knekt., 455.

Ödalbyar [Adalbyer], om drs möjl. men af nybygg. sk. ransakas, 44, 46.

Odensvi s:n (i Tjust, Smål.), hr Nils, kkhde drst. (anhäng. af N. Dacke), sk. stå sitt straff, 460.

Odens (Odense) på Fyen, 544.

Olandz [-dtz] här. (i Upl.), br. t. men. m. drst. om uppror. i Smål. o. en kostgård t. flott., 210—213; Er. Hanss. fogde drst., 246.

Olandzå, olaga qvarn i dn bygd i Valeda by af fogd. Erik Hanss., 246.

Olavi prebenda i Vexjö, 493; — i Linköp., 588.

Oloff i Akarlaby, ombud fr. allmog. i Oppunda hd, 11.

Oloff i Bilsbro, d:o, d:o, 11.

Oloff i Swertastum, d:o, d:o, 11.

Oloff i Grellestada, förr på Salberg., förråd., 279.

Oloff i Haddetorp, deltag. i Dackefejd., afrätt., 513.

- Oloff** i Kätelö, Stegeborgs skärgd, 116, 119.
- Oloff Ericksson**, kon:s sändeman t. Hels., 63.
- Oloff Ericksson**, uppdrag, 355.
- Oloff Ericksson** [-ch-], kon:s troman, 100; flänt på behagl. tid md alla skatt. af Käkinds hd o. Sköfde stad, 525—526; sk. blifva höfv.-m. f. dt i Vg. fast antagna krigsfolk., 570.
- Oloff Hendricksson** (frälseman i Uppsveal.), 109; sk. fhdl. md allmog. i Södm., 9—10, 93, 104.
- Oloff Hermansson**, brefför. fr. kon. t. Ped. Brahe, 90.
- Oloff Jonsson** [Joen-, Jöns-] (fogde på Salberg.), br. t., 106, 221—222, 187—188, 289—290, 307—308, 468—469; uppdrag, 133, 140; sakn. underrätt. fr., 431; br. t. kon., 452.
- Oloff Jönsson**, se **Oloff Jonsson**.
- Oloff Knutsson**, ombud t. kon. fr. allmog. i S. Vedbo, 393.
- Oloff Larsson** (blef sedermera kon. G:s secreterare, o. på olika tid. hans sändebud t. Danmk, kejsaren, Lübeck o. Ryssl.), om pgr t. hs studieresa, 502.
- Oloff Matzson**, borg. i Gefle, får anstånd md betaln., 74; får köpa skattejern. af Gestr., *ib*.
- Oloff Matzson** i Calwenäs, ombud t. kon. f. Ambyrds hd, 421.
- Oloff Nilsson** i Gladhammar, sändeman fr. Tjust t. kon., 176.
- Oloff Pedersson** på Bjurem (Örnefot, se reg. t. 5—11 del.), i Leckö slottslofv., 441.
- Oloff Siälekarl**, fmkt a. värfva sjöfolk, 218.
- Oloff Skepper** (O. Eriksson, kon:s skeppsbygmäst. o. öfverste skeppare vid flottan), 38; sk. utrusta örlogsflott., 20—21, 273; br. på jernhandel, 300.
- Oloff Trotesson**, befmn på Åland, br. o. uppdrag t., 181—182, 577—578; utn. t. hdsh. drst., 578.
- Oloffsmesse** markn., 501; i Skeninge sk. flyttas t. Vadstena, 431—432; i Vadst., 463.
- Oluff** i Horssöö, bonde i Smäl. (N. Tjust), mörd. o. plundr. af de uppror., 280.
- Oppunda** [V. -den] här. i Söd., br. t. inneb., 11—12; fhdl. md allmog., 104, 108; inneb. utlofvat hvar 4:e l. hvar 6:e man mot Smäländ., 123, 142.
- Ordinantia** om myntet, 173; om inrik. hand., öfverenskomm. mell. Sthm, Arboga, Köp., V.-ås o. Örebro, 432—435; om bgsbrukn. vid Salberg., 468.—er, 326.
- Organista** [Orgelekare], **Lars** [-rens] (förnt organist i Sthm, sed. tjänsteman i kon:s kammarverk), br. t., 21—22, 144—145, 172—174, 197, 252, 276—277, 328, 399—400, 425—426, 449—450, 461—463, 492—494, 528—529; straffbref t., 57—59; om hs tvist md Ped. Kornskrifvare, 277.
- Orgelekare, Lars**, se **Organista**.
- Orticus sinus** (Öresund), stängdt f. de burgundiske, 616.
- Ost**, 33, 48, 324, 327, 333, 334.
- Ostermann, Jörenn**, får utföra en del fetal. t. Tyskl., 223.
- Otto**, hertig af Lüneborg, i kon:s tjenst, missiv t. hon., 546—547; br. t. hon., 550.
- Oxar**, 47, 141, 223, 387, 438, 497, 501, 515, 516; om pris å, 12, 533; röfvade af Tjustboerne vid Stegeb., 158; i skatt, 275, 322, 338, 391, 399, 481, 497;

f. fodr. o. gästn., 362, 371, 386, 387, 393; t. Kalm. slotts bespism., 370; saköres- tfalla kon., 445, 446, 495, 496; i böter fr. Smäl., 553, 568; om utförs. af t. Dmk, 568—569.
Oxelsundt l. **Oxlesund** (i Södml.), 475, 498.

P.

- Pancket**, en, tillämn. kon. G. af hert. Albr. af Meckl., 473; — af kon. G. tillämn. hertigen, *ib.*
- Papisterne** i Vg. må ej betros, 282; komma myck. ondt åstad, *ib.*; papist. prest. må skiljas ifr. prestemb., *ib.*; i Vexiö, kunna ej der lidas, 379—380; de gamle, må ej längre få bo i Smäl. o. Ög., 471—472.
- Papisteri**, 282. —**et**, undrtryckt i Tyskl., 248.
- Parsberg**, **Werner** i Rotneby, se **Werner Tönnesson**.
- Pasbord** (pass), 234, 249, 568; kon:s, 44, 235; ing. bör resa t. Tyskl. utan p., 164, 165, 171, 205, 206; fordras af Smäländ. som vilja köpa spml, 258, 263, 267, 273, 274; f. dt utl. sjöfolk., 385; f. de tyske knekt., 402.
- Peder** i Brudhesta, bonde i Smäl., varit md om a. fånga Tord Ridd., 83.
- Peder** [Per] i Ly, br. t. hon. om uppror., 130—131.
- Peder**, hr, kkhde i Balinge (Södm.), 268.
- Peder** i Fuglarö, Åkers s:n (Upl.), förräd., 329.
- Peder**, hr, i Harg (Petrus Abrahami, förut kkhde i Harg, men afsatt 1540, emedan han hvark. kunde l. ville predika evangelium; bl. Dackens anhäng.); orol. tställda f. hs skull af bönd. i Harg, 439.
- Pedher**, hr, kkhde i Åby, får återtaga mist. egodel., 521.
- Peder Andersson**, borg. i Sthm, får göra sig betald af Nils Skrädd:s gälde-
närer, 231—232.
- Peder Biörnsson** (borgmäst. i Lödöse), sändeman t. kon. fr. Lödöse, 39.
- Peder Esberni**, skolmäst. i Kalm., br. på tionde o. en tomt i K., 552—553.
- Peder Gunnarsson** (frälseman) på Bjurem (L. Bjurum), flän.-br. på Arnäs i Kinne hd, Vg., 489.
- Peder** [Per] **Hansson** (trol. dsme s. följ.), sk. fhdlä md allm. i Södml., 9—10.
- Peder Hansson** (af Forstena slägt.?), i Vallestä (Hvalsta), br. t. hon. o. uppdrag, 132—133.
- Peder Hansson** (trol. dsme s. föreg.), t. f. befmn på Vesterås i Rasmus' från-
varo; sk. skaffa underrätt. fr. Nerike o. Salberg., 140.
- Peder Hermansson**, huseg. i Sthm, 143.
- Peder Härmansson**, förer br. t. kon., 89.
- Peder Joansson**, borg. i Vestervik, får segla t. Tyskl., men sk. sedan bo-
sätta sig i Kalm., 375.
- Peder Jönsson** (trol. dsme s. följ.), fmkt a. värfva krigsfolk, 139; ihjelslag.
af de uppror., 296.
- Peder Jönsson** i Bleken (Soop t. Bleckhem, trol. dsme s. 1530 upptages bl.
dt rusttj.-skyld. fräls. i Smäl.), borgesman f. Tjustboerne, 175.
- Peder Jönsson**, borg. i Sthm, får göra sig betald af Nils Skrädd:s gälde-
närer, 231—232.
- Peder Karolj**, hr, i Linköp. (hofpred. 1540, sed. en af Erik XIV:s gunstl.,
o. dömd t. död. ss. den der, jemte Jör. Perss., varit tillskynd. af Sture-

- morden, men benådad, derefter i gunst hos Joh. III o. slutl. bisk. i Linköp. Se vid. N. Löfgren, *Clerus Calmariensis*, 1:245), br. t., 481—482.
- Peder Kornscriffwere**, om hs tvist md Lar. Organista, 277; ärl. befunnen, *ib.*; sk. användas i rikets tjänst, 278.
- Peder Monsson**, borg. i Sthm, får uppkräfva sina fodr. i Dal. o. på Kopparberg, o. der köpslaga, 235—236.
- Peder Nilsson** (Grip t. Follnäs), kon:s trotjenare, en af anförarne i fejden mot de upproriske, 389; 408, 514; kon:s sändeman t. Söd. m. m., 93; uppdrag, 158, 382; br. fr. hon., 177, 250, 445; br. t. hon., 177—178, 182—183, 270—271, 406—407, 445—446, 507—511; dragit md krigsfolk in i Smål., 182, 351; om hs tåg inåt Ydre, 364; lidit nederlag, *ib.*; Vestra hds inneb. svurit hon. på kon:s vägn. troh., 372; sk. i skog. följa de uppror., 382; sk. undrstödjas, *ib.*; sk. taga gislan af S. Vedbo, 394; sk. fhäla md bönd. i Smål. om grip. af Dacken o. hs anhang, 406; om uppehåll. af fbänd. mell. hon. o. de öfr. anför., 418; sk. hfa tillåtit prest. messa på latin, 419; förordn. t. fogde öfv. Tveta, N. Vedbo o. Vista hdr, 493.
- Peder Nilsson** i Rudu (Ruda), ombud fr. Handbörds hd t. kon., 421.
- Peder** [-dh-, Peer] **Olsson** i Ekelunda, kon:s rättare, får, jemte andra, tillåt. a. rödja en äng, kall. Randista hytte, 582.
- Peer Jönsson**, lodgjut., flän.-br. på behagl. tid å gård. Stensgell vid Näfvebgs qvarn, 589.
- Pelle Pedersson** [Perss-]. f. d. länsman i Ö. Rekarne, 109, 110.
- Penningeby** (i Länna s:n o. skeppslag, Upl.), Lars Turessons egdm., 68.
- Perenottus, Nicolaus**, se **Granvelle**.
- Pergament**, 76.
- Pettis** (Pettäis?) länsmandöme i Åbo l., 527, 528.
- Pfaltzgrawiske, de**, Pyhys heml. fhdl. md, 642.
- Pfaltzgreffwen** (Fredrik, kon. Chr. II:s mäg), en af gle k. Chrs barns målsm., stämpl. mot Sv., 132, 211, 389; utgjort hert. Albr. af Mecklenb. a. bringa skada öfv. Sv., 241; fsamlat knekt. i Brem. åt hertigen, 278; fhdl. md de uppror. Smål., 429—430; desse på hon. hft sin fröst., 536; rådslag om Sv:s fhäll. t. hon., 560. — Se vid. **Friederich**.
- Philippus**, hert. af Pommern, lån betaldt t. hon., 580.
- Piedmont**, eröfr. drst. af kon. Frans i Frankr., 639.
- Pilegården** [Pij-] (Pilagården i Burseryds s:n, Vestbo hd, Smål.), thört Mäns, en af Dackens underbefälhafv., 358, 260.
- Pinne, Karl**, ombud fr. Tjust t. kon., 175.
- Pipere, Clawes**, dråpare, får lejd, 539.
- Pomeren** [-ernn] (Pommern), om Sv:s fhäll. t., 561; hert. Phil. af, 580.
- Posse, Axel**, på Hellekis (riksr., se föreg. reg.), i slottslofv. på Leckö, 441.
- Potentater**, christelige, 137.
- Prebenden**: Jfru Marie rosenkrans' i Link., tomt s. thört, flänt. t. Sven Unges h. Elin, 374; öfv. gods o. ränt. s. thört Link. domkka l. capitel, sk. ransakas o. regist. upprättas, 481—482, 498—499; vid Vexjö domkka indragna, utom fyra, 493; om dm, 567; Magdalena i Link., flänt. t. Gudm. Skrifv., 539; St Olofs i Kalm., 552; Cantoria i Ups., flänt. t. Ture Pedss. t. Kråkerum, 571; S. Olavi i Link., br. drå f. hr Jon, 588.
- Prebendegods** i Ålem (Stranda h. Smål.) flänas t. N. Jönss. på Klefva, 262.

- Prelaturer:** Archidiaconatus i Vesterås, 312; Cantoria i Ups., 571; i Linköp., om upprätt. af register öfv. drs gods o. ränt., 481—482; i Vexjö, indragna, 493.
- Prepositura** (domprosteriet) i Vexjö, 493.
- Presteborden** må ej borttagas l. fsvagas af adeln l. andre, 531. — bordet i Broddetorp, drom, *ib.*
- Prestedrängar**, må värfvas, 155, 168.
- Prester**, rättrådige o. trogne, mörd. l. lemläst., skinnade o. röfvade af de uppror., 244; s. deltagit i uppror. sk. straffas, 266, 464, 604; — andre sk. hårdt gästas, 444; så mga s. förut må ej bo i Vexjö, 319; gode, christlige, skola der tillsättas, 380; papistiske, sk. skiljas fr. sina embeten, 282; — hylla antagl. dn gle k. Chr., 584; — mest förorsakat bullret i rik., 586; de mest papistiske böra sändas t. mötet i Vesterås, *ib.* — **ne**, omkr. Sthm, om knekt. fr., 38; utsatte f. förfölj. af de uppror., 134, 135, 151, 153, 191, 199; i Rekarne, fman. t., 180—181; Smäländ. vilja dm regera, 287; förförde förr allmogen, 288; i Ups. o. Vesterås stift, må lemna undsätn. i fetal., 331, ss. de finske gjort, *ib.*; om drs messa på latin, 419; i Ög., om inqvarter. hos dm, 513; två i Ydre varit Dackens medhåll., 514.
- Preussen**, rådslag om Sv:s fhåll. t., 562.
- Privilegium** f. borgmäst. o. råd i Sthm på tranhandeln, 131. — **er**, stads-, upphäfv. f. Skeninge, 453.
- Profoss**, Aldhe Berende van Worms, 145.
- Prouant** (proviand) t. flott. fr. Finl., 245, 246; om tförs. af fr. Tysk., 605. — Se vid. **Fetaliar**, **Spannemål**, m. m.
- Pyhy**, Conrad von [van], 550, 622, 640—644. — Se vid. **Cancelleren**.
- Påffwel Canike** [Canniche], 475, 508.
- Påwel** [Påffw-, Påuall] (Magni, 1539 äfv. biskopsfogde i Södml., † 1560), hr, kkhde i Floda (Södml.), uppdrag t., 108; får frih.- o. frälsebr. på Fröslunda gd i Forss s:n, 550—551.
- Pölen** i Mecklenburg (Poel, ö i Östersjön, 1½ mil fr. Wismar, tillföll Sverige i Westfal. freden 1648, o. förpantades jemte Wismar o. Neukloster 1803, 26 Junii, t. Mecklenburg på 100 år), 474.

Q.

- Qvarn**, olagl. bygd i Olandsån af fogd. Er. Hanss., (Upl.) 246—247; Udd Jönss. i Vadstena tillåtes bygga en i Kydewads å, 413—414. — **ar** vid Norrköp., drom sk. ransakas, 498.
- Qvarnströmmar**, 456.
- Qvidia** (i Pargas s:n, Åbo l.), hr Er. Flemings egdm, 555.
- Qvittobref**, 57, 438, 580—581.

R.

- Randista hytte**, en äng i Harbo, får odlas, 582.
- Rangesta** (nu Rångsta i Viksta s:n) i Norunda hd (Upl.), 215, 216.

- Rantzow, Johan** (öfverbefälhafv. öfv. danska krigsmakt. fr. o. m. 1523, und. tre konungars regering, † 1565), befejdad hert. Albr. af Mecklenb., 279.
- Raseborgs län** (ö. hälft. af Nyl.), dräng., pig. o. linfrö drifr. t. kungsgdrne i Sv., 207; uppdrag t. fogd. drst., 596.
- Rasmus** (Klott), befmn i Vesterås, frånvar., 140. — Se vid. **Klott**.
- Rasmus**, kon:s dräng., 330.
- Rasmus**. — Se **Rasmus Lodwiksson**.
- Rasmus Lodwiksson l. Seriffwere**, 425; uppdrag, 354, 355; sk. utlemna 20,000 mark ortug., 459.
- Raumo stad** (i Finl.), borg. derst. få idka segl. på Riga, Rev. o. Danzig, men ej md ätande var., 304.
- Ravald** i Wijdebo, ombud t. kon. fr. Kinds hd i Smål., 532.
- Regementsråd**, kon:s, Conr. v. Pyhy, 641.
- Regementsrådet**, kon:s framställningr t., 25—31.
- Register** på tförseln t. Kalm., 357; öfv. Link:s domkks o. domcapitels gods o. ränt., 481, 482; mantals-, 530; öfv. canikers o. prebendens gods o. ränt. i Vexjö, 567; på klostrets o. hosp:s i Skeninge egor, 582.
- Regne** s:n (Regna i Finspånga läns hd, Ög.); br. t. inneb. drst. om Dackefejden, N. Dacke m. m., 150—153.
- Reingrafen**, se **Rhengrefven**.
- Reisenberger**, antag. af Pyhy i kon. G:s tjenst, 643.
- Rekerne** [-ärne, -Räk-], **Östre** o. **Westre** (Rekarne i Söd.), br. t. inneb., 91—94, 121—123, 180—181; tsyn md inneb., 109; om underr. drifr., 140; Nils Jute fogde drst., 140; hv. 5:e man uppbådas, 180—181; fman. t. presterskap. drst., 180—181; om tsättn. af fogde drst., 400. — **Östre**, Pelle Pedss. f. d. länsman drst., 109, 110. — **Westre**, 550.
- Rheene kloster** i Tyskl., 631.
- Rhein**, 631.
- Rhengrefven** [Reingrafen, Ringreffuen, Rijngraffuen] (Johan Philip Wild- o. Rhengrefve), 546, 547; af Pyhy antag. t. anför. f. en corps utl. trupp., 643; f. den skull erhållit orlof ur sin tjenst hos kon. Frans af Frankr., 634; men får md sina trupp. återvända ur rik., 475, 509, 540, 623; om hs tåg gm Dmk, 637—638; om fartyg t. hs befordr., 509; br. fr. hon., 541; br. t. hon., 544; om hon., 545. — Se äfv. **Johan Philip**.
- Resiger**, se **Ryttare**.
- Resigetyg** (rytteri), fr. Dmk, 164; huru det användes i strid., 157.
- Retzser** (ryttare), 51, 62, 83, 86.
- Reversal** på slottslofvensbref, 76.
- Ribbing, Knut**, sändebud fr. Dmk, om befordr. af hs återresa, 353.
- Richerius l. Richer, Christophorus** (kon:s af Frankr. secret. o. kammarherre), fr. sändeb. t. Sv., 621—623, 634; om fhdl. md hon., 545—546; br. fr. hon. t. kon. G., 635, — t. kon. af Dmk, 637—638; af Pyhy skyndad t. Sv., 642.
- Ridboholm** (Rydboholm, urgamm. herresäte i Ö. Ryds s:n, Upl.), Per Brahes egdm, 579.
- Riddare** [-ere], **Tord** [Tore], en af N. Dackes höfvidsmän, gripen, 52, 83, 88, 187; råd. i Vadstena vill ej döma hon., 53; får ej undkomma, *ib*.
- Ridderskapet**, 458; kon:s framställn. t., 25—31; bidrag äskas af dt t. rikets behof, 31, 593; br. t. dt i Vadst. samlade, 86—91; en del kall. t. kon. i

- Nyköp., 159; s. varit på tåg. in i Smål. uttrött., 258; i hela rik., br. t., 518—519.
- Rijala** (Riala s:n i Åkers skeppslag, Upl.), hr Anders kkhde drst., 572.
- Ridesmåsven**, en kon:s af Dmk, 313.
- Ridweg** (Redväg), hd i Vg., 309.
- Rijdöön, Långa** (kungsgd i Barkarö s:n, Tuhundra hd, Vestml.), om rödju. på, 501.
- Rijga** [-e], bönd. i Viborgs l. må segla dit, men ej md lifsmed., 292—293; likaså Raumo o. Ulfsby borg., 304.
- Rijngraffuen, Ringraffuen**, se **Rhengrefven** o. **Johan Philip**.
- Ringarom** (Ringarums s:n i Hammarkinds hd, Ög.), de uppror. Smål. ditkommit, 81, 107.
- Risinge** s:n (i Finspånga läns hd, Ög.), br. t. inneb., 91—94; — om Dackefejd. m. m., 150—153.
- Rodhen** (Roslagen, ö. del. af Upl.), 566; allmog. dr »knarkar», 329.
- Roloff**, hr, hs deltag. i uppror., 321; bör fångslas, *ib.*
- Romerske konungen, Ferdinand**, hs sändebud t. Sv., 317.
- Romerska riket**, om dss politik, 549, 557.
- Rosenkrans'**, jfru Marias, preb., se **Jungfru Marie R.**
- Rosse, Marthen van**, öfverste i herts af Cleve tjenst, gått i kejs:s, 541.
- Rothne, Södre** (Rottne, nu i Söraby s:n), i Norrvid. h., Smål., 458.
- Rott, Arendt**, mäster, br. t. hon., 66—67.
- Rottenberg** (Heurik), tysk (knektehöfvidsman?), anställer myteri bl. knekt., 402.
- Rottneby** [Rot-, Roth-] (nu Ronneby) stad, 370; borg. drst. »utgjort» Dacken, 129; Henr. Hoffman (borgmäst.) drst., en af gle k. Chrs vänn., 152; Werner Tönness. höfvidsm. drst., br. t., 511—512; und. Dackefejd. röfv. gods dr fsåldt, *ib.*
- Rotzkarl, Olof**, kon:s skeppare, gåfvobr. t. hon. på ett hus i Sthm, 565.
- Roxen** (stor sjö i Ög.), om båtbyggn. f. kon:s räkn. dr, 410.
- Ruda** (Ruda, säteri i Högsby s:n, Smål.) i Ambyrd, 421.
- Runa gård**, thört dakenedömet i Linköp., 494; indrages, *ib.*
- Rynna** (Rinna i Göstrings hd) s:n i Ög.; inneb. varit mest i spel. vid uppror., 243.
- Ryska språket**, 229.
- Ryssar**, undrvisade hos bisk. Botvid i Strengn., om dm, 229—230.
- Ryssarne**, om underrätt. ang. 317; om drs fhäll. vid gräns., 409, 426; hålla nu god frid, 427.
- Ryssland**; en ung karl ditsänd f. a. lära sig språk., återkommen, 229; god frid säges vara lyst vid gräns., 409; rykt. om anfall dremot af Lithauerne, 409—410; sändebud fr. kejs. ditkomna, 427; rykt. om tillämn. anfall drifr. på Finl., *ib.*; en del af Dackesällskapet kan användas vid gräns., *ib.*
- Byttare**, 34, 51, 62, 84, 85, 87, 88, 91, 95, 98, 115, 116, 147, 237, 450, 451, 500; tyske, 148; — opålitl., 177; om drs undrhåll, 149; — sold, 462—463; huru de användas i strid, 156; svenske sk. värivas så myck. s. möjl. i st. f. tyske, 301; om register öfv. alla, 500. — Se vid. **Resigetyg** o. **Retzser**.
- Råd**, rikets, 28, 430; fhdl. md i Sthm, 22, o. i Örebro, 23, 49, 51, 54; kon:s framställn. t., 25—31; drs svar, 32—37; drs borg. f. dagting. fordras af Smäländ., 26; bidr. af dm t. rikets behof åskas, 31; br. t. de i Vadst. fsm., 86—91, 97—98. — N. Dackes högsta, 343. — Danmarks rikes, 35.

- Rådslag**, rikets råds rör. åtskill. ämn., 32—37, 55, 56, 100, 101; rör. rikets ställn. o. polit. fhåll. t. andra makter, 556—563, 590—594, 603—606.
- Råg**, 58; skatte-, må säljas, 298; om pris å, 433.
- Räff, Karl**, sändeman fr. S. Vedbo t. kon., 393.
- Räffle** (Reval), om seglation dit fr. Finl., 292—293, 304.
- Räknekammare**, kons, 472.
- Räntor**, t. Linköps domkka o. capitel, ransakn. om, 498—499.
- Rättaredömen**; fem i Tjust, höra und. däkenedöm. i Linköp., br. t. dm, 485—486; Lissa i Roslag, sk. indragas, 566.
- Röne** här. i Söd.; men. m. utlofv. hv. 5:e man t. fejd. mot de uppror., 123; kostgård af t. flott., 214.
- Rör** (skjutgevär), f. fotfolk., 32, 33, 37, 49, 51, 55, 155, 157, 224, 255, 271, 328, 330, 331; införda t. Smål. fr. utlandet, 537.

S.

- Saker** (sakören), f. dryga fhjudas, 44; fallne i Ög. o. en del af Smål., ransak. drom, 498, 506—507. **Biskops-**, 23, 299, 311, 440, 441, 490, 491, 494, 526, 564, 571, 581—583; — se vid. **Biskopssaker**. — **Kongl.**, 438, 440, 441, 526, 564, 571; kunna ej af kon. umbäras, 7; af de uppror., tfalla kon., 387, 445—446; öfr. kongl. t. flän.-männ., *ib.*
- Sala** l. **Salebergs** grufva, se **Salberget**.
- Salberget** [Salaberg, Sale-], 279, 527; br. t. bergsmänn. drst., 10—11; Ol. Jonss. fogde drst., 106, 133, 187; om bgsbrukn. drst., 187—188, 289—290, 307—398, 425—426, 468—469; om ny värfn. drst., 188; Lasse Vestgötes rymn., 188; om koln. o. kolforsl. t., 221—222; om dr inträff. olycka, 357, 410, 431; brist på spml; spml. sk. ditsändas, 437, 451, 452, 469; väderqvarn på sofringehög. drst., 469.
- Salina** (Salm), grefven af, 623. — Se vid. **Johan Philip**.
- Salmon Folkesson**, i slottslofv. på Gripsholm, 200.
- Salt**, 293, 578, 598; köpt af ngra bl. adeln utaf en Holländ., skall ofördröjl. betalas, 232—325; skepp ankomna md t. Sthm, 429; om köp af o. pris å i Sthm, *ib.*
- Saltsjudning**, om Fr. Trebows tillämnade, 597—598.
- Sanet Eriks** landbor, 437.
- S:t Olavi** prebenda i Link., br. drå f. hr Jon, 588.
- S:t Oloffs** prebenda i Kalm., 552—553.
- S:t Michaels-orden**, af kon. Frans I i Frankr. gifven t. kon. Gust., 618.
- Saxen** (Sachsen), kurfursten af, 249.
- Schara** [Skara], 326, papister drst., 282; Måns f. d. bisk. drst., 279, 282, 417; — inskick. förråd. br. i rik., 282, 640—641; br. t. hon. fr. pfalzgreffvens råd, 633—634.
- Schlehenrieth, Ambrosius**, magister, pfalzgr. Fredriks råd, af hon. sänd t. de uppror. i Sv., 631; hs br. t. f. d. bisk. Magn., 633—634.
- Schomakere, Hans**, se **Skomakere, Hans**.
- Schreddere, Jören**, 410.
- Schreddere, Måns**, fmakt a. värfva frivill. i Smål. o. Ög., 189, f. a. fejda mot Dacken o. hs anhäng., 199.

- Schreddere, Nils**, död; fmkt f. två borg. i Sthm a. kräfva hs gäldenär., 231—232.
Schriffuare o. **Schriffwere**, se **Scriffuere** o. **Scriffwere**.
- Schriffwere, Peder** [Peer], en af N. Dackes höfd., lærer hfa flytt, 514, 517; förehfvr stämpl., 515; begifvit sig t. skogen, 534.
- Schute** o. **Schwte**, se **Skwthe**, **Swen**.
- Scriffuere, Bothwedt**, se **Bothwedt Larsson**.
- Scriffuere** [Schriffw-], **Clement**, se **Clement Hansson**.
- Scriffuere, Clement**, se **Clement Scriffuere**.
- Scriffuere** [Schriffw-, Schriffw-], **Erick**, Abr. Erikss:s fogde på Öringe, tag. t. fånga af Smäländ., 70, 71; br. t. hon., 456; utn. t. fogde öfv. Aska o. Bob. hdr i Ög., 493.
- Scriffuere** [Schriffw-], **Erick**, hdsh. på Salberg., 106; om hs skalkestyck., *ib.*; sk. öfvervakas, 188.
- Scriffuere, Falentin**, se **Luttich, Valentin van**.
- Scriffuere** [Schriffw-, Schriffw-], **Lasse**, »af Kalmara» (borg. i Kalm., 1525 utn. t. hdsh. i Runstens o. Slätebo hdr på Öl. o. 1532 i Möre), 193, 194; fått en dräpskada af de uppror. i Smäl., 276; må användas vid flott., 276—277.
- Schriffwere, Benekt** (på Tuna, 1541 hdsh. i Röne hd), fogde på Kungsör, qvitto f., 57; fhldat md inneb. i Röne, Jönåkers o. Daga hdr, 214.
- Schriffwere, Clawes**, se **Clawes Schriffwere**.
- Schriffwere, Erick**, på Gripsholm, 141, 159.
- Schriffwere** [Schriffu-], **Esbjörn Torkelsson** (Bock, se reg. t. fl. föreg. del.) befmn på Stegeborg, 119, 520; sk. fhlda md allmog. i Söd., 9—10, 14; — md Smäländ., 17, 18, 23, 34—35; sk. hålla bättre tsyn vid slott., 341—342; sk. fortskaffa de danska sändeb. t. Kalm., 353; br. t. hon., 516, 535—536, 553; flän.-br. å Adelöfs fjerd. på behagl. tid, 520.
- Schriffwere, Lasse**, se **Sölffköpare**.
- Schriffwere, Nils**, se **Nils Tulesson**.
- Schriffwere, Rasmus**, se **Rasmus Lodwiksson**.
- Schriffwere, Valentin** [Fa-], kons: secr., se **Luttich, Valentin van**.
- Seberod** [Szeborodt, Sibberåd, Sibe-] (Säbrå) prestgäll i Ångerml.; tvist mell. hr Jören o. hr Henr. om kkhdeemb. drst., 2—4.
- Seckendorf** [Seckhendorff], **Casper von**, pfzgreffe Fredriks råd, sänd af hon. t. de uppror. i Sv., 631; hs br. t. f. d. biskop Magnus, 633—634.
- Secreterare**, kons: Valentin v. Luttich, se **Luttich**; Clement l. Clemet l. Clemmet, se **Scriffuare, Clement**; Gudmund Schriffu., se **Gudmund Scriffuare**.
- Seffwede** [Säffu-] (Sevede här. i Smäl.), 514; N. Dackes tåg dit fr. Tjust, 166; br. t. men. m. drst., 344—347; Jac. Bagges tåg dit md 700 man, 365; Er. Jönss. förordn. t. fogde drst., 494.
- Selbo** [Si-] (Selebo hd, Södml.), br. t. inneb. drst., 91—94, 112—114; krigsfolk drifr., 112.
- Sellesborgh** (Sölvesborg i Blek.), 370.
- Seuerin**, cancell:s (v. Pyhy) tjen., 19.
- Siga** [-gha], **Henrik** [Hi-, -drick] **van**, anför. f. en fänika, 314, 548; kallas t. kon., 315.
- Sigtuna**, br. t. innev. om anskaff. af sjöfolk t. flott., 209—210.
- Sijs** (accis) i Sthm, 116, 117.
- Silbo**, se **Selbo**.

- Silfver**, rådslag om använd. af kyrkornas återstående, 593. — Se vid. **Sölff.**
- Siluestorp** (trol. Silvatorp i Örs s:n, Albo hd, Smål.), 52.
- Siälekarl, Olof**, fmkt a. värfva sjöfolk, 218.
- Siälegodsen**, s. thört Linköp. domcapit., 482; ransakn. om dm, 498.
- Sjöfolk** beordras fr. Finl. t. Sv., 204—205; dt af cancell. utomlands värfv. sk. betalas o. fpassas t. hemort., 385.
- Sjömän**, br. t. åtskill. städ. om anskaff. draf t. flott., 209—210; om värfn. af i Ög., 226—227; så mge svenske s. möjl. sk. antagas i tjenst, 241; mönstras i Sthms skeppsgd, *ib.*
- Sjöstäderna**, de tyske, 550; om drs stämn. mot Sv., 240. — Se vid. **Hansestäderna.**
- Skara**, se **Schara.**
- Skansar** vid Sthm, 117.
- Skatt**, kronans, 318, 320, 321, 329, 331, 335, 404, 630; af Smål. må inmanas, 265; af Sunnerbo, 405; af Östra hd, 420; dn årliga af Leckö l. fl. t. Svante Sture, 440, 441; af Kalm. l., 481; allmän., särsk. rådslag om pålägg. af, 593.
- Skattebönder**, om sakören af, 7; drs afgift f. fodringen, 339.
- Skattejernet** af Gestrikl., drom, 74, 399.
- Skattläggning** i Sthms l., 56; i Helsingl., 63; i Norunda hd, 215—217.
- Skedeby** [Skedwij] (nu Skeby) i Hastada (Harstads) s:n, Lys. hd, Ög., skattefrih. drå f. Karl Olss., 352—353.
- Skegge** [Skä], **Peder** [Per], en af N. Dackes ypperste »capitenere», 479; flytt, 514; förehar stämpl., 515; gripen, sänd t. Kronoberg, 534.
- Skeninge** [Skä-, Skänn-] (Skenninge); Smål. dr lid. nederlag, 112, 151, 154; borg. drst. fbund. sig md Vadstena borg. o. härdr dromkr. emot de uppror., 158, 190—191; borg. drst. sk. flytta t. Vadstena, 452, 453; dss stadspriv. upphävas, 453; — klost., Ol. Broor förordn. t. fogde öfv. dss landbor, 493; borg. fmena sig hfa anspråk på jord, s. thört kl. o. hospit., 573—574.
- Skepp** [Skep, Skip], 116, 118, 119, 241, 289, 294, 298, 368, 375; örlogs-, en hop väldiga hållas, 13; om bemann. o. höfvidsm. fr. Finl. t. dm; 204—205; kon:s, 276, 277, 294, 370; små sk. utrustas, 165; om bespissn. t. dm, 181, 272; sk. sändas t. Kalm., 193—194; isas ut ur skärgdn, 204; sk. gå t. sjös, 209; om utrustn. af flera, 451, 452; om höfvidsmän t., 204, 472, 499—500; de flesta vid Kalm., 499—500; ett holl. i Södköp., 225, s. inlast. spml., hkn bör återförsäljas, 234; ifr. Amsterdam t. Löd., 260; kejsarens, 280; två fr. Hamb. t. Sthm, 429; fr. Wismar t. Södköp., 554. — Se vid. **Flottan.**
- Skeppare**, gode sk. värfvas, 156, 168, 169; fr. Finl., 204—205; kon:s, Ol. Rotzkarl o. And. Bruun, 565; en fr. Bremen hos kon., 385. — Se vid. **Olof Skepper.**
- Skepper Olof**, se **Oloff Skepper.**
- Skeppsgård**, Sthms, 241, 565.
- Skeppstimmermän**, om drs användn., 410; behöfvas i Ög., *ib.* — Se vid. **Båtstimmermän.**
- Skillingar**, lübske, drs värdefhäll., 529.
- Skinvaror**, 22.
- Skinsekieberg** (Skinskatteberg), ö. br. t. bgsmänn. drst. fr. bgsmänn. o. inneb. i Noraskoga, Lindesberg, m. fl. om uppror. i Smål., m. m., 625—627.

- Skjutsfärder:** fria, drom, 9, 65; fbjudas, ut f. kon:s bud, 44.
- Skogård, Oloff** (en dansk flykting, s. trådt i kon. G:s tjenst; se 12:e del, sidd. 9—10); dugl. t. höfvidsm., 87.
- Skolmästaren** i Kalm., se **Peder Esberni.**
- Skomakare** [Schomakere], **Hans**, bonde i Smål., kon. tgifven, kall. t. kon., 52; har, jente andra, fångat Tord Riddare, 83, 87, 89; fmkt a. värfva partigång. i Smål. o. Ög., 189, o. särskildt fejda mot Dacken o. hs parti, 199.
- Skorsöö** i Trösarums s:n (nu Skårsjö i Tryserum), Tjust, 175.
- Skrifvare**, en, thört N. Dackes parti, 416.
- Skrukeby** s:n i Ög.; inneb. mest i spel. vid uppror., 243.
- Skräddare**, två varit i Dackens sällsk., 387.
- Skulehäck** [Skulabeck] i Smål., Birge drst. en af Dackens höfd., 479, 536.
- Skuthe** [Schute, Schw-], **Sven**, borg. i Sthm, 142; br. på ett stenhus drst., 143.
- Skyfflar**, 33.
- Skytt** (artilleri), 70, 71, 117, 194, 601, 644; dråpel. finnes, 13, 14; myck. o. svårt gjut., 28; t. flott., 21, 27, 38; smått (falkoneter), 358; om gjutn. af, 410.
- Skyttar**, fr. Dal., 60, 93, 451; 1,000 sk. värfvas, 18; ytterl. om värfn. af, 386; om drs aflön., 173, 182.
- Skånefisket**, 454.
- Skåningz** [-ungz] här. i Vg., br. t. men. m. drst., 326—328; thör Leckö län, 440, 441; flänt t. Svante Sture, 440—443.
- Skägge, Peder l. Per**, se **Skegge.**
- Skäninge**, se **Skeninge.**
- Skärjebåtar** i st. f. örlogsflotta före kon. G:s tid, 13; en, 163.
- Sködwiij** (ant. Skedvi i Ög. l. Vestra Skedvi i Vestml. o. Ner.) s:n, br. t. inneb., 91—94.
- Slatte, Wärner** (t. Högserum, m. m.), 82.
- Sletbacka** [-e] (Slättbacka i Skeda s:n, Hanekinds hd, Ög.), dagting. dr uppgjord md N. Dacke o. hs anhäng., 17.
- Slott**, 339, 387; rikets, ffallna vid kon:s tillträde t. reg., 27; stora omkostn. t., 30; dt bästa utlofv. N. Dacke af k. Chr:s anhäng., 211; tjenstefolk t. dm fr. Finl., 272; myck. utblott. på folk o. fetal., 338; om bättre räkensk. vid dm, 400; böra väl provianteras, 595, 596. — Se vid **Castelholm, Borekholm, Elffzborg, Gripzholm, Kalmar, Kronoberg, Leckö, Nyslott, Stegeborg, Stockholm, Svartesiö, Wiborg, Åbo o. Örebro.**
- Slottsfordring**, 339.
- Slottslofven** på Sthms sl., 76, 104, 118; på Kalm., 105; på Leckö, 162, 441 — 443; på Gripsholm, br. drå f. Har. Lake m. fl., 200—201; på Elfsborg, 162, 259, 295.
- Slottsskrifvare** på Gripsholm, Er. Larss., 200; i Sthm, hs ränsk., 172.
- Släde**, 33.
- Smed, Per**, i Hestholmen, bonde i Smål., kon. tgifven, kallas t. kon., 52.
- Smedeberg** (nu Smedjeberg) i Ölmstada s:n (Vista hd, Smål.), skattefrih. drå f. Sven Länsman, 8.
- Smedt, Joon**, utn. t. fogde på Alvastra, 493.
- Smedt** [Smed], **Måns**, fogde på Gripsholm o. i dss län, slottslofv. drst., 201; fhlat md bönd. i Oppunda hd, 104; br. t. hon., 140—141, 251; — om slotts befäst., 166—167.

Smådelarne af tionden i S. Möre, anslagne t. skolmäst. i Kalm., hr Ped. Esberni, 553.

Småland, 83, 358, 359, 368, 373, 396, 453, 533, 564; om uppror. drst. o. åtgärd. dremot, 4—5, 25—32, 36—37, 61, 69—73, 75, 77—80, 120, 124, 137, 154, 164, 200, 210—214, 262—264, 266, 284, 285, 291, 302, 332, 336—337, 343, 345, 351, 356, 358, 360—365, 391, 402, 458, 467, 469—470, 483—484, 511, 518, 607—610, 614, 617, 625—627, 628—631; dagting. md de uppror., 16—18, 73, 92—95, 119, 479; om fhdl. md allm., 22—23, 102, — md råd. drst., 23; om underrätt. drifr., 33, 35, 245, 263—264, 423, 430, 470; fräls. drst. uppåd., 34; möte mell. kon. o. smål. fräls. i Örebro, 36, 37, 49, 50, 51, 54; br. t. allmog. drst., 45—48, 343, 407—409, 417, 420; mga förman. o. bevek. br. af kon. ditsända, 285; br. t. 14 här. drst., 344, 347; — t. fräls. o. fogd. drst., 505, 518—519; om krigståg. dit, 95, 98, 164, 179, 190, 195, 202, 205, 213, 238—239, 356; ngra hdr ånyo affallit, 96; ö. br. om uppror. t. hela Sv:s rike, 167—169; om ströfcorpsers utsänd., 183; om värfn. af frivill. drst., 189; fskrift om framggssätt. mot de uppror., 200—201; de uppror. lidit nederlag, 112, 213—214, 351; fräls:s i Ög. mansk. ditsändt, 224; stor brist på lifsmedel drst., 234, 250, 258; hård o. dyr tid drst., 330; krigsfolk. återkommit drifr., 236—237, 245, 269, sjukt o. uttrött., 257—258; en fänika bågskytt. sk. dr uppsättas, 264; men. m. drifr. må ej köpa spml annorstäd. ut. pass, 249—251, 256, 258, 267, 273—274, 523; kon. sk. tsätta fogd. i ngra hdr, 320; Jör. Jönss. o. Germ. Svenss. tsatt fogd. i andra, *ib.*; knekt. dr flagde, 327; om tillstånd. dr, 389; om skatteox. drifr., 399; om ny befäsn. drst., 379, 380; om undrhdl. md inneb. om Dackens m. fl. gripande, 406—407, 409; bönd. dr lofvat allt godt, 406; om skeppsvirke drifr., 410; om latinsk messas håll. drst., 419; krigsfolk. må ej bortdragas förr än Dacken är ur väg., 421—422; frälsemän, prester och rike bönder m. fl. plundrade, 134, 135, 153, 436; vissa fogd. drst. sk. fstärkas md knekt., 444; allmog. begär indrag. af flän., 445, 446; de små städ:s borg. sk. flytta t. Kalm., 454; kon. vill ej hfa de gle papist. der boendes, 472; durchtåg. kon, 484; Måns Johss. utn. t. lagm. drst. utom i Tiohäräd, 488—489; flän:a der indragna, 493—494; om kon:s egne landbor drst., 494; oxar drifr., 501; bönd. dr kunna ej längre lida o. hfa Dackens anhäng. ibl. sig, 506, 512. Gudm. Scriffu. sk. hfa tsyn öfv. dr fall. sakör., 506—507; om antag. af krigsfolk drst., 513, 517; uppdrag åt Ped. Brahe o. Ax. Erikss. t. adeln drst. o. dss fogd., 579—580; om noga tsyn drst., 585; rådslag om ständ. flägg. af krigsfolk drst., 605; Dals o. bgs slagernas br. om uppror. drst., 625—627, 628—631.

Smålenningar, de, ännu uppror., 29, 54; om åtgärd. f. a. draga andra orters inneb. ifr. dm, 5, 10, 15; akta föga kon:s br., 25; vändt sig t. kon. af Dmk, 25—26; fordra sina fmenta gla frihet., 26; kon. ej obenäg. a. dm skona, 26, 28; br. t. dm fr. Hels., 63; de uppror. belagt vägarne, 69, infallit i Hofs l., 71; tågat mot Södköp., 77, 86, 90, 101; inträngt i Ringarums s:n, Ög., 81, 107; belägr. Stegeborg, 83, 85, 86, 94; längtan eft. dm i Tjellmo s:n, 79; lemnat Stegeb., 96, 98; om drs våldsdåd, 92, 93, 161, 169; fångat en fogde o. en länsman, 89; ihjelslagit Er. Ösgöte, 391; drs lag, 93; Vg:s troh. hotad gm drs inflyt., 103; förfl. anordn. vid strid. mot dm, 156—157; om drs framggssätt, 133—136, 141; Sken. o. Vadst. borg. besvurit sig md kringligg. hdr emot dm, 158—159; må ej tillåtas köpa

- spml upp i land., förr än Dacken är utlemnad, 390, o. andre förräd. straff., 405—407, 409; om drs spmlshand. i Nyköp. skärg., 525; köpa spml mest för röfvadt gods, 341; om drs sinnelag, 257, 274; 5 l. 600 må värfvas, 302; skicka sig flereståds väl, 369; uppehålla ännu N. Dacke hos sig, 404; en del undrkastat sig, 416; deras löft. opålitl., så länge N. Dacke ej är ur väg., 417—418, 430; oskäl. om de sk. komma lätt ifr. sak., 418.
- Smälenninge, Anders**, anför. f. en fänika, 510; sk. antaga sv. krigsfolk i tjänst, 509, 510.
- Småsven, Benckt**, se **Benckt Småswen**.
- Smör**, 33, 47, 295, 324, 327, 333, 334; om pris. å, 12, 122, 533; i kostgård, 214; må ej utföras, 293; om utförs. af t. Tyskl., 347; fodr. får lösas md s., 371, 373; skatte-, 362, 377, 390—391, 395, 481, 482, 497; om lös. f., 275, 377; i ränta, 489.
- Snapperi** (röfveri), 513.
- Snatter**, utl. knektehöfvidsm., antag. af Pyhy, 643.
- Snickere** [-dka-], **Benckt** [-cht], får gåfvobr. på gla stadsbadstug. i Strengn., 196.
- Snidkere, Jören**, ihjelslag., 539.
- Snitzwäreck** (skulpturarbete), 165.
- Soffring** (den utsofrade silfvermalmen) vid Salberg., 468.
- Sollenärer**, 400 fr. Dmk, 164.
- Sone Karlsson**, en af N. Dackes höfvidsmän, 536.
- Soning** (böter, sakören), af Smäländ., fräls. benäg. f., 445—446; tfall. kron., *ib.*; af inneb. i Kind o. Ydre, 529, 530.
- Spannemål**, 181, 277, 278, 449, 555; t. Sthms slotts behof, 120; thör. kon., röfvad i Södköp. af de uppror., 158; om räkskap. f., 173; inköpt i Sv. af en Holländ., 225; må ej säljas t. utförsel, 233, 234; brist drpå inom land., 234, 258, 292, 324, 330, 427, 437, 451, 452, 469; — i Kalm., 267; t. Kalm. sk. skaffas fr. flera orter, 263, 267, 268, 270, 272, 273; t. Ög. sk. anskaffas, 273; må ej säljas t. Smäländ. ut. pass, 249—251, 256, 267, 274, 525; må säljas t. välsinn. Smäländ., ej t. illasinade, 263; ej f. myck. må t. v. säljas t. dm, 341; Smäl. må ej få köpa mer förr än de utlemnad N. Dacke, 390, 407, 409; krono-, må utbytas mot oxar, 275, må säljas, 292, 293; missväxt drå i Finl., 292—293; tförs. draf behöfl. f. städ. i Vg., 324—328; må inköpas fr. utland., 330; Finnarne må tillbyta sig sp. mot fisk, 427; om Sthms fseende md, 431; om anskaff. af t. Vg. o. Salberg., 437; dyr både i Sv. o. Finl., 577; om spml t. slotten, 595.
- Spess** (spjut), 331.
- Spetalet** i Sken.; om dss jordar, 575—576.
- Spetsar** (spjut), 156—158; sk. bortläggas af en del af krigsfolk., 157.
- Spijz** (Speyer, stad vid Rhen i Pfalz, nu thör. Bayern), riksdag. drst., 549.
- Stafan Andersson**, en af Dackens höfvidsmän, 536.
- Staffan Hindricksson** (1541 hdsh. i Bälinge o. Väla hdr, samt i Häfverö o. Väddö s:r); kons sändeman t. Helsgl., 63.
- Stegeborg** [Stech-, Steck-, Stäk-, -borch, -gk], 107, 108, 169, 171, 236, 237, 341, 342, 430, 471—473, 475, 476, 478, 481—483, 485—492, 495, 508, 516, 554, 623, 635, 638; Svante Sture befmn drst., sk. der kvarstanna, 82; slott. sk. ytterl. befästas o. bespisas, *ib.*; belägr. o. anfallet af de uppror., 83, 85, 86, 94, 102, 103, 119, 124; om undsättn. t., 84—86; dagting. dr inggn

mell. Svante Sture o. Smäländ., 95; de uppror. dragit drifr., 96, 98; om drs nederlag drst., 104, 112, 151, 154; Sv. Sture vill, lemna befalln. drst., 119; dr röfv. boskap, 158; slottsfogd. drst., 225; skeppstimmermän ditsändas, 410; —s län, indrag. t. kron., 493; ransakn. om gods o. inkomst. drst., thör. kkr o. klost., 498—499; om skattekor af, 554. —s skärgd, 119, 163, 277; noga uppsigt sk. dr hållas emot förråd., 555.

Sten t. uppbygg. af ett fäste i Ög., 538.

Sten (Sture), gamle hr S., 113.

Sten (Sture), unge hr S., 113.

Sten, hr, se **Sten Ericksson**.

Sten Bencktsson, i slottslofv. på Kalm., br. t., 105—106; kons befmn i Smäl., 251, 258, 274.

Sten [-een] **Ericksson** (Leijonhufvud, se reg. t. 14:e del.), hr, utomlands, 101, 635; känn. ej fhäll. hemma i land., 259; om hs fogde Nils Jute, 109, 110; har Rekarne i flän., 400; br. t. hon., 254, 487—488, 507—511; 511; br. fr. hon., 475; lofvat tullfrih. i Kalm. f. främm. köpmän, 479; sändebud t. Frankr., 619; hs värf drst., 642.

Stendzred (Stensryd i Mälilla s:n) i Asboland (Smäl.), 421.

Stensgell (möjl. Stenshult i Tunabergs s:n, Södml.), gd, ligg. vid Näfvebgs qvarn, thört Vadstena kl., fl.-br. drå på behagl. tid f. lodgut. Per Jönss., 589.

Stensunda (i Alunda s:n), i Olands hd, Upl., 246.

Stenenär, Jörgen, f. d. höfvidsm. f. tyske knekt., 547.

Stettin [Stetijn], 580; om stämn. drst. mot Sv., 240.

Stockby (Stongby i Gårdsby s:n) i Norrvid. h., Smäl., 458.

Stockholm, 1—4, 6, 8—11, 15, 16, 18, 22, 57, 61, 63, 66, 68—72, 74, 86, 106, 181, 182, 184, 193, 206, 208—210, 213, 215, 216, 218—221, 223—240, 242, 243, 245—247, 250, 261, 270, 272, 273, 277, 283, 289, 290, 293, 295, 299—301, 305—307, 309—314, 316—319, 330, 331, 357, 365, 370, 378, 395, 399, 427, 431, 448, 450—452, 472, 518—523, 528, 543, 552, 553, 555, 556, 563—567, 569, 570—573, 575, 576, 578—583, 588—590, 595, 603; knekt. sk. dr samlas, 38; inneb. dromkr. mer betung. än andra, 56; om stadens bevar., 86; om tillstånd. dr, 104; borgm. o. råd drst., 116; privil. f. dm, 131; stadens ränta, 116; accis, 116, 117; räkenk. af stad., 117; om stadens o. slottets befäst., 117, 118, o. bespissn., 119, 120, 428; fogden o. befmn. drst., 131; gåfvobr. på stenhus drst., 143, 576; — på tomt, 555—556; — på hus o. tomt, 565; Vesterlånggat., 143; mönstr. drst. md värfv. knekt. o. sjöfolk, 156, 167, 169, 210, 225—227; ing. bör draga drifr. ut. pass, 164, 166; franska sändebud. ditkommit, 192; skeppsgdn drst., 241; tvist mell. borgm. o. råd st. menigh. drst., 250; klen bespissn. drst., 387; öfver Tysk. drst. sk. hållas uppsigt, 430; får ej utblottas på spml, 431; öfverenskomm. mell. S., Arboga, Köp., V.-ås o. Örebro om inrik. hand. bekräft., 432—435; undhdl. mell. S:s borg. o. köpstäd. om hand., 487; br. t. borgm. o. råd drst., 502.

—s **slott**, 255, 256; om dss bevar. o. befäst., 76, 117, 118; slottslofv. drst., 76, 104; reversal drå, *ib.*; om bygnadsarb. drpå, 164; om inredn. drst., 251; franska sändeb. undrhåll drifr., 192; om dss bespis., 119, 272, 330—331.

—s **län**, 57; fräls. draf uppbåd., 38; ting md allmog., 56; skattlägn. drst., *ib.*; Smäländ:s spmlshand. sk. öfvervakas, 250, 256.

- Stockholms skärgård**, 272; kunskapare sk. dr hållas, 163.
- Stola** (gml sätesgd i Ströö s:n på Kollandsö, Vg.), thör And. Hanss., 441.
- Storegården i Werne** (Värna) s:n, Bankekinds hd, Ög., 456.
- Storfursten i Ryssl.**, rykte om fbind. mell. hon. o. kejs. emot Sv., 427.
- Stranda** [-e] här. i Smål.; br. t. men. m. drst., 344—347; Er. Jönss. förordn. t. fogde öfv., 494.
- Strengnäs** [-äng-, -nes], 75, 103; gåfvobr. t. Benckt Snickare på gla stadsbadstug. drst., 196; br. t. stad. om sjöfolk t. flott., 209—210; behagl. tids flän. å stad. f. Henr. von Köllen, 524.
- s stift, rusttj.-skyld. drst. uppbåd., 32, 49, 51; — saml. i Vadst., 97; krigsfolk drifr. utgjordt, 331.
- Stråbuck, Frantz**, borg. i Sthm, skuld, 15.
- Strålsund** (Stralsund), om stämn. drst. emot Sv., 240.
- Strömming**, 370.
- Sture, Svante** (Stensson, se fl. föreg. del.), br. o. uppdrag t. hon., 70—72, 81—83, 94—95, 107—108, 115, 146, 171, 176—178, 182—183, 233—234, 251; sk. kvarstanna på Stegeborg, 82; sk. ytterl. befästa o. bespisa slottet, 82; br. t. kon., 83, 119, sk. lemna täta bud drifr., 84; häst. röfv. fr. hon. af de uppror., 95, 119; ingått dagting. md dm, 104, 119; vill blfa af md Stegeb., 119; br. t. hon. fr. Tjust, 176; sk. betala sin skuld t. en Holländ., 233—234; flän.-br. på Leckö slott o. l., 440, 494; slottslofv. drst., 441—443; Stegeborgs sl. o. l. indrag. fr. hon., 493.
- Styrmän** t. flott., sk. anskaffas, 156, 168, 169, 194; br. t. åtskill. städ. drom, 209—210.
- Stålbågar**, 264, 271, 302, 411, 575, 596; införde fr. utland. t. de uppror., 537.
- Stålbågemakare**, i Tjellmo s:n, gjort dål. arbete o. använt falska stämpl., 411; fbjudas vid lifsstraff a. göra båg. om de ej flytta t. Vadstena, *ib.*; i Vadstena arbetat åt kon., 575; en god inkommen fr. utland., 596.
- Städerne** (Hansestäderna); flere välvill. mot Sv., 162; fordra pass fr. Sv., 166; ing. må segla dit ut. pass, eljest arrest, 205—206; visa sig opålitl., 279—430; fl. unna Sv. föga godt, 535. — Se vid. **Hansestäderna** o. **Tyske städerne**.
- Städsleören** (städja); frälsemänn. må ej taga obill., 44; stora, besvär öfv., 361; kon. dm ej pålagt, 363; — sk. afskaffas, 363, 519. — Se vid. **Gärdestädler**.
- Stäkeborg, l. Stäkeborg**, se **Stegeborg**.
- Stäket** (Almarestäk i Näs s:n, Upl.), ox. ditföras t. utfodr., 501.
- Stämning på hr Henr. i Säbrå**, 2, 3.
- Ständer**, de tyske, 549.
- Suderköpfung** [Surköpfung], se **Söderköpfung**.
- Sund** s:n (i Ydre hd, Smål.) hr Simon kkhde drst., 446, 514.
- Sundby** (herresäte i Öija s:n, V. Rek. hd, Södm.), thör hr Lars Siggess., 581.
- Suni Herstensson**, ombud fr. Asboland t. kon., 421.
- Sunnansjö** (ett S. i Delsbo, ett i Bollnäs s:n) i Hels., 63.
- Sunnerbo** [Synn-, Sönd-, Sönn-], hd i Smål., 161; Sev. Kijl m. fl. ditsända, 35; krigsfolk dr indrag., 202; Jöns Brun tillsatt t. fogde drst., 320, 390, 494; br. t. inneb. drst., 361—364; inneb. fblifv. kon. trogne, 361—362; br. om skatterna af, 405—406.

Swanen, Store, ett kon:s skepp, 451, 471; utrust. i Kalm.; Jac. Bagge höfv.-m. drå, 499.

Swante, »gmle hr S.» (S. Nilsson Sture), 113.

Swartekunsten (konsten a. göra krut), 37.

Swartesiö slott (se reg. t. 13:e del.), 249—256, 258, 261, 273, 275—278, 283—284; om myntverk. o. mynt. drst., 173, 508; kopp. ditsänd, 184; silfv.-malm d:o, 251.

Svedjeland, 373.

Sven i Flaka, en af N. Dackes »capitenerer», 241, 280, 346; må ej undkomma t. Tyskl., 241; nedlagt Er. Ösgöte o. en del af hs folk, 342; hot. Jönk., 348—349; stupat i Ydre, 349, 351.

Swen [-än] Länsman, skattefrih. å Smedeberg i Öllestads s:n (Vista hd, Smål.), 8.

Swen Andersson i Herna, Wreta s:n (Ög.), ihjelslagit en af N. Dackes anhäng., fsvar.-br., 466—467; skattefrih. på sin gd, 467.

Swen Andersson i Stockby, sändeman t. kon. f. Norrvid. hd, 458.

Swen Brynolfsson i Sunnansjö, ombud fr. allmog. i Hels. t. kon., 63.

Swen Torstensson, sk. emottaga räkskap. af fogd. i Ög., 492, 493; sk. ransaka om gods o. inkomst. t. kkr o. klost. m. m. i Ög. o. en del af Smål., 498—499.

Sventjenare, drs aflön., 182.

Sveriges rike, stämpl. emot, 14; ö. br. t. men. m., 167—169; befar. anfall emot, se **Albrecht, Burgundiske, de, Christiern, Kejsaren, Pfalzgreffen.**

Swertastum (Svärdsta i Bettna s:n) i Oppunda hd (Södml.), 11.

Symon, hr, se **Simon.**

Synnerbo [-boo], se **Sunnerbo.**

Sändtgatan (Sandgatan) i Link., 374.

Säffwede, se **Seffwede.**

Säländ (Seland i Dmk), om öfversänd. af de utl. knekt. dit, 508.

Söderköping [Suder-, Sur-], 116, 125, 175, 223, 225, 234, 318, 319, 357, 368, 379, 421, 423—426, 428, 429, 431, 432, 433, 435—441, 443—445, 447, 449—452, 454, 456, 457, 459, 460—463, 508, 535, 603; hotadt af de uppror., 77; borg. erhjud. brandskatt, 77, 78, 80; — opålitl., 91; de uppror. ditkomm., 90, 101, röfvat kronospml drst., 158; mötesplats f. krigsfolk., 98, 182; väg. mell. S. o. Vadstena sk. rensas fr. de uppror., 138, 147; br. t. inneb., 139, 226—227; om värfn. drst. l. utgör. af krigsfolk drfr., 139, 142, 177, 226—227; möte drst. mell. kon. o. inneb. å Vikboland., 169; borg. varnas a. resa ut. pass, 171; knekt. sk. dr inqvarteras, 444; noggrann uppsigt drst. mot inkomm. utl. br. l. bud t. allmog., 535, 555; skepp fr. Wism. ditkomm., 554.

Södermanneland [-dt], fhdl. md allmog. drst., 5, 9—10; fräls. drifr. fsaml., 81, 83, 107; allmog. drst. opålitl., 109; ianeb. utlofvat uppställa myck. mansk., 123, 124, 126, 128; — utgjort kostgård. o. ett år hållit krigsfolk, 213; br. t. ngra hdr, 210—214; om fbud. mot passlöse Smäländ:s spmls-hand. drst., 250, 256, 273, 274, 341; om spml. drifr. t. Kalm., 267—268.

Södermän (Södermanlänningar), 81, 107.

Södertelge, 528.

Sölff, 447; funnits eft. N. Dacke, 263; ganska lit. inkommit i kon:s kammar, 290. — Se vid. **Silfver.**

Sölffberg, 447.

Sölffbergsmännen utgjort mansk. mot Smäländ., 93; klaga öfv. brist på fetal., 569; ö. br. fr. dm t. inneb. på Noraskoga m. fl. om uppror. i Smäl., 625—627, 628—631; valt Nils Larss. t. höfvidsm., 631.

Sölffköpare, kon:s, Lasse Scriffwere, 11, 425; hs räkskap., 290, 307; får inkomst. af erkedjeknedömet i V.-ås, 312; sk. öfvertaga silfv. af vasket på Salberg., 314.

Sölffmalm, 290, 447; sändes t. Svartsjö, 251.

Sönnerbo, se **Sunnerbo**.

T.

Takche, Niclas, 631; — se vid. **Dacke**, Nils.

Talg, må utföras, 233, 234.

Tattare, må ej lidas i land., ut. sk. utjagas und. bevakn.; tros vara förräd., 248—249.

Tavastehus län, Isack Nilss. fogde drst., 207; dräng., pigor o. linfrö drifr., 207; hofmänn. drifr. ankommit t. Sv., 410.

Taxor, 571.

Tegel fr. klostr. i Åbo användes t. Castelholms repar., 182; t. Gripsholms slottsbygn. fr. Arboga, 359.

Tegeltryckare, 567.

Theuse hustru fört sqvaller, 117.

Thionville (stad o. fästn. i Frankr. vid Mosel), 639.

Thomas [Tommes] Nilsson, fogde på Örby gd (i Tierp o. Vendel), br. t. 228—229; sk. vidkännas ett rättaredöme i Roslagen, 566.

Tielmo [Tiä-] (Tjellmo i Finspånge läns hd, Ög.) s:n, 466; uppror utbrut. drst., 79; stålbågemak. drst. fbjudas vid lifsstraff a. göra båg., om de ej flytta t. Vadstena, 411.

Tierpen (Tierps hd i Upl.), br. t. fogd. drst., 65.

Tijhäredz lag (Tiohärad's lagsaga i Smäl., innefattade nuvarande Kronoberg läns 6 hdr st Östra o. Vestra, Östbo o. Vestbo hdr), fyra man af hvje hd stämda t. kon., 321; br. dit, 417.

Tijweden (se reg. t. 14:e del.), 62, 180.

Timmelö (Timmelhed) kka, i Redvägs hd, Vg.; Aletorps gd legat drund., 309.

Timmermän, se **Skeppstimmermän**.

Tingshästar (skjuts f. hdshöfd.), 7, 43, 46.

Tionde t. prest. i Oppunda hd, 11—12; biskops-, 322, 424; kyrko-, om dss lösningspris, 184; af bergverken, 185; af kkr t. preb. m. m. i Linköp., 482; af S. Möre, en del anslag. t. skolmäst. i Kalm., 552—553; canikers, 571.

Tiust [Tiwst, Tywst] (Tjust hd i Smäl.); de uppror. ämna drifr. infalla i Ög., 97; — drifr. röfvat vid Stegeborg o. i Södköp., 158; infallit »mellem Wijka», 158; N. Dacke dragit sig drifr. t. Sevede, 166; inneb. begära nåd *ib.*; benådn.-br. f. dm, 175—176, 178; borgesmän f. drs troh., 175—176; br. drifr. t. Svante Sture, 176; en del af krigsmakt. dragit dit, 177—179; en del af inneb. opålitl., 178; drs senaste bedrifter, 280; bevakn. sk. hållas i skärgd., 163, 237, 271; Långe Herman dit ankomm., 279—280;

om underrätt. drifr., 342; br. t. men. m. drst., 344—347; dom öfv. de uppror., 460; br. t. en del landbönd. drst., 485—486.

Tiälmo, se **Tielmo**,

Tockorp (i Säby l. i Ljungarums s:n, Tveta hd, Smål.), 194.

Tolk, Bertil, 548; instr. f. hon. t. Dmk, 548—550.

Tolstada s:n (Ö. l. V. Tollstad i Ög.); inneb. »mest i spel.» vid uppror., 243.

Tomes, bonde i Smål., kon. tgifv., kallas t. kon., 52.

Tomes [-mm-, -mms] **Jönsson** (Ryting t. Gesterby), befmn på Åbo slott o. i Å. län, br. o. uppdrag, 206—207, 305, 596.

Tommes Nilsson, se **Thomas Nilsson**.

Tonnis Bagares gränd i Sthm, 576.

Tord [-re], mäter, i Linköp., bör sändas t. Sthm, 472; om hs användn., *ib.*

Tord Olsson, fogde i Åkerbo (m. fl. hdr i Ög.), får bisk.-gästn. i hdt f. föreg. år, 523.

Tord Scriffuere [Scriffw-], br. t. hon., 80, 456.

Torlax (i Nykyrke s:n, Åbo län), thör. Torsten Salomonss. (Ram), 527.

Torp, kronogods i Vists s:n, Hanekinds hd, Ög., 456.

Torråsk, 292—293.

Torsalie [Torsshärie] (Thorshälla); bygndr drst., 122; br. dit om sjöfolk f. flott., 209—210.

Torsshärie, se **Torsalie**.

Torsten i Trosa, i Eds s:n, Tjust, borgesm. f. inneb. i Tjust, 175.

Torsten Brunsson (t. Häggetorp, af Forstena släkten?), i slottlofv. på Elfsborg, 259.

Torsten [Tå-] **Salomonsson** [Salmon-, Salmund-] (Ram t. Torlax, se reg. t. 4:e del.), beordras t. Sv. a. blfa höfv.-m. på flott., 205; br. o. uppdrag t. hon., 354, 367—368; flän. på Ylene bol i Nykyrke s:n, Åbo l., 527—528.

Tran, priv. f. borgm. o. råd i Sthm på hand. md, 131; må ej utföras, 293.

Traneberg (i Källands s:n o. hd, Vg.), thör Tord Bonde, 441, 531.

Trebow [-ä-, Tröbbo], **Frantz**, om hs saltsjudn. o. trävaruutförs., 597—598.

Trolle, Arffwedt (se reg. t. 11:e o. 14:e del.), br. t. hon., 86—91.

Trolle, Herleff l. Hareld, sändebud fr. kon. af Dmk., om hs fortskaff. fr. Stegeb. t. Kalm., 353, o. drifr. t. Blek., 370.

Trolle, Nils, ombud fr. S. Vedbo hd t. kon., 393.

Trolle, Ture (t. Bergqvara, rr. o. ridd.), hs flän, indrages, 379, 380, 493; lidit skada af de uppror., 386; begär a. återfå Albo o. Kinnevald, 394, 396; Jör. Jönss. förordn. t. fogde dröfv., 493.

Trosa i Eds s:n, Tjust, 175.

Trued [-dt] **Gregersson** (Ulfstand t. Torup), dansk ståthäll. på Varb., br. t., 283, 312—313.

Truls Scriffwere (Rosenstråle t. Rafvanäs, hdsh. o. fogde i Smål. o. Ög., se reg. t. 3:e o. 4:e del. m. fl.), på Stegeborgs slott, 119; br. t. hon. 456.

Tröbbo, Frantz, 508. — Se vid. **Trebow**.

Trögd (hd i Upl.), 1.

Trösarums s:n (Tryserum) i Tjust, 175.

Tuetschlandt, se **Tyskland**.

Tull, drom, 164; främm. köpm. frie drifr. i Kalm., 478—479.

Tuna i Olands hd (Upl.); Erik kkhde drst. instämnd t. kon., 247.

Tuna, Er. Jönss:s egdm i Ög., 456.

- Tuna län** (hd i Smål.), 237; bebos af en arg förråd-hop, 183; indrag. fr. Jör. Erikss., 494; Bengt Småsven förordn. t. fogde, *ib.*
- Turken**, 614, 645.
- Ture Pedersson** [Perss-] (Bielke) t. Kråkerum; uppdrag t. Ög., 66, 75, 89, 149; br. hon., 98—99; odugl. ss. mönsterherre, 174; flän.-br. å prelaturen Cantoria vid Upsala domkka, 571—572.
- Tweta här.** i Smål., 599; br. t. inneb., 194—195, 359—360, s. fblifv. kon. trogne, 360; Matz i Wijk läns m. drst., 381; om återstäd. i, *ib.*; indrag. fr. Måns Svenss. (Somme), 493; Ped. Nilss. förordn. t. fogde, 493, 495; om böt. f. dm, s. deltag. i uppror., 495—497; ransakn. om räntor drifr. t. Linköp. domcap., 498.
- Tynnelsö** [Tynnelsö] (i Öfver-Sela s:n, Selebo hd, Södm. se reg. t. 4:e del.); Joen Friis fogde drst., 109, 200.
- Tyska br. t. kon.**, 242, 257.
- Tyske furstar**, 548, 549. — knektar, de s. orlof begära, må draga ur land., 258. — Se vid. **Knektar o. Landsknektar.**
- Tyske nationen**, 502; kon. G. den benägen, 640—641.
- Tyske städerne**; Åbo borg. få segla dit, men end. »mätteligen» utföra lifs-med., 305; om segl. dit ifrån Åland, 578. — Se vid. **Hansestäderna, Städerna o. Tyskland.**
- Tyskland** [Tysl-, Deutschland], 273, 278, 447, 580, 644; undrrätt. drifr., 155, 168, 248, 263, 266, 274, 278, 296, 417, 639, 641, 644; br. ifr., 212, 242, 257; om utförs. af fetal. t., 223, 347; de upprors. seglats dit bör hindras, 241; knekt. sk. hemtas drifr., 257; förråd. br. drifr. t. Smål. uppfång., 279; Långe Herman drifr. ankomm. t. Smål. md spml o. bref, 279, 280; dr värfv. krigsfolk slagit dr mot Sv. saml. trupp., 289; seglat. dit md gifv. borg. i V.-vik md svåra vilkor, 375; Öländ. fbjudne a. segla dit, 454; om dt drifr. värfv. krigsfolk., 483—484; om händ. drst., 541; kunskapare sk. ditsändas, 550; om proviant drifr., 605.
- Tårefalla** (Törnefalla) s:n i Tjust, 175.
- Tälle** (Södertelje), 529; br. t. stad. om sjöfolk t. flottan, 209—210.

U. V. W.

- Vadmal**, om hand. md af Helsing., 64.
- Vadstena** [Vast-, West-, Wäst-, -e], 34, 35, 186, 190, 253, 297, 364, 376—379, 381—383, 385, 388—392, 394, 398—401, 403—407, 409, 413, 417, 418, 420, 574; vapensyn drst., 32, 49, 51, 57; mötesplats f. krigsfolk., 34, 37, 43, 51, 60, 75, 78, 81, 97, 107, 111, 161; de upprorskes nederlag vid, 112; väg. mell. V. o. Södköp. sk. rensas fr. de uppror., 138, 147; innevån. fbund. sig md Sken. o. närmaste här. emot de uppror., 158—159, 190—191, men varit fsuml., 186; br. t. borgm. o. råd drst., 350—351, om öfverför. af knekt. dit fr. Vg., 350—352; stålbågetillverkn. drst., 411; Tjellmo stålbågemak. sk. ditflytta, 411; fsvar.-br. f. inneb. mot olagl. skjutsfärd., 390, 414—415; Olofsmesse markn. sk. ditflyttas ifr. Sken., 431—432, 452—453; båtbygn. sk. dr inrättas, 452—453; om upprätt. af ett staket omkr. stad., 538; om stålbågemak:s arbeten, 575; bågar dr beställda, *ib.* — kloster, ransakn. om dss gods, 498—499; — egt en gd vid Näfvebergs qvarn, 589.

- Walby** [Walleby] i Väderstads s:n, Ög.; Ped. Bock drst. får hfa dna o. tre andra gdr skattfria und. tre år, 318.
- Valentin Bårdskärere**, 117.
- Valentin Scriffuere**, kon:s secr., se **Lutich, Valentin, van.**
- Walandh** (Italien), 502.
- Wallesta** (Hvalsta i Odensvi s:n, Åkerbo hd, Vstml.), thör Ped. Hanss. (af Forstenasläkten), 132.
- Wallmästare**, en, 568.
- Vapensyn** md fräls. fr. Ups., V.-ås, Strengn. o. Link. stift i Vadst., 32, 39, 49, 51, 57.
- Warnem** [Warnim] (Varnhem, i Valle hd, Vg.), klostr. md landbor o. inventar. flänt t. rr. Abr. Erikss. (Leijonhufvud), 310, 494; br. t. dennes fogde, 381, a. ej utkräfva återstäd. af landbönd., *ib.*
- Wartoffte** (Vartofta) här. i Vg.; 397; om bönd:s skatt drst., 273; br. t. men. m. drst., 332—333; ett fältläg. upprättas drst., 333, 334, 337, 350; om tförs. dit fr. allmog. i här., 334—335; knekt. drifr. t. Vadst., 352; om smörskatt. af, 377.
- Vask** (se reg. t. 10.e del.), vid Salberg., får tgodogöras af borg. i V.-ås Casp. Beckman, 313—314.
- Vknö** (Ukna) s:n i Tjust (Smål.), 176.
- Vdd Jönsson**, borg. i Vadstena, får bygga en qvarn i Kydewads å, 413.
- Widbo** [Wij-, Wijbo] (Vedbo här. i Smål.), **Norra**, 35; krigsfolkets tåg drigm, 364, 376; om skatt. af, 479; br. t. inneb., 483—485; indraget t. kron. fr. Germ. Svenss., 493; Ped. Nilss. förordn. t. fogde, *ib.*; om böt. f. deltag. i uppror., 495—496; återstäd. af, 497; ransakn. om kko- o. kloster-gods m. m. drst., 498; Adelföfs fjerd. drst., 520; Lommaryds fjerd. drst., 522.
- **Södra**, ö. benådn.-br. t. men. m. drst., 392—394; ombud fr., 393; inneb. böra lemna gislan, 394; ransakn. om kko- o. kloster-gods m. m., 498.
- **Norre** o. **Södre**, fogd. sk. der utnämnas, 320; br. t. inneb. drst. om tillgift f. dm, s. vilja bättra sig, m. m., 344—347; om underrätt. drifr., 349.
- Weddöön**, se **Wäddö.**
- Wener** [-ä] (Vänern), 297, 597.
- Werkmästare, Jöns**, en af N. Dackes »capitener», 479, 515, 536.
- Wermeland** [Wä-, -dt], mandat t. inneb. drst., 5—6; rusttj.-skyld. uppådas, 34, 43; br. t. fräls. drst., 36; jernränt. af, 298; befar. infall drst. af de uppror., 337.
- Wernemynde** [Wä-] (Warnemünde, stad i Mecklenb. vid floden Warnows utlopp i Östersjön), ett fart. drifr., 280, 410.
- Werner** [Werne] **Tönnesson** (Parsberg), dansk höfvidsm. i Rotneby, br. t. hon., 511—512; hs fhäll. t. de uppror., 568, 639, o. mot de svenske, 639.
- Wesbo** [Wä-, -boo-] (Vestbo i Smål.) hd, 161, 439; Sev. Kijl m. fl. höfvidsm. med krigsfolk ditsände, 35, 202; Jöns Brun förordn. t. fogde drst., 320, 389, 494; br. t. inneb. drst., 361—364; dsse bevis. sig trogne, 361—362; om smörskatt. af, 390—391; om ox. drifr. 391; om de uppror. drst., 391.
- Westergötland** [Wä-], 211, 350, 389, 453, 525, 526, 581; mand. t. inneb. drst., 5—6; fhdl. md rådsherr. drifr., 23; om värfn. af knekt. drst., 23—24; de rusttjenstskyld. dr uppådas, 34, 43; uppdrag t. anför. f. trupp. drifr., 33, 35; undrr. fr. dm sakn., 119; trupp. drifr. t. Smål. o. Ög., 35, 61—62, 103,

- 161, 202, 418, 423; adelns möte md kon. i Örebro, 36, 37, 49—51, 54, 55, regist. öfv. frälsets rusttj., 100; dr flagde knekt. ovillige, 137, 296; om faror f. V. af utl. infall drst., 162, 476, 503; — — af de uppror., 337; krigsfolk fr., 164; om lån drst. t. dss betaln., 180; men. m. drst. gjort kostgård. o. hållit krigsf. ett helt år, 213; brist på spml drst., 234; hård o. dyr tid drst., 281, 330; uppdrag t. ad. i afs. på Dackefejd., 280—281, 296; utl. krigsfolk ditväntas, 282; br. t. köpstads-männ. drst., 324—325; ing. t. förs. t. städ., 324; br. t. allmog. drom, 326—328; knekt. flagde i städ. 327, 334; — sk. flyttas, 333; br. t. men. m. drst., 332—333; besvär öfv. trupps inqvart., 336; om antag. af knekt. i fast tjenst, 338, 505, 570; ox. drifr. i skatt, 338, 399; fräls. drst. sk. hålla sig vaksamt, 352; borg. i de små städ. böra flytta t. Löd. l. Jönköp., 397; Abr. Eriks:s flän. drst., 398; biskopstiond. af, 424; om spmlsäljn. t., 431; om skatt af, 478; om afsked. af dr ligg. utl. knekt., 508, 509; br. t. ad. drst. om städsleören, 519; Ol. Erikss. höfvidsm. f. de fast antagne knekt., 570; om utförs. af trävar. fr., 597—598; Lödöses fsvar af betyd. f., 603; om tåg dit, 627.
- Westerlånggatan** i Sthm, 143.
- Westersjön** [Wä-] (Nordsjön), 297—298.
- Westerwik**, 175; borg. drifr., 118; borg. dr föga pålitl., 178; skepp o. skeppsred. drifr., 193; borg. drst. anbefalde a. flytta t. Kalm., 375, 453—454.
- Westerås** [-års], 140, 248, 300, 313, 314, 437, 452, 469; Ped. Hanss. befmn drst. i Rasm. Klotts frånvaro, 140; br. t. stad., 154—156; 209—210; franska sändeb. drst., 192; Prelatura archidiaconatus drst. flänt t. Lasse Sölköp., 312; fören. mell. W. m. fl. städ. o. Sthm om inrik. hand., faststæld, 432—435; om dt beram. möt. drst. på nyåret, 585—586.
- **län**, br. t. jernbgsmänn. drst. fr. Dal., 61; br. t. inneb. drst., 132; om kon:s gästn. drst., 526—527;
- **stift**, vapensyn md fräls. drifr., 32, 39, 49, 51, 57, 97; om undhl. md prest. ang. undsätn. md fetal., 331.
- **slott**, om grafvens uppkast., 248; ing. spml. kan drifr. undvaras, *ib.*
- Westra** [Wästre] härad i Smäl.; benädn.-br. t. inneb. drst., md vilk. a. de bättra sig, m. m., 344—347; br. t., 371—373, 483—485; Kilbo fjerd. drst. indrag. fr. hr Joh. Turess., 493—494.
- Wexiö** [Wä-, -xö], 318, 472; domkkns, biskops- o. canikegods. indragas, 319, 493; alla prelaturer, canonier o. preb. indragas, utom fyra, 493; kon. vill ej vid. hfa canikerne l. så mga onytt. prest. drst., 319; om regist. på capitlets landbor o. preb., 567; om papist. drst., 379—380.
- Widbo**, se **Wedbo**.
- Widbo** prestebol (Seminghundra hd) i Upl., 57.
- Vigvatten**, 288.
- Wij** (Norra Vi, Ydre hd, Smäl. nu Ög.), hr Anders, kkhde drst., 446, 514.
- Wijdebo** (i Kind l. Ydre hd), 532.
- Wijborgzbareken**, ett kon:s skepp, 257, 271.
- Wijborgs län**, dräng., pigor o. linfrö drifr. t. kgsgdrne i Sv., 207; krono-spmln draf må säljas l. bytas mot fisk, 292; hofmänn. drifr. t. Sthm, 410; kon. drifr. föga fördel, 426; om förordn. f. Henr. Clauess. drst., *ib.*; — **slott**, om tfsel af fisk drifr. t. Sthm, 428; — **s stad**, om borgs utförsel af fisk o. inköp af spml, 427.
- Wijby** sn (i Vifolka hd), Ög., 324.

- Wijk** (i Lekaryds s:n) i Tveta hd, Smål., 381.
- Wijka**, »Emellem W.» (Vikbolandet i Ög.); inneb. drst. lofvat kgn undsättn. md knekt., 121, 142; om undrrätt. fr., 146; br. t. inneb., 169—170; inneb. varit endels trogne md hjälp, 170, 176.
- Wild- och Rhengrefven**, se **Johan Philip**.
- Willebråd**, fr. Vg. t. kon., 337—338.
- Wilske** [Wijlska] här. i Vg., 581; br. t. men. m. drst., 332—333.
- Win**, 340; t. franska sändebudets behof, 192.
- Wingellett**, i Linköp., 498.
- Wingåkers** s:n (i Oppunda hd, Södml.); br. till inneb. fr. Dal., 61, fr. kon., 150.
- Wismar** [-ia], 633; ett skepp drifr. ankomm. t. Södköp., 535; sk. bevakas, 536.
- Wista** [Wist, -e, Wij-] här. i Smål., br. t. allmog. drst., 194—195, 358—359; Ped. Nilss. förordn. t. fogde drst., 493, om böt. f. deltag. i uppror., 495—496; ransakn. om kko- o. klost.-gods, m. m. drst., 498.
- Wittenberg** (stad i Sachsen), 502.
- Wittia** i Tuna s:n, Olands här. (Upl.), 247.
- Wmo** (Umeå) s:n »i Norrbotten», inneb. fbjudas a. göra Lapparne hind. l. fång, 316—317.
- Vnge, Swen**, hs enka Elin br. å en tomt i Link., 374.
- Worms, Aldhe Berend van**, profoss, 145.
- Vngerska** legationen, 560.
- Vpland** (Upland), 5; fräls. drifr. fsaml., 81, 107; men. m. drst. utgjort krigsfolk, 93, 126—127, 169, 170, 195; om spml drifr. t. Smål., 250, t. Kalm., 263, 273, t. Ög., 273, t. Salberg., 452, 469; spml må ej der säljas t. passlöse Smäländ., 273—274, 341; krigsfolk dr flagdt, 270, 325, 327, 350.
- Vplanden** (landskapen omkr. Mälaren), 391, 438, 446, 451.
- Vppunda** (Oppunda) här. i Södml. — Se **Oppunda**.
- Vpvidinge** (Uppvidinge) här. i Smål., om skatt. af, 321; br. t. inneb. om tgift f. dm s. vilja bättra sig, m. m., 334—347; om undrrätt. drifr, 470; Nils Pedss. utn. t. fogde, 494.
- Vpsala** (Upsala), br. dit om sjöfolk t. flottan, 209—210; Eriksmessomarkn. drst., 284; slag. drst Långfredag (1521), 288; preb. Cantoria vid domkkn, 571.
- stift, 233, vapensyn md fräls. ifr., 32, 39, 49, 51, 57; rusttj.-skyld. uppbad., 97; om undsättn. af prest. md fetal., 331; Hans Jonss. uppdrag drst., 566.
- Wreta** [-e] s:n i Gullbgs hd, Ög., 466, 467; de uppror. der lid. nederlag, 154; — klost. (se reg. t. 1:a del.), 343, 344, 347, 348, 350, 351; ransakn. om dss jordar o. räntor, 498.
- Wulff, Hans**, anför. f. en. fänika, 331; br. t. hon., *ib.*; hs fänika sk. tåga t. Sthm, 261, 262.
- Wulffenbytell** (Wolffenbüttel i Braunschweig), 641.
- Vundranck, Lasse**, kons tjen., 111.
- Vånga berg** (i Finspångas läns hd) i Ög., br. t. inneb., 127—128.
- Wånge fjerding** i Ög., flänt t. Ax. Erikss., indrages fr. hon., 493.
- Wårdberg** (Varberg); Trued Gregss. ståthåll. drst., 283; en rymmare fånge drst., *ib.*
- Wüddö** [Weddö, Wedö] (i Roslagen), landstigningsplats f. krigsfolk. fr. Finl., 204—206, 246; proviant sk. sändas dröfv. fr. Finl., 246.

- Väderqvarn** vid Salberg., 469.
- Wäderstada** [-stha] s:n (i Göstrings hd, Ög.), 318; hr Hemming, kkhde drst., afrättad, 575.
- Wärend** (Albo, Kinnevalds, Konga, Norrvid. o. Uppvid. hdr, ell. mellersta o. östra del. af Kronobergs län), om uppsänd. af prest. drifr. t. möt. i Vesterås, 586.
- Wärrier**, 32, 33, 41, 49, 55, 128, 134, 169, 181, 183, 272, 331, 490, 505, 630.
- Wärmelandt**, se **Wermeland**.
- Wärne** (Värna) s:n i Bankekinds hd, Ög., 456.
- Wäsbo**, se **Westbo**.
- Wäsby** i Tuna s:n, Olands hd (Upl.), 247.
- Wäsby** (kungsgd i Sala s:n, Öfv.-Tjurbo hd), fogde saknas, sk. tsättas, 222; oordn. drst., *ib.*
- Wäsgöte**, Anders (t. Vijk o. Koskis), sk. hfa noggr. tsyn i skärgdn, 340, 341; uppdrag, 354, 367—368; är lämpl. t. skeppshöfvidsm., 472.
- Wäsgöte**, Nils, 499; lämpl. t. skeppshöfv.-m., 472; höfvidsm. på galerei., 357; öfverfall. af bönd. från Kijlerne o. Harg, 464; br. t., 464—465.
- Wästän Stång** (hdrna v. om Stångån i Ög.), br. t. inneb. drst., 125—127.
- Wästergötland**, se **Westergötland**.
- Wästerlöse** s:n (i Gullbergs o. Vifolka hdr, Ög.), 324.
- Wäter** [Wäth-] (Vettern), 297, 334, 350, 352, 377, 423; om tåg dröfv. md krigsfolk, 61, 62; båtar sk. dr byggas, 410, 453.
- Wäxiö** o. **Wäxö**, se **Wexiö**.

Y.

- Ydre** [-rij, -rö, -röd] (här. i Smäl., nu i Ög.), 514; de uppror. flytt t. skog. drst., 242; br. t. inneb. drst., 344—347; 532—534; desse ej hållit sina trohetslöft., 347, 351; en tjufvehop drst. af 2—300 man, 348, 351; om fejd. drst., 351, 376; Erik Ösgöte o. de upprors hufvudman, Sven i Flaka, der stupat, *ib.*; trupp. ditsände, 356, 364, 369; inneb. skickat sig sed. «lämpeligen», 369; drifr. sändts 24 «de bäste dannemän», men t. uppror. oskyld., ss. gislan, men inga skyld., 370; bönd. drst. lofv. a. godt, 406; två prest. drst. Dackens mdhäll., 514; om stämn. drst. o. skatt. af, 529—530; om böt. af de uppror., 530.
- Yleme** [-ene] bol i (Pöjttis s:n, ej i Nykyrke s:n, ss. i registr. uppgifves), Åbo l., flänt på behaglig tid t. Torst. Salmonss. på Torlax, 527—528.
- Yxor**, 33.

Å

- Åbo**, 271, 272; tegel brut. fr. klostr. drst. sk. användas t. Castelholms fbättr., 182; borg. drst. få segla t. Tyskl., men end. «måtteligen» utföra lifsmed., 305; —län, 527, 528; om anskaff. af dräng., pig. o. linfrö drifr. t. kgsgrne i Sv., 207; Thom. Jönss. befmn öfv. Å. slott o. län, 206, 305.
- Åby** s:n i Ög.; kon:s landtbor drst. gått öfv. t. de uppror., 186; inneb. ifrigt deltag. i uppror., 243; hr Ped. kkhde drst., 521.

Åkerbo här. i Vestml., Nils Tuless. fogde drst., 40—42; br. t. jernbgsmänn. drst. fr. Dal., 60, 61; br. t. inneb. drst. fr. Dal., Hels. o. Gestr., 625—627; om fogdens fstärkn. md manskp, 402, 403.

Åkerbo här. i Ög.; bönd. drst. fångat ngre af de uppror., 164; om kloster-gods drst., 498; Tord Olss. fogde drst., får bisk.-gästn. af hdt, 523.

Åkers här. i Södm.; br. t. inneb., 112—114.

Åkers s:n (i Åkers skeppslag) i Roslagen, allmog. »knarkar» drst., 329.

Åland; Ol. Trottest. dr höfvidsm., 181, 208; br. t. hon., 577—578; hs utnämn. t. hdsh. drst., 578; om värfn. af mansk. drst., 181, 182; krigsfolk fr. Finl. föres dröfv., 204—206; om skut. o. kostgård t. krigsfolk. und. färd. t. Väddö, 208; dyr tid drst., 577; om slottsbygn. drst., 577—578; om inneb:s segl. t. utland., 578; om en stads anlägg. drst., *ib.*

Ålema (Ålem l. Ålhem i Stranda hd, Smål.) s:n, prebgods drst. flänta t. Nils Jonss. på Klefva, 262.

Ångermanneland, tvist om ett prestgäll drst., 2—4; inneb. drst. fbjudas sträng. a. göra Lapp. hind. l. ffång, 316—317; —sk. sända ombud t. riksd. i Vesterås, 551—552.

Åror t. galererna, 38.

Åsbo s:n (i Göstrings hd i Ög.; inneb. ifr. deltag. i uppror., 243; om drs fhäll., 575.

Åsenn se Åsnän.

Åsnän [Åsenn] (Åsnen, stor sjö i Smål. omgifu. af Albo, Konga o. Kinnevalds hdr), om anlägg. af befästn. dr, 320, 567—568.

Åss (Ås), i Westerlösa s:n (Vifolka hd, Ög.), 324.

Åss [-a] (Åse, vid Venern o. Dettern) här. i Vg., thör Leckö l., flänt t. Svante Sture, 440, 441.

Åsunden, sjö i Ög. (i Kinda hd, genomfluten af Stångån), de uppror. der lidit nederlag, 177.

Återstäder (skatterestantier), af Varnhems kls landbor, 381; af Tveta hd, 381—382; af Hof's l., 438; af N. Wedbo, 497.

Åttwitzberg [Åtwiss-] (Åtvidaberg i Åtvids s:n, Bankekinds hd, Ög.), 513; kon. vill sj. behålla dt, 490; flänt t. v. åt Ax. Erikss., 507.

Å.

Ågg, i kostgård, 214.

Ålfzhorg, se Elfzborg.

Ö.

Ödesgård, 404.

Ödesjö s:n (Ödeshög i Lysings hd, Ög.), inneb. drst. deltag. i uppror., 181, 243.

Öfverste, Wild- o. Rhengrefven Joh. Philip ö. i sv. tjenst, 541.

Öija, i Sthms skärg., 116, 163.

Öi, 58, 228, 337, 333, 334, 340, 350, 377, 383, 384, 390, 397, 401, 402, 449, 450, 452; pris å i Ög., 122; t. flottans behof, 181, 205, 206, 360.

- Öland**, om dss återtag. fr. de uppror., 204, 238; inneb. få ej köpa spml ut. pass l. bevis, 258, 267, 273—274; södra udden af, 279; om uppsök. af ann. plats drst. än Borgholm t. befästn., 294; seglat. drifr. t. Tyskl. fbjud., 454; de s. dr vilja drifva utr. sjöfart, sk. flytta t. Kalm., *ib.*; om inneb. fhåll. und. uppror., 474; inneb. erbjudit ox. i böt., *ib.*
- Ölmstada** s:n (Ölmestad i Vista hd, Smål.), 8.
- Öninge, Erick**, 115.
- Önijnger** (Öländingar), 474.
- Örby gård** (nu Örbyhus, i Vendels s:n, Upl.), Tommes Nilss. fogde drst., 228, om Baltz. Funcks fvar. drst., 229.
- Örebro**, 19—25, 36, 37, 39—43, 45, 49—54, 56, 70, 180, 378, 402; herremöte drst., 25—37, 49, 50, 54, 60, 71, 97, 100, 101; om värfn. drst., 42; br. dit om sjöfolk t. flott., 209—210. — **län**, om underrätt. drifr., 140. — **slott**, 37.
- Öresund**, 297; stängdt för de burgundiske, 616.
- Öretompte fjerding**, flänt t. hr Joh. Turess., 490.
- Öringe** i Hofs l. (i Ekeby s:n, Göstrings hd, Ög.), 456, 492; thör Abr. Erikss., 70, 71.
- Ösbo** (Östbo) här. i Smål., varit flänt t. Måns Pedss. (Stierna) på Lina, 388; återtages fr. hon., 439, 494; bisk.-sak. drst. flänta t. Måns Pedss., 299; »soning» af de uppror. der tagits kon. oåtspor, 388, 391—392; Jöns Brun förordn. t. fogde drst., 430, 494.
- Ösgöte** [Öst-], **Erick**, känn. väl fhåll. i Smål., uppdrag, 262—263; ihjelslag. af Sven i Flaka o. hs folk, 342, 391; drom, 408, 416, 517.
- Ösgöter** o. **Östgöter**, se **Östergötland**.
- Öskindz** (Östkindz) här. i Ög., br. t. inneb., 124—125.
- Östergötland**, 50, 61, 66, 70, 75, 80, 101, 102, 107, 142, 211, 236, 237, 250, 277, 334, 350, 377, 390, 397, 401, 402, 449, 450, 490, 500, 515, 519, 583; om inneb. lugnande, 5; krigsfolk ditsändes, 60, 62, 78, 93, 121, 125, 142, 147, 297, 325, 450, 451; — der flagdt, 102—103, 327; br. t. jernbgsmänn. drst. fr. Dal., 60, 61; fskrft. f. anför., 33; vapensyn drst., 39; de uppror. Smäländ. der infallne, 78—81, 83, 86, 97, 112, 120, 126, 127, 147, 151; fräls. drifr. fsml., 81, 107; — utgjort fotfolk, 224; borg. i städ. opålitl., 82, 88; väg. mell. Ög. o. Smäl. sk. besättas, 84; dagting. dr uppgjord md Smäländ., 92; uppdr. f. Rasmus t. dr fsml. fogd., 97; ngra här. dr affallit, 95, 96; om kons tillämn. ditresa, 96; bergslag. drst., 78, dss inneb. långt. eft. de uppror., 79; om underrätt. fr., 115, 146; en del af inneb. lofv. hjälpa kon., 121; hård o. dyr tid drst., 122, 234, 330, 350; om de upprors framgg. drst., 132, 141, 186; — — nederlag, 151, 154; uppror., s. vilja bättra sig, få nåd, 138; mord, rof o. brand dr af dm idkad, 161, 169—170; en del af allmog. uppror., 161, 242—243; största del. trog. o. välvill., 177; de uppror. flytt drifr. t. Smäl., 164, 242; men. m. dr utgjort krigsfolk, 169, 170, 195; — undrhåll. dm ett helt år, o. utgjort kostgård., 213, — fångat ngre af de uppror., 164; — i största del. af Ö. lofvat utgå hv. tredje man, 158; dr röfv. gods sk. efterforskas, *ib.*; köpstadsänn. må ej segla utrikes ut. pass, 171; Hans Skomak. o. Måns Skredd. sk. dr värfva fri-skaror, 189; om framggssätt. mot de uppror., 203; om anskaff. af sjöfolk t. flott. fr. köpstäd., 225; ö. br. drom, 226—227; de sockn., s. mest deltag. i uppror, 243; förråd. dr, 276, böra straffas, 243; ö. br. t. allmog.,

243—244; krigsfolk dit återkomm. fr. Smål., 245, 270; om Smäländ:s spmls-hand. drst., 258, 267, 273, 274, 341, 407, 409; om lifsnöd. drifr. t. Kalm., 268, om tförs. dit ifr. Sthm, 272—273; danska sändeb. drst., 348; pris å malt drst., 400; om räksk. f. dr utgjorda gård., 461, 492—493; — f. krono-skatt., 462; kon. vill ej hfa de gle papist. der boendes, 472; hr Måns Johss. utn. t. lagm. drst., 488—489; en del inkomst. drifr. ej kommit i kon:s händ., 493; en del af flän. indragen, 493; alla utl. knekt. dragne drifr., 500; om tsyn öfv. fallna sakör., 506; om inqvart. hos prest., 513; br. t. fräls. drst. om städselören, 519; br. t. fräls. o. fogd. drst., 536; om bygg. af ett nytt fäste drst., 537; om murmäst. drifr., 568; uppdrag f. Ped. Brahe o. Ax. Erikss. t. ad. drst., 579—580.

Österhaninge s:n (i Sotholms hd, Södml.), inneb. klaga öfv. skatt., 56.

Östersjön, 297, 298.

Östgöte, Erik, se **Ösgöte, Erick**.

Östhammar, borg. varnas f. segl. t. Tyskl., 166; br. t. om sjöfolk t. flott., 209—210.

Östra härad i Smål., 515; om skatt. af, 321; br. t. inneb., 344—347, 419—421, 483—485; om undrrätt. fr., 470; Nils Pedss. utn. t. fogde drst., 494; br. t. hon., 515—518; 120 ox. drifr. sk. uppsändas, 515.

The first part of the book is devoted to a general history of the British Empire, from its origin to the present time. It is divided into three parts: the first part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time; the second part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time; and the third part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time.

The second part of the book is devoted to a general history of the British Empire, from its origin to the present time. It is divided into three parts: the first part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time; the second part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time; and the third part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time.

The third part of the book is devoted to a general history of the British Empire, from its origin to the present time. It is divided into three parts: the first part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time; the second part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time; and the third part contains a general history of the British Empire, from its origin to the present time.

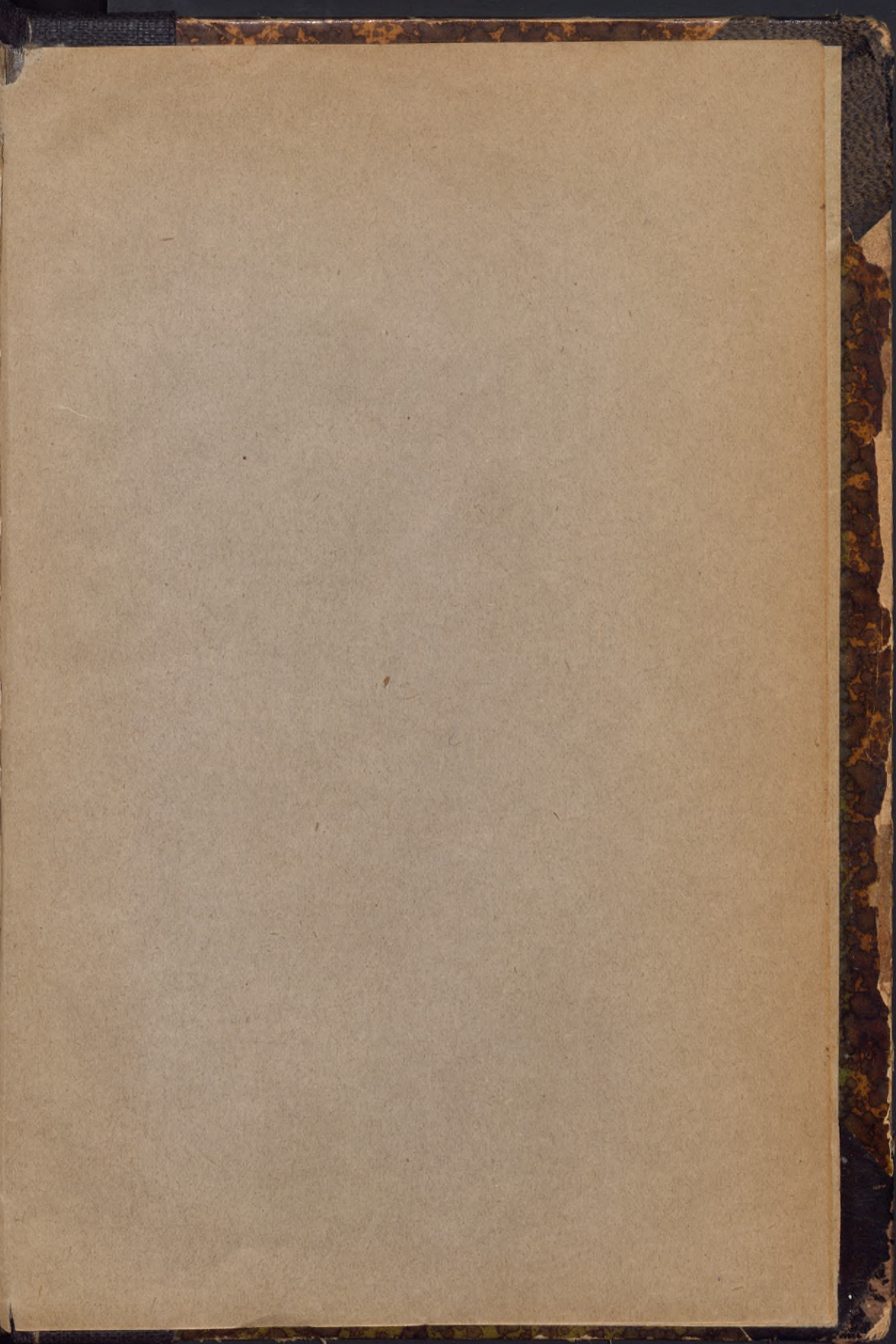
Rättelser:

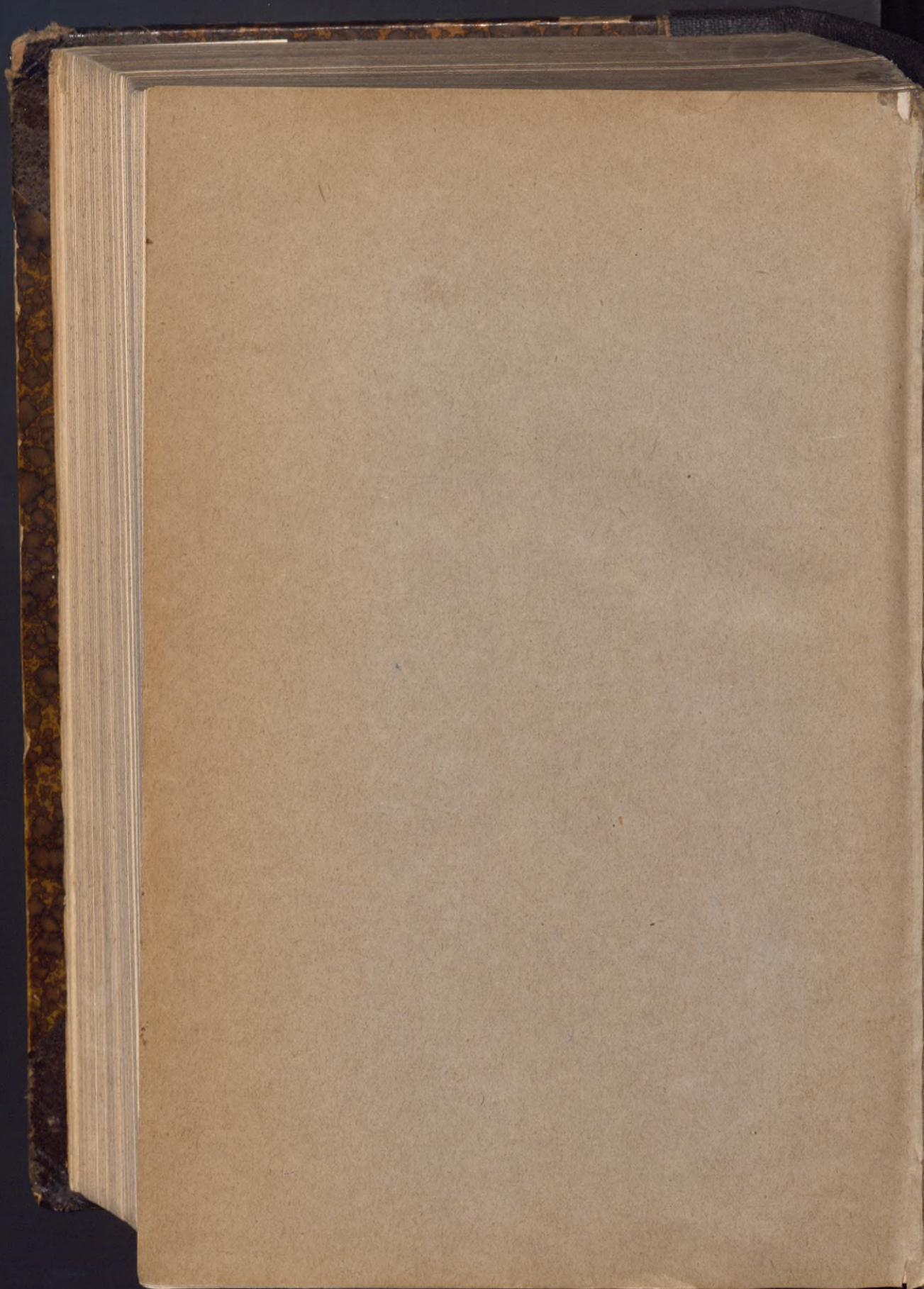
Sid.	9 rad.	6 uppifr. står:	samme	<i>läs:</i>	samme
>	19 >	8 >	>	>	tillsriff-
>	21 >	10 >	>	>	så
>	39 >	16 >	>	>	iiij ^o
>	>	8 nedifr.	>	>	atj
>	42 >	9 uppifr.	>	>	them
>	51 >	8 nedifr.	>	>	rustninger,
>	79 >	12 uppifr.	>	>	och
>	96 >	2 >	>	>	och
>	175 >	1 >	>	>	them
>	201 >	7 >	>	>	kåre
>	212 >	8 >	>	>	förrädere
>	222 >	13 >	>	>	wälwillig
>	257 >	8 nedifr.	>	>	wisseligen
>	272 >	10 >	>	>	Stockhom
>	283 >	15 uppifr.	>	>	adj
>	318 >	6 >	>	>	land,
>	319 >	7 nedifr.	>	>	Csnnicke
>	335 >	7 uppifr.	>	>	holle wäll
>	336 >	3 >	>	>	schado
>	342 >	13 nedifr.	>	>	han
>	426 >	3 uppifr.	>	>	oeh
>	449 >	14 >	>	>	ech
>	475 >	1 >	>	>	6
>	526 >	15 nedifr.	>	>	förchaffendes
>	527 >	4 >	>	>	snm
>	560 >	4 >	>	>	gon
>	578 >	9 uppifr.	>	>	them tilförning sf
>	580 >	9 nedifr.	>	>	öfwerantwardede.
>	590 >	10 uppifr.	>	>	su
>	593 >	15 nedifr.	>	>	anstoejgssn
>	600 >	12 >	>	>	annnen

I registret:

Sid.	2 rad.	16 uppifr. står:	Kors-	<i>läs:</i>	Korsberga
>	5 >	14 >	>	>	Vexiö, indrages, 319.
>	10 >	7 >	>	>	fejd.
>	11 >	19 nedifr.	>	>	plan.

Sid. 15 rad.	3 uppifr.	<i>står: 300;</i>	<i>läs: 109, 300;</i>
> 15 >	8 nedifr.	> Follnäs)	> Follnäs
> 16 >	6 uppifr.	> — Se vid. Frankrike	<i>utgår.</i>
> 16 >	14 >	> 109;	> 109, 300;
> 19 >	12 >	> 582. — Fogde-,	> 582; fogde-
> 20 >	12 >	> tförsel,	> tförsel,
> 23 >	2 nedifr.	> 600–609	<i>utgår.</i>
> 34 >	22 uppifr.	> förlänt.	> förlänt
> 42 >	20 nedifr.	> Ruda	> Ruda

6000196142

Göteborgs universitetsbibliotek

